VOL. 1.

G V Ramasubramaniam
Papireddipalem
9/7/31

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

ఆదిసభాపర్వములు.

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
చెన్నపురి:
వారిచేఁ బ్రకటితము

1927

'Vavilla' Press, Madras

విషయసూచిక

ఆదిపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

	పుట.
అవతారిక ...	1
భారతకథాప్రస్తావన ...	4
పర్వానుక్రమణిక ...	5
పర్వసంగ్రహము ...	6
శమంతపంచకాక్షౌహిణీసంఖ్యాకథనము ...	15
ఉదంకుండు పౌష్యమహాదేవికుండలంబులం దేఁబోవుట ...	17
తక్షకుండు కుండలంబు లపహరించుట ...	18
తక్షకుండు కుండలంబులం దెచ్చి యుదంకున కిచ్చుట ...	19
భృగునివలనఁ బులోముఁ డనురాక్షసుండు చచ్చుట ...	22
ప్రమద్వర సర్పదష్టయై చచ్చి మరల బ్రదుకుట ...	24

ఆదిపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

కద్రూవినతలు పుత్త్రులం గోరి పడయుట ...	27
అనూరుఁడు వినతకు శాప మిచ్చుట ...	28
క్షీరసాగరమథనము ...	30
కద్రూవినత లుచ్చైశ్శ్రవముం జూచుట ...	31
కద్రూవినత లొండొరులు పందెములు పలుకుట ...	,,
వినతకు గరుడుండు జనించుట ...	32
గరుత్మంతుఁ డమృతంబు దెచ్చుటకుఁ దల్లియనుమతిఁ గొనుట ...	34
గరుత్మంతుండు గజకచ్ఛపంబులం గొని కశ్యపునొద్దకుఁ బోవుట ...	36
గరుడుఁ డమృతరక్షకులతోఁ యుద్ధము సేయుట ...	38
ఇంద్రుఁడు గరుడని ప్రభావంబునకు మెచ్చి స్నేహించుట ...	40
బ్రహ్మయనుజ్ఞవలన శేషుఁడు భూభారంబు దాల్చుట ...	42
వాసుకి తల్లిశాపంబునకు వగచుట ...	,,
జరత్కారుచరిత్రము ...	43
జరత్కారుండు వివాహంబు చేసికొనఁ బూనుట ...	45
జనమేజయునకుఁ బరీక్షిత్తుశాపకారణంబు మంత్రులు చెప్పుట ...	46
కాశ్యపునకుఁ దక్షకుఁడు గోధనం బిచ్చి మరల్చుట .	49
తక్షకవిషాగ్నిచేఁ బరీక్షితుండు హర్మ్యంబుతోడ దగ్ధం బగుట ...	50

		పుటం
జనమేజయమహారాజు సర్పయాగము సేయుట	...	50
ఆస్తీకుండు సర్పయాగంబు నివారించుట	...	53

ఆదిపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

వ్యాసుఁడు జనమేజయునకు భారతకథం దెలుప వైశంపాయను నియోగించుట	...	56
భారతమహిమము	...	57
పాండవధార్తరాష్ట్రులభేదకారణసంగ్రహము	...	,,
ఉపరిచరవసుమహారాజువృత్తాంతము	...	59
మత్స్యగంధివృత్తాంతము	...	61
శ్రీవేదవ్యాసమునీంద్రునియవతారము	...	62
భీష్మాదివీరులు దేవదానవాదులయంశంబులవలనఁ బుట్టుట	...	63
దేవదానవప్రముఖులయుత్పత్తిక్రమము	...	64
దేవదానవాద్యంశములచే భూమియందుఁ బుట్టినవారిక్రమము	...	67
కౌరవవంశవివరణము	...	69
యయాతిమహారాజుచరిత్రము	...	70
కచుండు దానవహతుండై మృతసంజీవనిచే బ్రదుకుట	...	72
దేవయానియుఁ గచుండు నొకరినొకరు శపియించుకొనుట	...	74
యయాతి నూతం బడినదేవయాని నుద్ధరించుట	...	,,
శర్మిష్ఠ దాసి యై దేవయానిం గొలుచుట	...	76
యయాతిమహారాజు దేవయానిని వివాహం బగుట	...	77
యయాతి శర్మిష్ఠకుఁ బుత్రదానంబు సేయుట	...	79
శుక్రుఁడు యయాతికి శాపం బిచ్చుట	...	80
యయాతి యదుప్రముఖులకు శాపం బిచ్చుట	...	81
యయాతి పూరునకు బోధించిననీతులు	...	82
ఇంద్రుండు యయాతిని స్వర్గలోకభ్రష్టునిఁ జేయుట	...	83

ఆదిపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

శకుంతల దుష్యంతునకుఁ దనజన్మక్రమం బెఱింగించుట	...	89
దుష్యంతుండు శకుంతలను వివాహంబు సేసికొనఁ గోరుట	...	92
కణ్వమహాముని శకుంతలను దుష్యంతుపాలికిం బంపుట	.	94
గంగాశంతనులసమయము	...	102
గంగ భీష్మునిం దెచ్చి శంతనున కిచ్చుట	...	104
సాల్వుఁడు భీష్మునితో యుద్ధంబు సేయుట	..	108
దీర్ఘతమునివృత్తాంతము	...	110
ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజననము	...	114

పుట.

ఆదిపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

ధృతరాష్ట్ర పాండు కుమారులు పెరుఁగుట ... 117
ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారిని వివాహంబు సేసికొనుట ... 118
కుంతిచరిత్రము ... 119
కర్ణుఁడు జనియించి సూతగృహంబు సేరుట ... 120
పాండురాజు వివాహమై దిగ్విజయము సేయుట ... 121
పాండురాజుసత్కృత్యములు ... 122
వేఁటవోయిన పాండురాజునకు శాపంబు గలుగుట ... ,,
పాండురాజు శతశృంగంబునందుఁ దపోవృత్తి నుండుట ... 124
వ్యుషితాశ్వుం డనురాజువృత్తాంతము ... 126
కుంతీదేవియందు ధర్మరాజజననము ... 128
దుర్యోధనాదులజననము ... 130
ఇంద్రప్రసాదంబునఁ గుంతి కరునుఁ డుదయించుట ... 131
మాద్రికి నకులసహదేవులు పుట్టుట ... 132
వసంతవర్ణనము ... 133
పాండురాజుమరణము ... 134
పాండవులు హస్తిపురంబు సేరుట ... 135
దుర్యోధనుఁడు భీమునిఁ జంపింపఁ దివురుట ... 137
కృపాచార్యులజన్మవృత్తాంతము ... 139
ద్రోణాచార్యులజన్మవృత్తాంతము ... ,,
ద్రోణుఁడు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట ... 141
ఏకలవ్యుం డనువాఁడు ద్రోణు నారాధించి విలువిద్య గఱచుట ... 144
ద్రోణుం డస్త్రవిద్యం దనశిష్యులఁ బరీక్షించుట ... 145

ఆదిపర్వము - షష్ఠాశ్వాసము.

కుమారాస్త్రవిద్యాసందర్శనకు ప్రారంభము ... 148
భీమదుర్యోధనులు దమగదాకౌశలంబు సూపుట ... 150
అర్జునుండు దనయస్త్రవిద్యాకౌశలంబు సూపుట ... 151
కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము ... 152
కౌరవపాండవులు గురుదక్షిణార్థంబు ద్రుపదుం బట్టం జనుట ... 155
అర్జునుఁడు ద్రుపదుం బట్టి కట్టి తెచ్చుట ... 157
దుర్యోధనుఁడు తండ్రితోఁ దనమనోదుఃఖంబు సెప్పుట ... 160
ధృతరాష్ట్రుండు పాండవుల వారణావతనగరంబునకుం బోవ నియమించుట ... 162
పాండవులు జననీసహితంబుగా వారణావతంబుఁ జేరుట ... 164
లాక్షాగృహదహనము ... 166

		పుటం
పాండవులు లక్క యింటఁ జచ్చిరని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖించుట	...	167
భీముఁడు నిద్రితులైన జననీసోదరులం జూచి చింతిల్లుట	...	168
హిడింబ భీమసేనునిం జూచి మోహించుట	...	170
భీమసేనహిడింబాసురులయుద్ధము	...	171
పాండవులకు వ్యాసుఁడు హితోపదేశంబు సేయుట	...	174
హిడింబయందు ఘటోత్కచుండు పుట్టుట	...	175
భీమసేనుఁడు బకాసురుం జంపుట	...	182

ఆదిపర్వము - సప్తమాశ్వాసము.

ధృష్టద్యుమ్నద్రౌపదుల యుత్పత్తివృత్తాంతము	...	184
ద్రౌపదీవివాహప్రయత్నము	..	186
పాండవులు ద్రుపదుపురంబున కరుగుచు వ్యాసమహర్షిం గనుట	.	188
అర్జునుఁ డంగారవర్ణుని జయించుట	...	,,
తపతీసంవరణోపాఖ్యానము	..	192
సంవరణుండు దపతిం జూచి మోహించుట		,,
అంగారవర్ణుఁ డర్జునునకు వసిష్ఠమహిమ సెప్పుట	...	195
శక్తిమహాముని కల్మాషపాదుని శపియించుట	...	196
వసిష్ఠువలనఁ గల్మాషపాదుండు శాపవిముక్తిఁ జెందుట	...	199
పితృదేవత ఔర్వుని శాంతచిత్తునిఁ జేయుట	...	201
పాండవులు ధౌమ్యునిఁ బురోహితుఁగా వరియించుట	...	203
అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రంబుఁ దెగ నేయుట	...	206
అర్జునుండు కర్ణునితో యుద్ధంబు సేసి జయించుట	...	208
అర్జునుఁడు ద్రౌపదిం దెచ్చి తల్లికి నివేదించుట	...	209
పాండవులు ద్రుపదమహారాజుగృహంబునకుఁ బోవుట	...	212
వ్యాసమహాముని ద్రుపదునియొద్దకు వచ్చుట	...	214
ద్రుపదునకు వేదవ్యాసుండు పంచేంద్రోపాఖ్యానంబు సెప్పుట	..	215
ద్రౌపదీవివాహమహోత్సవము	...	218

ఆదిపర్వము - అష్టమాశ్వాసము.

పాండవులు ద్రుపదరాజుపురంబున నిష్టోపభోగంబు లనుభవించుచు సుఖం బుండుట	...	220
దుర్యోధనుఁడు దండ్రితో నాలోచించుట	...	221
భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు బుద్ధి సెప్పుట	...	224
పాండవులు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట	...	227
విశ్వకర్మ యింద్రప్రస్థపట్టణమును నిర్మించుట	...	228
సుందోపసుందోపాఖ్యానము	...	213

	పుట.
సుందోపసుందు లొండొరులతోఁ బోరి చచ్చుట	233
అర్జునుండు తీర్థయాత్రకుం జనుట	234
అర్జునుండు చిత్రాంగదను వివాహం బగుట	237
అర్జునుండు ద్వారకానగరంబునకుఁ జనుట	239
అర్జునుండు యతిరూపంబున సుభద్రకడ నుండుట	241
అర్జునుండు సుభద్రాసహితుండై యింద్రప్రస్థపురంబునకుఁ జనుట	244
శ్వేతకి యనురాజర్షి వృత్తాంతము	248
అగ్నిదేవుండు కృష్ణార్జునులకుఁ జక్రకార్ముకాదు లొసఁగుట	249
కృష్ణార్జును లగ్నిహోత్రునిచే ఖాండవంబు దహింపఁ జేయుట	250
ఇంద్రుండు కృష్ణార్జునులతో బోరుట	252
మందపాలోపాఖ్యానము	253
ఇంద్రుం డర్జునునకు నాగ్నేయవారుణవాయవ్యాదిదివ్యబాణంబు లిచ్చుట	256

సభాపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

మయుండు దివ్యసభను నిర్మించి ధర్మజున కిచ్చుట	257
నారదుండు పాండవులయొద్దకు వచ్చుట	260
నారదుండు ధర్మరాజును రాజనీతివిషయములం గొన్నిటి నడుగుట	,,
ఇంద్రసభావర్ణనము	263
యమసభావర్ణనము	264
వరుణసభావర్ణనము	,,
కుబేరసభావర్ణనము	,,
బ్రహ్మసభావర్ణనము	265
హరిశ్చంద్రమాహాత్మ్యము	266
ధర్మరాజు నారదవచనప్రబోధితుండై రాజసూయయజ్ఞంబు సేయుటకు నాలోచించుట.	267
కృష్ణుం డింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చుట	268
భీమసేనార్జునులు ధర్మరాజున కుత్సాహంబు గల్పించుట	270
జరాసంధునియొద్దకు జండకౌశికుండు వచ్చుట	273
కృష్ణభీమపార్థులు జరాసంధుఁ జంపఁ బోవుట	275
జరాసంధుఁడు కృష్ణభీమసేనార్జునుల కెదురువచ్చుట	276
భీమసేనజరాసంధులమల్లయుద్ధము	278
అర్జునుం డుత్తరదిగ్విజయంబు సేయుట	281
భీమసేనుండు పూర్వదిగ్విజయంబు సేయుట	,,
సహదేవుండు దక్షిణదిగ్విజయంబు సేయుట	,,
నకులుండు పశ్చిమదిగ్విజయంబు సేయుట	286

		పుట
రాజసూయము సేయుఁమని ధర్మజున కతనియాప్తులు సెప్పుట	...	287
ధర్మరాజు రాజసూయంబు సేయ నారంభించుట	...	288

సభాపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

ధర్మజుండు కృష్ణున కర్ఘ్యం బిచ్చుట	...	291
శిశుపాలుండు ధర్మరాజు నాక్షేపించుట	...	292
భీమునకు భీష్ముండు శిశుపాలునివృత్తాంతంబు సెప్పుట	...	297
చక్రాయుధముచే శిశుపాలుండు చచ్చుట	..	299
పాండవసభామహిమకు దుర్యోధనుండు లజ్జితుం డగుట	...	301
దుర్యోధనుని దురాలోచనము	...	302
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో జూద మాడఁ దగ దని చెప్పుట	...	306
విదురుఁడు ధర్మరాజుం దోడ్కొనివచ్చుట	...	308
ధర్మరాజు శకునితో జూదం బాడుట	...	310
ప్రాతికామి ద్రౌపదిని సభకుఁ దోడ్కొనివచ్చుట	...	314
దుశ్శాసనుండు ద్రౌపది గట్టినపుట్టం బొలుచుట	...	317
ధృతరాష్ట్రుండు ద్రౌపది గోరినవరంబు లిచ్చుట	...	320
ధర్మరాజు శకునితో రెండవమాఱు జూదం బాడుట	...	323
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు బాండవు లడవికిఁ బోయినరీతి సెప్పుట	...	325

నూతనముగ ముద్రింపఁబడ్డ గ్రంథములు.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము.

7 సంపుటముల ప్రతి	1-కి రూ.	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి	...	13	0
ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము	...	2	0
ఆరణ్యపర్వము ,,	...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,,	...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములుగల సంపుటము	...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	...	2	0
శాంతిపర్వము	...	2	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములుగల సంపుటము	...	2	0
ఆదిపంచకము, ఒకసంపుటము	...	5	8
మధ్యపంచకము ,,	...	3	12
శాంతిసప్తకము ,,	...	3	12
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు, శ్రీమద్రామాయణమునకు సరిగ్గానైనపద్యము, కవనము చక్కలి సొంపు, పీఠిక అతివిపులము		7	8
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	2	8
వసుచరిత్ర విమర్శనము, శ్రీరామస్వామిశాస్త్రికృతము అత్యద్భుతములగు క్రొత్తవిషయము లనేకము లిందుగలవు		1	0
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు	...	4	0
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము 3 సంపుటములు	...	12	0
డిటో ,, 7 సంపుటములు	...	14	0
ఉత్తరరామాయణము—కంకంటి పాపరాజప్రణీతము, చక్కనికూర్పు		2	0
భాస్కరరామాయణము—చక్కనిక్రొత్తకూర్పు తాళప్రతులతోఁ బరిచూచి ఇదివఱలో అచ్చుకాని అనేకపద్యములుచేర్చి ముద్రింపఁబడినది.		4	0
ఆంధ్రభాగవతము—పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగ నున్నది		5	8
డిటో అనుష్టుప్ప్రతి, రెండువాల్యములు	...	7	8
ముకుందమాల—వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలుకాగితములమీఁద చక్కగ ముద్రింపఁబడినది	...	3	8
వసుచరిత్ర—సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారివ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితములమీఁద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కగ ముద్రించియున్నాము శ్రీకృష్ణదేవరాయలయొక్క ప్రతిమ యిందుగలదు		2	0
శేషధర్మము, పద్యకావ్యము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	12

ఉత్తరహరివంశము—నాచనసోమనాథకృతము, చక్కగ పరిష్కరింపించి
చిన్నసైజున పెద్దచ్చుతో ముద్రించియున్నాము ... 1 8
హరివంశము, క్రొత్తకూర్పు ... 3 0
డిటో మేలుకాగితములు ... 4 0
కాశీఖండము, చక్కని క్రొత్తకూర్పు ... 1 8
కళాపూర్ణోదయము, దళసరికాగితములు ... 2 0
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు—టీకాను
క్రమణికాసహితము, కాలికోబైండు ... 1 0
గజేంద్రమోక్షము—సటీక, చక్కనికూర్పు, మంచికాగితములు ... 0 6
డిటో కాలికోబైండు ... 0 8
రుక్మిణీకల్యాణము—సటీక, చక్కని ప్రతి ... 0 6
డిటో కాలికోబైండు ... 0 8
సప్తమస్కంధము, టీకాతాత్పర్యసహితము, కాలికోబైండు ... 1 4
సంస్కృతనాటకకథలు—శ్రీసీతారామశాస్త్రికృతము, క్రొత్తకూర్పు 1 0
దక్కనుపూర్వకథలు—శ్రీసీతారామశాస్త్రికృతము ,, ... 1 8
ఈసబునీతికథలు—ప్రతిమలతో, 2 భాగములు ... 0 14
శ్రీమదాంధ్రవచనభాగవతము—సంస్కృతమునకుసరియైన తెనుఁగు.
శ్రీశతఘంటము. వేంకటరంగశాస్త్రికృతము మూడువాల్యములు
గా బైండుకట్టబడ్డ ప్రతి 1-కి ... 7 0
శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి కవిజీవితములు—ఇదివఱలో వెలు
వడినయాంధ్ర కవిజీవితములలో నెల్ల మొదటిది ఇందు పూర్వ
కవులగాథలు సమగ్రముగా వ్రాయఁబడుటయేగాక, శిష్టు. కృష్ణ
మూర్తికవి, పిండిప్రోలు. లక్ష్మణకవి మొదలగు నాధునికకవుల
చరిత్రలుకూడ సమగ్రముగా వర్ణింపఁబడినవి దీనిలో దొరకు
మహాకవుల చాటుపద్యములు చిత్రకథలు అపూర్వచరిత్రాంశ
ములు మఱియొకదాన నెందును గానరా వని చెప్పుట యతి
శయోక్తికాదు ... 3 8
శబ్దార్థచంద్రిక—శ్రీమహాకాళీ. సుబ్బారాయకృత అకారాదినిఘంటువు.
పూర్వముద్రణములోనిలోపములెల్ల సవరించి లక్ష్మీనారాయణీయము
శబ్దరత్నాకరము మొదలగు నిఘంటువులనుండి యపూర్వము
లగుపదములఁజేర్చి రమ్యముగా ముద్రింపఁబడియున్నది ... 4 0

ఇవి మొదలుగాఁగల సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు అనేకములు మా
యొద్ద దొరకును. కోరినవారికి క్యాటలాగును పంపుదుము

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

శ్రీః

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

మంగళశ్లోకము.

శ్రీ
వాణీ గిరిజాశ్చిరాయ దధతో వక్షో ముఖాఙ్గేషు యే
లోకానాం స్థితిమావహన్త్యవిహతాం స్త్రీపుంసయోగోద్భవామ్,
తే వేదత్రయమూర్తయ స్త్రిపురుషా స్సంపూజితా వస్సురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమామ్బుజభవ శ్రీకన్ధరా శ్శ్రేయసే. 1

అవతారిక.

వ. అని సకలభువనసర్గస్థితిసంహారప్రభువులై యాద్యులైనహరిహరహిరణ్యగర్భపద్మోమావాణీశుల స్తుతియించి తత్ప్రసాదాసాదితనిత్యప్రవర్ధమానమహామహీరాజ్యవిభవుండును నిజభుజవిక్రమవిజితారాతిరాజనివహుండును నఖిలజగజ్జేగీయమాననానాగుణరత్నరత్నాకరుండును నై పరఁగుచున్న రాజరాజ నరేంద్రుండు 2

ఉ. రాజకులైకభూషణుఁడు రాజమనోహరుఁ డన్యరాజతే
జోజయశాలిశౌర్యుఁడు విశుద్ధయశశ్శరదిందుచంద్రికా
రాజితసర్వలోకుఁ డపరాజితభూరిభుజాకృపాణధా
రాజలశాంతశాత్రవపరాగుఁడు రాజమహేంద్రుఁ డున్నతిన్. 3

క. విమలాదిత్యతనూజుఁడు, విమలవిచారుఁడు కుమారవిద్యాధరుఁ డు
త్తమచాళుక్యుఁడు సిరినా, గమహితశ్రముఁడు తుహినకరుఁ డురుకాంతిన్.

చ. ఘనదురితాపసుబంధకలికాలజదోషతమస్సంహతిం
దనరుచిమయప్రభావమున దవ్వఁగఁ జోపి జగజ్జనానురం

---

1 ప్రశస్త 2 మహారాజ్య. 3 నానూనగుణసుగుణ. 4 విజిత.

[1]జన మగు రాజ్యసంతతవసంతనితాంతవిభూతి నెంతయుం
దనరుఁ జళుక్యమన్మథుఁడు ధర్మనిబద్ధదయార్ద్రబుద్ధి యై. 5

ఉ. ఆశ్రితపోషణంబున ననంతవిలాసమునన్ మనీషివి
ద్యాశ్రమతత్త్వవిత్త్వమున దానగుణాభిరతిన్ సమస్తవ
ర్ణాశ్రమధర్మరక్షణమహామహిమన్ మహి నొప్పు సర్వలో
కాశ్రయుఁ డాదిరాజనిభుఁ డత్యకలంకచరిత్రసంపదన్. 6

సీ. నిజమహీమండలప్రజఁ బ్రీతిఁ బెంచుచుఁ బరమండలంబులధరణిపతుల
నదిమి కప్పంబుల ముదముతోఁ గొనుచును బలిమి నీయని[2]భూమివలయపతుల
నుక్కడఁగించుచు దిక్కులఁ దనయాజ్ఞ వెలిఁగించుచును విప్రకులము నెల్లఁ
బ్రోచుచు శరణన్నఁ గాచుచు భీతుల నగ్రజన్ములకు ననుగ్రహమునఁ

ఆ. జారుతరమహాగ్రహారంబు లిచ్చుచు, దేవభోగముల మహావిభూతిఁ
దనరఁ జేయు [3]చిట్లు మనుమార్గుఁ డగువిష్ణు, వర్ధనుండు వంశవర్ధనుండు 7

వ. అఖిలజలధివేలావలయవలయితవసుమతీవనితావిభూషణం బైనవేఁగీదేశంబునకు నాయకరత్నంబునుం బోనిరాజమహేంద్రపురంబునందు మహేంద్రమహిమతోఁ బరమానందంబున ననవరతమహామహీరాజ్యసుఖంబు లనుభవించుచు సకలభువనలక్ష్మీవిలాసనివాసం బయినరమ్యధర్మహర్మ్యతలంబున మంత్రి పురోహిత సేనాపతి దండనాయక దౌవారిక మహాప్రధానానంతసామంతవిలాసినీపరివృతుం డయి యపారశబ్దశాస్త్రపారగు లైనవైయాకరణులును భారతరామాయణాద్యనేకపురా[4]ణప్రవీణు లైనపౌరాణికులును మృదుమధుర[5]రసభావభాసురనవార్థవచనరచనావిశారదు లయినమహాకవులును వివిధతర్కవిగాహితసమస్తశాస్త్ర[6]సాగరసారగరీయఃప్రతిభు లైనతార్కికులును వైణికగాయకులును నాదిగాఁ గలుగువిద్వజ్జనంబులు పరివేష్టించి కొలువ విద్యావిలాసగోష్ఠీసుఖోపవిష్టుం డయి యిష్టకథావినోదంబుల నుండి యొక్కనాఁడు. 8

సీ. తనకులబ్రాహ్మణు ననురక్తు నవిరళజపహోమతత్పరు విపులశబ్ద
శాసను సంహితాభ్యాసు బ్రహ్మాండాదినానాపురాణవిజ్ఞాననిరతుఁ
బాత్రు నాపస్తంబసూత్రు ముద్గలగోత్రజాతు సద్వినుతావదాతచరితు
లోకజ్ఞు నుభయభాషాకావ్యరచనాభి[7]శోభితు సత్ప్రతిభాభియోగ్యు

ఆ నిత్యసత్యవచను మత్యమరాధిపాచార్యు సుజను నన్నపార్యుఁ జూచి
పరమధర్మ[8]విదుఁడు వరచళుక్యాన్వయాభరణుఁ డిట్టు లనియెఁ గరుణతోడ

చ విమలమతిం బురాణములు వింటి ననేకము లర్థధర్మశా
స్త్రముల తెఱం గెఱింగితి నుదాత్తరసాన్వితకావ్యనాటక

1 జనముగ రాజ్య 2 ధరా. 3 నిట్లు 4 ణేతిహాసచాతురీధురీణు. 5 చిత్రవిస్తరనవరసభావభాసురకవితారచనా. 6 ప్రతిభాభాసితు. 7 శోభినిజప్రతి 8 పరుఁడు.

క్రమములు పెక్కు సూచితి జగత్పరిపూజ్యము లైనయాశ్వ...
గమములయందు నిల్పితిఁ బ్రకాశముగా హృదయంబు భక్తితోన్. 10

వ. అయినను నాహృదయంబున ననవరతంబును శ్రీమహాభారతంబునందలియభి
ప్రాయంబు విన [1]నభిలాష పెద్ద[2]యై యుండు 11

మ. ఇవి యేనుఁ సతతంబు నా[3]యొక్క గరం బిష్టంబు లై యుండుఁ ...
యవు భూదేవకులాభితర్పణమహీయఃప్రీతియుఁ భారత
శ్రవణాసక్తియుఁ బార్వతీపతిపదాబ్జధ్యానపూజామహో
త్సవముఁ సంతతదానశీలతయు శశ్వత్సాధుసాంగత్యమున్ 12

వ. మఱియు నదియునుం గాక. 13

చ. హిమకరునిఁ బుట్టి పూరుపుగ తేనకురుప్రభుపాండుభూపతుల్
క్రమమున వంశకర్త లనఁగా నతిహి నొప్పినయస్మదీయవం
శమున ప్రసిద్ధులై విమల గుణశోభితులైన పాండవో
త్తములచరిత్ర నాకు సతతంబు వినంగ నభీష్ట మెమ్మెయిన్ 14

చ. అమలసువర్ణరత్నగిఖురస్థిరకపిలం బహుగోశతంబు ను
త్తమబహువేదవిప్రులకు దానము [4]నేసినతత్ఫలంబు త
త్సమము పరాశరాత్మజకథాశ్రవణాధికతృప్తి మదీయచి
త్తము ననిశంబు భారతకథాశ్రవణ[5]ప్రవణంబ కావునన్. 15

క. జననుతకృష్ణద్వైపా, యనమునివృషభాభిహితమహాభారతబ
ద్ధనిరూపితార్థ మెఱ్ఱఁగ, దెనుఁగున రచియింపు మధికధీయుక్తివయిన్ 16

క. బహుభాషల బహువిధముల, బహుజనములవలన వినుచు భారతబద్ధ
నిరూపితార్థ మగుటఁ దెలిసె నిప్పుడు, బహుయాగంబులఫలంబు పరమార్థ[6]మగున్. 17

వ. అని యానతిచ్చిన విని యక్కవివరుండు ఇట్లనియె. 18

చ. అనఘ లోకనాథ పరికరయంబుల నెన్నను సర్వవేదశా
స్త్రములయశేషపారము నుడుంబునఁ బొందను బుద్ధిసాహస
క్రమమున దుర్గమంబగు మహాభారత భారతీసము
ద్రము దఱియంగ నీఁదను విధాత్రునకైనను నేరఁ బోలునే. 19

వ. అయినను దేవా నియనుగ్రహంబున విద్వజ్జనంబులయనుగ్రహంబునం జేసి నా
నేర్చినభంగి సిక్కాస్యంబు రచియింప నని తలంచి 20

[7]సకలము, హరిహరబ్రహ్మాదిజనార్కమహాద్యమునిశ్రేష్ఠ
గిరిసుతాదికమగువారిఁ నమస్కృతి నేసి దు

1 ... 2 యుండు ... 3 యుడి. 4 నేసినఁ దత్ఫలంబు. 5 ప్రవణంబు.
6 మిటన్. 7 ...

స్ఫుటతపోవిభవాధికుఁ గురుపద్యవిద్యకు నాద్యు నం
బుజభవాగ్నిభుఁ బ్రచేతసుపుత్త్రు భక్తిఁ దలంచుచున్. 21

ఉ. భారతభారతీశుభగభస్తిచయంబులఁ జేసి ఘోరసం
సారవికారసంతమసజాలవిజృంభము [1]వాపి సూరిచే
తోరుచిరాబ్జబోధనరతుం డగు[2]దివ్యపరాశరాత్మజాం
భోరుహమిత్త్రుఁ గొల్చి మునిపూజితు భూరియశోవిరాజితున్ 22

వ. మఱియును 23

చ. పరమవివేకసౌరభవిభాసితసద్గుణపుంజవారిజో
త్కరరుచిరంబు లై సకలగమ్యసుతీర్థము లై మహామనో
హరసుచరిత్రపావనపయఃపరిపూర్ణము లైనసత్సభాం
తరసరసీవనంబుల ముదం బొనరం గొనియాడి వేడుకన్ 24

ఉ. పాయక పాకశాసనికి భారత[3]ఘోరరణంబునందు నా
రా[4]యణునట్లు వాసిగ ధరామరవంశవిభూషణుండు నా
రాయణభట్టు వాఙ్మయధురంధరుఁడుం దన కిష్టుఁడుఁ సహా
ధ్యాయుఁడు నైనవాఁ డభిమతస్థితిఁ దోడయి నిర్వహింపఁగాన్ 25

ఉ. సారమతిం గవీంద్రులు ప్రసన్నకథా[5]కలితార్థ[6]యుక్తి లో
నారసి మేలు నా నితరు లక్షరరమ్యత నాదరింప నా
నారుచిరార్థసూక్తినిధి నన్నయభట్టు తెనుంగునన్ మహా
భారతసంహితారచనబంధురుఁ డయ్యె జగద్ధితంబుగాన్. 26

భారతకథాప్రస్తావన.

వ. తత్కథాప్రారంభం బెట్టి దనిన 27

సీ. నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమునఁ గులపతి శౌనకుం డనుపరమమౌని
బ్రహ్మర్షిగణసముపాసితుండై సర్వలోకహితార్థంబు లోకనుతుఁడు
ద్వాదశవార్షికోత్తమసత్త్రయాగంబు మొగిఁ జేయుచున్న సమ్మునులకడకు
వచ్చి తా నుగ్రశ్రవసుఁ డనుసూతుఁడు రౌమహర్షణి సుపౌరాణికుండు

ఆ. పరమభక్తితోడఁ బ్రణమిల్లి యున్న న, క్కథకువలన మునినికాయ మెల్ల
వివిధపుణ్యకథలు వినువేడ్క నతనిఁ బూ, జించి రపరిమితవిశేషవిధుల. 28

వ. అక్కథకుండు వెండియు సమ్మునిసంఘంబునకు నమస్కారంబు సేసి యనేక
పురాణపుణ్యకథాకథనదక్షుండ వ్యాసశిష్యుం డైనరోమహర్షణునకుఁ
బుత్త్రుండ నావలన నెక్కథ విన వలతు రనిన సమ్మును లతని కి ట్లనిరి. 29

క. ఏయది హృద్య మపూర్వం, బేయది యెద్దాని వినిన నెఱుక సమగ్రం

1 బాచి. 2 దివ్యుఁ బరాశరా 3 భార. 4 యణుఁ డట్లు 5 కవితార్థ. 6 యుక్తలో.

బై యుండు నఘనిబర్హణ, సేయది యక్కథయ వినఁగ నిష్టము మాకున్. 30

వ. అనిన నుగ్రశ్రవసుం డట్లేని మీకు నభిమతం బైన పుణ్యకథఁ జెప్పెద దత్తావధానుల రై వినుం డని శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పం దొడంగె నాది యుగంబునందుఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డను బ్రహ్మర్షి తొల్లి వేదంబు లేకీభూతంబులై యేర్పడకున్న ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబులుగా విభాగించి తనశిష్యులయిన పైలవైశంపాయనసుమంతుజైమినులం బంచి క్రమంబునఁ జతుర్వేదసూత్రంబులఁ జేయించి వేదవ్యాసుండై నిజతపోమహత్త్వంబునం జేసి బ్రహ్మచేత ననుజ్ఞాతుండై యష్టాదశపురాణంబులును నీతిధర్మశాస్త్రార్థతత్త్వంబులును జతుర్వేదవేదాంతాభిప్రాయంబులును జతుర్వర్గానుబంధబంధురకథేతిహాసంబులును జతుర్యుగమహర్షిరాజవంశచరితంబులును జతురాశ్రమధర్మక్రమంబులును జతుర్ముఖప్రముఖనిఖిలసురమునిగణప్రభావంబును దైవశ్రీకృష్ణునిమహాత్త్వంబును బాండవాదిభారతవీరులమహాగుణంబులును దన[illegible]నం బైనవాగ్గుంభనంబునం దేటపడ వెలుంగుచుండ. 31

సీ. ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రం బని యధ్యాత్మవిదులు వేదాంత మనియు
నీతివిచక్షణుల్ నీతిశాస్త్రం బని కవివృషభులు మహాకావ్య మనియు
లాక్షణికులు సర్వలక్ష్యసంగ్రహ మని యైతిహాసికు లితిహాస మనియుఁ
బరమపౌరాణికుల్ బహుపురాణసముచ్చయం బని మహిఁ గొనియాడుచుండ
ఆ. వివిధవేదతత్త్వవేది వేదవ్యాసుఁ డాదిముని పరాశరాత్మజుండు
విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీనమై పరఁగుచుండఁ జేసె భారతంబు. 32

పర్వానుక్రమణిక

వ. అందు ననుక్రమణికయు(?) నం బౌష్యంబు, పౌలోమం, బాస్తీకం, బాదివంశావతరణంబు, సంభవపర్వంబు, జతుగృహదాహంబు, [1]హైడింబంబు, బకవధ, చైత్రరథంబు, ద్రౌపదీస్వయంవరంబు, వైవాహికంబు, విదురాగమనంబు, రాజ్యలాభం, బర్జునతీర్థయాత్ర, సుభద్రాకల్యాణంబు, హరణహారిక, ఖాండవదహనంబు, మయదర్శనంబు, సభాపర్వంబు, మంత్రపర్వంబు, జరాసంధవధ, దిగ్విజయంబు, రాజసూయికం, బర్ఘ్యాభిహరణంబు, శిశుపాలవధ, ద్యూతం, బనుద్యూతం, బారణ్యకంబు, కిమ్మీరవధ, యింద్రలోకాభిగమనంబు, కైరాతంబు, తీర్థయాత్ర, జటాసురవధ, యక్షయుద్ధం, బాజగరంబు, మార్కండేయోపాఖ్యానంబు, ద్రౌపదీసత్యభామాసంవాదంబు, [10]ఘోషయాత్ర, [illegible]యోగపర్వంబు, [11]వ్రీహి

1 [illegible] 4 [illegible]బసిరాణస; ఆస్తీకసిద్ధయని. [illegible] 6 [illegible] బాంధవ[illegible] హైడింబంబు 7 పంచేంద్ర[illegible] [illegible] 8 [illegible] 9 [illegible] బాగ[illegible]. 10 [illegible] ఘోషయాత్ర. 11 నలోపాఖ్యానంబు.

ద్రోణకాఖ్యానంబు, ద్రౌపదీహరణంబు, కుండలాహరణం, బారణేయంబు, వైరాటంబు, కీచకవధ, గోగ్రహణం, బభిమన్యువివాహం, బుద్యోగంబు, సంజయయానంబు, ధృతరాష్ట్రప్రజాగరణంబు, సానత్సుజాతంబు, యానసంధి, భగవద్యానంబు, సేనానిర్యాత్ర, యులూకదూతాభిగమనంబు, సమరథాతిరథసంఖ్యానంబు, కర్ణభీష్మవివాదం, బంబోపాఖ్యానంబు, జంబూషండవినిర్మాణంబు, భూమిపర్వంబు, భీష్మాభిషేకంబు, భగవద్గీత, భీష్మవధ, ద్రోణాభిషేకంబు, సంశప్తకవధ, యభిమన్యువధ, ప్రతిజ్ఞాపర్వంబు, జయద్రథవధ, ఘటోత్కచవధ, ద్రోణవధ, నారాయణాస్త్రప్రయోగంబు, కర్ణపర్వంబు, శల్యపర్వంబు, హ్రదప్రవేశంబు, గదాయుద్ధంబు, సారస్వతంబు, సౌప్తికపర్వం, బైషీకంబు, జలప్రదానంబు, స్త్రీపర్వంబు, శ్రాద్ధపర్వంబు, రాజ్యాభిషేకంబు, చార్వాకనిగ్రహంబు, గృహప్రవిభాగంబు, శాంతిపర్వంబు, రాజధర్మానుకీర్తనం, బాపద్ధర్మంబు, మోక్షధర్మం, బానుశాసనికంబు, భీష్మస్వర్గారోహణం, బాశ్వమేధికం, బనుగీత, యాశ్రమవాసంబు, పుత్త్రసందర్శనంబు, నారదాగమనంబు, మౌసలంబు, మహాప్రస్థానికంబు, స్వర్గారోహణంబు, [1]హరివంశంబు, భవిష్యత్పర్వంబు ననుశతపర్వంబులు గలిగి. 33

సీ. ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయురవాప్తియు నర్థార్థులకు విపులార్థములును
ధర్మార్థులకు నిత్యధర్మసంప్రాప్తియు వినయార్థులకు మహావినయమతియుఁ
బుత్త్రార్థులకు బహుపుత్త్రసమృద్ధియు సంపదర్థుల కిష్టసంపదలును
గావించు నెప్పుడు భావించి వినుచుండువారల కిమ్మహాభారతంబు

ఆ. భక్తియుక్తులైన[2]భాగవతులకు శ్రీ, వల్లభుండు భక్తవత్సలుండు
భవభయంబు లెల్లఁ బాపి యిష్టార్థసం,సిద్ధిఁ గరుణతోడఁ జేయు [3]నట్లు. 34

పర్వసంగ్రహము.

వ. మఱియుఁ బౌష్య[4]దంకమాహాత్మ్యంబును, భృగువంశకీర్తనంబును, నాగగరుడసంభవంబును, సముద్రమథనంబు, నుచ్చైశ్శ్రవోజన్మంబును, సౌపర్ణోపాఖ్యానంబును, నాస్తీకచరితంబును, జనమేజయసర్పయాగంబును, శ్రీమహాభారతకథాశ్రవణప్రవృత్తియు, వ్యాసజన్మంబును, దేవదైత్యదానవమునియక్షపక్షిగంధర్వాదినానావిధభూతసంభవంబును, దదంశావతారంబును, రాజవంశానుకీర్తనంబును, యయాతిచరితంబును, భారతవంశానుకీర్తనంబును, గంగాశంతనుసమాగమంబును, వసూత్పత్తియు, స్వర్గగమనంబును, దదంశసంభూతంబున గాంగేయజన్మంబును, దద్రాజ్యనివర్తనంబును, బ్రహ్మచర్యవ్రతప్రతిజ్ఞాపరిపాలనంబును, సత్యవతీవివాహంబును, జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యజన్మంబును, జిత్రాం

1 హరివంశంబు ఖిలసంజ్ఞికపురాణంబు. 2 భాగ్యవంతులకు. 3 చుండు. 4 తంక, త్తంక.

గద రాజ్యాభిషేకంబును, చిత్రాంగదమరణానంతరంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్యుం గౌరవరాజ్యంబున నభిషిక్తుం జేయుటయు, వానిపరోక్షంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివలన ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజన్మంబు, నాణిమాండవ్యోపాఖ్యానంబును, ధర్ముండు మాండవ్యశాపంబున శూద్రయోనియందు విదురుండై పుట్టుటయును, ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల వివాహంబును, పాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును, పాండునిర్యాణంబును, కృపద్రోణజన్మకథనంబును, కుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబును, కుమారాస్త్రసందర్శనంబును, కర్ణార్జునులపరస్పరక్రోధంబును, ద్రుపదగ్రహణమోక్షణంబును, యుధిష్ఠిరయౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేయుటయు, దుర్యోధనుదుర్మంత్రంబును, వారణావతయాత్రయు, జతుగృహదాహంబును, విదురోపదిష్టదుర్గస్థానంబునఁ బాండవాపక్రమణంబును, హిడింబదర్శనంబును, హిడింబువధయును, ఘటోత్కచసంభవంబును, పాండవులు ఏకచక్రాపురంబున విప్రగృహంబున నజ్ఞాతచర్యయు, బకవధయును, ధృష్టద్యుమ్నద్రౌపదీజన్మకథనంబును, కృష్ణద్వైపాయనసందర్శనంబును, గంగాతీరంబున నంగారపర్ణుం గంధర్వుం జయించుటయుఁ, దాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబును, పాండవులు పాంచాలదేశంబునకుం జనుటయు, ద్రౌపదీస్వయంవరంబును, పంచేంద్రోపాఖ్యానంబును, ద్రౌపదీవివాహంబును, విదురాగమనంబును, కృష్ణసందర్శనంబును, రాజ్యార్ధలాభంబును, పాండవప్రస్థనివాసంబును, సుందోపసుందోపాఖ్యానంబును, నారదువచనంబున ద్రౌపదియందు సమయక్రియయును, నర్జునుతీర్థయాత్రాగమనంబును, నులూచీసమాగమంబును, చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుజన్మంబును, ద్వారకాగమనంబును, వాసుదేవానుమతంబున నర్జునుఁడు సుభద్ర వివాహం బగుటయు, సుభద్రాహరణంబును, నభిమన్యుసంభవంబును, గాండీవదేవదత్తదివ్యరథాశ్వలాభంబును, ఖాండవదహనంబు, నగ్నిభయంబువలన మయశార్ఙ్గమోక్షణంబును, శార్ఙ్గసాలోపాఖ్యానంబును ననుస్వార్థాంశంబుల నొప్పి తొమ్మిదివేలుం దొమ్మన్నూటయెనుబదినాలుగు శ్లోకంబులు గలిగి 35

మహి నాదిపర్వ మనఁగా, బదునెనిమిది పర్వములను బర్వి మనుప్ర
తిభ నెగడు నాదిపర్వం, బది యనఁగా నొప్పు భారతాద్యం బగుచున్ 36

వ. మఱియును ధర్మరాజునకు సభాప్రతిష్ఠయుఁ, గింకరదర్శనంబును, నారదువలన లోకపాలసభావర్ణనంబును, రాజసూయమహాధ్వరారంభంబును, జరాసంధవధయును, నిర్జితజనపదులైన రాజులఁ గృష్ణుండు విడిపించుటయును, దిగ్విజయంబును, రాజసూయంబు, నర్ఘ్యాహరణంబును, శిశుపాలవధయును, రాజసూయసమయంబున దుఃఖితుండై సంస్ఖలితుండై యున్న దుర్యోధనుం జూచి ద్రౌపదీభీమసేనులు నగుటయును, ద్యూతక్రీడనంబున జూదం బాడుటయు,

నంబు శకునికైతవంబున ధర్మరాజపరాజయంబును, ద్యూతదుఃఖార్ణవమగ్ను
లైనపాండవులం బాంచాలి యుద్ధరించుటయును, బునర్ద్యూతపరాజితులై
పాండవులు వనవాసగతు లగుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి నాలుగువేలుఁ
మున్నూటపదునొకొండుశ్లోకంబులు గలిగి. 37

క. పర్వ సభాప్రభృతిగ నవపర్వములను విస్తరిల్లి పండితచేతో
నిర్వృతిఁ జేయుచు [1]రెండవపర్వము నా రమ్య మగు సభాపర్వ మిలన్. 38

వ. మఱియు మహారణ్యంబునందుఁ గిర్మీరవధయును, గృష్ణపాంచాలాగమనంబును, సౌభకాఖ్యానంబును, యుధిష్ఠిరభీమసేనసంవాదంబును, గురూపదేశంబున నర్జునుండు దివ్యాస్త్రంబులు వడయఁ దపశ్చరణంబు సేయుటయు, నీశ్వరుతోడి యుద్ధంబును, లోకపాలసందర్శనంబును, దివ్యాస్త్రలాభంబును, స్వర్గగమనంబును, నిట బృహదశ్వుం డనుమహామునిం గాంచుటయు, యుధిష్ఠిరాదుల పరిదేవనంబును, నలోపాఖ్యానంబును, దమయంతీపతివ్రతాస్తుతియు, యుధిష్ఠిరాదులకు నర్జునకుశలవార్త రోమశుండు సెప్పుటయును, ధర్మజుతీర్థాభిగమనంబును, జటాసురవధయును, బాంచాలీనియుక్తుండై భీముండు సౌగంధికపుష్పాహరణార్థంబు గంధమాదనంబునందలికొలనికిఁ జని యందు మణిమంతుఁడు మొదలుగాఁ గల యక్షరాక్షసులం జంపుటయు, నాజగరంబు, నగస్త్యోపాఖ్యానంబును, వాతాపిభక్షణంబు, నపత్యార్థం బగస్త్యమహాముని లోపాముద్ర నభిగమించుటయు, శ్యేనకపోతంబు లైనయింద్రాగ్నులు శిబిమాంసంబు గొనుటయు, ఋశ్యశృంగుచరితంబును, బరశురామచరితంబును, గార్తవీర్యవధయును, మాంధాతృజన్మంబును, సౌకన్యాఖ్యానంబును, భార్గవుం డయిన చ్యవనుండు శర్యాతియజ్ఞంబున నాశ్వినుల సోమపీథులం జేసి వారిచేత జవ్వనంబు వడయుటయు, జంతూపాఖ్యానంబును, యజ్ఞపుత్త్రుం డైనసోమకుండు బహుపుత్త్రార్థంబు యజ్ఞంబుసేసి పుత్త్రశతంబును బడయుటయు, వంద్యష్టావక్రులవివాదంబును, సముద్రంబును జయించి తిత్తిరి యనుమహర్షి తనతండ్రిం బడయుటయు, దివ్యాస్త్రంబులు వడసి యర్జునుండు హిరణ్యపురనివాసు లయినపౌలోమకాలకేయనివాతకవచాదులం జంపుటయు, గంధమాదనంబున కందఱుం గూడ వచ్చుటయు, మార్కండేయబహువిధోపాఖ్యానంబును, గృష్ణసంవర్శనంబును, సత్యాద్రౌపదీసంవాదంబును, ఘోషయాత్రయుఁ, జిత్రసేనాదిగంధర్వులఁ బెక్కండ్ర జయించి దుర్యోధనుని విడిపించుటయు, దుర్యోధనుప్రాయోపవేశంబును, వ్రీహిద్రోణకాఖ్యానంబును, గలియుగధర్మంబును, వామ్యాశ్వహరణంబును, నింద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానంబును, సరస్వతీగీతయు, ధుంధుమారుచరితంబును, జయద్రథుం డాశ్రమాంతరంబున ద్రౌపది నపహ

1 రెండగు.

రించుటయు, భీముండు వానిం బరిభవించుటయు, నుద్దాలకోపాఖ్యానంబును, వైన్యోపాఖ్యానంబును, శ్రీరామాయణకథయును, సావిత్ర్యుపాఖ్యానంబును, పాండవులు క్రమ్మఱి ద్వైతవనంబునకు వచ్చుటయుఁ, గర్ణుకవచకుండలంబు లింద్రుండు గొనుటయు, నారణేయోపాఖ్యానంబును, యముండు ధర్మజు ననుశాసించుటయు, యమువలన వరంబులు వడసి పాండవులు పశ్చిమదిక్కునకుం జనుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి పదుమూఁడువేలు నాలునూటయఱువది నాలుగుశ్లోకంబులు గలిగి. 39

ఆరణ్యపర్వ మనఁగా, నారణ్యప్రముఖషోడశాంతరపర్వా
ధార మయి సకలసూరిస, భారమ్యం [1]బగుతృతీయపర్వము వెలయున్. 40

మఱియు విరాటనగరంబునకుం జనుచుండి తత్సమీపశమీవృక్షంబునఁ బాండవులు తమయాయుధంబులు నిక్షేపించి తమ్మెవ్వరు నెఱుంగ కుండ విరాటుం గొలిచి యునికియు, నందు భీముండు సింహబలుం దొట్టి సకలకీచకుల వధించుటయు, గోగ్రహణంబునఁ గురుబలంబులనెల్ల నొక్కరుండ జయించి ధనంజయుండు గోగణంబులఁ గ్రమ్మఱించుటయు, విరాటరాజపుత్త్రి యైనయుత్తర నభిమన్యుండు వివాహం బగుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి మూఁడువేలు నేనూఱుశ్లోకంబులు గలిగి. 41

పర్వము వైరాటాదిక, పర్వచతుష్టయమునను సభా[2]రంజన మై
సర్వమనోజ్ఞము నాలవ, పర్వ[3]ము నాఁ దగి విరాటపర్వము వెలయున్. 42

మఱియు భారతరణోద్యోగులైనపాండవు లుపప్లావ్యంబున విడియుటయు, నర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం జని శ్రీకృష్ణునిం గని సహాయత్వంబునకుం బ్రార్థించుటయు, నారాయణుండు వారి నాశ్వాసించి నారాయణగోపాలబలంబుల నిరూపించి వారలం గోరికొం డనుటయు, నారాయణగోపాలబలంబుల దుర్యోధనుండు గోరికొనుటయు, నారాయణుని నొక్కని నర్జునుండు గోరికొనుటయు, ధృతరాష్ట్రుండు పనుప నుపశమనార్థం బుపప్లావ్యంబున సంజయుండు పాండవులకడకుం బోవుటయు, వాసుదేవసహితు లయినపాండవుల రణప్రారంభంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు నిద్రాహారంబులు విడిచి చింతాక్రాంతుం డగుటయు, హితవచనుం డైనవిదురునిపల్కులు వినుటయు, ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబుగా సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మకథలు సెప్పుటయు, వాసుదేవార్జునులయత్యంతసాంగత్యం బెఱింగివచ్చి సంజయుండు సకలరాజసమక్షంబున విస్తరించుటయు, సర్వభూతహితుం డైనశ్రీకృష్ణుండు పాండవధార్తరాష్ట్రులను సంధి గావింపం దలంచి హస్తిపురంబునకుం జని యందుఁ గర్ణాదిదుష్టశిక్షితుం డైనదుర్యోధనుదుర్మంత్రం బెఱింగి విశ్వరూపంబుఁ జూపుటయుఁ, గృష్ణుండు

1 బై తృతీయపర్వం బమరున్. 2 రమ్యంబై. 3 మనాఁ దగి విరాటపర్వం బొప్పున్.

కర్ణునిం దనరథం బెక్కించుకొని యుపాయంబున ననునయించి యొడంబఱుప
నేరక కర్ణుచేతం బ్రత్యాఖ్యాతుండయి క్రమ్మఱి వచ్చుటయు, బలాతిబలసంఖ్యా
నంబు, నెల్లి యుద్ధంబు సేయవలయు నని కురుపతి పనుప నులూకుం డనుదూత
పాండవులపాలికి వచ్చి పరుసంబులు పలుకుటయు, సమరథాతిరథసంఖ్యానం
బు, నర్ధరథులలోనం గలయం ద న్నెన్నిన నలిగి కర్ణుండు భీష్ముపదిదినంబులు
సమరపరాఙ్ముఖుం డగుటయు, రామభీష్ములయుద్ధకీర్తనంబు, నంబోపాఖ్యానం
బును, సంక్రందనోపాఖ్యానంబును, శ్వేతాభిషేకంబు ననువృత్తాంతంబుల
నొప్పి యాఱువేలుం దొమ్మనూటతొంబదియెనిమిదిశ్లోకంబులు గలిగి 43

క. విదితం బై యుద్యోగము, మొదలుగఁ బదు[1]నొకఁడుపర్వముల నెంతయు [2]నొ
ప్పిద మై యేనవపర్వం, బిది నా నుద్యోగపర్వ మి మ్మగుసభలన్ 44

వ. మఱియు జంబూషండవినిర్మాణంబు సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పుటయు,
భూవిస్తారంబును, భీష్మాభిషేకంబును, పాండవమధ్యమవిషాదంబును, వాసుదే
వుండు మోక్షదర్శనహేతువులం జెప్పి యర్జును మోహాభ్రాంతిఁ జెఱుచుటయు,
శిఖండిం బురస్కరించుకొని యర్జునుండు భీష్ముని వధియించుటయు ననువృత్తాం
తంబుల నొప్పి యైదువేలు నెనమనూటయెనుబదినాలుగుశ్లోకంబులు గలిగి.

క. జంబూషండవినిర్మాణం బాదిగ హృదయ[3]రోచనము లగు నేన్ప
ర్వంబులను భీష్మపర్వము, పంబి వినం బొలుచు షష్ఠపర్వం బగుచున్ 46

వ మఱియు ద్రోణాభిషేకంబును, సంశప్తకు లర్జునుం బాపికొని పోయి [4]యేకతం
బు యుద్ధంబుసేయుటయు, నర్జునుచేత సుప్రతీకగజంబుతోడన భగదత్తుచావు
ను, ద్రోణకర్ణాదులు పెక్కండ్రు గూడుకొని యధర్మయుద్ధంబున నభిమన్యుం
జంపుటయు, నర్జునుప్రతిజ్ఞయు, నభిమన్యువధకుం గ్రుద్ధుండై యర్జునుం డేడక్షౌ
హిణులబలంబుల నొక్కరుండ చంపి సైంధవుం దునుముటయును, దొమ్మిది
కోట్లు సంశప్తకుల నర్జునుండు నిశ్శేషంబుసేయుటయు, నలంబస శ్రుతాయు జల
సంధ సోమదత్త భూరిశ్రవో బాహ్లీక విరాట ద్రుపద ఘటోత్కచ ధార్తరాష్ట్ర
నారాయణ గోపాలాదివధయును, ద్రోణవధయు, నశ్వత్థామనారాయణాగ్నే
యాస్త్రకీర్తనంబును, కృష్ణార్జునులమాహాత్మ్యంబును ననువృత్తాంతంబుల
నొప్పి పదివేలుం దొమ్మనూటపందొమ్మిదిశ్లోకంబులు గలిగి 47

క. విన నే డగుపర్వము మే, లనఁగా ద్రోణాభిషేక మాదిగఁ గలయ
య్యెనిమిదిపర్వములను న,త్యనుపమ మై ద్రోణపర్వ మమరుఁ సభలన్ 48

వ. మఱియుఁ గర్ణాభిషేకంబును, గర్ణునకు రథంబు గడప శల్యుం [5]బూన్చుటయుఁ,
త్రిపురదహనోపాఖ్యానంబును, కర్ణశల్యులపరస్పరవివాదంబు, హంసకాకీయో

---

1 నొక్కపర్వ. 2 నిం పొదవినయే నగుపర్వం. 3 రంజ, మోహ. 4 యేకతంబ.
5 బూనుటయుఁ.

పాఖ్యానంబును, యుధిష్ఠిరార్జునులపరస్పరక్రోధవచనంబులు, నర్జునానునయంబును, వృషసేనువధయును, దుశ్శాసనుం జంపి భీముండు తద్వక్షోరక్తం బాస్వాదించుటయు, విప్రశాపనిమిత్తంబునఁ గర్ణురథచక్రంబు భూమియందుఁ గ్రుంగుటయు, నాగాస్త్రభయంబున నర్జునురథంబు శ్రీకృష్ణుండు భూమియందుఁ జొనుపుటయు, నింద్రాదిత్యుల పరస్పరసంవాదంబును, గర్ణువధయును ననువృత్తాంతంబుల నొప్పు నాలుగువేలుం దొమ్మన్నూఱుశ్లోకంబులు గలిగి. 49

అనుపమబలులగు కర్ణార్జునవీరులశౌర్యమహిమ [1]శోభిల్లంగా
నెనిమిది యగుపర్వం బిది, యనఁ బరఁగుం గర్ణపర్వ మతిహృద్యం బై. 50

[illegible]ఱేయు [illegible]పతవీరు లెల్లఁ బరలోకగతులయిన శల్యుండు రణభారంబు పూనుటయుఁ, గుమారమానవధయును, ధర్మజురోషంబున శల్యుమరణంబును, గురుముఖ్యులవధయును, సహదేవుని చేత సపుత్త్రకుం డైన శకునిచావును, సంజయగ్రహణమోక్షణంబును, హ్రదప్రవేశంబును, భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధంబును, [illegible]ంబు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పు మూఁడువేలు నిన్నూటయిరువదశ్లోకంబులు గలిగి 51

[illegible] శల్యాదికము [illegible], నాల్గు[illegible]మూల వినంగఁ జాల
నవమ[illegible] నవా[illegible]ణీయ, మగుచు శల్యపర్వ మతిశయిల్లు. 52

[illegible] ముగిదం[illegible]ఘాతంబున దుర్యోధనుండు [illegible]లు విఱిగి పడినఁ బాండవులు [illegible]సంహారంబు చేసిన నా[illegible]రాత్రి కృపకృతవర్మాశ్వత్థాములు పాండవ[illegible], నం దశ్వత్థామ కోపోద్దీపితుండై తన ప్రతిజ్ఞ దీక్ష ధృష్టద్యుమ్న[illegible] పాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులను [illegible] సుప్తు లయినవారి వధియించుటయు, నందు [illegible] లేవుడు [illegible] ద్రౌపదియుఁ, బుత్త్ర[illegible] సంకల్పించుకొనుటయు, [illegible] భీమసేనభయార్థం [illegible] యశ్వత్థామ [illegible] మోక్షణంబు సేయుటయు, [illegible] శ్రీకృష్ణుండు దానిం బరిహరించుటయు, దానిం దునియ నర్జునుండు [illegible] నేయుటయు, వ్యాసాశ్వత్థామలయన్యోన్యశాపంబులు, [illegible]శిరోరత్నంబుఁ [illegible] ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి [illegible]ండువేలు నెనమన్నూటడెబ్బదినాలుగుశ్లోకంబులు గలిగి. 53

[illegible], త్రి[illegible]యంబుగ [illegible]
[illegible] సౌప్తికపర్వము, ప్రథితం బొలుచు దశమపర్వం బగుచున్. 54

1 శోభిల్లుచుండా, నెనిమిది యగుపర్వము మై, యనఁగఁ బరఁగుఁ.

వ. మఱియు స్త్రీవిలాపంబును, గాంధారీధృతరాష్ట్రులకోపప్రసాదంబులును, ధర్మజుండు రణనిహతు లైనపితృపితామహభ్రాతృపుత్త్రభృత్యామాత్యమాతులాచార్యమిత్త్రాదులం బరీక్షించి యథావిధి సంస్కరింపం దగువారలం బంచుటయు, భారతవీరుల కుదకదానంబు సేయుటయుఁ, దత్సమయంబునఁ గుంతీదేవి పాండవులకుఁ గర్ణుండు గూఢోత్పన్నుం డని యెఱింగించుటయు, ధర్మజువిలాపంబు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి వేయు నేడునూటడెబ్బదియైదు 55
శ్లోకంబులు గలిగి.

క. పర్వము స్త్రీపర్వాదిక, పర్వంబుల నేనిటం [1]గృపాయితమై స్త్రీ
పర్వంబు పదునొకం డగు, పర్వము నా[2]వెలయు సుకవిపండితసభలన్. 56

వ. మఱియు బంధువర్గంబు నెల్ల వధియించి పరమనిర్వేదనపరుం డై కృష్ణవచనంబుల శాంతుం డై యున్నధర్మజురాజ్యాభిషేకంబును, జార్వాకనిగ్రహంబును, గృహప్రవిభాగంబును, ధర్మజునకు శరతల్పగతుం డైనభీష్ముండు ధర్మవిదులయిన రాజులకెల్ల హితంబుగా రాజధర్మంబులు నాపద్ధర్మంబులు నేవాని నెఱింగిన సర్వజ్ఞానసంపన్ను లగుదు రట్టిమోక్షధర్మంబులుఁ జెప్పుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి పదునాలుగువేలు నేనూటయిరువదియైదుశ్లోకంబులు గలిగి. 57

క. సకలహితం బై శాంత్యాదికపర్వ[3]చతుష్టయము విదితమై సమబు
ద్ధికిఁ బంద్రెం[4]డవపర్వం,బ కడుఁ గ్రమే లనఁగ శాంతిపర్వము వెలయున్. 58

వ. మఱియుఁ బితామహుం డగుగాంగేయువలన సర్వధర్మనిశ్చయంబును దానవిధులును నాచారవిధులును ధర్మరాజెఱుంగుటయుఁ, బుత్త్రానుశాసనంబును, భీష్మస్వర్గారోహణంబు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి పండ్రెండువేలశ్లోకంబులు గలిగి. 59

క. ఒనరుఁ ద్రయోదశపర్వం, బనఁగా ననుశాసనాద్య మగుపర్వయుగం
బున మే లై విబుధశ్రే, ణినుతం బై యానుశాసనికపర్వ మిలన్. 60

వ. మఱియు నశ్వమేధారంభంబును, సంవర్తమరుత్తీయోపాఖ్యానంబును, స్వర్ణకోశసంప్రాప్తియు, నుత్తరగర్భంబున నశ్వత్థామాస్త్రదగ్ధుండై శ్రీకృష్ణుచేత సంజీవితుం డయినపరీక్షితునిజన్మంబు, నర్జునునశ్వానుసరణంబు, నెడనెడ రాజులతోడియుద్ధంబును, జిత్రాంగదపుత్త్రుం డైనబభ్రువాహనుం డాహవంబున నర్జునుం బరిభవించుటయు, నశ్వమేధమహాయజ్ఞంబునందు నకులోపాఖ్యానంబును, ననుగీతయు, బ్రాహ్మణగీతయు, గురుశిష్యసంవాదంబును ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి నాల్గువేలు నన్నూటయిరువదిశ్లోకంబులు గలిగి. 61

తే. అభిమతం బగు నశ్వమేధాదికద్వి, పర్వయుత మై చతుర్దశపర్వ మనఁగ

---

1 గృపాయిత మై. 2 నెగడు. 3 చతుష్కమునఁ. 4 దగుపర్వము, ప్రకటముగా సభల.

నాశ్వమేధికపర్వ మత్యంత[1]వివిధ,వస్తువిస్తర [2]మగు బుధవరులసభల 62

వ మఱియు ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారియు రాజ్యంబు విడిచి విదురసంజయసహితంబుగా నాశ్రమవాసంబునకుఁ జనుటయు, సకలరాజ్యభారధౌరేయు లయినకొడుకుల విడిచి కుంతీదేవి గురుశుశ్రూషాపర యయి వారిపిఱుందన పోవుటయు, సమరనిహతు లైనపుత్త్రపౌత్త్రులనెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు వ్యాసవరప్రసాదంబునఁ గాంచి విగతశోకుం డయి గాంధారీకుంతీవిదురసంజయులతోఁ బరమసిద్ధికిం జనుటయును, బాండవులు నారదువలన నిఖిలయాదవవ్యసనం బెఱుంగుటయు ననువృత్తాంతంబులనొప్పి వేయునూటయాఱుశ్లోకంబులుగలిగి.

క. అమితార్థయుక్తితో నా,శ్రమవాసాదిత్రిపర్వసహితం బయి యా
శ్రమవాసపర్వ మత్యు,త్తమకథలను వెలయుఁ బంచదశపర్వం బై 64

వ మఱియు యాదవులెల్ల మదిరాపానపరవశు లయి శాపనిమిత్తంబున సముద్రతీరంబునఁ దమలోఁ బోరి పొడిచికొని పరలోకగతు లగుటయు, దాని నెఱింగి రామకృష్ణాదియాదవవిరహితం బయినద్వారవతి కర్జునుం డరిగి విషణ్ణచిత్తుం డయి వసుదేవాదియాదవుల నెల్ల సంస్కరించి యాదవకళత్త్రంబుల నెల్లఁ దోడ్కొనివచ్చుచో గాండీవదివ్యబాణంబులశక్తిదఱిఁగిన వనచరభయంబువలనఁ దత్కళత్త్రంబుల రక్షింపనోపమియు, నర్జునుండు ధర్మరాజుకడకువచ్చి వ్యాసవాక్యప్రబోధితుండై సన్న్యసించుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి మున్నూఱుశ్లోకంబులుగలిగి పదియాఱవపర్వం బై మౌసలపర్వంబు నాఁ బరఁగె మఱియుఁ బరీక్షిద్రాజ్యాభిషేకంబును, రాజ్యపరిత్యాగము సేసి పాండవులేవురు ద్రౌపదీసహితులై పరమసిద్ధికిం జనుటయు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి నూటయిరువదిశ్లోకంబులు గలిగి పదియేడవపర్వం బై మహాప్రస్థానికంబు నాఁ బరఁగె మఱియుఁ గర్ణనరకప్రాప్తియుఁ, దన్మోక్షణంబును, స్వర్గంబున భారతవీరులసంగమంబును, గర్మపరిపాకోపభోగంబు ననువృత్తాంతంబుల నొప్పి యిన్నూఱుశ్లోకంబులు గలిగి పదునెనిమిదవపర్వం బై స్వర్గారోహణంబు నాఁ బరఁగె నిట్లష్టాదశపర్వంబులు గలిగి. 65

మ. అమితాఖ్యానకశాఖలం [3]బొలిచి వేదార్థామలచ్ఛాయ మై
సుమహావర్గచతుష్కపుష్పవితతిం శోభిల్లి కృష్ణార్జునో
త్తమనానాగుణకీర్తనార్థఫల మై ద్వైపాయనోద్యానజా
తమహాభారతపారిజాత మమరుం ధాత్రీసురప్రార్థ్య మై. 66

వ ఇట్లిమహాభారతంబు ననేకవిధపదార్థప్రపంచసంచితంబు నుపపర్వమహాపర్వోపశోభితంబు నుపద్వీపమహాద్వీపసంభృతం బయినభువనం బజుండు నిర్మించినట్లు కృష్ణద్వైపాయనుండు నిఖిలలోకహితార్థంబు [4]దత్తావధానుం డై సంవత్సరత్ర

1 విభవ 2 మా 3 గలిగి 4 సదనుష్ఠానుం డై.

యెయ్యది నిర్మించి దాని దేవలోకంబునందు వక్కాణింప నారదుం బనిచెఁ బితృలోకంబున వక్కాణింప నసితుం డైనదేవలుం బనిచె గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసలోకంబులందు వక్కాణింప [1]శుకుం బనిచె నాగలోకంబునందు వక్కాణింప సుమంతుం బనిచె మనుష్యలోకంబున జనమేజయునకు వక్కాణింప వైశంపాయనునిం బనిచె నే నా వైశంపాయనమహామునివలన విని వచ్చితిఁ దొల్లి కృతత్రేతాద్వాపరసమయంబుల దేవాసురరామరావణయుద్ధంబులునుంబోలె ద్వాపరాంతంబునం బాండవధార్తరాష్ట్రులకు మహాఘోరయుద్ధం బయ్యె నందు 67

తఱలక పదిదినంబులు భీష్ముఁడు మహాభారకుండు గురుండు పం
చదివసంబులు గర్ణుఁడుం దివసద్వయంబు దినార్ధమం
దుదితతేజుఁడు శల్యుఁ డత్యధికోగ్రవీరగదారణం
బది దినార్ధము గాఁగ నిట్లు మహాభయంకరవృత్తితోన్ 68

క. [2]పదియెనిమిదినము లైదుప్రొద్దులుఁ, బవపడి రెన్నాళ్లు నొక్కపగలుఁ రేయుఁ
సమరమున రణ మొనరించిరి, నదిసుతగురుకర్ణశల్యనాగపురీశుల్ 69

శా. ఏడక్షౌహిణు లెన్నఁ బాండవబలం బేకాదశాక్షౌహిణుల్
రూఢిం గౌరవసైన్య మీయుభయముం రోషాహతానోన్యసై
న్యూడంబోవక [4]వీఁకిమైఁ బొడువఁగా నేపారు ఘోరాజిన
ల్గాడెఁ ధాత్రి శమంతపంచకమునం దష్టాదశాహం[5]బులున్ 70

వ. [6]ఇట్టిమహాభారతంబు కృష్ణద్వైపాయనమహామునివిరచితంబై ప్రవర్తిల్లుచుండు.

సీ. ఇమ్మహాభారతం బిమ్ములఁ బాయక విహితావధాను లై వినుచు నుండు
వారికి విపులధర్మారంభసంసిద్ధి యగుఁ బరమార్థం[7]బ యశ్రమమున
వేదముల్ నాలుగు నాదిపురాణముల్ పదునెనిమిదియుఁ దత్ప్రమితధర్మ
శాస్త్రంబులును మోక్షశాస్త్రతత్త్వంబులు నెఱిఁగినఫల మగు నెల్లప్రొద్దు

ఆ. దానములను బహువిధక్రతుహుతజప, బ్రహ్మచర్యములను బడయఁబడిన
పుణ్యఫలముఁ బడయఁ బోలు నశేషపాపక్షయంబు నగుశుభంబుఁ [8]బెరుఁగు.

ఉ. పాత్యవతేయవిష్ణుపదసంభవ మై విబుధేశ్వరాబ్ధిసం
గత్యుపశోభితం బయి జగద్విదితం బగుభారతీయభా
రత్యమరాపగౌఘము నిరంతరసంతతపుణ్యసంపదు
న్నత్యభివృద్ధి సేయు వినినం గొనియాడిన నెల్లవారికిన్ 73

1 శుకునిం 2 చదినముల్ మఱికర్ణుఁడుఁ. 3 వ్రాతప్రతులం దిది పెక్కింట లేదు. ఒక ప్రతియందు మాత్రము వేములవాఁడ భీమకవి భారతములోని దనియున్నది పూర్వతరులమే యీ యర్థమును జెప్పుచున్నారు. కావున నిది ప్రక్షిప్తమే. 4 వీఁకతోఁ. 5 బులఁ. 6 ఇట్టిమహాభారతంబు నధిగమించి, ఇట్టి మహాభారతం బధికరించి. 7 బ నశ్ర. 8 గలుగు.

అనిన విని శౌనకాదిమహామునులు శ్రీమహాభారతకథాశ్రవణకుతూహలపరులయి యక్కథకున కిట్లనిరి. 74

శమంతపంచకాక్షౌహిణీసంఖ్యాకథనము.

అనఘా మున్ను శమంతపంచకము నయ్యక్షౌహిణీసంఖ్యయున్
వినఁగా మా కెఱిఁగించి భారతకథావిఖ్యాతికిం గారణం
బును దద్భారతవిస్తరోక్తివిభవంబుం బాండవాడంబరం
బును భీష్మాదికురుప్రవీరచరితంబుం జెప్పు ముద్యన్మతిన్. 75

అనిన విని రోమహర్షణ, తనయుం డమ్మునుల కతిముదంబున వినయా
వనతుండయి గురులం దనహృద్వనజంబున నిలిపి కొలిచి వాగ్గణపతులన్. 76

[1]ఇమ్ముగ సర్వలోకజను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంశుబిం
బమ్మున నుద్భవం బయినభారతవాగమృతంబు కర్ణరం
ధ్రమ్ములనంజలిం దవిలి త్రావుదు రట్టిమునీంద్రలోకవం
ద్యు మ్ముని నప్పరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్. 77

అమ్మును లడిగినకథ యథాక్రమంబున సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పం దొడంగె. 78

త్రేతాద్వాపరసంధి నుద్ధతమదాంధీభూతవిద్వేషిజీ
మూతోగ్రశ్వసనుండు రాముఁ డలుకన్ ముయ్యేడుమాఱుల్ రణ
ప్రీతిన్ వైరిధరాతలేశ్వరులఁ జంపెం బల్వురన్ దీర్ఘని
ర్ఘాతప్రాసకరాలుఁ డైనిఖిలక్షత్త్రోరుకాంతారుఁ డై. 79

అప్పరశురాముండు నిజనిశితకుఠారధారావిదళితసకలక్షత్త్రరుధిరాపూర్ణంబులుగా నేనుమడుంగులు గావించి తద్రు[2]ధిరజలంబులఁ బితృతర్పణంబు సేసి తత్పితృగణప్రార్థన నుపశమితక్రోధుం డయ్యె దానన చేసి తత్సమీపప్రదేశంబు శమంతపంచకంబు నాఁ బరఁగె మఱి యక్షౌహిణీసంఖ్య వినుండు. 80

రథ మొక్కండు వారణ మొక్కండు తురగముల్ మూఁడు కాల్వురు నేవు రనుసంఖ్య గలయది యగుఁ బత్తి యది త్రిగుణం బైనసేనాముఖంబు దీని [3]త్రిగుణంబు గుల్మంబు దీనిముమ్మడుఁ గగు గణము తద్గణము త్రిగుణిత మైన వాహినియగు దానివడి మూఁడుగుణియింపఁ బృతననాఁ బరఁగుఁ దత్పృతనమూఁడు గుణితమైనఁ జమువగున్ మఱి దానిముమ్మడుఁ గనీకినీసమాఖ్య నొనరు నదియుఁ బదిమడుంగు లైన నక్షౌహిణి, యా నిరంతర[4]ప్రమానుసంఖ్య. 81

1 'ఇమ్ముగ..., బిం, బమ్మున..., రం, ధ్రం బను..., వం, ద్యుం బరముం బరాశర...' పాఠాంతరము కూడికగ్రంథముగా నోపు. ఇది ప్రథమముద్రితప్రతులయందును, పెక్కు వ్రాఁతప్రతులయందును లేదు. 'వంద్యుమ్ముని' యనుచో 'కమ్మనిలతాంతములకు మ్మొనసి' యనురీతి నగును. 2 రుధిరధారా. 3 త్రిగుణింప. 4 ప్రమాణ; క్రమాను.

వ. ఇరువదియొక్కవేయు నెనమన్నూట డెబ్బది రథంబులు నన్ని యేనుంగులు నఱు వదేనువేలునాలునూటపదిగుఱ్ఱంబులు లక్షయుం దొమ్మిదివేలున్ మున్నూట యేఁబండ్రు వీరభటులును గలయది యొక్కయక్షౌహిణి యయ్యె నట్టియక్షౌ హిణులు పదునెనిమిదింట సన్నద్ధు లై కురుపాండవులు యుద్ధంబు సేయు టం జేసి యాశమంతపంచకంబు కురుక్షేత్రంబు నాఁ బరంగె నట్టికురుక్షేత్రంబు నందు 82

చ. ప్రతిహతశత్రువిక్రముఁడు పాండవవంశవివర్ధనుండు సు
వ్రతుఁడు పరీక్షిదాత్మజుఁ డవద్యవిదూరుఁ డుదారకీర్తి ని
ర్మితవివిధాధ్వరుండు జనమేజయుఁ డజ్జనపాలుఁ డుత్తమ
స్తుతమతి దీర్ఘసత్త్ర మజితుం డొనరించె శుభాభికాంక్షి యై. 83

వ. [1]అప్రదేశంబునకు సరమ యనుదేవశునికొడుకు సారమేయుం డనుకుర్కుర కుమారుండు క్రీడార్థంబు వచ్చి క్రుమ్మరుచున్న నలిగి జనమేజయుతమ్ములు శ్రుత సేనుండును భీమసేనుండును నుగ్రసేనుండును ననువార లాసారమేయు నడిచిన నది యఱచుచుం బఱతెంచి తమతల్లికిం జెప్పిన నాసరమయు నతికోపాన్విత యై జనమేజయునొద్దకు వచ్చి యి ట్లనియె 84

క. క్షితినాథ కడు నకరుణా, న్వితు లై నీతమ్ము లతివివేకవిదూరుల్
మతిఁ దలఁపక నాపుత్త్రకు, నతిబాలకు ననపరాధు నడిచిరి పెలుచన్. 85

క. తగు నిది తగ దని యెదలోఁ, వగవక సాధులకుఁ జేదవారల కెగ్గుల్
మొగిఁ జేయు దుర్వినీతుల, కగు [2]ననిమిత్తాగమంబు లయినభయంబుల్ 86

వ. అని [3]సరమ యదృశ్య యైన నతివిస్మితుం డై జనమేజయుండు కొన్నిదినంబుల కు దీర్ఘసత్త్రంబు సమాప్తంబు సేసి హస్తిపురంబునకుం జని యందు సుఖం బుండి యొక్కనాఁడు దేవశునీవచనప్రతీకారార్థంబు శాంతికపౌష్టికక్రియలు నిర్వర్తింప ననురూపపురోహితు నన్వేషించుచు ననేకమునిగణాశ్రమంబుల కుం జని యొక్కమునిపల్లెం గని యందు శ్రుతశ్రవసుం డనుమహామునిం గని నమస్కరించి యి ట్లనియె 87

క. కరుణించి యిందు నాకుం, [4]బురోహితునిఁ గాఁగ మీసుపుత్త్రుఁ బవిత్రుం
బరమతపోనైష్ఠికు భా, సురయమనియమాభిరాము సోమశ్రవసున్ 88

వ. అని యడిగి వానియనుమతంబున సోమశ్రవసుం దనకుం బురోహితుం [5]గావిం చుకొని వాని నభీష్టసత్కారంబుల సంతుష్టినిం జేసి తదుపదేశంబున 89

ఉ. ఆయతకీర్తితో వివిధయాగములన్ సురధారుణీసురా
మ్నాయము నాహితాహుతి సమంచితదక్షిణ లిచ్చి తన్పుచుం

1 అట్టియవసరంబునకు. 2 ననిమిత్తాగతంబు. 3 పలికె. 4 పురోహితుఁడు గాఁగ. 5 గాఁ బడసి.

జేయుచు నుండె రాజ్యము విశిష్టజనస్తుతవర్ధమానల
క్ష్మీయుతుఁ డుత్తముండు జనమేజయుఁ డాదినరేంద్రమార్గుఁ డై 90

వ. ఇ ట్లనవరతశాంతికపౌష్టికక్రియలు నిర్వర్తించుచు గురుదేవమహీదేవతర్పణా
సక్తుం డై యుండునంత. 91

క. ఆంగిరసకులుఁ డైన యాయోదధౌమ్యమహాతపస్విలకుఁ దనా
తంకమతి పైలశిష్యుఁడు, వేదుం డనుమునివరుండు దద్దయు భక్తిన్ 92

క. గురుకులమునందు గురులకుఁ, బరిచర్య లొనర్చి తా నపరిమితనిష్ఠా
పరుఁడై జ్ఞానము వడసెను, గురుదయ నణిమాదికాష్టగుణములతోడన్ 93

ఉదంకుండు పౌష్యమహాదేవి కుండలంబులం దేఁబోవుట

వ. అయ్యుదంకుండు గురుహితకార్యధురంధరుం డయి గురుపత్నీనియోగంబు
నం బౌష్యుం డను రాజుదేవికుండలంబులం బ్రతిగ్రహించి తేరం బూని వనంబు
లో నొక్కెడం జనువాఁ డెదుర నొక్కమహోక్షంబు నెక్కి చనుదెంచు
వాని నొక్కదివ్యపురుషుం గని వానిచెప్పిన వృషభగోమయభక్షణంబు సేసి
యమ్మహాత్మునను గ్రహంబు వడసి యతిత్వరితగతిం జని పౌష్యమహారాజుం
గాంచి దీవించి గృహీతపాత్రుండై యి ట్లనియె. 94

తే. ఏను గుర్వర్థ మర్థినై మారవేఁడ, కడఁగి వచ్చితి నిపుడు నీకడకు వేడ్క
[illegible] నీదేవికుండలమ్ము, లిమ్ము నాపూన్కి యిది సఫలమ్ము గాఁగ. 95

వ. అనినం బౌష్యుం డమ్మహాత్మునకుఁ గాంచితిఁ గృతార్థుండ నైతి నని మనం
బునఁ బ్రీతిఁ బొంది యుదంకున కిట్లనియె నయ్యా మదీయధర్మపత్ని యున్నకుండ
లంబులు వేఁడుగ నవసరం బై యున్నయది మద్వచనంబున వాని నిప్పించు
కొ మ్మనిన నుదంకుం డంతఃపురంబునకుం జని పౌష్యమహాదేవిం గానక
క్రమ్మఱి పౌష్యుపాలికి వచ్చి నీదేవి నెందును గాన నీవ యక్కుండలంబులు
నిప్పించి యనుపు మనిన నుదంకునకుఁ బౌష్యుం డి ట్లనియె 96

క. [illegible] నిన్నుఁ [illegible] వనా, పావను నశుచి వని యొట్లు వలుకఁగ నగు న
న్నాతి పతివ్రత, గావున నశుచులకుఁ గానఁగ రా దనవద్యా. 97

వ. అనిన విని యుదంకుం డప్పుడు తలంచి యవ్వృషభగోమయభక్షణంబున
నైన యశుచిభావంబునం గాదె యప్పరమపతివ్రత మదీయదృష్టిగోచర గా
కున్నయది యని పూర్వాభిముఖుం డయి శుద్ధోదకంబులం బ్రక్షాళితపాణి

1 కొన్ని సంస్కృతాంధ్రప్రతులయందు 'ఉదంకుఁడు-ఉత్తంకుఁడు' అను రూపాంతరములు కలవు. ''[illegible] ఉపాధ్యాయ దనంతరమ్'' ([illegible] అ. ౩౦. శ్లో. [illegible]), 'ఉత్తంక' అనురూపము పొసఁగదు కావున 'ఉదంకుఁ' డనునదియే సాధువు. 2 [illegible]. 3 విప్రుఁడ. 4 [illegible]. 5 గానక [illegible]. 6 [illegible]. 7 [illegible].

A—3

పాదవదనుం డయి యాచమించి పౌష్యానుమతంబున నద్దేవియొద్దకుం జనిన [1]నదియును నమ్మహామునికి నమస్కరించి కుండలమ్ము లిచ్చి యి ట్లనియె. 98

క తక్షకుఁ డీకుండలము ల,పేక్షించుచు నుండువాఁ డభేద్యుఁడు మాయా
దక్షుండు వానివలన సు,రక్షితముగఁ జేసి చనుము రవినిభతేజా 99

వ. అనిన నుదంకుం డట్ల చేయుదు నని యద్దేవి వీడ్కొని రాఁ బౌష్యుం డయ్యా నీ వతిథివి మాయింటఁ గృతభోజనుండ వై పొమ్మని తిణియించిన నొడంబడి యుదంకుండు గుడుచుచో నన్నంబు కేశదుష్టం బైన రోసి కరం బలిగి యి ట్ల పరీక్షితం బైనయశుద్ధాన్నంబు పెట్టినాఁడ వంధుండ వగు మని శాపం బిచ్చిన నల్గి యల్పదోషంబున నాకు శాపం బిచ్చినవాఁడవు నీ వనపత్యుండ వగు మని ప్రతిశాపం బిచ్చిన నుదంకుండు నే ననపత్యుండఁ గా నోప దీని గ్రమ్మఱింపు మనినఁ బౌష్యుం డి ట్లనియె. 100

ఉ నిండుమనంబు నవ్యనవనీతసమానము పల్కు దారుణా
ఖండలశస్త్రతుల్యము జగన్నుత విప్రులయందు నిక్క మీ
రెండును రాజులందు విపరీతము గావున విప్రుఁ డోపు నో
పం డతిశాంతుఁ డయ్యు నరపాలుఁడు శాపము గ్రమ్మఱింపఁగన్. 101

తక్షకుండు కుండలంబు లపహరించుట.

వ. కావున నా కశక్యంబు నీయిచ్చినశాపంబు గ్రమ్మఱింపు మనిన నుదంకుం డట్లేని నీకు నల్పకాలంబున శాపమోక్షం [2]బగు నని పౌష్యునను గ్రహించి మగుడి పోవునెడ గురుపత్నికిఁ గుండలంబు లీఁ గంటి నని మనంబున సంతోషించి చనువాఁ డెదుర నొక్కజలాశయంబు గని శుచిప్రదేశంబునఁ దనచేతి కుండలంబులు పెట్టి యాచమించు చున్నంతఁ దనతోడన వచ్చి తక్షకుండు నగ్నవేషధరుం డై యక్కుండలంబులు గొని పాఱిన నుదంకుండును వాని పిఱుందన పాఱి పట్టికొనుడు. 102

క విడిచి దిగంబరవేషము, విడువక మణికుండలములు విషధరపతి యే
ర్పడ నిజరూపముతో న,ప్పుడ యహిలోకమున కరిగె భూవివరమునన్ 103

వ. ఉదంకుండును వానితోడన తగిలి యవ్వివరంబున నురగలోకంబున కరిగి నాగపతులనెల్ల ని ట్లని స్తుతియించె 104

చ బహువనపాదపాబ్ధికులపర్వతపూర్ణసరస్సరస్వతీ
సహితమహా[3]మహీభర మజస్రసహస్రఫణాళిఁ దాల్చి దు
స్సహతరమూర్తికిఁ జలధిశాయికిఁ బాయక శయ్య యైనయ
య్యహిపతి దుష్కృతాంతకుఁ డనంతుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్.

1 నమ్మహాపతివ్రతయును. 2 బగునోడకుండు మని పౌష్యు నను గ్రహించి మగుడి నేఁడపాయి.
3 మహీధర.

చ. అరిదితపోవిభూతి నమరారులబాధలు వొందకుండఁగా
సురగుల నెల్లఁ గాచినమహోరగనాయకుఁ డానమత్సురా
సురమకుటాగ్రరత్నరుచిశోభితపాదున కద్రి[1]నందనే
శ్వరునకు భూషణం బయినవాసుకి మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్. 106

ఉ. దేవమనుష్యలోకములఁ ద్రిమ్మరుచున్ విపులప్రతాపసం
భావితశక్తిశౌర్యులు నపారవిషోత్కటకోపవిస్ఫుర
త్పావకతాపితాఖిలవిపక్షులు నైనమహానుభావు లై
రావతకోటిఘోరభుజగేశరాజులు మాకుఁ బ్రసన్ను లయ్యెడున్. 107

ఉ. గోత్రమహామహీధరనికుంజములన్ విపినంబులం గురు
క్షేత్రమునం [3]బ్రకామగతిఁ జెలఁగ నొప్పి మహాశ్వసేనుఁ డై
ధాత్రిఁ బరిభ్రమించుచుఁ [illegible] డుదాత్తుఁ డుకీర్తి
శ్రోత్ర[illegible] తక్షకుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యెడున్ 108

వ. అని యిట్లు నాగకులంబు నెల్ల స్తుతియించి యందు సితాసితతంతుసంతానపటం
బు నేయుచు నుండు చున్నవారి నిద్దఱుస్త్రీలను ద్వాదశారచక్రంబుం [4]బరివర్తిం
పంచుచున్నవారి నార్వురఁ గుమారుల నతిప్రమాణతురంగంబు నెక్కినవాని
[5]మహాతేజస్వి నొక్కదివ్యపురుషుం గని విపులార్థవంతంబు లైనమంత్రంబుల
నతిభక్తియుక్తుండై స్తుతియించినం బ్రసన్నుం డై యద్దివ్యపురుషుం డయ్యు
దంకున కి ట్లనియె. 109

క. [6]నీవచన నీయథార్థస్తుతుల కతిప్రీతమనస్కుఁడ నైతి ననిం
[illegible] నీకు నభివాంఛిత మెయ్యది దానిఁ జెప్పుమ [7]చేయుదు ననినన్ 110

వ. ఉదంకుండు వరంబు సంతసిల్లి యీనాగకులంబెల్ల నాకు వశం బగునట్టులుగ
ననుగ్రహింపు మనిన నప్పురుషుం డిట్లని యీయశ్వశకృద్రంధ్రాధ్మానంబు సేయు
మనిన నట్ల యని తద్వచనానురూపంబు సేయుచుండఁ దత్క్షణంబ. 111

శా. పాతాళోద్భవ[illegible] బర్వెం దదశ్వాస్యల
స్రోతోమార్గవినిర్గతోగ్రదహనార్చుల్ పన్నగవ్రాతముల్
భీతిల్లెన్ భుజగాధినాథునసముల్ భేదిల్లెఁ గల్పాంతసం
జాత[9]ప్రోద్గత[illegible]సలశిఖా[10][illegible]ంకాధకాంతంబు లై 112

ఉదంకుండు కుండలంబులు దెచ్చి గురుపత్ని కిచ్చుట.

క. అంతట నిజ[illegible]విప్రభ యంతకకోపాగ్ని యొక్కొ యనుచును జాతా
[11]తంకుఁ డయి కుండలంబు లుదంకునకును దెచ్చి యిచ్చెఁ దక్షకుఁ డంతన్.

1 నందనాపరునకు. 2 సౌఖ్యులు. 3 బ్రకాశ. 4 పూనఁ గాంచు. 5 నధిక. 6 బుధవచన.
7 చేయుదు. 8 ప్రీతి. 9 ప్రోద్గత. 10 శంకోదితా. 11 శంకుఁడగు.

వ. ఇట్లు నాగలోకంబున కెల్ల మహాక్షోభంబు గావించి తక్షకుచేతఁ గుండలంబులు
గొని యుదంకుఁ డాత్మగతంబున. 114

సీ. కుండలములు వేగ కొనిరమ్ము నాలవనాఁటికి నని పూని నన్నుఁ బనిచె
గురుపత్ని నేఁడ [1]యక్కుండలంబులు దొడ్డుదివస మీదివస మతిక్రమింప
కుండంగఁ బోక యె ట్లొడఁగూడు నిన్నాగభవన మెప్పాట వెల్వడఁగఁబోలు
నేఁడు పోవనినాఁడు నిష్ఫలం బిమ్మహాయత్నమంతయు నని యధికచింతఁ

ఆ. దవిలియున్న నయ్యుదంకునభిప్రాయ, మెఱిఁగి దివ్యపురుషుఁ డిట్టు లనియె
నీహయంబు నెక్కి నేఁగుము యిది వడి, గలదు మనముకంటె గాడ్పుకంటె

వ. అనవుడు నద్దివ్యపురుషువచనంబున నత్తురంగంబు నెక్కి తత్క్షణంబ యయ్యుదం
కుండు గురుగృహంబునకు వచ్చె నిట గురుపత్నియు శుచిస్నాత యై నూతన
పరిధానశోభిత యై యక్కుండలంబులు దొడువ నవసరం బైనఁ [2]దదాగమ
నంబు గోరుచున్న యది యప్పు డయ్యుదంకుం గని తద్దయు సంతసిల్లి తదా
నీతరత్నకుండలభూషిత యై బ్రాహ్మణులం బూజించి నిజసంకల్పితమహో
త్సవం బొనరించె నట్లు గురుకార్యంబు [3]నిర్వర్తించి యున్న యుదంకుం జూచి
గురుం డి ట్లనియె 116

క. ఈయున్న పౌష్యప్రోలికిఁ, బోయి కడుం బెద్దదవ్వు వోయినయ ట్ల
త్త్యాయతవిమలతపోమహి,మా యిన్ని దినంబు లేల మసలితి చెపుమా 117

వ. అనిన నుదంకుం డి ట్లనియె నయ్యా మీయానతిచ్చినట్ల మసల వలవదు తక్ష
కుం డనుదుష్టోరగంబు నేసినవిఘ్నంబున నింత మసల వలసె వినుఁడు మిమ్ము
వీడ్కొని చనువాఁడ నెదుర నొక్కమహోక్షంబు నెక్కి చనుదెంచువాని
మహాతేజస్వి నొక్కదివ్యపురుషుం గని వానిపన్నినవృషభగోమయభక్షణంబు
సేసి చని పౌష్యమహాదేవికుండలంబులు ప్రతిగ్రహించి వచ్చి తక్షకుచేత నప
హృతకుండలుండ నై వానిపిఱుందన పాతాళలోకంబునకుం బోయి నాగపతుల
నెల్ల స్తుతియించి యందు సితాసితతంతుసంతానపటంబు ననూనయించుచున్న
వారినిద్దఱస్త్రీలను ద్వాదశారచక్రంబుఁ [1]బరివర్తింపించుచున్న వారి నార్వురఁ
గుమారుల నతిప్రమాణతురగారూఢుం డైనయొక్కదివ్యపురుషుం గని తత్ప్రి
సాదంబునఁ గుండలంబులు వడసి తదాదేశంబున నత్తురంగంబు నెక్కి వచ్చితి
నిది యంతయు నేమి నా కెఱింగింపుఁ డనిన గురుం డి ట్లనియె 118

సీ. అప్పురుషుం డింద్రుఁ డయ్యుక్ష మైరావతంబు గోమయ మమృతంబు నాగ
భువనంబులోఁ గన్నపొలఁతులిద్దఱు ధాతయును విధాతయు వారియనునయించు

---

1 యక్కుండలంబుల కేఁగు దివస మద్దివస మతిక్రమిల్ల 2 నుదంకాగమనంబు గోరుచున్న యప్పుడ 3 నిర్వహించిన. 4 బరివర్తించుచున్న.

సితకృష్ణతంతురాజితతంత్ర మది యహోరాత్రంబు ద్వాదశారములు గలుగు
చక్రంబు మాసాత్మసంవత్సరంబు కుమారు లయ్యార్వురు [1]మహితఋతువు
ఆ. లశ్వరంగ మగ్ని యప్పురుషుండు పర్జన్యుఁ డింద్రసఖుఁడు సన్మునీంద్ర
యాది నింద్రుఁ గాంచి యమృతాశి వగుట నీ, కభిమతార్థసిద్ధి యయ్యె నయ్య

క. కర మిష్టము సేసితి మా, కరిసూదన దీన నీకు నగు సత్ఫలముల్
గురుకార్యనిరతు లగు సత్పురుషుల కగు టరుదె యధికపుణ్యఫలంబుల్. 120

వ. సివలనం బరమసంప్రీతహృదయుండ నయితి నీవును గుర్వర్థంబునందు ఋణ
విముక్తుండ వయితివి నిజేచ్ఛ [2]నుండు మనినం దదనుజ్ఞ వడసి యుదంకుం డనేక
కాలంబు దపంబు సేసె నట్టియుదంకుండు తక్షకుచేసినయపకారంబునకుం బ్రతీ
కారంబుసేయం జింతించి యొక్కనాఁడు జనమేజయుపాలికిం బోయి యిట్లనియె

చ. [illegible]తహితసత్యవాక్య జనమేజయ భూజనవంద్య యేను [3]సు
స్థితి గురుదేవకార్యములు సేయఁగఁ బూను టెఱింగి వంచనో
న్నతమతి యై యకారణమ నాకపకారము సేసెఁ దక్షకుం
డతికుటిలస్వభావుఁడు పరాత్మవిశేషవివేకశూన్యుఁడై 122

వ. మఱి యదియునుం గాక. 123

చ. అనవరతార్థదానయజనాభిరతుల్ భరతాన్వయాంభవ
స్సను సకలప్రజాహితవిధాను ధనంజయసన్నిభుల్ భవ
జ్జనకు బరీక్షితుల్ భుజగజాల్మఁ డసహ్యవిషోగ్రధూమకే
తనహతిఁ జేసి చేసె నతిదాంతుఁ గృతాంతనికేతనాతిథిన్. 124

ఉ. కావున నీకుఁ బాటియుపకారముఁ దక్షకుఁ డేకవిప్రసం
[4]బోధనఁ జేసి చేసె నృపపుంగవ నీవు ననేకభూసురా
శీర్వచనస్వయాగమున భస్మము సేయుము తక్షకాదికా
ద్రవసంహతిన్ హుతవహోగ్రసమగ్రశిఖాచయంబులన్. 125

ఉ. [illegible]దుఁ డై యొక్కరుల పాంసను చేసిన దానఁ దక్కులం
బెల్లను దూషితం బగుట యేమియపూర్వము గావునన్ మహీ
వల్లభ తక్షకాధమునివంశమున సర్పము లెల్ల నగ్నిలోఁ
ద్రెళ్లఁగ సర్పయాగ [illegible] చేయుము విప్రసన్నిధిన్. 126

వ. అని యుదంకుండు జనమేజయునకు సర్పయాగబుద్ధి పుట్టించె ననిన విని
శౌనకాదిమహామునులు లక్కథకున కిట్లనిరి. 127

1 [illegible]. 2 [illegible]ను మసిన గురుప్రసాదంబున నుదంకుం డనేక కాలంబు తపంబు సేయం
బం[illegible] [illegible] 3 [illegible]స్థిత 4 పాటన జేసి చేసె నృపపాయనమ్ము[illegible]. ఈపద్యము మఱికొన్ని ప్రతులలో
నిచ్చోట లేదు. [illegible]

చ. అమితజగద్భయంకరవిషాగ్నియు నప్రతిహన్యమానవీ
ర్యముఁ గలయట్టిసర్పముల కాజనమేజయుచేయుసర్పయా
గమున నుదగ్రపావకశిఖాతతులం దొరఁగంగఁ గారణం
బమలచరిత్ర యేమి చెపుమయ్య వినం గడువేడ్క యయ్యెడున్. 128

వ. అని యడిగిన వారికి నక్కథకుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి సర్పకులజనని యైన కద్రువశాపంబు కారణంబునం జేసి జనమేజయుసర్పయాగంబున సర్వభక్షకుం డైనయగ్నియందు సర్పంబుల కెల్ల నకాండప్రళయం బైనదాని భృగువంశజుం డైనరురుండుగావించుసర్పఘాతంబు సహస్రపాదుం డుడిగించినట్లు జరత్కారుసుతుం డైనయాస్తీకుం డుడిగించె దీని సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పెద దత్తావధానుల రై వినుం డని భృగువంశకీర్తనంబు నాస్తీకుచరితంబును జెప్పం దొడంగె. 129

సీ. భృగుఁ డనువిప్రుండు మగువఁ బులోమ యన్దాని గర్భిణిఁ దనధర్మపత్ని
నగ్నిహోత్రమునకు నగ్నులు [1]విహరింపు మని పంచి యభిషేచనార్థ మరుగ
నంతఁ బులోముఁ డన్వింతరక్కసుఁ డగ్నిహోత్రగృహంబున కొయ్య వచ్చి
యత్తన్విఁ జూచి యున్మత్తుఁ డై యెవ్వరిసతి యిది సెప్పుమా జాతవేద

ఆ. యనఁగ నగ్నిదేవుఁ డనృతంబునకు విప్రశాపమునకు వెఱచి శాపభయము
దీర్చుకొనఁగఁ బోలుఁ దీర్ప రా దనృతాభిభాషణమున నైన [2]పాపభయము.

వ. అని విచారించి యప్పరమపతివ్రత భృగుపత్ని యని కలరూపుఁ జెప్పిన నప్పులోముండు నిది నాకుఁ దొల్లి వరియింపంబడినభార్య పదంపడి భృగుండు పెండ్లి యయ్యె నని వరాహరూపంబున నాసాధ్వి నతిసాధ్వసచిత్త నెత్తికొని పర్వం బర్వం దద్గర్భంబున నున్నయర్భకుండు గరం బలిగి కుక్షిచ్యుతుం డై చ్యవనుండు నాఁ బరఁగె నమ్మునికుమారుని. 131

చ్యవనునివలనఁ బులోముఁ డనురాక్షసుండు చచ్చుట.

క. సముదితసూర్యసహస్రప్రముదుస్సహతేజు జగదుపప్లవ[3]సమయా
సమదీప్తితీవ్రపావక, సముఁ జూచుచు నసుర భస్మసాత్కృతుఁ డయ్యెన్. 132

వ. పులోమయు నక్కొడుకు భృగుకులవర్ధను నెత్తికొని నిజాశ్రమంబునకు వచ్చుచుండ నారక్కసునకు వెఱచి యక్కోమలి యేడ్చుచుం బోయినఁ దద్బాష్పధారాప్రవాహంబు మహానదియై తదాశ్రమసమీపంబునం బాఱిన దానికి వధూసర యనునామంబు [4]లోకపితామహుండు నేసె నంతఁ గృతస్నానుం డై భృగుండు సనుదెంచి బాలార్కుండునుంబోనిబాలకు నెత్తికొని [5]యున్ననిజపత్నిం జూచి యసుర నేసినయపకారంబున కలిగి యయ్యసుర ని న్నె ట్లెఱింగె నెవ్వరు సెప్పి రనిన విని పులోమ యి ట్లనియె. 133

1 పొనరింపు; విభజింపు. 2 పాపచయము; పాపఫలము. 3 సమయోద్యదీప్త. 4 లోకహితంబుగఁ బితామహుండు. 5 యేడ్చుచున్న.

క. ఈయగ్ని దేవుఁ డెఱుఁగును, నోయన చెప్పుటయు విని మహోగ్రాకృతితో
నాయసుర నన్ను సూకర, మై యప్పుడ యెత్తికొని రయంబునఁ జనుచోన్
క. సతిఁ జ్యుతుఁడై సుతుఁ డా, [illegible]ంతకుని భస్మంబు సేసి రాజితశక్తిం
గతిఁ జేసె నన్ను నవుడు, నాతఁ డిమ్ముని మునీంద్రుఁ డగ్నికి నతిరోషమునన్. 135
వ. నీ వతిప్రసంగంబు సర్వభక్షకుండవు గమ్మని శాపం బిచ్చిన నగ్ని దేవుం డిట్లనియె.
క. తనయెఱిఁగినయర్థం బొరుఁ, డనఘా యిది యెట్లు సెప్పుమని యడిగినఁ [1]జె
ప్పనినాఁడును సత్యము సెప్పనినాఁడును ఘోరనరకపంకమునఁ బడున్ 137
వ. కావున నే నసత్యభయంబునకు వెఱచి యక్కోమలి భృగుపత్ని యని కల
రూపుఁ జెప్పితి నఖిలజగత్కర్మసాక్షి నై యుండి యసత్యం బెట్లు పలుక నేర్తు
నది నిమిత్తంబుగా నీవు నాకు శాపం బిచ్చిన నే నలిగి నీకుఁ బ్రతిశాపం బీ
నోపినవాఁడను గాను వినుము. 13౮

చ. అడిచినఁ దిట్టినన్ [illegible] మహోపరుషంబులు పల్కి యల్కతోఁ
బొడిచిన నుత్తమద్విజులు పూజ్యులు వారల కెగ్గు సేసినం
జెడు నిహముం బరంబు నిది సిద్ధము గావు దలంచి భక్తి నె
ప్పుడు ధరణీసురోత్తములఁ బూజలఁ దన్పుదు నల్గ నోడుదున్. 139
వ. నీవు బ్రాహ్మణుండవు నీ వెట్టిసేసిన నీక పను లోకహితుండ నయిననాకు శాపం
బిచ్చి లోకంబుల కెల్లఁ గీడు సేసితి వదె ట్లనిన వేదోక్తంబు లయిననిత్యనై
మిత్తిక [illegible] మహాద్విజులచేత నాయందు వేల్వంబడినహవ్య
కవ్యంబులు నాముఖంబున దేవపితృగణంబు లుపయోగింతు రట్టినేను సర్వ
భక్షకుండ నైన [illegible] క్రియానివృత్తి యగుఁ గ్రియానివృత్తి గలదైన
లోకయాత్ర లేకుండు నని యగ్నిభట్టారకుండు నిఖిలలోకవ్యాసంగుండై తన
తేజోమూర్తి నుపసంహరించిన. 140
సీ. త్రేతాగ్ను లెల్లను దేజోవిహీనముల్ జేసి క్రతుశ్రుతులు విని[illegible] లగ్ని
[2]యగ్నిహోత్రములందు [illegible]నాదిసాయంప్రాతర్హోమంబు లంత నుడిగె
[illegible] లందు దీ[illegible]విసర్వవిధులు వర్తిల్లక విరతిఁ బొందెఁ
బితృకార్యములఁ బితృపిండయజ్ఞక్రియ [3]లడఁగె విచ్ఛిన్నంబులై ధరిత్రి
తే. జనులు సంభ్రమాక్రాంతులై మహా, మునులకడకుఁ జనిరి మునులు నమర
వరులకడకుఁ జనిరి వారును వారును, బ్రహ్మకడకుఁ జనిరి భయము వొంది.
వ. బ్రహ్మయు భృగుశాపనిమిత్తంబున నగ్నిభట్టారకునుపసంహారంబును సకలలోక
వ్యవహారవిచ్ఛేదంబును నెఱింగి యగ్నిదేవుఁ బిలిపించి యి ట్లనియె. 142

1 జెప్పనివాఁడు [illegible]చెప్పనివాఁడును. 2 [illegible]. 3 నగ్నిహోత్రములగు [illegible] హోమాసనములు సాయం. 4 లణఁగి విచ్ఛిన్నంబులయ్యె ధరణి.

చ. ప్రకటితభూతసంతతికి భర్తవు నీవ చరాచరప్రవృ
త్తికి [1]మఱి హేతుభూతుఁడవు దేవముఖుండవు నీవ లోకపా
వకుఁడవు నీవ యిట్టియనవద్యగుణుండవు నీకు విశ్వభా
రకభువనప్రవర్తనపరాఙ్ముఖభావముఁ బొందఁ బాడియే. 143

వ. అమ్మహామునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వభక్షకుండ వయ్యును శుచులయం దెల్ల నత్యంతశుచివై పాత్రులయం దెల్లఁ బరమపాత్రుండవై పూజ్యులయం దెల్ల నగ్రపూజ్యుండవై వేదచోదితవిధానంబులయందు విప్రసహాయుండవై భువనంబుల నడపు మని విశ్వగురుండు వైశ్వానరుం బ్రార్థించి నియోగించి భృగువచనం[2]బు ప్రతిష్ఠాపించె నట్టిభృగునకుఁ బుత్త్రుండై పుట్టి పరఁగిన. 144

క. చ్యవనునకు సుకన్యకకు[3]ద్భవ మయ్యె ఘనుండు ప్రమతి ప్రమతికి నమృతో
ద్భవ యగుఘృతాచికిని భార్గవముఖ్యుఁడు రురుఁడు పుట్టెఁ గాంతియుతుండై.

వ. అట్టిరురుం డనుమునివరుండు విశ్వావసుం డనుగంధర్వరాజునకు మేనకకుం బుట్టినదాని స్థూలకేశుం డనుమహామునినివాసంబునఁ బెరుఁగుచున్నదాని రూపలావణ్యగుణంబులఁ బ్రమదాజనంబులయం దెల్ల నుత్కృష్ట యగుటం జేసి ప్రమద్వర యన నొప్పుచున్నకన్యక నతిస్నేహంబున వివాహంబు గా నిశ్చయించియున్నంత. 146

ప్రమద్వర సర్పదష్టయై చచ్చి మరల బ్రదుకుట.

తే. కన్నియలతోడ నాడుచు నున్నదానిఁ, బాదమర్దిత మై యొక్కపన్నగంబు
గఱచెఁ గన్నియలందఱు వెఱచి పఱచి, యఱచుచుండఁ బ్రమద్వరయవనిఁ ద్రెళ్లె.

వ. దాని నెఱింగి కరుణాకలితహృదయులై గౌతమ కణ్వ కుత్స కౌశిక శంఖపాల భరద్వాజ వాలఖిల్యోద్దాలక శ్వేతకేతు మైత్రేయప్రముఖులు ప్రమతియు రురుండును [4]స్థూలకేశాశ్రమంబునకు వచ్చి విషవ్యపగతప్రాణ యై పడియున్న యక్కన్యకం జూచి దుఃఖితులై యుండ నచ్చోట నుండ నోపక రురుండు శోకవ్యాకులహృదయుండై యేకతంబ వనంబునకుం జని. 148

చ. అలయక యేన దేవయజనాధ్యయనవ్రతపుణ్యకర్మముల్
సలుపుదు నేని నేన గురుసద్ద్విజభక్తుఁడ నేని నేన య
త్యలఘుతపస్వి నేని [5]దివిజాధిపభూసురులార మన్మనో
నిలయకు నీప్రమద్వరకు నిర్విష మయ్యెడు నేఁడు మీదయన్. 149

చ. అపరిమితాజ్ఞఁ జేసియు మహాపురుషుల్ విషతత్త్వసంహితా . .
నిపుణులు మంత్రతంత్రములు నేర్చి [6]విధించియు దీనికిన్ విష

---

1 ఁదగ. 2 బ ప్రతిష్ఠించె. 3 ద్భవించె ననఘుండు. 4 నున్నస్థూల. ఈపాఠము సంస్కృతభారతవిరుద్ధము. 5 దనుజామరభూసురులార. 6 పఠించియుం.

వ్యపగత మైనజీవ [1]మిది వచ్చునుపాయము సేయరాదొకో నా
తపముఫలంబు నధ్యయనదానఫలంబులు నిత్తు వారికిన్ 150

వ అని దీనవదనుండై యాక్రోశించువానికి నాకాశంబున నుండి యొక్కదేవ
దూత యి ట్లనియె నయ్యా కాలవశం బయిన నెవ్వరికిం దీర్పం దరంబు గా
దొక్కయుపాయంబు గలదు చేయ నోపుదేనిం జెప్పెద వినుము నీయాయు
ష్యంబునం దర్ధం బికన్యకి మ్మనిన రురుం డట్ల చేయుదు నని తనయాయు
ష్యంబునం దర్ధం బక్కన్యక కిచ్చిన నక్కోమలి దొల్లింటికంటె నధికశృంగార
సమన్విత యై విషనిర్ముక్త యయ్యె నట్లు దేవదూత ధర్మరాజానుమతంబునం
దనచెప్పినయుపాయంబునం బ్రమద్వరను బంచత్వంబువలనం బాపె రురుం
డును దాని వివాహం బై యిష్టోపభోగంబుల ననుభవించుచు నుండి 151

క. తనసతి కపకారము సేసినపాముల కలిగి బాధ సేయుదు నని చి
క్కనిదండము గొని పాములం, గనినప్పుడ యడువం దొడంగె గహనములోనన్.

చ. తిరుగుచుం బుట్టలం బొదలం ద్రిమ్మరుపాముల [3]రోసి రోసి ని
ష్ఠుర[4]తరయష్టిదండమున డొల్లంగ వ్రేయుచు వచ్చి వచ్చి [5]య
ర్యొర నొకడుండుభం బనునహిం గని వ్రేయంగ దండ మెత్తుడున్
హారి హారి యంచు డుండుభమహాహి భయంపడి పల్కె భార్గవున్. 153

మత్తకోకిలము. ఏమికారణ మయ్య పాముల [6]కేల యల్గితి వీవు తే
జోమయుండవు బ్రాహ్మణుండవు సువ్రతుండవు నావుడుం
బాము లె గ్గొనరించె మత్ప్రియభామ కేను రురుండ ను
ద్దామసత్త్వుండ నిన్ను నిప్పుడ దండతాడితుం జేసెదన్ 154

వ అని రురుం డలిగి కృతాంతకరదండంబుంబోనితనదండం బెత్తికొనుడుం దత్క్ష
ణంబ డుండుభంబు మునియై యెదుర నిలిచినం జూచి రురుం డి ట్లనియె 155

క. ఉరగమ వై యుండి మునీశ్వరవేషము దాల్చి యున్నవడు వెంతయు న
చ్చెరు విది యెట్టులు నావుడు, రురునకు ని ట్లనియె మునివరుం [7]డనురక్తిన్

వ. ఏను సహస్రపాదుం డనుమునిముఖ్యుండ నాసహాధ్యాయుండు [8]ఖగముం డను
మునిముఖ్యుం డగ్నిహోత్ర[9]గృహంబున నున్న నే నపహాసార్థంబు తృణమయ
సర్పం బమ్ముని[10]పై వైచిన నతం డదిరిపడి నా కలిగి నీవు [11]నిర్వీర్యం బైనయుర
గంబ వగు మని శాపం బిచ్చిన నేనును మేలంబు సేసిన నాపయి నింత యలుగ
నేల క్షమియింపు మనినం బ్రసన్నుం డై ఖగముండు నావచనం బమోఘంబు
గావునం గొండొకకాలంబు డుండుభంబ వై యుండి భార్గవకులవర్ధనుం డైన

1 మది. 2 దష్టం 3 నెల్ల. 4 భుజ. 5 యయ్యెర నొక; యయ్యెరుకున. 6 కెల్ల.
7 దలిభక్తిన్, డును బ్రిలిన్. 8 ఖగముఖుడు - ఇది నిరాకరము. 9 శుశ్రూషణంబున.
10 యాఱుత. 11 నిర్విషం.

రురుం గనినయప్పుడు శాపవిముక్తుండ వగుదు వనె నని సహస్రపాదుండు రురు
నకుఁ దనవృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 157

ఉ. భూనుతకీర్తి బ్రాహ్మణుఁడు పుట్టుడుఁ దోడన పుట్టు నుత్తమ
జ్ఞానము సర్వభూతహితసంహితబుద్ధియుః జిత్తశాంతియుఁ
మానమదప్రహాణము [1]సమత్వము సంతతవేదవిద్యను
ష్ఠానము సత్యవాక్యము దృఢవ్రతముం గరుణాపరత్వమున్ 158

వ. అయ్యా నీవు బ్రాహ్మణుండవు భృగువంశసముత్పన్నుండవు సర్వగుణసంప
న్నుండ విది యేఁటి దొడంగి తిట్టిదారుణక్రియారంభంబు క్షత్త్రియులకుం
గాక బ్రాహ్మణులకుం జనునే బ్రాహ్మణు లహింసాపరు లొరులు సేయుహింసలు
వారించుపరమకారుణ్యపుణ్యమూర్తులు జనమేజయుం డనుజనపతి చేయు
సర్పయాగంబునందుఁ గద్రూశాపంబున నయ్యెడుసర్పకులప్రళయంబును భవ
త్పితృశిష్యుం డయిన యాస్తీకుం డనుబ్రాహ్మణుండ కాఁడె యుడిగించె నని
చెప్పి సహస్రపాదుండు రురునకు సర్పఘాతంబునం దుపశమనబుద్ధి పుట్టించె
ననిన విని శౌనకాదిమహామును లక్కథకున కి ట్లనిరి. 159

ఆ. ఒరులవలనఁ బుట్టు[2]నోటమియును నెగ్గుఁ, బొరయ కుండ నరసి పుత్త్రవరులఁ
దగిలి కాచునట్టితల్లి సర్పములకు, నేల యలిగి శాప మిచ్చె నయ్య. 160

వ అని సౌపర్ణాఖ్యానశ్రవణకుతూహలపరు లై యడిగిన 161

ఉ. రాజకులాగ్రగణ్య మృగరాజపరాక్రమ రాజరాజ వి
భ్రాజితశుభ్రకీర్తిపరిపాండురసర్వదిగంతరాళ ఘో
రాజిముఖోపలబ్ధవిజయప్రమదాశ్రితబాహుదండ ని
స్తేజితవైరివీర కులదీప [3]మృడప్రియ విష్ణువర్ధనా 16

క. ఆదిక్షత్త్రచరిత్ర ధ,రాదేవాశీఃపరంపరావర్ధితని
త్యోదయ సత్యోదిత విమ,[4]లాదిత్యతనూజ విక్రమాదిత్యనిభా 16

తోటకము నిరవద్యనరేశ్వర నిత్యనిరం,తరధర్మమతీ గుణధామ జగ
త్పరిపూరితకీర్తి[5]విభాసి విభా,కరతేజ నృపోత్తమ కాంతినిధీ 16

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున
దాదిపర్వంబున ననుక్రమణికయును బౌష్యోదంకమాహాత్మ్యంబును భృగు
వంశకీర్తనంబు నన్నది ప్రథమాశ్వాసము

---

1 శమత్వము. 2 నోటయు నెగ్గును, నోటము నెగ్గును. 3 బుధప్రియ, కుం.ప్రి.
4 లాదిత్యాత్మజ నిరంతరానందమతీ, 5 విభాసితభాస్కర, విభాసిప్రభాకర.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీవనితావల్లభ వేం
గీవిషయాధీశ కావ్య[1]గీతప్రియ నా
నావనినాథకిరీటత
టీవిలసద్రత్నసంఘటితపదకమలా. 1

కద్రూవినతలు పుత్త్రులం గోరి పడయుట.

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె [2]నాదియుగంబునం గశ్యప
ప్రజాపతిభార్యలైన కద్రువయు వినతయు ననువారలు పుత్త్రార్థినులై యనేక
సహస్రవర్షంబులు కశ్యపు నారాధించినం గశ్యపుండును బ్రసన్నుండై మీ 2
కోరిన వరంబు లిచ్చెద వేఁడుం డనిన.

ఉత్పలమాల. అనలతేజు లుగ్రదేహులు నైనయట్టితనూజులన్
వినుతసత్త్వులఁ గోరెఁ గద్రువ వేవురం గడువేడ్కతో
వినత గోరె సుపుత్త్రులన్ భుజవీర్యవంతుల వారికం
టెను బలాధికులైనవారిఁ గడిందివీరుల నిద్దఱన్. 3

వ. కశ్యపప్రజాపతి తొల్లి పెద్దకాలంబు తపంబు సేసి పుత్త్రకామేష్టిఁ [3]జేసెఁ
గావునఁ గద్రువకు వేవురఁ గొడుకులను వినతకు నిద్దఱఁ గొడుకులను వారి
కోరినయట్ల యిచ్చి గర్భంబు లిమ్ముగా రక్షింపం బనిచిన నయ్యిద్దఱును
నద్దయు సంతసిల్లి యున్నంత గర్భంబులు గొండొకకాలంబునకు నండంబులైన
నయ్యండంబు ఘృతకుండంబులం బెట్టి రక్షించుచున్నంత నేనూఱేండ్లకుఁ
గద్రూగర్భాండంబులు తరతరంబ యవిసిన నందు శేష వాసు కైరావత

1 గీత. 2 నల్గా. 3 జేసినవాఁడుగావున.

తక్షక కర్కోటక ధనంజయ కాళియ మణినాగ పూరణ పింజర ఏలాపత్ర
వామన నీలానీల కల్మాష శబలార్యకోగ్రక కలశపోతక సురాముఖ దధిముఖ
విమలపిండ ఆప్త కరోటక శంఖ వాలిశిఖ నిష్ఠానక హేమగుహ నహుష
పింగళ బాహ్యకర్ణ హస్తిపద ముద్గరపిండక కంబళాశ్వతర కాళీయక వృత్త
సంవర్తక పద్మ శంఖముఖ కూష్మాండక క్షేమక పిండారక కరవీర పుష్పదంష్ట్ర
బిల్వక బిల్వపాండర మూషకాద శంఖశిరః పూర్ణభద్ర హారిద్ర కాపరాజిత
జ్యోతిక శ్రీవహ కౌరవ్య ధృతరాష్ట్ర శంఖపిండ వీర్యవ ద్విరజ సుబాహు శాలి
పిండ హస్తిపిండ పిఠరక సుముఖ కౌణపాశన కుఠర కుంజర ప్రభాకర కుముద
కుముదాక్ష తిత్తిరి హలిక కర్దమ బహుమూలక కర్కరాకర్కర కుండో[1]
దర మహోదరు లాదిగాఁ గలవేవురు నాగముఖ్యులు పుట్టిన 4

క. తనగర్భాండంబుల రెం, టను బ్రియనందనులు వెలువడమి నతిలజ్జా
వనత యయి వినత పుత్త్రా, ర్థిని యొకయండంబు విగతధృతి నవియించెన్. 5

క. దాన నపరార్ధకాయవిహీనుఁడు పూర్వార్ధతనుసహితుఁ డరుణుఁ డనం
గా నుదయించె సుతుండు మహానీతియుతుండు తల్లి కప్రియ మెసఁగన్. 6

అనూరుఁడు వినతకు శాప మిచ్చుట.

వ. ఇట్లు వికలాంగుం డై పుట్టిన యనూరుండు వినతకు నలిగి నన్ను సంపూర్ణ శరీరుంగా నీక యండం బవియించిన యవినీతవు కావున నీవు నీసవతికి దాసి వై యేనూఱేం డ్లుండు మని శాపం బిచ్చి యింక నీ రెండవయండంబు [illegible] దాని యవియునంతకు నుండ [2]నిమ్మందుఁ బుట్టెడుపుత్త్రుండు మహాబలపరాక్రమ సంపన్నుండు నీదాసీత్వంబు వాపు నని చెప్పి సూర్యరథసూతుం డయి యరిగె వినతయు నయ్యండం బతిప్రయత్నంబున రక్షించుకొని యుండె నంత 7

క. అమరాసురవీరులు ము, న్నమలపయోరాశిఁ [3]దఱచి యమృతము వడయన్
సమకట్టి సురేంద్రపురోగములై హరిహరహిరణ్యగర్భులతోడన్. 8

ఉ. మేరుమహామహీధరము మీఁదికి నందఱుఁ బోయి యే క్రియన్
వారిధిఁ [4]దఱచువారము ధ్రువంబుగ దానికిఁ గవ్వ మెద్ది యా
ధారము దాని కెద్ది యని తద్దయు [5]వెన్బడి యున్న నచ్యుతాం
భోరుహగర్భు లిద్దఱును బూనిరి సర్వము నిర్వహింపఁగాన్. 9

చ. అరుదుగ సర్వశైలముల[6]యంతతనర్పును నార్జవంబు సు
స్థిరతయు నోషధీరస[7]విశేషతయుం గల దుత్తమంబు మం
థరకుధరంబు గవ్వ మగు [8]దానికి నంచును నిశ్చయించి య
య్యురువురుఁ బంపఁగాఁ బెఱికి యెత్తె ననంతుఁడు తద్గిరీంద్రమున్ 10

1 మొదవక, మొనరక. 2 నిమ్మందు 3 దర్చి. 4 దర్చు 5 బెన్పడి, కేడ్పడి. 6 యందు దనర్పు. 7 విశేషి. 8 దా నిది యంచును.

వ. ఇట్లు పదునొకండు వేల యోజనంబుల తనర్పును నంతియ పాఁతునుం గల మంథర నగం బనంతుం డనంతశక్తిం బెఱికి యెత్తిన నందఱును నప్పర్వతంబు దెచ్చి సముద్రంబులో వైచి దాని క్రింద నాధారంబుగాఁ గూర్మరాజు నియమించి యోత్త్రంబుగా వాసుకి నమర్చి. 11

శా. క్షోణీచక్ర[1]భరంబు గ్రక్కదల దిక్కుల్ మ్రోయఁగా నార్చి య
క్షీణోత్సాహసమేతులై రయమునన్ గీర్వాణులుం బూర్వగీ
ర్వాణవ్రాతము నబ్ధి [2]ద్రచ్చునెడఁ దద్వాస్యకృష్టనాగానన
శ్రేణీప్రోత్థవిషాగ్నిధూమవితతుల్ [3]సేసెం బయోదావలిన్. 12

క. [4]ఉరగపతితలలవల నురు,తరజవమున నసురు లూఁది తత్పుచ్ఛము ని
ర్జరవరు లూఁది మహామ,త్సరమున వడిఁ ద్రచ్చి త్రచ్చి జవ మఱి యున్నన్.

క. నారాయణుండు వారి క,వారితజవసత్త్వములు ధ్రువంబుగ నిచ్చెన్
వారును దొల్లిటికంటె న,[5]పారప్రారంభులై రపరిమితశక్తిన్ 14

చ. ఉడుగక యొండొరుం [6]జలధి యొక్కబలంబున దేవదానవుల్
వడిగొని వార్ధి నిట్లు దరువం దరువన్ విష ముద్భవిల్లి న
ల్గడలను విస్ఫులింగములు [7]గప్పఁగఁ బర్విన దానిఁ జెచ్చెరన్
మృడుఁడు గడంగి పట్టుకొని మ్రింగి గళంబున నిల్పెఁ బొల్పుగాన్. 15

వ. మఱియు [8]నమృతంబును జ్యేష్ఠయుఁ జంద్రుండును శ్రీయును నుచ్చైశ్శ్రవం బును గౌస్తుభంబును ధన్వంతరియు నైరావణగజంబు నాదిగా ననేకంబు లుద్భవిల్లిన నందుఁ ద్రిభువనవంద్య యయిన శ్రీదేవియు నిజప్రభాపటల[9]పర్యా గ సప్రభాకరగభస్తివిస్తరం బయిన కౌస్తుభంబును నారాయణువక్షస్స్థలం బున విలసిల్లె నుచ్చైశ్శ్రవం బనుయుగ్యంబు నైరావణగజంబును సురరాజ యోగ్యంబు లయ్యె నంత నయ్యమృతంబు నసురులు చేకొనిన. 16

క. నారాయణుండు కృత్రిమ,నారీరూపమునఁ దన్మనంబుల కతిమో
హారంభకారుఁ డై యమ, రులచేఁ గ్రమ్మఱఁగ నమృతము గొనియెన్. 17

వ. ఇట్లుపాయంబున నసురుల వంచించి యమృతంబు గొని విష్ణుదేవుండు దేవ తల కిచ్చిన నయ్యమృతంబు దేవత లుపయోగించుచో దేవరూపంబు దాల్చి రాహువు వేల్పులబంతి నయ్యమృతం బు[10]పయోగింపం బోయినఁ దత్సమీ

1 తలంబు 2 దర్చు 3 జేసెం. 4 ఉరగపతి తలల వలనుగ, నురుజవమున నసురు లూఁదియొనరి పుచ్ఛము ని, ర్జరవరు లూఁదియును మహా, భరమున వడి దర్చి తర్చి (ద్రచ్చి త్రచ్చి) జవ మఱియున్నన్. 5 పారపరాక్రములు నై. 6 బొదివి యొక్క మొగంబున (యొక్క జవంబున) 7 గప్పుచు. 8 నమృతంబును, (చంద్రుండును) శ్రీయును, 'తతో జ్యేష్ఠాసము త్థితా...సోమశ్శీతాంశురుజ్జ్వలః...' సం. భా. 9 పర్యాప్త; పర్యస్త. 10 ద్రావం.

పంబున నున్న చంద్రాదిత్యులు వాని నెఱింగి నారాయణునకుం జెప్పిన
నయ్యమృతంబు వానికంఠబిలంబు సొరకముందఱ 18

క. అమరారిమర్దనుఁడు చక్రము గ్రక్కున నేయ రాహుకంఠము దెగి దే
హము ధరణిఁ బడియెఁ దన్ముఖ, మమృతస్పర్శమున నక్షయం బై నిలిచెన్. 19

వ. నాఁటంగోలె రాహువునకుఁ జంద్రాదిత్యులతోడివిరోధంబు శాశ్వతం బయి
ప్రవర్తిల్లుచుండె 20

దేవదానవులయుద్ధము

సీ. అంత దేవాహితు లమృతంబు గానక యెంతయు నలిగి బలీంద్రుఁ గూడి
మంతనం బుండి యమర్త్యులతోడిపో త్రింతియ చాలు నింకేల యనుచు
సంతనకట్టి యుత్సాహసమేతు లై యంతంబు లేనిరథాశ్వములను
దంతుల నమితపదాతుల నొడఁగూర్చి యంతకాకారు లై యార్చి యమర

ఆ. వరులఁ దాఁకి యేసి రురుతరశరపఙ్క్తి, జాతవాతరయవిధూత మగుచుఁ
జెదర జలదపఙ్క్తి బెదర వజ్రాయుధు,హృదయ ముదిలకొనఁగఁ ద్రిదశగణము.

మహాస్రగ్ధర. అమరేంద్రారాతు లి ట్లాహవముఖమున నేయంగఁ దత్తీక్ష్ణబాణౌ
ఘము ఘోరం బై సురానీకముపయిఁ బెలుచం గప్పినం జూచి [1]దైత్యో
త్తములం గోదండచక్రో[2]ద్యతభుజులు మహాదారుణుల్ వీరలక్ష్మీ
రమణుల్ దుర్వారవాత్యారయమున నరనారాయణుల్ దాఁకి రల్కన్. 22

మ. నరచాపప్రవిముక్తదారుణబృహన్నారాచధారల్ భయం
కరదై తేయనికాయకాయములపైఁ గప్పెన్ దిశల్ నిండ బం
ధురధాత్రీధరతుంగశృంగతటసందోహంబుపైఁ గప్పుదు
ర్ధరధారాధరముక్తసంతతపయోధారావళిం బోలుచున్ 23

మ. పతదుర్వీధరధాతునిర్ఝరజలాభం బై మహాదేహని
ర్గతసాంద్రారుణపూర మొక్కమొగి నొల్కం [3]ద్రెస్సి నారాయణో
న్నతదోర్దండవిముక్తచక్రనిహతిన్ నాకద్విషన్మస్తక
ప్రతతుల్ ఘోరరణంబునం బడియె భూభాగంబు [4]గంపింపఁగన్. 24

వ. ఇట్లు సముద్రతీరంబున నమరాసురులకు నతిఘోరయుద్ధం బయ్యె నందు నర
నారాయణు లపారపరాక్రములై యసురవీరులఁ బెక్కండ్రం జంపిన నుక్కడంగి
దెసచెడి యసురులు సముద్రంబు సొచ్చిన నమరులు సమరలబ్ధవిజయు లై యమర
పతి నమృతరక్షణార్థంబు ప్రార్థించి యథాస్థానంబున మంథరనగంబుఁ [5]బ్రతి
ష్ఠాపించి తమతమనివాసం[6]బులకుం జని సుఖం బుండి రంత 25

---

1 దైత్యాధములం 2 ద్ధత. 3 ద్రస్సి. 4 గంపించుచున్ 5 బ్రతిష్ఠించి.
6 బుల సుఖం.

కద్రూవినత లుచ్చైశ్శ్రవముం జూచుట.

క అమృతముతో నుద్భవమై, యమరేశ్వరయోగ్య మైనహయరత్నము త
ద్విమలోదధితీరంబునఁ, గొమరుగ నేకతమ యిచ్చఁ గ్రుమ్మరు చున్నన్. 26

వ [1]అట్టియెడఁ గద్రువయు వినతయు వినోదార్థంబు విహరించువారు కరిమకర[2]నిక
రాఘాతజాతవాతోద్ధూత తుంగతరంగాగ్ర[3]సముచ్చలజ్జలకణాసారచ్ఛటాచ్ఛా
దితగగనతలం బైనదాని నుద్యానవనంబునుంబోలె బహువిద్రుమలతాలంకృతం
బైనదాని నాటకప్రయోగంబునుంబోలె ఘనరసపాత్రశోభితరంగరమ్యం బైన
దాని [4]దివంబునుంబోలె నహిమకర[5]భరితం బైనదాని మఱియు 27

చ. అలఘుఫణీంద్రలోకకుహరాంతర[6]దీప్తమణిస్ఫురత్ప్రభా
వలి గలదాని శశ్వ[7]దుదవాసమహావ్రతశీతపీడితా
చలమునిసౌఖ్యహేతువిలసద్బడబాగ్నిశిఖాచయంబులన్
వెలిఁగెడుదానిఁ గాంచి రరవిందనిభానన లమ్మహోదధిన్ 28

వ మఱియును 29

మ. వివిధోత్తుంగతరంగ[8]ఘట్టనచలద్వేలావనైలావలీ
లవలీలుంగలవంగ[9]సంగతలతాలాస్యంబు లీక్షించుచున్
ధవళాక్షుల్ సని కాంచి రంత నెదురం దత్తీరదేశంబునం
దవదాతాంబుజఫేనపుంజనిభు నయ్యశ్వోత్తమున్ దవ్వులన్. 30

వ కని కద్రువ వినతం జూచి [10]చూడవె యల్లయతిధవళం బైనయశ్వంబునందు
సంపూర్ణచంద్రునందు [11]నల్లయుంబోలె వాలప్రదేశంబునందు నల్లయై యున్నది
యనిన విని వినత నగి నీ వేకన్నులం జూచితే యక్క యెక్కడిది నల్ల యీ
యశ్వరాజుమూర్తి మహాపురుషకీర్తియుంబోలె నతినిర్మలం బై యొప్పుచున్న
యది యనిన విని నవ్వి వినతకుఁ గద్రువ యిట్లనియె 31

కద్రూవినత లొండొరులు పందెములు సఱచుట.

తే అమ్మహాశ్వంబుధవళదేహంబు[12]నందు, నల్ల గలిగిన నీ విప్డు నాకు దాసి
వగుము మఱియందు నల్ల లేదయ్యెనేని,నీకు నేదాసినగుదుఁ బన్నిదము[13]సఱము.

వ అని యిట్లిద్దఱు నొండొరులకు [14]దాసీత్వంబు పణంబుగా నొడివి పన్నిదంబు
సఱచిన వినత యయ్యశ్వంబు డాసి చూతము రమ్మనినఁ [15]గద్రువయు నిప్పుడు
ప్రొద్దు లేదు పతిపరిచర్యాకాలంబు నయ్యె రేపకడయ చూత మని యిద్దఱు
మగుడి వచ్చి తమనివాసంబులకుం బోయి యున్నయప్పుడు. 33

---

1 కద్రువయు. 2 నికరకరాఘాత 3 సంఘట్టనసముచ్చలజ్జలాసారఛటాచ్ఛాటిత. 4 దివసకరుండు 5 చరితం 6 దీప. 7 దుపవాస 8 ఘట్టిత. 9 సంతత. 10 చూడు మల్లదె యతి; చూడవే యల్లయది యతి 11 కందుచుంబోలె వాలంబు నల్లనై 12 తోఁక. 13 సఱుము. 14 దాసీత్వంబు నొడివి. 15 గద్రువ యిప్పుడు ప్రొద్దు లేదు రేపకడ చూత మని యిద్దఱు మగుడి తమ.

సీ. కద్రువ కొడుకుల కడ కేఁగి యేను మి మ్మందఱ [1]వేఁడెద నన్నలార
నాపంపు సేయుండు నన్ను రక్షింపుఁడు కామచారులకు దుష్కరము గలదె
[2]యుల్ల తెల్లనితురగో త్తమువాలంబు [3]నల్ల నేసితి రేని నాకు దాసి
యగు మనవినత మీ రట్లు సేయనినాఁడు దానికి మఱి యేను దాసి నగుదు

ఆ. జంటపన్నిదంబు సఱచితి మిట్లుగా, ననినఁ బాము లెల్ల ననయ మిదియుఁ
దల్లి పనిచె నని య[4]ధర్మువు సేయంగ, నగునె యెఱుక గలరె మగువ లెందు

వ. అని యందఱుఁ దమలో విచారించి యధర్మారంభంబునకు సుముఖులు గాక 35
యున్నఁ గద్రువ కోపోద్దీపితముఖి యై

క. అనుపమముగ జనమేజయుఁ, డనుజనపతి సేయుసర్పయాగనిమిత్తం
బునఁ [5]బాములు పంచత్వము, సనియెడు మని యురగములకు శాపం బిచ్చెన్.

వ. అందు శాపానుభవభీతచిత్తుం డై కర్కోటకుం డనువాఁడు దల్లి పంచినరూపం
బున నుచ్చైశ్శ్రవంబువాలంబు నీలంబుగాఁ బట్టి వ్రేలుచున్న మఱునాఁడు రేఁ
కడయ కద్రువయు వినతయుం జని యత్తురంగంబుఁ జూచి వినత యోటువడి
కద్రువకు దాసి యై [6]నోసి పనులు సేయు చున్నంతఁ బంచశతవర్షంబులు నిండి
రెండవయండం బవిసిన నందు. 37

వినతకు గరుడుండు జనియించుట

ఉ. ఆతతపక్షమారుతరయప్రవికంపితఘూర్ణితాచల
వ్రాతమహార్ణవుండు బలవన్నిజదేహసముజ్జ్వలప్ర[7]భా
ఘాతపతంగతేజుఁ డుదితుం డయి తార్క్ష్యుఁడు తల్లికిన్ మనః
ప్రీతి యొనర్చుచున్ నెగసె భీమజవంబున నభ్రవీథికిన్ 38

క. దారుణకల్పాంతమరు, త్ప్రేరిత హవ్యవహశిఖలపెల్లిది యని బృం
దారకమునిబృందస్తుతి, [8]బోరనఁ దా నగ్నిసూక్తములతో [9]నెసఁగెన్ 39

వ. అంత 40

క. హారికులిశక్షతి యెఱుఁగని, గురుతరపక్షములతోడికులగిరివోలెన్
[10]గరుడండు గగనగతి నురు, [11]తరజవమున నరుగుదెంచి తల్లికి మ్రొక్కెన్.

వ. ఇట్లు నిజజననికి మ్రొక్కి కద్రువపాలికిం బోయి 42

చ. తడయక మ్రొక్కి యున్నవినతాసుతు నప్పుడు సూచి యాత్మలో
నిడుగడఁ జేయుచుం గడు సహింపక కద్రువ వానిఁ బిల్చి నా

---

1 నడిగెద - ఇది సందర్భరమణీయము. 2 యల్ల తెల్లనితురగాధిపు; యొల్ల; యొడలు; యొనర. 3 నల్లఁజేసితి. 4 ధర్మంబు .గఁదగునె ..గలరె మగువలందు. 5 బంచత్వము బొం దఁగఁ, జనియెడు మని. 6 యోపిన. 7 భోద్ధూత. 8 బోరనఁగా 9 నెగసెన్. 10 వ్రాతప్రతులం దెల్లెడ 'గరుడఁ' డనియేయున్నది. 11 తరగతి నరుదెంచి యప్పుడు

కొడుకుల నెల్ల నెత్తికొని క్రుమ్మరు చుండుము వారేమి పంచినన్
[1]మడవక చేయు మీ వని సమర్పణ సేసెఁ బ్రభుత్వ మేర్పడన్ 43

వ గరుడండును గద్రువ పంచినపను లెల్లను వినతయనుమతంబున నతివినయ పరుండై చేయుచు 44

క ఆపన్నగముఖ్యులఁ దన, వీఁపునఁ బెట్టికొని పఱచి విపినములు మహా
ద్వీపములు [2]గిరులు నఖిలది, శాపాలపురములుఁ జూపెఁ జన వారలకున్. 45

వ. ఒక్కనాఁడు సప్తమారుతజవంబున సప్తాశ్వమండలంబుదాఁక నెగసిన నమ్మార్తాండుచండకిరణంబుల వేఁడిమి దాఁకి మాఁడి గరుడనివీఁపున నున్న యురగులు [3]దొరఁగి నేలంబడి మూర్ఛవోయినం జూచి కద్రువ గడు నలిగి గరుడనిం బదరి యతిభక్తి నింద్రు నారాధించి. 46

చ. సగసుర[4]సిద్ధకింపురుషనాగనభశ్చరముఖ్యు లెల్ల నీ
కరుణయ వేచి పొందుదురు త్రిజగంబులు నీకులిశాభిరక్షణ
స్ఫురణను జేసి సుస్థిరతఁ బొందు బురందర [5]సర్వలోకసుం
దర శరణంబు నా కగుము దానవసూదన పాకశాసనా. 47

వ అని స్తుతియించి పర్జన్యప్రసాదంబున మహావృష్టి గొడుకులపయిం గురియించి యయ్యురగుల విగతపరితాపులం జేసి కద్రువ గర్వంబున నుఱక గరుడని వినతనుం బనులు గొనుచున్నంత నొక్కనాఁడు గరుడండు తల్లి కి ట్లనియె. 48

ఉ. [6]వాయతపక్షతుండహతి నక్కులశైలము లెల్ల నుగ్గుగాఁ
జేయుదు పక్షబలంబును బ్రసిద్ధియునుం గలవాఁడ నీపనిం
జేయఁగ నొప్పునం [7]దనపడుఁ బాముల మోవను వారికిం బనుల్
సేయను నేమికారణము సెప్పుము దీనికి బయోరుహాననా. 49

వ. అని యడిగిన వినత తనయుం గద్రువతోడి పన్నిదంబున నైనదాసీత్వంబును ద త్కారణం బైన యనూరుశాపంబునుం గొడుకున కేర్పడం జెప్పి యిట్లనియె 50

క. సికతేశుని నా దాస్యము, ప్రాకటముగఁ బాయు ననినపలుకులు [8]కైకొని
[9]కొని యూఱడి నిర్గత, శోకస్థితి నున్నదానఁ జూవె ఖగేంద్రా. 51

వ కొడుకులు సహస్రసైనం బల్లిదంబులయిడుములు వాయుట యెందునుం గల యది గావున నీయట్టిసత్పుత్త్రుం బడసియు దాసినై యుండుదాననే యనిన విని వైనతేయుండు దుఃఖితుండై యొక్కనాఁడు కాద్రవేయుల కిట్లనియె.

క. మా యమ్మదాస్యము వాయును, పాయము సేయుండు నన్నుఁ బనుపుం డిష్టం
బేమది దానిని తెత్తున, నేయుండ నైన యపురవరులఁ జేకొని యైనన్ 53

1 మడవక. 2 నదులు. 3 సొరఁగి, సోఁగి. 4 యక్ష. 5 భక్త. 6 దాపుడు.
7 కైవ 8 నీయట్టి మహాబలసత్త్వసంపన్నసుపుత్త్రుం ; నీయట్టి మహాసత్త్వ సుపుత్త్రుం
9 కొని.

వ అనిన నయ్యురగులు కరుణించి గరుడని కిట్లనిరి. 54

చ అమితపరాక్రమంబును రయంబును లావును గల్గు ఖేచరో
త్తముఁడవు [1]నీవు నీ దయినదాస్యముఁ[2] బాచికొనంగ నీకుఁ[3] జి
త్తము గలదేని భూరిభుజదర్పము శక్తియు నేర్పడంగ మా
కమృతము దెచ్చి యి మ్మనిన నవ్విహగేంద్రుఁడు సంతసంబునన్ 55

గరుత్మంతుఁ డమృతంబు దెచ్చుటకుఁ దల్లియనుమతిఁ గొనుట

వ అట్ల చేయుదు నమృతంబు దెచ్చి మీ కిచ్చి యేనునుం దల్లియు దాస్యంబు వలన విముక్తుల మగువార మని [4]నొడివి తద్వృత్తాంతం బంతయుం దల్లికిం జెప్పి యమృతహరణార్థం బరిగెద నని మ్రొక్కిన వినత సంతసిల్లి కొడుకుం గౌఁగిలించుకొని 56

చ. అనిలుఁడు పక్షయుగ్మ మమృతాంశుఁడు వీఁ పనలుండు మస్తకం
బినుఁడు సమస్తదేహమును నెప్పుడుఁ గాచుచు [5]నీ కభీష్టముల్
ఘనముగఁ జేయుచుండెడు జగన్నుత యున్నతియుఁ జయంబుఁ జే
కొను మని యిచ్చె దీవనలు గోరి ఖగేంద్రునకుం [6]బ్రియంబునన్. 57

వ గరుడండును దల్లిదీవనలు గైకొని గమనోన్ముఖుం డై యమృతంబు దెచ్చు నప్పుడు లావు గలుగవలయు నా కాహారం[7]బు ప్రసాదింపు మనిన వినత యి ట్లనియె. 58

క విషనిధికుక్షి నసంఖ్యము, నిషాదగణ ముండి ధారుణీప్రజకుఁ గడుఁ
విషమమును జేయు [8]దాని ని,మిషమున భక్షించి చను మమిత్ర[9]విఘాతీ 59

వ భక్షణవిషయంబున బ్రాహ్మణునిం బరిహరించునది యనిన గరుడండు నాకు బ్రాహ్మణు నెఱుంగు తెఱం గెఱింగింపు మనిన వినత యి ట్లనియె 60

క. రయమున మ్రింగుడు గాలము,క్రియ నెవ్వఁడు కంఠబిలముక్రిందికిఁ జన క
గ్నియపోలె [10]నేర్చుచుండును,భయరహితా వానినెఱుఁగు బ్రాహ్మణులుఁగాన్

తే కోపితుం డైనవిప్రుండు ఘోరశస్త్ర,మగు మహావిష మగు నగ్నియగు నతండ
యర్చితుం డైన జనులకు నభిమతార్థ,సిద్ధికరుఁ డగు గురుఁ డగుఁ జేయఁ బ్రీతి.

వ అని బ్రాహ్మణస్వరూపంబుఁ జెప్పిన నెఱింగి [11]వినతకు మ్రొక్కి వీడ్కొని గరుడం డతిత్వరితగతిం బఱచి సముద్రోదరంబున నున్ననిషాదుల ననేకశతసహస్ర సంఖ్యల వారిం బాతాళవివరంబునుంబోనితనకంఠబిలంబుఁ దెఱచి యందఱ నొక్కపెట్ట మ్రింగిన నం దొక్కవిప్రుం డుండి కుత్తుకను డిగక నిప్పునుంబోలె

1 పూని 2 వాపి 3 ని,ష్టము...శక్తియు దర్పము 4 నుడివి 5 నీకు నిష్టముల్. 6 ముదంబునన్. 7 బుపదేశింపు 8 వారి. 9 ధ్వంసీ. 10 లో దహించును. 11 వినత వీడ్కొని.

నేర్చుచున్న నెఱింగి నాకంఠబిలంబున విప్రుం డున్నవాఁడేని వెలువడి వచ్చు
నది యనిన [1]గరుడని కవ్విప్రుం డి ట్లనియె. 63

ఉ. విప్రుఁడ నున్నవాఁడ నపవిత్ర నిషాది మదీయభార్య కే
ర్పిప్రియ దీనిఁ బెట్టి చనుదెంచుట [2]ధర్మువె నాకు నావుడున్
విప్రులఁ బొంది యున్న యపవిత్రులుఁ బూజ్యు[3]లు గారె కావునన్
విప్రకులుండ వెల్వడుము వేగమ నీవును నీనిషాదియున్. 64

వ. అనిన నాగరుడనియనుగ్రహంబున బ్రాహ్మణుండు నిషాదీసహితుం డై వెలువడి
వచ్చి గరుడని దీవించి యథేచ్ఛం జనియె గరుడండును గగనపథంబునం
[5]బఱచి కశ్యపుం గని నమస్కరించి యస్మజ్జననీదాస్యనిరాసార్థం బురగుల
కమృతంబుఁ దేర నరిగెద నిషాదఖాదనంబున నాఁకలి వోవ కున్న యది నా
కాహారంబుఁ బ్రసాదింపు మనినఁ గొడుకుకడంకకు మెచ్చి కశ్యపప్రజాపతి
యి ట్లనియె 65

క. అనిలనిభుండు విభావసుఁ, డనువిప్రుఁడు నియమవంతుఁ డర్థాఢ్యుం డై
తనరి సుఖ మున్న నాతని, యనుజన్ముఁడు సుప్రతీకుఁ డనువాఁ డతనిన్. 66

క. తనపిత్ర్యవర్గము వడసిన ధనము విభాగించి [6]యిమ్ము ధర్మస్థితి నా
కని యడుగం బోయిన న య్యనుజునకు విభావసుం డహంకారమునన్ 67

క. తా నలిగి యిచ్చె శాపం, బేనుఁగ వై యుండు మని సహింపక వాఁడున్
మానుగఁ గూర్మమ వగు మని, వానికిఁ బ్రతిశాప మిచ్చె వసులోభమునన్. 68

వ. ఇ ట్లన్నయుం దమ్ముండును నన్యోన్యశాపంబులం జేసి యోజనత్రయోత్సేధంబు
గలిగి దశయోజన[7]వృత్తం బైనకూర్మంబును షడ్యోజనోత్సేధంబు గలిగి [8]ద్వా
దశయోజనవిస్తృతం బైనగజంబును నై సరోవరవిపినంబుల నుండి యర్థనిమి
త్తం బైనప్రద్వేషంబునఁ దమలో నిత్యంబు నొండొంటితోడం బెనంగి పో
రుచుండు నవి నీ కాహారంబు సుమ్మరుగుము కార్యసిద్ధి యయ్యెడు మనిన గరు
డండును వనోత్సంగంబునం బఱచి యారెంటినిం గాంచి. 69

క. [9]చఱచి యొకచేతఁ గూర్మముఁ, బెఱచేత గజంబుఁ బట్టి పెనఁచి ఖగేంద్రుం
డిఱికికొని గగనవీథిం, బఱచె వియచ్చరవిమానపంక్తులు దూలన్ 70

క. కనకవ్రతతీపితతులఁ, బెనఁగినసురభూరుహములఁ బెద్దయు బెడఁ గై
తనరినయలంబతీర్థం, బున కరిగె నగంబు లొక్కుమొగి గ్రక్కదలన్. 71

---

1 నందన్న. విప్రుండు గరుడని. 2 డించి. 3 యుక్తమె. 4 ల. 5 'బఱచి గంధమాదనంబునం దపంబు సేయుచున్న కశ్యపుం' అని యొండొకచోఁ గన్పట్టెడు. ఇది మూలవిరుద్ధము. 6 నాకు ధర్మస్థితి నిమ్మని వాని నడుగఁ బోయిన, యనుజు. 7 విస్తీర్ణ; విస్తృత. 8 ద్వాదశయోజనోత్సేధంబు గలిగి షడ్యోజనవిస్తృతం బైన. 9 ఉఱక, పఱఁగె.

వ. అందు [1]రౌహిణం బను పాదపోత్తమంబు గరుడనిం గని సంభావించి శతయోజనాయతం బైనమదీయశాఖపై నుండి యిగ్గజకచ్ఛపంబుల భక్షించి పొమ్మనిన గరుడండు నట్ల చేయుదు నని యమ్మహాశాఖపై నూఁదసమకట్టి యందు 72

శ్రీ గరుత్మంతుండు [2]గజకచ్ఛపంబులం గొని కశ్యపునొద్దకుఁ బోవుట

క. పాదంబులు [3]వెట్టుడుఁ ద, త్పాదపఘనశాఖ విఱిగి [4]బల్లన నుచ్చై
స్స్వనమున దిక్కు లద్రువఁగ, భేదిల్లె విహంగతతులు భీతిం బఱవన్ 73

వ. అమ్మహాశాఖ నవలంబించి తలక్రిందై యాదిత్యకిరణంబులు తమ కాహారంబు[5]గాఁ దపంబు సేయుచున్న వాలఖిల్యమహామునిగణంబులం జూచి యిది భూమిపయిం బడిన నిమ్మునులకు బాధ యగు నని దానిం గఱచికొని గజకచ్ఛపంబులం గరంబుల నిఱికికొని గరుడండు గగనంబునం బఱచి తనకు నూఁద నిమ్ముగు ప్రదేశం బెందునుం గానక [6]గంధమాదనంబునకుం జని యందుఁ దపంబు సేయుచున్న కశ్యపుం గనుంగొని మ్రొక్కిన 74

చ. కనకమహీధరప్రతిమకాయు మహాజవనిర్జితప్రభం
జను నవిచింత్యభూరిబలసత్త్వసమన్వితు దీప్తహవ్యవా
హనసము వైనతేయునిఁ దదాస్యగతద్రుమశాఖ నున్న య
త్యనఘుల వాలఖిల్యులను నమ్మునినాథుఁడుఁ జూచి నెమ్మితోన్. 75

వ. ఇగ్గరుడండు భువనహితమహారంభుండు బలసమన్వితుండు మీకు బాధ యగు నని యిత్తరుశాఖ విడువ నేర కున్నవాఁడు వీనిం గరుణించి మీ రొండుకడ కరుగుం డనిన వాలఖిల్యులు కశ్యపుప్రార్థనం జేసి దాని విడిచి హిమవంతంబునకుం జనిరి గరుడండును ముఖనిక్షిప్తశాఖాస్ఖలిత[7]వచనుం డగుచుఁ దండ్రికి ట్లనియె. 76

క. ధరణీసురవిరహిత మగు, నరణ్యదేశంబు నాకు నానతి యిం డి
త్తరుశాఖ విడువవలయును, గరము నిరోధ మిది యనినఁ గశ్యపుఁ డనియెన్.

క. హిమశైలకందరాభో, గముకడ నిష్పురుషనగము గల దచ్చో నీ
ద్రుమశాఖ విడువు మది దా, నమానుష మగమ్య మీశ్వరాదుల కైనన్ 78

వ. అది [8]యిచ్చటికి లక్షయోజనంబులు గల దరుగు మనిన గరుడండును మనోవేగంబునం బఱచి యానిష్పురుషనగంబునం దత్తరుశాఖ విడిచి హిమవంతంబుమీఁదికిం బోయి గజకచ్ఛపంబుల భక్షించి మహాసత్త్వసంపన్నుండై నాకలోకంబున కెగయ సమకట్టి పక్షవిక్షేపంబుఁ జేసిన. 79

క. ఘనపక్షానిలచలితా, వనిరుహములవలనఁ దొరఁగు వరపుష్పచయం
బనిమిషజయార్థ మరిగెడు, వినతాసుతుమీఁదఁ బుష్పవృష్టియపోలెన్ 80

---

1 రోహిణీయం బను, రోహి(హ)ణం బను. 2 షించి. 3 మెట్టుడు. 4 బ్రల్లన, భల్లన. 5 గా నూనవ్రతంబులం దపంబు. 6 ఇచ్చట మూలవిరుద్ధము కాదు. 7 వచనుం. 8 యిందుకు.

వ. ఇట్లమృతహరణార్థంబు గరుడండు గగనంబున కెగసిన నట దేవలోకంబునందు.

మాలిని. సురపతిసభఁ జూడం జూడ నంగారవృష్టుల్
గురిసెఁ గులిశధారల్ గుంఠితం బయ్యె దిక్కుం
[1]జరమపదము లింకం గెన్ సర్వదిక్పాలకాంతల్
కిరణములు భయోద్వేగంబునన్ [2]సంచలించెన్

వ. ఇట్టి మహోత్పాతంబులు పుట్టిన సురపతి బృహస్పతి [illegible]
నిమిత్తంబని యడిగిన దానినంతయు నెఱింగి బృహస్పతి సురపతి కిట్లనియె.

సీ. బ్రహ్మాత్మజుం డగుకశ్యపబ్రహ్మవరమున వినతకుఁ బుట్టినయనఘమూర్తి
వాలఖిల్యులదయు వరతపఃఫలమున కింద్రుఁడై పరఁగిన [3]యుద్ధతేజుఁ
డుగ్రతలో నున్న యత్యుగ్రనిషాదుల నారంగ మ్రింగినఘోర[4]వీరుఁ
డిభకచ్ఛపముల రౌహిణశాఖతో నెత్తికొని దివిఁ బఱచిన యనిలవేగి

తే. కొఁగి తనతల్లి దాస్యంబు నీఁగఁబూని, తడయ కమృతంబు గొనిపోవఁ గడఁగి వచ్చెఁ
గాన దాని [5]సంరక్షించు కార్యమునకు, నతఁడు నీకు నసాధ్యుండు శతమఖుండ.

వ. అగ్గరుడునిమాహాత్మ్యంబు నీవును నెఱుంగుదు వది యె ట్లనినఁ దొల్లి కశ్యప ప్రజాపతి పుత్త్రార్థియై భవత్ప్రభృతులైన దేవగణంబులను వాలఖిల్యప్రముఖులైన మహామునిగణంబులను దనకు సహాయులను గాఁ బడసి పుత్త్రకామేష్టి సేయుచున్నాఁడు నీవు నీబలంబునకుం దగినయిధ్మభారంబు మోచికొని యశ్రమంబున వచ్చుచున్నవాఁడవై యల్పకుశపలాశేధ్మభారంబులు మోచికొని వడవడ వడంకుచు వచ్చువారి నల్పసత్త్వుల నంగుష్ఠప్రమాణదేహుల ననవర[6]తోపవాసకృశీభూతశరీరుల వాలఖిల్యమహామునులం జూచి నగిన నమ్మునులు సిగ్గుపడి యేడు నలిగి. 85

క. మానితయశు[illegible] నలతేజం, బేనూఱిగుణాఢ్యుఁ డుచితుఁ డయ్యెడు వీరా
గ్రణి [illegible] శతమఖునకును శత, గుణవీర్యుం డైనపుత్త్రకుం డజితుం డై 86

వ. [illegible] [7]యింద్రుండయ్యెడు మని మహావీర్యవంతంబు లైన మంత్రంబుల వేల్చుచున్నంత నంతయు నెఱింగి నీవు కశ్యపుపాలికిం బోయి నాకుం గరుణింపుం డని వారిం బ్రార్థించినఁ గశ్యపప్రజాపతి యమ్మునుల కి ట్లనియె. 87

ఉ. [illegible]డు నితండు [illegible] యోగమునం ద్రిజగంబులందు నిం
ద్రుండ [illegible] దనదోర్బలశక్తిఁ గడంగి కాచుచున్

1 చుక్కలు మింటెన్ 2 సంభ్రమించెన్. 3 సాంద్ర; యింద్ర. 4 మూర్తి 5 [illegible] 6 [illegible] 7 [illegible] సుపుత్త్రుం బడసి పుత్త్రార్థి యైనకశ్యపున కిచ్చిన [illegible] నెఱింగి నీవు వాలఖిల్యులపాలికిం బోయి నాకుం గరుణింపుం డని వారిం బ్రార్థించుచున్నఁ గశ్యప. ఇది మూలవిరుద్ధము.

రెండవయింద్రుఁ డైన విపరీత మగుఁ గాక భువనప్రవృత్తి మీ
రొండువిధంబు సేయు టిది యుక్తమె బ్రహ్మనియుక్తి యుండఁగన్. 88

వ. మీవచనం బమోఘంబు గావున నింక నాకు నుద్భవిల్లెడు పుత్త్రుండు పక్షి
కులంబున కెల్ల నింద్రుం డయ్యెడు మని కశ్యపుండు వారల నొడంబఱిచి నీ
యింద్రత్వం బేకాధిష్ఠితంబు సేసె నట్టికశ్యపప్రజాపతియజ్ఞమహిమను వాల
ఖిల్యులతపోమహిమను వినతకుం బుట్టి విహగేంద్రుం డైనయాగరుడం డిప్పు
డమృతహరణార్థం బరుగుదెంచుటం జేసి స్వర్గలోకంబున మహోత్పాతంబులు
పుట్టె నని సురపతికి బృహస్పతి చెప్పిన విని యింద్రుం డమృతరక్షకుల నెల్ల
రావించి మీర లతిప్రయత్నంబున నమృతంబు రక్షించుకొని యుండుం డని
పంచిన వల్లె యని. 89

క. వారలు బహుప్రకారా,కారులు [1]వీరులు నిశాతఖడ్గాదిమహా
దారుణశస్త్రధరులు కృష్ణారుణసిత[2]పీతఘనతరాంగత్రాణుల్. 90

క. సమకట్టి యొక్కమొగి న[3]ప్రమాదు లై నిలిచి రేయుఁ బవలును రక్షా
క్షము లై యమృతముచుట్టును, నమేయబలు లుండి రంత నతిరభసమునన్. 91

మ. వితతోల్కానికరప్రపుంజమొకొకో యనఁగా వియద్వీథి విక్షిప్త ప
క్షతివాతాహతిఁ దూలి తూలశకలాకారంబు లై వారిద
ప్రతతుల్ సాల్పడి నల్గడం జెదరఁగాఁ బాటెక్క మనోవేగుఁ డై
పతగేంద్రుం డమృతాంతికంబునకుఁ దత్పాలుర్ భయం బందఁగన్. 92

వ. అంత 93

గరుడం డమృతరక్షకులతో యుద్ధము సేయుట.

క. కల్పాంతానలకీలా,కల్ప[4]యతపక్షుఁ బక్షిగణవిభు శౌర్యా
కల్పుఁ గని యమృతరక్షకు,లనల్పక్రోధు లయి తాఁకి [5]రార్చి కడంకన్. 94

క. తడఁబడ నేసియు వైచియుఁ, బొడిచియు వివిధాస్త్రశస్త్రముల నుద్ధతు లై
కడుకొని యుద్ధము సేసిరి, [6]కడిమి మెయిం గాక విబుధవరులు గరుడనితోఁగన్ 95

వ. గరుడండును నిజపక్ష[7]విక్షిప్తరజోవృష్టి నమరవరుల దృష్టిపథంబు గప్పి స్వర్గ
లోకంబు నిరవలోకంబుగాఁ జేసిన నమరేంద్రపనుపున నం బవనుం డారజో
వృష్టి చెదర వీచె నంత 96

మాలిని. పరశు కులిశ కుంత ప్రాస బాణాస నోద్య
త్పరిఘ [8]కణప చక్ర ప్రస్ఫురద్బాహుసేనా
పరివృతుఁ డయి తాఁకెఁ [9]భౌమనుం డన్నహాకిం
కరుఁడు సమరకేళీగర్వితుం డై వైనతేయున్ 97

---

1 ధీరులు. 2 వర్ణ 3 ప్రమత్తు. 4 తత. 5 రార్చుచుఁ గడకన్. 6 కడిమి
మెఱయ నమర (దివిజ). 7 విక్షేప. 8 కణయ. 9 భౌవనుం, భావనుం; భవ్యకుం.

క. బలవత్ఖగేంద్రకోపా,నలభస్మీభూతుఁ డైె క్షణంబున వాఁడుఁ
బల మఱి క్రాఁగె నుదగ్ర,జ్వలనజ్వాలావలీఘశలభమహోలెన్ 98

వ మఱియును. 99

సీ పక్షతుండాగ్రనఖక్షతదేహు లై బోరన నవరక్తధార లొలుక
విహగేంద్రునకు నోడి నిహతు లై సురవరుల్ సురరాజుమఱుఁగున కుఁజొచ్చిరి [1]కలంగి
సాధ్యు లనాయాససాధ్యు లై పాఱిరి పూర్వాభిముఖు లయి గర్వ [2]మడఁగి
వసువులు రుద్రులు వసుహీనవిప్రులక్రియ దక్షిణాశ్రితు లయిరి భీతి
[3]వంది యపరదిక్కుఁ బొంది రాదిత్యు లా,శ్విను లుత్తరమున కొనరఁ బఱచి
[4]సల వరుణ పవన ధనద యమాసురుల్, [5]వీఁక దఱిఁగి కాందిశీకు లయిరి 100

క. తలఁగఁగ రేఁచు [6]క్రథన, ప్రలిహ ప్రరు జాశ్వకృంత పదనఖు లసుర
తులఁ గులిశనిశాతనఖా,వలిఁ బక్షీంద్రుండు వ్రచ్చి వందఱలాడెన్. 101

వ ఇట్లు నిఖిలసురల నెల్ల నిర్జించి యూర్జితుండై గరుడం డమృతస్థానంబున కరిగి
దానిం బరివేష్టించి ఘోరసమీరప్రేరితం బై దుర్వారశిఖాజిహ్వాల నంబరంబు
నాస్వాదించు చున్నయనలంబుం గని తత్క్షణంబ సకల[6]నదీజలంబుల నెల్లఁ బు
క్కిలించుకొని వచ్చి యయ్యనలంబు నాఱం జల్లి తీక్ష్ణ[7]ధారం బై దేవనిర్మితం
బై పరిభ్రమించు చున్నయంత్రచక్రంబు [8]నారాంతరంబున సంక్షిప్తదేహుం
డై చొచ్చి యచ్చక్రంబుక్రింద. 102

ఉ. ఘోర[9]విషాగ్నిసన్నిహితకోపముఖంబులు దీప్తవిద్యుదు
గ్రాక్రుఁ[10]జారుజిహ్వులు నై నిజదృష్టివిషాగ్ని నన్యులం
జేరఁగ నీక యేర్చుచుఁ బ్రసిద్ధముగా నమృతంబుచుట్టు ర
క్షాపరత నున్నయుగ్రభుజగంబుల రెంటిని గాంచి చెచ్చెరన్. 103

వ అయ్యురగంబులం దనపక్షరజోవృష్టి [11]నంధంబులం జేసి వానిశిరంబులు
ద్రొక్కి పాదక్రమం బెసంగ నమృతంబు గొని గరుడండు గగనంబున కెగసిన.

క కలహమున నిట్లు సురవీరులఁ బల్వుర నోర్చి యొక్కరుఁడ యమృతముఁ దె
చ్చుకొని యాస్వాదింపక, యలోలుఁ డగువానిఁ జూచి హరి యి ట్లనియెన్

క. నీయత్యాహామునకు, లావునకు [12]జవంబునకు నలౌల్యమునకు స
ద్భావమునకు మెచ్చి వరం, బీ వచ్చితి [13]వేఁడు మెద్దియిష్టము నీకున్. 106

వ. అని ప్రసన్నుం డై యున్న తిచ్చినయాదిదేవుం డగుశ్రీమన్నారాయణునకు
ప్రదక్షిణించి గరుడం డి ట్లనియె. 107

---

1 కడంగి. 2 మడిగి 3 వొంది 4 సిఖి 5 కదుదర, కక్రోధన, కధుదన, క్రోధన ..దుంఞ (క్రింద) పగవదు లగుయక్షుల (లనుపక్షుల) 6 నదీనద 7 ధారా సమన్వితంబై 8 నంతరాంతరంబున. 9 విషాగ్ని 10 సారజిహ్వలును 11 నంధులం. 12 బలంబు. 13 కోరు.

సీ. అమృతాశనంబు చేయకయును దేవ నా కజరామరత్వంబు నందుటయును
నఖిలలోకంబుల కగ్రణి వైననీ యగ్రంబునందు నిన్నధికభక్తిఁ
గొలుచుచు నునికియుఁ గోరితిఁ గరుణతో దయ చేయు ముద్ధతదైత్యభేది
యనవుడు [1]వానికి నభిమతంబులు ప్రీతుఁడై యిచ్చి హరి యిట్టు లనియె నాకు
ఆ. ననఘ వాహనంబ వై మహాధ్వజమ వై, యుండు మనినఁ బక్షియును బ్రసాద
మనుచు మ్రొక్కి పలికె నంత [2]నాతనిమీఁద, వజ్ర మెత్తి వైచె వాసవుండు.
వ. అదియును నంబరంబున నగ్నికణంబులు చెదరం బఱతెంచి పక్షిరాజుపక్షం
బులు దాఁకి వచ్చినం జూచి గరుడండు నగి నీచేయువేదన నన్నుం దాఁక నో
పదు నీవు మహామునిసంభవంబ వగుటను దేవేంద్రునాయుధంబ వగుటను నిన్ను
నవమానింపగాదు గావున మదీయైకపర్ణశకలచ్ఛేదంబు సేయుము నాయందు
నీశక్తి యింతియ యనిన సకలభూతసంఘం బెల్ల నాతనిపర్ణంబులసుస్థిరత్వంబు
నకు మెచ్చి సుపర్ణుం డని పొగడిరి సురేంద్రుండును నవ్విహగేంద్రమాహాత్మ్యం
బునకు మెచ్చి యచ్చెరువంది యి ట్లనియె 109

ఇంద్రుఁడు గరుడనిప్రభావంబునకు మెచ్చి స్నేహించుట.

ఆ. నిరుపమానశౌర్య నీతోడఁ జెలిమి సేయంగ [3]నాకభీష్ట మైనయదియు
నిట్టివిక్రమంబు నిట్టిసామర్థ్యంబుఁ, గలదె యొరుల కిజ్జగంబునందు. 110
క. అమరుఁడ వజరుఁడ వజితుఁడ, వమేయుఁడవు నీకు నమృత మది యేల ఖగో
త్తమ దీని నొరుల కిచ్చిన, నమరులకును వా రసాధ్యు లగుదురు పోరన్. 111
క. నీ వొరులకు నీయమృతం, బీ వలవదు నాకు [4]మగుడ నిచ్చిన నీ కి
ష్టావాప్తి యగువిధం బేఁ, గావించెద ననిన హరికి గరుడం డనియెన్. 112
వ ఏను మదీయమాతృదాసీత్వనిరాసార్థం బురగుల కమృతంబు దెచ్చి యిత్తు నని
కాద్రవేయులతో నొడివివచ్చినవాఁడ నీయమృతంబు గొనిపోయి వారల కిచ్చి
[5]మదీయజననీదాస్యంబుఁ [6]బాచికొనిన నురగు లీయమృతం బుపయోగింపకుండ
ముంగలి నీవు గొని చను మనిన నగ్గరుడనిమహానుభావంబునకు మెచ్చి నీబల
పరాక్రమంబులు వినవలతుం జెప్పు మనిన నయ్యింద్రునకు గరుడం డి ట్లనియె.
క. పరనిందయు నాత్మగుణో,త్కరపరికీర్తనముఁ జేయఁ గా నుచితమె స
త్పురుషుల కైనను నీ క,చ్చెరువుగ నాకలతెఱంగుఁ జెప్పెదఁ బ్రీతిన్. 114
ఉ. స్థావరజంగమప్రవితతం బగుభూవలయంబు నెల్ల నా
లావునఁ బూని తాల్తు నవిలంఘ్యపయోధిజలంబు లెల్ల ర
త్నావళితోన చల్లుదు బృహన్నిజపక్షసమీరణంబునన్
దేవగణేశ యీక్షణమ త్రిమ్మరి వత్తుఁ ద్రివిష్టపంబులన్. 115

1 నాతని కభి. 2 నత్తార్క్ష్యుపై. 3 నాకు బుద్ధి యయ్యెఁ బ్రీతి. 4 మరల.
5 నాతల్లిదాస్యంబు 6 వాపి.

వ. అని చెప్పిన గరుడునిజవసత్త్వసామర్థ్యంబులకు మెచ్చి సంతసిల్లి [1]నీవు నాతో నెప్పుడు బద్ధసఖ్యుండవై [2]యుండవలయు నని వెండియు దేవేంద్రుండు గరుడున కి ట్లనియె. 116

క నా కభిమత మొనరించితి, నీ కిష్టము చెప్పికొను మనిన దుర్మ[3]దు లై మా కి ట్లహితముఁ జేసిన, యాకద్రువపుత్త్రు లశన మయ్యెడు నాకున్. 117

క. భవదభిరక్ష్యకు లగు[4]నీ, భువనంబులయందు సర్పములు ద్రిమ్మరుట
దివిజాధిప నీ కెఱిఁగం, పవలసె నీయాజ్ఞ నాకుఁ [5]బడయఁగ వలసెన్. 118

వ. అని గరుడుండు దనకు నురగభోజనత్వంబు సురపతిచేతం బడసి తదనుగమ్యమానుం డై యురగులయొద్దకు వచ్చి మరకత[6]హరితం బైనకుశాస్తరణంబున నమృతకలశంబు నిలిపి యురగులకుం జూపి యి ట్లనియె. 119

క అనిమిషనాథునకుఁ గూ ప్త మ్మయినయమృతము దెచ్చి మీకు నిచ్చితి నస్మ
జ్జననీదాస్యము వాసెను, దివకరపవనాగ్ని తుహిన[7]దీప్తుల కరిగాన్. 120

వ మీరలు స్నానాలంకృతుల రై వచ్చి దీని నుపయోగింపుం డని పంచి తల్లిం దనవీఁ పెక్కించుకొని విహగేంద్రుం డురగుల కదృశ్యుం డై యున్న సురేంద్రు పీడ్కొని చనియె నిట యురగులును నమృతోపయోగకుతూహలంబున నొం డొరులం గడవఁ గృతస్నానాలంకృతులై చనుదెంచుటకు ముందఱ 121

క అమరాధిపుఁ డమృతము గొని, యమరావతి [9]కరిగి తొంటియట్టుల సుస్థా
నము[10]న నవిచలితరత్నా,[11]ఢ్యముఁ డై రక్షించుకొని [12]సుఖస్థితి నుండెన్. 122

వ అంత నయ్యురగులు [13]నమృతం బుపయోగింపం గానక దానియున్న స్థానంబని దర్భలు నాకిన నాలుకలు రెండుగా వ్రయ్యుటం జేసి నాఁటంగోలె ద్విజిహ్వులు నాఁ బరఁగిరి యమృతస్థితిం జేసి దర్భలు పవిత్రంబు లయ్యె 123

క ఈసౌపర్ణాఖ్యానము, భాసురముగ వినినపుణ్యపరులకు నధిక
శ్రీసంపద లగు దురితని,రాసం బగుఁ బాయు నురగరక్షోభయముల్. 124

వ. ఇ ట్లురగు లమృతం బుపయోగింపం గానక చనిన శేషుండు దనతల్లియుం దమ్ములుఁ జేసిన[14]యధర్మంబునకు నిర్వేదించి వారల విడిచి కడునిష్ఠతో గంధమాదన బదరీతపోవన గోకర్ణపుష్కరారణ్యహిమవంతంబు లాదిగాఁ గలపుణ్యస్థానంబులం దనేకసహస్రవర్షంబులు బ్రహ్మ నుద్దేశించి తపంబు సేసిన బ్రహ్మయుఁ బ్రత్యక్షుం డై వరంబు వేఁడు మనిన శేషుం డి ట్లనియె 125

1 నీతోఁ సఖ్యం బభినుతం బైనయది నాతోడ 2 యుండుమని యొడంబఱచి 3 తు. 4 సి, బ్భువనంబులకున. 5 బడయఁ బరయుటన్. 6 రుచిభరితం బైనకుశస్థలం 7 దీప్తులు గుణోగాన్. 8 లంకరణులై చనుదేర నంతకు ముందఱ 9 కేగి. 10 నం దచలిత 11 గ్రముఁ. 12 సుఖంబున. 13 నిట చనుదెంచి యమృత. 14 యధర్మారంభం.

బ్రహ్మయనుజ్ఞవలన శేషుఁడు భూభారంబు దాల్చుట

సీ. తల్లియు నాసహోదరులును మూర్ఖులై ధర్మువు నుచితంబుఁ దప్పి వినత
కావైనతేయున కపకారమును సేసి రిప్పుడు వారు సహింప కెగ్గు
సేయుదు రేను [1]రోసితి వారితోడిపొత్తొల్లఁ దపంబు సేయుచు శరీర
భారంబు విడిచెదఁ బరమేష్ఠి యనవుడు నాతనిసమబుద్ధి కజుఁడు మెచ్చి

ఆ. నిత్యసత్యధర్మనిరతుండ వఖిలంబు, దాల్ప నోపునట్టిధైర్యయుతుఁడ
విది యనన్యవిషయ మిమ్మహీభారంబు, నీవ తాల్పవలయు [2]నెమ్మితోడ. 126

చ. వినతకు నాత్మజుం డయినవీరుఁడు కశ్యపవాలఖిల్యస
న్మునులవరంబు గన్న ఖగముఖ్యుఁడు వాసవు నోర్చి యున్నస
ద్వినుతబలుండు కావున వివేకమునన్ వినతాతనూజతో
ఘనముగఁ [3]జెల్మి సేయు మిది కార్యము నీకు భుజంగమేశ్వరా. 127

వ. అని బ్రహ్మనియోగించిన శేషుం డశేషమహీభారంబు దాల్చి గరుడనితో బద్ధ
సఖ్యుండై యుండె నిట వాసుకియుం దల్లిశాపంబున జనమేజ[4]యుసర్పయాగం
బునం దయ్యెడుసర్పకులప్రళయంబునకు వెఱచి తనబాంధవుల నైరావతాది
సహోదరుల రావించి విషణ్ణహృదయుం డై యి ట్లనియె 128

వాసుకి తల్లిశాపంబునకు వగచుట

చ. చిరముగ బ్రహ్మకుం దపము సేసి యనంతుఁ డనంతధారుణీ
భరగురుకార్య[5]సక్తుఁ డయి పన్నగముఖ్యులపొత్తు వాసి చె
చ్చెరఁ దనయంత నుండి మదిఁ [6]జేర్చి తలంపఁడ యొక్కనాఁడు దు
స్తరతరదందశూకకులభావిభ[7]యప్రవిఘాతకృత్యముల్. 129

వ. మఱి యమృతమథనంబునాఁడు మంథరమహానగంబునకు [8]వేత్రంబ నయిననా
క్లేశంబునకు మెచ్చి యమరులెల్లఁ బితామహుం బ్రార్థించి నాకు నవ్యయత్వం
బును సకలభయవిమోక్షణంబునుం గా వరం [9]బిప్పించి రైనను జననీశాపంబున
నురగకులప్రళయం బగుటకు మనోదుఃఖంబు దుస్సహం బై యుండు దాని
నుడిగించునుపాయం బెద్ది యేమి సేయువార మని చింతించుచున్న యన్నాగ
రాజునకు నాగకుమారు లత్యుద్ధతు లై యిట్లనిరి 130

సీ. జనమేజయునిచేయుసర్పయాగమునకు విఘ్న మందఱముఁ గావింత మతఁడు
ధర్మార్థి గావున ధారుణీసురుల మై యడుగుద [10]మిమ్మాక్రతు వుడుగు మనియుఁ
గొందఱమతనికిఁ గార్యమంత్రులమునై యీక్రతు[11] క్రియఁ జేసి యిహపరముల
[12]కగుఁ బెక్కుదోషంబులని హేతువులుసూపి యుడిగింతమందఱునొక్కమొగిన

---

1 బాసితి (బాచితి). 2 నిష్ఠ. 3 సంధి. 4 యాండుసేయుం. 5 యుక్తుఁ. 6 జేసి. 7 వ. 8 సూత్రంబ. 9 బిచ్చి. 10 మిష్టిసేయకు మటనియుఁ. 11 వునఁ. 12 నగుఁ.

ఆ. భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయములమీఁద, [1]సదములోనివిప్రజనులమీఁద
వెగడుపడఁగఁ బాఱె వెఱపింత మొజ్జలు, తత్ప్రయోగవిధులు దప్పి పఱవ. 131

వ. అనిన వారలలోఁ గొందఱు బుద్ధిమంతు లయినభుజంగముఖ్యు లి ట్లనిరి 132

క. ఇవి మీ కన్నియుఁ జేయఁగ, నవు నని తలఁపకుఁడు భూసురాహుతిమంత్రో
ద్భవదారుణ[2]దహనశిఖల్, గవిసిన నెద్దియును జేయఁగా నెడ గలదే. 133

వ. అనిన విని నాగరాజానుజుం డైనయేలాపుత్త్రుం డి ట్లనియె. 134

ఆ. శాప మిచ్చునాఁడు జననియుత్సంగంబు,నందు నిద్రవోయినట్ల యుండి
యమరవరుల కజున కైన[3]యన్యోన్యసం,భాషణంబు లెఱుకపడఁగ వింటి 135

వ. అప్పలుకులు [4]సెప్పెద వినుండు శాపానంతరంబ యమరులెల్ల నజున కిట్లని రయ్యా కద్రువ కడునిర్దయురా లై యిట్టియనంతబలవీర్యసంపన్ను లయిన కొడుకులం బడసి [5]వారి కకారణంబ దారుణం బైనశాపం బిచ్చె మీరును వారింపక యుపేక్షించితిరి దీనికిం బ్రతీకారం[6]బు గలదే యనిన నమరులకుఁ గమలసంభవుం డి ట్లనియె 136

క. క్రూరాకారుల జగదప,కారులఁ బన్నగులఁ దాల్పఁగా నోప[7]నియి
ద్ధారుణికి హితంబుగ దు,ష్టోరగసంహార మిప్పు డొడఁబడ వలసెన్. 137

వ. మఱియు సకలలోకహితాచారు లై ప్రసిద్ధు లైననాగముఖ్యుల నెల్ల వాసుకి చెలియ లైనజరత్కారువునకు జరత్కారుం డనుమహామునికిం బుట్టెడువాఁ డధికతేజస్వి యాస్తీకుం డనుమహాముని జనమేజయ[8]సమారబ్ధసర్పకులప్రళయంబువలన రక్షించు నని పితామహుండు దేవతలకుం జెప్పినతెఱంగు సెప్పిన వాసుకిప్రముఖనాగముఖ్యులెల్ల సంతసిల్లి యేలాపుత్త్రు నెత్తికొని సాధువాదంబు నభినందించిరి వాసుకియు నాఁటంగోలె జరత్కారుమునీంద్రుం డెన్నండు దారపరిగ్రహంబు సేయునో యని తత్సమయసమాగమం బపేక్షించి [9]యుండునంత. 138

జరత్కారునిచరిత్రము.

క. పరమతపో[10]నిధి యాయా,వరవంశోత్తముఁడు నియమవంతుఁడు లోకో
త్తరుఁడు జరత్కారుఁడు నాఁ, బరఁగినముని బ్రహ్మచర్యపరిపాలకుఁ డై. 139

క. ఘోరవ్రతములు సలుపుచు, దారపరిగ్రహము సేయఁ దా నొల్లక సం
సారపునర్భవభీతి న,[11]పారవ్యామోహపాశబంధచ్యుతుఁ డై. 140

1 సభికు లైనవిప్ర. 2 దహనార్చులు, దవశిఖ దా 3 యేకాంత. 4 సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పెద. 5 వారల కెఱిగి యకారణంబ 6 బొండెద్దియేనియుం 7 మి. 8 జనితం బైనసర్పసత్త్రప్రళయంబు. 9 యుండె. 10 నిధి యై యా. 11 పారవ్యాపారమోహపాశ (చ్యుతుఁ) చ్ఛిదుఁ డై.

వ. తపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యవ్రతంబులం జేసి ఋషులఋణంబుల నీఁగుచుఁ బరిభ్రమించువాఁడు వనంబులో నొక్కపల్వలంబు [1]గని యందు మూషిక విలూనంబయి యొక్క [2]మూలంబ తక్క యున్నదాని వీరణతృణస్తంబంబు నవలంబించి తలక్రిందై యాదిత్యకిరణంబుల యాహారంబుగా వ్రేలుచున్న ఋషుల గొందఱం జూచి వారలకు డాయం బోయి జరత్కారుం డి ట్లనియె.

క. కిసు నుగ్రము దలక్రిందుగఁ, బడి [3]వ్రేలుట యిదియు నొక[4]తపంబో నాకే
ర్పడఁ జెప్పుఁ[5]డీ తపం బేఁ, గడఁగెద ననవుడును నయ్యధోముఖవిప్రుల్. 142

క. అనఘ యిది యేటితప మే, మనుపమదుష్కృతుల మగుట నాధారము లే
దని సంతానోచ్ఛేదం,బున వ్రేలెద మధమలోక[6]మున తెరువు చనన్. 143

వ. మందభాగ్యుల మయినమావంశంబున జరత్కారుం డనుపాపకర్ముండు పుట్టి దారపరిగ్రహంబు సేయను సంతానంబు వడయను నొల్లకున్నవాఁడే మా తనిపితృపితామహులము మాపుట్టినయపురుగంటవేళ్లెల్లం గాలుండు మూషిక వ్యాజంబునం దరతరంబ కొఱికిన నొక్కవేర తక్కియున్నయది యదియును జరత్కారుం డనపత్యుం డైనం దెగు నే మధఃపాతుల మగుదు మాతం డప త్యంబు వడసెనేని యూర్ధ్వగతుల మగుదుము 144

తే. నీవు మాచుట్టమ[7]వపోలె నెమ్మితోడ, నవహితుండవై మా[8]పల్కు లాదరించి
తాజరత్కారుఁ గని చెప్పవయ్య వాని, నెఱుఁగుదేని మాపడియెడునీయవస్థ.

వ. అనిన విని జరత్కారుం డతికారుణ్యచిత్తుం డయి యపత్యార్థం బవశ్యంబు వివాహంబు గావల[9]యు నని యెంతయుం బ్రొద్దు చింతించి తనపితృవర్గంబున కి ట్లనియె 146

క. మీరలు నాపితృదేవత, లారాధ్యుల రేను మీకు నాత్మజుఁడ జర
త్కారుఁ డనువాఁడ ముందఱ, దారపరిగ్రహము సేయఁ దగులదు బుద్ధిన్.

క. మి మ్మిట్లు చూచి మీకు హి,త మ్మెట్లగు [10]నట్ల కా ముదంబున దారా
ర్థమ్ము ప్రవర్తింపఁగఁ జి,త్త మ్మిప్పుడు పుట్టె నాకు ధర్మస్థితిమై 148

వ. అనిన విని యమ్మహామునులు జరత్కారుపల్కులకు సంతసిల్లి యి ట్లనిరి. 149

చ. [11]తగియెడుపుత్త్రులం బడసి ధర్మువు దప్పక తమ్ము నుత్తముల్
పొగడఁగ [12]మన్మహామతులు పొందుగతుల్ గడుఘోరనిష్ఠతోఁ
దగిలి తపంబు సేసియును దక్షిణ లిమ్ముగ నిచ్చి యజ్ఞముల్
నెగడఁగఁ జేసియుం బడయ నేర రపుత్త్రకు లైనదుర్మతుల్. 150

1 దరి. 2 వేర 3 యుండుట. 4 తపంబే 5 డిత్తపంజే, నడరించెద ననిన. 6 ముల. 7 వు. 8 పలు కాదరించి, యాజరత్కారుఁ 9 యుఁ గాకేమి యని. 10 నట్లుగా. 1 తగినసుపుత్త్రులం. 12 స.

జరత్కారుండు వివాహంబు చేసికొనఁ బూనుట.

కావున నీవు కృతదారపరిగ్రహుండ వై సంతానంబు వడసి మమ్ము [1]నూర్ధ్వ
లోకగతులం జేయు మనిన జరత్కారుం డట్లేని నాకు సనామ్ని యయిన
దాని వివాహంబు గావలయు నని వారికి నమస్కరించి వీడ్కొని సనామ
కన్యాన్వేషణపరుం డై భూవలయం బెల్లఁ గలయం గ్రుమ్మరి. 151

మహోజ. అనవరతవ్రతాయాసఖేదమున నతికృశం బగుచున్న యంగంబునందుఁ
దనరి [2]యేర్పడ సిరల్ దద్దయు ముదిమిఁ దల వడంకుచు నుండఁ దనపితృవరుల
ఘనముగా నూర్ధ్వాభిగమనులఁ జేయఁ గడఁగి వివాహంబు గా జరత్కారుఁ
డనఘుండగు దనకోర్కి కనురూపయైన యట్టికన్యకఁ గానఁడయ్యె మర్త్యమున

ఇట్లు జరత్కారుండు వివాహాపేక్షం బ్రతీక్షించుచున్న వాసుకియుం దన
చారులవలన నంతయు నెఱింగి నిజసహోదరి యైనజరత్కారుం దోడ్కొని
జరత్కారుమహామునిపాలికిం బోయి యి ట్లనియె. 153

శా. ధన్యం బయ్యె భవత్కులం బతికృతార్థం బయ్యె నస్మత్కులం
బన్యోన్యానుగుణాభిధానములఁ జిత్తానంద మొందెన్ వివే
కన్యాయాన్విత భూసురోత్తమ జరత్కారూ జగన్మాన్య యి
క్కన్యాభిక్షఁ బరిగ్రహింపుము జరత్కారున్ మదీయానుజన్ 154

అనిన విని యొడంబడి జరత్కారుండు సనామ యగుటం జేసి యక్కన్యకను
వివాహం బై ప్రథమసమాగమంబునం దనధర్మపత్నికి సమయంబు సేసె నాకు
నీ వెన్నండేని యవమానంబు [3]దలంచితి నాఁడ నిన్నుం బాసి పోవుదు నని
నాఁటంగోలె. 155

వాలుమయి నడచున ట్ల, వ్యాలిక నడునడ నడుంగి భయమున నియమా
శీలుం డగు పతికిఁ బవళుల్, రేలును సేవ అక పరిచరించుచు నుండెన్. 156

అనవరతభక్తిఁ బాయక, తనపతికిం బ్రియము సేసి తద్దయు గర్భం
బనురక్తిఁ దాల్చి యొప్పెను, దినకరగర్భ యగుపూర్వదిక్సతివోలెన్ 157

అక్కోమలి యొక్కనాఁడు దనకుఱువు దలయంపిగాఁ గృష్ణాజినాస్తరణంబున
నిజనాథుండు నిద్రితుం డై యున్నయవసరంబున నాదిత్యుం డస్తగిరిశిఖరా
న్నుం డగుటయు సంధ్యాసమయోచితక్రియలు నిర్వర్తింపఁ దదాశ్రమవాసు
లైనమునులు గడఁగుటం జూచి యాత్మగతంబున. 158

సంధ్యాలం బొనరింప బ్రహ్మవిధుల్ గడచిన ధర్మలోపం బగుఁ దడయ నేల
బోధింప నైవె. తని భూసురప్రవరుండు పవరునో బోధింపఁబడి యవజ్ఞ

1 నూర్ధ్వగతు. 2 యేర్పడి న (రా) గల్ ... ముదిసి తలవడంకుచునుండు. తన. పైపారమే
[illegible]నుగుణము. ముదిమిచే వంగి వైకల్యముఁ జెందినది జరత్కారుఁడే గాని పితరులు గారు.
దలంచి తప్పుడు

దగునె నా కిట్లు నిద్రాభంగ మొనరింప నని యల్గునో దీని కల్గెనేని
యలుక[1]య పడుదుఁగా కగునె ధర్మక్రియాలోపంబు హృదయంబులో సహింప
ఆ. నని వినిశ్చితాత్మ యై నిజపతిఁ బ్రబోధించె మునియు నిద్ర దేఱి యలిగి
యేల నిద్రఁ జెఱిచి [2]తివుడు నావుడు జరత్కారు విట్టులనియెఁ గరము వెఱచి
క. ఇనుఁ డస్తమింపఁ బోయిన, ననఘా [3]బోధింప వలసె ననవుడు నామే
ల్కనునంతకు నుండక యినుఁ, డొనరఁగ నస్తాద్రి కేగ నోడఁడె చెపుమా. 160

వ. [4]నీవు నా కవమానంబు దలంచితివి నీయొద్ద నుండ నొల్లఁ దొల్లి నీకు నాచేసిన సమయంబు నిట్టిద నీగర్భంబున నున్నవాఁడు సూర్యానలసమప్రభుం డైన పుత్త్రుం డుభయ[5]కులదుఃఖోద్ధరణసమర్థుండు సుమ్ము నీవు వగవక నీయగ్రజునొద్ద నుండు మని జరత్కారువు నూరార్చి జరత్కారుండు తపోవనంబునకుం జని యె నిట జరత్కారువును దనయగ్రజుం డైనవాసుకియొద్దకు వచ్చి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి యుండునంత 161

క. ఆపూర్ణతేజుఁ డపగతపాపుఁ డపాకృతభవానుబంధుఁడు నిజమా
తాపితృపక్షప్రబలభయాపహుఁ డాస్తీకుఁ డుదితుఁ డై [6]పెరిఁగెఁ బ్రభన్.
తే. చ్యవనసుతుఁ డైనప్రమతితోఁ జదివె సకల, వేదవేదాంగములు నిజవిమలబుద్ధి
నెఱిఁగె సకలశాస్త్రంబుల[7]నెల్లయందు, నధికసాత్త్వికుఁ డాస్తీకుఁ డనఁగజనులు.

వ. అట జనమేజయుండును దక్షకవిషానలంబునం దనజనకుపంచత్వం బుదంకువలన నెఱింగి మంత్రులం జూచి యిదియేమినిమిత్తంబు దీని సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పుం డనిన మంత్రు లి ట్లనిరి. 164

జనమేజయునకుఁ బరీక్షితుశాపకారణంబు మంత్రులు చెప్పుట.

సీ. అభిమన్యునకు విరాటాత్మజ యైనయుత్తరకును బుట్టినధర్మమూర్తి
కౌరవాన్వయపరిక్షయమున నుదయించి [8]ప్రథఁ బరీక్షితుఁడునాఁ బరఁగువాఁడు
ధర్మార్థకామముల్ దప్పక సలుపుచుఁ బూని భూప్రజ నెల్లఁ బుణ్యచరిత
ననఘుఁ డై రక్షించి యఱువదియేఁడులు రాజ్యంబు సేసినరాజవృషభుఁ
ఆ. [9]డధికధర్మమూర్తుఁ డైననీయట్టిస, త్పుత్త్రుఁ బడసి [10]యున్నపుణ్యుఁ డన్య
నాథమకుటమణిగణప్రభా[11]రంజిత, పాదపంకజుండు భరతనిభుఁడు. 165

వ. భవత్ప్రపితామహుం డైనపాండురాజునుంబోలె మృగయాసక్తుం డై యొక్కనాఁడు మహాగహనంబులఁ బెక్కుమృగంబుల నెగచి చంపి తనచేత నేటువడి పాఱినమృగంబువెంటం దగిలి మహాధనుర్ధరుం డై యజ్ఞమృగంబుపిఱుందం బఱచురుద్రుండునుం బోలె. 166

1 నేఁ బడుదు. 2 తీవు. 3 మేల్కనుప. 4 అని పల్కి నీవు నా కవమానంబు చేసితింక. 5 పక్షదుఃఖో. 6 ప్రభఁ బెరిఁగె (బరఁగె, వెలిఁగె)న్. 7 నెందు నధిక, సత్త్వుఁ డాస్తీకుఁ డయునంగ జనులు భువిని. 8 ప్రథఁ. 9 డఖిలధర్మమూర్తి. 10 నట్టి. 11 భాసిత; విలసిత.

పృథ్వీవృత్తము. అమిత్రమదభేది యొక్కరుఁడ [1]యమ్మృగాన్వేషణ
భ్రమాకులితచిత్తుఁ డై తగిలి పాఱుచుం ముందటం
శమీకుఁ డనువాని నొక్కమునిసత్తముం సంతత
క్షమాదమసమన్వితుం గనియెఁ గాననాంతంబునన్. 167

వ కని మునీంద్రా నాచేత నేటువడి మృగం బమ్ముత్రోవ నిట వచ్చె నది యెక్కడం బాఱె నీ వెఱుంగుదేని చెప్పు మనిన నమ్ముని మౌనవ్రతుండు గావునఁ బలుక కున్నం గినిసి తత్సమీపంబున నపగతప్రాణం బై పడియున్న పాముం దనవింటి కొప్పున నెత్తి యమ్మునియఱుతం దగులవైచి క్రమ్మఱి హస్తిపురంబునకు వచ్చి యున్నంత 168

ఆ ఆశమీకుపుత్త్రుఁ డంబుజసంభవు, గుఱించి భక్తితోడ ఘోరతపము
సేయుచున్న సుప్రసిద్ధుండు శృంగి యన,వాఁడు శృంగిసముఁ డవంధ్యకోపి.

క. తనజనకునఱుతఁ బవనాశనశవముఁ దగిల్చి రాజసమునఁ బరీక్షి
జ్జనపాలు [2]చనుట కృశుఁ డను, మునివలన నెఱింగి కోపమూర్ఛాన్వితుఁ డై

వ శాపజలంబు లెత్తికొని విజనం బైన విపి[3]నస్థానంబున విజితేంద్రియుం డై మొదవులచన్నులు వత్సంబులు గుడుచునప్పు డుద్గతం బగుపయఃఫేనంబ తన కాహారంబుగా మౌనవ్రతంబునం దపంబు సేయుచున్న మహావృద్ధు మదీయజనకు నవమానించినపరీక్షితుండు నేఁడు మొదలుగా సప్తదివసంబులలోనఁ దక్షకవి[4]షాగ్నిదగ్ధుం డై యమసదనంబున కరిగెడు మని శాపంబిచ్చి తండ్రిపాలికిం జని.

క. ఉరగకళేబర మంసాంతరమునఁ బడి వ్రేలు చునికిఁ దలఁపక యచల
స్థిరుఁ డై పరమధ్యానాంతరతేంద్రియవృత్తి నున్నవాని శమీకున్ 172

వ కని యయ్యురగకళేబరంబుఁ బాఱవైచి తత్క్షణంబ ప్రబుద్ధనయనుం డైనతండ్రి కభివాదనంబు సేసి బాష్పపూరితనయనుం డై శృంగి పరీక్షితు నుద్దేశించి తన చేసినశాపస్థితి సెప్పిన విని శమీకుండు [5]కరం బడలి యి ట్లనియె 173

క. క్రోధమ తపముం జెఱుచును, గ్రోధమ యణిమాదు లైనగుణములఁ బాపుం
గ్రోధమ ధర్మక్రియలకు, బాధ యగుం గ్రోధిగాఁ దపస్వికిఁ జన్నే? 174

క క్షమ లేనితపసితపమును, బ్రమత్తుసంపదయు ధర్మబాహ్యప్రభురా
జ్యము భిన్నకుంభమున తో, యములట్టుల యధ్రువంబు లగు నివి యెల్లన్

వ. [6]క్షమ విడిచి నీవు దృష్టాదృష్టవిరుద్ధం బైనక్రోధంబుఁ జేకొని సకలక్షమారక్షకుం డైనపరీక్షిత్తునకుం బరీక్షింపక శాపం బిచ్చి చెట్ట సేసి[7]తివి రాజరక్షితు లై కా నె మహాము లతిఘోరతపంబు సేయుచు వేదవిహితధర్మంబులు నడపుచు

1 నై మృగా 2 సనుట. 3 నాంతరం. 4 షానలంబున దగ్ధుం డై 5 కరం బలిగి, కరంబు దుఃఖితుండై 6 కావున నీ విట్లు క్షమ విడిచి 7 తది యెట్లనిన.

మహాశక్తిమంతు లయి యున్నవా రట్టిరాజుల కపకారంబు సేయునంతకంటె
మిక్కిలిపాతకం బొం డెద్ది మఱియు భరతకుల[1]పవిత్రుం డైనపరీక్షితు రాజ
సామాన్యుంగా [2]వగచితే 176

ఉ. క్షత్త్రియవంశ్యు లై ధరణిఁ గావఁగఁ బుట్టినవారు బ్రాహ్మణ
క్షత్త్రియవైశ్యశూద్రు లనఁగాఁ గలనాలుగుజాతులన్ స్వచా
రిత్ర[3]ము దప్పకుండఁగఁ బరీక్షితు కాచినయట్లు రామమాం
ధాత్ర[4]రఘుక్షితీశులు ముదంబునఁ గాచిరె యేయుగంబులన్. 177

వ అతండు మృగయావ్యసనంబున నపరిమితక్షుత్పిపాసాపరిశ్రాంతుం డయి యె
ఱుంగక నా కవజ్ఞఁ జేసె నేనును దాని సహించితి నమ్మహాత్మునకు నీయిచ్చినశా
పంబుఁ గ్రమ్మఱింప [5]నేర్తేని లగ్గగు ననిన శృంగి యి ట్లనియె. 178

క అలుకమెయి మున్న పలికితి, నలుకనినాపలుకు తీక్ష్ణమై యింతకు ను
జ్జ్వలదహనాకృతిఁ దక్షకుఁ, డలరఁగఁ బ్రేరేఁప కేల తా నెడ నుడుగున్. 179

వ నావచనం బమోఘం బనిన శమీకుండు శోకాకులితచిత్తుం డై తనశిష్యున్
గౌరముఖుం డనువానిం బిలిచి దీని నంతయుఁ బరీక్షితున కెఱింగించి తక్షకు
వలనిభయంబు దలంగునట్టియుపాయంబు సేసికొ మ్మనిచెప్పి రమ్మనిన వాఁడు
నప్పుడ పరీక్షితుపాలికిం జని యి ట్లనియె. 180

సీ అడవిలో నేకాంత మతిఘోరతపము మై నున్నమాగురులపై నురగశవము
వైచుట విని యల్గి వారితనూజుండు శృంగి యన్వాఁడు కార్చిచ్చునట్టి
శాపంబు నీ కిచ్చె సప్తాహములలోన నాపరీక్షితుఁడు నాయలుకఁ జేసి
తక్షకవిషమున దగ్ధుఁడయ్యెడు మని దానికి గురులు సంతాప మంది

తే. భూతలేశ నన్నుఁ బుత్తెంచి రిప్పుడు, తద్భయంబు లెల్లఁ దలఁగునట్టి
మంత్రతంత్రవిధు లమర్చి యేమఱ కుండు,నది నిరంతరంబు ననియెఁ [6]గఱప.

వ అని చెప్పి గౌరముఖుం డరిగినం బరీక్షితుండు పరిక్షీణహృదయుం డై తనచేసిన
వ్యతిక్రమంబునకు సంతాపించి శమీకునుపశమనంబునకు మెచ్చి శృంగిశాపం
బునకు వెఱచి మంత్రివర్గంబుతో విచారించి యాత్మరక్షయం దప్రమాదుం డై.

మ సకలోర్వీశుఁ డతిప్రయత్నపరుఁ డై సర్వక్రియాదక్షత
క్షకకోటుల్ పని సేయఁగా ఘనతరైకస్తంభహర్మ్యంబుఁ ద
క్షకభీతిన్ రచియింపఁ బంచి దృఢరక్షన్ దానిలో నుండెఁ బా
యకరాత్రిందివజాగరూకహితభృత్యామాత్యవర్గంబుతోన్. 183

వ మఱియు [7]విషాపహారంబు లయి మహావీర్యవంతంబు లయిన మంత్రతంత్రం
బులు గలిగి యాజ్ఞాసిద్ధు లైనవిషవైద్యుల నొద్దఁ బెట్టికొని పరీక్షితుం

1 ప్రదీపకుం. 2 ఁదలంచితే యని వెండియు నిట్టనియె. 3 లు. 4 భగీరథాదులు.
5 నోపుదేనిఁ గ్రమ్మఱింపు మనిన విని. 6 గఱపి (పె) 7 విషోపసంహారంబు.

డుండునంత నట తక్షకుండు విప్రవచనప్ర[1]చోదితుం డయి పరీక్షితునొద్దకు
నెవ్విధంబునం బోవ నగునో యని చింతించుచుండె నట దొల్లి. 184

కాశ్యపునకుం దక్షకుఁడు గోరినధనం బిచ్చి మరల్చుట.

మధ్యాక్కర. ధరణిఁ జరాచరభూతసంఘంబుఁ దమవిషవహ్ని
నురగంబు లేర్చుచు నునికి కలిగి పయోరుహగర్భుఁ
డురగవిషాపేతజీవసంజీవనోపదేశంబు
గరుణఁ గాశ్యపునకు నిచ్చె నఖిలలోకహితంబుపొంటె 185

వ. అట్టి కాశ్యపుం డను బ్రహ్మర్షి శృంగిశాపంబునఁ బరీక్షితుండు తక్షకదష్టుం డగు నేఁడు సప్తమదివసం బెటు యేను వాని [2]నపేతజీవు సంజీవితుం జేసి నావిద్యాబలంబు మెఱయుదు మఱి యదియునుం గాక 186

తే. ధరణి యెల్లను రక్షించుధర్మచరితు
[3]నాపరీక్షితు రక్షించి యతనిచేత
నపరిమితధనప్రాప్తుండ నగుదుఁ గీర్తి
యును ధనము ధర్మువును [4]నాకుఁ గొనుటయుఁ గదె 187

వ. అని విచారించి హస్తిపురంబునకుం బోవువానిఁ దక్షకుండు వృద్ధవిప్రుం డయి వనంబులో నెదురం గని మునీంద్రా యెట వోయె దేమికార్యంబున కనిన వానికిం గాశ్యపుం డి ట్లనియె. 188

క. తక్షకుఁ డనువాఁ డన్నగుఁ డు పరీక్షితుఁ గఱచునటె నేఁ డరిందము నతనిన్
రక్షింపఁగఁ బోయెద శుభ[5]దక్షిణ నామంత్రతంత్రదాక్షిణ్యమునన్ 189

క. అనిన విని నగుచు వాఁ డి ట్లనియెను దక్షకుఁడ నేన యశనినిపాతం
బున బ్రదుకఁగ నగు నేనియు, ననఘా మద్విషనిహతుల కగునే బ్రదుకన్. 190

వ. నీమందులు మంత్రంబులు [6]నాయందు నీకుం బనిసేయవు క్రమ్మఱిపొమ్ము కాదేని నీవ చూడ నివ్వటవృక్షంబుఁ గఱచి నావిషానలంబున భస్మంబుసేసెద నోపుదేని [7]దీని సంజీవితంబుఁ జేయు మని తక్షకుం డావృక్షంబుఁ గఱచిన 191

ఆ. అయ్యహీంద్రవిషమహానలదగ్ధ మై, విపులపత్త్రదీర్ఘవిటపతతుల
గగనమండలంబుఁ గప్పనియవ్వట,తరువు భస్మ మయ్యెఁ దత్క్షణంబ. 192

వ. కాశ్యపుండును నప్పుడ యాభస్మచయంబు గూడఁ ద్రోచి తనమంత్రతంత్రశక్తిం జేసి తొల్లిటియట్ల వృక్షంబుగాఁ జేసినం జూచి తక్షకుం డతివిస్మయంబంది మునీంద్రా నీవిద్యాబలంబున నిది సంజీవితం బయ్యె నేనియు నతికుపితవిప్రశాపవ్యాజగతాయుష్యుం డైన పరీక్షితుండు సంజీవితుండు గానోపండు వాని యిచ్చుధనంబుకంటె నాయిచ్చుధనంబు గొనిపొమ్మనినఁ గాశ్యపుండును దన

1 బోధితుం. 2 ఓసఃదృష్టనిం, నాపాహతుం, పాపగతుం 3 డాపరిక్షితు.
4 గొనుటరదె నాకు. 5 క్షణ. 6 నాయందుఁ బనిసేయవు. 7 కని.

దివ్యజ్ఞానంబున నట్లకా నెఱింగి తక్షకుచేత ననంతం బైనయర్థంబుగొని క్రమ్మఱి చనియె నిట్లు విజనం బైనవిపినాంతరంబున నైనయయ్యిరువురవృత్తాంతంబు మీరెట్లెఱింగితి రంచేని వినుము 193

తే ఇప్పుర్ణంబున బ్రాహ్మణుం డింధనార్థ, మేగి మున్న యావృక్షంబు నెక్కి దాని తోన దగ్ధుం డై మఱి దానితోన లబ్ధ, జీవుఁ డై వచ్చి జనులకుఁ జెప్పె దీని

తక్షకవిషాగ్నిచేఁ బరీక్షితుండు హర్మ్యంబుతోడ దగ్ధుం డగుట.

వ అట్లు కశ్యపుం గ్రమ్మఱించి తక్షకుండు తత్క్షణంబ నాగకుమారులం బిలిచి మీరలు విప్రుల రయి సురభికుసుమస్వాదువన్యఫలంబులు పలాశపర్ణపుటికలం బెట్టికొని పరీక్షితుపాలికిం జని యిం డని పంచి తానును వారితోడన యదృశ్య రూపుం డయి వచ్చిన. 195

చ ద్విజవరులం గుమారుల నతిప్రియదర్శను లైనవారి బు
గ్యజుషపదక్రమంబులు క్రియఁ గుణియించుచు వచ్చువారి న
గ్గజపురవల్లభుండు గని గ్రక్కున డాయఁగఁ బిల్చి మెచ్చి [1]భా
వజసుభగుండు చేకొనియె వారలు దెచ్చినవాని నన్నిటిన్ 196

క వారల నర్హప్రియస, త్కారులఁ గావించి పుచ్చి కాలనియోగ
ప్రేరితుఁ డై యమరేంద్రా, కారుఁడు తద్వన్యఫలజిఘత్సాపేక్షన్ 197

వ మఱియు. 198

ఉ. సూరెల నున్నమంత్రులను జుట్టములం గడుఁ గూర్చు [2]మిత్రులన్
సారబలుండు చూచి మునిశాపదినంబులు వోవు దెంచె నం
భోరుహమిత్రుఁ డస్తగిరిఁ బొందెడు నం చొగిఁ దత్ఫలావలుల్
వారల కెల్లఁ బెట్టి యనవద్యుఁడు దా నొకపండు చెచ్చెరన్ 199

క కొని వ్రచ్చుడు లోపల న, ల్లనిక్రిమియై తోఁచి [3]చూడ లత్తుకవర్ణం
బునఁ బామై విషవహ్నులు, దనుకఁగఁ గురుపీరుఁ గఱచి తక్షకుఁ డరిగెన్.

వ తత్పరిజనంబు లందఱు నశనిపాతంబున బెదరి చెదరినట్లు గనుకనిం బఱచి రయ్యేకస్తంభహర్మ్యంబును దక్షకువిషాగ్నిదగ్ధం బయ్యె నట్లు భవజ్జనకుండు పరలోకగతుండైనం బురోహితపురస్సరానేకభూసురవరులు [4]యథావిధిం బరలోకక్రియలు నిర్వర్తించి రంత 201

జనమేజయమహారాజు సర్పయాగము సేయుట.

క. ఆయుష్మంతుఁడ వై లక్ష్మీయుత బాల్యంబునంద మీయన్వయరా
జ్యోత్తమహీభారం, బాయతభుజ నీవు దాల్చి తభిషిక్తుఁడ వై. 202

---

1 భా, వజనిభుఁ డర్థిఁ జేకొనియు... వానినన్నియున్. 2 వారలన్, భృత్యులన్. 3 మఱియు. 4 యథాకాలవిధిం.

ఉ. పెంచితి ధర్మమార్గమునఁ బ్రీతి యొనర్చుచు ధారుణీప్రజన్
వంచి తనేకయాగముల మానుగ దక్షిణ లిచ్చి [illegible]
నించితి సజ్జనస్తుతుల నిర్మలమైనయశంబు దిక్కులన్
పంచితపుణ్య సర్వగుణసంపద నెవ్వరు నీకు సాటిలే 203

ఉ. కావున కిట్టిపాటియపకారముఁ దక్షకుఁ డేకవిప్ర[1]స[illegible]
బోధనఁ జేసి చేసె నృపపుంగవ నీవు ననేకభూసురా
పాదితసర్పయాగమున భస్మము సేయుము తక్షకాదికా
కోదరసంహతిన్ హుతవహోగ్రసమగ్రశిఖాచయంబులన్ 204

వ. అనిన విని జనమేజయుండు కోపోద్దీపితచిత్తుండై సర్పయాగంబు సేయ సమ
కట్టి పురోహితులను ఋత్విజులను బిలువం బంచి వారల కి ట్లనియె. 205

ఉ. తనవిషవహ్ని మజ్జనకుఁ దక్షకుఁ డెట్లు దహించె నట్ల యే
నును సమిత్రబాంధవజనుం బగుతక్షకు నుగ్రహవ్యవా
హానశిఖలన్ దహించి దివిజాధిపలోకనివాసుఁ డైనమ
జ్జనకుని నీయుదంకునకు సాధుమతంబుగఁ బ్రీతిఁ జేసెదన్ 206

వ. సర్పయాగం బొక్కటి కలదని శాస్త్రవిధానంబు గలదేని చెప్పుం డనిన ఋత్విజు లిట్లనిరి

మ. సుశ్లోకశీలమ! క్షితిపాల కాఁగ దేవవినిర్మితం బిది యన్యు లు
ర్వీతలేశ్వర దీనిఁ జేయరు వింటి మేము పురాణవి
ఖ్యాత మార్గము నానృపుం డిది విని కౌరవప్రవరుండు సం
జాతనిశ్చయుఁ డయ్యె నప్పుడు సర్పయాగము సేయఁగాన్ 208

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుండై జనమేజయుండు కాశిరాజపుత్త్రి యయిన వపుష్ట
యను మహాదేవి ధర్మపత్ని గా సర్పయాగదీక్షితుం డయి శాస్త్రోపదిష్ట
ప్రమాణలక్షణనిపుణశిల్పాచార్యవినిర్మితంబును యజ్ఞోపకరణానేకద్రవ్యసం
భారసంభృతంబును బ్రభూతధనధాన్యసంపూర్ణంబును స్వాధ్యాయనియుక్తక్రియా
[illegible]సంప్రీత[illegible]సద్బ్రాహ్మణనివహంబును నయిన యజ్ఞాయతనంబున
నున్న యారాజునకు నొక్కవాస్తువిద్యానిపుణుం డైనపౌరాణికుం డి ట్లనియె

క. అనఘ యీయజ్ఞము విధి, సనాథ ఋత్విక్ప్రయోగసంపూర్ణం బ
య్యును గడచన నేరదు నడుమన యుడుగును భూసురోత్తమనిమిత్తమునన్.

వ. [4]అనిన వానివచనం బవధరించి రాజనియుక్తు లయి చ్యవనకులవిఖ్యాతుం
డైన చండభార్గవుండు హోతగాఁ బింగళుం డధ్వర్యుండుగా శార్ఙ్గరవుండు
బ్రహ్మగాఁ గౌత్సుం డుద్గాతగా వ్యాసవైశంపాయనపైల[illegible]ని సుమంతు

1 సం, పాదనఁ జేసి చేసె నృప (బ్రహ్మ) పావన, సం, చోదనచేతఁ జే[illegible] (ప్ర[illegible] సుండిగా). 2 ముఖుం 3 విద్వత్పృ 4 ఈపద్యము గ్రంథమున [illegible] యుఁ గొంచెము గా నులంపిరోధములే.

శుక శ్వేతకేతు మౌద్గ లోద్దాలక మాండవ్య కౌశిక కౌండిన్య శాండిల్య క్రామరక కోహ లాసిత దేవల నారద పర్వత మైత్రే యాత్రేయ కుండజఠర కాలఘట వాత్స్య శ్రుతశ్రవో దేవశర్మ శర్మద రోమ శోదంక హరిత రురు పులోమ సోమశ్రవసు లాదిగాఁ గలమహామునులు సదస్యులుగా నీలాంబరపరిధానులును ధూమసంరక్త[1]నయనులును నై యాజ్ఞికు లగ్నిముఖంబు నేసి వేల్వం దొడంగిన. 211

క ధరణిసురమంత్రహోమ,స్ఫురణను వివశు లయి భూరిభుజగప్రభు లొం
డొరుఁ బిలుచుచు నధికభయా,తురులై కుండాగ్నులందుఁ దొరఁగిరి పెలుచన్.

వ మఱియుఁ గోటిశ మానస పూర్ణశల పాల హలీమక పిచ్ఛిల కౌణప చక్ర కాల వేగ ప్రకాలన హిరణ్యబాహు శరణ కక్షక కాలదంతకాదు లయినవాసుకికులసంభవులును, బుచ్ఛాండక మండలక పిండసేక్తృ రణేభ కోచ్ఛిఖ శరభ భంగ బిల్వతేజో విరోహణ శిలి శలకర మూక సుకుమార ప్రవేపన ముద్గర శిశురోమ సురోమ మహాహన్వాదు లయినతక్షకకులసంభవులును, బారావత పారిజాత పాండర హరిణ కృశ విహంగ శరభ మోద ప్రమోద సంహతాపనాదు లయిన యైరావతకులసంభవులును, నేరక కుండల వేశి వేణీస్కంధ కుమారక బాహుక శృంగబేర ధూర్తక ప్రాతరాతకాదు లయిన కౌరవ్యకులసంభవులును, శంకుకర్ణ పిఠరక కుఠార సుఖసేచక పూర్ణాంగద పూర్ణముఖ ప్రహాస శకుని దర్యమాహర కామఠక సుషేణ మాన సావ్యయ భైరవముండ వేదాంగ పిశంగ చోద్రపారక వృషభ వేగవత్పిండారక మహాహనురక్తాంగ సర్వసారంగ సమృద్ధ పర వాసక వరాహక వీరణక సుచిత్ర చిత్రవేగిక పరాశర తరుణక మణిస్కంధారుణ్యాదు లయినధృతరాష్ట్రకులసంభవులును నయి యొక్కొక్క మొగి సహస్రాయుతసంఖ్యలు గలిగి[2] 213

మ. అతివేగాకులచిత్తులై [3]పడి యదాత్తాశీవిషా[4]గ్నుల్ సితా
సితపీతారుణవర్ణదేహులు నవాసృగ్రక్తనేత్రుల్ మహో
న్నతు లేకత్రికపంచసప్తనవనానామస్తకుల్ పల్వు రు
ద్ధతనాగేంద్రులు బ్రహ్మదండహతి నార్తధ్వాను లై వహ్నిలోన్ 214

క. తడఁబడఁ బడియెడురవమును, బడి కాలెడురవముఁ గాలి పలుదెఱఁగుల ప్ర
స్పెడురవమును దిగ్వలయము, గడుకొని మ్రోయించె నురగకాయోత్థిత మై.

వ. అంత.
216

క. తక్షకుఁ డతిభీతుం డై, యాక్షణమున నరిగె సురగణాధిప నన్నుం
రక్షింపుము రక్షింపుము, రక్షింపుము యనుచు నప్పురందరుకడకున్. 217

1 నయనముఖమండలు లై యాజకు 2 ఈవచనము బహువిధముగా నున్నది. 3 పడిర వాతాంశీ 4 దుల్.

వ. అప్పురందరుండును దొల్లి కమలజు వాక్యంబున వాసుకిప్రముఖసర్పకులముఖ్యులకు సర్పసత్త్రభయంబు లేమి యెఱింగినవాఁ డయి వాని నోడకుండు మని చేకొని యుండె నిట వాసుకియు జనమేజయు సర్పసత్త్రపరిత్రస్తుం డై ద్వియోజనత్రియోజనాయామస్థూలవ్యాళనివహంబులు నిజవంశభాగినేయవంశజనితంబు లయినవి జననీవాగ్దండపీడితంబు లయి యగ్నికుండంబులం బడుటకు శోకించి తన చెలియలి జరత్కారువుం జూచి యి ట్లనియె 218

క. ప్రస్తుతభుజగసత్త్రభయత్రస్తాత్ముల మైన యస్మదాదుల కెల్లన్
స్వస్తి యొనర్పంగ నవసరమాస్తీకున కయ్యె నిప్పు డంబుజనేత్రా 219

క. విమలతపోవిభవంబునఁ గమలజుఁ డిట్టుండె విగతకల్మషుఁ డాస్తీ
కమహాముని యాతనివచనమున మహాహికులరక్షణం బగుఁ బేర్మిన్ 220

వ. బ్రహ్మావచనం బిట్టిది గావున నేలాపుత్త్రుండు మాకుం జెప్ప జరత్కారుమహామునికి నిన్ను వివాహంబు సేయుటయు నేతదర్థంబ యిం కొక్కని మే మంతయు నపేక్షించిన సకలసర్పరక్షయం బగుం గావున నాస్తీకుండు జనమేజయమహీపాలు పాలికిం బోయి సర్పయాగంబు నుడిగించి రక్షింపవలయు ననిన నయ్యగ్రజు వచనంబులు విని జరత్కారువు గొడుకు మొగంబు చూచి భవన్మాతులనియోగంబు సేయు మనిన నాస్తీకుం డి ట్లనియె. 221

ఆస్తీకుండు సర్పయాగంబు నివారించుట.

క. కడువడిఁ బడి మున్ను వహ్నిం గడుకొని పడినవియ కాని కద్రూసుతులం
బడసీ నింక ననశ్వము నుడిగింతును సర్పయాగ మోహముఁ డింకన్ 222

వ. అని యాస్తీకుండు వాసుకిప్రముఖుల నెల్ల నాశ్వాసించి సకలవేదవేదాంగపారగు లయినసప్రపదులతోడం జని జనమేజయుసర్పసత్త్రసదనంబునకుం జనుదెంచి స్వదేహకాంతి సభాంతరం బెల్ల వెలుంగుచుండ స్వస్తివచనపూర్వకంబుగా ని ట్లని స్తుతియించె. 223

సీ. రజనీనాథకులైకభూషణుఁడ వై రాజర్షి వై ధారుణీ
ప్రజ నెల్లన్ దయతోడ ధర్మచరితం బాలించుచుం దొంటిధ
ర్మజ నాభాగు భగీరథుల్ దశరథుల్ మాంధాతృ రాముల్ రఘుల్
విజయుం బోలితి సద్గుణంబుల జగద్విఖ్యాత పారిక్షితా. 224

తరలము ధవలయంబున వారిఁ గోరినకోర్కి కిం దగ నీవు పాం
డవకులంబు వెలుంగఁ బుట్టి దృఢంబుగా నృపలక్ష్మితో

1 ..., మస్తాత్ముల 2 మస్తీకునకు నిప్పు డయ్యె నంబుజనేత్రీ 3 మహిమంబున.
4 ..., ..ట్లనియె .. 5 డాయు, స్తీమహా. 6 యాతని 7 ఆస్తీకుఁడు పరోక్షమాననుండి పిలువఁబడినట్లు సంస్కృతమున నున్నది. 8 సమారబ్ధసర్ప. 9 దగి.

నవని రాజ్యభరంబు [1]దాల్చినయంతనుండి మఖంబులం
దివిరి యిష్టధనంబు లిచ్చుటఁ దృప్తులైరి మహాద్విజుల్ 225

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుఁ డైన నలుయజ్ఞము ధర్మజురాజసూయయ
జ్ఞమ్ముఁ బ్రయాగఁ జేసినప్రజాపతియజ్ఞముఁ బాశపాణియ
జ్ఞమ్మును గృష్ణుయజ్ఞము నిశాకరుయజ్ఞము నీమనోజ్ఞయ
జ్ఞమ్మును నొక్కరూప విలసన్మహిమం గురువంశవర్ధనా 226

చ. వితతమఖప్రయోగవిధివిత్తము లుత్తమధీయుతుల్ జగ
న్నుతసుమహాతపోధను లనుగ్రహవిగ్రహశక్తియుక్తులీ
క్రతువున [2]ఋత్విజుల్ కమలగర్భసమానులు పూర్వదిక్పతి
క్రతువున యాజకోత్తములకంటెఁ బ్రసిద్ధులు సర్వవిద్యలన్. 227

శా. విద్వన్ముఖ్యుఁడు [3]ధర్మమూర్తి త్రిజగద్విఖ్యాత[4]తేజుండు కృ
ష్ణద్వైపాయనుఁ డేగుదెంచి సుతశిష్యబ్రహ్మసంఘంబుతో
సద్వంద్యుండు సదస్యుఁ డయ్యె ననినన్ శక్యంబె వర్ణింప సా
క్షాద్విష్ణుండవ నీవు భూపతులలోఁ గౌరవ్యవంశోత్తమా 228

ఉ. ఆర్తిహరక్రియాభిరతుఁ డై కృతసన్నిధి యై ప్రదక్షిణా
వర్తశిఖాగ్రహస్తముల వహ్ని మహాద్విజదివ్యమంత్రని
ర్వర్తితహవ్యముల్ గొనుచు వారిజవైరికులేశ నీకు సం
పూర్తమనోరథంబులును బుణ్యఫలంబులు నిచ్చుచుండెడున్. 229

వ. అని జనమేజయు నాతనియజ్ఞమహిమను ఋత్విజులను సదస్యులను నగ్నిభట్టా
రకు ననురూపశుభవచనంబులఁ బ్రస్తుతించిన నాస్తీకున కందఱును బ్రీతులయి
రంత జనమేజయుం డాస్తీకుం జూచి మునీంద్రా నీ కెద్ది యిష్టంబు దానిన
యిత్తు నడుగు మనినఁ గరంబు సంతసిల్లి యాస్తీకుం డిట్లనియె. 230

ఉ. మానితసత్యవాక్య యభిమన్యు[5]కులోద్వహ శాంతమన్యుసం
తానుఁడ వై దయాభి[6]నిరతస్థితి నీవు మదీయబంధుసం
తానమనోజ్వరం బుపరతంబుగ నాకు[7]ఁ బ్రియంబుగా మహో
ర్వీనుత సర్పయాగ ముడివింపుము కావుము సర్పసంహతిన్. 231

చ. అనిన సదస్యు లందఱుఁ బ్రియంబున నిట్టివిశిష్టవిప్రము
ఖ్యునకు మహాతపోధనునకుం దగుపాత్రున కెద్ది యిచ్చినన్
ఘన[8]ముగ నక్షయం బగును గావున నీద్విజనాథుకోర్కిఁ బెం
పున వృధ సేయఁగాఁ దగదు భూవలయేశ్వర యిమ్ము నెమ్మితోన్. 232

1 బూనిన 2 యాజకుల్ 3 వేద. 4 సత్త్వుండు. 5 తనూభవ, కులోద్భవ.
6 నియ స్థితి. 7 ముదంబుగా. 8 మగు నక్షయంబు నగుఁ, మును నక్షయంబు నగుఁ.

వ. అనిన సర్వజనానుమతంబుగా జనమేజయుం డాస్తీకప్రార్థనం జేసి సర్పయాగం బుడిగించె నయ్యవసరంబున. 233

మ. అతులోర్వీసురముఖ్యమంత్రహుతమాహాత్మ్యంబునన్ వాసవ
చ్యుతుఁ డై ముందర తక్షకుం డురువిసార్చుల్ దూల వాత్యారయో
ద్ధతి నుద్ధూతవివర్ధితాయతబృహద్దావాగ్ని వోలెన్ విచే
ష్టితుఁ డై మేఘపదంబునం దిరుగుచుండెన్ విస్మితుల్ గా జనుల్ 234

క. [1]ఆతని నత్యుగ్రానల, పాతోన్ముఖుఁ డైనవానిఁ బడ కుండఁగ నో
హో తక్షక క్రమ్మఱు మని, యాతతభయుఁ గ్రమ్మఱించె నాస్తీకుఁ డొగన్

మ. జననీశాపభయప్రపీడితమహాసర్పేంద్రులన్ సర్పయా
గనిమిత్తోద్ధతమృత్యువక్త్రగతులం గా కుండఁగాఁ గాచె నం
చును [2]నాస్తీకమునీంద్రు నందులపదస్యూల్ సంతసం బంది స
రసుఁ గీర్తిం చిరి సంతతస్తుతి దారవంబు రమ్యంబుగన్ 236

క. ఒనర జరత్కారుమునీంద్రునకు జరత్కారునకు సుతుం డైనమహా
మునివరు [3]నాస్తీకుని మదిఁ, మునఁ దలఁచిన నురగభయముఁ [4]బొందదు జనులన్.

వ. మఱియు నయ్యాస్తీకుచరితంబు విన్నవారికి సర్వపాపక్షయం బగు నని 238

క. రాజమహేంద్ర కవీంద్ర, మాజసురత్నాజ రాజమార్తాండ ధరి
త్రీ[5]జననుతచారిత్ర విరాజితగుణరత్న రాజరాజనరేంద్రా 239

వసంతతిలకవృత్తము వీర వరాగ సుకవిస్తుత నిత్యధర్మ
ప్రారంభ శిష్టపరిపాలనసక్త రాజా
నారాయణాఖ్య కరుణారసపూర్ణ వీర
శ్రీరమ్య రాజకులశేఖర విష్ణుమూర్తీ 240

గద్యము ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబు నం దాదిపర్వంబున నాగగరుడోత్పత్తియు సముద్రమథనంబును సమ్నృతసంభవంబును సౌపర్ణాఖ్యానంబును జనమేజయసర్పయాగంబును నాస్తీకుచరితం బును నన్నది ద్వితీయాశ్వాసము

---

1 ఆత్రమ. ప్రి నస్తీకుఁ డంత (శేమకన్) వ్రాఁతప్రతులలోనెల్ల 'ఆస్తీక' యనుటకు మాఱుగా 'నస్తీకుఁ' డని యున్నది. [2] నయ్యాస్తీకసంయమీంద్రుని [4] నస్తీకుని మదిఁ, మునఁ. [5] బొరయదు [6] జనమత (సురరాజన, రుచిరత్నవి. కవిరాజవి) రాజితగుణరత్న, జననుత గుణరత్నవి, రాజిత నృపరత్న [7] విశ్వ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

శ్రీమచ్చళుక్యవంశశి
ఖామణి మనుమార్గ రాజకంఠీరవ ధై
ర్యామరధరణీధర ధర
ణీమండన ధర్మనిరత నిత్యాభ్యుదయా. 1

వ్యాసుఁడు జనమేజయునకు భారతకథం దెలుప వైశంపాయను నియోగించుట.

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు జనమేజయుం డుపసంహృ
తసర్పసత్త్రుం డయి యథావిధి సంపూర్ణదక్షిణల ఋత్విజులను సదస్యులనుం
బూజించి దీనానాథజనంబులకుఁ గోరినధనంబు లిచ్చి [1]యనేకపురాణపుణ్యకథా
శ్రవణకుతూహలపరుం డగుచు విద్వజ్జనగోష్ఠి నుండి యొక్కనాఁడు 2

మ. పరమబ్రహ్మనిధిం బరాశరసుతున్ బ్రహ్మర్షిముఖ్యున్ దయా
పరుఁ గౌరవ్యపితామహున్ [2]జనహితప్రారంభుఁ గృష్ణాజినాం
బరు నీలాంబుదవర్ణదేహు ననురూపప్రాంశు నుద్యద్దివా
కర[3]రుక్పింగజటాకలాపు గతరాగద్వేషు నిర్మత్సరున్. 3

వ వైశంపాయనప్రభృతిశిష్యవర్గంబులతో ననేకమునిగణపరివృతుం డయి కనక
మణిమయోచ్చాసనంబుననున్న వ్యాసభట్టారకు నతిభక్తి నర్ఘ్యపాద్యాదివిధు
లం బూజించి వినయవినమితశిరస్కుండై నమస్కరించి జనమేజయుం డిట్లనియె

సీ. ప్రీతితో మీరును భీష్మాదికురువృద్ధరాజులు నుండి భూరాజ్యవిభవ
మెల్ల విభాగించి యిచ్చినం దమతమవృత్తుల నుండక [4]వీఁగి పాండు
ధృతరాష్ట్రనందనుల్ ధృతి చెడి వా రేమికారణంబునఁ బ్రజాక్షయముగాఁగ
భారతయుద్ధ మపారపరాక్రముల్ చేసిరి మీకంపు సేయ నైరి

1 యనేక రసాన్వితపుణ్యకథాశ్రవణకృతసమాధానుం డై 2 జస 3 సత్పింగ.
4 వీఁకఁ బాండు.

ఆ. యెఱిఁగి యెఱిఁగి వారి నేటికి వారింప, రిట్టిగోత్రకలహ మేల పుట్టె
దీనికల తెఱంగు దెలియంగ నానతి, యిందు నాకు సన్మునీంద్రవంద్య. 5

వ. అని యిట్లు పాండవధార్తరాష్ట్ర విభేదన[1]కథాశ్రవణకుతూహలపరుం డయి యడిగిన జనమేజయునకుం గరుణించి కృష్ణద్వైపాయనుండు వైశంపాయన మునిం జూచి శ్రీమహాభారతకథాఖ్యానం బాద్యంతం బితనికి సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పు మని పంచి చనిన. 6

భారతమహిమము.

క. జనమేజయుండు విద్వ, జ్జనపరివృతుఁ డై సమస్తజనపాలసభా
జనయోగ్యుని వైశంపా, యనమునిఁ బూజించె [2]వినతుఁ డై వినువేడ్కన్. 7

వ. [3]ఆవైశంపాయనుండును నఖిలభువనవంద్యుం డయినకృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రున కు నమస్కారంబు సేసి విద్వజ్జనంబులయనుగ్రహంబు వడసి. 8

సీ. కమనీయధర్మార్థకామమోక్షములకు నత్యంతసాధనం బయినదాని
వేడ్కతోఁ [4]దవిలి తఱ విను చున్నవారల కభిమతశుభకరం బయినదాని
రాజుల కఖిలభూరాజ్యాభివృద్ధినిత్యాభ్యుదయప్రదం బయినదాని
వాఙ్మనఃకాయప్రవర్తితానేకజన్మాఘనిబర్హణం బయినదాని
ఆ. సత్యవాక్ప్రబంధశతసహస్రశ్లోక, సంఖ్య [5]మయినదాని సర్వలోక
పూజ్య మయినదాని బుధనుతవ్యాసమ, హాముని ప్రణీత మయినదాని. 9

చ. వినుతమహాక్రతుల్ ధృతవివేకులు సాత్యసమన్వితుల్ యశో
ధనులు కృతజ్ఞు లుత్తములు ధర్మపరుల్ శరణాగతానుకం
పను లనఁగాఁ బ్రసిద్ధు లగుభారతవీరులసద్గుణానుకీ
ర్తనముల నొప్పుదాని విదితం బగుదాని సభాంతరంబులన్. 10

శా. [6]ఆయుష్యం బితిహాససంస్తుసముదాయం బైహికాముష్మిక
శ్రేయఃప్రాప్తినిమిత్త ముత్తమసభాసేవ్యంబు లోకాగమ
న్యాయైకాంతగృహం[6]బు నాఁ బరఁగి నానావేదవేదాంతవి
ద్యాయుక్తం బగుదానిఁ జెప్పఁ దొడఁగెం దద్భారతాఖ్యానమున్. 11

పాండవధార్తరాష్ట్రుల భేదకారణసంగ్రహము.

సీ. పాండుకుమారులు పాండుభూపతిపరోక్షంబున హస్తిపురంబునందు
ధృతరాష్ట్రునొద్దఁ దత్సుతులతో నొక్కటఁ బెరుఁగుచు భూసురవరులవలన
వేదంబులును ధనుర్వేదాదివిద్యలుఁ గఱచుచుఁ గడ లేనియెఱుకఁ దనరు
చున్నఁ దద్విపులగుణోన్నతి సైఁపక దుర్యోధనుండు దుష్కార్య మెత్తి

---

1 కారణకథా. 2 భక్తుఁ. 3 వనుఁ వగ విసవా (రలకును దృ,) 8 కెల్ల దృష్టాదృష్ట ఫలద 4 గలుగు. 5 త్య. 6 బనాఁ.

ఆ. దుర్ణయమున శకుని కర్ణ దుశ్శాసనుల్, గలసి పాండవులకు నలయ చేయఁ
గడఁగెఁ బాండవులును గడుధార్మికులు గాన, బొరయ[1]రైరి వారిదురితవిధుల.

వ అది యెట్లనిన నొక్కనాఁడు జలక్రీడాపరిశ్రమవిచేష్టితుం డయి ప్రమాణకోటి స్థలంబున నిద్రితుం డైనభీమసేను నతిఘనలతాపాశబద్ధుం జేసి గంగమడువునం ద్రోచిన నాతం డనంతసత్త్వుండు గావునఁ దద్బంధంబులెల్ల దెగ నీల్గి మీఁదికి నెగసె మఱి యొక్కనాఁ డతివ్యాయామఖేదంబున సుప్తుం డైనవాని సర్వాంగంబులయందుఁ గృష్ణసర్పంబులం [2]బట్టికఱిపించిన నాతండు వజ్రమయదేహుండు గావునఁ దద్విషదంష్ట్రలు నాఁటవయ్యె మఱియు నొక్కనాఁడు భోజనసమయంబున వానికి విషంబు వెట్టిన నతండు దివ్యపురుషుండు గావునఁ దద్విషం బన్నంబుతోడన జీర్ణంబయ్యె మఱియు వారల కెల్ల నపాయంబుసేయ సమకట్టి

సీ వదలక కురుపతి వారణావతమున లక్కయిల్ గావించి యక్కజముగ
నందఱ. జొన్పి యం దనలంబు దరికొల్పఁ బనిచినఁ బాండునందను లెఱింగి
విదురోపదిష్టభూవివరంబునం దపక్రాంతు లై బ్రదికి నిశ్చింతు లయిరి
ధర్మువు నుచితంబుఁ దప్పనివారల సదమలాచారుల నుదితసత్య

ఆ రతుల నఖిలలోకహితమహారంభుల, భూరిగుణుల నిర్జితారివర్గు
లై వెలుంగువారి దైవంబ రక్షించు, దురితవిధుల నెపుడుఁ బొరయ కుండ 14

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుచేయునపాయంబులవలనం బాయుచుఁ బాండవులు లాక్షాగృహదాహంబువలన నక్షయు లై జననీసహితంబుగా వనంబునకుం*జనినయందు భీమసేనుండు హిడింబాసురుం జంపి వానిచెలియలి హిడింబను వివాహం బై యేకచక్రపురంబున కేగి యందు బకాసురుం జంపి విప్రులం*గాచె మఱియం దఱు విప్రవేషంబున ద్రుపదుపురంబునకుం జని యందు ద్రౌపదీస్వయంవరంబున మత్స్యయంత్రం బర్జునుం డశ్రమంబున నురుల నేసి సకలరాజలోకంబు నోడిచి ద్రోపదిం*జేకొనిన దాని నేవురు గురువచనంబున వివాహం బై ద్రుపదుపురంబున నొక్కసంవత్సరం బున్న నెఱింగి ధృతరాష్ట్రుండు వారి రావించి వారల కర్ధరాజ్యం బిచ్చి యింద్రప్రస్థపురంబున నుండం బనిచిన నందుఁ బాండవులు రాజ్యంబు సేయు చున్నంత 15

క. ద్వారవతి కేగి యర్జునుఁ, డారంగ సుభద్రఁ బెండ్లి యై వచ్చి మహా
వీరు నభిమన్యుఁ గులవిస్తారకు సత్పుత్త్రు నతిముదంబునఁ బడసెన్. 16

వ మఱియు నగ్నిదేవుచేత దివ్యరథంబును దివ్యాశ్వంబులును గాండీవదేవదత్తంబులును నక్షయబాణతూణీరంబులుం బడసి సురగణంబులతో సురపతి నోర్చి

---

1 వయ్యె...లు 2 బె *వ్రాఁతప్రతులలో నీగుఱు తుంచినచోటుల, 'జని యందు, గాచి, జేకొని' అని యసమాపకములుగా నేయున్నది ఈసవరణ లెందును లేవు

ఖాండవదహనంబున నగ్నిదేవుం *దనిపె మఱి మయువలన సభాప్రాప్తుం డై భీమునిచేత జరాసంధుం జంపించి దిగ్విజయంబు సేసి సార్వభౌముండై ధర్మరాజు రాజసూయమహాయజ్ఞంబుఁ గావించె నివిమొదలుగాఁ గలపాండవులగుణసంపదలు సూచి సహింపనోపక దుర్యోధనుండు శకునికైతవంబున మాయాద్యూతంబున ధర్మరాజుం బరాజితుం జేసి పండ్రెం డేఁడులు వనవాసంబును నొక్కయేఁడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబునుగా సమయంబు సేసి భూమి వెలువరించినం జని పాండవులు వనవాసంబున నున్నంత 17

ఉ. పరమగురూపదేశమునఁ బార్థుఁడు పార్థివ[1]వంశశేఖరుం
డిరితపంబునన్ భుజబలాతిశయంబున నీశుఁ బన్నగా
భరణుఁ బ్రసన్నుఁ జేసి దయఁ బాశుపతాదికదివ్యబాణముల్
హరసురరాజదేవనివహంబులచేఁ బడసెం బ్రియంబునన్. 18

[illegible] వనమునఁ బదియు రెండేఁడు లజ్ఞాతవాస మొక్కేఁడు
జనపదంబున నుండి [illegible] నయ్యేండ్లు సలిపి సద్వ్రతు
[illegible]లు మును వేఁడికొనక మఱి [illegible] సేయంగ
[illegible] పాండవకౌరవులకు [illegible]మూల [illegible]దయ. 19

వ. [illegible] భరతకులముఖ్యులవంశపరిగానుకీర్తనంబునం జేసి యిక్కథ శ్రీమహాభారతంబు నాఁ బరఁగె 20

శా. ఆనారాయణపాండవేయగుణమాహాత్మ్యామలజ్యోత్స్నచే
[illegible]జ్ఞానంబం బొనరించుచున్ జనుల హృ[illegible]ప్రకాశంబుతో
[illegible] [illegible]ధీవనధి జన్మశ్రీమహాభారతా
[illegible]సూతి యొప్పు ని[illegible]విధ్వంసి [illegible] 21

ఉపరిచరవసుమహారాజువృత్తాంతము

వ. మఱియును నిక్క శ్రీమహాభారతంబునందుఁ గల యయినశ్రీవేదవ్యాసునిజన్మంబు సకారణంబుగాఁ జెప్పెద వినుము 22

సీ. వాసవప్రీతినుండు వసు వనునాతండు చేదిభూనాథుండు శస్త్రలోక
సుతుఁ డై మృగయావినోదార్థము నడవికిఁ జని యొక్కమునిజనాశ్రమపదంబు
[illegible]నిర్వేదమున మహానిష్ఠతో నన్న్యశస్త్రుడై తప మొప్పఁ జలుపుచున్న
నాతని [illegible] సమరగణంబుతో నింద్రుండు వచ్చి యా నిట్లు లనియె
[illegible] [illegible] బ్రహ్మఁ గరంబు దయనోప పర్మధ[illegible]భిరతుఁ జేసి యమలచరిత
నేల [illegible]విభవ మది యేల యని తప, శ్చరణ మునికి నీక చనియె ననఘ. 23

* ఇచ్చటను 'దనిపి' అనియు యున్నది 1 రత్న. 2 తగఁగ. 3 దేవనది. 4 నిర్వైరమున.
5 జెనిచి.

వ. నివర్ణధర్మప్రతిపాలనంబునకుఁ దపంబునకు మెచ్చితి నీవు నాతోడం జెలిమి
సేసి నాయొద్దకు వచ్చుచుం బోవుచు మహీరాజ్యంబు సేయుచు నుండు మని
వానికి దేవత్వంబును గనకరత్నమయం బైనదివ్యవిమానంబును నెద్దానిసేని
తాల్చిన నాయుధంబులు దాఁక నోడు నట్టివాడనివనజంబులు గలిగిన యింద్ర
మాల యను కమలమాలికయును దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలనక్షమం బైన
యొక్కవేణుయష్టియు నిచ్చిన నవ్వసువును దద్విమానారూఢుండై యుపరి
లోకంబునం జరించుటం జేసి యుపరిచరుండు నాఁ బరఁగి యక్కమలమాలిక
యుఁ దనకుం జిహ్నంబుగా నవ్వేణుయష్టికి మహావిభవంబు మెఱసి యేఁటేఁట
నింద్రోత్సవం బనునుత్సవంబు సేయుచు నీశ్వరునకు నింద్రాదిదేవతలకు నతి
ప్రీతి సేసె నది మొదలుగా రాజు లెల్లం బ్రతిసంవత్సరంబు నింద్రోత్సవంబు
సేయు చుండుదురు. 24

క. ఘనముగ నయ్యింద్రోత్సవ, మొనరించుమహీపతులకు నొగి నాయుర్వ
ర్ధనము నగుఁ [1]బెరుఁగు సంతతి, యనవరతము ధరణిఁ బ్రజకు నభివృద్ధి యగున్.

వ. అట్టియింద్రోత్సవంబున నతిప్రీతుం డయి నయింద్రువరంబున నుపరిచరుండు
బృహద్రథ మణివాహన సౌబల యదు రాజన్యు లనియెడికొడుకుల నేవురం
బడసి వారలం బెక్కుదేశంబుల కభిషిక్తులం జేసిన నయ్యేవురువాసవులు
వేఱువేఱ వంశకరు లయి పరఁగి రట్లుపరిచరుండు లబ్ధసంతానుం డయి రాజర్షి
యయి రాజ్యంబు సేయుచు నిజపురసమీపంబునం బాఱెడుశుక్తిమతి యను
మహానదిం గోలాహలం బనుపర్వతంబు గామించి యడ్డంబు వడిన దానిం దన
పాదంబునం జేసి తలఁగం ద్రోచిన నన్నదికిఁ బర్వతసమాగమంబున వసుపదుం
డనుకొడుకును గిరిక యనుకూఁతురుం బుట్టిన నయ్యిరువురను శుక్తిమతి
దద్దయు భక్తిమతి యై గిరినిరోధంబు వాచి యుపకారంబు సేసినయుపరిచరు
నకు మెచ్చి వానికి యిచ్చిన నాతండు వసుపదుం దనకు సేనాపతిం జేసికొని
గిరికం దనకు ధర్మపత్నింగాఁ జేకొని యున్నంత నగ్గిరిక ఋతుమతి యయిన
దీనికి మృగమాంసంబు దెచ్చి పెట్టు మని తనపితృదేవతలు పంచిన నప్పు
డయ్యుపరిచరుండు మృగవధార్థంబు వనంబున కరిగి 26

సీ. పలుకులముద్దును గలికిక్రాల్గన్నుల తెలివును వలుఁదచన్నుల బెడంగు
నలఘుకాంచీపదస్థలములయొప్పును లలితాననేందుమండలమురుచియు
నళినీలకుటిలకుంతలములకాంతియు నెలజవ్వనంబున విలసనమును
నలసభావంబునఁ బొలుపును మెలుపును గలుగునగ్గిరికన తలఁచి తలఁచి

ఆ. ముదితయందుఁ దనదుహృదయంబు నిలుపుటఁ, జేసి రాగ మడర భాసురముగ
రమణతో వనాంతరమున రేతస్స్యంద, మయ్యె నవనిపతికి నెయ్య మొనర. 27

---

1 బేరు.

వ. ఆయమ్మహానుభావు వీర్యం బొక్కయర్కపర్ణపుటంబున నిమ్ముగా సంగ్రహించి యొక్క డేగయుఖతం గట్టి దీనిం గొనిపోయి గిరిక కిమ్మని యుపరిచరుండు పనిచిన నదియు నతిత్వరితగతి నాకాశంబునం గడచి యాకాశంబునం బఱచునప్పుడు 28

క. ఆమిషమని దానిం గొనఁ గా నుడిసి సమకట్టి యొక్కఖగ మాఖగముతో
వ్యోమమున దాఁకి దివి సంగ్రామం బొనరించి కయ్యెఁ గడురభసమునన్ 29

క. సునిశితతుండాహతిని బ్రస్ఫుటపర్ణపుటంబు వాసి చెదరుచు నృపనం
దనువీర్యము యమునానది, వనమధ్యమునందు వాయువశమునఁ బడియెన్ 30

వ. తొల్లి బ్రహ్మశాపనిమిత్తంబున నద్రిక యను నప్సరస యమునయందు మీనయి తిరుగుచున్నయది యవ్వసువీర్యబిందుద్వయంబు ద్రావి గర్భంబు దాల్చి పదియవ మాసంబునందు 31

తే. జాలరులు వైచి జాలమున జిక్కిచి దాని యుదరదళనంబు సేసి యందొక్కకొడుకు
నొక్కకూఁతును గని వారిఁ దోడ్కొని తెచ్చి, దాశరాజున కిచ్చిరి తత్క్షణంబ 32

మత్స్యగంధవృత్తాంతము

వ. అయ్యద్రిక యను మానుషప్రసవం బొనరించినం దనకు శాపమోక్షణం బగునని బ్రహ్మవచనంబు గలుగుటం జేసి మీనయోని విడిచి దివ్యవనిత యయి దేవలోకంబునకుం జనియె నట్టియెడ మత్స్యోదరంబునం బుట్టిన యక్కొడుకు మత్స్యరాజను నాఁ బరఁగి ధర్మపరుండయి మత్స్యదేశంబున కధిపతి యయ్యె నక్కూఁతును దాశరాజు తనకూఁతుంగాఁ జేకొని పెంచినం బెరుఁగుచు 33

క. అంబుజ[illegible] మత్స్యప్రాయం బొనరంగ మత్స్యగంధి యనఁగా ధన్యం
బుగ [illegible] నియోగంబున యమునపై నోడఁ [illegible] నుండెన్ 34

వ. అంత 35

చ. [illegible] ప్పొలుపు త్రిజగన్నుతుండు వసిష్ఠపౌత్త్రుఁ డు
న్నత తేజుఁ డనఘుండు పరాశరుండు సు
[illegible] తీర్థయాత్ర చనువాఁడు [illegible]
[illegible] దలోకనం గనియె నయ్యమునాతటినీతటంబునన్ 36

వ. [illegible] కలంబ యేకవస్త్ర [illegible] నెక్కి [illegible] చ్చువారి నిరీక్షించుచున్న సత్యవతిం జూచి యమ్మునివరుండు దానియందు మదనపరవశుండై దానిజన్మంబు [illegible] జ్ఞానంబున నెఱింగి యయ్యోడ యెక్కి దానితో నొక్కటం జని వని

సీ. [illegible] చ్చుఁ జిక్కనిచనుఁగవఁ జేఁ గోరు
నన్నువ కౌఁగయందంబు [illegible] నిల్పు జఘనచక్రంబుపైఁ జలుపు దృష్టి
[illegible] మేల్పసుట్లుం [illegible] బల్కు [illegible] పలుమాటు విసుగఁ డిపుడు
[illegible] లజ్జ [illegible] యగునక్కన్య [illegible] బడి లజ్జయుఁ [illegible]

1 తలంచి.

నెంతశాంతు లయ్యు నెంతజితేంద్రియు, లయ్యుఁ గడువివిక్త మయినచోట
నతులగోష్ఠిఁ జిత్తచలన మొందుదు రెందుఁ, గాముశక్తి [1]నోర్వఁగలరె జనులు.

వ ఇట్లు విగతలజ్జాపరవశుం డయి మునివరుండు దనయభిప్రాయం బక్కన్యక కెఱిం
గించిన నదియును దీని కొడంబడనినాఁడు నా కలిగి యిమ్ముని శాపం బిచ్చునో
యని వెఱచి యి ట్లనియె. 39

తరలము. తనువు మీనొపల వల్చుజాలరిదాన [2]నట్లును గాక యే
నసఘ కన్యకఁ గన్యకావ్రత మంతరించిన నెట్లు మ
జ్జనకునింటికిఁ బోవ నేర్తుఁ బ్రసాదబుద్ధి యొనర్పు స
న్మునిగణోత్తమ నాకు దోషవిముక్తి యె ట్లగు నట్లుగాన్. 40

వ అనిన నమ్మునివరుండు గరంబు సంతోషించి నాకు నిష్టంబు సేసినదాన నీకన్యా
త్వంబు దూషితంబు గా దోడకు మని దానికి వరం బిచ్చి నీవు వసువను రాజర్షి
వీర్యంబునం బుట్టినదానవుగాని సూతకులప్రసూతవు కావని చెప్పి దానిశరీర
సౌగంధ్యంబు యోజనంబునంగొలె జనులకు నేర్పడునట్లుగాఁ బ్రసాదించిన
నది గంధవతి యనియు యోజనగంధి యనియుఁ బరఁగి తత్ప్రసాదంబున
ననేకదివ్యాంబరాభరణభూషితయు నయి యమునానదీద్వీపంబున నోడ చేర్చి

తే. యెల్లవారును జూడంగ నిట్టిబయల, [3]నెట్లు సంగమ మగు నని యింతి యన్న
నమ్మునీంద్రుండు గావించె నప్పు డఖిల, దృష్టిపథరోధినీహారతిమిర మంత. 42

శ్రీవేదవ్యాసమునీంద్రునియవతారము.

క. పరమేష్ఠికల్పుఁ డగున, ప్పరాశరుసమాగమమునఁ బరమగుణైకా
భరణకు ననవద్యమనో, హరమూర్తికి సత్యవతికి నమ్మునిశక్తిన్. 43

క సద్యోగర్భంబున నహీ,నద్యుతి తేజుండు వేదమయుఁ డఖిలమునీం
ద్రాద్యుఁడు వేదవ్యాసుం, డుద్యజ్జ్ఞానంబుతోడ నుదితుం డయ్యెన్. 44

క. ఆయమునాద్వీపమున న, మేయుఁడు కృష్ణుండు [4]లీలమెయిఁ గృష్ణద్వై
పాయనుఁ డనఁ బరఁగి వచ, శ్శ్రీయుతుఁడు తపంబువలనఁ జిత్తము నిలిపెన్.

వ పరాశరుండు సత్యవతి గోరినవరంబు లిచ్చి నిజేచ్ఛ నరిగె నంతఁ గృష్ణద్వై
పాయనుండును గృష్ణాజినపరిధానకపిలజటామండలదండకమండలుమండితుం
డై తల్లిముందట నిలిచి కరకమలంబులు మొగిచి మ్రొక్కి మీకుం బని
గలయప్పుడ నన్నుం దలంచునది యాక్షణంబ వత్తు నని సకలలోకపావనుం
డఖిలలోకహితార్థంబుగాఁ దపోవనంబునకుం జని యందు మహాఘోర
తపంబు సేయుచు. 46

---

1 నొంపఁ. 2 నట్టులు. 3 నె ట్లగు సమాగమం బని 4 పుట్టి మెయిఁ గృష్ణద్వై, పుట్టి
మేదినిలో ద్వై.

ఉ. సంచితపుణ్యుఁ డంబురుహసంభవునంశము [1]దాల్చి పుట్టి లో
కాంచితుఁ డైనవాఁడు నిఖిలాగమపుంజము నేర్పడన్ విభా
గించి జగంబులందు వెలిఁగించి సమస్తజగద్ధితంబుగాఁ
బంచమవేద మై పరఁగు భారతసంహితఁ జేసె [2]సన్నుతిన్ 47

భీష్మాదివీరులు దేవదానవాదులయంశంబువలనఁ బుట్టుట.

వ. మఱియు దేవ దైత్య దానవ ముని యక్ష పక్షి గంధర్వాదుల యంశంబులు దాల్చి భీష్మాది మహావీరులు భారతయుద్ధంబు సేయ ననేకులు పుట్టిరి వారల కొలంది యెఱింగి చెప్ప ననేక కాలం బనేకసహస్రముఖంబులవారి కైన నలవి గా దనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె 48

క. అమరాసురముఖ్యులయంశములను మహిఁ బుట్టి సకలజనపాలకసం
ఘము లగు భారతరణరంగమునను లయ మొంద నేమికారణ మనినన్. 49

వ. జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె 50

సీ. పరశురాముండు ఘోరనిజకోపాగ్ని నుగ్రుఁడై యిరువదియొక్కమాఱు
ధారుణీతలం బక్షత్త్రంబు సేసినఁ దత్క్షత్త్రసతులు సంతానకాంక్ష
వెలయంగ ఋతుకాలముల మహావిప్రుల నయఁ జేసి ధర్మువు దప్పకుండఁ
బడసిరి పలువురఁ గొడుకులఁ గూఁతుల నిప్పాటఁ దత్క్షత్త్ర మెసఁగి యుర్విఁ
ఆ. బర్వి రాజధర్మపద్ధతి [3]విడువక, జారచోరదుష్టజనులబాధఁ
బొరయకుండ నిఖిలభూప్రజాపాలనఁ, జేయుచుండె శిష్టసేవ్య మగుచు. 51

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణవీర్యప్రభవు లయినక్షత్త్రియులు ధర్మమార్గంబునం బ్రజాభిరక్షణంబు సేయుచుండం జేసి వర్ణాశ్రమధర్మస్థితులు దప్పక ప్రవర్తిల్లుటయు బ్రహ్మక్షత్త్రంబుల కాయుర్వర్ధనంబును ననవరతయాగతర్పితపర్జన్యప్రసాదంబునం గోరినయప్పుడు వానలు గురియుచు సకలసస్యసమృద్ధియుఁ బ్రజావృద్ధియు నైన భూదేవి ప్రజాభారపీడితయై సురాసురమునిగణపరివృతుఁడై యున్నహరి హిరణ్యగర్భులకడకుం జని యిట్లనియె 52

క. భూరిప్రజానికరంబున, భారము దాల్చు టిది కరము భారము దయతో
మీ రిభారమునకుఁ బ్రతి, కారము గావించి నన్నుఁ గావుం డనినన్ 53

క. వనజాసనునను మతమున, వనరుహనాభుండు వాసవప్రముఖసుప
ర్వనికాయాంశంబులతోఁ, దనరఁగఁ బుట్టించె నుర్విఁ దనయంశమ్మున్ 54

క. దితిసుతదానవయక్ష, ప్రతతులయంశములఁ బుట్టి ప్రజలకు విహితా
హితు లగుచుండి రనేకులు, జితకా[4]శులు ధరణిపతులు శిశుపాలాదుల్. 55

ఉ. ఉద్ధతులబలాఢ్యులైనయసురాంశసముద్భవు లెల్లఁ బాండుభూ
పతిసుతపక్షమై సురవిపక్షగణాంశజు లెల్ల దుర్మదో

1 గాంచి 2 సన్ను. 3 నసూమై. 4 యులు ధరణిమీఁద.

ద్ధతసురరాజపక్ష మయి ధారుణిభారము వాయ ఘోరభా
రతరణభూమి నీల్గిరి పరస్పరయుద్ధము సేసి వీరు లై. 56

వ అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె 57

క ఆదిత్యదైత్యదానవు, లాదిఁ గలభూతరాశి దగుసంభవముల్
మేదినిఁ దదంశములు మ, ర్త్యోదయములు నాకుఁ జెప్పు మొగి నేర్పడఁగాన్

దేవదానవప్రముఖులయుత్పత్తిక్రమము

వ. అనిన విని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి సకలజగ
దుత్పత్తినిమిత్తభూతుం డైనబ్రహ్మకు మానసపుత్త్రు లైనమరీచియు నంగిరసుం
డును నత్రియుఁ బులస్త్యుండును బులహుండును గ్రతువును నను నార్వురుపుట్టి
రందు మరీచికిఁ గశ్యపప్రజాపతి పుట్టెఁ గశ్యపువలనఁ జరాచరభూతరాశియెల్ల
నుద్భవిల్లె నట్లనిన బ్రహ్మదక్షిణాంగుష్ఠంబున దక్షుండును వామాంగుష్ఠంబున
ధరణి యనుస్త్రీయునుం బుట్టిన నయ్యిరువురకును 59

క సుతు లనఘులు వేవురు దమ, యుతు లై యుదయించి సాంఖ్యయోగాభ్యాసో
న్నతిఁ జేసి ముక్తులై భూరితేజు లందఱును నూర్ధ్వరేతసు లైనన్. 60

వ పదంపడి యేఁబండ్రు గూఁతులుం బుట్టిన వారల నెల్ల దక్షుం డపుత్త్రకుండు
గావునఁ బుత్త్రీకరణంబు సేసి యందుఁ గీర్తి లక్ష్మీ ధృతి మేధా పుష్టి శ్రద్ధా
క్రియా బుద్ధి లజ్జా మతు లనువనితలఁ బదుండ్రను ధర్ముం డనుమనువున కిచ్చె నశ్వి
న్యాదు లైనయిరువదేడ్వురను జంద్రునకిచ్చె *నదితిదితి దనుకాలానాయుస్సింహి
కాముని కపిలా వినతా క్రోధా ప్రాధా క్రూరా కద్రువ లనుపదుమువ్వురను గశ్య
పున కిచ్చె నం దదితి యనుదానికి ధాతృ మిత్త్రా ర్యమ శక్ర వరు ణాంశు
భగ వివస్వ త్పూష సవితృ త్వష్టృ విష్ణు లనంగా ద్వాదశాదిత్యులు పుట్టిరి
మఱియును 61

క దితి యనుదానికి నప్రతి, హతబలుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ డనఁ బుట్టె సుతుం
డతనికి నేవురు పుట్టిరి, ప్రతాప[1]బలయుతులు సుతులు ప్రహ్లాదాదుల్. 62

వ ఆప్రహ్లాద సంహ్లాదానుహ్లాద శిబి బాష్కళులయందుఁ బ్రహ్లాదునకు విరోచన
కుంభ నికుంభు లనంగా మువ్వురు పుట్టి రందు విరోచనునకు బలి పుట్టె బలికి
బాణాసురుండు పుట్టె దను వనుదానికి *విప్రచిత్తి శంబర నముచి పులోమాసి
లోమ కేశి దుర్జయాదు లయినదానవులు నలువండ్రు పుట్టిరి వారలపుత్త్రపౌ
త్త్రవర్గం బసంఖ్యాతం బై ప్రవర్తిల్లెఁ గాల యనుదానికి వినాశన క్రోధాదు
లెనమండ్రు పుట్టిరి. 63

---

* ఈవచనములయందెల్ల నామమాల లన్యోన్యవిరుద్ధములై సంస్కృతముతో వివదించుచున్నవి. 1 ఘన.

ఆ. [1]అజితశక్తియుతుల నాయువ యనుదాని, కజరు లధికవీర్యు లతులభూరి
భుజులు శక్రరిపులు పుట్టిరి నలువురు, [2]విశుర బల వీర వృత్రు లనఁగ 64

వ. మఱియు సింహిక యనుదానికి రాహువు పుట్టె ముని యనుదానికి భీమసేనో
గ్రసేనాదు లయినగంధర్వులు పదార్వురు పుట్టిరి కపిల యనుదానికి నమృతంబు
ను గోగణంబులును బ్రాహ్మణులును ఘృతాచీ మేనకాదు లయినయప్సరసలును
బుట్టిరి వినత యనుదానికి ననూరుండును గరుడండును బుట్టి రం దనూరునకు
శేని యనుదానికి సంపాతిజటాయువులు పుట్టిరి క్రోధ యనుదానికిఁ గ్రోధవశ
గణంబు పుట్టెఁ బ్రాధ యనుదానికి సిద్ధాదులు పుట్టిరి స్వార యనుదానికి
సుచంద్ర చంద్రహంత్రాదులు పుట్టిరి కద్రువ యనుదానికి శేష వాసుకి పురో
గమానేకభుజంగముఖ్యులు పుట్టిరి 65

సీ. మఱి యంగిరసుఁ డనుమానసపుత్త్రున కయ్యు[3]తథ్యుండు బృహస్పతియును
సంవర్తుఁడును గుణాశ్రయయోగసిద్ధి యన్నూఁతురు బుట్టి రక్కొడుకులందు
[4]ఘనుము బృహస్పతి వేల్పుల కాచార్యుఁ డై లోకపూజితుఁ డై వెలింగె
మానుగా నత్రి యన్మానసపుత్త్రున కుద్భవించిరి ధర్మయుతచరిత్రు
గీ. లఖిలవేదవేదు లాద్యు లనేకులు, దీప్తగభిసహస్రతేజు లనఘు
లభిమతగణసోమహాత్వసంభృతవిశ్వ,భరులు సత్యపరులు పరమమునులు. 66

వ. మఱియుఁ బులస్త్యుం డనుమానసపుత్త్రునకు ననేకరాక్షసులు పుట్టిరి పులహుం
డనుమానసపుత్త్రునకుఁ గిన్నరకింపురుషాదులు పుట్టిరి క్రతు వనుమానసపుత్త్రు
నకు [illegible] లైన [illegible]ంగసహాయకులు పుట్టిరి పైతామహుం డైన
[5]దేవుం డనువనువునకుఁ బ్రజాపతి పుట్టె వానికి ధూమ్రా బ్రహ్మవిద్యా మన
స్విని [illegible] శాండి[illegible] ప్రభాత లనంగా నేడ్వురు భార్య లై రందు ధూమ్ర
[illegible]సుండును బ్రహ్మవిద్యకు ధ్రువుండును మనస్వినికి సోముండును రతకు నహుం
డును శ్వాసకు ననిలుండును శాండిలికి నగ్నియుఁ బ్రభాతకుఁ బ్రత్యూష ప్రభాసు
లనంగా నెనమండ్రు వసువులును బుట్టి రందు ధరుం డనువసువునకు ద్రవిణుండును
హుతహవ్యవహుండును బుట్టిరి ధ్రువుం డనువసువునకుఁ గాలుండు పుట్టె
సోముం డనువసువునకు మనోహర యనుదానికి వర్చసుండును శిశిరుండును
ప్రాణుండును రమణుండును బృగ యనుకూఁతురునుం బుట్టిరి పృథకుఁ బదుండ్రు
గంధర్వాదులు పుట్టిరి యహుం డనువసువునకు జ్యోతి పుట్టె ననిలుం డనువసు
వునకు శివ యనుదానికి మనోజవుండును నవిజ్ఞాతగతియునుం బుట్టిరి యగ్ని
యనువసువునకుఁ గుమారుండు పుట్టెఁ బ్రత్యూషుం డనువసువునకు ఋషి యైన

1 [illegible] 2 [illegible]జయధీరవీరవృత్రు లనఁగ, [illegible]బలవి[illegible]తు లన. 3 చ[illegible]
4 [illegible] 5 దేవమునికిఁ.

దేవలుండు పుట్టెఁ బ్రభాసుం డనువసువునకు బృహస్పతిచెలియ లైనయోగ
సిద్ధికి విశ్వకర్మ పుట్టె 67

క. ఆవిశ్వకర్మ నిర్మిత, దేవవిమానుండు నిఖిలదివ్యాభరణ
శ్రీవిరచనపరితోషిత, దేవుఁడు శిల్పప్రజాపతియు నై నెగడెన్ 68

వ. మఱియు స్థాణునకు మానసపుత్త్రు లైనమృగవ్యాధ శర్వ నిరృత్యజైకపాదహి
ర్బుధ్న్య పినాకి దహనేశ్వర కపాలి స్థాణు [1]భర్గు లనంగా నేకాదశరుద్రులు పుట్టిరి
మఱి బ్రహ్మదక్షిణస్తనంబున ధర్ముం డనుమనువు పుట్టె వానికి శమ కామ
హర్షు లనంగా ముువ్వురు పుట్టిరి యామువ్వురకుఁ గ్రమంబునఁ బ్రాప్తి రతి నంద
లనంగా ముువ్వురు భార్య లైరి సవితృనకు బడబారూపధారిణి యైన త్వాష్ట్రికి
నాశ్వినులు పుట్టిరి బ్రహ్మహృదయంబున భృగుండు పుట్టె వానికిఁ గవి పుట్టె
వానికి శుక్రుండు పుట్టి యసురుల కాచార్యుం డయ్యె వానికిఁ జండామర్క
త్వష్టృ ధరాత్త్రు లనంగా నలువురు గొడుకులు పుట్టిరి వా రసురులకు యాజ్ఞికు
లైరి మఱియును. 69

సీ. విగతాఘుఁ డైనయాభృగునకుఁ బుత్త్రుఁడై చ్యవనుండు పుట్టె భార్గవవరుండు
జనవంద్యుఁ డతనికి మనుకన్యకకుఁ బుట్టె నూరుల నౌర్వుండు భూరికీర్తి
యతనికి నూర్వురు [2]సుతులు ఋచీకాదు లుదయించి రఖిలభూవిదితతేజు
లందు [3]ఋచీకున కొందంగ జమదగ్ని యనుముని పుట్టె నాతనికిఁ బుట్టి

ఆ. రలఘుమతులు సుతులు నలువురు వారిలోఁ, బరశురాముఁ డాదిపురుష[4]మూర్తి
దండితాహితుండు [5]గొండుక యయ్యును, దద్గుణములందుఁ బెద్ద యయ్యె.

వ. మఱియు బ్రహ్మకు ధాతయు విధాతయు ననంగా నిద్దఱు మనుసహాయు లై పుట్టిరి
వారితోడను లక్ష్మి పుట్టె లక్ష్మికి మానసపుత్త్రు లనేకులు పుట్టిరి వరుణునకు
జ్యేష్ఠకు బలుండును సుర యనుకూఁతురును బుట్టిరి సురయం దధర్ముండు పుట్టె
నాయధర్మునకు నిరృతికి భయ మహాభయ మృత్యువు లనఁగా ముువ్వురు పుట్టిరి
మఱియుఁ దామ్రకుఁ గాకియు శ్యేనియు భాసియు ధృతరాష్ట్రియు శుకియు నన
నేవురు కన్యలు పుట్టిరి యందుఁ గాకి యనుదానికి నులూకంబులు పుట్టె శ్యేని
యనుదానికి శ్యేనంబులు పుట్టె భాసి యనుదానికి భాసగృధ్రాదులు పుట్టె ధృత
రాష్ట్రి యనుదానికి హంసచక్రవాకంబులు పుట్టె శుకి యనుదానికి శుకంబులు
పుట్టె మఱియుం గ్రోధునకు మృగియు మృగమందయు హరియు భద్రమనసయు
మాతంగియు శార్దూలియు శ్వేతయు సురభియు సురసయు ననఁ దొమ్మండ్రు పుట్టి
రందు మృగి యనుదానికి మృగంబులు పుట్టె మృగమంద యనుదానికి ఋక్ష
చమర సృమరాదులు పుట్టె భద్రమనస యనుదానికి నైరావణంబు పుట్టె నైరా

1 భగు. 2 సుతవరుల్ రుచికాదు. 3 వాఋచికున 4 నిభుఁడు. 5 కొండిక, కొండొక,

పణంబునకు దేవనాగంబులు పుట్టె హరి యనుదానికి వానరగణంబులు పుట్టె మాతంగి యనుదానికి గజంబులు పుట్టె శార్దూలి యనుదానికి సింహవ్యాఘ్రంబులు పుట్టె శ్వేత యనుదానికి దిగ్గజంబులు పుట్టె సురభి యనుదానికి రోహిణియు గంధర్వియు ననలయు ననం బుట్టి రందు రోహిణికిఁ బశుగణంబులు పుట్టె గంధర్వి యనుదానికి హయంబులు పుట్టె ననలకు గిరి వృక్ష లతా గుల్మంబులు పుట్టె సురసకు సర్పంబులు పుట్టె నిది సకలభూతసంభవప్రకారంబు[1] 71

చ. ద్విజ మునీంద్ర దానవ దితిప్రభవాదిసమస్తభూతసం
భవము గృహావధానులయి భక్తిమెయిన్ విను చున్న పుణ్యమా
నవులకు నిష్కలం బగు మనఃప్రియనిత్యసుఖంబులుం జిరా
యువు బహుపుత్త్రలాభవిభవోన్నతియున్ దురితప్రశాంతియున్. 72

దేవదానవాద్యంశములచే భూమియందుఁ బుట్టినవారిక్రమము.

వ. మఱియు మర్త్యలోకంబునందు దేవదైత్యదానవుల యంశావతారంబుల వివరించెద వినుము 73

క. యాదవవంశంబున జగదాదిజుఁ డగు విష్ణుదేవునంశంబున ను
ద్దీపించెఁ గృష్ణుఁ డుపగతఖేదుఁడు వసుదేవదేవకీదేవులకున్ 74

క. శ్రీ వెలుఁగ రోహిణికి వసుదేవున కుదయించె విష్ణుదేవాంశమునన్
సావంద్యుఁ డనంతుఁడు బలదేవుండు ప్రలంబముఖ్యదితిజాంతకుఁడై 75

వ. మఱియు లక్ష్మీయంశంబున రుక్మిణి యుదయించె సనత్కుమారునంశంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండు పుట్టె నప్సరసలయంశంబులఁ గృష్ణునిషోడశసహస్రాంతఃపుర వనితలు పుట్టి రయ్యాఱువేల్పులయంశంబుల వృష్ణి యదు భోజాంధక వంశంబులు పీను లనేకులు పుట్టిరి మఱియు 76

క. [illegible] బ్రభాసుఁ డను నెనిమిది యగువసునంశమునను మేదిని భీష్ముం
డుదయించె సర్వవిద్యానిధుఁ డజితపరశురామశిష్యుఁడు బలిమిన్. 77

క. అనఘుఁడు సురగురువంశంబునను భరద్వాజకలశమునఁ బుట్టె శరా
సనవిద్యాచార్యుఁడు భూ[4]వినుతుఁడు ద్రోణుండు నిఖిలవేదవిదుండై 78

క. అలఘుఁడు కామక్రోధాదుల [5]యేకత్వమునఁ బుట్టె ద్రోణునకు మహా
బలుఁ డశ్వత్థామ రిపుప్రళయాంతకుఁ డస్త్రశస్త్రపరిణ[6]తుఁ డగుచున్. 79

వ. *మఱియు నేకాదశరుద్రులయంశంబునఁ గృపుఁడు పుట్టె సూర్యునంశంబునఁ గర్ణుండు పుట్టె ద్వాపరాంశంబున శకుని పుట్టె నరిష్టాపుత్త్రుం డగు హంసుం డను గంధర్వవిభుండు ధృతరాష్ట్రుం డయి పుట్టె మతి యనువేల్పు గాంధారి

1 ఈ వచన మన్ని వ్రాఁతప్రతులయందు పరస్పరవిరుద్ధము. సంస్కృతక్రమభిన్నము.
2 పరసిన్. 3 దగుసు[illegible]నంశం 4 వినుతుం డగు ద్రోణుం డఖిలవిద్యావిదు. 5 యంశము నందు. 6 తమతి డై * ఇందుఁ నామమాల భిన్నక్రమమై యున్నది.

యై పుట్టె మఱియు నయ్యుద్ధఱకుం గలియంశంబున దుర్యోధనుండు పుట్టెఁ బౌలస్త్యభ్రాతృవర్గంబు దుశ్శాసనాదిదుర్యోధనానుజశతం బై పుట్టె హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుం డై పుట్టె సంహ్లాదుండు శల్యుం డై పుట్టె ననుహ్లాదుండు ధృష్టకేతుం డై పుట్టె శిబి యనువాఁడు ద్రుమసేనుం డై పుట్టె బాష్కళుండు భగదత్తుం డై పుట్టె విప్రచిత్తి యనుదానవుండు జరాసంధుం డై పుట్టె నయశ్శిరుండును నశ్వశీర్షుండును నయశ్శంకుండును గగనమూర్ధుండును వేగవంతుండును ననువారేవురుదానవులు గేకయరాజు లయి పుట్టిరి కేతుమంతుం డమితౌజుం డై పుట్టె స్వర్భానుం డుగ్రసేనుం డై పుట్టె జంభుండు విశోకుం డై పుట్టె నశ్వపతి కృతవర్మ యై పుట్టె వృషపర్వుండు దీర్ఘప్రజ్ఞుం డై పుట్టె నజరుండు మల్లుం డై పుట్టె నశ్వగ్రీవుండు రోచమానుం డై పుట్టె సూక్ష్ముండు బృహద్రథుం డై పుట్టెఁ దుహుండుఁ డనువాఁడు సేనాబిందుం డై పుట్టె నేకచక్రుండు ప్రతివింధ్యుం డై పుట్టె విరూపాక్షుండు చిత్రవర్మ యై పుట్టె హరుండును నరిహరుఁడును సుబాహు బాహ్లికు లై పుట్టిరి చంద్రవక్త్రుండు ముంజకేశుం డై పుట్టె నికుంభుండు దేవాపి యై పుట్టె శరభుండు సోమదత్తుం డై పుట్టెఁ జంద్రుండు చంద్రవర్మ యై పుట్టె నర్కుండు ఋషికుం డై పుట్టె మయూరుండు పశుం డై పుట్టె సుపర్ణుండు క్రోధకీర్తి యై పుట్టె రాహువు క్రోధుం డై పుట్టెఁ జంద్రహంత శునకుం డై పుట్టె నశ్వుం డనువాఁ డశోకుం డై పుట్టె భద్రహస్తుండు నందుం డై పుట్టె దీర్ఘజిహ్వుండు గాశిరాజై పుట్టెఁ జంద్రవినాశనుండు జానకి యై పుట్టె బలీనుండు పౌండ్రమత్స్యుం డై పుట్టె వృత్రుండు మణిమంతుం డై పుట్టెఁ గాలాపుత్త్రు లెనమండ్రు క్రమంబున జయత్సేనాపరాజిత నిషధాధిపతి శ్రేణిమ న్మహౌజోఽభీరు సముద్రసేన బృహత్తు లై పుట్టిరి క్రోధవశగణంబువలన మద్రక కర్ణవేష్ట సిద్ధార్థ కీటక సువీర సుబాహు మహావీర బాహ్లీక క్రథ విచిత్ర సురథ శ్రీమన్నీల చీరవాసో భూమిపాల దంతవక్త్ర రుక్మి జనమేజ యాషాఢ వాయువేగ భూరితేజ ఏకలవ్య సుమిత్ర వాటధాన గోముఖ కారూషక క్షేమధూర్తి శ్రుతాయు రుద్వహ బృహత్సేన క్షేమాగ్రతీర్థ కుహర మతిమ దీశ్వరాదు లనేకులు పుట్టిరి కాలనేమి కంసుం డై పుట్టె స్త్రీపుంసరూపధరుం డైనగుహ్యకుండు శిఖండి యై పుట్టె మరుద్గణాంశంబునఁ బాండురాజు పుట్టె 80

క. మరుతులయంశంబునఁ బుట్టిరి మువ్వురు వివిధరణప్రతిష్ఠబలులు సు
స్థిరయశులు ద్రుపద సాత్యకి, విరాటభూపతులు భువనవిశ్రుత[1]చరితుల్. 81

క. మాండవ్యుం డనుమునివరు, చండతరక్రోధజనితశాపంబున ధ
ర్మం డఖిలధర్మతత్త్వవి,దుం డై విదురుఁ డనఁ బేర్మితో నుదయించెన్. 82

---

1 శౌర్యుల్.

క. ప్రియ యొనరంగ సిద్ధియు బుద్ధియు నను దేవతలు వసుమతిని గుంతియు మా
ద్రియు నై పుట్టిరి పాండు,ప్రియపత్నులు నిఖిలజగదభీష్టచరిత్రల్ 83
సీ యమునంశమునఁ బుట్టె నధిపతి ధర్మజుం డనిలాంశమునఁ బుట్టె ననిలజుండు
శక్రాంశమున ధనంజయుఁ డుదయించె నాశ్విను లయంశముల నూర్జితులు నకుల
సహదేవు లనవద్యచరితులు పుట్టిరి శ్రీమూర్తి యై యాజ్ఞసేని పుట్టె
నగ్నియంశమున జితారి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డనఁ బుట్టె ద్రుపదరాజాన్వయమున
ఆ. సనఘ యిది సురాసురాంశావతారకీర్తనము దీని వినినఁ దవిలి భక్తిఁ
జదివినను సమస్తజనులకు నఖిలదేవాసురాదు లిత్తు రభిమతములు 84
వ అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 85
సీ. అభ్యస్తపదవేదాంగులు విధిదత్తదక్షిణాప్రీణితధరణిదేవు
లనవరతాశ్వమేధావభృథస్నానపూతమూర్తులు కృతపుణ్యు లహిత
విజయులు ధర్మాదివర్గచతుష్టయుల్ సత్యాదిసద్గుణజన్మనిలయు
లాభరతాదిమహామహీపాలకు లిద్ధయశోర్థు లెందేనిఁ బుట్టి
ఆ. రట్టి కౌరవాన్వయంబుఁ బాండవనృపరత్నములను వారి వంశ రయిన
దాని వినఁగ వలతుఁ హృదయప్రీతితో, విప్రముఖ్య నాకు విస్తరింపు 86
వ అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె 87

కౌరవవంశవివరణము.

చ నిరుపమధర్మమార్గపరిస్థితు లై మహి యెల్లఁ గాచుచుం
బరఁగినతొంటిపూరుకులపాండుమహీశులపేర్మిఁ జేసి భూ
భరవహనక్షమం బగుచుఁ బౌరవకౌరవపాండవాన్వయం
బురుగుణసంపదం బేరఁగి యొప్పె సమస్తజగత్ప్రసిద్ధ మై. 88
వ మది యెట్లనినం దొల్లి దాక్షాయణి యైన యదితికిఁ గశ్యపునకుం బుట్టిన వివ
స్వంతునకు వైవస్వతుం డనుమనువును యముండును శనైశ్చరుండును యము
నయుఁ దపతియు ననం బుట్టి రందు వైవస్వతుం డనుమనువువలన బ్రహ్మక్ష
త్త్రియవైశ్యశూద్రాదు లైనమానవులు పుట్టిరి మఱియు వానికి వేనప్రము
ఖు లైనరాజు లేఁబండ్రు పుట్టి వంశకరు లై తమలోన యుద్ధంబు సేసి చనిరి
మఱియు నమ్మనుపుత్త్రి యైనయిల యనుదానికి సోమపుత్త్రుం డైనబుధునకుఁ
బురూరవుండు పుట్టె చక్రవర్తి యై. 89
క. ఇమ్మహిఁ ద్రయోదశద్వీపమ్ములు దనశౌర్యశక్తిఁ బాలించి మదాం
ధ్యమ్మున విప్రోత్తమవిత్తమ్ములు దా నపహారించె ధనలోభమునన్. 90
క. విని దాని నుడుపఁగా బ్రహ్మనియుక్తుం డై సనత్కుమారుఁడు మహికిం
జనుదెంచె బ్రహ్మలోకంబునుండి యనేకదివ్యమునిసంఘముతోన్ 91

1 ధృష్ట. 2 తర్పిత. 3 సత్యా. 4 మూర్తు లెందుఁ. 5 దోశ్శౌర్య

వ. పురూరవుండును రాజ్యగర్వంబున నమ్మునుల[1]కు దర్శనం బీ నొల్లక యపహాసిం
చిన నలిగి వారలు వాని నున్మత్తుంగా శపియించిన వాఁడు గంధర్వలోకం
బున నూర్వశీసహితుండై యుండె నట్టిపురూరవునకు నూర్వశికి నాయువు ధీ
మంతుండు నమావసువు దృఢాయువు వనాయువు శతాయువు నను నార్వురు
గొడుకులు పుట్టి రం దాయువునకు స్వర్భానవి యనుదానికి నహుష వృద్ధ
శర్మ రజి గ యానేనసు లనంగా నేవురు పుట్టిరి వారియందు నహుషుండు
రాజ్యాభిషిక్తుం డై. 92

మ. చతురంభోధిపరీతభూవలయముం సద్వీపసారణ్యస
క్షితిభృత్కం బగుదాని భూరిభుజశక్తిం జేసి పాలించుచుం
గ్రతువుల్ నూఱొనరించి కీర్తి వెలయంగా దిక్కులం నిర్జితా
హితుఁ డై యానహుషుండు దాఁ బడసె దేవేంద్రత్వముం బేర్మితోన్ 93

వ. అట్టి నహుషునకుఁ [2]ప్రియంవద యనుదానికి యతి యయాతి సంయాత్యాయా
త్యయతి ధ్రువు లనంగా నార్వురు పుట్టి రందు యయాతి రాజై యనేక
యాగంబులు సేసి శుక్రపుత్త్రి యయినదేవయానియందు యదు తుర్వసు
లనునిద్దఱు గొడుకులం బడసె వృషపర్వపుత్త్రి యయినశర్మిష్ఠయందు ద్రు
హ్యానుపూరు లనంగా ముప్వురుకొడుకులం బడసి రాజ్యంబు సేయుచు శుక్ర
శాపంబున జరాభారపీడితుం డై కొడుకుల నందఱం బిలిచి యి ట్లనియె.

సీ. విషయోపభోగాభిలషణ మింకను నాకు వదలక పెరుఁగుచున్నదియుఁ గాన
నందనులార మీయం దొక్కరుండు నా తగుజరాభారంబు దగిలి తాల్చి
తనజవ్వనంబు నా కొనరంగ నెవ్వఁ డీ నోపు నాతండ సద్వీపసకల
ధారుణీసామ్రాజ్యభాగయోగ్యుం డగు నని యడిగిన నగ్రతనయుఁ డయిన
ఆ. యదువుఁ దొట్టిసుతులు ముదిమికి నోపక, తలలు వాంచి యున్న వెలయఁ దండ్రి
పనుపుఁ జేసి ముదిమిఁగొని జవ్వనం బిచ్చెఁ, బూరుఁ డనుసుతుండు భూరియశుఁడు

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె 96

యయాతిమహారాజుచరిత్రము

తే. వర్ణధర్మముల్ గాచుచు వసుధయెల్ల, ననఘచరితుఁ డై యేలినయయ్యయాతి
భూసురోత్తమ భార్గవపుత్త్రి యైన, దేవయానిని దా నెట్లు దేవిఁ జేసె 97
తే. విపులతేజంబునను దపోవీర్యమునను, జగదనుగ్రహనిగ్రహశక్తియుక్తుఁ
డయినయట్టియయాతికి నలిగి యేమి, కారణంబున శాపంబు కావ్యుఁ డిచ్చె 98
వ. మఱియు నస్మద్వంశకరుం డయినయయాతిచరితంబు విన వలతుం జెప్పు మని
యడిగిన వానికి వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 99

---

1 కవసరం. 2 ప్రియవాస, ప్రియవాపి; ప్రియమానస

క. మనుజాధిప వృషపర్వుం, డనుదానవపతికి శుక్రుఁ డాచార్యుం డై
యనిమిషవిరోధులకుఁ బ్రియ, మొనరించుచు వివిధవిధనయోపాయములన్.

క. దేవాసురరణమున గత, జీవితు లగునసురవరులఁ జెచ్చెర మృతసం
జీవని యనువిద్యఁ బునర్జీవులఁగాఁ బ్రతిదినంబుఁ జేయుచు నుండెన్. 101

వ. దాని నెఱింగి దేవతలెల్ల నతిభీతులై యసురుల నోర్వనోపక శుక్రువలన మృతసంజీవని వడసి తే నోపునట్టిమహాసత్త్వుం డెవ్వం డగునో యని విచారించి బృహస్పతిపుత్త్రుం డయినకచునికడకుం జని యిట్లనిరి 102

క. పోరను మృతసంజీవని, కారణమున నిహతు లయ్యుఁ గా రసురవరుల్
వారల నోర్వఁగ మన కతి,భారము దుర్వారవీర్యబలయుతు లగుటన్. 103

క. మున్పటఁబునవా ర,గ్గనుజులచే నిహతు లయ్యుఁ దగ మృతసంజీ
వని లేపఁజేసి యమసా, దనమున కరుగుదురు వీర్యదర్పితు లయ్యున్ 104

క. కావున మృతసంజీవనిఁ, దే వలయును శుక్రువలన ధృతిఁ బడసి తప
శ్శ్రీవిభవ దాని[1]బలమునఁ, గావంగా వలయు సురనికాయ[2]బలంబున్. 105

క. కాలుండవు [3]నియమవ్రత, శీలుండవు నిన్నుఁ బ్రీతిఁ జేకొని తద్వి
ద్యాలలనాదానముఁ గరు,ణాలయుఁ డై చేయు నమ్మహాముని నీకున్ 106

వ. దుహితృస్నేహంబునం జేసి యద్దేవయానిపలుకులు శుక్రుం డతిక్రమింపండు గావున నీనేర్పువిధంబున దానిచిత్తంబు వడసి శుక్రు నారాధించిన నీ కిష్టసిద్ధి యగు నని దేవతలు ప్రార్థించి పంచినం గచుండును దేవహితార్థంబు వృషపర్వుపురంబునకుం జని యచ్చట వేదాధ్యయనశీలుం డయి సకలదైత్యదానవగణోపాధ్యాయుం డయి యున్నశుక్రుం గని నమస్కరించి యిట్లనియె. 107

క. ఏను గచుం డనువాఁడ న,హీనియమసమన్వితుండ బృహస్పతిసుతుఁడ
నూనుగ వచ్చితి నీకును, భానునిభా శిష్యవృత్తిఁ బని సేయంగన్. 108

వ. అనిన నమ్మునికుమారునిసుకుమారత్వంబును వినయప్రియవచనమృదుమధురత్వంబును ననవరతనియమవ్రతప్రకాశితప్రశాంతత్వంబునుం జూచి శుక్రుం డతిస్నేహంబున నేనిం బూజించిన బృహస్పతిం బూజించిన[4]యట్ల యని యభ్యాగతపూజల వాని సంతుష్టుం గాఁ జేసి శిష్యుం గాఁ జేసికొని యున్నంత నక్కచుండు.

సీ. ని యేమి పంచిన బవపషి చేసెద ననక తఁ బంచినయాక్షణంబ
చేయుచు నిజగురుచిత్తవృత్తికిఁ గడు ననుకూలుఁ డై వినయంబుతోడ
మనమునఁ బయ్యూలమాటల భక్తి నేకాకారుఁ డై మఱి యంతకంటె
దేవయానికి సువిధేయుఁ డై ప్రియహితభాషణములఁ బుష్పఫలవిశేష

ఆ. దానములను సంతసప్రీతిఁ జేయుచు, నిష్ప్రిధమునఁ బెక్కులేండ్లు నిష్ఠ
గుసని గురుతనూజఁ గొలిచి యయ్యురుపుర, నెఱ్ఱి వడసెఁ దనదు నేర్పుపేర్మి

1 పెంపున. 2 ముసెల్లన్. 3 గురుహితనయ. 4 సమానం బని.

వ. ఇట్లు గురుశుశ్రూషాకాలంబునఁ గచుండు శుక్రునకుం బ్రియశిష్యుం డై యున్న నెఱింగి దానవులు సహింప నోపక బృహస్పతితోడియలుక నక్కచు నొక్కనాఁడు హోమధేనువులం గాచుచు వనంబున నేకతంబ యున్న వాని వధియించి విశాలసాలస్కంధంబున బంధించి చని రంత నాదిత్యుం డస్తగిరిశిఖరగతుం డగుడు [1]మగుడి హోమధేనువు లింటికి వచ్చిన వానితోడన కచుండు రాకున్న దేవయాని దనమనంబున [2]మలమల మఱుంగుచుం బోయి తండ్రి కి ట్లనియె.

ఉ. వాఁడిమయూఖముల్ గలుగువాఁ డపరాంబుధిఁ గ్రుంకె ధేనువుల్
నేఁ డిట వచ్చె నేకతమ నిష్ఠ మెయిన్ భవదగ్నిహోత్రముల్
పోఁడిగ వేల్వఁగాఁ బడియెఁ బ్రొద్దును బోయెఁ గచుండు నేనియున్
రాఁడు వనంబులోన మృగరాక్షసపన్నగబాధ నొందెనో. 112

కచుండు దానవహతుం డై మృతసంజీవనిచే బ్రదుకుట.

వ అనిన విని శుక్రుండు దనదివ్యదృష్టి నసురవ్యాపాదితుం డైనకచుం గని వానిం దోడ్కొని తేర మృతసంజీవనిం బంచిన నదియును బ్రసాదం బని యతిత్వరితగతిం జని విగతజీవుం డయినకచు నప్పుడ సంజీవితుం జేసి తోడ్కొనివచ్చినం జూచి శుక్రుండును దేవయానియు [3]సంతసిల్లి యున్నంతఁ గొన్నిదినంబులకు వెండియు నొక్కనాఁడు 113

క అడవికిఁ బువ్వులు దేరఁగ, వడి నరిగినకచునిఁ జంపి [4]వారక దనుజుల్
పొడవు సెడఁ గాల్చి సురతోఁ, దడయక యబ్భూది శుక్రుఁ ద్రావించి రొగిన్.

వ శుక్రుండును సురాపానమోహితుం డయి యున్నఁ దొల్లింటియట్ల దేవయాని గచుం గానక దుఃఖిత యై నేఁడును గచుండు రాక మసలె నసురులచేత నిహతుం డయ్యెం గావలయు నని శోకించిన దానిం జూచి శుక్రుం డి ట్లనియె 115

క. [5]వగవక సంజీవనిపెం, పగణితగర్వమున నసురు లాకచుతోడం
బగఁ గొని చంపెద రాతఁడు, సుగతికిఁ జనుఁ గాక యేల శోకింపంగన్ 116

వ అనిన దేవయాని యి ట్లనియె. 117

మ మతిలోకోత్తరుఁ డైనయాంగిరసుమన్మం డాశ్రితుం డాబృహ
స్పతికిం బుత్త్రుఁడు మీకు శిష్యుఁడు సురూపబ్రహ్మచ[6]ర్యాశ్రమ
వ్రతసంపన్నుఁ డకారణంబ దనుజవ్యాపాదితుం డైన న
చ్యుతధర్మజ్ఞ మహాత్మ యక్కచున కే శోకింప కె ట్లుండుదున్ 118

వ. వానిం జూచి కాని కుడువ నొల్ల నని దేవయాని యేడ్చుచున్నఁ బెద్దయుం బ్రొద్దునకుఁ బ్రసన్నుం డై శుక్రుండు దనయోగదృష్టిం జూచి లోకాలోకపర్యంతభువ

---

1 వ్రాఁతప్రతులలో 'మగుడి' యనియే యున్నది 2 మలుమల. 3 సంతోసిల్లి ; సంతోసిల్లి-వ్రాఁతప్రతులయం దిట్లున్నది. 4 వానిని. పొడవడఁగఁ, 5 'వగవక' వ్రాఁతప్రతుల యం దిట్లున్నది. 6 ర్యాన్విత; ర్యశ్రిత.

నాంతరంబునఁ గచుం గానక సురాసమ్మిశ్రభస్మమయుం డై తనయుదరంబున నున్నయక్కచుం గని సుర సేసినదోషంబును నసురులవలన నైనయపకారంబును నెఱింగి 119

ఆ. మొదలి పెక్కుజన్మములఁ బుణ్యకర్మముల్, పరఁగఁ బెక్కు సేసి పడయఁబడిన
యట్టియెఱుక జనుల కాక్షణమాత్రన, చెఱుచు మద్యసేవ సేయ నగునె 120

క. భూసురు లాదిగఁ గలజను, లీసుర సేవించిరేని యిది మొదలుగఁ బా
పాసక్తిఁ బతితు లగుదురు, చేసితి మర్యాద దీనిఁ జేకొనుఁడు జనుల్ 121

వ. అని శుక్రుండు సురాపానంబు మహాపాతకంబుగా శపియించి తనయుదరంబున నున్నకచు నప్పుడ సంజీవితుం జేసిన నందయుండి కచుండు శుక్రున కిట్లనియె.

క. తనువును [1]జీవము సత్త్వం, బును బడసితి నీప్రసాదమున నీయుదరం
బనఘా వెలువడుమార్గం, బివరింపుము నాకు భూసురోత్తమ దయతోన్ 123

వ. అనిన నాయుదరంబు భేదిల్లినం గాని యిమ్మునికుమారుండు వెలువడనేరం డుదరభేదనంబున మూర్ఛితుండ నయిన నన్ను సంజీవితుం జేయవలయు నని శుక్రుండు కచునకు సంజీవని నుపదేశించిన 124

క. ఉదన్వదాముఖమున న, భ్యుదితుం డై నిర్గమించె బుధనుతుఁడు కచుం
డుపమాత్రుదరముఖమున, నుదితుం డగుపూర్ణహిమమయూఖుఁడపోలెన్ 125

వ. అంత 126

తే. విగతజీవుఁ డై పడియున్న వేదమూర్తి, యతనిచేత సంజీవితుఁ డై వెలింగె
ననుజసంత్రి గుణోచ్చారదక్షుచేత, నభిహితం బగుశబ్దంబు నట్లపోలె 127

వ. ఇట్లతిప్రయత్నంబున గచుండు శుక్రువలన సంజీవని వడసి పెద్దకాలం బుండి యొక్కనాఁడు శుక్రుచేత ననుజ్ఞాతుం డయి దేవలోకంబునకుం బోవుచుండి దేవయాని కతిప్రియపూర్వకంబునం జెప్పిన నదియును దద్వియోగదుఃఖిత యై కచున కిట్లనియె 128

ఉ. నీవు బ్రహ్మచారివి వినీతుఁడ వేనును గన్యక మహీ
దేవకులావతంస గుణతేజ మీపెంపు సమాము నీకు నాకు ముం
దైవగతిన్ నైనయమునఁ గన్యగ నన్ను బరిగ్రహింపు సం
భావనతోడ శుక్రుదయఁ జేయుము నాకుఁ [2]బ్రియంబు నాపుడున్. 129

క. అనఘము సత్యంబుతో, దానులుఁ డై లోకనింద్య మగునర్థము నీ
వానఁగ నెదచ్చు టుచితమె, నాకు సహోదరివి నీవు నాచిత్తమునన్ 130

క. గురులకు శిష్యులు పుత్త్రులు, పరమార్థము లోకధర్మపథ మది నీవుం
బరికింపక యిట్టిపలుకులు, తరుణీ గురుపుత్త్రి నీకుఁ దగునే పలుకన్ 131

1 జీవము, 'జీవసత్త్వము' అని బగ ప్రతి. 2 మూర్తి. 3 బ్రియంబు నాపుడున్. వ. అన్యాయ; వరప్రియం (బగుగ్) ఉగా వ. నాథుడు. 4 గ, ని. 5 చెప్పుమా.

వ. అనిన నాకచునకు దేవయాని కరం బలిగి నీవు నామనోరథంబు విఫలంబుగాఁ జేసినవాఁడవు నీకు సంజీవని పనిసేయ కుండెడు మని శాపం బిచ్చినఁ గచుం డేను ధర్మపథంబు దప్పనివాఁడను నీవచనంబున నాకు సంజీవని పనిసేయ దయ్యెనేని నాచేత నుపదేశంబు గొన్నవారికిఁ బని సేయుంగాక మఱి నీవు ధర్మవిరోధంబు దలంచితివి కావున నిన్ను బ్రాహ్మణుండు వివాహంబు గా కుండెడు మని దేవయానికిఁ బ్రతిశాపం బిచ్చి తత్క్షణంబ 132

క. దేవగురునందనుం డమరావాసంబునకు నరిగి యమరులకును సం
జీవని యుపదేశించి సుధీవిభుఁ డొనరించు చుండె దేవహితంబుల్ 133

వ. ఇట వృషపర్వకూఁతురు శర్మిష్ఠ యనుకన్యక యొక్కనాఁడు కన్యకాసహస్రపరివృత యయి దేవయానీసహితంబు వనంబునకుం జని యొక్క సరోవరతీరంబునఁ దమతమపరిధానంబులు పెట్టి జలక్రీడ లాడుచున్న నవి సురగరువలిచేతం బ్రేరితంబు లయి కలసిన నొండొరులం గడవఁ గొలను వెలువడుసంభ్రమంబున నక్కన్యక లన్యోన్యపరిధానంబులు వీడ్వడం గొని కట్టునెడ దేవయానిపుట్టంబు శర్మిష్ఠ గట్టికొనిన మఱి దానిపరిధానంబు దేవయాని పుచ్చుకొనక రోసి శర్మిష్ఠం జూచి యి ట్లనియె. 134

క. లోకోత్తరచరితుం డగు, నా కావ్యతనూజ నీకు నారాధను నేఁ
బ్రాకటభూసురకన్యక, నీకట్టినమైల గట్ట నేర్తునె చెపుమా 135

వ. అనిన శర్మిష్ఠ యి ట్లనియె. 136

క. మాయయ్యకుఁ బాయక పని, సేయుచు దీవించి ప్రియము[1]సేయుచు నుండున్
మీయయ్య [2]వెండి మహిమలు, నాయొద్దన పలుక నీకు [3]నానయు లేదే 137

వ. నాకట్టినపుట్టంబు నీకుం గట్టం గాదు గాకేమి యని గర్వంబున నెగ్గు లాడి దేవయాని నొక్కనూతం [1]ద్రోచి శర్మిష్ఠ కన్యకాసహస్రపరివృత యయి క్రమ్మఱి వచ్చి నిజనివాసంబున నుండె నంత 138

యయాతి నూతం బడినదేవయాని నుద్ధరించుట

ఉ. ఆనహుషాత్మజుం డగుయయాతి యధిజ్యధనుస్సహాయుఁ డై
యానతశాత్రవుండు మృగయా[5]లసలోలనిబద్ధబుద్ధిఁ ద
త్కాననమెల్లఁ గ్రుమ్మరి నికామ[6]పథిశ్రముఁ డేగుదెంచె నం
దానలినాక్షి యున్నవిపినాంతరకూప[7]తటంబునొద్దకున్ 139

సీ. చనుదెంచి యమ్మహాజనపతి జల మపేక్షించి యచ్చో విశ్రమించి చూచి
తత్కూపమున విలసత్కూలఘునవల్లి యన్నిష్టసఖి నూఁది యున్నదాని

---

1 సెప్పుచు 2 మహిమ వెండియు. 3 నానతి (నాయము) గలదే. 4 త్రోపించి 5 రస. 6 ధృత. 7 వనంబు.

గురుకుచయుగము్మైఁ బరువడిఁ దొరఁగెడు కన్నీరు పూరించుచున్నదానిఁ
దనసమీపమునకు జనులయాగమనంబు పన్నుగాఁ గోరుచు నున్నదాని
తే. వరుణదేవుకోడఁ గర మల్లి జలనివాసంబు విడిచి భూస్థలంబువలని
కిరుగుదేర నున్న వరుణేంద్రుదేవియ, పోనిదాని దేవయానిఁ గనియె 140

వ. కని నీ వెవ్వరిదాన వి ట్లేల యేకతంబ యివ్విపినాంతరకూపంబున నున్నదాన వనిన విని దేవయాని యెప్పుడుం దమవిహరించుచున్న యవ్వనంబునకు మృగయావినోదార్థంబు యయాతి వచ్చుటం జేసి తొల్లియుఁ జూచినది గావున నాతని నెఱింగి యి ట్లనియె 141

ఉ. లలితు అసురసన్నిభ యేను ఘోరసురాసురాహవభూమిని న
య్యమరవీరుల చేత మర్దితు లైనదానవుల న్గత
[1]శ్రములఁగాఁ దనవిద్య పెంపునఁ బ్రాప్తజీవులఁ జేసి య
ప్రమితకీర్తిన్ వెలింగినయట్టి భార్గవకూతురన్ 142

వ. దేవయాని యనుదాన ప్రమాదవశంబున నిక్కూపంబున బడి వెలువడనేర కున్నదానను నన్ను గ్రహించి రక్షింపు మనిన నవ్విప్రకన్యకయందుఁ బద్దయు దయాళుం డై. 143

చ. లలితవిలోలపీవరవిలగ్నకాంచికలాంచితావనీ
తలవహనక్షమం బయిన దక్షిణహస్తమునం దదున్నమ
త్ప్రళదుకుఘర్మవారికణక్రమకరాబ్జము వట్టి నూతిలో
వెలువడఁ గోమలిం దిగిచె విశ్రుతకీర్తి యయాతి ప్రీతితోన్. 144

వ. ఇట్లు దేవయాని నుద్ధరించి యయాతి నిజపురంబున కరిగె నిట దేవయానియు శర్మిష్ఠ సేసినయెగ్గువలన విముక్తయయి తన్ను రోయుచు వచ్చుదాని ఘూర్ణిక యనుపరిచారికం గని యేను వృషపర్వపురంబు సొర నొల్ల శర్మిష్ఠచేత నాఁడిన యవమానంబు మదీయజనకున కెఱింగింపు మని పంచిన నదియును సత్త్వరితగతిం జని తద్వృత్తాంతం బంతయు శుక్రునకుం జెప్పిన శుక్రుండును నాక్షణంబ శోకఘూర్ణితబాష్పపూరితనయన యై యున్న దేవయానిం గని యి ట్లనియె 145

క. అనుపమనియమాన్వితు లై, యనూనదక్షిణలఁ గ్రతుసహస్రంబులు సే
సినవారికంటె నక్రోధనుఁడ గడుం బధికుఁ డండ్రు తత్త్వ[4]విధిజ్ఞుల్ 146

క. అలిగిన నలుగక యెగ్గులు, పలికిన మఱి వినియుఁ బ్రతివచనంబుల
బలుకక పన్నమువడి [3]యెడఁ, దలఁపక యున్నతఁడ చూవె [2]ధర్మజ్ఞుఁ డిలన్

వ. కావున బుద్ధి గలవారికిఁ గ్రోధంబు గానియాడం దగదు శర్మిష్ఠ నాచనహా
తురు [5]గొండుకయని దానితోడి కెఱ్ఱ రమ్మనిన దేవయాని యి ట్లనియె 148

1 శ్రమ. 2 జ్ఞా లిలన్. 3 యాఁన్, ఎదఁ. 4 తత్త్వ 5 కొండిక, కొండొక.

క. కడునరు క్తియు నేర్పును, గడఁకయుఁ గలవారి నుఱక కడవఁగ నెగ్గుల్
నొడివెడువివేకశూన్యుల, కడ నుండెడునంతకంటెఁ గష్టము గలదే 149

వ. ఈవృషపర్వుపురంబు జొర నొల్ల నెటయేనియుం బోదు ననిన శుక్రుండు
నాకు నీవ గతివి నీతోడ నేనును వత్తు ననుచుఁ గూఁతు[1]ం బట్టువఱచుచున్నంత
నంతయుఁ జారులవలన నెఱింగి వృషపర్వుండు శుక్రునొద్దకు వచ్చి నమస్కరించి
యి ట్లనియె 150

ఉ. దేవతలన్ జయించుచు నతిస్థిరసంపదలం ద్వదీయవి
ద్యావిభవంబు పెంపునన దానవు లుద్ధతు లైరి కానినాఁ
డీవనరాశిలోఁ జొరరె యింతకు నంతకు గోపు లైనయ
ద్దేవశతాకినీపతులదివ్యనిశాతమహాయుధాహతిన్. 151

క. వారణఘోటకభాండా,గారంబులు మొదలు గాఁగ గలధనములతో
సూరినుత [3]యిందఱము నీ, వారకములు గాఁగ మమ్ము వగవుము బుద్ధిన్. 152

శర్మిష్ఠ దాసి యై దేవయానిం గొలుచుట

వ. ఈదేవయాని కెద్ది యిష్టంబు దానిన యిత్తు నడుగు మనిన దేవయాని సంత
సిల్లి యశ్లేని శర్మిష్ఠఁ గన్యకాసహస్రంబుతో నాకు దాసిగా నీవలయు నిదియ
నా కిష్టంబు దీనిన యిచ్చునది యనిన వృషపర్వుం డప్పుడ కూఁతు రావించి
కన్యకాసహస్రంబుతో దేవయానికి దాసిగా నిచ్చి శుక్రునకు మనఃప్రియంబు
సేసిన శర్మిష్ఠయు నగ్గురువచనంబునఁ గన్యకాసహస్రంబుతో నిత్యంబును దేవ
యానిం గొలుచుచుండె నంత నొక్కనాఁడు 153

క. వనకేళీకౌతుకమునఁ, జనియెను శర్మిష్ఠఁ దొట్టిసఖు లెల్ల ముదం
బునఁ గొలిచి రాఁగ విభవము, దన కమరఁగ దేవయాని తద్వనమునకున్. 154

వ. ఇట్లరిగి దేవయాని యవ్వనంబునఁ గన్యకలుం దానును బుష్పాపచయంబు
సేయుచు విమల[4]జలప్రవాహవిలసితం బైనయొక్కసెలయేటికెలన నవవికచ
కుసుమసుకుమారకోరకనికరభరితసహకారకురవకవకుళాశోకతమాల[5]సాల
చ్ఛాయాశీతల[6]సికతాతలంబున నిష్టవినోదంబుల నున్నయవసరంబున 155

సీ. అంగనాజనులయుత్తుంగసంగతకుచకుంకుమచందనపంకములయు
వారివ ధమ్మిల్లభారావకలితదివ్యామోదనవపుష్పదామములయు
వారివ ముఖసకర్పూరతాంబూలాదివాసనాసురభినిశ్వాసములయు
వారివ పరిధానచారుధూపములయు విలసితసౌరభావలులు దాల్చి

---

1 నొడంబఱచు. 2 దురై 3 యిన్నియును నీ, వారకములు గాఁగ, యిందఱము నీ, వారమ కా మమ్ము నెపుడు 4 జలనిర్ఝర, నిర్ఝరప్రవాహవిలసిత ..యొక్కయేటికెలన. 5 తరు. 6 శిలాతలప్రదేశంబున, రమ్యప్రదేశంబున.

తే. యనిలుఁ దనుదూత పోయి తోడ్తో[1] నిచ్చుఁ దెచ్చె
దేవయానిపాలికి మృగతృష్ణఁ జేసి
కాననంబునఁ గ్రుమ్మరువాని వీరు
నతిపరిశ్రాంతుఁ డైనయయాతి నంత 156

క. తరళితనయనాబ్జదళములు, నెరయఁగఁ బై మున్న చల్లి నృపసుతుఁ బూజిం
చిరి నవకుసుమసమాలం,కరణవిశేషముల నచటికాంతలు ప్రీతిన్. 157

యయాతిమహారాజు దేవయానిని వివాహంబగుట.

వ. అయ్యయాతియు నత్ప్రదేశంబున సుఖోపవిష్టుండై దేవయానిం దొల్లి యెఱిం
గినవాఁడై యతిశయరూపలావణ్యగుణసుందరి యయినశర్మిష్ఠ నెఱుంగ వేఁడి
మీ రెవ్వరివారలు మీకులగోత్రనామంబు లెఱుంగ వలతుం జెప్పుం డనిన
రాజునకు దేవయాని యిట్లనియె 158

తే. నన్ను మున్న యెఱుంగుదు దిన్నాతి నాకు, దాసి వృషపర్వుఁ డనుమహాదానవేంద్రు
కన్య నాయొద్ద నెప్పుడుఁ గదలకుండు, ననఘ మఱి దీని శర్మిష్ఠ యండ్రు జనులు

ఉ. నిగ్రహ మేది నన్ను [4]ధరణిప్రభ కూపము వెల్వరించునాఁ
డుగ్రమయూఖసాక్ష్యముగ నున్నసదక్షిణపాణిఁ జేసి భూ
పాగ్రణి నాదుదక్షిణకరాబ్జము వట్టితి కాన మున్న పా
ణిగ్రహణంబు సేసి తది నీ[5]యొక విస్మృతిఁ బొందఁ బాడియే. 160

ఉ. నన్ను వివాహ మై నహుషనందన యేలుమీ రాంగిఁ దొట్టి యీ
కన్నియ లందఱుం [6]నిజకన్యలతో నెన యైనవారు నీ
కున్నతిఁ బ్రీతి సేయఁగ నృపోత్తమ వాసవుఁ బోలి కేలతో
నిన్న[7]లోకభోగము లనేకము లందుము నీవు నాపుడున్. 161

వ. క్షత్త్రియకన్యకల బ్రాహ్మణులు వివాహంబగుదురు గాక యధర్మోత్తరంబుగా
క్షత్త్రియులు బ్రాహ్మణకన్యకల వివాహంబగుదురే నీకులుగులు ధర్మవిరుద్ధం
బులు వఱలెడు సర్వవర్ణాశ్రమధర్మంబులు సంకరంబులు గాకుండ రక్షించు
చున్న యేన [8]యిట్టియధర్మంబున కొడంబడితినేని జగత్ప్రవృత్తి విపరీతం బగు
ననిన నయ్యయాతికి దేవయాని యిట్లనియె 162

క. వెలయఁగ ధర్మాధర్మం,బులు [9]నడపుచు నిఖిలలోకపూజ్యుం డై ని
ర్మలుఁ డగుశుక్రుఁడు పంచిన, నలఘుభుజా నను వివాహ మగుదే యనినన్.

వ. అమ్మహాముని వచ్చి యిది ధర్మవిరుద్ధంబు గా దని చెప్పెనేని నిన్ను వివాహం
బగుదు నని యయాతి యొడంబడిన దేవయాని యప్పుడు శుక్రు రావించిన 164

క. తనదివ్యతేజమున నవ్వన మెల్ల వెలుంగు చుండ వచ్చెను భృగువం

1 చు వచ్చె. 2 పతి. 3 వాఁడయ్యు నెఱుంగనివాఁడ పోలె నతిశయ. 4 ధరణీ
వర. 5 ఎద 6 నిఘుం దధర్మంబు జేసిన జగ. 7 చెప్పుచు, నలుపుచు. గమలీ; గునా.

వనుఁడు నిజనందనకుఁ బ్రియ, మొనరింపఁగ[1]ఁ దలఁచి దానియొద్దకుఁ బ్రీతిన్.

క అతిసంభ్రమమున నవనీపతి విహితోత్థానుఁ డై తపశ్శక్తిఁ బ్రజా
పతినిభుఁ డగుభార్గవునకు, నతిభక్తిం బ్రణమితోత్తమాంగుం డయ్యెన్ 166

వ మఱియు దేవయానియు శర్మిష్ఠయుం గన్యకాసహస్రంబును నత్యంతభక్తితోఁ
గ్రమంబున నమస్కరించి రంత దేవయాని శుక్రున కిట్లనియె. 167

ఆ ఇన్నరేంద్రుచేత మున్న గృహీతమై, యున్ననాకరంబు గ్రన్న నింక
నొరున కర్హ మగునె పరిణయవిషయమై, ధరఁ బరిగ్రహింపఁ బరమమూర్తి

వ కావున నాకు నీజన్మంబునఁ బతి యయాతియ యితండు భవద్వచనంబున
నన్ను వివాహం బగుదు ననియె నిందు ధర్మవిరోధంబు లేకుండునట్లుగాఁ బ్రసా
దింప వలయు ననిన శుక్రుండు గరుణించి యయాతికి నీకును నయ్యినయీవివా
హంబునం దపక్రమదోషంబు లేకుండెడు మని వరం బిచ్చి యయ్యిరువురకుం
బరమోత్సవంబున వివాహంబు నేసి శర్మిష్ఠం జూపి యిది వృషపర్వునికూఁతురు
దీనికిం బ్రియంబున నన్నపానభూషణాచ్ఛాదనమాల్యానులేపనాదుల సంతో
షంబు సేయునది శయనవిషయంబునఁ బరిహరించునది యని పంచి కూఁతు నల్లు
నింబూజించిన నయ్యయాతియు శుక్రునివీడ్కొని దేవయానిని శర్మిష్ఠను గన్యకా
సహస్రంబును దోడ్కొని నిజపురంబునకుం జని యంతఃపురరమ్యహర్మ్యతలం
బున దేవయాని నునిచి తదనుమతంబున నశోక[2]వనికాసమీపంబున నొక్క
గృహంబునందుఁ గన్యకాసహస్రంబుతో శర్మిష్ఠ నునిచి దేవయానియందు
సుఖోపభోగపరుం డై యున్నఁ [3]గొండొకకాలంబునకు దేవయానికి యదు
తుర్వసు లనుకొడుకులు పుట్టి రంత శర్మిష్ఠ సంప్రాప్తయౌవనయు ఋతుమతి
యు నై యాత్మగతంబున. 169

చ అసదృశయౌవనం బిది యనన్యధనం బగునొక్కొ నాకు ని
క్కుసుమసముద్గమంబును నగోచరదుర్గమదుర్గవల్లరీ
కుసుమసముద్గమం బగునొకో పతిలాభము లేమిఁ జేసి యె
వ్వెసఁ[4]గఁగ దేవయాని పతి నేమితపం బొనరించి కాంచెనో. 170

క. పతిఁ బడసి సుతులఁ బడయఁగ, నతివలు గోరుదురు గోరినట్టుల [5]తనకుం
బతిఁ బడసి సుతులఁ బడసెను, సతు లీభార్గవికి భాగ్యసంపద నెనయే. 171

తరువోజ. ఈరాజునంద నాహృదయంబు దవిలి యెప్పుడు నుండు న న్నితఁడు గరము
కారుణ్యమునఁ బ్రీతి గలయట్లు సూచుఁ గమలాక్షి భార్గవకన్య దా నెట్లు
గోరి యీతనిఁ దనకును బతిఁ జేసికొనియె నట్ుల యేను గోరి లోకైక
భారధురంధరుఁ బరహితధర్మపరు నహుషాత్మజుఁ బతిఁ జేసికొందు. 172

---

1 వలసి...నంతఁ 2 వనికాసమీపగృహంబున ; వనంబునం దాసన్నగృహంబున.
3 బెద్ద. 4 గెదు. 5 తానుం.

యయాతి శర్మిష్ఠకుఁ బుత్త్రదానంబు సేయుట.

అని విచారించుచున్నయవసరంబున దానిపుణ్యస్వరూపంబు సన్నిహితంబైన యట్లొక్కనాఁడు యయాతి యశోకవనికాలోకనతత్పరుండై వచ్చువాఁ డేకతంబ యున్నశర్మిష్ఠం గనిన నదియును సంభ్రమవినయావనత యై తనవలన న మ్మహీపతి ప్రసన్నచిత్తుం డగుట యెఱింగి కరకమలంబులు మొగిచి యిట్లనియె

నీలగళోపమాన కమనీయగుణోన్నతిఁ జెప్పఁ జాలు న
న్నేలిన దేవయానికి నరేశ్వర భర్తవు గాన నాకునుం
బోలఁగ భర్త వీవ యిది భూనుత ధర్మపథంబు నిక్కువం
బాలును దాసియుం సుతుఁడు నన్నవి వాయని[1]ధర్మముల్ మహిన్. 174

అద్దేవయానిం బరిగ్రహించినప్పుడ తద్ధనం బగుట నేనును భవత్పరిగ్రహంబ కావున నన్నుం గరుణించి నాకు ఋతుకాలోచితంబుఁ బ్రసాదింపవలయు ననిన నయ్యయాతి యి ట్లనియె. 175

చలిగాంగి శయన మొక్కఁడు, వెలిగా రుచిరాన్నపానవివిధాభరణా
దుల శర్మిష్ఠకు నిష్టము, సొలయక చేయు మని నన్ను శుక్రుఁడు పంచెన్. 176

ఏ నమ్మహామునివచనంబున కప్పుడు దొసంగంబడితి నెట్లు బొంక నేర్తు ననిన శర్మిష్ఠ యి ట్లనియె. 177

వను బొంకఁగ బ్రాణాత్యయమున సర్వధనాపహరణమున వధగా వ
చ్చినవిప్రార్థమున [2]వధూ, జనసంగమమున వివాహసమయములందున్. 178

ఈయేనింటియందు నసత్యదోషంబు లే దని మునివచనప్రమాణంబు గలదు నీవు వివాహసమయంబున నొడంబడితివి కావున నసత్యదోషంబు నిన్నుఁ బొంద దనిన నయ్యయాతి యొడంబడి శర్మిష్ఠకు నభిమతం బొనరించె నదియుఁ దత్సమాగమంబున గర్భిణి యై కొడుకుం గనిన విస్మయం బంది దేవయాని దానికడకు వచ్చి యి ట్లనియె 179

బాల వయస్య నత్యుత్తమశీలవినయ, గౌరవాన్విత వై నిర్వికారవృత్తి
నున్న నీకున్న యునికిన సన్నుతాంగి, సుతుఁడు పుట్టుట యిది గడుఁ జోద్యమయ్యె.

అది యె ట్లని యడిగిన శర్మిష్ఠ లజ్జావనతవదన యయి యి ట్లను నెందేనినుండి యొక్కమహాముని నిఖిలవేదవేదాంగపారగుండు వచ్చి ఋతుమతి నై యున్న నన్నుం జూచి నాకుఁ బుత్త్రోత్పత్తిఁ బ్రసాదించె ననిన విని దేవయాని నిజనివాసంబునకుం జనియె శర్మిష్ఠయు నయ్యయాతివలనం గ్రమంబున ద్రుహ్యానుపూరు లనంగా ముగ్వురు గొడుకులం బడసి యున్నంత నొక్కనాఁడు. 181

రువలిచేఁ దూలుకపిలజటాలియ కర మొప్పుశిఖలుగాఁ గనకరత్న
మయజాలభూషణామల దేహదీప్తుల తేజంబుగాఁ బ్రవిగీష్యమాన

1 యర్థ 2 గవా, శనయానంబుల.

యాగశతంబుల నర్చితం బైనయూఁ డగ్నులు ప్రత్యక్ష మైనయట్లు
దనమ్రోల శర్మిష్ఠతనయులు గ్రీడించు చుండంగ నున్నయయ్యూర్వీశుని
ఆ. కడకు నేగుదెంచెఁ గన్యలు దనుజాధి, రాజసుతయుఁ దోడ రాఁగ నొప్పి
దేవి దేవయాని దేవేంద్రుదేవియు, పోలె నెంతయును విభూతి మెఱసి 182

వ. ఇట్లరుగుదెంచి యధికతేజస్వు లయి యయాతిప్రతిరూపంబులుంబోనియబ్బా
లకులం జూచి యిక్కుమారు లెక్కడివా రెవ్వరికొడుకు లని యయాతి నడిగి
యలబ్ధప్రతివచన యై మీతల్లిదండ్రు లెవ్వ రని యక్కుమారుల నడిగిన. 183

క. తరుణప్రదేశినుల మా,సరముగ వారలు యయాతిశర్మిష్ఠలఁ జూ
పిరి తండ్రియుఁ దల్లియు నని, కర మనురాగిల్లెఁ గన్యకానివహంబున్ 184

వ. ఇట్లు దన్నెఱుంగకుండ నయ్యయాతి శర్మిష్ఠవలన లబ్ధసంతానుం డగుట యెఱ్ఱి
డెఱింగి 185

చ. [1]పతివిహితానురాగమున భార్గవపుత్త్రి యయాతిచేత వం
చిత యయి వాఁడు దానవికిఁ జేసిననెయ్య మెఱింగి కోపదుః
ఖిత యయి తండ్రిపాలి కతిఖేదమునం జని దీర్ఘనేత్రని
ర్గతజలధారలం [2]గడిగెఁ గాంత తదీయపదాబ్జయుగ్మమున్ 186

శుక్రుఁడు యయాతికి శాపం బిచ్చుట

వ. అయ్యయాతియు దానిం బట్టువఱచుచుఁ దోడన చని శుక్రుం గని నమస్క
రించి యున్న నద్దేవయాని గద్గదవచన యై యధర్మంబున ధర్మంబు గెల్చెనిది
యిమ్మహీశుం డాసురంబున నాసురియం దనురక్తుం డై పుత్త్రత్రయంబు వడసి
నా కవమానంబు సేసె ననిన విని శుక్రుండు యయాతి కలిగి నీవు యౌవన
గర్వంబున [3]రాగాంధుండ వై నాకుఁ దుర కప్రియంబు సేసితివి కావున జరా
భారపీడితుండవు గ మ్మని శాపం బిచ్చిన నయ్యయాతి శుక్రున కిట్లనియె 187

క. ఋతుమతి యై పుత్త్రార్థము, పతిఁ గోరినభార్యయందుఁ బ్రతిహాలుం డై
ఋతువిఫలత్వము సేసిన, నతనికి మఱి భ్రూణహత్య యగు నండ్రు బుధుల్

క. దానికి భీతుండ నై యు, [4]మ్మానవతీప్రార్థనం గ్రమం బొనరఁగ సం
తానము వడసితి నెదలో, దీనికి [5]నలుగంగఁ దగునె దివ్యమునీంద్రా 189

వ. ఏ నిద్దేవయానియందు విషయోపభోగతృప్తుండఁ గాను జరాభారంబుఁ దాల్ప
నోప నని ప్రార్థించిన విని వానికి శుక్రుండు గరుణించి యట్లేని నీముదిమి నీకొడుకు
లయం దొక్కరునియందుం బెట్టి వానిజవ్వనంబు నీవు గొని రాజ్యసుఖంబు లనుభ
వింపుము నీవు విషయోపభోగతృప్తుండ వైన మఱి నీముదిమి నీవ కైకొని యతని
జవ్వనంబు వానికి నిచ్చునది నీముదిమిఁ దాల్చినపుత్త్రుండ రాజ్యంబున కర్హుం డగు

1 ప్రతి 2 దడిపె. 3 మదాంధుండ 4 మ్మానిని ప్రార్థించినం. 5 [illegible]
(నగునె; జనునె) నేల.

వంశకర్తయు నగు ననిన నయ్యయాతి శుక్రు వీడ్కొని దేవయానీసహితుం డై
తనపురంబునకు వచ్చి శుక్రుశాపంబున జరాభారంబుఁ దాల్చిన వానికి 190

క. తల వడఁకఁ దొడఁగె నింద్రియములగర్వ మడంగె నంగములు వదలె వళీ
పలితంబు లయ్యె నగరును, దలయేరును నుక్కిసయును [1]దలకొను దెంచెన్ 191

యయాతి యదుప్రముఖులకు శాపం బిచ్చుట

వ. ఇట్లు జరాక్రాంతుం డై నయ్యయాతి కొడుకుల నెల్ల రావించి నాకు విషయసుఖ
తృప్తి లే కున్నయది గావున మీయం దొక్కరుండు నాముదిమి గొని తనజవ్వ
నంబు నా కిచ్చునది యనిన విని యదుతుర్వసుద్రుహ్యానులు దండ్రి కి ట్లనిరి.

ఆ. తగిలి జరయు రుజయు దైవవశంబున, నయ్యె నేని [2]వాని ననుభవింత్రు
గాక యొఱఁగి యొఱఁగి కడఁగి యా రెంటిఁ జేకొందు రయ్య యెట్టిసుమతు లైన.

క. నరలు గల [3]కాము నైనను, దరుణులు రోయుదురు [4]డాయ ధనపతి యయ్యుం
బురుషుఁడు దుర్వ్వరజరా, పరిభూతి నశ్లిష్టభోగబాహ్యుఁడ కాఁడే 194

వ. అని యొడంబడ కున్న నలిగి యయాతి యదువంశంబునవారు రాజ్యంబున
[5]కయోగ్యులుగాఁ దుర్వసువంశంబునవారు ధర్మాధర్మవివేకశూన్యు లై సంకీర్ణవర్ణ
కిరాతులకు రాజులుగా ద్రుహ్యువంశంబునవా రుడుపప్లవసంతార్యం బైనదేశం
బునకు రాజులుగా జరాదూషకుం డగుట ననువంశంబునవారు ముదియు
నంతకు నుండక జవ్వనంబునన పంచత్వంబున కరుగువారునుంగా శాపం బిచ్చి
యానలువురకుం [6]గొండుకవాని శర్మిష్ఠాపుత్త్రుఁ బూరుం బిలిచి యడిగిన వాఁడు
దండ్రి కోరినయట్ల చేసిన నవయౌవనుం డై యయాతి యభిమతసుఖంబులు
సహస్రవర్షంబు లనుభవించి తృప్తుం డై పూరుజవ్వనంబు వానిక యిచ్చి తన
జరాభారంబుఁ దాన తాల్చి నిజాజ్ఞావిధేయచతురంతమహీతలబ్రహ్మక్షత్త్రాది
వర్ణముఖ్యుల నెల్ల రావించి మంత్రిపురోహితసామంతానంతపౌరజనసమక్షం
బున సకలక్షోణీచక్రసామ్రాజ్యంబునకుఁ బూరు నభిషిక్తుం జేసిన సర్వప్రకృతి
జనంబు లారాజున కి ట్లనిరి 195

మ. అవిచారం బని పల్క నోడెదము ధర్మాభిజ్ఞ నీయగ్రసం
భవుఁ డత్యున్నతశక్తియుక్తుఁడు మహీభారప్రగల్భుండు భా
ర్గవదౌహిత్త్రుఁడు పాత్త్రుఁ డీయదుఁడు లోకఖ్యాతుఁ డుండంగ నీ
కవనీశత్వభరంబుఁ బూన్పఁ దగునే పూరుం జఘన్యాత్మజున్ 196

వ. అనిన వారల కయ్యయాతి యి ట్లనియె 197

క. యదుఁ డగ్రతనూజుఁడు నా, హృదయసముద్భవుఁడు వాఁ డయిన మద్వచనం
బిది యేటిది యని కడు దుర్మదుఁ డై చేయక కృతావమానుం డయ్యెన్. 198

1 దతి 2 వారయు. 3 మరుని. 4 గవయు. 5 కనర్హులుగా. సంకీర్ణవర్ణప్రద
లై కిరాతదేశంబులకు రుడుప (రుడక) ప్లవరహితం. 6 కొండిక, కొండొక.

క. తనయుండు దల్లిదండ్రులు, పనిచినపని సేయఁడేని పలు [1]కెడలోఁ జే
కొనఁడేని వాఁడు తనయుం, డనఁబడునే పితృధనమున కర్హుం డగునే 199

క. పూరుఁడు గొండుక యయ్యును, భూరిగుణజ్యేష్ఠుఁడును సుపుత్త్రుఁడు నవనీ
భార[2]సహిష్ణుఁడు నాతఁడ, కోరినకార్యంబు [3]దీర్చి కుశలుం డగుటన్ 200

వ. రాజరాభారంబుఁ దాల్పినపుత్త్రుండ రాజ్యంబున కర్హుండును వంశకర్తయు
[4]నగు శుక్రవచనంబును నిట్టిద యని యయాతి ప్రకృతిజనంబుల నొడంబఱిచి
పూరు నఖిలభూభారధురంధరుం జేసి యదుప్రభృతులఁ బ్రత్యంతదేశంబులకు
రాజులం జేసి తాను వేదవేదాంగపారగు లయినబ్రాహ్మణులతోడం దపోవనంబు
నకుం జని యందుఁ గందమూలఫలాశనుండై వన్యంబులయిన ఫలంబుల హవ్య
కవ్యంబుల నగ్నిభట్టారకుం బితృదేవతలం దనుపుచు వానప్రస్థవిధానంబుఁ
దప్పక శిలోంఛవృత్తి నతిథిభుక్తశేషం బుపయోగించుచు నియతాత్ముండై క్రో
ధాధివర్జుండును నయి సహస్రవర్షంబులు దపంబు సలిపి సర్వసంగవిముక్తుం
డై సర్వద్వంద్వంబులును విడిచి ముప్పదియేండ్లు నిరాహారుం డయి యొక్క యే
డు వాయుభక్షకుం డయి పంచాగ్నిమధ్యంబున నిల్చి యొక్కయేఁడు నిరాహారు
నేకపాదంబున నిలిచి మహాఘోరతపంబు [5]సేసి దివ్యవిమానంబున దేవలోకం
బునకుం జని యందు దేవర్షిగణపూజితుండై బ్రహ్మలోకంబునకుం జని యందు
బ్రహ్మర్షిగణపూజితుం డై యనేకకల్పంబు లుండి క్రమ్మఱ నింద్రలోకంబునకు
వచ్చిన నింద్రుండు వానిం బూజించి యిట్లనియె 201

ఆ. కొడుకుజవ్వనంబుఁ గొని [6]నీవు నిజరాజ్య, భూరిభరము వాని బూన్పి వెడ
డతని కెద్ది గఱపి తని యడిగిన హరి, కయ్యయాతి యిట్టు లనుచు నర్థి

—— యయాతి పూరునకు బోధించినసేతులు. ——

క. ఎఱుక గలవారిచరితలు, గఱచుచు సజ్జనులగోష్ఠిఁ గదలక ధర్మం
బెఱుఁగుచు నెఱిఁగినదానిని, మఱవక నడపించునది [7]సమంజసబుద్ధిన్. 203

క. ఇచ్చునది ధనము పాత్రున, కచ్చుగ నొరు వేఁడకుండునది యత్నంబు
వచ్చినయాశార్థుల వృథ, పుచ్చక చేయునది సర్వభూతప్రీతిన్ 204

క. మనమునకుఁ బ్రియంబును హితముును బథ్యముఁ దథ్యమును నమోఘము మధురం
బును బరిమితమును నగుపలు, కొనరఁగఁ బలుకునది ధర్మయుతముగ నెల్లెడన్.

సీ. వదనబాణాసనవ్యక్తముక్తము లైనపలుకు లన్యుఁడు వాఁడిబాణతతుల
బరమర్మలక్ష్యముల్ వాయక భేదించు చుండెడుదుర్జనయోధవరుల

1 కెద. 2 సహిష్ణుండును నా. 3 జేసి. 4 నగు నని 5 సేసిన నింద్రుండు ప్రత్యక్షం బై దివ్యవిమానం బొసంగిన దాని నెక్కి. 6 యిచ్చి భూచక్ర 7 సమంచిత, సమస్థిర.

కడ నుండ *నున్నది కరుణ యార్జవ మక్షజయము సత్యంబును శమము శౌచ
మనువీనియెడ నిల్పునది శత్రుషడ్వర్గజయ మందునది శుద్ధశాంతబుద్ధి
తే మదముఁ గామంబు గ్రోధంబు మత్సరంబు
లోభమును మోహమును ననులోనిసహజ
వైరివర్గంబు [1]నొడిచినవాఁడ యొడుచు
నశ్రమంబున వెలుపలియహితతతుల 206

వ అని పూరుం గఱపితి నమ్మహాపురుషుం డోరులకుఁ గఱపునట్టిసర్వగుణసంపన్నుం
డనిన విని యింద్రుండు వెండియు నయ్యయాతి కి ట్లనియె. 207

క ఏమితపం బొనరించితి, భూమీశ్వర పుణ్యలోకభోగంబులఁ దే
జోమహిమ ననుభవించితి, సామాన్యమె శతసహస్రసంవత్సరముల్ 208

వ అనిన నయ్యింద్రున కయ్యయాతి యి ట్లనియె 209

క సుర దైత్య యక్ష రాక్షస, నర ఖేచర సిద్ధ మునిగణ ప్రవయలభో
సురతపములు నా దగుదు,ష్కర ఘోరతపంబు సరియుఁ గా విను రేంద్రా. 210

—— ఇంద్రుండు యయాతిని స్వర్గలోకభ్రష్టునిఁ జేయుట. ——

వ అని తనతపోమహిమానంబున మహర్షులతపంబు లవమానించి పలికిన నయ్యయాతి
గర్వంబునకు సహింపక యింద్రుం డలిగి నీకు దేవలోకసుఖానుభవంబులందుఁ
బుణ్యక్షయమాయె యగ్గర్వ నీగర్వంబు నిన్నింత సేసె నింక నధోలోకంబున కరు
గు మనిన వాఁడును మనుష్యలోకంబునకుం బోవ నోపక నంతరిక్షంబున సద్భ
వనంబున సత్సంగతి నుండునట్లుగా నాకుఁ బ్రసాదింపు మని యింద్రు నను
మానంబు వడసి 211

తే. అంతరిక్షంబునఁ గలన దిగంతరములు
వెలుఁగఁ జనుదెంచునాతని విమలదీప్తి
సూర్యాది సద్గ్రహములు గడుఁ జోద్య మంది
సురుచిరద్యుతి యిది యే మి యొక్కొ యనుచు 212

వ. అంత నయ్యయాతిదౌహిత్రులైన యష్టకుండును బ్రతర్దనుండును వసుమంతుం
డును నౌశీనరుం డయినశిబియు ననువారలు సద్భవననివాసులు గమయొద్దకుం
జనుదెంచినయయాతి నధికతేజోమయు ననంతపుణ్యమూర్తిం గని నిస్సంగస్నేహం
బున నభ్యాగతపూజల సంతుష్టుం జేసి నీవెవ్వండ వెందుండి యేమికారణంబున
నిందులకు వచ్చి తని యడిగిన వారలకు నయ్యయాతి యి ట్లనియె. 213

క. [2]నవద్యధర్మచరితంబున నున్నతుఁ డైనసహుషపుత్త్రుఁడఁ బూరుం
డనుమధ్యమలోకేశ్వరు, జనకుండ యయాతి యనఁగఁ [3]జనియెడువాఁడన్.

* ఉన్నది = ఉండునది. 1 నుడిచిన...యుండుచు...వెలిక్రొత్తి మాఱతతుల. 2 పిఫుల.
3 నడిసను , జాలిన.

క. అమితతపోవిభవంబునఁ, గమలజులోకంబు మొదలు గాఁ గలసురలో
కములందుఁ బుణ్యఫలములఁ, గ్రమమున భోగించి యింద్రుకడ కేఁ జనినన్.
క. సురపతి నాతపమున క,చ్చెరువడి నీతపము పేర్మిఁ జెప్పుమ యనినన్
సురసిద్ధమునీంద్రతప, [1]శ్చరణలు నాతపముతోడ సరి గా వంటిన్. 216
చ. అమరవిభుండు దాని విని యల్గి మదంబున నుత్తమావమా
నము దగునయ్య చేయ నని నన్ను నధోభువనప్రపాతసం
భ్రమవివశాత్మఁ జేసె నది పాడియ యొందును నల్ప మయ్య ద
ర్పము బహుకాలసంచితతపఃఫలహాని యొనర్ప కుండునే. 217

వ. ఇట్లు కుపితశతమఖవచన[2]ప్రపీడితుండ నయి తదాదేశంబున సద్భువనంబునను
వచ్చితి ననిన నాతండు దమకు మాతామహుం డగుటయు నతనిమహాత్మ్యం
బును సార్వలౌకికత్వంబును సర్వజ్ఞానసంపత్తియు నెఱింగి యష్టకాదులు సకల
ధర్మాధర్మంబులు సుగతిదుర్గతిస్వరూపంబులు జీవులగర్భోత్పత్తిప్రకారంబులు
వర్ణాశ్రమధర్మంబులు నడిగిన వారల కయ్యయాతి యి ట్లనియె. 218

ఆ. సర్వభూతదయకు సత్యవాక్యమునకు, నుత్తమంబు ధర్మ మొం డెఱుంగ
నొరులనొప్పి[3]కోడ కుపతాప మొనరించు, నదియ కడు నధర్మ మనిరి బుధులు.
ఆ. వేదవిహితవిధుల నాదరించుట యూర్ధ్వ,గతికిఁ దెరువు విధులఁ గడచి యొందు
నాఁగఁబడినవాని [4]లోఁగక చేయుట, యధమగతికి మార్గ మనిరి మునులు 220

వ. మఱియు గర్భయోనియందు ఋతుపుష్పరససంయుక్తంబగుచు రేతంబు గాడ్పు
చేతం బ్రేరితం బయి కలసిన నందుఁ బంచతన్మాత్ర[5]లు పొడ వయి క్రమంబున
నవయవంబు లేర్పడి లబ్ధజీవులయి యుద్భవిల్లి శ్రోత్రంబుల శబ్దంబును నేత్రంబుల
రూపంబును ఘ్రాణంబున గంధంబును జిహ్వను రసంబును ద్వక్కున స్పర్శంబును
మనంబున సర్వంబును నెఱుంగుచుఁ బూర్వకర్మనియోగంబున దుష్కృతంబును
సుకృతంబును జేయుచు దుష్కృతబాహుళ్యంబునఁ బుణ్యంబు గీడ్పఱిచి బుద్ధి
విరహితంబు లైనతిర్యగ్యోనులందుఁ బుట్టుదురు సుకృతబాహుళ్యంబునఁ బాపం
బు గీడ్పఱిచి బుద్ధియుక్తు లై మనుష్యయోనులందుఁ బుట్టి యుక్తాచారులును
దత్త్వవిదులును నయి దేవత్వంబునం బొంది విశుద్ధజ్ఞాను లయి ముక్తు లగు
దురు మఱి యుక్తాచారు లెవ్వ రనిన గురుశుశ్రూష సేయుచు నిత్యాధ్యయ
నాగ్నికార్యంబులయం దప్రమత్తులయి శమదమశౌచంబులు దాల్చి [6]యవిఘ్నిత
బ్రహ్మచర్యు లయినబ్రహ్మచారులును బాపంబునకుఁ బరోపతాపంబునకును వెఱచి
ధర్మ్యం బైనవిత్తంబున నతిథులం బూజించుచు యజ్ఞంబులు సేయుచుఁ బరుల
యీనిధనంబులు పరిగ్రహింపక నిత్యానుష్ఠానపరు లయినగృహస్థులును నియ

1 శ్చరిత. 2 ప్రతిమం. 3 కొఱకు ను (కోర్చి యుం) పతాప మొందని, యదియ చూ యధర్మ.
4 దాఁగ. 5 లౌడ లయి. 6 యధిగత ; యవిఘ్నుత.

తాహారు లై సర్వసంగంబులు విడిచి జితేంద్రియు లైనవానప్రస్థులును వనంబులనుండి గ్రామ్యవస్తువుల నుపయోగించక గ్రామంబులనుండి శరీరధారణార్థంబు నియతస్వల్పభోజనులయి నగరప్రవేశంబు పరిహరించి కామక్రోధాదులం బొరయక శౌచాలంక్రియారతు లయి సర్వద్వంద్వంబులు నొడిచి సర్వసంగవివర్జితు లయి యేకచరు లయి యనేకనికేతను లయినయతులును ననువీరలు దమతపఃపుణ్యాచారంబులం జేసి క్రిందం బదితరంబులవారిని మీఁదం బదితరంబులవారిని నమ్మును నుద్ధరింతురు గావున 221

క. మానాగ్నిహోత్రమును మతి, మానాధ్యయనమును మానమౌనంబు నవి
జ్ఞానమున మానయజ్ఞము, నా నయథార్థంబు లివియు నాలుగు నుర్వీన్ 222

వ. అని యయాతి యష్టకాదు లడిగినవాని నెల్ల సంక్షేపరూపంబునం జెప్పుటయు వారలి ట్లనిరి 223

తే. సకలవిదుండవు సర్వలోక, వర్తనము లెఱింగినపుణ్యకర్త నీవు [?]యనిన
నెయ్య మొనరంగ నెఱిఁగింపుమయ్య మాకు, వెలయఁ బుణ్యలోకంబులు గలవె

వ. మీకుం బుణ్యలోకంబులు గలవని యయాతి సెప్పిన విని యన్నలువురు సంతోషించి యేము నీదౌహిత్రులము సుమ్మని తమ్మెఱింగించి వానికిఁ బుణ్యలోకంబు లిచ్చి న ట్లయ్యయాతి సత్సంగతిం జేసి తానును దౌహిత్రులు నూర్ధ్వలోకంబునకు జనిరి యని. 225

క. అంతుల[1]పుణ్యజనన నన,నూనయునకుఁ బరీక్షిదగ్రసుతునకు వైశం
పాయనుఁ డనంతపుణ్యక,థాయత్తము గాఁగఁ జెప్పె నని కడుఁ బ్రీతిన్ 226

క. శ్రీవనితాప్రత, భూరిస్థిరబాహుదండ. బుధనుతసుగుణా
[?] కలియుగ [?]త్రస, [?] తిపదాబ్జపూజనాసక్తమతీ 227

మా. [?]శిలవచ [?] గండిత[?] సూరినిధాన దానవినోద [?]
[?]యథామ దిక్పరిపూరి[?]
[?]యశోనిధి [?] వైరివె
[?]దారి ఘో[?] సిఖాసిఖ [?]జ్వాల్ 228

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతము
నం దాదిపర్వంబున శ్రీమహాభారతకథాప్రారంభంబును వ్యాసుజన్మంబును దేవ
[?] దానవ ముని యక్ష [?] గంధర్వాదినానావిధభూతసంభవంబును [?]
[?]ంబును రాజవంశోత్పత్తియు యయాతిచరితంబును నన్నది తృతీయా
శ్వాసము

---

1 చరిత్రము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీలలనాస్తనఘటితవి
శాలోరస్థ్సల వివేకచతురాసన వా
ణీలీలాస్పద విలస
చ్చాళుక్యాన్వయపయోధిసంపూర్ణశశీ 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు యయాతికిం బుత్త్రుం డయినపూరుండు సకలమహీరాజ్యంబు సేయుచు వంశకర్త యయిన వానికిం గౌసల్య యనుదానికి జనమేజయుండు పుట్టి రాజై యశ్వమేధత్రయంబుఁ జేసి ప్రఖ్యాతి నొందె నాజనమేజయునకు ననంత యనుదానికిఁ [1]బ్రాచిశుండు పుట్టి పరాక్రమంబున నుదయాచలపర్యంతంబు ప్రాగ్దిగ్విజయంబు సేసి ప్రాచిశుం డనం బరఁగె నట్టిప్రాచిశునకు నశ్మకి యనుదానికి సంయాతి పుట్టె వానికి వరాంగి యనుదానికి నహంయాతి పుట్టె వానికిం గృతవీర్యపుత్త్రి యైనభానుమతికి సార్వభౌముండు పుట్టె వానికిఁ గేకయరాజపుత్త్రి యైనసునందకు జయత్సేనుండు పుట్టె వానికి [2]వైదర్భి యైనసుశ్రవసకు నవాచీనుండు పుట్టె నవాచీనునకు విదర్భరాజపుత్త్రి యైనమర్యాదకు (నరిహుండు పుట్టె వానికి నంగి యనుదానికి) మహాభౌముండు పుట్టె నామహాభౌమునకుం బ్రసేనజిత్పుత్త్రి యైన సుపుష్టకు నయుతానీకుండు పుట్టె [3]వానికిం బృథుశ్రవసునిపుత్త్రి యైనకామకు నక్రోధనుండు పుట్టె వానికిం గాళింగి యైనకరంభ యనుదానికి దేవాతిథి పుట్టె వానికి వైదేహి యయినమర్యాదకు ఋచీకుండు పుట్టె వానికి నంగి

1 ప్రాచీన్వంతుండు. 2 వైదేహి యైనసుభద్రకు సురాచీనుండు. 3 అయుతానీకునకుఁ బ్రియసేనపుత్త్రి యైనభానుమతికి...గాళింది ..కరంధమ ..దేవాపి...వరాంగి..., ...మతిమంతుండు. (ఇట్లు భిన్నభిన్నముగా నున్నది.)

ర్యైనసుదేవ యనుదానికి ఋతుండు పుట్టె ఋతునకుఁ దక్షకపుత్త్రి యయిన జ్వాల యనుదానికి మతినారుండు పుట్టె. 2

క. ఇమ్ముగ సరస్వతీతీరమ్మునఁ బండ్రెండువత్సరమ్ములు విధిమా
ర్గమ్మున సద్గుణసముదాయమ్మొలఁగఁగఁ జేసె సత్త్రయాగము [1]నిష్ఠన్ 3

క. అతనికి సరస్వతీనది, మతి ననురక్త యయి వాని మానుగఁ దనకుం
బతిఁ జేసికొనియె ధర్మస్థితి నయ్యిరువురకుఁ [2]త్రసుఁడు ధీరుఁడు పుట్టెన్. 4

వ. త్రసునకుఁ గాళింది యనుదాని[3]కి నీలినుండు పుట్టె వానికి రథంతరి యనుదానికి దుష్యంతుండు పుట్టెఁ బుట్టి యనన్యసాధారణగుణయుక్తుం డై 5

క. బాలహరిణములఁ బట్టెడు, [4]లీలను విషమాటవీచలితకేసరిశా
ర్దూలేభశరభముల దన, బాలత్వమునంద యెగిచి పట్టుచు మఱియున్ 6

క. ఉర్వీరుహనివహముతోఁ, బర్వతములు వెఱికి యొండుపర్వతములపైఁ
బర్వఁగ వైచుచు యౌవన, గర్వంబున నొప్పె నుర్విఁ గడు నధికుం డై. 7

శా. [4]ఆ దుష్యంతుఁ డనంతసత్త్వుఁడు సమస్తాశాంతమాతంగమ
ర్యాదాలంకృత వైనభూవలయ మాత్మాయత్త మై యుండఁగా
నాదిత్యాంశుసమీరదుర్గమమహోగ్రారణ్యదేశాళితో
నాదిక్షత్త్రచరిత్ర నేలె నజితుం డై బాహువీర్యంబునన్ 8

క. అతనిరాజ్యంబున నుర్వీతలమును బ్రజాసమృద్ధి వెలసి రుజాశో
కాతంకక్షయశంకాపేతం బై ధర్మచరితఁ బెరుఁగుచు నుండెన్ 9

వ. అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు మృగయావినోదార్థి యయి యాదిత్యహయంబులకంటె వడి గలవాహనంబులు [5]పూనినరథం బెక్కి యాజానేయతురంగారూఢు లైనయాశ్వికులు పరివేష్టించి రాఁగ ననంతకుంతశక్తిచాపకృపాణపాణు లయిన వీరభటసహస్రంబులతోఁ జని వనంబులోనిమృగంబులం జుట్టి ముట్టి 10

క. కలయఁగ [6]నార్పులబొబ్బల, నులిఁకున నవ్విపిన మనుగుహోదధిఁ బెలుచం
గలఁచెను దుష్యంతమహాబలమందరనగము సత్త్వభయజననం బై 11

క. సరభసపరిచలితమహా, శరభద్విపరిపువరాహశార్దూలమహా
ద్విరదాదిప్రకరభయంకరవనమధ్యమున నృపతి గడుఁ గడిమిమెయిన్ 12

క. ఒఱలి పఱచుమృగముల, నేసియు డాసినమృగముల నెగిచి జాడిన్
వ్రేసియుఁ జంపెను మృగయావ్యాసక్తి నపారఘోరవన్యమృగాళిన్ 13

1 నెమ్మిన్; పేర్మిన్ 2 'తంసు' అని వ్రాతప్రతులయందున్నది సంస్కృతమును సి(ద్ధ) 3 'ఈలిలుండు' అనునది తప్పు. సంస్కృతమున 'ఈలినం తు సుతం తంసు ర్జనయామాస, 'ఈలినో జనయామాస దుష్యన్తమ్' అని యున్నది. 4 లీల మహాటవి కిఁ జని సింహక వ్యాఘ్రశా 5 పూన్చిన 6 నార్పును బొబ్బయును, నులిఁకు (ను) న.

వ. ఇట్లు పెక్కుమృగంబుల నెగిచి చంపుచు మఱియుఁ జంపెడువేడుక నతిదూరంబున కరిగిన నాతనిరథవేగంబు ననుగమింప నోపక యధికక్షుత్పిపాసాపరవశు లయి పదాతు లయ్యయిప్రదేశంబుల విశ్రమించి రంత దుష్యంతుండు కతిపయామాత్యపరిజనపురోహితసహితుం డై కొండొకనేల యరిగి ముందట నొక్కపుణ్యనదీతీరంబున వివిధసురభికుసుమఫలభారవినమ్రతరులతాగుల్మపరిశోభితం బయినయొక్కవనంబు గని 14

క. అమరపతిఖాండవమునకు, రమణను వైశ్రవణుచైత్రరథమునకు సమా
నముగా దీనిని భూభాగమునకు రచియించెనొక్కొ కమలజుఁడు దయన్ 15

వ అని దానిరమణీయభావంబుఁ బొగడుచుఁ [1]జనుదెంచి యవ్వనంబు సొచ్చునప్పుడు 16

చ అతిరుచిరాగతుం డయినయాతనికిన్ హృదయప్రమోద మా
తతముగ నవ్వనంబున లతాలలనల్ మృదులానిలాపవ
ర్జితకుసుమాక్షతావళులు సేసలు [2]వెట్టినయట్టి రైరి సం
పతదళినీనినాదమృదుభాషల దీవన లొప్ప నిచ్చుచున్. 17

వ మఱియును 18

క కాఱడవిఁ బఱచుమృగముల, నూఱడకం [3]దిగిచి డస్సి యున్నతని శ్రమం
బాఱఁగ నెడఁ బరితాపము, దీఱఁగఁ బై వీచె నన్నదిపవనంబుల్ 19

మానిని ఏచి తనర్చి తలిర్చినక్రొవ్వుల నిమ్మగు నవ్వుల జొంపములం
బూచినమంచియశోకములన్ సురపొన్నలఁ బొన్నల గేదఁగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకారములం గదళీతతులం
జూచుచు వీనుల కింపెసఁగన్ వినుచున్ శుకకోకిలసుస్వరముల్. 20

కవిరాజవిరాజితము. చనిచని ముందట నాజ్యహవిర్ధ్రుతసౌరభధూమలతాతతులం
బెనఁగినమ్రాఁకులకొమ్మలమీఁద నపేతలతాంతము లైనను బా
యనిమధుపప్రకరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగెఁ దపో
వన మిది యల్లదె దివ్యమునీంద్రునివాసము దా నగు నంచు నెడన్ 21

వ ఇట్లు హృదయసుఖావహం బగు చున్నయవ్వనంబులో నరిగి యరిగి యనవరతపదక్రమపఠ్యమానమహాద్విజవేదధ్వనులను నవిచ్ఛిన్నహూయమానాగ్నిహోత్రస్వాహాశబ్దంబులను ననేకమునిగణ[4]ప్రణీతవచనవిషయవిభాగవినిర్ణయన్యాయనిపుణవిద్వత్సభాసంభాషణఘోషంబులను [5]బ్రతిపక్షదుర్వాదనప్రమాణాచార్యమాణవేదార్థమీమాంసకగోష్ఠీవివాదనాదంబులనుం జేసి మ్రాయుచు యజ్ఞప్రయోగప్రవీణు లయినయాజ్ఞికులకును విహితానుష్ఠానాసక్తు లగునయును

1 జొత్తెంచు. 2 చల్లిన. 3 దెగిచి 4 ప్రణుత. 5 పర.

ష్ఠాతలకును నధికతపోనిరతు లయినమహాతపోధనులకును నివాసంబయినపుణ్య నదీతీరంబునఁ దద్దయురమ్యంబయి గంగాతీరంబున నరనారాయణస్థానంబునుం బోలె జగత్పావనం బగుచున్న కణ్వమహామునియాశ్రమంబు గని యందు. 22

సీ. శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు చదివెడుశుకములచదువు దగిలి
కదలక వినుచుండుకరులును గరికరశీతలచ్ఛాయఁ దచ్ఛీకరాంబు
కణములచల్లనిగా డ్పాసపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్న సింహములును
భూసురప్రవరులు భూతబలుల్ దెచ్చి పెట్టునీవారాన్న పిండతతులు
తే. గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసి యాడు, చున్న యెలుకలుఁ బిల్లులు నొండుసహజ
వైరివర్గంబులయు సహవాస మపుడు, సూచి మునిశక్తి కెంతయుఁ జోద్యమంది.

వ. ఇక్కాశ్యపుం డైనకణ్వమహామునీంద్రునకు నమస్కరించి వచ్చెద నావచ్చు నంతకు నందఱు నిచ్చోటన యుండునది యని 24

చ. వలయునమాత్యులం దగినవారల నుంగఁగఁ బంచి ధారుణీ
తలపతి యొక్కరుండ చని తన్విఁ బయోజదళాయతాక్షి సం
కులమిళితాళినీలపరికుంచితకోమలకుంతలన్ శకుం
తల యనుకన్యకం గనియె దన్మునివల్లభమందిరంబునన్ 25

వ. అదియును వసంతవిలాసంబున జయంతుండపోనిదుష్యంతు నెఱింగి యతిసంభ్రమంబున నాసనార్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి కుశలం బడిగియున్న నక్కన్యకం జూచి దుష్యంతుం డి ట్లనియె 26

ఉ. క్రచ్చఱ వేట వచ్చి యిట కణ్వమహామునిఁ జూచి పోవఁగా
వచ్చితి [1]నెందుఁ బోయిరొకొ వా రనినన్ విని యాలతాంగి వా
రిచ్చటనుండి యీక్షణమ యేఁగిరి కానకుఁ బండ్లు దేర మీ
వచ్చు టెఱింగి రేని జనవల్లభ వారును వత్తు రింతకున్ 27

వ. వారు వచ్చునంతకు నొక్కముహూర్తం బుండునది యనిన విని యక్కోమలి వినయంబునకు మృదుమధురవచనంబులకు సంతోసిల్లి దానిం గన్యకఁగా నెఱింగి మనోజరాజ్యలక్ష్మియుంబోనిదాని సర్వలక్షణలక్షితంబు లయినసర్వావయవంబులుం జూచి సంచలితహృదయుండై నీ వెవ్వరికూఁతుర విట్టి[2]రూపలావణ్యవిలాస విభ్రమగుణసుందరి వెందుల కేల వచ్చి తని యడిగిన నది యి ట్లనియె 28

శకుంతల దుష్యంతునకుఁ దనజన్మక్రమం బెఱింగించుట.

క. జగతీవల్లభ యే నుగ్రగణితధర్మస్వరూపుఁ డని జనములు దన్
బొగడఁగ నెగడువరాధ్యుం, డగుకణ్వతపోమునీంద్రు నాత్మజ ననినన్ 29

వ. అది మునికన్యయేని మఱి యేలొకొ యీలలితాంగియందు [3]నా
హృదయము దగ్గియుం దవిలె నిప్పలు కింతను నమ్మ నేర

1 యెందు బోయిరొకో 2 రూపలావణ్యగుణసుందరి. 3 నా, యెద.

య్యేవ విజితేంద్రియుం డనఁగ నిమ్మునిఁ బాయక యిందు నంచు దా
నిది కలదా యెఱుంగ నవనీపతి యుత్సుకుఁ డయ్యె నాత్మలోన్ 30

వ. ఇట్లు దుష్యంతుండు శకుంతలజన్మంబెఱుంగ వేఁడి వెండియు దాని కిట్లనియె.

తే. ఉత్తమాశ్రమనిష్ఠితుఁ డూర్ధ్వరేతుఁ, డైనకణ్వమహాముని యనఘచరితుఁ
డట్టిముని కెట్లు కూఁతుర వైతి దీని, నాకు నెఱుఁగంగఁ జెప్పుము నలిననేత్ర

వ. అని యడిగిన నారాజునకు శకుంతల యి ట్లనియె 33

క. ఇక్కమలాక్షి శకుంతల, యెక్కడియది దీనిజన్మ మెవ్విధ మని త
న్మొక్కి మునినాథుఁ డడిగిన, నిక్కాశ్యపు లర్థిఁ జెప్పి రేను వినంగన్ 34

వ. నాజన్మప్రకారంబు మాయయ్య యమ్మునికిం జెప్పినవిధంబు చెప్పెదఁ జిత్తగించి
విను మని యాదుష్యంతునకు శకుంతల యి ట్లనియె. 35

సీ. అనఘుఁడు రాజర్షి యై తపశ్శక్తిమై బ్రహ్మర్షిభావంబుఁ బడసి యున్న
సన్మునీశ్వరుఁడు విశ్వామిత్రుఁ డతిఘోరతపము సేయుచు నున్నఁ దత్తపమున
కెంతయు వెఱచి దేవేశ్వరుఁ డప్సరోగణములలో నగ్రగణ్య యైన
దాని మేనక యనుధవళాక్షిఁ బిలిచి విశ్వామిత్రుపాలికిఁ జని తగియ

ఆ. ఘోరతపము చెఱిచి కోమలి నా దైన, దేవరాజ్యమహిమఁ దివిరి నీవు
గావు మనిన నదియుఁ గడుభయంపడి యమరేశ్వరునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.

చ. వనజభవప్రభావుఁ డగువాని వసిష్ఠు నపత్యశోక మ
న్వననిధిలోన ముంచినయవారితసత్త్వుఁడు నిన్నుఁ దొట్టియా
యనిమిషు లెల్ల [1]వానికి భయంపడు చుండుదు రట్టియుగ్రకో
పనుకడ కిప్డు దేగుమని పాడియె యిప్పని నన్నుఁ బంపఁగాన్ 37

ఉ. అమ్ముని యల్గి చూచుడును నాక్షణమాత్రన గోత్రధారణీ
ధ్రమ్ములు వ్రయ్యు నయ్యసుము దక్కఁగ నంబుధు లింకు మూఁడులో
కమ్ములు దిర్దిరం దిరుగుఁ గాడ్పు చలింపఁగ నోడు నుగ్రతం
బమ్మినయట్టికోపపరుపాలికి భామలు వోవ [2]నోడరే 38

వ. అయినను నానేర్చువిధంబున నమ్మునివరుచిత్తంబు మెత్తన చిత్తజాయత్తం బగు
నట్లుగాఁ జేసెద నని వాసవు వీడ్కొని మేనక తనకు మందమలయానిలంబు
దోడుగాఁ జనుదెంచి హిమవత్పర్వతప్రదేశంబునం దపంబు సేయుచున్న
విశ్వామిత్రుతపోవనంబు సొత్తెంచిన 39

క. చల్లనిదక్షిణమారుత, మల్లన వీతెంచెఁ దగిలి యాలలనాధ
మ్మిల్లకుసుమాంగరాగస, ముల్లసనసుగంధి యగుచు మునివరుమీఁదన్. 40

వ. అంత 41

---

1 వానిక. 2 నేర్తురే.

చ. అనిమిషకాంతయుఁ నవలతాంతవిభూషణలీల నల్లన
ల్లన వనకేళిలాలసవిలాసగతిం జనుదెంచి ముందటం
గనియె [1]మహామునిప్రవరుఁ గౌశికుఁ గౌశికచిత్తభీతిసం
జననమహాతపశ్చరణసంయతచిత్తు నిరస్తచిత్తజున్. 42

క. అంబుజలోచన గని విన,యంబున నమ్మునికి మ్రొక్కి యనురాగముతో
డం బుష్పాపచయవ్యా,జంబున విహరించుచుండె సఖులుం దానున్. 43

చ. అలసత యొప్పఁగాఁ దరుణి యమ్మునివల్లభుమ్రోల నున్నసం
చలితసుగంధబంధురసమీరవశంబునఁ దూలి బాలపై
వలు వెడలఁ బయల్పడియె [2]వర్ధకుచంబులుఁ గక్షయుగ్మముం
లలితకృశోదరంబుఁ దరళత్రివళీయుతరోమరాజియున్. 44

క. అందుఁ దనదృష్టి నాటుడుఁ, గందర్పనిశాతసాయకంబులు పలుచఁ
డెందమునఁ గాఁడిన ధృతి సెడి, కంది మునీంద్రుండు దానిఁ గవయం దివిరెన్.

వ. మేనకయు విశ్వామిత్రునిష్టంబునకుం దగినకామోపభోగంబులం బెద్దకాలంబు రమియించిన నయ్యిద్దఱకు నిక్కన్యక పుట్టిన దీని మాలిని యనునొక్కయేటి పులినతలంబునం బెట్టి మేనక దేవలోకంబునకుం జనియె విశ్వామిత్రుండును తపోవనంబునకుం జనియె నంత నమ్మునిప్రభావంబున. 46

ఆ. చెలఁగి లేవ నేడ్చుచిఱుతుకదానిఁ గ్ర,వ్యాద ఘోరమృగము లశనబుద్ధిఁ
బట్టి కొనఁ ఱెట్టకలఁ గప్పి రక్షించు,కొని శకుంతతతులు గూడి యుండె 47

వ. అంత నేను శిష్యగణంబులతోడ సమిత్కుసుమఫలాహరణార్థం బక్కడకుం జని యమ్మాలినీపులినతలంబున శకుంతరక్షితయై యున్నదాని నత్యంతకాంతి [3]మాతి నవనీతలంబున కవతరించినతరుణశశిరేఖయుంబోనిదాని నెత్తికొని వచ్చి శకుంతరక్షిత యగుటం జేసి శకుంతల యనునామం బిడి కరంబు గారవంబునం బెనిచితిని. 48

మధ్యాక్కర. తనర జనకుండు నన్నప్రదాతయును భయత్రాత
యును ననఁగ నింతులకు మువ్వు రొగిన గురువులు వీర
లనఘ యుపనేత మఱియు నిరంతరాధ్యాపకుండు
ననఁగఁ బురుషున కియ్యేవు రనయంబును గురువులు. 49

వ. అనం బరఁగినశాస్త్రార్థంబున నేను దీనికి భయత్రాతల మగుటం జేసి గురుల మిదియును మాచే నభివర్ధిత యగుటం జేసి మాకు హృదయానందని యైనకూఁతు రని కణ్వమహాముని యమ్మునికిం జెప్పినవిధం బంతయు సవిస్తరంబుగా శకుంతల సెప్పిన విని దుష్యంతుం డాత్మగతంబున. 50

1 మునీశ్వర. 2 వట్రువచన్నులు. 3 కాంతి, డాయ.

దుష్యంతుండు శకుంతలను వివాహంబు సేసికొనఁ గోరుట.

చ. ఇది మునినాథకన్య యని యెంతయు నిస్పృహవృత్తి నున్న నా
హృదయము రాజపుత్త్రి యని యిక్కమలాక్షి నిజాభిజాత్యసం
పద నెఱిఁగించినన్ మదనబాణ[1]పరంపర కిప్పు డుండ నా
స్పద మయి సంచలించె నళిపాతవికంపితపంకజాకృతిన్ 51

వ. అనుచు మదనాతురుం డయి దుష్యంతుండు దనయం దక్కోమలియనురాగం
బుపలక్షించి యి ట్లనియె 52

క. ఈవల్కలాజినములకు, నీవన్యఫలాశనముల కీవిటపకుటీ
రావాసములకు నుచితమె, నీవిలసితరూపకాంతినిర్మలగుణముల్ 53

ఉ. ఈమునిపల్లె నుండు టిది యేల కరం బనురాగ మొప్పఁగా
భామిని నాకు భార్య వయి భాసురలీల నశేషరాజ్యల
క్ష్మీమహనీయసౌఖ్యముల మేలుగ నందు మనింది తేందు పా
దామలతుంగహర్మ్యముల హారిహిరణ్మయకుట్టిమంబులన్ 54

సీ. బ్రాహ్మంబు దైవంబుఁ బరఁగ నార్షంబుఁ బ్రాజాపత్యమును రాక్షసంబు నాసు
రంబు గాంధర్వంబు రమణిఁ బైశాచంబు ననునెనిమిదివివాహములయందుఁ
గడుఁ బ్రశస్తములు సత్క్షత్త్రవంశ్యులకు గాంధర్వరాక్షసములు ధర్మయుక్తి
నీకును నాకును నెమ్మిఁ బరస్పరప్రేమంబు గాముండు పెంపఁ దొడఁగె

ఆ. గాన [2]యెడయుఁ జేయఁగా నేల గాంధర్వ, విధి వివాహ మగుట వినవె యుక్తి
మనిన లజ్జఁ జేసి యవనతవదన యై, యాలతాంగి యిట్టు లనియెఁ బలికి. 55

క. కరుణానిరతులు ధర్మ, స్వరూపు లింతకు మదీయజనకులు సనుదెం
తురు వారు వచ్చి నీ కిచ్చిరేని పాణిగ్ర[3]హణము సేయుము నన్నున్ 56

వ. అనిన దానికి దుష్యంతుం డి ట్లనియె. 57

తే. తనకు మఱి తాన చుట్టంబు తాన తనకు, గతియుఁ దన్నిచ్చుచోఁ దానకర్తయనఁగ
వనజనేత్ర గాంధర్వవివాహ[4]మతిర,హస్యమును నమంత్రకమునునగుచునొప్పు

వ. అని దుష్యంతుండు గాంధర్వవివాహస్వరూపంబు సెప్పి శకుంతల నొడంబఱి
చిన నది యి ట్లనియె 59

చ. నరనుత నీప్రసాదమున నా కుదయించిననందనున్ మహీ
గురుతరయౌవరాజ్యమునకున్ దయతో నభిషిక్తుఁ జేయఁగా
వరము ప్రసన్నబుద్ధి ననవద్యముగా దయసేయు నెమ్మితో
నిరుపమ[5]దాన య ట్లయిన నీకును నాకును సంగమం బగున్ 60

వ. అనిన విని శకుంతల కెంతయు సంతోషంబుగా దానికోరినవరం బిచ్చి గాం
ధర్వవివాహంబున నభిమతసుఖంబు లనుభవించి యక్కోమలి వీడ్కొని నిన్నుఁ

1 పరంపరఁ గుంద నిప్పు డా. 2 తడవు. 3 హంబు. 4 మిది. 5 కీ ర్తి

దోడ్కొని రా నస్మత్ప్రధానవర్గంబుఁ గణ్వమహామునిపాలికిం బుత్తెంచెద నని యాయెడ నొడివి దుష్యంతుండు నిజపురంబునకుం జనియె నిట శకుంతలయుఁ దనచేసినదాని మునివరుం డెఱింగి యలిగెడునో యని వెఱచు చుండె నంత నమ్మహాముని వనంబుననుండి కందమూలఫలంబులు గొని చనుదెంచి లలిత శృంగారభావంబున లజ్జావనతవదనయు నతిభీతచిత్తయు నై యున్నకూఁతుం జూచి తనదివ్యజ్ఞానంబున నంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి క్షత్త్రియులకు గాంధర్వ వివాహంబు విధిచోదితంబ యని సంతసిల్లి శకుంతల కి ట్లనియె 61

తే. తల్లి నీకులగోత్రసౌందర్యములకుఁ, దగినపతిఁ గంటి దానికిఁ దగఁగ గర్భ
మయ్యె నీదుగర్భమునవాఁ డఖిలభువన, వహనమహనీయుఁ డగుచక్రవర్తి సుమ్ము.

వ. నీధర్మచరితంబునకు మెచ్చితి నీవు గోరినవరం బిచ్చెద వేఁడు మనిన శకుంతలయు నాచిత్తం బెప్పుడు ధర్మువునంద తగిలి యుండను నా కుద్భవిల్లెడుపుత్త్రుండు దీర్ఘాయు రారోగ్యైశ్వర్యబలసమన్వితుండును వంశకర్తయుఁ గాను వలయుననిన నమ్మహాముని కరుణించి దానికోరినవరం బిచ్చి యథాకాలవిధుల గర్భసంస్కారరక్షణంబులు సేయించి యున్నంత వర్షత్రయంబు సంపూర్ణం బైన శకుంతలకు భరతుం డుదయించి కణ్వనిర్వర్తితజాతకర్మాదిక్రియాకలాపుండయి పెరుఁగుచుఁ గరతలాలంకృతచక్రుండును జక్రవర్తిలక్షణలక్షితుండును సింహసంహననుండును దీర్ఘబాహుండును ననంతజవసత్త్వసంపన్నుండును నై పెరఁగుచు. 63

మ. అతిఘోరాటవిలోనఁ గ్రుమ్మరుచు సింహ[1]వ్యాళశార్దూల ఖ
డ్గి మదేభాదులఁ బట్టి తెచ్చి ఘనుఁడై కణ్వాశ్రమోపాంతభూ
జములం దోలిన కట్టుచుం బలిమిమై శాకుంతలుం డొప్పె వ
న్యమదేభంబుల నెక్కుచుం దగిలి నానాశైశవక్రీడలన్. 64

వ. ఇట్లు వనంబులోనిసర్వసత్త్వంబులను దనమహాసత్త్వంబునం జేసి దమియించుచు చున్న యాతనిం జూచి యాశ్చర్యం బంది యందలిమును లెల్ల నాతనికి సర్వదమనుం డనునామంబుఁ జేసిరి కణ్వమహామునియు నక్కుమారు నుదారతేజోరూపవిక్రమగుణంబులకు సంతసిల్లి వీఁ డఖిలభువనయౌవరాజ్యాభిషేకంబునకు సమర్థుం [2]డగుసమయం బరుగుదెంచె నని విచారించి యొక్కనాఁడు శకుంతల కి ట్లనియె. 65

[illegible]లకును బుట్టినయిండ్లను, బెద్దకాల మునికి తద్ద తగదు
పతులకడన యునికి సతులకు ధర్మువు, సతుల కీడుగడయుఁ బతుల చూవె. 66

1 క్రూర శార్దూల నాగ మృగేంద్రాదులఁ. 2 డరుగుదెంచె.

కణ్వమహాముని శకుంతలను దుష్యంతుపాలికిం బంపుట

వ. కావున నీ విక్కుమారునిం దోడ్కొని నీపతిపాలికి నరుగు మని మహాతపోధను
లైనతనశిష్యులం గొందఱం దోడు వంచిన శకుంతలయు దౌష్యంతుం దోడ్కొని
దుష్యంతుపాలికి వచ్చి సకలసామంతమంత్రిపురోహితప్రధానపౌరజనపరివృ
తుండై యున్నయా రాజుం గనుంగొని 67

క. గురునాశ్రమంబునను ము, న్నరుదుగఁ బతివలనఁ గనినయనురాగము నా
దరణము ననుగ్రహంబును, గఱుణయు సంభ్రమము నపుడు గానక యెడలోన్.

క. ఎఱుఁగఁడొకొ నన్ను నెఱిఁగియు, నెఱుఁగనియట్లుండునొక్కొ యెడద వ్వగుటన్
మఱచెనొకొ ముగ్ధు లధిపులు, మఱవరె బహుకార్యభారమగ్నులు గారే 69

చ. తలఁపఁగ నాఁడు వల్కినవిధం [1]బెడఁ దప్పఁగ వీడెనొక్కొ చూ
డ్కులు విరసంబులై కరము క్రూరములైననిమిత్త మేమియో
కలయఁగఁ బల్కరించి రుపకారులునై రని నమ్మియుండఁగా
వలవదు బుద్ధిమంతులు నవప్రియులైనధరాధినాధులన్ 70

వ. అని తలంచి చింతాక్రాంత యై శకుంతల వెండియు నాత్మగతంబున 71

క. మఱచినఁ దలఁపింపఁగ నగు, నెఱుఁగనినాఁ డెల్ల[2]పాట నెఱిఁగింప నగున్
మఱి యెఱిఁగి యెఱుఁగ నొల్లని, కఱటిం దెలుపంగఁ గమలగర్భునివశమే 72

వ. అయినను వచ్చి మిన్నక పోవంగాదు కావున నాపూర్వవృత్తాంతం బెల్ల నెఱిం
గించి యే నిక్కుమారుం జూపుదు నని మనంబున నిశ్చయించి శకుంతల యా
రాజున కి ట్లనియె 73

క. జననాథ వేఁటనెపమున, గొనకొని కణ్వాశ్రమమునకున్ వచ్చి ముదం
బున [3]నందు నాకు నీయి,చ్చినవరము దలంప వలయుఁ జిత్తములోనన్. 74

క. బాలార్కతేజుఁ డగునీ,బాలుఁడు నీకొడుకు వీని పౌరవకులర
త్నాలంకారునుదారగు,ణాలయు యువరాజుఁ జేయు మభిషేకమునన్ 75

వ. అనిన విని దుష్యంతుండు దాని నంతయు నెఱింగియు నెఱుంగనివాఁడపోలె
ని ట్లనియె 76

క. ఏ నెఱుఁగ నిన్ను నెక్కడి, దానవు మిన్నకయ యనుచితంబులు పలుకం
గా నేల యరుగు మంబురు,హానన యెందుండి వచ్చి తందులకు వడిన్ 77

వ. అనిన విని వెలువెల్లనై వెచ్చనూర్చి నిశ్చేష్టితయై కెందమ్మిరేకులవలనం దొరంగు
జలకణంబులపోలెఁ గోపారుణితనయనంబుల బాష్పకణంబులు దొరఁగం దల

---

1 బులు దప్పఁగఁ జూచు నొక్కొ , బెడఁ దప్పి దలంచె నొక్కొ , బెడఁ దప్పక యుండు నొక్కొ , బెడదన్ దలఁపంగ లేఁడొ , ఇంక ననేకపాఠము లున్నవి 2 వెంట 3 నాఁడు.

వాంచి యారాజుం గటాక్షించుచు హృదయసంతాపంబు దనకుఁ దాన యుపశ
మించుకొని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి శకుంతల యారాజున కిట్లనియె 78

ఆ. ఏల యెఱుక లేనియితరులయట్ల నీ, వెఱుఁగ ననుచుఁ బలికె దెఱిఁగి యెఱిఁగి
యేన కాని దీని నెఱుఁగ రిం దొరు లని, తప్పఁ బలుక నగునె ధార్మికులకు 79

ఉ. విమలయశోనిధీ పురుషవృత్త మెఱుంగుచు నుండుఁ జూవె వే
దములును బంచభూతములు ధర్మువు సంధ్యలు నంతరాత్మయున్
యముఁడును జంద్రసూర్యులు నహంబును రాత్రియు నన్మహాపదా
ర్థము లివి యుండఁగా నరుఁడు [1]దక్కొఁన నేర్చునె తన్ను మ్రుచ్చిలన్. 80

క. నాయెఱిఁగినట్ల యిన్నియు, నీయిచ్చినవరము ధారుణీవర యెఱుఁగున్
నాయందుఁ దోఁటియట్టుల, చేయు మనుగ్రహ మవజ్ఞ సేయం దగునే 81

క. సతియును గుణవతియుఁ బ్రజావతియు ననువ్రతయు నైనవనిత నవజ్ఞా
న్వితదృష్టిఁ జూచునతిదుర్మతి కిహముం బరముఁ గలదె మతిఁ బరికింపన్ 82

క. సంతతగృహమేధిఫలం, బంతయుఁ బడయంగ నోపు ననుగుణభార్యా
నంతుం డగుపాఁడు క్రియావంతుఁడు దాంతుండుఁ బుత్త్రవంతుండు నగున్

వ. మఱియును 84

సీ. ధర్మార్థకామసాధన కుపకరణంబు గృహనీతివిద్యకు గృహము విమల
చారిత్రశిక్ష కాచార్యకం బన్వయస్థితికి మూలంబు సద్గతికి నూఁత
గౌరవంబున కేకకారణం బున్నతస్థిరగుణమణుల కాకరము హృదయ
సంతోషమునకు సంజనకంబు భార్యయ చూవె భర్తకు నొండ్లుగావు ప్రియము

ఆ. లెట్టిఘుట్టములను నెట్టియాపదలను, నెట్టిరోగములను ముట్టఁబడిన
వంత లెల్లఁ బాయు నింతులఁ బ్రజలను, నొసరఁ జూడఁ గనినజనుల కెందు 85

వ. మఱియు భార్య పురుషున కర్ధం బగుటం జేసి పురుషునకు మున్న పరేత యైన
పతివ్రత పరలోకంబునం దనపురుషుం గోరుచుఁ దదాగమనంబు ప్రతీక్షించుచు
నుండు బురుషుండు మున్న పరేతుం డైనఁ బదంపడి తానును బరేత యై
తనపురుషుం గూడి నరుగునట్టిభార్య నవమానించుట యధర్మంబు మఱియునుం
బురుషుండు భార్యయందుఁ బ్రవేశించి గర్భంబునఁ బుత్త్రుం డై తాన యుద్భ
వించుఁ గావున నఙ్గా దఙ్గా త్సమ్భవసి యనునది యాదిగాఁ గలవేదవచనంబుల
యందును జనకుండును బుత్త్రుండును ననుభేదంబు లేదు 86

క. విను గార్హపత్య మనునగ్యనలము విహరింపఁబడి తదాహవనీయం
బున వెలుఁగుచున్నట్లు వెలుఁగుచు, జనకుఁడు దాఁ బుత్త్రుఁ డై నిజద్యుతిశోభన్ 87

క. కాన తనసీడ నీళ్లలలో నేర్పడఁ జూచునట్లు లోకస్తుత త
త్సూను జనకుండు సూచి మహానందముఁ బొందు నతిశయప్రీతిమెయిన్ 88

1 దక్కఁగన.

వ పున్నామ్నో నరకాత్త్రాయత ఇతి పుత్త్ర యనువేదవచనంబు గలదు గావునఁ
బుణ్యాచారుం డయినపుత్త్రుం డుభయపక్షంబులవారి నుద్ధరించుఁ గావున. 89

క నీపుణ్యతనువువలనన, యీపుత్త్రకుఁ డుద్భవిల్లి యెంతయు నొప్పెన్
దీపంబువలన నొండొక, దీపము [1]ప్రభవించినట్లు తేజం బెసఁగన్ 90

మ. విపరీతప్రతిభాష లేమిటికి నుర్వీనాథ యీపుత్త్ర గా
త్రపరిష్వంగసుఖంబు సేకొనుము ముక్తాహారకర్పూరసాం
ద్రపరాగప్రసరంబుఁ జందనముఁ జంద్రజ్యోత్స్నయుం బుత్త్రగా
త్రపరిష్వంగమునట్లు జీవులకు హృద్యంబె కడున్ శీతమే. 91

క. అనఘుఁడు వంశకరుం డై, పెనుపున నీసుతుఁడు వాజపేయంబులు నూ
ఱొనరించు నని సరస్వతి, [2]వినిచె మునులు వినఁగ నాకు వినువీధి దెసన్ 92

క. భూరిగుణు నిట్టికులవి,స్తారకు దారకు నుదారధర్మప్రియ ని
ష్కారణము తప్పఁ జూడఁగ, సారమతీ చనునె నాఁటిసత్యము [3]గలుగన్. 93

చ. నుతజలపూరితంబు లగునూతులు నూఱిటికంటె సూనృత
వ్రత యొక[4]బావి మేలు మఱి బావులు నూఱిటికంటె నొక్కస
త్క్రతు వది మేలు తత్క్రతుశతంబునకంటె సుతుండు మేలు త
త్సుతశతకంబుకంటె నొకసూనృత[5]వాక్యము మేలు సూడఁగన్. 94

క. వెలయంగ నశ్వమేధం, బులు వేయును నొక్కసత్యమును నిరుగడలం
దుల నిడి [6]తూఁపఁగ సత్యము, వలనన ములు [7]సూపు గౌరవంబున పేర్మిన్ 95

తే సర్వతీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద, సమధిగమము సత్యంబుతో సరియుఁ [8]గావ
యెఱుఁగు మెల్ల ధర్మంబులకెందుఁ బెద్ద, యండ్రు సత్యంబు ధర్మజ్ఞు లైన [9]మునులు

క. కావున సత్యము మిక్కిలి, గా విమలప్రతిభఁ దలఁచి కణ్వాశ్రమసం
భావితసమయస్థితి దయఁ, గావింపుము గొడుకుఁ జూడు కరుణాదృష్టిన్ 97

క క్షత్త్రవరుఁ డైనవిశ్వా, మిత్త్రునకుఁ బవిత్ర యైనమేనకకును స
త్పుత్త్రి నయి బొంకు వలుకఁగ, ధాత్రీతలనాథ [10]యంతధర్మేతరనే 98

వ అనిన శకుంతలపలుకులు సేకొన నొల్లక దుష్యంతుం డి ట్లనియె. 99

క *ఏ నెట నీ వెట సుతుఁ డెట, యే నెన్నఁడు దొల్లి చూచి యెఱుఁగను నిన్నున్
మానిను లసత్యవచనలు, నా నిట్టు లసత్యభాషణం బుచితంబే 100

---

1 ముట్టించి, పుట్టించి. 2 వినిపించెను మునులు వినఁగ. 3 గలుఁగున్ 4 వా॰ మేలు మఱి వాపులు. 5 మెంతయు. 6 తూన్పఁగ. 7 సూపె. 8 గావు, ఎఱుగు 9 వారు 10 ఉంత.
*"క. వనకన్యక యాఁట నే నఁట, వనమున గాంధర్వమున వివాహం బఁట నం, దనుఁ గంటి నఁట మఱచితి నఁట, వినఁగూడునె యిట్టిభంగి విపరీతోక్తుల్." ఈపద్య మాదిపర్వమున నన్నయని అప్పకవి వ్రాసియున్నాఁడు. ఐనచో నిచ్చోన యుండఁబోలు.

క. పొడువునఁ బ్రాయంబునఁ గడుఁ, గడిఁదిబలంబునను జూడఁగా నసదృశు నీ
కొడు కని యీతని నెంతయు, నెడమడుగుగఁ జూపఁ దెత్తె యిందఱు నగఁగాన్.

వ. ఇట్టిలోకవిరుద్ధంబుల కే మోడుదు మయుక్తంబు లయినపలుకులు వలుకక నీ
యాశ్రమంబునకుం బొమ్మనిన శకుంతల యత్యంతసంతాపితాంతఃకరణ యై.

మధ్యాక్కర. తడయక పుట్టిననాఁడ తల్లిచేఁ దండ్రిచే విడువఁ
బడితి నిప్పుడు పతిచేతను విడువఁబడియెదనొక్కొ
నుడువులు వేయు నిం కేల యిప్పాటినోములు దొల్లి
కడఁగి నోఁచితిని గా కేమి యనుచును గందె డెందమున 103

వ. ఇట్లు దద్దయు దుఃఖించి విగతాశయై బోరనఁ దొరఁగుబాష్ప[1]జలంబు లందంద
యొత్తికొనుచు నింక దైవంబ కాని యొండుశరణంబు లే దని యప్పరమపతివ్రత
తనయుం దోడ్కొని క్రమ్మఱి పోవ నున్నయవసరంబున 104

చ. గొనకొని నీఁడు నీకును శకుంతలకుం బ్రియనందనుండు నే
కొని భరియింపు మీతని శకుంతల సత్యము వల్కె సాధ్వి స
ద్వినుత మహాపతివ్రత వివేకముతో నని దివ్యవాణి దా
వినిచె ధరాధినాథునకు విస్మయ[2]మందఁగఁ దత్సభాసదుల్. 105

వ. ఇ ట్లెల్లవారలకు నతిహర్షంబుగా శకుంతలపతివ్రతాత్వంబును సత్యంబును భర
తోత్పత్తియుఁ బ్రశంసించువేలుపులపలుకు లతివ్యక్తంబు లయి యాకాశంబు
వలన వీతెంచిన విని దుష్యంతుండు సభాసదులు విన ని ట్లనియె 106

తే. ఏను నీ[3]యింతియును గాని యెఱుఁగ రన్య, లర్థిఁ గణ్వమహామునియాశ్రమంబు
నందు గాంధర్వవిధివివాహమునఁ గరము, నెమ్మిఁ జేసిన దీనిఁ బాణి[4]గ్రహణము.

తే. అన్య లెఱుఁగమిఁ జేసి లోకాపవాద, భీతి నెఱిఁగియు నిత్తన్విఁ బ్రీతి దప్పి
యెఱుఁగ నంటిని నిందఱ కిప్పు డెఱుఁగఁ, జెప్పె నాకాశవాణి యచ్చెరువుగాఁగ.

వ. అని మహానురాగంబునం గొడుకు నెత్తికొని హర్షపులక లెసఁగ నాలింగనంబు
సేసి శకుంతలామహాదేవి నతిప్రణయగౌరవంబున సంభావించి యావరాజ్యంబు
నకు భరతు నభిషిక్తుం జేసి పెద్దకాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి తనరాజ్య
భారం బంతయు భరతుం బూన్చి దుష్యంతుండు దపోవనంబున కరిగిన 109

చ. భరతుఁ డశేషభూభువనభారధురంధరుఁ డై వసుంధరం
బరఁగి యనేకయాగములఁ బాయక భాస్కరజహ్నుకన్యకా
సురుచిరతీరదేశముల సువ్రతుఁ డై యొనరించి భూరిభూ
సురులకు నిచ్చె దక్షిణలు శుద్ధసువర్ణ[5]గవాశ్వహస్తులన్. 110

వ. మఱియును సకలనాగతు లైననిజవంశంబున రాజులకెల్ల వంశకర్త యయ్యె నట్టి
భరతునకుఁ గైకేయియైనసునందకు భుమన్యుండు పుట్టె వానికి దాశార్హపుత్త్రి

1 కణం. 2 మందిరిత 3 తన్వి. 4 గ్రహంబు. 5 గవాశ్వరత్నముల్.

యైనవిజయకు సుహోత్రుండు పుట్టె వానికి నిక్ష్వాకుకన్య యైనసువర్ణకు హస్తి పుట్టె నతనిపేరం గౌరవ్యరాజధాని యైననగరంబు హస్తిపురంబు నాఁ బరఁగె నట్టిహస్తికిం ద్రిగర్తరాజపుత్త్రి యైనయశోధరకు వికుంఠనుండు పుట్టె వానికి దాశార్హపుత్త్రి యైనవసుదేవకు నజమీఢుండు పుట్టె నయ్యజమీఢునకుఁ గైకేయియు గాంధారియు ఋక్షియు నను మువ్వురు స్త్రీలకు. 111

క. బలయుతులు నూటయిరువది, నలువురు సుతు లుద్భవిల్లి నానాదేశం
బులకుఁ బతులైరి మఱి వా, రలలో సంవరణుఁ డఖిలరాజ్యోన్నతుఁ డై. 112

క. అలఘుఁడు పౌరవకులవ, ర్ధనుఁ డద్దిననాథతనయఁ దపతి వివాహం
బొనరంగ నయ్యె నిరుపుర, కును వంశకరుండు పుట్టె గురుఁ డున్నతుఁ డై. 113

వ. వానిపేరం గురుక్షేత్రంబునాఁ బరఁగె నట్టికురునకు 'దాశార్హి యైనశుభాంగికిని విదూరథుండు పుట్టె వానికి మాధవియయినసంప్రియకు ననశ్వుండు పుట్టె నయ్యనశ్వునకు' మాగధి యైన[1]యమృతకుం బరిక్షితుండు పుట్టె వానికి బహుదానసుత యయినసుయశకు భీమసేనుండు పుట్టె వానికిం గైకేయియయినకుమారికిఁ బ్రతిశ్రవసుండు పుట్టె వానికిఁ బ్రతీపుఁడు పుట్టెఁ బ్రతీపునకు [2]శిబిపుత్త్రి యయిన సునందకు దేవాపి శంతను బాహ్లికు లనఁగా మువ్వురు పుట్టి రందు దేవాపి బాల్యంబునంద తపోవనంబున కరిగిన శంతనుండు రాజయ్యె వానికి గంగాదేవికి దేవవ్రతుం డైనభీష్ముండు పుట్టె మఱి యాశంతనునకు యోజనగంధి యయిన సత్యవతికిం జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు లనంగా నిద్దఱు గొడుకులు పుట్టి రందుఁ జిత్రాంగదుండు బాల్యంబున గంధర్వనిహతుం డయిన వానికిం గొండుకవాని విచిత్రవీర్యు రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి భీష్ముండు కాశీరాజదుహితల నంబికాంబాలిక లనువారి నిద్దఱ విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు సేసిన * 114

చ. అతిశయరూపయౌవన[3]గుణాధికసుందర లైనయాసతీ
ద్వితయమునందు సంతతరతిన్ వివశుం డయి రాజకృత్యముల్
మతి నొకనాఁడుఁ జేయ కహిమద్యుతితేజుఁడు రాజయక్ష్మబా
ధితుఁ డయి దేవలోక[4]సుదతీప్రియుఁ డయ్యె విచిత్రవీర్యుఁడున్ 115

వ. అంత దౌష్యంతిసంతానవిచ్ఛేదంబుగా వచ్చిన సత్యవతీనియుక్తుం డై సకలధర్మమూర్తికృష్ణద్వైపాయనుండు దేవరన్యాయంబున నంబికయందు ధృతరాష్ట్రుని నంబాలికయందుఁ బాండురాజును నంబికాపరిచారికయందు విదురునిం బుట్టించిన నందు ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికి వ్యాసవరప్రసాదంబున దుర్యోధనుం డాదిగా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టిరి పాండురాజునియోగంబునఁ గుంతీమాద్రులకు ధర్మానిలశక్రాశ్వినులప్రసాదంబున ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవు లనంగా

1 సుబలకుం. 2 భీమసేనపుత్త్రి. *నామమాల భిన్నభిన్నము 3 విహారవిభాసినులైన. 4 సుగతి.

నేవురు గొడుకులు పుట్టి రయ్యేవురకుం బాంచాలి ధర్మపత్ని యయ్యె దాని యందు ధర్మరాజునకుఁ బ్రతివింధ్యుండును భీమసేనునకు శ్రుతసోముండును నర్జు నునకు శ్రుతకీర్తియు నకులునకు శతానీకుండును సహదేవునకు శ్రుతసేనుండును ననఁ బంచోపపాండవులు పుట్టిరి మఱి ధర్మరాజునకు స్వయంవరలబ్ధ యైనదేవిక యనుదానికి యౌధేయుండు పుట్టె భీమసేనునకు జరంధరకు సర్వగుండు పుట్టె నర్జునునకు సుభద్రకు నభిమన్యుండు పుట్టె నకులునకుఁ జైద్య యయినకరేణు మతికి నిరమిత్రుండు పుట్టె సహదేవునకు స్వయంవరలబ్ధ యైనవిజయకు సుహో త్రుండు పుట్టె మఱియు భీమసేనునకు హిడింబకు ఘటోత్కచుండు పుట్టె నిప్పా టం బాండవపుత్త్రు లైనపదునొక్కండ్రయందును వంశకరుం డైనయభిమన్యు నకు విరాటపుత్త్రి యయినయుత్తరకుం బరీక్షితుండు పుట్టె 116

క. అతనికి ననంతపుణ్యాన్విత యనఁ దగుమాద్రవతికి నీ వఖిలజగ న్నుత జనమేజయ పుట్టితి, ధృతిఁ బాండవవంశమునకుఁ దేజం బెసఁగన్. 117

వ. మఱియు నీకును వపుష్టమకును శతానీకశంకుకర్ణులు పుట్టి రందు శతానీకునకు వైదేహికి నశ్వమేధదత్తుండు పుట్టె. 118

క. [1]వీ రెల్లఁ గౌరవులును, భారతులును గౌరవ్యులును బాండవులు ననఁగా వీరు లయి [2]పరఁగి రిది నయపారగ భవదీయవంశపరిపాటి యెయిన్. 119

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 120

క. నరవరుఁ డగుశంతనున కమరనదికిని నెట్లు సంగమం బయ్యె మహా పురుషుండు భీష్ముఁ డెట్లు, య్యిరువురకును బుట్టె దీని నెఱుఁగింపు [3]మొగిన్. 121

వ. మఱి పాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును సవిస్తరంబుగా విన వలతుం జెప్పు మనిన వానికి వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పఁ దొల్లి యిక్ష్వాకువంశంబున మహా భిషుం డనువాఁడు పుట్టి మహాధర్మశీలుం డై యశ్వమేధసహస్రంబును రాజ సూయశతంబునుం జేసి యింద్రాదిదేవతలం దనిపి దేవలోకంబునకుం జని యందు దేవర్షిగణంబులతోఁ బితామహుం గొల్చుచున్నయవసరంబున గంగా దేవి స్త్రీరూపధారిణి యయి బ్రహ్మసభకు వచ్చిన. 122

తే. ఊరుమూలమేర్పడఁగ నయ్యువిదవలువ, దొలఁగె ననిలంబుచేత విధూతమగుచు నమరు లెల్లఁ బరాఙ్ముఖు లైరి దాని, సాభిలాషుఁ డై చూచె మహాభిషుండు.

ఆ. దాని నెఱిఁగి కమలయోని వానికిఁ గర, మల్గి మర్త్యయోనియందుఁ బుట్టు మనుచు శాప మిచ్చె నొనరంగ వాఁడును, గరము భీతిఁ గరయుగంబు మొగిచి.

వ. మర్త్యలోకంబున రాజర్షివంశంబులలోనఁ బుణ్యచరిత్రుండు ప్రతీపుండ కావున వానికిం బుత్త్రుండ నై జన్మించెద నొరులయందు జనింప నోప నని కమలభవు

1 వినయు...మహిన్. 2 తగన్. 3 వెలచి.

ననుమతంబు వడసె గంగయు నమ్మహాభిషునిమహానుభావంబును రూపసౌంద
ర్యంబులును దనయందలియభిలాషయు నెఱింగి తానును మనోజబాణబాధిత
యయి వానిన తలంచుచు మర్త్యలోకంబునకు వచ్చునది యెదుర 125

క అనిమిషలోకవియోగం,బున దుఃఖితు లయి వసిష్ఠమునివరుశాపం
బున వచ్చువారి వసువుల, నెనమండ్రం గాంచి గంగ యెంతయుఁ [1]బ్రీతిన్ 126

క. [2]ద్యుతి దఱఁగి [3]నిజనియోగ,చ్యుతిఁ బొందను మాకు నొండుచోటికి నరుగం
గత మేమి యనిన విని య,య్యతివకు సురనదికి నిట్టు లని రవ్వసువుల్ 127

వ. ఏము వసిష్ఠమునివరుశాపంబునం జేసి మర్త్యలోకంబునం [4]దెయ్యేనియు నొక్క
పుణ్యవతి యైనస్త్రీయందు జన్మింపం బోయెద మని దుఃఖించి తమశాపప్రకా
రంబు గంగాదేవికి నెఱింగించి యే మొందుచోట జన్మింప నోపము నీయందు
బుట్టెదము వఱె మహాభిషుండు ప్రతీపునకు శంతనుం డై పుట్టెడుఁ గావున
వానికి నీకును సమాగమం బగు మాజన్మంబునకు నిమిత్తం బౌతండ యగు
ననిన విని గంగ సంతసిల్లి యి ట్లనియె 128

క. నా కభిమతంబు నిట్టిద, మీకును నుపకార మగు సమీహితబుద్ధిం
జేకొని చేసెద మీర ల,శోకస్థితి నుండుఁ డనుచు సురనది కరుణన్ 129

వ వసువులకు మనఃప్రియంబుగాఁ బలికిన విని వారును గంగయనుగ్రహంబు వడసి
నీవు మాకు నుపకారంబు సేయ నోపుదేని నేము నీకుఁ గ్రమక్రమంబునం బుట్టు
నప్పుడ మమ్ము నీళ్లవైచుచు మర్త్యలోకంబునం బెద్దకాలం బుండకుండునట్లుగాఁ
జేయునది మాకు వసిష్ఠమహామునియనుజ్ఞయు నిట్టిద యనిన గంగయు నట్ల
చేయుదు వఱె మీ రెల్ల స్వర్గతు లైన నాకొక్కకొడుకు దీర్ఘాయుష్మంతుం డై
యుండెడువిధం బె ట్లనిన దానికి వసువు లి ట్లనిరి. 130

క. మాయం దొక్కొక్కళ్లతు,రీయార్ధముఁ దాల్చి శుభచరిత్రుం డై దీ
ర్ఘాయుష్యుం డష్టమవసు, వాయతభుజుఁ డుండు నీకు నాత్మోద్భవుఁ డై. 131

వ. అని యిట్లు గంగావసువు లొండొరులు సమయంబు సేసికొని చని రంత నిక్కడ.

క. వీరుఁడు ప్రతీపుఁ డఖిల,క్ష్మారాజ్యసుఖములఁ దనిసి మానుగ గంగా
తీరమునఁ దపము సేయుచు, భారతకులుఁ డుండె ధర్మపరుఁ డై నిష్ఠన్ 133

వ. ఇట్లు యమనియమవ్రతపరాయణుం డై యున్నవానికిం బ్రత్యక్షం బై యొక్క
నాఁడు. 134

ఉ. గంగ నిజాంగదీప్తు లెసఁగం జనుదెంచి లతాంగి [5]సంగతో
త్తుంగపయోధరద్వితయతోయరుహా[6]నన చారునేత్ర ది
వ్యాంగన యై ప్రతీపవసుధాధిపుశాలవిశాలదక్షిణో
త్సంగమునందు మన్మథవశంబున నుండెఁ గరంబు లీలతోన్ 135

1 గరుణన్. 2 ధృతి. 3 నైజ; దివిజ. 4 దెం దేనియు. 5 సంతతో 6 యత

వ. ప్రతీపుండును దానిం జూచి యచ్చెరు వంది నీ వెందులదాన వి ట్లేల నాకుఱు
వెక్కి తనిన నది యి ట్లనియె. 136

ఆ. ఏను జహ్నుకన్య నింద్రసమాన నీ, సద్గుణావళులకు సంతసిల్లి
భానుతేజ నీకు భార్య గా వచ్చితి, నిష్టమునఁ బరిగ్రహింపు నన్ను 137

చ అనినఁ బ్రతీపుఁ డి ట్లనియె నంబురుహాసన యగ్నిసాక్షికం
బునఁ బరిణీత యైనసతిఁ బొల్పుగ నొక్కతెఁ గాని యన్యలన్
మనమున నేనియుం దలఁప మానిని యిట్టిజితాత్ము నన్ను ని
ట్లని పలుకంగ నీ కగునె యన్యులఁ బల్కినయట్ల బేల వై. 138

వ. మఱి యదియునుం గాక స్త్రీభాగం బయిన డాపలికుఱు వెక్కక పురుషభాగం
బై పుత్త్రారోహణయోగ్యం బైన నావలపలికుఱు వెక్కితి గావున నాపుత్త్రునకు
భార్య వగు మనిన నదియు నట్ల చేయుదు నని యదృశ్య యయ్యె నంతం బ్రతీపుఁ
డును బుత్త్రార్థి యై సకలతీర్థంబులయందు సునందాదేవియుం దానును వేద
విహితవ్రతంబులు సలుపుచుఁ బెద్దకాలంబు దపంబు సేసిన 139

ఆ. అధికపుణ్యమూర్తు లైనయయ్యిరువుర, కమరనిభుఁడు కౌరవాన్వయంబు
వెలుఁగు చుండఁ బుట్టె వీరాగ్రగణ్యుండు, సంతతార్థదాని శంతనుండు 140

వ. ఇ ట్లుదయించి పెరిఁగి సంప్రాప్తయౌవనుం డైనకొడుకుం జూచి ప్రతీపుండు
తనకు నక్షయపుణ్యలోకంబులు గలిగె నని సంతసించి సకలరాజ్యభారధౌరే
యుఁ గా నభిషిక్తుం జేసి కొడుకున కి ట్లనియె. 141

మధ్యాక్కర. తనుమధ్య దా నొక్కకన్యక సురనదీతటమున నన్నుఁ
గనిన నక్కన్యకఁ జూచి నీ విట్టికమనీయరూప
వౌనర నాసుతునకు భార్య వగు మన్న నొడఁబడి యియ్య
కొనియెఁ గావున దానిఁ దగ వివాహ మగుము నెయ్యమునను 142

వ. మఱి యక్కోమలికులగోత్రనామంబు లడుగక దానియిష్టంబు సలుపు మని
కొడుకుం బంచి ప్రతీపుఁడు తపోవనంబునకుం జనియె నిట శంతనుండు రాజ్యంబు
సేయుచు నొక్కనాఁడు మహాధనుర్ధరుం డై మృగయావినోదంబులఁ దగిలి
యొక్కరుండును వనమ్ములోఁ గ్రుమ్మరువాఁ డనిలాలోలకల్లోలమాలాస్ఫాలన
సముచ్ఛలజ్జలకణాసారశిశిరశిశిరం బగు చున్నగంగాపులినతలంబున. 143

క తరళాయతలోచన న,త్యురుకుచఁ దేజోభిరామ నుత్తమదివ్యాం
బరమాల్యమణిమయాలం,కరణోజ్జ్వలవేష నొక్కకన్యకఁ గనియెన్. 144

చ. కని వనకన్యయో దనుజకన్యకయో భుజగేంద్రకన్యయో
యనిమిషకన్యయో యిది వియచ్చరకన్యకయో యపూర్వ మీ

వనమున కిట్టు లేకతమ వచ్చునె మానవకన్య యంచు న
య్యనఘుఁడు దానిఁ జిత్తమున నాదట వోవక చూచెఁ బ్రీతితోన్ 145

వ అదియు నమ్మహీపతిరూపయౌవనసౌందర్యవిలాసంబుల కోటువడి మహానురా
గంబున వానిన చూచు చున్నంత. 146

క ఇరువురు నొండొరువులఁ గడు,సురుచిరముగఁ జూచువాఁడిచూడ్కులుదనకున్
శరములుగాఁ గొని యేసెను, మరుఁ డయ్యిరువుర మనోభిమానచ్యుతిగాన్.

వ శంతనుండు దానిం జూచి నీ వెందులదాన వి శ్లేల యేకతంబ యున్నదాన వని
యడుగ నోడి మిన్నక యున్న నాతండు తనయందు దృఢానురాగుం డగుట
యెఱింగి యది యి ట్లనియె. 148

క భూనాథ నీకు భార్యం,గా నన్నుఁ బరిగ్రహింపఁ గడుకొని యిష్టం
బేని సమయంబు సేయుము, మానుగ నా కిష్ట మయినమార్గముఁ బ్రతిన్ 149

గంగాశంతనులసమయము.

వ అది యె ట్లంటేని యే నెద్ది సేసినను దానికి నొడంబడి వారింప కుండను నన్ను
నప్రియంబులు వలుకక యుండను వలయు నట్టైన నీకు భార్య నై యభిమత
సుఖంబు లొనరింతు నటు గాక నీ వెప్పుడేని నన్ను నప్రియంబులు వలుకు దప్పు
డ నిన్నుఁ బాసిపోదు ననిన శంతనుండు నొడంబడి దానిం బరిగ్రహించె గంగయు
మనుష్యస్త్రీరూపధారిణి యై వాని కిష్టోపభోగంబులు సలుపు చుండె నంత.150

సీ. వరుణుఁ డాదిగఁ గలవసువులు దోడ్తోన పుట్టుచు నున్న నప్పొలఁతి వారి
[1]నల్లన పుట్టినయప్పుడ కొనిపోయి నిర్దయ యై గంగనీరిలోన
[2]వైచిన నెఱిఁగి యవ్వసుమతీనాథుండు తనయుల నిట్లేల దయయు లేక
గంగలో వైచెదు కడునధర్మం బేల చేసెదు [3]నా నొడుఁ జెలువ దన్నుఁ

ఆ. బాసి పోవు ననియుఁ బలుకక యెప్పటి,యట్ల నెమ్మి నుండు నంతఁ బుట్టఁ
దనయుఁ డష్టముండు దల్లిదండ్రుల కతి, ప్రీతియును ముదంబుఁ బెరుఁగుచుండ.

వ అక్కొడుకుం జూచి పుత్త్రమోహంబునఁ జంప నీ నోపక శంతనుండు గంగ
కి ట్లనియె. 152

క. పడయంగ రానికొడుకులఁ, గడుఁ బలువురఁ బడసి పుత్త్రఘాతిని వై తీ
కొడుకు నుదయార్కతేజుని, విడువఁగ నే నోప ననుచు వేడుకతోడన్ 153

వ. దాని నప్రియంబులు పలికి వారించిన నదియుం దొల్లి చేసినసమయంబు దలంచి
నీతోడిసంగతి నాకు నింతియ యేను బుణ్యజలప్రవాహ[4]పవిత్రతతిం ద్రిభువన
పావని యనం బరఁగినగంగఁ జు మ్మీవసువులువసిష్ఠుశాపంబున వసుమతిం బుట్టు

---

1 నెల్లఁ బుట్టిన యప్పు డల్లన. 2 వైచుట యెఱిఁగియు వసు. 3 నావుడు. 4 పవిత్రీకృత
త్రిభువనపావని యైనగంగ.

చుండి యే నొండుచోట జన్మింప నోపము నీయంద పుట్టెదము మర్త్యంబునం బెద్దకాలం బుండ కుండ మమ్ము ముక్తులం జేయు మని నన్నుం బ్రార్థించిన దేవహితార్థంబు మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి నీవలన వసువులం బుట్టించితి దీన నీకుం బుణ్యలోకంబు లక్షయంబు లగు మఱియు నియ్యష్టమపుత్త్రుండు వసువులయం దొక్కొక్కళ్ల[1]చతుర్థార్థంబులు దాల్చి సకలధర్మమూర్తి యయి పుట్టినవాఁడు లోకహితార్థంబుగా మర్త్యంబునం బెద్దకాలం బుండు ననిన గంగకు శంతనుం డి ట్లనియె 154

క. వసువు లనువా రవేత,వ్యసనులు దేవతలు లోకవంద్యులు వారిన్
వసుమతిఁ బుట్టఁగ శాపము, వసిష్ఠముని యేల యిచ్చె వారిజనేత్రా 155

వ మఱి వసువులు పుట్టుచు స్వర్గంబునకుం జనుటయు నీయష్టమవసువు మర్త్యంబునం బెద్దకాలం బునికియు నేమికారణం బని యడిగిన వానికి గంగ యిట్లనియె

చ. అతులతపంబునన్ వరుణుఁ డన్మునిచే బహుపుణ్యకర్మసు
స్థితిఁ బ్రభవింపఁగాఁబడినదివ్యమునీంద్రుఁ డశేషలోకపూ
జితుఁడు వసిష్ఠుఁ డాశ్రమముఁ జేసి తపం బొనరించె బ్రహ్మస
మ్మితుఁ డురురత్నరాజితసుమేగుమహీధరకందరంబునన్. 157

వ. మఱియు దక్షప్రజాపతిపుత్త్రి యయినసురభికిం గశ్యపునకుం బుట్టిననందిని దనకు హోమధేను వయి కోరినవస్తువులు గురియు చుండఁ దపంబు సేయు చున్న వసిష్ఠునాశ్రమంబునకు వసువు లెనమండ్రును భార్యాసహితు లై క్రీడార్థంబు వచ్చి వసిష్ఠుహోమధేనువుం జూచి దానిశీలంబునకు విస్మయం బందుచున్నచోనం దష్టమవసుభార్య పతి కి ట్లనియె. 158

ఆ. దీనిపాలు ద్రావి మానవుల్ పదియువే, లేండ్లు జరయు రుజయు నెఱుఁగ కమర
భావమున సుఖంబు జీవింతు రఁట దీని, నేలఁ గనినవాఁడ యెందుఁ బెద్ద 159

వ మర్త్యలోకంబున నుశీనరపతిపుత్తురు జితవతి యనుకోమలి నాప్రియసఖి యే నెప్పుడు దానికిఁ బ్రియంబు గోరుచుండుదు నిమ్మొదవు నమ్ముదిత కిచ్చి పుత్త్రమనినఁ బ్రణయినివచనంబుల కనుగుణంబుగాఁ బ్రభాసుండు నిజబాంధవచోదితుం డయి వసిష్ఠుహోమధేనువుం బట్టికొని పోయిన నమ్మునియుఁ దనహోమధేనువుం గానక వనంబెల్లఁ గలయ రోసి తనయోగదృష్టిం జూచి వసువులు గొనిపోక యెఱింగి 160

ఆ. మనుజయోనిఁ బుట్టుఁ డని వారి కప్పుడు, కోప మడర మునియు శాప మిచ్చె
భయము వొంది వివశు లయి వచ్చి వారును, వినయ మొనర నిట్టులనిరి మునికి.

వ. నీవు ధర్మమూర్తివి మాచేసినయజ్ఞానంబు సహించి మర్త్యంబునం బెద్దకాలం బుండ కుండ మా కనుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించిన నమ్ముని ప్రసన్నుం

---

1 చతుర్థాంశంబులు,

డయి మీకోరినయట్ల యగు నష్టముం డయినయీప్రభాసుండు పెద్దయు నప
రాధంబుఁ జేసెం గావున వీఁడు మర్త్యలోకంబునం బెద్దకాలం బుండు ననప
త్యుండు నగుననియె నని గంగాదేవి తనస్వరూపంబుఁ జూపి వసూత్పత్తియు స్వర్గ
గమననిమిత్తంబును గాంగేయజన్మస్థితియునుం జెప్పి దేవవ్రతుం డయినయిక్కు
మారుండు పెరుఁగునంతకు నాయొద్దన యుండెడు మని శంతను నొడంబఱిచి
కొడుకుం దోడ్కొని యరిగిన విస్మయం బంది శంతనుండు దానితోడియిష్టోపభో
గంబులం బెద్దకాలంబుసనిన నల్పకాలంబకా వగచుచు హస్తిపురంబునకు వచ్చి.

 మ. తన కాజ్ఞావశవర్తులై మహి సమస్తక్షత్త్రవంశేశు లె
ల్లను భక్తిం బని సేయుచుండఁగ విశాలం బైనసత్కీర్తి ది
గ్వనితామౌక్తికదామలీల వెలుఁగన్ వారాశిపర్యంతభూ
జనరక్షాపరుఁ డయ్యె శంతనుఁడు రాజద్రాజధర్మస్థితిన్. 163

వ ఇట్లు లోకం బెల్లఁ దనధర్మమార్గంబ పొగడుచుండ సుఖం బుండి యాతం
డొక్కనాఁడు మృగయావ్యాజంబున గంగాసమీపంబునం జనువాఁడు దన్నుం
బాసి తనుత్వంబుఁ దాల్చినట్లు గడునల్పప్రవాహం బై యున్నదాని గంగానదిం
జూచి యిది యేమినిమిత్తంబో యనుచుం గొండొకనేల యరిగి. 164

తరలము కనియె ముందట నమ్మహీపతి గాంగసైకతభూములం
బనుగొనన్ ధను వభ్యసించుచు బాణసంహతి [1]సేతుగా
ఘనముగా నమరాపగౌఘముఁ గట్టియున్నకుమారు న
త్యనఘు నాత్మసమాను నాత్మజు నాపగేయు మహాయశున్. 165

వ కని పుట్టిననాఁడ చూచినవాఁడు గావున నప్పు డెఱుంగనేరక విస్మయాకు
లితచిత్తుం డయి యుండెఁ గుమారుండు నాతనిం జూచి తండ్రిగా నెఱుంగ
నేరకయు నిసర్గస్నేహమోహితుండు నయి యుండె నంత. 166

గంగ భీష్మునిం దెచ్చి శంతనున కిచ్చుట

తే దివ్యభూషణాలంకృతదేహుఁ డైన, కొడుకువలపలిచే యూఁది [2]కోమలాంగి
దివ్యనది ప్రీతితోఁ జనుదెంచి పతికిఁ, జూపి భూనాథ వీఁడు నీసూనుఁ డనియె.

వ మఱియు 168

సీ సాంగంబు లగుచుండ సకలవేదంబులు సదివె వసిష్ఠుతో సకలధర్మ
శాస్త్రాదిబహువిధశాస్త్రముల్ శుక్రబృహస్పతుల్ నేర్చినయట్ల నేర్చెఁ
బరమాస్త్రవిద్య నప్పరశురాముం డెంతదక్షుఁ డంతియ కడుదక్షుఁ డయ్యె
నాత్మవిజ్ఞానంబునందు సనత్కుమారాదులయట్టిఁడ యనఘమూర్తి

ఆ. నొప్పుగొనుము వీని నుర్వీశ యని సుతు, నిచ్చి గంగ సనిన నెఱిఁగి తనయు
నెమ్మిఁ దోడుకొనుచు నిధిఁ గన్న పేదయు, పోలె సంతసిల్లె భూవిభుండు. 169

---

1 సేతు(వు)నన్. 2 కొని లతాంగి.

తనపురంబునకు వచ్చి సకలరాజన్యప్రధానసమక్షంబున గాంగేయునకు యౌవరాజ్యాభిషేకంబు సేసి కొడుకుతోడివినోదంబులం దగిలి నాలుగు వత్సరంబు లనన్యవ్యాపారుం డై యుండి యొక్కనాఁడు యమునాతీరంబున వేఁటలాడుచుఁ గ్రమ్మరువాఁ డపూర్వసురభిగంధం బాఘ్రాణించి దానివచ్చినవల నారయుచు నరిగి యమునాతీరంబున. 170

కనకావదాతకోమల,తనులతఁ దనుమధ్యఁ గమలదళనేత్రను యో
జనగంధి నవనినాథుఁడు, గనియెను సురకన్యవోనికన్నియ నంతన్. 171

దానిశరీరసౌరభము దానివిలోలవిలోకనంబులున్
దానిమనోహరాకృతియు దానిశుచిస్మితవక్త్రకాంతియున్
దానివిలాసముం గడునుదంబునఁ జూచి మనోజబాణసం
తానహతాత్ముఁ డై నృపతి దానికి ని ట్లనియెం బ్రియంబునన్. 172

ఎందులదాన వేకతమ యియ్యమునానది నోడ[1]సల్పుచున్
సుందరి నీకు నునికి యిది చూడఁగఁ దా నుచితంబె నావుడున్
మందమనోజ్ఞహాసముఖమండల మెత్తి మృగాక్షి చూచి సం
క్రందనసన్నిభున్ నృపతిఁ గన్యక యి ట్లని పల్కెఁ బ్రీతితోన్ 173

ఏను దాశరాజుకూఁతుర దండ్రినియోగంబున నిక్కార్యంబు ధర్మార్థంబు సేయుచుండుదు ననిన దానియభినవరూపసౌందర్యంబులు దొల్లియు విని యెఱింగినవాఁడై యక్కోమలిం గామించి దాశరాజుకడకుం జని తనయభిప్రాయం బెఱింగించిన నతండును సంతసిల్లి శంతను నత్యంతభక్తిం బూజించి యి ట్లనియె 174

పుట్టినప్పుడ కన్యకఁ బోలునట్టి, వరున కిచ్చుట యిది లోకవర్తనంబు
వసుమతీనాథ నీయట్టివరున కిచ్చి, ధన్యులము గామె యిక్కన్యఁ దద్దపేర్మి 175

అయినను నాడెందంబునం గలదానిం జెప్పెద నిక్కన్యక నీకు ధర్మపత్నిఁగాఁ జేయునట్టియిష్టంబు గలదేని నావేఁడినదాని నిమ్మనిన శంతనుండు దాని నీ నగునేని యిచ్చెదఁ గాని నాఁడే నేర నది యేది చెప్పు మనిన దాశరా జిట్లనియె.

ధ్యాక్కర భూపాల నీకు నిక్కోమలియందుఁ బుట్టినసుతుఁడు
నీపరోక్షంబున రాజు గావలె నెమ్మి ని ట్లేఁగ
నోపుదే యనిన శంతనుఁడు గాంగేయు యువరాజుఁ దలఁచి
యీపల్కు దక్కఁగ నొండు వేఁడుము యిచ్చెద ననిన 177

నా కొండెద్దియు నిష్టంబు లే దనిన విని యద్దాశరాజుచేతం బ్రతిహతమనోరథుం డయి క్రమ్మఱి వచ్చి శంతనుండు చింతాక్రాంతుం డయి సత్యవతిన

1 నడ్పుచున్, రేవునన్.

తలంచుచు [1]పితృకార్యావసరుం డయి యున్న నొక్కనాఁడు గాంగేయుండు
తండ్రిపాలికి వచ్చి యి ట్లనియె 178

చ భవదభిరక్షితక్షితికి బాధ యొనర్పఁగ నోపునట్టి శా
త్రవనివహంబు లేదు వసుధాప్రజ కెల్ల ననంతసంతతో
త్సవముల రాజులెల్ల ననిశంబు విధేయుల నీకు నిట్లు మా
నవవృషభేంద్ర యేలొకొ మనఃపరితాపముఁ బొంది యుండఁగన్ 179

వ అనిన విని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి శంతనుండు గొడుకున కి ట్లనియె 180

క వినవయ్య యేకపుత్త్రుఁడు, ననపత్యుఁడు నొక్కరూప యని ధర్మవరుల్
విని నీకుఁ దోడు పుత్త్రుల, ననఘా పడయంగ నిష్ట మయినది నాకున్. 181

క జనవినుత యగ్నిహోత్రం,బును సంతానమును వేదములు నెడ తెగఁగాఁ
జన దుత్తమవంశజులకు, ననిరి మహాధర్మనిపుణు లైనమునీంద్రుల్. 182

క నీ వస్త్రశస్త్రవిద్యా, కోవిదుఁడవు రణములందుఁ గ్రూరుఁడ వరివి
ద్రావణసాహసికుండవు, గావున నీయునికి నమ్మఁగా నోప నెడన్ 183

వ బహుపుత్త్రార్థంబు యత్నంబు సేయ వలయు వివాహం బయ్యెద ననిన విని
గాంగేయుండు వృద్ధామాత్యపురోహితసుహృజ్జనంబులతో విచారించి[2] యోజన
గంధి రాజుచిత్తంబునం గలుగుట యెఱింగి యనేకరాజన్యసైన్యసమన్వితుం
డయి దాశరాజుకడకుం జని మా రాజునకు సత్యవతిని దేహింగా నిచ్చునది
యని యడిగిన నాతండును దేవవ్రతుం బూజించి నీవు ధర్మశీలుండ వర్థానర్థ
విదుండవు సకలకార్యసమర్థుండవు గుర్వర్థంబు గన్యార్థివై వచ్చితివి కావునం
గృతార్థుండ నైతి నెవ్వనియేనివీర్యంబున నిక్కన్య యుద్భవిల్లె నట్టియుపరి
చరుం డను రాజర్షి యీసత్యవతి నొరుల కీ వలవదు శంతనునక యిచ్చునది
యనుటం జేసి తొల్లి యసితుం డయిన దేవలుండు కన్యార్థి యయి వచ్చి ప్రత్యా
ఖ్యాతుం డయ్యె నిట్టిసంబంధ మెవ్వరికిఁ బడయ నగు. 184

క విను మైనను సాపత్న్యం, బనుదోషము కలదు దీని నదియును నీచే
తన సంపాద్యము నీ వలిగిన నడ్డమె పురహ రాజకేశవు లయినన్ 185

వ ఆదోషం బెట్లు పరిహృతం బగునట్లుగా నీచిత్తంబునం దలంచి వివాహంబు
[3]సేయు మనిన గాంగేయుం డి ట్లనియె 186

చ విను డు ప్రసిద్ధు లైనపృథివీపతు [4]లిందఱు నే గురుప్రయో
జనమునఁ జేసితిఁ సమయసంస్థితి యీలలితాంగి కుద్భవిం
చినతనయుండ రాజ్యమును జేయఁగ నర్హుఁడు వాఁడ మాకు నె
ల్లను బతి వాఁడ కౌరవకులస్థితికారుఁ డుదారసంపదన్ 187

1 నివృత్త 2 యోజనగంధి (యందు) వలన రాజుచిత్తంబు దగులుట 3 ఘటియింపు.
4 లందఱు.

వ. అని సభాసదుల కెల్ల [1]రోమహర్షణంబుగా సత్యవ్రతుం డయిన దేవవ్రతుండు పలికిన వెండియు దాశరాజి ట్లనియె. 188

క. నీ వఖిలధర్మ[2]విదుఁడవు, గావున నీ కిట్లు చేయఁగాఁ దొరకొనియెన్
భావిభవత్సుతు లిట్టిరె, నీవిహితస్థితియు నలుప నేర్తురె యనినన్ 189

క. ధృతిఁ బూని బ్రహ్మచర్య, వ్రత మున్నతిఁ దాల్చితిని ధ్రువంబుగ ననప
త్యత నైనను లోకము లా,యతిఁ బెక్కులు గలవు నాకు ననుభావ్యము లై

వ. అని యిట్లు సత్యవతిని దనతండ్రికి వివాహంబు సేయుపొంటె నిజరాజ్యపరిత్యాగంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిగ్రహంబునుం జేసిన దేవవ్రతుసత్యవ్రతంబునకు గురుకార్యధురంధరత్వంబునకు మెచ్చి దేవర్షిగణంబులు నాతనిపయిం బుష్పవృష్టి గురిసి భీష్ముం డని పొగడిరి దాశరాజును గంబు సంతసిల్లి శంతనునకు సత్యవతి నిచ్చె నంత 191

మ. ఘనతేజుం డతిభక్తిఁ గాంచనరథం బెక్కించి యక్కన్యఁ దో
డ్కొని తెచ్చెం దనతల్లి సత్యవతిఁ దక్షోణీజనుల్ దన్ను బో
రనఁ గీర్తింపఁగ శంతనుం డతిమనోరాగంబునం బొంద శాం
తనుపుం డాతతకీర్తి హాస్తిపురికిం దత్కౌతుకారంభుఁ డై 192

వ. శంతనుండును బరమానురాగంబున సత్యవతిని వివాహం బై యతిశయానుపం బయిన యాభీష్మసత్యవ్రతంబునకు సంతసిల్లి యాతనికి స్వచ్ఛందమరణంబుగా వరం బిచ్చి సత్యవతియందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యు లన నిద్దఱు గొడుకులం బడసి వారలు సంప్రాప్తయౌవనులు గాకుండఁ బరలోకగతుం డైనఁ దండ్రికి భీష్ముండు పరలోకక్రియలు నిర్వర్తించి చిత్రాంగదు రాజ్యాభిషిక్తుం జేసిన నాతండును నతివ్యాలోలుం డై గర్వంబున నెవ్వరి [3]నుఱక సుర దనుజ మనుజ గంధర్వాదుల నాక్షేపించుచున్న వాని కలిగి చిత్రాంగదుం డను గంధర్వపతి యుద్ధార్థి యయి వచ్చినం గురుక్షేత్రంబునందు 193

క. నరగంధర్వాధిపు లి,ద్ద్ఱు నురు చిత్రాంగదులు సహింపక యని నొం
డొరుఁ దాఁకి వీఁకఁ [4]బొడిచిరి, హిరణ్వతీతీరమున నహీనబలాఢ్యుల్. 194

క. వదలక మాయాయుద్ధా,విదుఁ డయి వంచనోన్నతిన్ గంధర్వుం
డుదితరవితేజుఁ జిత్రాం,గదుఁ జంపె విచిత్రపత్త్రకార్ముకహస్తున్. 195

వ. ఇట్లు చిత్రాంగదుండు గంధర్వనిహతుం డైనఁ దత్పరోక్షంబున భీష్ముండు
విచిత్రవీర్యుం గౌరవరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన 196

క. వసునిభుఁడు పైతృకం బగు, వసుధారాజ్యంబు భీష్మువచనమున గత
వ్యసనుఁ డయి [5]తాల్చెఁ దేజం, బెసఁగంగ విచిత్రవీర్యుఁ డిద్ధయశుం డై. 197

మహాహర్షంబు గా. 2 మూర్తివి. 3 నరకనగానక. 4 బొరిరి. 5 యేలె.

వ. అట్టివిచిత్రవీర్యు నారూఢయౌవనుం జూచి భీష్ముండు వివాహయత్నపరుం డయి
తనచారులవలనం గాశీరాజుకూఁతులస్వయంవరోత్సవంబు విని ధనుర్ధరుం డయి
రథం బెక్కి యొక్కరుండును వారణాసీపురంబునకుం జని యందు స్వయంవరం
బునకు మూఁగినరాజలోకం బెల్ల వెఱచి వెఱఁగుపడి చూచుచుండ నక్కన్య
కలఁ దనరథం బెక్కించికొని యెల్లవారలు విన నిట్లనియె 198

క. నాయనుజునకు వివాహము, సేయఁగఁ గన్యాత్రయంబుఁ జేకొని బలిమిం
బోయెద నడ్డం బగువా, రాయతభుజశక్తి నడ్డ మగుఁ డాజిమొనన్ 199

వ. బ్రాహ్మంబు మొదలుగాఁ గలయెనిమిది వివాహములయందు క్షత్త్రియులకు
గాంధర్వరాక్షసంబు లుత్తమంబులు స్వయంవరంబున జయించి వివాహం
బగుట యంతకంటె నత్యుత్తమంబు గావున నిమ్మూఁగినరాజలోకంబు నెల్ల
నోడించి యిక్కన్యలం దోడ్కొని నాచనుట యిది ధర్మంబ యని కాశీరాజా
నకుం జెప్పి వీడ్కొని భీష్ముండు వచ్చునప్పుడు. 200

మ. వరనాగాశ్వవరూథయూథములతో నానావనీనాథు లు
ద్ధురులై యొక్కట నొండొరుం జఱచి యుత్తుంగానిలోద్ధూతసా
గరసంక్షోభసమంబుగాఁ గలఁగి వీఁకన్ వీరులై తాఁకి యే
సిరి దేవవ్రతుపై నభోవలయ మచ్ఛిద్రంబు గా నమ్ములన్ 201

క. వారల నందఱ రౌద్రాకారుం డై కసిమసంగి గాంగేయుఁడు దు
ర్వారపటుబాణనిహతిని, వీరాహవరంగమునకు విముఖులఁ జేసెన్. 202

క. నెఱి నుఱక వైరివీరుల, నెఱఁకుల దూఱంగ నేయునృపపుంగవునం
పఱ కోర్వక [1]పిఱుసని రని, వెఱచి విషణ్ణు లయి సకలవిషయాధిపతుల్. 203

వ. ఇట్లు నిఖిలక్షత్త్రియక్షయార్థం బలిగినపరశురాముండునుంబోలెఁ గడు నలిగి
పరశురామశిష్యుం డాక్షత్త్రవర్గంబు నెల్లఁ దనశరధారావర్షంబున ముంచి యో
డించి యేకవీరుం డయి[2] వచ్చువాఁడు పిఱుంద సమరసన్నద్ధుం డయి సాల్వుం
డు సనుదెంచి. 204

సాళ్వుఁడు భీష్మునితో యుద్ధంబు సేయుట.

ఉ. ఈవసుధాధినాథుల జయించినయట్టిద కాదు చక్కనై
పోవక నిల్వు నా కెదిరి పోర మదీయధనుర్విముక్త నా
నావిధమార్గణోగ్రగహనంబున దిగ్భ్రమఁ బొంద కెమ్మెయిం
బోవఁగఁ బోలు నీ కనుచుఁ బూరుకులోత్తముఁ దాఁకె వీఁకతోన్. 205

వ. భీష్ముండును దనరథంబు [3]నివర్తింపించి సంవర్తసమయవర్తియుంబోలె నతి
రౌద్రాకారుం డయి నిలిచిన 206

1 పిఱువోఁడిరి ; పురివిడిరి. 2 వచ్చువాని...సంరంభుం. 3 నివర్తించి.

చ. అనిలజవంబునం బఱచునమ్మదనాగ మెదిర్చి క్రమ్మఱిం
దినకరకాంతిపోలఁ గురుసింహావరూథము నిల్పి క్రమ్మఱిం
చునె యతఁ డంచునుం దగిలి చూపఱ సాల్వమహీశువిక్రమం
బొనరఁగ నల్లనం బొగడుచుండిరి విస్మయసక్తచిత్తులై 207

వ. అంత 208

క. ధృతిమెయి శతసంఖ్యయు దశశతసంఖ్యయు శతసహస్రసంఖ్యయును శతా
యుతసంఖ్యయుఁ గా దేవవ్రతుమీఁదను సాల్వుఁ డేసె వాఁడిశరంబుల్. 209

క. ఘనభుజుఁ డన్నియు నడుమన తునియఁగ వడి నేసి వాని తురగ[1]చయస్యం
దనసూతుల నొక్కొకయమ్మునఁ ద్రెళ్ళఁగ నేసె భరతముఖ్యుఁడు పోరన్ 210

క. విధమును రథ్యంబులు సారథియును వృథ యైన భగ్నరథుఁడై భాగీ
రథికొడుకుచేత విమనోరథుఁడై సాల్వుండు నిజపురంబున కరిగెన్. 211

వ. ఇట్లు సకలరాజలోకంబు నెల్ల సక్రమంబున నోడించి సాల్వరాజు మందలవిడిచి పరాక్రమలబ్ధ లయినకాశీరాజదుహితల నంబాంబాలికాంబికలం దోడ్కొని వచ్చి భీష్ముండు విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు సేయ నున్న నందుఁ బెద్దయది యైన యంబ యిట్లనియె 212

ఆ. పరఁగ నన్ను సాల్వపతి వరియించినఁ దండ్రిచేతఁ బూర్వదత్తనైతి
నమ్మహీశునకు నయంబున నెయ్యది ధర్మ మెఱిఁగి దానిఁ [2]దలఁపు మిపుడు 213

వ. అనిన విని భీష్ముండు ధర్మవిదు లయినబ్రాహ్మణులయనుమతంబున దాని సాల్వరాజున కిచ్చి పుచ్చి మహోత్సవంబున నయ్యిరువురు కన్యకల విచిత్రవీర్యునకు వివాహంబు సేసిన 214

ఉ. ఆ లలితరూపయౌవనవిలాసవిభాసిను లైన యంబికాం
బాలికల న్వివాహ మయి భారతవంశకరుండు గామకే
ళీలలితానుభోగరసలాలసుఁడై నిజరాజ్యభారచిం
తాలసుఁ డయ్యెఁ గాంతలకు [3]నయంబున నొండు దలంపఁ బోలునే 215

వ. ఇట్లు సకలవ్యాపారరహితుండై కాశీరాజదుహితల నయ్యిరువుర నతిప్రణయగౌరవంబునం దగిలి 216

సీ. అమలసుధారమ్యహర్మ్యతలంబుల నవకుసుమామోదనందనముల
కృతకాద్రికందరక్రీడాగృహాంగణవివిధ[4]రత్నోపలవేదికలను
గలహంసకలనాదకమనీయకమలినీదీర్ఘికాసైకతతీరములను
విహరించుచును గామరాగాతిశక్తిఁ జేసి శోషించి విచిత్రవీర్యుఁ
ఆ. డమరపురికిఁ జనిన నతనికిఁ బరలోకవిధుల శాస్త్ర[5]దృష్టి వెలయఁ జేసె

1 హయ (శిర) స్యందన. 2 తలఁపుఁ డీరు 3 మనంబున నొండు దలంపు గల్గునే.
4 'రత్నోజ్జ్వల'యను యొకవ్రాతపాఠము. 5 యుక్తి.

నాపగాతనూజుఁ డఖిలబాంధవులయు, బ్రాహ్మణులయుఁ దోడ భానునిభుఁడు.

వ. మఱియు సత్యంతశోకార్ణవంబున మునింగినతల్లిని మఱందండ్రను నాశ్వాసించి యరాజకం బయినరాజ్యం బకలంకంబుగాఁ బ్రతిపాలించుచున్నకొడుకు నఖిలధర్మవిదు గాంగేయుం జూచి సత్యవతి యి ట్లనియె 218

క. శంతనుసంతానంబును, సంతతకీర్తియును బిండ[1]సంస్కృతియును న
త్యంతమహీభారమును బ,రంతప నీయంద చిరతరం బై నిలిచెన్ 219

చ. జననుత సర్వధర్మవులు సర్వజగత్పరివర్తనక్రమం
బును మఱిసర్వవంశములుఁ బుట్టినమార్గము నీవ నిక్కువం
బనఘ యెఱుంగు దున్నతగుణాఢ్యుఁడవుం భరతాన్వయావలం
బనుఁడవు నీవ నిన్నొకఁడు పంచెదఁ జేయుము మత్ప్రియంబుగాన్. 220

క. ఇక్కురువంశంబున నీ, వొక్కరుఁడవ యున్నవాఁడ వుర్వీరాజ్యం
బెక్కటి సేకొని తేజము, దిక్కుల వెలిఁగింపు సంతతియుఁ బడయు మొగిన్

క. నిరతంబు బ్రహ్మ మొదలుగ, వరుసన యెడ తెగక యిట్లు వచ్చినవంశం
బురుభుజ నీ వుండఁగ నీ,తరమున విచ్ఛిన్న మగుట ధర్మమె యనినన్ 222

క. విని భీష్ముఁ డనియె మీ కి, ట్లని యానతి[2]యీఁగఁ దగునె యమ్మెయి నాప
ల్కినపల్కును మఱి నాతా,ల్చినవ్రతమును జెఱుప నంతచిఱుతనె [3]చెప్పఁడా.

క. హిమకరుఁడు శైత్యమును న,ర్యముఁడు మహాతేజమును హుతాశనుఁ డుష్ణ
త్వము విడిచిరేని గుర్వ,ర్థము నాచేకొనినసద్వ్రతంబు విడుతునే 224

వ. పృథివ్యాదిమహాభూతంబులు గంధాదిగుణంబుల నెట్లు విడువ వట్ల యేనును గురుకార్యంబున మీశుల్కార్థంబుగా సర్వజనసమక్షంబున నాచేసినసమయస్థితి విడువ నది య ట్లుండె మీయానతిచ్చినట్లు నాయెఱుంగనిధర్మవులు లేవు శంతనుసంతానంబు శాశ్వతం బగునట్లుగా క్షత్త్రధర్మంబు సెప్పెద నాచెప్పిన దాని ధర్మార్థవిదు లయి లోకయాత్రానిపుణు లయినపురోహితప్రముఖనిఖిల బ్రాహ్మణవరులతో విచారించి చేయునది యని భీష్ముం డందఱు విన ని ట్లనియె.

చ. పితృవధజాతకోపపరిపీడితుఁ డై జమదగ్నిసూనుఁ డు
ద్ధతబలు హైహయుం సమరదర్పితుఁ జంపి యశేషధారణీ
పతులను జంపె గర్భగత[4]బాలుర నాదిగ నట్టిచోటఁ ద
త్సతులకుఁ దొల్లి ధర్మవిధి సంతతి నిల్పిరె భూసురోత్తముల్. 226

దీర్ఘతమునివృత్తాంతము.

వ. మఱి యదియునుం గాక యుచథ్యుం డనుమునివరునిపత్ని మమత యనుదాని గర్భిణి నభ్యాగతుం డయి బృహస్పతి దేవరన్యాయంబున నభిలషించినఁ దద యగర్భస్థుం డయినపుత్త్రుం డెఱింగి యిది ధర్మవిరుద్ధం బని యాక్రోశించిన

1 సత్క్రియ. 2 యీయఁ. 3 చెప్పుమా. 4 బాలుర.

వానికి నలిగి బృహస్పతి సర్వభూతేప్సితంబై నయికార్యంబునందు నాకుఁ బ్రతి కూలుండ వయితివి కావున దీర్ఘతమంబును బొందు మని శాపం బిచ్చిన వాఁడును దీర్ఘతముండు నాఁ బుట్టి సకలవేదవేదాంగవిదుం డయి జాత్యంధుం డయ్యును వనవిద్యాబలంబునఁ బెద్దకాలంబునకుఁ బ్రద్వేషిణి యనునొక్క బ్రాహ్మణి వివాహం బయి గౌతమాదు లయినకొడుకులం బెక్కండ్రం బడసిన నది లబ్ధపుత్త్ర యై తన్ను మెచ్చకున్న నిట్లేల నన్ను మెచ్చవని దీర్ఘతముండు ప్రద్వేషిణి నడిగిన నది యి ట్లనియె 227

తే. పతియు భరియించుఁ గావున భర్త యయ్యె
భామ భరియింపఁబడుఁ గాన భార్య యయ్యెఁ
బరఁగ నది మనయందు వీడ్వడియె నిన్ను
నేన యెల్ల కాలము భరియింతుఁ గాన 228

క. ఎంతకాల మయిన నిప్పాట భరియింప, నోప నింక నరుగు మెందుఁగడకు
ననిన నిష్ఠురాత్మ లని దీర్ఘతముఁ డల్గి, సతుల కెల్ల నపుడు శాప మిచ్చె 229

క. పతిహీన లయిన భార్యలను, లతిధనవతు లయ్యుఁ గులజ లయ్యును ననలం
కృత లయ్యెదరు విగాంగల్యగ,హితలయ్యెదుఁగృపణవృత్తి నిదియు మొదలు గాన్

వ. అని శాపం బిచ్చినదీర్ఘతమునకు నలిగి ప్రద్వేషిణి యిమ్ముదుకని నెటయేనియుం గొనిపొం డని తనకొడుకులం బంచిన వారును నయ్యాచక్షుష్య నతివృద్ధు జాత్యంధు నింధనంబులతో బంధించి మోహాంధు లయి గంగలో విడిచిన నమ్మునియు ను బ్రవాహవేగంబున నెక్కుదేశంబులు గడచి చనియె నంతనొక్కనాఁడు బలి యను రాజు గంగాభిషేకార్థంబు వచ్చినవాఁ డయ్యింధనబంధనంబున నుండియు నుదాత్తానుదాత్తస్వరితప్రచయస్వరభేదంబు లేర్పడ సలక్షణంబుగా వేదంబు లం జదువుచుఁ దరంగఘట్టనంబునం దనయున్నదరిం జేర వచ్చినవానిఁ దీరంబుఁ జేర్చి యింధనబంధనంబులు విడిచి మహర్షి మాయమతేయుంగా నెఱిఁగి తన్నెఱింగించి నమస్కారంబు సేసి యి ట్లనియె 231

క. ఎందుండి వచ్చి తిందుల, కెందుల కేఁగుదు మహామునీశ్వర విద్వ
ద్వందిత నాపుణ్యంబునఁ, జెందితి నిన్నిష్టఫలముఁ జెందినపాటన్ 232

వ. ఏ నపుత్త్రకుండనై యెవ్విధంబునను సంతానంబు వడయ నేరకున్నవాఁడ నాకు సంతానదానంబు దయసేయు మని యతనిం బూజించి తనపురంబునకుం దోడ్కొని చని ఋతుమతి యై యున్నతనదేవి సుదేష్ణ యనుదాని సమర్పించిన నదియును 233

ఆ. పుట్టుఁ గుడ్డి వృద్ధుఁ బూతిగంధానను, వేదజడునిఁ బొంద వెలఁది రోసి
తన్ను బోనిదానిఁ దన్వఁ గోమలిఁ దన, దాదికూఁతుఁ బంచెఁ దపసికడకు 234

వ. ఆదీర్ఘతముండును దానివలనఁ గాక్షీవదాదుల నేకాదశపుత్త్రులం బుట్టించిన బలియును సంతసిల్లి వీరలు నాపుత్త్రకులే యనిన నమ్ముని వాని కి ట్లనియె. 235

క. వీరలు నీకులపుత్త్రులు, గారు భవద్దేవిదాదిగాదిలిసుతకున్
భూరిభుజ యుద్భవించిన, వారు మహాధర్మపరు లవారితసత్త్వుల్. 236

వ. అనిన నబ్బలి సంతానార్థి గావున వెండియు నమ్మునిం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబు వడసి సుదేష్ణ నియోగించిన దీర్ఘతముండును దానియంగంబు లెల్ల నంటిచూచి వంశకరుండును మహాసత్త్వుండును నయ్యెడుకొడుకు నీకుం బుట్టు నని యనుగ్రహించిన దానికి నంగరాజను రాజర్షి పుట్టె నివ్విధంబున నుత్తమక్షత్త్రియక్షేత్త్రంబులందు ధర్మమార్గంబున బ్రాహ్మణులవలనం బుట్టి వంశకరు లయిన క్షత్త్రియు లనేకులు గలరు 237

క. కావున నియతాత్ము జగత్పావను ధర్మస్వరూపు బ్రాహ్మణుఁ బడయం
గా వలయు వాఁడు సంతతిఁ, గావించు విచిత్రవీర్యకక్షేత్త్రములన్ 238

వ. అనిన భీష్మపలుకులకు సంతోషించి సత్యవతి దొల్లి కొండుకనాఁడు దనకన్యయై యున్నకాలంబునఁ బరాశరుండు దన్నుఁ గామించుటయు నమ్మునివరంబునఁ దన కన్యాత్వంబు దూషితంబు గాకునికియుఁ దత్ప్రసాదంబునం జేసి యమునాద్వీపంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు గానీనుం డయి సద్యోగర్భంబునఁ బుట్టి పని గల యప్పుడ తన్నుఁ దలంచునది యనిచెప్పి తపోవనంబునకుం జనుటయును భీష్మునకుం జెప్పి నిజతపోదహనదగ్ధపాపేంధనుండయినకృష్ణద్వైపాయనుం [1]డఖిలధర్మమూర్తి నిత్యసత్యవచనుండు నానియోగంబున నీయనుమతంబున భవద్భ్రాతృక్షేత్త్రంబులయందు సంతానంబు వడయు ననిన సత్యవతివలన నమ్మహర్షికీర్తనంబు విని భీష్ముండు కరకమలంబులు మొగిచి వ్యాసభట్టారకుఁ డున్నదిక్కునకు మ్రొక్కి తొల్లి జగంబు లుత్పాదించినయాదిమబ్రహ్మకుం గలసామర్థ్యంబు గల వేదవ్యాసుం డిక్కురువంశంబుఁ [2]బ్రతిష్ఠించునదియెల్లవారికి నభిమతంబ యనిన సత్యవతి కురువంశోద్వహనార్థంబు పారాశర్యుం దలంచుడు నాక్షణంబ 239

ఉ. నీలగిరీంద్రశృంగమున నిర్మలమైనసువర్ణవల్లరీ
జాలముపోనిపింగళవిశాలజటాచయ మొప్పఁగా వచ
శ్శ్రీలలితుండు వచ్చి నిలిచెన్ హరినీలవినీలవిగ్రహా
రాళరుచుల్ వెలుంగఁగఁ బరాశరసూనుఁడు తల్లిముందటన్. 240

వ. సత్యవతియును బెద్దకాలంబునకు వచ్చినయాప్రథమపుత్త్రునతిహర్షంబునం గౌఁగిలించికొని యవిరళపయోధరపయోధారల నానందబాష్పధారలం జేసి యభిషేకించుచున్న నమ్మునివరుండును దల్లిబాష్పజలంబులు దుడిచి యభివాదనంబు సేసి పురోహితపురస్సరభూసురవరులతో విధిపూర్వకంబుగా భీష్ముండు సేసిన యర్ఘ్యాదిపూజలు సేకొని సుఖాసీనుం డై యున్నమ్మహామునిఁ గుశలం బడిగి సత్యవతి యి ట్లనియె 241

1 డఖిలలోకపూజ్యుం డఖిలధర్మమూర్తి. 2 బ్రతిష్ఠించుట యెల్లవారికి

క. జననునకును స్వామిత్వము, తనయోద్దేశమునఁ గలిమి తథ్యమ యది య
జ్జననికిఁ గలుగున కావునఁ, జనుఁ బనిఁ బంపంగ నిన్ను జననుత నాకున్ 242

చ. అనుపమరాజ్యసంపదకు నర్హుఁడు వంశము [1]విస్తరింప నో
పినసుచరిత్రుఁ డీసుతుఁడు భీష్ముఁడు దొల్లియుఁ దండ్రికిం బ్రియం
బనఘుఁడు సేయు చుండి నిఖిలావనిరాజ్యనివర్తనంబునుం
దనరఁగ బ్రహ్మచర్యమును దాల్చె జగద్విదితప్రతిజ్ఞుఁడై. 243

క ఈయన్వయవిచ్ఛేదము, నీయెఱుఁగనియదియె సన్మునిస్తుత జగముల్
నీయంద నిలిచినవి గా,వే యిక్ష్వాకులత్రయప్రవృత్తులతోడన్ 244

క ధృతి నీయనుజుండై వి,శ్రుతుఁడైనవిచిత్రవీర్యుసు క్షేత్రములఁ
సుతులం బడయుము కుల మవి,రతసంతతి నెగడ దేవరన్యాయమునన్ 245

క. నీకారణమున వంశ మ,నాకుల మై నిలుచుటయుఁ దదాప్తులుఁ బ్రజలుఁ
శోకభయంబులు విడుతురు, నాకును భీష్మునకుఁ గడు మనఃప్రియ మెసఁగన్.

క అని సత్యవతి నియోగిం,చిన వేదవ్యాసుఁ డట్ల చేయుదు నిది యెం
దును గలధర్మువ యెప్పుడు, వినఁబడు నానాపురాణవివిధశ్రుతులన్ 247

వ. ఇక్ష్వాకురాజదుహితలయందు ధర్మస్థితిం బుత్త్రోత్పత్తిఁ గావించెద వీరలు నా
చెప్పినవ్రతం బొకసంవత్సరంబు నేసి శుద్ధాత్మ లగుదురేని సత్పుత్త్రులు పుట్టుదు
రనిన సత్యవతి యి ట్లనియె 248

క. ప్రకటముగ వంశ[2]విస్తారకు లగుపుత్త్రకులఁ జెచ్చెరం బడయు మరా
జక మయినధారుణీప్రజ, కొకనిమిషం బయినఁ బ్రకృతి నుండఁగ లావే. 249

చ. అవని యరాజకం బయినయప్పుడ భూప్రజయందు సర్వథ
స్స్వవులుఁ దొలంగు దేవమునిముఖ్యులు వాయుదు [3]రోలి వృష్టి లే
దవు మఱి యర్ఘువుల్ దఱుఁగు నందురు గావునఁ గాలయాపనం
బవితథవాక్య చేయక నయంబున రాజ్యము నిల్పు మిత్తఱిన్ 250

క దయ సీచే నుత్పాదితు, లయినసుతులు దమ్మెఱుంగునంతకు భీష్ముం
డయనయశాలి సమర్థుం, డయి చేకొని రాజ్యభార మారయు చుండున్ 251

వ అని సత్యవతి కృష్ణద్వైపాయను నియోగించి ఋతుమతియు శుచిస్నాతయు నై
యున్నయంబికకడకుం జని క్షేత్రజ్ఞుం డైనవాఁడు సుపుత్త్రుండు గావున ధర్మ్యం
బైనవిధానంబున నీవు రాజ్యధురంధరుం డయినకొడుకుం బడసి భరతవంశంబు
నిలుపు మెల్లధర్మంబులకంటెఁ గులంబు నిలుపుటయ మిక్కిలి ధర్మంబు నేఁటి
రాత్రి నీకడకు దేవరుండు వచ్చుం దదాగమనంబుఁ బ్రతీక్షించి యుండునది

1 నిస్తరింప 2 నిస్తారకులు 3 రోషి... యగ్నువుల్ ...నం ద్రదిగావున.

యని కోడలి నొడంబఱిచి యనేకసహస్ర[1]మహీసురులను దేవతలను ఋషులను
నిష్టభోజనంబులం దనిపి యున్న నారాత్రియందు. 252

గ. తివిరి సుతజన్మ [2]మెట్టిం, డవునొకొ దేవరుఁడు నాకు ననుచును నవప
ల్లవకోప లాంగి యంబిక, ధవళేక్షణ విమలశయనతలమున నున్నన్ 253

మధ్యాక్కర. అవసరజ్ఞుం డయి వ్యాసుఁ డేతెంచె నంత నత్తపసి
[3]కపిలగడ్డంబును గపిలజడలును గపిలకన్నులును
దవిలయున్నవనల్ల నైనదీర్ఘవుందనువును జూచి
యువిద గన్నుంగవ మొగిచి తెఱవక యుండె భయమున 254

వ కృష్ణద్వైపాయనుండును దానికిం [4]బుత్త్రదానంబు సేసి యీయంబికయందు
బలపరాక్రమవంతుం డయినకొడుకు పుట్టు వాఁడు మాతృదోషంబున నంధుం
డగు ననిన విని విషణ్ణచిత్త యయి సత్యవతి వెండియుం గృష్ణద్వైపాయనుం
బ్రార్థించి యింక నంబాలికయం దొక్కకొడుకుం [5]బడయు మని నియోగించిన
నెప్పటియట్ల యమ్మునివరుండు నంబాలికకడకుం జనిన నదియుం దనవేషంబునకు
వెఱచి వెల్లనై యున్న నక్కోమలికిం బుత్త్రదానంబు సేసి యీయంబాలిక
యందు మహాబలపరాక్రమగుణవంతుండు వంశకరుండు నగుపుత్త్రుండు పుట్టు
వాఁడును మాతృదోషంబునఁ బాండుదేహుం డగు నని చెప్పి యరిగిన. 255

ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజననము.

క బలవన్మదనాగాయుత, బలయుతుఁడు సుతుండు పుట్టెఁ బ్రజ్ఞాచక్షుం
డలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రుం డా, లలనకు నంబికకుఁ గురుకులప్రవరుం డై. 256

క. అంబాలికకును గుణరత్నాంబుధి పాండురవిరాజితాంగుఁడు ప్రభవిం
చెం బాండురాజు గురువంశంబు ప్రతిష్ఠింప ధర్మ[6]సర్వజ్ఞుం డై 257

వ ఇట్లు క్రమంబునం బుట్టినధృతరాష్ట్రపాండుకుమారులకు బ్రాహ్మణసమేతుం డై
భీష్ముండు జాతకర్మాదిక్రియ లొనరించినంత నాంబికేయు జాత్యంధుం జూచి దుః
ఖిత యయి సత్యవతి వెండియుఁ బారాశర్యుం దలంచుడు నాక్షణంబ యమ్ముని
వరుండు వచ్చి పని యేమి యని యన్న నీయంబికకుఁ బ్రథమపుత్త్రుం డంధుం
డయ్యె నింక నొక్కకొడుకు రూపవంతుం బడయుమనిన నది నియతాత్మ యగు
నేని సుపుత్త్రుండు పుట్టు ననవుడు సత్యవతి తొల్లింటియట్ల కోడలి నియోగించిన
నక్కోమలి యమ్మునివరువికృతవేషరూపగంధంబుల కోపక రోసి తనదాసి ననేక
భూషణాలంకృతం జేసి తనశయనతలంబున నుండం బంచిన వ్యాసభట్టార

1 మహీసురులకు దేవతలకు నిష్టభోజనారాధనలం దుష్టి. 2 మెన్నం, దవునొకొ దేవరుని
(వలన) కరుణ. 3 గపురుగడ్డంబును గపిలజడలు 4 పుత్త్రాధానం. 5 రూపగుణవంతుం బడయుం.
6 సర్వస్వుం డై, సంయుక్తుం డై; సంవరితుం డై, సంచితమతి యై, సంపన్నుం డై, సత్యవ్రతుం
డై, సామగ్ర్యుం డై.

కుండు వచ్చి దానిచేసినయిష్టోపభోగంబులం దుష్టుం డై దానికిం బుత్త్ర
దానంబుసేసిన 258

ఆ. చండకోపుఁ డయినమాండవ్యమునివరు, శాపమున జముండు సంభవిల్లె
విదురుఁ డనఁగ ధర్మవిదుఁడు పారాశర్యు,వీర్యమున[1]ను భువి నవార్యబలుఁడు.

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె 260

ఆ సకలజీవరాశిసుకృతదుష్కృతఫల, మెఱిఁగి నడపు చున్నయిట్టిధర్ముఁ
డొంద శూద్రయోనియందు మాండవ్యుచే, శప్తుఁ డై య దేల సంభవించె

వ. అని యడిగిన వానికి వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పె మాండవ్యుం డను బ్రహ్మర్షి దొల్లి మహీవలయంబునం గలతీర్థంబు లెల్ల నేకచారి యయి సేవించి యొక్కనగరంబున కెడగలుగునడవిలో నాశ్రమంబు గావించి తద్ద్వారవృక్షమూలంబున నూర్ధ్వబాహుం డయి మౌనవ్రతంబునం దపంబు సేయు చున్నన న్నగరంబు రాజునర్థంబు మ్రుచ్చిలికొని మ్రుచ్చు లారెకులచేత ననుధావ్యమానులై మాండవ్యుసమీపంబునం బాఱి యయ్యాశ్రమంబులో డాఁగిన వారివెనుదగిలివచ్చిన యారెకు లమ్మునిం గని రాజధనాపహారు లయినచోరులు నీయొద్దన పాఱి రెట వోయి రెఱుంగుదేని చెప్పు మనిన నమ్ముని మౌనవ్రతుండు గావునఁ బలుకకున్నం గినిసి యయ్యాశ్రమంబులోఁ జొచ్చి వెదకి ధనంబుతోడ నామ్రుచ్చులం బట్టికొని 262

ఆ తాన చోరులకును దాపికాఁ డై వేష, ధారి మిన్నకేని తపము సేయు
చున్నయట్టు వలుక కున్నవాఁ డని యెగ్గు, లాడి యారెకులు నయంబు లేక

వ మాండవ్యు నామ్రుచ్చులతోన కట్టికొని వచ్చి రాజునకుం జూపి ధనం బొప్పించిన రాజు నామ్రుచ్చులం జంపించి తపోవేషంబున నున్నమ్రుచ్చని యమ్మాండవ్యునిఁ బురంబువెలి శూలప్రోతుం జేయించిన 264

క. మునివరుఁ డట్టుండియుఁ దన, మనమున నతిశాంతుఁ డయి సమత్వమునఁ దప
మ్మొనరించె ననశనుం డయ్యును బహుకాలంబు ప్రాణయుక్తుం డగుచున్. 265

వ ఇట్లు శరీరదుఃఖంబు దలంపక తపంబు సేయు చున్నయమ్మునితపంబుపేర్మికి మెచ్చి మహామునులు పక్షులయి రాత్రి వచ్చి మునీంద్రా యిట్టిమహాతపస్వి వైననీకిట్టిదుఃఖంబు గావించినవా రెవ్వ రని యడిగిన వారికి నమ్మాండవ్యుం డిట్లనియె

తే ఎఱిఁగియెఱిఁగినన్నడుగంగ నేలదీని, సుఖముదుఃఖంబుఁ బ్రాప్తించుచోటనరుఁడు
దగిలి తనకర్మవశమునఁ దనకుఁ దాన, కర్త గా కన్యులకు నేమికారణంబు 267

వ. అని యమ్మహామునులతో మాండవ్యుండు పలికినపలుకు లన్నగరరక్షకులు విని వచ్చి రాజున కెఱింగించిన రాజునుం బఱతెంచి శూలప్రోతుం డయి యున్న మాండవ్యునకు నమస్కరించి నాచేసినయజ్ఞానంబు సహించి నాకుం బ్రసాదింప

1 నవార్యవీర్యబలుఁడు.

వలయు నని శూలంబువలన నమ్మునిం బాచుచో నది పుచ్చ రాకున్న దానిమొన
లు మెత్తన తునిమించినఁ దత్కంఠపార్శ్వంబునందు శూలశేషం బంతర్గతం బై
యుండె దానంజేసి యామునిమాండవ్యుండు నాఁ బరఁగుచు నమ్మహాముని
ఘోరతపంబు సేసి యెల్లలోకంబులు గమించి యొక్కనాఁడు యమునిపురంబు
నకుం జని ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 268

క. దండధర యిట్టిదారుణ, దండమునకు నేమిదుష్కృతముఁ జేసితి ను
గ్రుండ వయి తగనిదండము, దండింపఁగ బ్రాహ్మణుండఁ దగునే నన్నున్. 269

వ. అనిన మాండవ్యునకు ధర్మరా జి ట్లనియె 270

క. [1]సొలయక తూనిఁగలం గ్రొ,ఱ్ఱులఁ బెట్టితి నీవు నీచిఱుతకాలము ద
త్ఫల మిప్పు డనుభవించితి, తొలఁగునె హింసాపరులకు దుఃఖప్రాప్తుల్ 271

వ. అనిన విని మాండవ్యుం డలిగి జన్మంబు మొదలుగాఁ బదునాలుగువత్సరంబులు
[2]దాఁటునంతకుఁ బురుషుండు బాలుండు వాఁ డెద్దిసేసినఁ బాపంబుం బెద్దపార
యందు వానికి నొరు లెగ్గు సేసినఁ బాతకు లగుదు రిది నాచేసినమర్యాద సి
విట్టి ధర్మంబు దలంపక బాల్యంబున నల్పదోషంబుఁ జేసిననాకు బ్రాహ్మణోచి
తంబు గాని క్రూరదండంబు గావించినవాఁడవు మర్త్యలోకంబున శూద్ర
యోనిం బుట్టుమని శాపం బిచ్చుటం జేసి వాఁడు విదురుం డై పుట్టె. 272

క. అని మాండవ్యాఖ్యానము, జనమేజయునకు నుదారచరితునకుఁ బ్రియం
బునఁ జెప్పెను వైశంపా,యనుఁ డవితథపుణ్యవచనుఁ డని కడు భక్తిన్ 273

క. సత్యాశ్రయ కులశేఖర, నిత్యోదయ రాజరాజనృప సుకవిజన
స్తుత్యమహాగుణ విమలా, దిత్యాగ్రతనూజ విమలధీరమణీయా 274

ద్రుతవిలంబితము. త్రిభువనాంకుశదీప్తినిధీ సమ,స్తభువనాశ్రయధర్మధురంధరా
శుభయశఃపరిశోభితపూర్వది,క్ప్రభువిలాస కృపారసబంధురా. 275

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబునం గౌరవవంశకీర్తనంబును గంగాశంతనుసమాగమంబును వసూత్పత్తియు స్వర్గగమనంబును దదంశసంభూతంబున గాంగేయుజన్మంబును దద్రాజ్యనివర్తనంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతప్రతిజ్ఞాపరిపాలనంబును సత్యవతీవివాహంబును జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులజన్మంబును జిత్రాంగదమరణానంతరంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్యు రాజ్యంబున నిలుపుటయు విచిత్రవీర్యునివివాహంబును వానిపరోక్షంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనువలన ధృతరాష్ట్రపాండురాజులజన్మంబును మాండవ్యశాపంబున విదురుజన్మంబును నన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

---

1 సొలవక. 2 దాఁకఁ బురుషుండు.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆదిపర్వము - పంచమాశ్వాసము

శ్రీనాథమూర్తి విబుధని
ధాన మహాదానతర్పితద్విజవర వే
గీనాథ పార్థనిభ యభి
మానమహార్ణవ మహేంద్ర మహిమాతిశయా. 1

ధృతరాష్ట్ర పాండుకుమారులు పెరుఁగుట

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు ధృతరాష్ట్ర పాండుకుమారులు భీష్మాభిరక్షితులై [1]పెరుఁగుచు నుపనయనానంతరంబున నధ్యయనం బొనరించి రాజవిద్యలయందు జితశ్రము లై యున్నంత 2

సీ. అమరఁ గాంగేయుననుశాసనంబునఁ గౌరవరాజ్యంబు గడు [2]వెలింగెఁ
గురుభూము లుత్తర కురువులకంటెను నధికలక్ష్మీయుక్తి నతిశయిల్లె
ధర్మానిసంరక్షితం బైనభూప్రజ కెంతయు నభివృద్ధి యొదవుచుండె
వలసినయప్పుడు వానలు గురియుట సస్యసమృద్ధి ప్రశస్త మయ్యెఁ
తే. [3]పండి చేలు బుష్పఫలభరితంబు లై, తరువనంబు లొప్పె ధర్మకర్మ
నిరతిఁ జేసి కరము నెమ్మితో నన్యోన్య, హితముఁ జేయుచుండి రెల్లజనులు 3

మ. అమలాచారపవిత్రభూసురవరేణ్యాగారపుణ్యప్రదే
శములం దధ్యయనారవంబు [4]విధివత్స్వాహాస్వధాస్వస్తిశ
బ్దములుల్ మంగళతూర్యఘోషములు నుద్యత్కౌతుకాశీర్వినా
దములుల్ రమ్యతరంబు లయ్యె ధరణిం దద్రాజ్యసంవృద్ధితోన్. 4

వ. ఇట్లు [5]బ్రహ్మోత్తరంబుగాఁ బ్రజావృద్ధియు సస్యసమృద్ధియు నగుచుండ నాంబి

1 యుపనయ... శ్రములై పెరుఁగుచున్నంత. 2 వ్రాఁతప్రతులయందు 'వెలుంగె' అని యున్నది. 3 పండ్లు నేఁపె. 4 లు వషట్స్వాహా 5 ధర్మోత్తరంబుగా.

కేయు ధృతరాష్ట్రు రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి భీష్ముండు దనకు విల్లును విదురుబుద్ధి
యును సహాయంబులు గా రాజ్యంబు రక్షించు చున్నంత 5

ఉ. [1]ఆయము గర్వముల్ విడిచి యన్యపతుల్ పని సేయ నిట్లు గాం
గేయభుజాబలంబున నికృత్తవిరోధిసమాజుఁ డై కుమా
రాయితశక్తిశాలి ధృతరాష్ట్రుఁడు రాజ్యము సేయు చుండె న
త్యాయతకీర్తితోఁ దనకు హస్తిపురం బది రాజధాని గాన్. 6

వ. ఇట్లు రాజ్యంబు సేయుచు నారూఢయౌవనుం డైన యాధృతరాష్ట్రునకు వివాహంబు సేయ సమకట్టి భీష్ముండు గాంధారపతి యయిన సుబలుపుత్తి గాంధారి యనుదాని నతిశయరూపలావణ్యశీలాభిజాత్యసమన్వితఁ గా బ్రాహ్మణుల వలన విని విదురున కిట్లనియె 7

క. ఈవంశము విచ్ఛేదము, గా వచ్చినఁ గులము నిలువఁగా సత్యవతీ
దేవివచనమున సంతతి, గావించెను వ్యాసుఁ డనుజగత్కర్త యయన్. 8

క. ఈకులము వివర్ధింపఁగ, నా కభిమత మేను వింటి నలినేక్షణ దా
నేకశతసుతులఁ బడయఁగ, నా కన్యక వరము వడసె [2]నఁట వారు చెలసి. 9

వ. కావున ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారిని వివాహంబు సేయుదము గాంధారపతి మనతోడిసంబంధంబునకుం దగు నని నిశ్చయించి సుబలుపాలికిఁ బెద్దముదుసల్లం బంచిన సుబలుండును సుముఖుం డై కురుకుల[3]విస్తారకుం డయినధృతరాష్ట్రుండ యిక్కన్యకకు నర్హుండు గావున నారాజునకు గాంధారి నిచ్చితి మనిన వానిబంధుజనంబు లెల్లఁ దమలో ని ట్లనిరి 10

తే. అంగములలోన మేలుత్తమాంగమందు, నుత్తమంబులు గన్నుల నుర్విజనుల
కట్టికన్నులు లేవను టంతె కాక, యుత్తముఁడు గాఁడె సద్గుణాన్వితుఁడు

ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారిని వివాహంబు సేసికొనుట.

వ. అనిన వారిపలుకులు విని గాంధారి ధృతరాష్ట్రునకుఁ బిత్రువచనంబునం గా దన్ను నిశ్చయించి నాకుఁ బతి యమ్మహీపతియ కాని యొరుల నొల్ల నని యా పతివ్రత పరపురుషసందర్శనంబు పరిహరించి తనపతి కనుగుణంబుగా [4]నేత్రపట్టంబు గట్టికొని యుండె నంత నక్కన్యం దోడ్కొని దానిసహోదరుం డయిన శకునిమహావిభూతితో హస్తిపురంబునకు వచ్చిన ధృతరాష్ట్రుండును [5]మహోత్సవంబున గాంధారిని వివాహం బై దానితోఁ బుట్టినకన్యకల సత్యవ్రతయు సత్యసేనయు సుదేష్ణయు సంహితయుఁ దేజశ్శ్రవయు సుశ్రవయు నికృతియు శుభయు సంభవయు దశార్ణయు ననుపదుండ్ర నొక్కలగ్నంబున వివాహం బయ్యె మఱియును. 12

---

1 ఆయతగర్వముల్. 2 ప్రాంతప్రతులయం దెల్ల 'నఁట' యనుటకు మాఱుగా 'పరె' యనియె యున్నది. 3 నిస్తారకుం. 4 నేత్రపట్టంబునం దననేత్రంబులు. 5 సుముఖ్యయు.

క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్యలఁ దెచ్చి తెచ్చి గాంగేయుం డి
నలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు కుల,తిలకుండు [1]వివాహమయ్యె దేవీశతమున్. 13

వ అంత. 14

సీ. వేదంబులందుఁ బ్రవీణుఁ డై మఱి [2]సర్వశాస్త్రంబులందుఁ గౌశలము మెఱసి
యసికుంతకార్ముకాద్యాయుధవిద్యలయందు జితశ్రముఁ డై తురంగ
సింధురారోహణశిక్షల దక్షుఁ డై నీతిప్రయోగముల్ నెఱయ నేర్చి
యతిమనోహరనవయౌవనారూఢుఁడై [3]కఱ లేనిహిమరశ్మికాంతి దాల్చి

ఆ. పెరుఁగుచున్న కొడుకుఁ బృథువక్షు నాయత,బాహు దీర్ఘదేహుఁ బాండుఁజూచి
వీనివలనఁ గులము [4]వెలుఁగు నంచును నెద్ద, జాహ్నవీసుతుండు సంతసిల్లి. 15

వ ఇక్కుమారున కెందు వివాహంబు సేయుద మని విదురుతో విచారించుచుండె నంతఁ దొల్లి 16

కుంతిచరిత్రము.

సీ యాదవకులవిభుఁ డగుశూరుఁ డనునాతఁ డాత్మతనూజలయందుఁ బెద్ద
దాని నంబుజముఖి ధవళాక్షి వసుదేవుచెలియలిఁ బృథ యనుచెలువఁ బ్రీతిఁ
దన మేనయత్తనందనుఁ డపుత్త్రకుఁ డైనయాకుంతిభోజున కర్థితోడఁ
గూఁతుఁగా నిచ్చినఁ గోమలి యాతనియింటఁ దా నుండి యనేకవిప్ర

తే. వరుల [5]కతిథిజనులకు నవారితముగఁ, దండ్రిపని నిష్టమృష్టాన్నదాన మొనరఁ
జేయుచున్న దుర్వాసుఁ డక్కసిద్ధమునియు, వచ్చె నతిథియై భోజనవాంఛఁ జేసి.

వ కుంతియు నమ్మునివరుకోరినయాహారంబు వెట్టిన సంతుష్టుండై యమ్మునివరుం డిట్లనియె నీమంత్రంబున నీ వెవ్వేని నొక్కవేల్పు నారాధించి తవ్వేల్పు నీకోరినయట్టిపుత్త్రకుల నిచ్చు నని [6]యాపద్ధర్మంబుగా నొక్కదివ్యమంత్రంబుఁ బ్రసాదించి చనిన నమ్మంత్రశక్తి యెఱుంగ వేఁడి కుంతి యొక్కనాఁ డేకాంతంబ గంగకుం జని గంగనీళ్లఁ గాళ్లు మొగంబుఁ గడిగికొని 18

క అమ్మంత్రము దన దగుహృద,యమ్మున నక్కన్య నిలిపి యాదిత్యున క
ర్ఘ్యశ్రీ మైత్రి నాకు నిమ్ము ప్రి,యమ్మున నీయట్టికొడుకు నంబుజమిత్రా. 19

క. అని కేలు మొగిచి [7]మ్రొక్కిన, వనజాయతనేత్రకడకు వచ్చెను గగనం
బుననుండి కమలమిత్త్రుఁడు, తనతీవ్రకరత్వ [8]ముడిగి తరుణద్యుతితోన్. 20

వ అక్కన్యకయు నట్టితేజోరూపంబు సూచి విస్మయంబునను భయంబునను గడు సంభ్రమించి నడునడ నడుంగుచున్నదాని నోడకుండు మనిసూర్యుండు ప్రస

1 ఇట 'ప్రతిగ్రహించె' అని యొకపాఠము కలదు. కాని యం దౌచిత్యము పోషింపఁబడలేదు 2 ధర్మ. 3 కడ. 4 వెలుఁగుఁ బొమ్మని యెద. 5 కతిథులకును ననివారితముగ, దండ్రి (పని నిత్య) వసువున నిష్టాన్న.. జేయ దుర్వాసుఁ డనియెడుసిద్ధమౌని 6 భరమార్థం..గా. 7 నిలిచిన 8 ముడిపి తరుణత్వమునన్.

న్నుం డై నీకోరినవరం బీవచ్చితి ననిన గొంతియు లజ్జావనతవదనయై యొక్క
బ్రహ్మవిదుండు నాకుం గరుణించి యిమ్మంత్రం బుపదేశించిన దానిశక్తి నెఱుంగ
వేఁడి యజ్ఞానంబున నిన్నుం ద్రిలోకైకదీపకుం ద్రిపురుషమూర్తిఁ ద్రివేదమ
యు [1]రావించినయీయపరాధంబు నాకు సహింపవలయు 21

ఆ ఎఱుకలేమిఁజేసి యింతు లెప్పుడు నప,రాధయుతలు పాపరాధ లయిన
వారిఁ గరుణ నెల్లవారును రక్షింతు, రనుచు సూర్యునకు లతాంగి మ్రొక్కె.

వ సూర్యుండును నీకు దుర్వాసుం డిచ్చినవరంబును మంత్రంబుశక్తియు నెఱుంగుదు
మదీయదర్శనంబు వృథగాదు నీయభిమతంబు సేయుదు ననిన గొంతి యిట్లనియె

ఆ ఏను మంత్రశక్తి యెఱుఁగక కోరితిఁ, గన్య కిదియు [2]గుణము గాదు నాక
నాకు గర్భ మయిన నాతలిదండ్రులుఁ, జుట్టములును నన్నుఁ జూచి నగరె. 24

వ. అనిన విని సూర్యుండు దానికిఁ గరుణించి నీకు సద్యోగర్భంబునఁ బుత్త్రుఁ
డుద్భవిల్లు నీకన్యాత్వంబును దూషితంబు గా దని వరం బిచ్చినఁ దత్క్షణంబ
యక్కన్యకకు నంశుమంతునంశంబునం గానీనుం డై 25

కర్ణుఁడు జనియించి సూతగృహంబు సేరుట.

చ. సలలిత మైనపుట్టుఁగవచంబు నిసర్గజ మైనకుండలం
బులయుగళంబు నొప్పఁగ సుపుత్త్రుఁడు కర్ణుఁడు పుట్టె సూర్యమం
డల మొకొ భూతలంబున బెడం గయి దీప్తిసహస్రకంబుతో
వెలిఁగెడు నా నిజద్యుతి సవిస్తరలీల వెలుంగు చుండఁగాన్. 26

వ అంత నాదిత్యుం డాకాశంబున కరిగినఁ గొడుకుం జూచి కుంతి దద్దయు విస్మ
యం బంది యెద్దియుం జేయునది నేరక 27

తరువోజ. ఏల యమ్ముని నాకు నిచ్చె నిమ్మంత్ర మిమ్మంత్రశక్తి యే నెఱుఁగంగ వేఁడి
యేల పుత్త్రకుఁ గోరి యెంతయుభక్తి నినుఁ దలంచితి ప్రీతి నినుఁడును నాకు
నేల సద్యోగర్భ మిచ్చెఁ గుమారుఁ డేల యప్పుడ యుదయించె నింకెట్టు
లీలోకపరివాద మే నుడిగింతు నింతకు నింతయు నెఱుఁగరె జనులు 28

వసంతతిలకము. ఈబాలు నెత్తికొని యింటికిఁ జన్న నన్నుఁ
నాబంధు లందఱు మనంబున నే మనా[3]రె
ట్లీబాలు సూర్యనిభు నిట్టుల డించి పోవం
గా బుద్ధి పుట్టు నని కన్య మనంబులోనన్. 29

వ వందురి వగచుచున్న [4]దానిపుణ్యస్వరూపం బనా నాదిత్యప్రేరితం బ...
యనర్ఘరత్నవసుభరితం బయినయొక్కమంజస నదీప్రవాహవేగంబునం గన

1 నారాధించితి నీయపరాధంబు. 2 గోరఁ గాదు నాక. 3 రే, యీ బాలసూర్య
నిభు (నే, నిటువెట్టి) నెట్టులు డించి;... నిట్టులు... పుట్టదని. 4 దానిపుణ్యం . న.

యొద్దకు వచ్చినదానిలోఁ జెచ్చెరఁ దనకొడుకుం బెట్టి కుంతి నిజగృహంబు
నకు వచ్చె నంత 30

ఆ. ఘనభుజుండు రాధ యనుదానిపతి యొక్క,సూతుఁ డరుగుదెంచి చూచి రత్న
పుంజభరిత మయినమంజసలో నున్న, కొడుకు దానితోన కొనుచు వచ్చి. 31

క. తనభార్యకు రాధకు ని,చ్చిన నదియును గరము సంతసిల్లి కుమారుం
గని చన్నులు సేఁపి ముదం,బునఁ బెనిచెను సుహృదు లెట్టిపుణ్యమొ యనఁగన్.

వ. ఇట్లు వసునివహంబుతో వచ్చుటం జేసి వసుషేణుం డనునామంబునం బరఁగి
కర్ణుండు రాధేయుం డై సూతగృహంబునం బెరుఁగు చుండె నంత నిట 33

పాండురాజు వివాహమై దిగ్విజయము సేయుట

సీ. యదుకులవిమలపయఃపయోనిధిసుధాకరరేఖఁ గమనీయకాంతినిలయ
ననవరతాన్నదానాభితర్పితమునివిప్రజనాశీఃపవిత్రమూర్తి
వినయాభిమానవివేకసౌజన్యాది సదమలగుణరత్నజన్మభూమిఁ
బరమపతివ్రతాభరణాభిశోభితఁ దామరసేక్షణఁ దాల్మియందుఁ
ఆ. బృథివిఁ బోనిదానిఁ బృథ యనుకన్యక, నధికవీరుఁ డై స్వయంవరమునఁ
బడసి పరనరేంద్రపరిభావి యప్పాండు, వరుఁడు పేర్మితో వివాహ మయ్యె 34

వ. మఱియు భీష్మానుమతంబున మద్రరాజతనయ మాద్రి యనుదాని మహోత్స
వంబున వివాహం బై పాండురాజు భరతకుల[1]రత్నాకరుం డై పరాక్రమంబున
నెవ్వరిని మెచ్చక యపారచతురంగబలసమన్వితుం డై. 35

మ. ధ్వజినీపాతభరంబునం దలఁగఁగా ధాత్రీధరాహీంద్రమూ
ర్ధజరత్నప్రకరంబు లున్నతగజేంద్రస్యందనప్రోల్లస
ద్ధ్వజవాతాహతిఁ దూలఁగా జలదబృందం బీక్రియన్ సర్వది
గ్విజయార్థం బరిగెం గురుప్రభుఁడు దోర్వీర్యప్రకాశార్థి యై 36

క. అతులప్రతాపలీలా,యుతుఁ డై ప్రాగ్దక్షిణాపరోత్తరదిగ్భా
గతుల నిజశాసనవశీ,కృతులం గావించెఁ దనదుకీర్తి వెలుంగన్ 37

మహాస్రగ్ధర అతిరౌద్రాకారలీలాయతదవదహనోగ్రాగ్రసేనానిపీడా
హతు లై నానావిధోపాయనములు గొని సౌహార్దవాంఛన్ జయశ్రీ
శ్రితబాహుం గానఁగా వచ్చిరి సకలజగత్సేవ్యమానున్ మహేంద్ర
ప్రతిముం గౌరవ్యవంశప్రభు నఖిలమహీపాలు రాంబాలికేయున్. 38

చ. లలితహయద్విపంబుల విలాసినులన్ మణిరూప్యకాంచనా
వలుల నజావిగోమహిషవర్గములన్ బహుభూషణంబులన్
బలువిడిఁ గప్పముల్ ధరణిపాలురచేఁ గొని మూఁడువేల్ గజం
బులఁ [2]బెఱికించి తెచ్చెఁ గురుముఖ్యుఁ డకుప్యధనమ్ము లిమ్ములన్ 39

1 రత్నాలంకారుం డై. 2 బెగించి.

క శరనిధిపరివృతవిశ్వం,భరఁ గలభూపతులు పాండు [1]పతికృతమునఁ గిం
కరులై ప్రతిసమకల్పిత, కరులై రది మొదలు గాఁగఁ గౌరవ్యులకున్. 40

పాండురాజు సత్కృత్యములు

వ. ఇట్లు పాండురాజు దిగ్విజయంబు సేసి తదుపార్జితంబు లైనయపరిమితధనంబులఁ
దెచ్చి ధృతరాష్ట్రననుమతంబున భీష్మునకు సత్యవతికిం దమతల్లు లైనకౌసల్య
లకు విదురునకు సుహృజ్జనులకు బ్రాహ్మణులకు నిచ్చి వారివలన ననేకాశీర
ప్రశంసలు వడసి సుఖం బున్నంత. 41

చ వినుతయశుండు పాండునృపవీరుఁడు దిగ్విజయంబు సేసి పెం
పునఁ గొని వచ్చి యిచ్చినయపూర్వమహాధనరాశిపేర్మి వా
రనివిభవంబుతోడ ధృతరాష్ట్రుఁడు సేసె శతాశ్వమేధముల్
దనరఁగ భూసురేశులకు దక్షిణ లిచ్చి యథోచితంబుగన్. 42

వ. మఱియు నప్పాండురాజు వినయవిధేయత్వంబున ధృతరాష్ట్రున కభిమతకార్య
కరణంబున బాంధవులకు ననుకూలత్వంబున సుహృజ్జనులకుఁ బరిశ్రమజ్ఞానం
బున విద్వాంసులకుఁ గారుణ్యదానంబున ననాథులకు నయంబున [2]మహీపతులకు
సంతోషంబు సేయుచు. 43

క. మండితగుణసంపద నధికుం డగుచుం బూరుభరతకురుపతులకుఁ దు
ల్యుం డయి వంశకరుం డగుఁ, బాండుమహీశుఁ డని బుధసభలు దనుఁ బొగడన్

క. నానాద్రవ్యనిరంతర, దానముల ననూనయజ్ఞదక్షిణలను ధా
త్రీనాథుఁడు బ్రాహ్మణులను, శ్రీనిలయులఁ జేయు చుండె శిష్టప్రియుఁ డై. 45

వేఁట వోయినపాండురాజునకు శాపంబు గలుగుట.

వ. మఱియు ననేకవినోదంబులను ననవరతకామానురూప విషయసుఖానుభవంబు
లనుం బ్రొద్దు పుచ్చుచు నాతండు మృగయావ్యసనంబునం దగిలి 46

ఉ. వాసవసన్నిభుండు హిమవన్నగదక్షిణపార్శ్వభూములన్
శ్రీసతి వోనికుంతియును జెల్వగుమాద్రియుఁ [3]దోడ రాఁగ బా
ణాసనబాణభాసితమహాభుజుఁ డై విహరించు చుండె ని
చ్చాసదృశంబు గా గజవశాద్వయమధ్యగజేంద్రలీలతోన్ 47

వ. మఱియుఁ దనకు ధృతరాష్ట్రుం డిష్టాన్నపానమాల్యానులేపనభూషణాదులు
నిత్యంబునుం బుత్తెంచు చుండ వనవాసవ్యాసంగంబున నుండి యొక్కనాఁడు
పెక్కుమృగంబుల నెగచి యొక్కటి నేనియు నేయం గానక కినిసి యొక్కయెడ.

క మనసిజరాగంబునఁ బెనఁ,గినయిఱ్ఱిని లేడిఁ జూచి కృతహస్తుఁడు ఏ
ల్చన యేనమ్ముల నారెం,టిని దెళ్లఁగ నేసెఁ గడుఁ గరినహృదయుం డై 49

వ ఇట్లేసి యబ్బాణంబులు పుచ్చికొని యున్నయప్పాండురాజుం జూచి యమ్మిథునం

---

1 పతితర, పరికృత. 2 నభయంకరత్వంబున మహీ(పతు) ప్రజలకు. 3 రాఁ గృపాణబా.

బునం దల్పావశిష్టజీవం బై పడి యున్నమృగంబు మనుష్యవచనంబుల
ని ట్లనియె 50

తరలము. హరిపరాక్రమ యేను గిందముఁ డన్మునిన్ మృగముల్ నిరం
తరము నిట్లు రమింపఁ బోయిన దద్వ్రతం బెడఁ గోరి సుం
దరమృగాకృతి నేను భార్యయు దారుణాటవిఁ గామభో
గరతి నుండితి మిష్టచారిమృగవ్రజంబులపొత్తునన్ 51

వ మృగంబుల మై యున్నమమ్ము వధియించిన దీన నీకు దోషంబు లేదు వేఁట
లాడుటయు మృగంబులఁ జంపుటయు రాజులకుఁ [1]గర్తవ్యంబ యయినను. 52

తే పఱువ నోపక యున్న మైమఱచి వెంటఁ
బెనఁగి యున్నను బ్రసవింప మొనసియున్నఁ
దెవులుగొని యున్న మృగముల దివిరి యేయ
రెఱచి యాహారముగ మనునెఱుకు లయిన 53

చ ఇనసమతేజు లై ధరణి నెన్నఁడు ధర్మపథంబు దప్పఁ గ్రొ
క్కని భరతాదిరాజులజగన్నుతవంశమునందుఁ బుట్టి య
త్యనఘచరిత్ర యిట్లు దగునయ్య యధర్మువు సేయ నీయెఱుం
గనినృపధర్మువుల్ గలవె కౌరవపుంగవ గౌరవస్థితిన్ 54

వ అని తన్ను నిందించి పలికిన నామృగంబు పలుకుల కలిగి పాండురా జిట్లనియె.

తే పగఱఁ గని సైఁతురేనియు మృగకులంబుఁ, గని సహింపరు రాజులు మొనసివానిఁ
గ్రంచఱంగఁ జంపుదురు నమ్మించి చంపఁ,జనదు మాయాబలంబునఁ జనదు చంప.

వ తొల్లి యగస్త్యమహామునీంద్రుండు మృగమాంసంబున నిత్యశ్రాద్ధంబు సే
యు చుండి రాజులకు మృగవధ దోషంబు లేకుండ [3]నిర్మించె దీని నీకు నిందిం
పం దగునే యనుచున్న నామృగంబు బాణఘాతక్షతవేదన సహింపనోపక
సర్వప్రాణు[4]లకు సాధారణం బయి యిష్టం బగుసుఖావసరంబున నున్నమమ్ము
ననపరాధుల వధించితి గావున నీవును బ్రియాసంగమం బయినయప్పుడ
పంచత్వం బొందెదు మని నీప్రియయు నిన్ను ననుగమించు నని పాండురాజు
నకు శాపం బిచ్చి గతప్రా[5]ణము లై పడియున్నమృగంబులం జూచి శోకించి
పాండురాజు పరమనిర్వేదనపరుం డయి 57

క ఎట్టివిశిష్టకులంబునఁ, బుట్టియు సదసద్వివేకములు గల్గియు ముం
గట్టినకర్మఫలంబులు, నెట్టన భోగింప కుండ నేర్తురె మనుజుల్. 58

వ కామవ్యామోహితుం డయి కొండుకనాఁడు మదీయజనకుండు పరలోకగతుం
డైనఁ దక్షేత్రంబున ధర్మమయుం డయినకృష్ణద్వైపాయనమునివలన నుద్భవిల్లి
ధర్మప్రవృత్తుండ నై యున్ననా కిట్టిదుర్వ్యసనంబు కర్మవశంబున సంభవించె

1 ధర్మంబ. 2 సిఖ. 3 నిర్ణయించె. 4 లందు సాధారణరూపం బై యిష్టం. 5 ణు లైన.

నింక మునివృత్తియ యుచితంబు గావున సర్వసంగములు విడిచి సర్వ
భూతంబులయందు సమచిత్తుండ నై హింస దలంపక నిత్యంబు నొక్కొక్క
వనస్పతియందు నొక్కొక్కవన్యఫలంబు భిక్ష గొని యసంభవం బయిననాఁ
డుపవాసంబు సేసి వృక్షమూలంబున నుండి పాంసుపరిచ్ఛన్నదేహుండ నగు.

సీ. ఇంద్రియార్థంబులం దింద్రియవ్యాపార ముడిగించి క్రియలెల్ల విడిచి [1]పుణ్య
పాపబంధంబుల నోపి బంధింపఁగఁబడక మనోవృత్తి నొడిచి నాకు
నిది ప్రియం బప్రియం బిది నింద యిది మహాస్తుతి యిది యనక సంతతని తాంత
సంతోషయుతుఁడ నై వంతయు భయమును శీతాతపంబులు వాతగతియు

ఆ. నెఱుఁగ కివ్విధమున [2]మఱచి శరీరంబు, మరణజీవితముల కురువిషాద
[3]తోషవృత్తు లుడిగి భీషణాటవి నుండి, చేసెదను దపంబు భాసురముగ 60

వ. అని నిశ్చయించి గొంతిని మాద్రినిం జూచి మీర లిందుండి నవయక హాస్తి
పురంబునకుం జని నాతపోవృత్తి నునికి రాజునకు సత్యవతీదేవికి భీష్మునకు విదు
రునకుం గౌసల్యలకు వృద్ధపురోహితబ్రాహ్మణులకుం జెప్పి యం దుండుం డనిన
వారలు బాష్పధారాపూరితనయన లయి యిట్టియుగ్రతపంబు పిడిచి మమ్ము
విడువనియట్టియాశ్రమంబుననుండి తపంబు సేయునది యేము నిన్ను విడిచి
పోవ నోపము మమ్ము విడిచితేని యిప్పుడ ప్రాణంబుల విడుతు మనిన వారల
నిశ్చయం బెఱింగి యట్లని నాయొద్దన యుండుం డేను వానప్రస్థాశ్రమంబున
వల్కలంబులు గట్టి రేపును మధ్యాహ్నంబునప్పుడును స్నానంబు సేసి వేల్చు
చుం గందమూలఫలాశనుండ నై పితృదేవతల వాక్సలిలవన్యఫలంబులం
దనుపుచుఁ గ్రమంబున దేహమోక్షణంబు సేయుదు నని యప్పుడు 61

పృథ్వి. అమూల్యమణిభూషణంబులు గజాశ్వబృందంబులున్
సమృద్ధధనధాన్యరాసులుఁ బ్రశస్తగోవర్గముం
గ్రమంబునను భూసురేశుల కగణ్యపుణ్యార్థి యై
యమర్త్యనిభుఁ డిచ్చెఁ బాండువిభుఁ డత్యుదారస్థితిన్. 62

వ. మఱియుం గలవస్తువు లెల్లను ధృతరాష్ట్రున కిచ్చి పుచ్చి మమత్వాహంకార
విముక్తుం డై ధర్మపత్ను లయ్యిరువురుఁ దనయట్ల తపస్విను లై తోడ రా
నుత్తరాభిముఖుం డై యరిగి నాగశైలంబును జైత్రరథంబును హిమవంతంబు
నుం గడచి సురసిద్ధసేవితం బయినగంధమాదనంబునం గొండొకకాలంబుండి
యింద్రద్యుమ్నం బనుకొలనును హంసకూటంబును నతిక్రమించి. 63

పాండురాజు శతశృంగంబునందుఁ దపోవృత్తి నుండుట.

మ. యతిసంఘంబులసంగతిన్ దురితకర్మాపేతుఁ డై యేఁగి సం
తతసిద్ధామరయక్షసేవితసముద్యచ్ఛృంగ మై యున్న యా

1 పుచ్చి. 2 నివుర. 3 (రోష) తోషవృత్తు లుడిచి.

శతశృంగం బనుపర్వతంబున శుభాచారుండు నిత్యవ్రతో
ద్యతుఁడై ఘోరతపంబు సేసె మునిబృందం బద్భుతం బందఁగన్. 64

వ. ఇట్లు శతశృంగంబున నుత్తరభాగంబునందుఁ దపంబు సేయుచు బ్రహ్మఋషిసమానుండై దివ్యవిమానంబు లెక్కి వచ్చుచుం బోవుచున్న దేవగణంబులచేత సంకీర్ణం బైనస్వర్గమార్గంబున నుత్తరాభిముఖు లై నూర్ధ్వలోకంబున కనాయాసంబున నరిగెడుమునిసహస్రంబుం జూచి మీర లెందులకుఁ బోయెద రని యడిగిన నప్పాండురాజునకు వార లి ట్లనిరి. 65

క. అమవస గావున నేఁడ, క్కమలజుఁ గొలువఁగ మహర్షిగణములు పితృసం
ఘములును బోదురు బ్రహ్మం, దమునం గలవార లం దొడంగూడంగాన్. 66

వ. అది కారణంబుగా నేమును బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయెద మనిన నమ్మునుల పిఱుంద భార్యాద్వయసహితుం డై సమవిషమప్రదేశంబులం జనుచున్న యప్పాండురాజుం జూచి ఋషు లి ట్లనిరి. 67

క. [1]మీర లతిలలితమృదులా, కారలు గిరివిషమగహనగహ్వరముల రా
నేరరు గావున నిట చను, దేరక నిలువుండ యివియు దేవపథంబుల్ 68

క. అనిన విని నరుల కక్కడఁ, జనఁ బోలమి యెఱిఁగి పాండుజనపాలకుఁ డి
ట్లనియెను స్వర్గద్వారం, బనపత్యులు గాన నోప రె మును లయ్యున్. 69

వ. అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి యనువేదవచనంబుం గలదు గావున నే నపుత్రకుండ నేమి సేయుదు ననిన మునులును గరుణించి యోగదృష్టి ననాగతం బెఱింగి నీ వపుత్రకుండవు గావు దైవాధిష్ఠితం బైనసంతానంబు నీకు ధర్మానిలశక్రాశ్వినుల వరంబున నగు నక్షయలోకంబులుం బడయుదువు గావున సంతానార్థంబు యత్నంబు సేయు మనిన విని పాండురా జాత్మగతంబునఁ బురుషుండు పుట్టుచుండి దేవఋషిపితృమనుష్యులఋణంబులు నాలుగింటితోడం బుట్టి యథాకాలవిధుల వానివలన విముక్తుండు గావలయు నట్లు గానివానికిఁ బుణ్యలోకంబులు లేవు యజ్ఞంబులం జేసి దేవతలఋణంబును దపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యవ్రతంబులం జేసి ఋషులఋణంబును శ్రాద్ధపుత్రలాభంబులం జేసి పితరుల ఋణంబును [2]ఆనృశంస్యంబునం జేసి మనుష్యులఋణంబునుం బాప వలయు నందుఁ బితరులఋణంబు దక్కఁ దక్కినమూఁడుఋణంబులవలన విముక్తుండ నయితి. 70

తే. దేహనాశంబుతోడన తీఱు నెల్ల, ఋణములును మఱి పితరులఋణము దేహ
నాశ మయినను దీఱదు నాకు నదియ, తక్కియున్నది యే నెట్లు దానిఁ బాతు.

1 మీర...కారులు గిరిగహనకుంజగహ్వర...నీ వుండు మివియు. 2 సూనృతధనార్జనంబులం జేసి ; అనృతం.. పొరయమిం జేసి.

వ. అని దుఃఖించి మృగశాపంబు దలంచి తనవలన సంతానం బయ్యెడివిధంబు లేమి యెఱింగినవాఁడై యొక్కనాఁ డేకాంతంబ కొంతి కి ట్లనియె. 72

ఉ. దానములం దపంబుల సదక్షిణయజ్ఞముల న్విహీనసం
తానుల కూర్ధ్వలోకసుపథం[1]బు లవశ్యము గావు లబ్ధసం
తానుల యెందుఁ బూజ్యు లిది తథ్యము గావున నొండు దక్కసం
తానము నాకు నయ్యెడువిధం బొనరింపుము ధర్మసంస్థితిన్ 73

క. అనపత్యుఁడనై జీవించిన మృతిఁబొందినను నిర్విశేషంబ యిహం
బును బరమును నఫలతఁ గావున సంతతి వడయు ధర్మువున ధర్మసతీ. 74

వ. [2]ఔరస క్షేత్రజ దత్తక కృత్రిమ గూఢోత్పన్నాపవిద్ధు లనునార్వురు పుత్త్రులు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు కానీన సహోఢ క్రీత పౌనర్భవ స్వయందత్త జ్ఞాతు లనునార్వురు పుత్త్రులు బంధువు లగుదురు గాని దాయాదులు గా రట్టిపుత్త్రులలో నౌరసున కించుకయ తక్కువగాని తక్కటిపుత్త్రులకంటె క్షేత్రజుం డుత్కృష్టుం డందును దేవరన్యాయజాతుం డుత్తముం డండ్రు గావున నస్మన్నియోగంబునం జేసి ధర్మమార్గంబున క్షేత్రజులం బడసిన నేనును బుత్త్రవంతుల పుణ్యలోకంబులు వడయ నేర్తు నిచ్చలుం గేకయరాజైన శారదండా యని పుత్త్రోత్పాదనంబునం దశక్తుం డయి తనధర్మపత్ని నీచెలియలి శ్రుతసేనం బుత్త్రార్థంబు నియోగించిన నది బ్రాహ్మణవచనంబునం బుణ్యస్నాతయై పుంసవనహోమంబు సేయించి ఋత్విజులవలన దుర్జయాదు లయినకొడుకుల మువ్వురం బడసెఁ బుత్త్రలాభంబున ననంతపుణ్యఫలం బగుట నది ధర్మ్యం బయిన యాచారం బనిన విని యి ట్లనియె. 75

క. భరతకులశ్రేష్ఠుఁడ వయి, పరఁగిన నీ కేము ధర్మపత్నుల మయి యిం
కొరుల మనుష్యుల నంతఃకరణంబులఁ దలఁపఁ బొందఁ గా నోపుదుమే. 76

వ. భవత్ప్రసాదంబున మాయందుఁ బుత్త్రోత్పత్తి యగు నె ట్లనిన దీని కనుగుణం బయినది యొక్కపుణ్యకథఁ దొల్లి పౌరాణికులవలన నావినినదానిం జెప్పెదఁ జిత్తగించి వినుమని పాండురాజునకుఁ గుంతి యి ట్లనియె. 77

వ్యుషితాశ్వుం డనురాజువృత్తాంతము.

చ. అతులబలప్రతాపమహిమాధికుఁడై వ్యుషితాశ్వుఁ డన్మహీ
పతి నయధర్మతత్పరుఁడు పౌరవవంశజుఁ డశ్వమేధముల్
శత మొనరించు చుండి భుజశక్తి జయించె మహీశులం బ్రవ
ర్ధితయశుఁడై ప్రతీచ్యుల నుదీచ్యులఁ బ్రాచ్యుల దాక్షిణాత్యులన్. 78

---

1 బులు వశ్యము. 2 ఔరస క్షేత్రజ కృత్రిమ పౌనర్భవ కానీన గూఢోత్పన్న దత్త (క్రీతా) కృత కాపవిద్ధ సహోఢ జ్ఞాతిరేతు (దౌహిత్రు) లను నార్వురు.

క. ఆతనియజ్ఞంబునఁ బురుహూతపురస్సరమరుద్గణోత్తము లధిక
ప్రీతిఁ జనుదెంచి హవ్యము, లాతతహస్తములఁ గొందు రగ్నిముఖమునన్. 79

వ. అట్టి వ్యుషితాశ్వుండు కాక్షీవతి యైనభద్ర యనుతనభార్యయందు ననవరత కామాసక్తిం జేసి యక్ష్మరుజాక్రాంతుం డయి యస్తమించిన నది పుత్త్రాలాభ దుఃఖిత యయి పతివియోగంబు సహింప నోపక 80

తే. పతియు లేక జీవించు నయ్యతివ[1]కయిన, జీవనముకంటె దానికిఁ జావ లగ్గు
కాన నీతోన చనుదెంతుఁ గాని నిన్నుఁ, బాసి యుండుండఁ గా నోప వాసవాభ.

వ. కాదేని నాకు [2]నీపుణ్యమూర్తిప్రతిమూర్తు లైనపుత్త్రులం బ్రసాదింపు మని దర్భాస్తరణశాయిని యై యాశవంబుఁ గౌఁగిలించుకొని విలాపించుచున్న దానికి వానిశరీరమునసుండి యొక్కదివ్యవాణి యిట్లనియె 82

క. విదితముగ నీకు వర మి,చ్చెద నోడకు లెమ్ము గుణవశీకృతభువనుల్
సదమలచరిత్రు లాత్మజు, లుదయింతురు వగవ కుండు ముదితేందుముఖీ. 83

వ. ఋతుమతి వయినయష్టమదివసంబున నేనిం జతుర్దశదివసంబున నేని శుచి వై శయనంబున నుండి నన్నుఁ దలంపు మనిన నదియుం దద్వచనానురూపంబు సేసి మువ్వురుసాల్వులను నల్వురుమద్రులునుం గా నేడ్వురు గొడుకులం బడసె నది గావున నీవు మాయందు [3]ననుగ్రహంబున నపత్యంబు వడయు మనినం గుంతిం జూచి పాండురాజు ధర్మ్యం బయినయొక్కపురాణకథఁ జెప్పెఁ దొల్లి స్త్రీలు పురుషులచేత [4]ననావృత లయి స్వతంత్రవృత్తి నఖిలప్రాణిసాధారణం బైనధర్మంబునం దమతమవర్ణంబులయందు ఋతుకాలంబు దప్పక నియతానియతపురుష లయి ప్రవర్తిల్లుచున్న నుద్దాలకుం డనునొక్కమహామునిభార్య నతిసాధ్వి నధికతపోనిధి యైనశ్వేతకేతుతల్లి ఋతుమతి యైనదాని నొక్కవృద్ధవిప్రుం డతిథి యై వచ్చి పుత్త్రార్థంబు గామించిన శ్వేతకేతుం డలిగి యిది ధర్మవిరుద్ధం బని యాక్రోశించి దాని సహింపనోపక 84

సీ. ఇది యాదిగా సతు లెన్నండుఁ బరపురుషార్థినుల్ గాఁ జన దన్యపురుష
సంగమంబునఁ జేసి సకలపాతకములు నగుఁ బరిగ్రహభూత లయిన సతుల
[5]కిట్టిద మర్యాద యిమ్మనుష్యుల కెల్లఁ జేసితి లోకప్రసిద్ధి గాఁగ
నని ధర్మ్య మైనమర్యాద మానవులకుఁ దద్దయు హితముగా ధర్మమూర్తి

ఆ. యబ్జభవసమానుఁ డగుశ్వేతకేతుండు, నిలిపె నదియు ధారుణీజనంబు
నందు లోకపూజ్య మై ప్రవర్తిల్లుచు, నుండె శిష్టసంప్రయుక్తిఁ జేసి. 85

వ. మఱియుఁ దిర్యగ్యోనులయందును నుత్తరకురుదేశంబులయందును మొదలింటి

---

1 దైన. 2 నీపుణ్యమూర్తియందు మూర్తిమంతు (నీపుణ్యమూర్తి మూర్తు) లైన...శాయి యైన యాశవంబు. 3 దైవానుగ్రహంబున. 4 నవారిత లై. 5 కిట్టిద శా ఁగ నే నిమ్మనుష్యుల.

ధర్మంబ యిప్పుడుం బ్రవర్తిల్లుచుండు నట్లు మనుష్యులయందు శ్వేతకేతుండు
నేసినధర్మస్థితికారణంబున నాటంగోలె 86

క. పురుషులచే ధర్మస్థితిఁ, బరిగ్రహింపంగఁ బడినభార్యలకు నిరం
తరము నిజపురుషభక్తియుఁ, బరపురుష[1]విసర్జనంబుఁ బరిచిత మయ్యెన్. 87

తే. భర్తచేత నియోగింపఁ బడక సతికి, నెద్దియును జేయఁ గాఁ దగ దెద్ది యైన
భర్తచేత నియోగింపఁబడినదానిఁ, జేయ కునికి దోషం బని చెప్పె మనువు. 88

వ పతి నియోగించినదానిం జేయనినాఁడు భార్యకుం బాతకం బని యెఱింగి కాదె
తొల్లి సౌదాసుం డైనకల్మాషపాదుం డను రాజర్షిచేత నియుక్తయై వానిభార్య
మదయంతి యనునది వసిష్ఠువలన నశ్మకుం డనుపుత్త్రుం బడసె నస్మజ్జన్మంబు
నిట్టిద మహాముని యయినకృష్ణద్వైపాయనువలనఁ గురుకులవృద్ధిపొంటె నే
ముద్భవిల్లితిమి కావున నీ విన్నికారణంబులు విచారించి నానియోగంబు
సేయుము. 89

చ అలయక ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బురాణములందుఁ జెప్పె ను
త్పలదళనేత్ర [2]విందుమ యపత్యము మే లని కావునన్ యశో
నిలయులఁ బుత్త్రులం బడయు నీ కొనరించెద సంగతాంగుళీ
దళవిలసన్మదీయకరతామరసద్వయయోజితాంజలిన్. 90

వ అని పుత్త్రముఖావలోకనలోలత్వంబున దీనవదనుం డై దేవిం బ్రార్థించినఁ
గుంతియుం బుత్త్రోత్పాదనోన్ముఖ యై కుంతిభోజునింటఁ దనకొండుకనాఁడు
దుర్వాసునిచేతం బడసినమంత్రంబు తెఱంగు పతి కెఱింగించి యమ్మంత్రంబున
కిది యవసరం బయ్యె నేవేల్పు నారాధింతు నాన తిమ్మనిన సంతసిల్లి కుంతీ
దేవికిం బాండురాజి ట్లనియె 91

క లలితాంగి యెల్లలోకం, బులు ధర్మువునంద నిలుచుఁ బోలుపుగ ధర్మం
దలఁపుము మఱి యాతఁడె వేల్పులలోపలఁ బెద్ద ధర్మువున సత్యమునన్. 92

వ అని నియోగించినఁ గుంతియుం బతికిఁ బ్రదక్షిణంబుఁ జేసి సమాహితచిత్త
యై మహాముని యిచ్చినమంత్రంబు [3]విధివంతంబుఁ జేసి ధర్ముని నారాధించిన
నాధర్ముండును యోగమూర్తిధరుం డై వచ్చి వరం బిచ్చినం గుంతియుఁ
దత్ప్రసాదంబున గర్భంబు తాల్చి సంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బైన 93

కుంతీదేవియందు ధర్మరాజుజననము

ఉ. క్షాత్రవజ్రైత్ర తేజమున సర్వదిశల్ వెలుఁగొంద నైంద్రన
క్షత్రయుతుండు గా శశిప్రకాశజయోన్నత మైనయష్టమిన్ •
మిత్త్రముఖగ్రహప్రతతి మేలుగ నాభిజితోదయంబునం
బుత్త్రుఁడు ధర్మునంశమునఁ బుట్టె నతిస్థిరధర్మమూర్తి యై. 94

1 వివర్జితంబు. 2 విందుము నపత్యము. 3 విధివత్తుగా.

క. ధరణీసురు లాదిగ నుర్వరలోఁ గలసర్వభూతవర్గం బెల్లం
బరమోత్సవ మొందెను గుణ,శరణ్యుఁ డగుధర్మజన్ముజన్మదినమునన్. 95

క. శతశృంగనిలయు లగుసం,[1]శితవ్రతులు విప్రవరులు సేసిరి ధర్మ
స్థితి జాతకర్మ మత్యు,న్నతిఁ బాండుప్రథమపుత్త్రునకు హర్షమునన్. 96

క. కురుకులవిభుఁ డగు ధర్మ, స్థిరమతి యగు నితఁ డనుచు ధృతిఁజేసి యుధి
ష్ఠిరుఁ డనునామముఁ దా నుచ్చరించె నాకాశవాణి జనవినుతముగాన్. 97

వ ఇట్లు పుత్త్రోదయంబునఁ బరమహర్షసంపూర్ణహృదయుండై పాండురాజు కుంతీమాద్రీసహితుం డై శతశృంగంబున నున్నయవసరంబున నట ముందట ధృతరాష్ట్రువలనఁ గాంధారి కృష్ణద్వైపాయనువరంబున గర్భంబు దాల్చి యొక్కసంవత్సరంబు నిండినఁ బ్రసూతి గాకున్నం బదరుచుఁ బుత్త్రలాభలాలస యయి యున్నయది యప్పు డయ్యుధిష్ఠిరుజన్మంబు విని [2]మన్యుతాపంబున నుదరతాడనంబుఁ జేసికొనిన గర్భపాతం బగుడు 98

క దాని నెఱింగి పరాశర,సూనుఁడు చనుదెంచి సుబలసుతఁ జూచి మనో
హీన వయి గర్భపాతము, గా నిట్టులు సేయు టిదియుఁ గర్తవ్యంబే. 99

క. ఇమ్మాంసపేశి నేకశ,తమ్ముదయింతురు సుతులు ముదమ్మున నిది త
ద్ధ్యమ్మింక నైన నతియ,త్నమ్మున రక్షింపు దీని నావచనమునన్ 100

వ. అని [3]గాంధారిం బదరి నొల్లి వేదంబులు విభాగించినమహానుభావుం డమ్మాంసపేశి నేకోత్తరశతఖండంబులుగా విభాగించి వీని వేఱువేఱ ఘృతకుండంబులం బెట్టి శీతలజలంబులం దడుపుచు నుండునది యిందు నూర్వురు గొడుకులు నొక్కకూఁతురుం బుట్టుదు రని చెప్పి చనినఁ దద్వచనప్రకారంబు చేయించి గాంధారీధృతరాష్ట్రులు సంతసిల్లి యున్న నిట శతశృంగంబున. 101

చ నిరుపమకీర్తి పాండుధరణీపతి వెండియుఁ గుంతిఁ జూచి యం
బురుహదళాక్షి యింక నొకపుత్త్రు నుదారచరిత్రు నుత్తమ
స్థిరజవసత్త్వ నయ్యనిలదేవుదయం [4]గలిగింపు పెంపుతోఁ
గురుకులరక్షకుం డతఁ డగుఁ బలవద్భుజవిక్రమోన్నతిన్ 102

వ. అని పనిచిన నెప్పటియట్ల కుంతీదేవి వాయుదేవు నారాధించి తత్ప్రసాదంబున గర్భంబు దాల్చి సంవత్సరంబు సంపూర్ణం బగుడు. 103

చ. సుతుఁడు నభస్వదంశమున సుస్థిరుఁ డై యుదయించినన్ మహా
యతికృతజాతకర్ముఁ డగునాతని కాతతవీర్యవిక్రమో
న్నతునకు భీమసేనుఁ డనునామముఁ దా నొనరించె దివ్యవా
క్పతి శతశృంగశైలనివసన్మునిసంఘము సంతసిల్లఁగన్. 104

---

1 శితవ్రతులును విప్ర (సిద్ధ) వరులు. 2 మనస్తాపంబున. 3 గాంధారిఁ గలిగి. 4 జని యింపు నెమ్మితో ..రక్షుఁ డాతఁడ యగుఁ.

దుర్యోధనాదులజననము.

క. అనిలజుఁ బుట్టినదివసమునన యట దుర్యోధనుండు [1]నరనుతధృతరా
ష్ట్రునకుఁ గాంధారికి న,గ్రనందనుఁడు ఘనుఁడు పుట్టెఁ గలియంశమునన్ 105

శా. ఆదుర్యోధనుఁ డుద్భవిల్లుడును గ్రవ్యాదారవంబుల్ శివా
నాదంబుల్ మదఘూకఘూంకృతులు నానా రాసభ ధ్వానముల్
భూదిక్కంపము గాఁ జెలంగె విగతాంభోభృన్నభోవీథియం
దాదిత్యద్యుతి మాయఁగాఁ గురిసె నుగ్రాసృఙ్మహావర్షముల్ 106

వ. మఱియు దుర్యోధనజన్మానంతరంబున ధృతరాష్ట్రునకు వైశ్యాపుత్త్రుండగు యుయుత్సుండు పుట్టె నంత గాంధారికి నొక్కొక్కదివసంబున నొక్కొక్కరుండు గాఁ గ్రమంబున దుశ్శాసన దుస్సహ దుశ్శల జలసంధ సమ సహ విందానువింద దుర్ధర్ష సుబాహు దుష్ప్రధర్షణ దుర్మర్షణ దుర్ముఖ దుష్కర్ణ కర్ణ వివింశతి వికర్ణ శల సత్త్వ సులోచన చిత్రోపచిత్ర చిత్రాక్ష చారుచిత్ర శరాసన దుర్మద దుర్విగాహ వివిత్సు వికటానన నూర్ణనాభ సునాభ నందోపనందక చిత్రబాణ చిత్రవర్మ సువర్మ దుర్విమోచ నాయోబాహు మహాబాహు చిత్రాంగ చిత్రకుండల భీమవేగ భీమబల బలాకి బలవర్ధ నోగ్రాయుధ సుషేణ కుండధార మహోదర చిత్రాయుధ నిషంగి పాశి బృందారక దృఢవర్మ దృఢక్షత్త్ర సోమకీర్త్యనూదర దృఢసంధ జరాసంధ సద సువాగుగ్రశ్రవ ఉగ్రసేన సేనానీ దుష్పరాజ యాపరాజిత కుండశాయి విశాలాక్ష దురాధర దృఢహస్త సుహస్త వాతవేగ సువర్చ ఆదిత్యకేతు బహ్వాశి నాగదత్తాగ్రయాయి కవచి క్రథన కుండ ధనుర్ధరోగ్ర భీమరథ వీరబాహ్వాలోలు పాభయ రౌద్రకర్మ దృఢరథాశ్రయానాధృష్య కుండభేది విరావి ప్రమథ ప్రమాథి దీర్ఘరోమ దీర్ఘబాహు వ్యూఢోరు కనకధ్వజ కుండాశి విరజసు లనంగా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టిన 107

తే. ఆతనూజుల కందఱ కనుజయై ల,తాంగి దుశ్శల యనుకూఁతు సంభవించె
నందు దౌహిత్రవంతులవై నపుణ్య,గతియుఁ గాంతు రే నని పొంగె గౌరవ్యుండు.

వ. ఇట్లేకోత్తరశతపుత్త్రులం బడసి కృతార్థుండై యున్నధృతరాష్ట్రునకు భీష్మవిదురాదిబంధుజనంబులుఁ బురోహితప్రముఖబ్రాహ్మణవరులును వచ్చి యొక్కనాఁ డేకాంతంబున యిట్లనిరి 109

క. మనదుర్యోధనుజన్మం,బునఁ బెక్కులు దుర్నిమిత్తములు పుట్టె నిం
జ్జనసంక్షయజననుం డగు, నని పలికెద రెఱుక గలమహాత్ములు దానిన్ 110

క. కులమునకు నఖిలలోకం,బులకు నపాయంబు సేయుపురుషాధము ని
ష్ఠుల [2]దూషించి జగంబును, గులమును రక్షించు టుఱదె కలయ నాథా

వ. కావున నిప్పుడు దుర్యోధను దూషింతము నీకు వెండియుఁ బుత్త్రశతంబు సంఘా

1 పురమున. 2 వధియించి.

ర్ణం బయి పెరుఁగుచున్నయది యనిన ధృతరాష్ట్రుండు పుత్త్రమోహంబున నప్పలుకులు విన నోపకుండె నంత నట శతశృంగంబునఁ గుంతీదేవి భీమసేను సుపుత్త్రుం బడసి దశమదివసంబున వేల్పులకు [1]మ్రొక్కఁ గొడుకు నెత్తికొని దేవగృహంబునకుఁ బోవునెడ నతివిషమగహనగిరిగహ్వరంబుననుండి యొక్క పులి వెలువడి యామిషార్థి యయి పయికి లంఘించిన 112

క. వీరుఁడు పాండుమహీపతి, దారుణబాణత్రయమునఁ దద్వ్యాఘ్రంబున్
ధారుణిఁ ద్రెళ్లఁగ నడుమన, భూరిభుజుం డేసి కాచె బుత్త్రుం దేవిన్ 113

క. ఉరుశార్దూలభయంబునఁ, బరవశ యయి కుంతి యున్నబాలకుఁడు శిలో
త్కరముపయిఁ బడియెఁ [2]దదనిష్ఠురతనుహతిఁ జేసి రాలు చూర్ణంబులుగాన్

వ. దానిం జూచి పాండురాజు సంభ్రమంబునఁ బఱతెంచి విస్మితుండై కొడుకు నెత్తికొని కుంతీదేవిం దోడ్కొని వేల్పులకు మ్రొక్కించి [3]మగుడ నిజాశ్రమంబునకు వచ్చి సుఖం బుండి గాంధారీధృతరాష్ట్రులకుఁ బుత్త్రశతంబు పుట్టుట విని ఋషులవలన దివ్యమంత్రోపదేశంబుఁ గొని 115

ఇంద్రప్రసాదంబునఁ గుంతి కర్జునుఁ డుదయించుట.

క. కొడుకుం ద్రిలోకవిజయుం, బడయుదు నని ఘోర మగు తపం బొనరింపం
దొడఁగె సురరాజు నెడలోఁ, నిడికొని యేకాగ్రబుద్ధి [4]నేకాంతమునన్. 116

వ. ఇట్లతినిష్ఠ నేకపాదస్థితుం డయి తపంబు సేయుచుఁ గుంతి నొక్కసంవత్సరంబు వ్రతంబు సేయం బంచి యున్న నప్పాండురాజున కింద్రుండు ప్రత్యక్షం బై.

క. పుత్త్రుఁడు నీ కుదయించు న,మిత్త్రక్షయకరుఁడు బంధుమిత్త్రాంబుజస
న్మిత్త్రుం డని వర మిచ్చిన, ధాత్రీపతి పొంగి పృథకుఁ దా నిట్లనియెన్ 118

క. ధనమును విద్యయు సంతతిఁ, దనిసిన నా రెండుఁ గలరె ధవళేక్షణ కా
వున నా కింకను బలువురఁ, దనయులఁ బడయంగ వలయు ధర్మువు పేర్మిన్ 119

చ. అమరగణంబులోనఁ [5]బరమార్థమ యింద్రుఁడు పెద్ద సర్వలో
కములకు వల్లభుం డతఁడ కావున నయ్యమరాధిపప్రసా
దమున సుతున్ సురేంద్రసము ధర్మపరున్నియతు న్మదీయవం
శము [6]వెలిఁగింపఁగాఁ బడయు సర్వజగత్పరిరక్షణక్షమున్. 120

వ. అని నియోగించినఁ గుంతియుఁ దొల్లిటియట్ల దుర్వాసునిచ్చిన మంత్రంబున నింద్రు నారాధించినఁ దత్ప్రసాదంబునఁ గుంతికి 121

క. స్థిరపౌరుషుండు లోకో,త్తరుఁ డుత్తరఫల్గునీప్రథమభాగమునన్
సురరాజునంశమున భాసురతేజుఁడు వంశకరుఁడు సుతుఁ డుదయించెన్ 122

1 మ్రొక్కింప 2 దద్భా, సుర...చూర్ణం బయ్యెన్. 3 వ్రాతప్రతులందు ప్రథమ ముద్రితప్రతులందును 'మగుడి' యనియె యున్నది. 4 నిష్ఠుఁడై. 5 బరమార్థము నింద్రుఁడు. 6 వ్రాతప్రతులఁ బెక్కింట 'వెలుఁగింప' అని యున్నది.

వ. అయ్యవసరంబున 123

సీ. [1]విను కార్తవీర్యుకంటెను వీరుఁ డగుట నర్జుననామ మహితాంశ యొనరఁ దాల్చు
నీతండ యనిఁ బురుహూతాదిసురుల నోడించి ఖాండవము దహించు బలిమి
నీతండ నిఖిలావనీతలేశుల నోర్చి రాజసూయము ధర్మరాజు [illegible]నునుచు
నీతండ వేల్పులచేత దివ్యాస్త్రముల్ వడసి విరోధుల నొడుచుఁ గడిమి

ఆ. ననుచు నవపయోదనినదగంభీర మై, నెగసె దివ్యవాణి గగనవీధిఁ
గురిసెఁ బుష్పవృష్టి సురదుందుభిధ్వనుల్, చెలఁగె సకలభువనవలయ మద్రువ

వ. మఱియు మరీచ్యాదిప్రజాపతులును ధాత్రాదిద్వాదశాదిత్యులును మృగవ్యా
ధాదిరుద్రులును వరుణాదివసువులును భరద్వాజాదిమహర్షులును భీమసేనాదిగం
ధర్వులును శేషాదిమహానాగముఖ్యులును వైనతేయాదిఖచరులును మేనకాం
ద్యప్సరసలును నాశ్వినులును విశ్వేదేవతలును [3]జనుదెంచిన 125

క. శతశృంగనగేంద్రము శత, ధృతిసర్గదినంబ పోలెఁ ద్రిభువనభూత
ప్రతతిఁ బరిపూర్ణశోభా, ధృతి నింద్రతనూజుజన్మదినమున నొప్పెన్ 126

మాలిని. సరససురవధూలాస్యంబులున్ [4]హృద్యవిద్యా
ధరపటుపటహాతో[5]ద్యంబులుం గిన్నరీకిం
పురుషలలితగీతంబుల్ మహారమ్య మయ్యెన్
వరమునిదివిజాశీర్వాదనాదంబుతోడన్. 127

వ. పాండురాజు పరమోత్సవంబునం గుంతివలనఁ బురుషత్రయసమానం బయిన
పుత్త్రత్రయంబు వడసి త్రిభువనరాజ్యంబు వడసినంతియ సంతసిల్లి మ[illegible]సుల
తోడివినోదంబులం దగిలి యున్నంత మాద్రి దనయందుఁ బుత్త్రజన్మంబు
వడయ నుపాయంబు లేమికి దుఃఖించి యాత్మగతంబున. 128

ఉ. కోరినకోర్కికిం దగఁగఁ గుంతి సుతత్రితయంబుఁ గాంచె గాం
ధారియు నక్కడన్ సుతశతంబు ముదం బొనరంగఁ గాంచె నేఁ
బోరచియాఁడుఁబుట్టువునఁ బుట్టి నిరర్థకజీవ నైతి సం
సారసుఖావహం బయిన సత్సుతజన్మముఁ గానఁ బోలమిన్. 129

మాద్రికి నకులసహదేవులు పుట్టుట

వ. అని వగచుచు నొక్కనాఁ డేకాంతంబ పతియొద్ద గద్గదవచన యై తనమనో
వాంఛితంబుఁ జెప్పి కుంతీదేవియనుగ్రహంబుం బడయ నగునేని కొడుకులం
బడయుదు నట్లయిన నాకును నీకును లోకంబులకును హితం బగుఁ గావున
నాకుఁ బుత్త్రోత్పాదనంబు దయసేయం గుంతీదేవికి నానతి యిమ్మనిన మా
ద్రికిఁ బాండురా జిట్లనియె. 130

1 ఘన. 2 ననుచు. 3 మఱియు స్వర్గంబున నున్న రాజులుం జనుదెంచిన. 4 సిద్ధ
5 ద్యన్నినాదంబులుం గిం.

క. నావచనమున నపత్యము, గావించును గుంతి నీకుఁ గడు నెయ్యముతో
నీవగచిన యీయర్థము, చూపె మనంబునఁ దలంతుఁ బొలయక యేనున్ 131

వ. అని పలికి యప్పుడు కుంతీదేవిం బిలిచి మద్రరాజపుత్త్రి దయిన మనోహితంబుఁ జెప్పి సకలలోకకల్యాణకారు లాశ్వినులు గావున వారి నారాధించి యపత్యంబు వడయు మనిన గొంతియుం బతివచనానురూపంబు సేసి మాద్రికి నపత్యంబు వడిసిన 132

తే. కవలవారు సూర్యేందుప్రకాశతేజు, లాశ్వినులయంశములఁ బుట్టి[1] రమరగుణులు
వారలకుఁ బ్రీతి నాకాశవాణి సేసె, నకులసహదేవు లనియెడు నామయుగము.

క. ఊర్జితులు యుధిష్ఠిరభీ, మార్జుననకులసహదేవు లన నిట్లు వివే
కార్జితయశు లుదయించిరి, నిర్జరులవరప్రసాదనిర్మితశక్తిన్ 134

వ. అంత 135

సీ. మృగశాపభయమున జగతీశుఁ డప్పాండుపతి శతశృంగపర్వతమునందుఁ
బత్నీసమేతుఁ డై యత్నంబుతో ఘోరతప మొనరించుచు విపులశక్తి
నమరవరప్రసాదమున ధర్మస్థితిఁ గొడుకుల నేవురఁ బడసె ననియు
విని వసుదేవుండు మనమున హర్షించి యనుజను మఱఁదిని ఘనుఁడు చూడఁ

తే. దనపురోహితుఁ గశ్యపుం డనుమహాత్ముఁ,[2] బరిపుత్తెంచె నవ్విప్రుచేత భాగి
నేయు లగుకుమారులకు నమేయరత్న,భూషణావళు లిచ్చి విశేషలీల 136

వ. అక్కాశ్యపుండును జనుదెంచి పృథామాద్రీసహితుం డయి యున్న యప్పాండురాజుం గని వసుదేవుసందేశంబుఁ జెప్పి యక్కుమారులకు రత్నభూషణాంబరంబు లిచ్చి క్రమంబునఁ జౌలోపనయనంబు లొనరించి వేదాధ్యయనంబు సేయించుచున్నంత వసంతసమయంబు సఖిలజవలోకానందజననం బై చనుదెంచుచున్న.

వసంతవర్ణనము.

లయగ్రాహి
కమ్మనిలతాంతములకుమ్మొనసి వచ్చుమధుపమ్ములసుగీతనినదమ్ము లెసఁగం జూ
తమ్ములలసత్కిసలయమ్ముల[3] సుగంధముకుళమ్ములను నానుచు ముదమ్మొనర వాచా
లమ్ము లగుకోకిలకులమ్ములరవమ్ము మధురమ్మగుచు [4] విన్చె ననిశమ్ము సుమనోభా
రమ్ముల నశోకనికరమ్ములును జంపకచయమ్ములును గింశుకవనమ్ములును నొప్పెన్

లయగ్రాహి
చందనతమాల[5]తరులందు నగద్రుమములందుఁ గదళీవనములందు లవలీమా
కందతరుషండములయందు ననిమీలదరవిందసరసీ[6]వనములందు వనరాశి

1 రమల. 2 బ్రీతిఁ 3 సు(స)గంధవకుళమ్ముల 4 వీచె. 5 లత 6 చయము.

[1]కందళితపుష్పమకరందరసముం దగులుచుం దనువుసౌరభము నొంది జనచిత్తా
నందముగఁ[2]బ్రోషితులడెందము[3]లలందురఁగమందమలయానిలమమందగతి[4]వీచెన్

పాండురాజుమరణము

వ. ఇట్లు సర్వభూతసమ్మోహనం బయినవసంతసమయంబునం బొంగుచు రాజు మదన
సమ్మోహనమార్గణ[4]బందీకృతమానసుం డై మద్రరాజపుత్త్రి యైనమనోహరా
కృతియందు మనంబు నిలిపి యున్నంత నొక్కనాఁడు కుంతీదేవి బ్రాహ్మణ[5]భోజ
నంబు సేయించుచుండ మాద్రి రక్షణంబునం దేమఱి మఱచి యున్నయవస
రంబున 140

ఉ. చారుసువర్ణహాసినవచంపక[6]భూషయు సిందువారము
క్తారమణీయయుక్ వకుళనాన[7]వతంసయు నై యపూర్వశృం
గారవిలాసలీల యొసఁగం దనముందట నున్నమాద్రి నం
భోరుహనేత్రఁ జూచి కురుపుంగవుఁ డంగజరాగమత్తుఁ డై 141

క. కిందముశాపము డెందమునం దలఁపక శాపభయమునన్ మాద్రి గడున్
వందురి వారింపఁగ బలిమిం దత్సంభోగసుఖసమీహితుఁ డయ్యెన్. 142

వ. దానం జేసి విగతజీవుం డైనయప్పాండురాజుం గౌఁగిలించికొని [8]మాద్రి యేడ్చు
చున్న దానియాక్రందనధ్వని విని వెఱచి కుంతీదేవి కొడుకులుం దానునుఁ
బఱతెంచి పతియడుగులపయిం బడి యేడ్చుచున్న నెఱింగి శతశృంగనివాసు లగు
మును లెల్లం దెరలి వచ్చి చూచి శోకవిస్మయాకులితచిత్తు లయి రంతఁ గుంతీ
దేవి మాద్రి కి ట్లనియె. 143

ఉ. నా కెడ యిమ్ము లెమ్ము కురునాథుమనఃప్రియధర్మపత్ని [9]నే
నేకత మెట్టు లుండుదు మహీపతితోడన పోదుఁ బుత్త్రులం
జేకొని పెన్పు నా[10]పనుపుఁ జేయుము నావుడు మాద్రి దగ్గఱన్
శోకపరీతచిత్త యగుచుం బృథ కి ట్లనియెం [11]బ్రియంబునన్. 144

తరువోజ. [12]కురువంశవిస్తారకులధర్మయుక్తిఁ గొడుకుల [illegible]
గరము మనఃప్రీతి గావించుపుణ్యగతికిఁ గారణమ్మవై [illegible]
దిరముగా నిష్టంబు దీర్చి తే నిందు ధృతిఁ బతియిష్టంబు దీర్పన కాన
యరిగెదఁ బతితోడ నన్యలోకంబునం దైనఁ బ్రీతిసేయఁగఁ గాంతు ననియు. 145

వ. మఱియు మృగశాపభయం బెఱింగియు ని [illegible] లను నేసిం

1 సంచలిత. 2 లు వందురఁగ ..నింవగతి 3 'వీ చె' అని కొన్నిగుడిల పానుపాయ్రి ముగ నున్నది. 4 విదళన మందీకృతహృదయుం డై (మానసుండై). 5 భోజ(నాబు వెట్టు చుండి) నయత్నంబు సేయించుచుండి. 6 భూషణ 7 సుగంధ 8 [illegible] యాక్రందన. 9 నై, యేకత మేల యుండుదు. 10 పలుకు 11 భయంబుతోన్; ముదంబునన్ 12 కురుకులవిస్తారకులధర్మయుతుల... గావించి .. గారణ మ్మైన...సీవు... [illegible] ...డెందు...గాంతు ననియె.

దుండి పుత్త్రుల రక్షింప నేర నన్ను వారింప వలదు కొడుకుల నేమఱక రక్షిం
చునది యని చెప్పి కుంతీదేవి వీడ్కొని మునిసహస్రంబునకు మ్రొక్కి మద్ర
రాజపుత్త్రి పతితోడన చితారూఢ యై యగ్నిశిఖల నపగతప్రాణ యయ్యె నంత
నయ్యిరువురయంగంబులు సంగ్రహించుకొని మహామునులు కుంతీదేవిం గొడు
కుల నూరార్చి 146

క. ధరణీరాజ్యవిభూతిని, బరిజ[1]నులను బాంధవులను బ్రజ విడిచి తప
శ్చరణ తపస్వుల తనకుఁ, శరణం బని నమ్మి పాండుజనపతి నెమ్మిన్ 147

క. కొడుకుల నిందఱ [2]నిల్లడ, యిడి పరలోకమున కరిగె నెఱ సేయక యి
ప్పాట వీరలఁ గురువృద్ధుల, కడకుం గొనిపోవవలయు గజపురమునకున్ 148

పాండవులు హస్తిపురంబు చేరుట

వ. అని తమలో విచారించి కుంతీదేవిని గుమారులం దోడ్కొని [3]మును లెల్ల
హస్తిపురంబునకు వచ్చినంత 149

చ. సురలవరప్రసాదమునఁ [4]జూరె సుపుత్త్రులఁ బాండురాజు భా
సురముగఁ గాంచెఁ దత్సుతులఁ జూతము రం డని పౌరు లెల్ల నొం
డొరులకుఁ జెప్పుచుం [5]దెరలి యొండొరులం గడవంగ వచ్చి చూ
చిరి భుజవిక్ర[6]మాధరితసింహకిశోరులఁ బాండవేయులన్. 150

ఉ. వీరలు దైవశక్తిఁ బ్రభవించినవా[7]రగు టేమిసందియం
[8]బీరమణీయకాంతి నుపమింపఁగ వేల్పుల [9]కారె యిట్టియా
కారవిశేషసంపదఁ బ్రకాశితతేజము పేర్మిఁ జూడ సా
ధారణమర్త్యులే యని ముదంబునఁ బౌరులు దమ్ముఁ జూడఁగాన్. 151

వ. మునిసహస్రపరివృతు లయి జననీసహితంబు పాండురాజకుమారులు రాజమా
ర్గంబు దఱియ వచ్చి రాజమందిరద్వారాసన్ను లగునంత మంత్రిపురోహితబ్రా
హ్మణనివహంబులు దుర్యోధన దుశ్శాసనప్రముఖధార్తరాష్ట్రశతంబును నెదురు
వచ్చి పాండవులం దోడ్కొని తెచ్చిన భీష్మవిదురధృతరాష్ట్రసత్యవత్యంబికాం
బాలికలు మొదలుగా నమ్మునులకు నమస్కరించి రంతం దమకు మ్రొక్కిన
కుమారుల నతిస్నేహంబున నెత్తికొని కుంతిని బ్రియపూర్వకంబున సంభావించి
పాండురాజవియోగదుఃఖితు లయి మహాశోకంబునం దేలు చున్న విదురధృత
రాష్ట్రుల గాంధారీసహితం బూరార్చి యమ్మునులయం దొక్కవృద్ధతపస్వి
మునిసహస్రానుమతంబున ని ట్లనియె 152

1 పులయుఁ...ఫులయుఁ 2 నిక్కడ, తల్లడ సురలోక. 3 కొందఱు మహాముని.
4 ఇట 'చూరె' యనునది 'చూడరె' అనునర్థమునఁ బ్రయోగింపఁబడినది 'భూరితపంబునఁ జూరె ప్రజాపతుల్, బహువిధసృష్టినిర్వహణనిపుణు లైరి' (భార ఆశ్వ 2 ఆ.) పా. చూవె. 5 దరలి. గడువంగ 6 మోపమిత, మోన్నతుల; మాకలిత, మోద్ధతిత. 7 రను 8 శ్రే రమణీయ. 9 కాక.

ఉ. ధ్యాననిష్ఠుండు పాండుజనపాలుఁడు ఘోరతపంబు సేసి ధ
ర్మానిలవాసవాశ్వినుల దైవవరం[1]బున శక్తి పేర్మితో
నీరజనాభనందనుల నేవుర వంశవివృద్ధి[2]పొంటెఁ బం
చానపసత్త్వులం బడసె నాశతశృంగమహానగంబునన్. 153

క. త్రిదశాధినాథసదృశుఁడు, త్రిదశాలయమునకు మాద్రిదేవియుఁ దానుఁ
ముద మొనర నరిగె నేఁటికిఁ, బదియేడగునాఁడు దురితబంధచ్యుతుఁ డై. 154

క. కమనీయలీల నొక్కట, [3]నమరపురంబునకుఁ జనినయయ్యిరువురయం
గము లివి పితృమేధవిధి, క్రమ మొనరఁగ సంస్కరింపఁ గడఁగుఁడు వీనిన్.

వ. ఈదేవియును బతితోడన పోవ సమకట్టినం బుత్త్రరక్షణార్థంబు మునిగణ
ప్రార్థిత యై యెట్టకేనియు ధృతప్రాణ యయ్యె నిక్కుమారులు కురుకులవిస్తార
కులు దేవమూర్తులు యుధిష్ఠిరభీమార్జుననకులసహదేవు లనంగా దేవాధిష్ఠిత
నామంబులు దాల్చి బ్రహ్మర్షిప్రణీతోపనయను లై శ్రుతాధ్యయనసంపన్ను
లగుచుఁ బెరుఁగుచున్నవారు వీరలం జేకొని కురువృద్ధులు ధర్మబుద్ధి రక్షించు
నది యని చెప్పి సిద్ధచారణగణంబులతో నమ్మహామును లంతర్ధానంబు సేసి రంత
వ్యాసభీష్మధృతరాష్ట్రుల యనుమతంబున. 156

సీ. వెలయంగఁ బితృమేధవిధివిచక్షణ[4]శీలసద్భూసురోపదేశక్రమమున
నధికవిభూతితో నతిపవిత్రప్రదేశమున నయ్యంగముల్ సంస్కరించి
పుణ్యస్వధామృతంబుల నొప్పఁగా శ్రాద్ధవిధి యొనరించి తద్విప్రతతికి
నగ్రహారములు దివ్యాంబరాభరణశయ్యాసనచ్ఛత్రగవాశ్వకరుల

ఆ. నిచ్చి సర్వజనుల కెల్లను భోజన, దాన మొనరఁ జేసి ధర్మవిదుఁడు
విదు[5]రుఁ డట్లు పాండువిభునకుఁ జేయించె, నన్యలోకహితము లైనవిధులు

వ. అంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు వారి కందఱకు దుఃఖోపశమనంబు సేసి యొక్క
నాఁడు సత్యవతికి నేకాంతంబున నిట్లనియె 158

క. మఱిఁ దలఁపఁగ సంసారం, బతిచంచల మెండమావులట్టుల సంప
త్ప్రతతు లతిక్షణికంబులు, గతకాలము మేలు వచ్చుకాలము[6]కంటెన్ 159

క. క్రూరులు విలు[7]ప్తధర్మాచారులు ధృతరాష్ట్రసుతు లసద్వృత్తులు ని
ష్కారణవైరులు వీరల, కారణమున [8]నెగులు పుట్టుఁ గౌరవ్యులకున్. 160

వ. దాని ధృతరాష్ట్రుండు తాన యనుభవించుం గాని మీ రీదారుణంబుఁ జూడక
వీరి విడిచి తపోవనంబున కరుగుం డని చెప్పి చనిన సత్యవతియుఁ బారాశర్యు
నుపదేశంబు భీష్మవిదురుల కెఱింగించి కోడండ్ర నంబికాంబాలికలం దోడ్కొని

1 బుల . .....దా. 2 బొందఁ 3 యమసాదనమునకు. 4 లీల. 5 రరాజు.
6 కన్నన్ 7 కర్మవి. 8 నెగ్గు.

వనంబునకుం జని తాను వార లతిఘోరతపంబు సేసి కొండొకకాలమునకు
శరీరంబులు విడిచి పుణ్యగతికిం బోయి రిట ధృతరాష్ట్రుండును 161

క. తనసుతులు పాండుసుతు లని, మనమున భేదింప కతిసమంజసభావం
బున నొక్కరూప కాఁ జే, కొని యుండెం బాండురాజుకొడుకులఁ బ్రీతిన్. 162

క. ధృతరాష్ట్రునెయ్యమున సం,తతవర్ధితు లగుచుఁ బాండుతనయులు వినయా
న్వితులు కుమారక్రీడా, రతు లయి యొడఁగూడి ధార్తరాష్ట్రులతోడన్ 163

క. [1]గెలుపునెడ నేయునెడ వడిఁ, బఱచునెడం బెనఁగునెడ నపారబలంబుల్
మెఱయునెడ భీమునకు నం, [2]దొఱుఁ గీడ్పడఁదొడఁగి రుద్ధతులు రాజసుతుల్.

క. వదలక [3]పెనఁగి పదుండ్రం, బదియేవుర నొక్కపెట్ట పట్టి ధరిత్రిం
జెదరఁ [4]బడ వైచి పవనజుఁ, డదయుం డయి వీఁపు లొలియ నందఱ నీడ్చున్

సీ. కూడి జలక్రీడ లాడుచోఁ గడఁగి యాధృతరాష్ట్రతనయుల నతులశక్తి
[5]లెక్కించియుఁ బదుండ్ర నొక్కొక్కభుజమున నెక్కించుకొనివారియుక్కడంగ
[6]గ్రంచఱ నీరిలో ముంచుచు నెత్తుచుఁ [7]గారించి తీరంబు చేరఁ బెట్టుఁ
గోరి ఫలార్థులై వారల యెక్కిన మ్రాఁకుల [8]మొదళుల వీఁకఁ బట్టి

ఆ. వడిఁ గదల్చుఁ బండ్లు దడఁబడి వారల, తోన ధరణిమీఁదఁ దొరఁగుచుండ
నిట్టిపాట గాడ్పుపట్టిచే దుశ్శాస, నాదు లెల్ల బాధితాత్ము లైరి. 166

వ. దాని సహింపఁ జాలక యొక్కనాఁడు దుర్యోధనుండు శకునిదుశ్శాసనాదులతో
విచారించి యి ట్లనియె 167

పృథ్వి. ఉపాంశువధఁ జేసి మధ్యము మదోద్ధతుం జంపి ని
స్సపత్నముగ ధర్మనందను నశక్తు బంధించి యే
నపాండవముగా సముద్రవలయాఖిలక్షోణి మ
త్కృపాణపటుశక్తి నత్యధికకీర్తి నై యేలెదన్ 168

దుర్యోధను డు భీమునిఁ జంపింపఁ దివురుట.

వ. అని పాపబుద్ధియందుఁ గృతనిశ్చయుం డై దుర్యోధనుండు భీష్మవిదురు లెఱుంగ
కుండ భీమున కపాయంబు సేయ సమకట్టి యంతరం బన్వేషించు చున్నంత
నొక్కనాఁడు జలక్రీడావసరంబున 169

ఉ. వేడుక నొక్కరుండు శతవీరకుమారులతోడఁ జల్లుఁబో
గాడి జయించి [9]యందఱ ననంతపరిశ్రమపారవశ్యముం

1 కెలుపునెడ, విఱుపునెడ, కఱచునెడ. 2 దఱు గీడ్పడఁ జొచ్చి రుద్ధతను. 3 పెనంగి పదువుర 4 వడి 5 లెక్కించక, స్పృక్కించుచు. 6 గొంచక 7 'తీరంబు నలమట దేఱఁ బెట్టు' దీనికిఁ 'గొంచక' యనునది సమంజసము 8 మూలముల్. 9 యంతట ... తం.

ంపి ప్రమాణకోటి ననఘుండు సమీరణనందనుండు మే
యానక నిద్రవోయె శిశిరానిలముల్ పయి వీచు చుండఁగన్ 170

పవనజు నతిఘనలతి, కాపాశావలుల [1]నంటఁ గట్టించి మహా
రోషమున గంగమడువునఁ, ద్రోపించె సుయోధనుండు [2]దురితకరుం డై. 171

అనిలసుతుం డంతన మేల్కని నీల్గుడు నతనివజ్రఘనకాయముఁ బొం
దినలతికాజాలము లెల్లను ద్రెస్సె మృణాళనాళలతికల పోలెన్ 172

కర్మబంధనము లుగ్రక్కునఁ బాయుడుఁ, బుణ్యగతికి నేగు పురుషునట్లు
బంధనంబు లెల్లఁ బాయుడు భీముండు, నీరిలోననుండి నెగయుదెంచె 173

మఱియు నొక్కనాఁడు 174

నపతి పంపఁగ సారథి, ఘనవిషకృష్ణోరగములఁ గఱపించె శ్రమం
బున నిద్రితుఁ డైనప్రభుం, జనసుతుసర్వాంగమర్మసంధుల నెల్లన్ 175

అసితోగ్రవిషఫణిదంష్ట్రలు, పవనజువజ్రమయతనువుపయి తోలును నో
పవ డింపఁగఁ బోవ, వ్యవసాయులచెయ్వు లర్థవంతము లగునే 176

అలఘుబలుండు భీముఁడును నంతన మేల్కని యవ్విషోరగం
బులఁ జరణంబులం జమరి ముక్కున వాతను నెత్తు రొల్కఁగాఁ
దలరఁగ సారథిం జఱచెఁ [4]దా నపహస్తమునన్ వసుంధరా
తలమునఁ ద్రెళ్లి సారథియుఁ దత్క్షణమాత్రన ముక్తజీవుఁ డై. 177

క. మఱియును నొకనాఁ డెవ్వరు, నెఱుఁగక యుండంగఁ గౌరవేంద్రుఁడు ధర్మం
బెఱుఁగక విష మన్నముతో, గుఱుకొని పెట్టించె గాడ్పుకొడుకున కలుకన్.

క. సముఁడై యుయుత్సుఁ డయ్యన్నము దుష్టం బగుటఁ జెప్పినం గుడిచె విషా
న్నము నాఁకటికెలుచను నది, [5]యమృతాన్నం బయ్యె జీర్ణమై మారుతికిన్.

వ ఇట్లు దుర్యోధనుండు భీమునకుఁ దనచేసినయొగ్గు లెల్లను గృతఘ్నునకుం జేసిన
లగ్గలునుంబోలె నిష్ఫలంబు లైన సిగ్గువడి వెండియుఁ బాండవుల కెల్ల నపా
యంబు సేయ నుపాయంబుఁ జింతించు చుండె నంత భీష్మునియోగంబున 180

క విలువిద్యఁ గఱచు చుండిరి, బలయుతులు కుమారకులు కృపద్రోణాచా
ర్యులతోడఁ గలసి యొక్కట, నలఘుపరాక్రమసమేతు లధికస్పర్ధన్. 181

వ అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 182

తే కృపుఁడు ద్రోణుండు ననఁగ సత్కీర్తు లైన, వారిజన్మప్రకారంబు వారు వచ్చి
కౌరవుల కెల్ల గురు లైనకారణంబు, విప్రముఖ్య నా కెఱుఁగంగ విస్తరింపు

వ అని యడిగిన వైశంపాయనుం డి ట్లనియె 184

---

1 నంతఁ. 2 దుష్టాత్ముం డై 3 సుతుఁ డంతఁ దా మేల్కని నీల్గుచు, సుతుఁ డంత మే
ల్కని, కరి నీల్గుడు నతని వజ్రకాయంబునఁ.. జాలలతికల పోలెన్ (జాలలతికము లగుచున్).
4 దాపఁ. 5 యమృతం బై జీర్ణమయ్యె నమ్మారుతికిన్.

కృపాచార్యులజన్మవృత్తాంతము.

సీ. వినవయ్య గౌతముం డనఁ బ్రసిద్ధుం డైనమునికి శరద్వంతుఁ డనుమహాత్ముఁ
డురుతరతేజుఁ డై శరసమూహంబుతో నుదయించి వేదముల్ చదువ నొల్ల
కతిఘోరతపమున నుతభూసురోత్తముల్ వేదముల్ చదువున ట్లాదరమున
సర్వాస్త్రవిదుఁడు ధనుర్వేద మొప్పఁగఁ బడసి మహానిష్ఠఁ గడఁగి తపము
ఆ. సేయు చున్న దివిజనాయకుఁ డతిభీతి, నెఱిఁగి వానితపముఁ జెఱుపఁ బనిచె
జలజనయనఁ దరుణి [1]జలపది యనియెడు, దాని నదియు వచ్చె వానికడకు 185
క. అమ్ముదితఁ జూచి కాముశ,రమ్ములచే విద్ధుఁ డై శరద్వంతుఁడు చి
త్తమ్మలర మదనరాగర,సమ్మునఁ దన్నెఱుఁగ కుండెఁ [2]జంచలతనుఁ డై 186
క ఆతరుణికటాక్షేక్షణ, పాతము గౌతమున కపుడు పటుబాణధనుః
పాతముతోడన రేతః, పాతము గావించె రాగపరవశుఁ డగుటన్ 187
వ దాని నెఱింగి శరద్వంతుం డయ్యాశ్రమంబు విడిచి చని యొండుచోటం దపంబు
సేయు చుండె నవ్వీర్యం బొక్కశరస్తంబంబున ద్వివిధం బయి పడిన నం దొక
కొడుకునుం గూఁతురుం బుట్టి రంత శంతనుండు మృగయావినోదార్థం బరిగిన
వానిసేనాచరుం డాశరస్తంబంబున నున్నకొడుకుం గూఁతుఁ దత్సమీపంబున
నున్నశరచాపకృష్ణాజినంబులుం జూచి యివి యెవ్వనియొ నొక్కధనుర్వేద
విదుం డయినబ్రాహ్మణునపత్యం బగు నని శంతనునకుం జూపిన శంతనుండును
వారలఁ జేకొని కృపాయత్తచిత్తుండయి పెనుచుటం జేసి యయ్యిరువురుఁ గృపుఁ
డును గృపియు ననం బెరుఁగు చున్నంత 188
క. చను దెంచి శరద్వంతుం, డనవద్యుఁడు దనయపత్య మని వారిని శం
తనున కెఱిఁగించి కృపు న, త్యనుపము నుపనీతుఁ జేసె నధికప్రీతిన్. 189
శా. వేదంబుల్ చదివించె భూసురులతో [3]విఖ్యాతి గా నాత్మసం
వేదిం జేసెఁ జతుర్విధం బగుధనుర్వేదంబు నానాస్త్రవి
ద్యాదాక్షిణ్యముతోడఁ దాన కఱపెం దద్విత్తముల్ సూచి సం
వాదుల్ గాఁ దననందనుం గృపు శరద్వంతుండు దాంతాత్ముఁ డై. 190
వ. అట్టి కృపాచార్యు [illegible]వించి భీష్ముం డతిభక్తిం బూజించి వానితోడఁ దనమను
మల నందఱ విలువిద్యఁ గఱపం బంచిన. 191
క. సవిశేషముగ ధనుర్వే,దవిశారదు లైరి కడుజితశ్రము లై పాం
డవధృతరాష్ట్రాత్మజయా,దవు లాదిగ రాజసుతులు తత్కృపశిక్షన్ 192

ద్రోణాచార్యుల జన్మవృత్తాంతము.

వ. మఱియు వారల కాచార్యుం డైనద్రోణుజన్మంబును వానిచరిత్రంబును జెప్పెద
వినుమని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె 193

---

1 'జానపది' యని మూలము. 2 సంచలితుం. 3 విఖ్యాతుఁ.

ప్రమితచరిత్రుండు భరద్వాజుం డనుమునీశ్వరప్రవరుఁడు గం
గాద్వారమునఁ దపంబు జగద్వంద్యుఁడు సేయుచుండె గతకల్మషుఁ డై 194

వ. ఆమ్ముని యొక్కనాఁ డభిషేచనార్థంబు గంగకుం జని మున్న కరము వేడ్క నందు జలక్రీడ లాడుచున్న యప్సరస ఘృతాచి యన్నదవలాంగి వసనాపేతపరిధాన యైనయయ్యవసరంబునం జూచి యమ్మృగాక్షిఁ గామించి యున్నఁ దత్కామరాగంబున యతిరేకమునం జేసి యాక్షణంబ

తే. తనకు శుక్లపాతం బైనదానిఁ [1]దెచ్చి, ద్రోణమున సంగ్రహించిన ద్రోణుఁ డనఁగఁ
బుట్టె శుక్రనంశంబునఁ బుణ్యమూర్తి, ధర్మతత్త్వజ్ఞుఁ డై భరద్వాజమునికి 195

వ. మఱియు నంతకంబ భరద్వాజసఖుం డై పృషతుం డను పాంచాలపతి మహాఘోరతపంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు దనసమీపంబున వాసంతికాకుసుమాపచయవినోదంబున నున్న యప్సరస మేనక యనుదానిం జూచి మదనరాగంబున రేతస్స్కందం బయిన దానిం దనపాదంబునఁ బ్రచ్ఛాదించిన నందు ద్రుపదుం డనుకొడుకు మరుదంశంబునఁ బుట్టిన వాని భరద్వాజాశ్రమంబునం బెట్టి చని పృషతుండు పాంచాలదేశంబున రాజ్యంబు సేయుచుండె ద్రుపదుండును ద్రోణునితోడ నొక్కట వేదాధ్యయనంబు సేసి విలువిద్యయుం గఱచి యాపృషతుపరోక్షంబునం బాంచాలదేశంబున కభిషిక్తుం డయ్యె ద్రోణుం డగ్నివేశుం డనుమహామునివలన ధనుర్విద్యాపారగుం డై తత్ప్రసాదంబున నాగ్నేయాస్త్రం బాదిగా ననేకదివ్యబాణంబులు వడసి భరద్వాజునియోగంబునఁ బుత్త్రలాభార్థంబు కృపునిచెలియలిం గృపి యనుదాని వివాహం బయి దానియం దశ్వత్థామ యనుకొడుకుం బడసి యొక్కనాఁడు 196

క. అనవరతము బ్రాహ్మణులకుఁ, దనియఁగ ధన మిచ్చు జామదగ్న్యుఁడు రాముం
డనుజనవాదపరంపర, విని యరిగెను వానికడకు విత్తాపేక్షన్. 197

క. అరిగి మహేంద్రాచలమునఁ, బరమతపోవృత్తి నున్న భార్గవు లోకో
త్తరు భూరికర్మనిర్మల, చరితుని ద్రోణుండు గాంచి సద్వినయమునన్. 198

వ. ఏను భారద్వాజుండ ద్రోణుం డనువాఁడ నర్థార్థి నై నీకడకు వచ్చితి ననినఁ
బరశురాముం డి ట్లనియె 199

చ. కలధన మెల్ల మున్ద ఱ జగన్నుత విప్రుల కిచ్చి వార్ధిమే
ఖలనిఖిలోర్వి యంతయును గశ్యపుఁ డన్మని కిచ్చితిన్ శరం
బులును శరీరశస్త్రములుఁ బొల్పుగ నున్నవి వీనిలోన నీ
వలసినవస్తువుల్ గొను ధ్రువంబుగ నిచ్చెద నీకు నావుడున్. 200

క. ధనములలో నత్యుత్తమ, ధనములు శస్త్రాస్త్రములు ముదంబున వీనిం
గొని కృతకృత్యుఁడ నగుదును, జనసుత నాకొసఁగు మస్త్రశస్త్రచయంబుల్. 201

1 జేతి.

వ అని పరశురామునిచేత దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగరహస్యమంత్రంబులతోడం బడసి ధనుర్విద్యయు నభ్యసించి ధనార్థి యయి తనబాలసఖుం డైనద్రుపదు పాలికిం జని యేను ద్రోణుండ నీబాలసఖుండ సహాధ్యాయుండ నన్నెఱుంగు దే యని ప్రణయపూర్వకంబుగాఁ బలికిన విని యప్పలుకులు విన సహింపక ద్రుపదుం డి ట్లనియె 202

చ కొలఁది యెఱుంగ కిట్టిపలుకుల్ వలుకం దగుఁ గాదు నాకు నీ
బలుగుఁదనంబునం బలుకఁ బాడియె నీసఖి నంచుఁ బేదవి
ప్రులకును ధారుణీశులకుఁ బోలఁగ సఖ్యము సంభవించునే
యలుకకు వేగ పొమ్మకట పాఱుఁడు సంగడికాఁడె యెందునున్. 203

చ ధనపతితోఁ దరిద్రునకుఁ దత్త్వవిదుం డగువానితోడ మూ
ర్ఖునకుఁ బ్రశాంతుతోడఁ గడుఁ గ్రూరునకున్ రణశూరుతోడ భీ
రునకు వరూథితోడ నవరూథికి సజ్జనుతోడఁ గష్టదు
ర్జనునకు నెవ్విధంబునను సఖ్యము దా నొడఁగూడ నేర్చునే 204

క సమశీలశ్రుతయుతులకు, సమధనవంతులకు సమసుచారిత్రులకుం
దమలో సఖ్యమును వివాహము నగుఁ గా కగునె రెండు నసమానులకున్

వ మఱి యట్లుం గాక రాజులకుఁ గార్యవశంబునం జేసి మిత్త్రామిత్త్రసంబంధంబులు సంభవించుం గావున మాయట్టి రాజులకు మీయట్టి వేదపాఠువారలతోఁ గార్యకారణం బైనసఖ్యం బెన్నండును గానేర దని ద్రుపదుం డైశ్వర్యగర్వంబున నెఱుంగక పలికిన విని ద్రోణుం డవమానజనితమన్యుఘూర్ణమానమానసుం డయి యుద్ధియుం జేయునది నేరక పుత్త్రకళత్రాగ్నిహోత్రశిష్యగణంబులతో హస్తిపురంబునకు వచ్చె నంత [1]నప్పురబహిరంగణంబున ధృతరాష్ట్రపాండునందను లందఱుఁ గందుకక్రీడాపరు లయి వేడుకలో నాడుచున్నంత నక్కాంచనకందుకం బొక్కనూతం బడి. 206

ద్రోణుఁడు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట.

ఆ నీరిలోనఁ దోఁచుతారకప్రతిబింబ, మొకొ యనఁగ వెలుఁగుచున్న యపుడు
రాచకొడుకు లెల్లఁ జూచుచు నుండిరి, దానిఁ బుచ్చుకొనువిధంబు లేక 207

వ. అట్టియవసరంబున. 208

క నానావిధశరశరధులతో నున్నతచాపధరుఁడు ద్రోణుఁడు వారిం
గానఁ జనుదెంచి యంతయుఁ దా నప్పు డెఱింగి రాజతనయుల కనియెన్. 209

ఉ. భరతకులప్రసూతులరు భాసురశస్త్రమహాస్త్రవిద్యలం
గరము ప్రసిద్ధుఁ డై పరఁగుగౌతమశిష్యుల రిట్టిమీకు దు

1 నప్పు డప్పురబాహ్యంబున 2 నఖుండ. 3 కొమరు.

ష్కారముగ నూతిలోఁ బడినకాంచనవీటఁ గొనంగ నేరకొం
డొరులమొగంబు చూచి నగుచుండఁగ నన్నె యుపాయహీనతన్ 210

వ దీని బాణపరంపరం జేసి పుచ్చి యిచ్చెదఁ జూడుఁడు విద్య యొరు లెవ్వరు నేర రని ద్రోణుం డొక్కబాణం బభిమంత్రించి దృష్టిముష్టిసౌష్ఠవంబు లొప్ప నక్కందుకంబు నాటనేసి దానిపుంఖంబు మఱియొకబాణంబున నేసి తత్పుంఖం బొండొకబాణంబున నేసి వరుసన బాణరజ్జువు గావించి దానిం దిగిచికొని యిచ్చినం జూచి రాజకుమారులెల్ల విస్మయం బంది ద్రోణుం దోడ్కొని చని భీష్మున కంతయు నెఱింగించిన నాతండును 211

క ఆసన్నపలితు ననఘు శ,రాసనగురు భూరిసత్త్వు నసితకృశాంగున్
భూసురవరు ద్రోణు గుణో,ద్భాసితు విని నట్లు చూచి పరమప్రీతిన్. 212

క. ఎందుండి వచ్చి తిందుల, కెం దుండఁగ నీకు నిష్ట మెఱిఁగింపుము [illegible]
ద్వందిత యని యడిగిన సా,నందుఁడు ద్రోణుండు భీష్మునకు ని ట్లనియెన్. 213

వ ఏ నగ్నివేశుం డనుమహామునివరునొద్ద బ్రహ్మచర్యవ్రతంబున వేదాధ్యయనంబు చేసి ధనుర్వేదం బభ్యసించుచున్ననాఁడు పాంచాలపతియైనపృషతుపుత్త్రుండు ద్రుపదుం డనువాఁడు నాకిష్టసఖుం డయి యెల్లవిద్యలు గఱచి యేను పాంచాలవిషయంబునకు రాజనయిననాఁడు నాయొద్దకు వచ్చునది నా రాజ్యభోగంబులు నీవు ననుభవింప నర్హుండ వని నన్నుఁ బ్రార్థించి చని పృషతుపరోక్షంబున నద్దేశంబునకు రాజయి యున్న నేను గురునియుక్తుండనై గౌతమిం గృపిం బరిగ్రహణంబు చేసి యిక్కుమారు నశ్వత్థామ నధికతేజస్వి నాత్మజుం బడసి ఘనకుటుంబభరణంబునం దసమర్థుండ నయి యుండియు. 214

క. పురుషవిశేషవివేకా, పరిచయు లగుధరణిపతుల పాలికిఁ బోవం
బరులందు దుష్ప్రతిగ్రహ, భర [1]మెదలో రోసి ధర్మపథమున సు[illegible] 215

క. ధనపతులబాలురు ముదం,బున నిత్యముఁ బాలు ద్రావఁ బోయిన నా
త్తనయుండు వీఁడు బాల్యం,బున నేడ్చెను బాలు నాకుఁ బోయుం డనుచున్

వ. దానిం జూచి దారిద్ర్యంబునకంటెఁ గష్టం బొం డెద్దియు లేదు తలఁచి నాబాలసఖుం డగు పాంచాలుపాలికిం బోయి [2]పాచికొండు నాతండు [illegible] డుగాఁ బోవుచుండి నన్ను రాఁ బనిచి పోయె. 217

మత్తకోకిలము. వేఁడు టెంతయుఁ గష్టమైనను వేఁడు [illegible]
వేఁడికో లుచితంబ కావున వేడ్కతోఁ జని సోమకున్
వేఁడినన్ ధన మోపఁ డేనియు వీనిమాత్రకు నాలుగేన్
పాఁడికుఱ్ఱుల నీఁడె వీనికిఁ బాలు ద్రావుచు నుండఁగాన్. 2[illegible]

1 పెద్దమె. 2 పాపి.

వ అని నిశ్చయించి ద్రుపదునొద్దకుం బోయి నన్నెఱింగించిన నాతండు దన రాజ్య
మదంబున నన్నును దన్నును నెఱుంగక యేను రాజను నీవు వేదపాఱుండవు
నాకును నీకును నెక్కడిసఖ్యం బని పలికిన వానిచేత నవమానితుండ నయి
వచ్చితి నని ద్రోణుండు దనవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పిన. 219

క విని రోయుతీఁగ గాళ్లం, [1]బెనఁగెం దా ననుచుఁ బొంగి భీష్ముఁడు ద్రోణుఁ
ఘనభుజు నభీష్ట[2]పూజా, ధనదానవిధానముల ముదంబునఁ దనిపెన్. 220

వ. మఱియును 221

చ. మనుమల నెల్లఁ జూపి మతిమంతుఁడు శాంతనవుండు వీరిఁ జే
కొని గురువృత్తిమైఁ గఱపు ఘోరశరాసనవిద్య లెల్లఁ బెం
పున జమదగ్నిసూనుఁడును బోలఁడు ని న్ననివిందు విల్లునే
ర్పున నయనైపుణంబునను భూరిపరాక్రమగర్వసంపదన్. 222

వ అని కుమారుల నెల్లం జూపి ద్రోణునకు శిష్యులంగా సమర్పించిన ద్రోణుం
డును వారలం జేకొని యందఱ కిట్లనియె 223

ఆ అస్త్రవిద్యలు గఱచి నాదైనయిష్ట, మొగిన తీర్పంగ నిం దెవ్వఁ డోపు ననినఁ
బాయమొగ[illegible]డి కౌరవుల్ [3]పలుక కుండి, రేను దీర్చెద నని [5]పూనె నింద్రసుతుఁడు.

వ. ఇట్లు దనయిష్టంబు దీర్పం బూనినయర్జును నాచార్యుం డతిస్నేహంబునఁ గౌఁగి
లించుకొని కరంబు సంతసిల్లి కుమారుల కెల్ల విలువిద్యఁ గఱపుచున్న నానాదే
శంబులం గలరాజపుత్త్రు లెల్ల వచ్చి వారితోడఁ గలసి కఱచుచుండిరి మఱియు
సూతపుత్త్రుం డయినరాధేయుండును ధనుర్విద్యాకౌశలంబున నర్జునునితోడ
మచ్చరించుచు దుర్యోధనపక్షపాతి యై యుండె నంత 225

క. నరుఁ డస్త్రశస్త్రవిద్యా, పరిణతి నధికుఁ డయి వినయపరుఁ డయి శశ్వ
ద్గురుపూజాయత్నంబునఁ, బరఁగుచు సంప్రీతుఁ జేసె భారద్వాజున్. 226

వ అయ్యర్జునుతోడివిద్యామత్సరంబునఁ జీఁకటి నాతం డేయనేరకుండ వలయునని
తలంచి యశ్వత్థామ రహస్యంబున నన్నసాధకుం బిలిచి యెన్నండును నరునకు
నంధకారంబునఁ గుడువం బెట్టకుమీ యనిపంచిన వాఁడును [4]దద్వచనానురూ
పంబు సేయుచున్న నొక్కనాఁటిరాత్రియందు 227

ఉ. వాసవనందనుండు గుడువం గుడువం బటుమారుతాహతిం
జేసి చలించి దీపశిఖ చెచ్చెరఁ బోవుడు భోజనక్రియా
భ్యాసవశంబునం గుడిచి పన్నుగ నిట్టుల విద్య లెల్ల న
భ్యాసవశంబునం బడయ భారము లే దని నిశ్చితాత్ముఁ డై 228

క. పాయక చీఁకటియందును, నేయం[6]గా నభ్యసించు నిట్టియెడం గాం

1 బెనఁగెఁ గదా యనుచుఁ 2 పూజల, ధనధాన్య. 3 పల్కె. 4 దద్వచనమార్గంబు.
5 ...చి...బాయుండు. 6 దా నభ్యసించె.

తేయుధనుర్జ్యాధ్వని విని, ధీయుక్తుఁడు ద్రోణుఁ డరుగుదెంచి ముదమునన్.

సీ. ఆతనియస్త్రవిద్యాభియోగమునకుఁ బ్రియశిష్యవృత్తికిఁ బెద్ద మెచ్చి
యన్న ధనుర్ధరు లన్యులు నీకంటె నధికులు గాకుండునట్లు గాఁగఁ
గఱపుదు విలువిద్య గురుఁడుగా నని పల్కి ద్వంద్వసంకీర్ణయుద్ధముల తెఱఁగు
రథమహీవాజివారణములపై నుండి దృఢచిత్రసౌష్ఠవస్థితుల నేయ

తే బహువిధవ్యూహభేదనోపాయములను, సంప్రయోగరహస్యాతిశయము గాఁగఁ
గఱపె నర్జునుఁ [1]దొంటిభార్గవుఁడు వింట, నిట్టిఁడే యని పొగడంగ నెల్లజనులు

ఏకలవ్యుం డనువాఁడు ద్రోణు నారాధించి విలువిద్య గఱచుట

వ మఱియు గదాకార్ముకప్రాసాసితోమరకుంతశక్త్యాది వివిధాయుధంబులయందును కుమారుల నందఱ జితశ్రములం జేయుచున్న ద్రోణాచార్యులమహాప్రసిద్ధి విని హిరణ్యధన్వుం డనునెఱుకురాజుకొడుకు ఏకలవ్యుం డనువాఁడు ధనుర్విద్యాగ్రహణార్థి యయి వచ్చిన వాని నిషాదపుత్త్రుం డని శిష్యుంగాఁ గైకొనకున్న వాఁడును ద్రోణుననుజ్ఞ వడసి చని వనంబులోన 231

తే. వినయమున ద్రోణురూపు మన్నున నమర్చి, దానికతిభక్తితోఁ బ్రదక్షిణంబు
జేసి మ్రొక్కుచు సంతతాభ్యాసశక్తి, నస్త్రవిద్యారహస్యంబు లెల్లఁ బడసె 232

క ఇట పాండవకౌరవు లొక్కొకట నందఱు గురుననుజ్ఞ గొని మృగయాలం
పటులై వనమున కరిగిరి, పటుతరజవసారమేయభటనివహముతోన్. 233

వ. [2]మఱియు నం దొక్కభటునికుక్క తోడుదప్పి యఱచి యొక్కెడ నేకతంబ యేఁగుచున్న నేకలవ్యసమీపంబున మొఱంగిన నయ్యేకలవ్యుండు దాని ముఖంబునం దేడుబాణంబు లొక్కటఁ దొడిగి యక్కజంబుగా నతిలాఘవంబున నేసిన నది శరపూరితముఖం బయి కురుకుమారులయొద్దకుం బఱచిన దానిం జూచి విస్మయం బంది య ట్లేసినవాఁ డెవ్వఁడో యని రోయుచు వచ్చువారు మునుగని

ఉ. తేజితబాణహస్తు దృఢదీర్ఘమలీమసకృష్ణదేహుఁ గృ
ష్ణాజినవస్త్రు నస్త్రవిషయాప్తవిషాదు నిషాదుఁ జూచి యా
రాజకుమారు లందఱుఁ బరస్పరవక్త్రవిలోకనక్రియా
వ్యాజమునం దదీక్షణనివారితులై రతిమత్సరంబునన్. 235

వ ఆకుమారులు వాని శరలాఘవంబునకు మెచ్చి నీ వెవ్వండ వెవ్వనివాఁడవు విలువిద్యఁ గఱచి తని యడిగిన వారికి నయ్యెఱుకు కిట్లనియె. 236

క. వినుఁడే హిరణ్యధన్వుం, డనువనచరనాథుకొడుక నాచార్యుఁడు ద్రో
ణునకుఁ శిష్యుఁడ నెందును, ననవద్యుఁడ నేకలవ్యుఁ డనువాఁడ మహిన్. 237

1 తొల్లి 2 ఇట్లగి వనంబులోఁ గ్రుమ్మచు మఱియు. ... యు ట్లేసిన యక్కజంబుగా.

వ. అనిన విని కురుకుమారు లందఱు [1]నగుచు వచ్చి ద్రోణున కంతయుఁ జెప్పి రంత నర్జునుం డేకాంతంబ యొక్కనాఁ డాచార్యున కిట్లనియె 238

క. విలువిద్య నొరులు నీ కం,గ్గలముగ లే కుండ నిన్నుఁ గఱపుదు నని మున్ బలికితిరి నాకుఁ గాదీ, త్రిలోకముల కధికుఁ జూచితిమి యొకయెఱుకున్ 239

క. నాకంటెను నీకంటెను, లోకములో నధికుఁ డతిబలుండు ధనుర్వి ద్యాకౌశలమున వాఁడు, మీకుం బ్రియశిష్యుఁ డట యమిథ్యావచనా 240

వ అనిన విని ద్రోణుం డదరిపడి వానిం జూతము రమ్మని యర్జునుం దోడ్కొని యనవరతశరాభ్యాసనిరతుం డయి యున్న యేకలవ్యుకడ కేగిన నెఱింగి వాఁడు నెదురు నడతెంచి ద్రోణునకు మ్రొక్కి తనశరీరంబు సర్వస్వంబును నివేదించి యేను మీశిష్యుండ మిమ్మారాధించి యివ్విలువిద్యఁ గఱచితి నని కరంబులు మొగిచి యున్నం జూచి ద్రోణుం డట్లేని మాకు గురుదక్షిణ యిమ్మనిన [2]సంతసిల్లి వాఁ డిట్లనియె 241

క. ఇదె దేహం బిదె యర్థం, బిదె నాపరిజనసమూహ మిన్నిటిలో నె య్యది మీ కిష్టము దానిన, ముదమునఁ గొనుఁ డమోఘం బనినన్.

క. [3]నెమ్మిని నీ దక్షిణహ,స్తమ్మున పెనువ్రేలు దునిమి దక్షిణ యిమ్మి ష్టమ్మి[4]ది నా కనుపుడు నిన,యమ్మున వాఁ డిచ్చె దాని నాచార్యునకున్ 243

తే దక్షిణాంగుష్ఠ మిచ్చినదానఁ జేసి, బాణసంధానలాఘవ[5]భంగ మయిన నెఱుకు విలువిద్య[6]కలిమికి హీనుఁ డయ్యెఁ, బార్థునకు మనోరుజయును బాసె నంత

క. విలువిద్య నొరులు నీ కం,గ్గలముగ లే కుండ నిన్నుఁ గఱపుదు నని మున్ బలరిపుసుతునకుఁ బలికిన,పలు కప్పుడు గురుఁడు సేసెఁ బరమార్థముగన్ 245

మ త్తకోకిలము భూసనందను లిట్టిభంగిన భూరిశస్త్రమహాస్త్రవి ద్యోపదేశగ్రహస్థితి నున్న నందఱియందు వి ద్యోపదేశము దక్క మొనను నుత్తమోత్తముఁ డయ్యె స ద్యాపరిశ్రమకౌశలంబున నందఱ న్వారి నడుమం డిలన్ 246

క అనిలాత్మజు బలమును న,ర్జును కార్ముకకౌశలంబు శూరగుణంబుల్ మనమున సహింప నోపక, [7]పగగుచు ధృతరాష్ట్రసుతులు పందిరి తమలోన్

ద్రోణుఁడు దన శిష్యులఁ బరీక్షించుట

వ అస్త్రమానుషధనుర్విద్యాకౌశలం బెఱుంగ వేఁడి యొక్కనాఁడు ద్రోణుండు కృత్రిమం బగు భాసం బను పక్షి నొక్కవృక్షశాఖాగ్రంబున లక్ష్యంబుగా నిలిపి దాని నందఱకుం జూపి మీమీధనువుల బాణంబులు సంధించి నాపంచినయప్పుడ యప్పక్షితలఁ దెగ నేయుం డే నొక్కొక్కని నడిగెద నని

1 'నగుచు' యనియు ప్రాంతప్రతులు 2 సంతో(తొ)సిల్లి 3 నెమ్మి నీ 4 దిగా నాకు నన దిన. 5 బంధ 6 గరిమకు, క్రీడికి, గట్టికి. 7 పనరిరి . పందురి

ముందఱ ధర్మనందనుం బిలిచి యీవృక్షశాఖాగ్రంబున నున్నపక్షి నిమ్ముగా నీక్షించి మద్వచనానంతరంబున శరమోక్షణంబు సేయు మనిన నతండును వల్లె యని గురువచనంబు సేసి యున్న నయ్యుధిష్ఠిరునకు ద్రోణుం డి ట్లనియె 248

తే. వృక్షశాఖాగ్రమున నున్నపక్షిశిరము, దెల్లముగఁ జూచితే మహీవల్లభుండ
యనిన నిమ్ముగఁ జూచితి ననిన వెండి,యును గురుఁడు ధర్మజున కిట్టులనియెఁ బ్రీతి

క. జనసుత యాచార్యుని నన్నును మఱి నీభ్రాతృవరులనుం జూచితె నీ
వనవుడుఁ జూచితి నన్నిటి, ననఘా వృక్షమున నున్న యవ్విహగముతోన్. 250

వ. అనిన విని ద్రోణుండు ధర్మజుం బదరి నీదృష్టి చెదరె నీవు దీని నేయ నోపవు పొమ్ము మని యివ్విధంబున దుర్యోధనాదు లైనధార్తరాష్ట్రులను భీమసేననకుల సహదేవులను నానాదేశాగతు లయినరాజపుత్త్రులను గ్రమంబున నడిగిన వారలు ధర్మనందనుచెప్పినట్ల చెప్పిన నందఱ నిందించి పురందరనందనుం బిలిచి వారి నడిగినయట్ల యడిగిన నాచార్యునకు నర్జునుం డి ట్లనియె 251

క. పక్షిశిరంబు దిరంబుగ, నీక్షించితి నొండు గాన నెద్దియు ననినన్
లక్షించి యేయు మని సూ,క్ష్మేక్షణు ద్రోణుండు పనిచె నింద్రతనూజున్ 252

క. గురువచనానంతరమున, నరుఁ డప్పుడు శరవిమోక్షణము సేయుడుఁ జె
చ్చెరఁ బక్షిశిరము దెగి త,ద్ధరణీరుహశాఖనుండి ధారుణిఁ బడియెన్. 253

వ. ఇట్లశ్రమంబునఁ గృత్రిమపక్షితలఁ దెగ నేసినయర్జునునచలితదృష్టికి లక్ష్యవేధిత్వంబునకు మెచ్చి ద్రోణుం డాతనికి ధనుర్వేదరహస్యంబు లుపదేశించె నంత.

క. మానుగ రాజకుమారుల,తో [1]నొక్కట నొక్కనాఁడు ద్రోణుఁడు గంగా
స్నానార్థ మరిగి యందు మ,హానియమస్థుఁ డయి [2]నీళ్ల నాడుచు నున్నన్ 255

క. వెలిచలివ నీరిలో నొ,క్కఱగా నొకమొసలి చూడ్కికి నగోచర మై
యలిగెంచి కుంభసంభవు, చిఱుదొడ వడిఁ బట్టికొనియె శిష్యులు బెదరన్ 256

క. దాని విడిపింప ద్రోణుఁడు, దా నపుడు సమర్థుఁ డయ్యు దయయకలనిచెన్
దీని విడిపింపుఁ డని నృప,సూనుల శరసజ్యచాపశోభితకరులన్. 257

శా. దానిన్ నేరక యందఱున్ వివశు లై తా రున్న నస్నీరిలోఁ
గానం గానిశరీరముం గలమహోగ్రగ్రాహముల్ గోత్రభి
త్సూనుం డేనుశరంబులన్ విపులతేజుం డేసి శక్తిన్ మహా
సేనప్రఖ్యుఁడు ద్రోణుజంఘ విడిపించెన్ విక్రమం బొప్పఁగాన్. 258

వ. అమ్మహోగ్రగ్రాహంబు పార్థబాణపంచకవిభిన్నదేహం బయి పంచత్వంబుఁ బొందినం జూచి ద్రోణుం డర్జునుధనుఃకౌశలంబునకుఁ దనయం దతిస్నేహంబునకు మెచ్చి వీనిచే ద్రుపదుండు బంధుసహితంబు పరాజితుం డగు నని తన

[1] 'ఒక్కట' ఇదియుఁ బెక్కుచోట్ల కళగాఁ జూపట్టెడి. [2] నీళులాడు; నీటనాడు; తీర్థమాడు.

మనంబున సంతోషించి వానికి ననేకదివ్యబాణంబు లిచ్చె నని యర్జునుకొండు
కనాటిపరాక్రమగుణసంపదలు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పెనని.

క. వ్యసనవివర్జిత మాన,వ్యసగోత్రపవిత్ర విష్ణువర్ధననృప స
ప్తసముద్రముద్రితాఖిల, వసుధాజనగీతకీర్తి వాసవమూర్తీ. 260

వనమయూరము. రాజకులశేఖర పరంతప వివేక
భ్రాజిత జగద్వలయభాసురసముద్య
త్తేజ నిరవద్య యువతీమదన వీరో
గ్రాజివిజయా త్రిభువనాంకుశ నరేంద్రా 261

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబు
నం దాదిపర్వంబున ధృతరాష్ట్రపాండురాజులవివాహంబును బాండురాజ
దిగ్విజయంబును బాండవధార్తరాష్ట్రసంభవంబును బాండురాజనిర్యాణంబును
గృపద్రోణజన్మకథనంబును గుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబును నన్నది పంచమా
శ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీజయవిభాసి వినమ
ద్రాజన్యకిరీటమణివిరాజితపాదాం
భోజ భువనైకసుందర
రాజాన్వయతిలక రాజరాజనరేంద్రా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్టు కృతాస్త్రు లయిన రాజకుమారులవిద్యాకౌశలంబు వ్యాస గాంగేయ విదుర కృప శల్య శకుని సోమదత్తాదులసమక్షంబునం జూప సమకట్టి యొక్కనాఁడు ద్రోణుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 2

కుమారాస్త్రవిద్యాసందర్శనకథాప్రారంభము.

క. ఘోరాస్త్రశస్త్రవిద్యల, నారూఢములందు నిపుణు లైరి కుమారుల్
[1]వీరలయవిరలవిద్యా, పారము సను లెఱుఁగ వలయు భవదీయసభన్. 3

వ. అనిన నట్లు చేయుదు నని ధృతరాష్ట్రుండు కుమారులవిద్యాసందర్శనరంగంబు రమ్యంబుగాఁ జేయింపు మని విదురుం బంచిన నతండు వాస్తు యని శాస్త్రవిహిత ప్రమాణోపేతవృత్తాయామంబును సపాకృతవృక్షగుల్మవల్లీకవల్మీకంబును సంగీకృతపూర్వోత్తరప్లవంబును సమీకృతనిమ్నోన్నతప్రదేశంబును దూరీకృతకంటకపాషాణశల్యశకలంబును విరళీకృతరజోఘనాసరస్థలంబును విరచితబహువిధప్రేక్షాగారాంచిత మంచమణిమయప్రపంచంబును నానాధ్వజనవపల్లవతోరణచందనమాల్యాలంకృతద్వారదేశంబును బ్రతిదినోపనిర్వర్తితశాంతికబలివిధానంబునుంగాఁ జేయించినం బంచాంగశుద్ధదివసశుభముహూర్తంబున ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీపురస్కృతదేవీశతపరివృతుం డై వివిధభూషణ

1 మీరలు వీరలవిద్యా, పారము (గను).

భూషితానేకవిలాసినీనివహంబుతోఁ జనుదెంచి విలంబితకదంబకస్థూలముక్తా
ఫలదామరమణీయం బై యాబద్ధమరకతవజ్రవైడూర్యపద్మరాగప్రవాళప్రభా
ప్రకరవ్యతికరవిరచితాపూర్వ[1]సురచాపచారుగౌరవం బై యతిమనోహరం
బైనశాతకుంభమయప్రేక్షాగారంబున నున్న 4

తే. అందుఁ గర[2]మొప్పి సుందరీబృంద మఖిల, రత్నరాజితకనకధరాధరేంద్ర
కందరాంతరమున నున్నసుందరామృ,తాశనాంగనాబృందంబు ననుకరించె 5

తే. సుతులవిద్యాప్రవీణతఁ జూచువేడ్క, నెంతయును సంతసంబునఁ గుంతిదేవి
రాజసన్నిధి గాంధారరాజపుత్త్రి, కెలన నుండె [3]సుస్మిలితనలిననేత్ర. 6

వ. మఱియును. 7

సీ. వ్యాసపురస్కృతావనిదేవనివహంబుఁ గృపశల్యశకునిగాంగేయవిదుర
సోమదత్తాదిభాసురగురుబాంధవమిత్త్రవర్గంబు నమేయమంత్రి
సామంతమండలేశ్వరసమూహంబును గాయకవైతాళికప్రవరులుఁ
దమతమనియమితస్థానంబులం దోలి నుండిరి బోరన నులిసె భేరు

ఆ. లస్త్రదర్శనాగతాఖిలక్షత్త్రియ, వైశ్యశూద్రవివిధవర్ణజనుల
కలకలంబు ప్రళయకాలసంక్షోభితాం, భోనిధిస్వనంబుఁబోలెఁ జెలఁగె 8

వ. అట్టియవసరంబున నాచార్యుండు శుక్లాంబరాభరణమాల్యానులేపనయజ్ఞోప
వీతపలితకేశశ్మశ్రుశోభితదేహుం డై రంగమధ్యంబున నశ్వత్థామసహితుం డై
విముక్తజలదజాలవియన్మధ్యంబున నంగారకసహితుం డైనయాదిత్యుండునుం
బోలె నున్న నగణ్యభూసురవరేణ్యపుణ్యాహవాచనానంతరంబున. 9

శా. ద్రోణాచార్యపిఱుంద నొప్పి కృతహస్తుల్ బద్ధగోధాంగుళి
త్రాణుల్ మార్గణపూర్ణతూణులు మహాధన్వుల్ కుమారుల్ తను
త్రాణోపేతులు రంగమధ్యమున నంతన్ నిల్చి రుద్యద్గుణ
శ్రేణీరమ్యులు ధర్మజప్రముఖు లై జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగాన్. 10

వ. అట్లు నిలిచి యాచార్యానుమతంబున. 11

సీ. అసి[4]చర్మకౌశలం బమరంగఁ జూపెడువారును దృఢసౌష్ఠవంబు లొప్పఁ
దమతమనామాంకితము లైనశరముల నేర్పడ లక్ష్యంబు లేయువారు
హయమదద్విరదరథారూఢదక్షతఁ బ్రకటించువారును బ్రాసశక్తి
కుంతతోమరగదాకుశలత్వ మెఱిఁగించువారును గా నిట్లు వసుధ[5]లోన

ఆ. రాజసుతులప్రౌఢ రమణఁ బాండవధృత,రాష్ట్రసుతులు వృద్ధరాజులొద్దఁ
దద్దయును ముదమునఁ దమతమవిద్యలు, మెఱసి రెల్లజనులు మెచ్చి పొగడ.

1 శుభావహసురచాపప్రభావం బై. 2 మొప్పె . . . ననుకరించి. 3 సుస్మిలితాక్షి యయును నగుచు. 4 వర్మ. 5 లోని.

భీమదుర్యోధనులు దమగదాకౌశలంబు సూపుట.

వ. అంత ననంతబలపరాక్రము లగుభీమదుర్యోధను లుద్యద్గదాహస్తులయి మహామత్సరంబుతో నేకశృంగసముత్తుంగశైలద్వయంబుననుకరించుచు వశానిమిత్తక్రుద్ధగంధసింధురంబులుంబోలె నొండొరులం దాఁకి సవ్యాపసవ్యచిత్రమండలమార్గంబుల గదాకౌశలంబు మెఱయునెడ 13

మ. అవనీచక్రము పాదఘాతహతి నల్లాడంగ [1]నత్యుచ్ఛ్రితై
రవహుంకారరవంబునన్ వియదగారం బెల్ల భేదిల్లఁ బాం
డవకౌరవ్యగదావిఘట్టన మకాండప్రోత్థమై భావిపాం
డవకౌరవ్యరణాభిసూచనపటిష్ఠం బయ్యె ఘోరాకృతిన్ 14

క. ఆరాజసుతులవిద్యా, పారగపటుచేష్టితములఁ బఱవడి సగ్గాం
ధారీధృతరాష్ట్రుల కతి, ధీరుఁడు విదురుండు సెప్పి తెలుపుచునుండెన్. 15

వ. [2]అంత భీమదుర్యోధనులగదాకౌశలంబు సూచుజనులపక్షపాతజనితపరస్పరక్రోధవచనంబులు విని ద్రోణుండు రంగభంగభయంబున నశ్వత్థామం బంచి వారి నిద్దఱ వారించి వారాశియుంబోలె బోరన మ్రోయుచున్నవాదిత్ర[3]శబ్దంబు లుడిపి నాప్రియశిష్యుం డయినయర్జునుధనుఃకౌశలంబుఁ జూడుం డనిన నయ్యాచార్యవచనానంతరంబున 16

ఉ. హారివిచిత్రహేమకవచావృతుఁ డున్నతచాపధారుదీ
ర్ఘోరుభుజుండు భాస్వదసితోత్పలవర్ణుఁడు సేంద్రచాపశం
పారుచిమేఘమో యనఁగ బాండవమధ్యముఁ డొప్పి బద్ధతూ
ణీరుఁడు రంగమధ్యమున నిల్చె జనంబులు దన్నె చూడఁగన్. 17

క. నరు నింద్రాత్మజు నింద్రావరజ[4]సఖున్ వీరుఁ బాండవప్రవరు ధను
ర్ధరుఁ జూచి చూపఱెల్లం, బరమాద్భుతచిత్తు లగుచుఁ బలికిరి తమలోన్ 18

తే. వీఁడె కృతహస్తుఁ డఖిలాస్త్రవిద్యలందు, వీఁడె యగ్రగణ్యుఁడు [5]ధర్మవిదులలోన
వీఁడె భరతవంశం బెల్ల వెలుఁగఁ గుంతి, కడుపు చల్లగాఁ బుట్టినపుణ్యుఁ డితండు

క. అని పలుకుజనులపలుకులు, విని గొంతి యనంతహర్షవిస్తారితలో
చన యై నందను నృపసం, దనసంఘములోనఁ జూచి తద్దయుఁ బొంగెన్. 20

క. చారుమనస్స్మదరస, పూరము వెలి వేర్చునట్లు పొలఁతికి నిగళ
ద్భూరిస్తనజనితపయో, ధారలు నానందబాష్పధారలు నొప్పెన్ 21

వ. అయ్యర్జునస్తుతివచనంబు లొక్కట జనసంఘంబువలన నెగసి వియత్తలవిదళనం బయిన సమ్మహాధ్వని విని యదరిపడి ధృతరాష్ట్రుం డిది యేమిరభసం బని విదురు నడిగిన నాతం డిట్లనియె 22

---

1 నత్యుగ్ర. 2 అయ్యవసరంబున (మఱియు). 3 జనశబ్దంబు. 4 సమున్. 5 ధనుర్విదుల.

క. భూరిభుజుం డర్జునుఁ డతి,శూరుఁడు దనయస్త్రవిద్యఁ జూపఁగ రంగ
త్ప్రారంభుఁ డయిన నతని న,వారితముగఁ బొగడుజనరవం బిది యధిపా 23

క. [1]అనవుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు దన, మనమున సంతోష మంది మానుగ వీనుల్
గనినఫలమునకు నిప్పుడు, వినఁ గంటిని పాండుసుతులవిద్యాశక్తుల్ 24

క. భూరినిజద్యుతితోడఁ బృ,థారణిసంభూతపాండవాగ్నిత్రితయం
బారఁగ నస్మత్కులదురి, తోరుతరారణ్యదాహ మున్నతిఁ జేయున్ 25

అర్జునుండు దనయస్త్రవిద్యాకౌశలంబు సూపుట.

వ. అని పొగడుచుండ నర్జునుం డాచార్యానుమతంబున నస్త్రలాఘవ[2]వైచిత్ర్య
ప్రకాశనపరుం డయి యెల్లవారును జూచుచుండ. 26

సీ. ఆగ్నేయశరమున నతిభీకరాగ్నియు వారుణాస్త్రమున దుర్వారజలము
ననిలబాణంబున నధికానిలంబును మేఘాస్త్రమున మహామేఘచయముఁ
బుట్టించు మఱియును భూమిబాణంబున భూప్రవిష్టుం డగుభూరిఘోర
శైలబాణంబున శైలరూపము దాల్చు వీరుఁ డదృశ్యాస్త్రవిద్య పేర్మిఁ

తే. దానదృశ్యదేహుండగుఁ దత్క్షణంబ, హ్రస్వుఁ డగుదీర్ఘుఁ డగుసూక్ష్ముఁ డగురయంబు
తోడ రథమధ్యగతుఁ డగు [3]ధూర్గతుండు,నగు మహీతలగతుఁ డగు నద్భుతముగ.

వ. మఱియుం బొఱెడుసింహవ్యాఘ్రవరాహాదిమృగంబులముఖంబులం దొక్కొక్క
యమ్మేసి[4]నట్ల యేనేసి యమ్ము లతిలాఘవంబున నేసియు రజ్జుసమాలంబితం
బయినగోశృంగంబునం దేకవింశతిశరంబులు వరుసన నాట నేసియు నిట్లస్త్ర
విద్యావైచిత్ర్యంబు మెఱసి గదాఖడ్గాదివివిధాయుధదక్షతం జూపి యర్జునుండు
జనుల కాశ్చర్యంబు సేయుచున్నంతఁ గర్ణుండు నిజవిద్యాకౌశలంబు మెఱయ
సమకట్టి రంగద్వారంబున నిలిచి భుజాస్ఫాలనంబు సేసిన 28

మ. జను లెల్లం గడు సంభ్రమింపఁగ నజస్రంబై భుజాస్ఫాలన
ధ్వని శైలప్రకరంబుపైఁ బడుమహాదంభోళిశబ్దం [5]బయో
యన వీతెంచినఁ బాండవుల్ సనిరి ద్రోణాచార్యు డాయన్ సుయో
ధను వేష్టించిరి తమ్ములందఱును [6]దద్ద్వారంబు వీక్షించుచున్. 29

వ. అంత. 30

శా. సాలప్రాంశు నిజోజ్జ్వలత్కవచు శశ్వత్కుండలోద్భాసితున్
బాలార్కప్రతిమున్ శరాసనధరున్ బద్ధోగ్రనిస్త్రింశు శౌ
ర్యాలంకారు సువర్ణవర్ణు ఘనుఁ గర్ణాఖ్యున్ జగత్కర్ణపూ
ర్ణాలోలద్గుణుఁ జూచి చూపఱు ప్రభూతాశ్చర్యులై రచ్చటన్. 31

---

1 అన విని. .గనినఫల మిపుడ కంటిని, వినఁగంటిని. 2 విచిత్ర ప్రకాశిత 3 తురగ
గతుఁడు ; దూరగతుఁడు ...నశ్రమమున. 4 వాసిపుంఖంబులం దేనేసి యమ్ము. 5 భో
6 దద్ధ్వానంబు.

వ. కర్ణుండును జనుల నందఱ నదల్చి చొత్తెంచి రంగమధ్యంబున నిలిచి కలయఁ జూచి కృపద్రోణాచార్యులకు నమస్కరించి సజలజలధరధ్వానగంభీరరవంబున నర్జును నాక్షేపించి యి ట్లనియె. 32

క. నీవ కడు నేర్పుకాఁడవు, గా వలవదు వీనిఁ గొన్ని గఱచితి మేముం
నీవిద్య లెల్లఁ జూపుదు, మే [1]వీరుల సూచి మేలుమే లని పొగడన్. 33

క. అనిన నినతనయుపలుకులు, జనులకు విస్మయము సవ్యసాచికిఁ గోపం
బును సిగ్గును వఱి దుర్యోధనునకుఁ బ్రీతియును జేసెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 34

వ. అంత ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుం డయి కర్ణుం డర్జునుచూపినయస్త్రవిద్యావిశేషంబు లెల్ల నశ్రమంబునఁ జూపినఁ జూచి దుర్యోధనుండు దానుం దమ్ములును గర్ణునిం గౌఁగిలించుకొని నాతో బద్ధసఖ్యుండ వయి నాకును బాంధవులకును హితంబు సేసి నన్నుం గురురాజ్యం బేలించి నాయైశ్వర్యం బుపయోగింపు మనిన నట్ల చేయుదు నని కర్ణుం డొడంబడి యిమ్మూఁగినరాజలోకంబును నీవును జూడఁ బార్థుతో ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయవలయు ననిన ధార్తరాష్ట్రు మధ్యంబున నున్నయక్కర్ణుం జూచి పార్థుం డి ట్లనియె. 35

క. పిలువంగఁబడక సభలకు, బలిమిం జని పలుకుపాపభాగుల లోకం
బులకుఁ జన వేఁడి పలికెదు, [2]పలువ యెఱుంగవు పరాత్మపరిమాణంబుల్. 36

క. అనిన విని పార్థునకు ని, ట్లనియె నినాత్మజుఁడు [3]దుర్బలాయాసక్షే
పనిబంధమ్ములు వలుకక, ఘననిశితాస్త్రములఁ బలుకఁ గడఁగుము నాతోన్. 37

క. ఈరంగభూమి యస్త్రవి,శారదు లగువారి కెల్ల సామాన్యముగా
కారయ వీరికిఁ జొర నగు, వీరికిఁ గా దనువిచారవిషయము గలదే. 38

వ. అని గర్వించి దుర్యోధనానుమతంబునఁ బార్థుతో ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయంబూని రణసన్నద్ధుం డయి రవితనయుండు రంగమధ్యంబున నున్నంత నర్జునుండును నాచార్యభ్రాతృచోదితుండై యుగాంతకాలానలుండునుంబోలెఁ బ్రతిఘటించి నిలిచిన. 39

కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.

మ. జనితామర్షణుఁ డంతఁ బార్థుపయిఁ బర్జన్యాస్త్ర మక్కర్ణుఁ [1]డే
సె నపారం బయి భూనభోంతరముఁ దజ్జీమూతయూథంబు గ
ప్పినఁ దద్ధ్వాంతతిరోహితాపఘనుఁడై బీభత్సుఁ డుండెన్ విరో
చనుఁ డాత్మద్యుతి విస్తరించె సుతుపై సంప్రీతచేతస్కుఁడై. 40

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుం దొట్టి ధృతరాష్ట్రనందను లందఱుఁ గర్ణువలన నుండిరి భీష్మద్రోణకృపపాండవులు పార్థువలన నుండి రంత. 41

1 వీరలు. 2 పలుదెఱఁగుల నాత్మవినుతి. 3 దుర్బలాశ్వాసా(క్షేప)పేశ. 4 డేసె నఘోరం బయి ; డేసిన ఘోరం బయి.

క. రవిసుతపార్థులఘోరా, హవమునకును వెఱచుచున్నయది కుంతి తదు
ద్భవఘనతరశరతిమిరౌ, ఘవృతాంగుఁ దనూజుఁ జూడఁ గానక వంతన్ 42

క ధృతి దఱఁగి మోహమూర్ఛా, న్వితయైనను సంభ్రమించి విదురుఁడు ప్రత్యా
గతజీవఁ జేసె నప్పుడ, యతిశీతలచందనోదకాసేకమునన్ 43

వ అంత నర్జునుం డనిలబాణంబున నమ్మేఘపటలంబు పఱవఁ జేసి యాదిత్యసమ తేజుం డయి యున్నవిదురదర్శితులైన యక్కర్ణార్జునులం జూచి కుంతి సంతసిల్లె నపుడు ధర్మవిదుం డఖిలద్వంద్వయుద్ధసమాచారనిపుణుండు కృపాచార్యుం డయ్యిద్దఱనడుమ నిలిచి కర్ణున కిట్లనియె 44

చ కురుకులజుండు పాండునకుఁ గుంతికిఁ బుత్త్రుఁడు రాజధర్మబం
ధురచరితుండు నీ వితనితోడ రణం బొనరించెదేని వి
స్తరముగ నీదువంశమును దల్లిని దండ్రిని జెప్పు చెప్పినన్
దొరయగు దేని నీ కెదిరి దోర్బలశక్తి నితండు సూపెడిన్ 45

వ అనిన విని కర్ణుండు దనకులంబును దల్లిదండ్రులను జెప్ప సిగ్గువడి తల వాంచి యున్నం జూచి దుర్యోధనుండు గృపున కిట్లనియె 46

క కులము గలవాఁడు శౌర్యము, గలవాఁడును నధికసేన గలవాఁడును భూ
తలమున రాజనునామము, వెలసిల్లఁగఁ దాల్చు మూఁడువిధముల పేర్మిన్ 47

తే రాజవరుఁ డర్జునపార్థుఁడో రాజు గాని, యీతఁ డని సేయఁగాఁ దగఁడేని వీని
నెల్లవారును జూడంగ నీక్షణంబ, రాజుఁ జేసెద నే నంగరాజ్య మిచ్చి. 48

వ అని యప్పుడ భీష్మధృతరాష్ట్రులకుం జెప్పి వారియనుమతంబున మహామహీసురసహస్రంబునకు గోసహస్రాయుతంబు దానంబు సేసి యంగరాజ్యంబునకు నీఁ డర్హుం డయ్యెడు మనుబ్రాహ్మణవచనంబు వడసి కర్ణుం గాంచనపీఠంబున నునిచి యంగరాజ్యమున కభిషిక్తుం జేసినఁ గర్ణుండు మణిమకుటకేయూరహారాదిభూషణభూషితుం డై సకలరాజచిహ్నంబుల నొప్పి పరమహర్షంబుతోడం గురుపతి కిట్లనియె 49

క బృహదబ్ధిమేఖలాఖిల, మహీతలక్షత్త్రవరసమక్షమున మహా
మహిమాన్వితుఁగా నన్నును, మహీశుఁగాఁ జేసి తతిసమర్ధత వెలయన్ 50

క దీనికి సదృశముగా మఱి, యే నేమి యొనర్తు నీకు నిష్టం బనినన్
మానుగ నాతోఁ జెలిమి మ, హీనుతముగఁ జేయు మిదియ యిష్టము నాకున్.51

వ అనిన విని దుర్యోధనున కెంతయు సంతోషంబుగాఁ గర్ణుం డతనితోడియిష్టసఖత్వంబున కొడంబడియె నంతఁ గొడుకురాజ్యాభిషేకోత్సవంబు సూచి హర్షపరవశుం డయి సూతుండు రథంబు డిగ్గి కర్ణునొద్దకుం బఱతెంచినఁ గర్ణుండును బితృగౌరవంబున సంభ్రమించి వినయవినమితోత్తమాంగుం డయిన, 52

తే. కడఁగి సూతుండు పుత్త్రకుఁ గౌఁగిలించి, కొని తదీయ[1]మూర్ధాఘ్రాణ మొనరఁ జేసి
యంగరాజ్యాభిషేకార్ద్రమైనశిరముఁ, దడిపె వెండియు హర్షాశ్రుతతులఁ జేసి.
వ. దానిం జూచి భీముండు గర్ణుని సూతకులసంభవుంగా నెఱింగి నగుచు ని ట్లనియె.
క. నీదుకులమునకుఁ దగఁగఁ బ్ర[2]తోదము గొని రథము[3]గడపఁ దొడఁగుము నృపధ
ర్మోదయుఁ డగునర్జునుతోఁ, గా దనక రణంబు సేయఁ గా నీ కగునే 55
వ మఱి యదియునుం గాక. 56
తే ఉత్తమక్షత్త్రియప్రవరోప[4]యోగ్య, మైనయంగరాజ్యంబు నీ కర్హ మగునె
మంత్రపూతమై గురుయజమానభక్ష్య, మగుపురోడాశ మది కుక్క కర్హ మగునె.
వ అనినం గర్ణుండు [5]వెల్ల నయి యెద్దియుం జేయునది నేరక దీర్ఘోష్ణనిశ్వాస
వ్యాకులితవదనుం డయి యాకాశంబువలన నున్నయాదిత్యుం జూచుచు
మిన్నకుండె నంత [6]నంతర్జ్వలితుం డయినయక్కర్ణుం జూచి భ్రాన్తపద్మవన
మధ్యంబున నుండి దుర్యోధనమదాంధగంధసింధురంబు వెలువడి వచ్చి కడు
నలిగి భీమున కి ట్లనియె 58
క. అనిలజ నీ కి ట్లని పల్కను దలఁపను నగునె లేడికడుపునఁ బులి పు
ట్టునె యిట్టిదివ్యతేజం, బున వాఁ డధమాన్వయమునఁ బుట్టునె చెపుమా. 59
సీ. సూరులజన్మంబు సురలజన్మంబును నేఱులజన్మంబు నెఱుఁగ నగునె
మొగిని దధీచియెమ్ముఁ బుట్ట దయ్యెనే వాసవాయుధ మైనవజ్ర మదియు
గాంగేయుఁ డన మఱి కార్త్తికేయుం డన నాగ్నేయుఁ డన రౌద్రుఁ డనఁగ శరవ
ణోద్భవుం డన గుహుం డుద్భవిల్లఁడె శరస్తంబజన్ముఁడు గాఁడె ధర్మవిదుఁడు
తే గృపుఁ డుఘటసంభవుఁడు గాఁడె కీర్త్తిపరుఁడు, వరుఁడు ద్రోణుండు విప్రులవలనఁ బుట్టి
రైరె సత్క్షత్త్రియప్రభు లవనిఁ గావఁ, గడఁగి మీజన్మములు నిట్లు కావె [7]వినఁగ.
వ [8]వానితోడి దేమి దివ్యలక్షణలక్షితుండును సహజకవచకుండలమండితుండును
బ్రకృతిపురుషుండు గాఁడు దనబాహుబలంబున నీయంగరాజ్యంబునక కాదు
సకల మహీరాజ్యంబునకు నర్హుం డగు నను చున్న యంత నాదిత్యుం డస్త
గతుం డైన నస్త్రసందర్శనరంగంబు వెలువడి దుర్యోధనుండు గర్ణుం దోడ్కొని కరదీపికాసహస్రంబుతో నిజమందిరంబున కరిగెఁ బాండవులును భీష్మ
ద్రోణవిదురకృపాచార్యులతో నిజనివాసంబుల కరిగిరి. 61
ఆ కుంతి [9]యంత సహజకుండలకవచాభి, రాముఁ గర్ణుఁ జూచి రవిసమానుఁ
బ్రత్యభిజ్ఞ నెఱిఁగి ప్రథమపుత్త్రస్నేహ, మెఱుకపడక యుండ నింతి యుండె
క. వినుతధనుర్విద్యావిదుఁ, ఘనుఁ గర్ణు సహాయుఁ బడసి కౌరవవిభుఁ డ
ర్జునువలనిభయము సెడి యాత్మునఁ జే యిడి నిద్రవోయె ముదితాత్ముం డై 63

1 మూర్ధ్ని. 2 మోదముతో 3 'గడుప' అని వ్రాఁతప్రతులు. 4 భోగ్య. 5 వెలవెల్లనై 6 నంతర్గళితస్నం, నతిప్రీడితుం. 7 తలఁప. 8 దాని. 9 యప్పుడు.

వ అంతఁ బ్రభాతం బగుటయు సమయకృత్యంబులు దీర్చి యాచార్యుండు శిష్యుల నెల్ల రావించి నాకు గురుదక్షిణ యిం డనిన నందఱు మ్రొక్కి యెదురనిలిచి మీ కెద్ది యిష్టంబు సెప్పుం డనిన విని [1]యవివేకకారణదారుణైశ్వర్యావలిప్తుం డైనద్రుపదు [2]నొడిచి పట్టి తెం డిదియ నాకు గురుదక్షిణ యనిపంచిన

కౌరవపాండవులు గురుదక్షిణార్థంబు ద్రుపదుం బట్టఁ జనుట.

క. వల్లె యని రాజనందను, లెల్లను సమకట్టి రథము లెక్కి దిశల్ భే
దిల్లఁగ గర్జిల్లి నిశా,తోల్లసితకృపాణకార్ముకోద్యతకరు లై 65

ఉత్సాహము ఏల దీని నెడయుఁ జేయ నీక్షణంబ యేఁగి పాం
చాలుఁ బట్టి తెత్త మధికశౌర్యలీల మెఱయఁగాఁ
బోలు ననుచుఁ బెరిఁగి రాజపుత్త్రు లరిగి యార్చి పాం
చాలు[3]పురము ముట్టికొని రసంఖ్యబలసమేతు లై. 66

వ పాండవులును రథంబు లెక్కి ద్రోణుం బరివేష్టించి పిఱుంద నరిగి రంత నర్జునుం డాచార్యున కి ట్లనియె 67

క. వడిగొని కౌరవు లొండొరుఁ, [4]గడవఁగ మును చనిరి వారిగర్వము సూడం
గడిసుని ద్రుపదాధిపుతోఁ, బోడువఁగఁ గమ కలవి యగునె భుజవీర్యమునన్

క అతఁగులచే ద్రుపదుఁ [5]డనవ,హితుఁ డై పట్టువడ నంతహీనుఁడె శౌర్యో
న్నతుఁ డధికధనుర్విద్యా,న్వితుఁడు భవత్సఖుఁ డనంగ వినరొకో వానిన్ 69

వ. అనుచుఁ బాంచాలుపురం బాసన్నంబుగాఁ జనుదెంచునంతకు ముందఱ చని దుర్యోధన యుయుత్సు దుశ్శాసన వికర్ణ జలసంధాదు లైనధార్తరాష్ట్రు లనేకనృపకుమారసహితు లై పాంచాలుపురం బవరోధించినఁ బాంచాలపతి యలిగి యపారచతురంగబలసమేతుం డై కౌరవులం దాఁకి. 70

క శరనికరసహస్రంబులఁ, బరువడి నందఱను గప్పెఁ బ్రావృడ్ధారా
ధర మురుధారాజలముల, సరసిజములఁ గప్పునట్లు సంరంభమునన్. 71

క. కలయ నసిముసలదండం,బులు గొని కాంపిల్యనగరమునజను లెల్లన్
నలిరేఁగి యార్చి కౌరవ, బలసుభటులఁ బొడిచి రాజ బడలువడంగన్ 72

క. ధృతరాష్ట్రకుమారులు నవ, హితు లై పాంచాలుమీఁద నేసిరి సాంద్రా
తతబాణప్రకరతిరో,హిత మై రవికిరణజాల మేర్పడ కుండన్ 73

క. వారలశరములు నడుమన, వారించుచు నధికలాఘవంబున వారిన్
ఘోరశరవిద్ధమర్ములఁ, గా రణమున సోమకుండు ఘనుఁ డై యేసెన్ 74

క నానావిధమార్గణముల, నానామార్గముల నేసినం గురువీరుల్
వానిం జూచి [6]భయంపడి, నానాతనుఁగా మనంబునన్ వగచి రనిన్. 75

1 దారుణైశ్వర్యా (లతా) పలిప్తుండు (పరివేష్టితుండు) మదా (బలా) వలిప్తుండు. 2 నోడించి.

3 ప్రోలు. 4 'గడువఁగ' అని వ్రాఁతప్రతులు. 5 డు బల, వ్యాతుఁ 6 సహింపక.

వ. ఇట్లు పాంచాలుబాణవృష్టికి నిలుపోపక కురుకుమారులు కుమారశర[1]నిహతసు
రారికుమారులుంబోలె వెఱచఱచి పాండవులయొద్దకుం బఱతెంచినం జూచి
యర్జునుం[2]డాచార్యధర్మజులకు నమస్కరించి మీర లింద యుండుం డేనీక్షణంబ
యప్పాంచాలుం బట్టి తెచ్చెద నని విజృంభించి సంరంభంబున భీమసేనుండు
దనకు సేనాగ్రచరుండు గా మాద్రేయులు రథచక్రరక్షకులుగా ద్రుపదరాజ
వాహినీసముద్రంబు దఱియం[3]జొచ్చిన 76

క. కరిఘటలఁ దాఁకి భీముఁడు, గరటతటీకుంభ[4]బింబకరముఖముల జ
ర్జరితములఁ జేసె నిష్ఠుర,తరవజ్రనిపాతపటుగదాఘాతములన్ 77

ఉ. దారుణ మై వృకోదరుగదాకులిశాహతి నన్యవాహినీ
వారణసంచయం బభినవక్షత[5]శోణితధార లొప్ప సం
చారితధాతునిర్ఝరవిశాలశిలోచ్చయసంచయాభ మై
పేరరణంబునం బడియె విక్షతహస్తిపవృక్షపంక్తితోన్. 78

చ. అనిలజుఁ డుగ్రుఁ డై ద్రుపదుహస్తిఘటావలి నశ్వసంహతిన్
ఘనరథకోటి భగ్నములుగా సమరంబునఁ జేసి పేదదు
ర్మనుజులఁ జంప నేల యని మానుగ గోపుఁడు గోగణంబులన్
గొనకొని రొప్పునట్టు లధికుం డెగిచెం బృథుదండహస్తుఁ డై. 79

స్రగ్ధర. అంతం గౌంతేయుఁ డత్యాయతయశుఁడు నరుం డల్గి పాంచాలుదంతి
ధ్వాంతంబున్ వానివాహోత్తమతుహినతతిం దద్భటోదారతారా
సంతానంబున్ శరాంశూచ్చయవిభవమునన్ శాంతిఁ బొందించి యుద్య
ద్ధ్వాంతారాతిప్రభుం డై తన[6]రుచు వెలిఁగెం దద్రణవ్యోమవీథిన్. 80

క. ఆతనిఁ జూచి సహింపక, యాతతకార్ముకుఁడు ద్రుపదునను జుఁడు శౌర్యో
పేతుఁడు సత్యజితుం డను,[7]నాతఁడు ధీరుఁ డయి తాఁకె నతిరభసమునన్ 81

క. కడఁగి ద్రుపదానుజుఁడు నెవ్వడిఁ గవ్వడి నేసె నూఱువాఁడిశరములం
గడు నలిగి వాని నన్నియు, నడుమున తునియంగ నేసె నరుఁ డస్త్రములన్. 82

క. వివిధాస్త్రకోవిదుఁడు వా,సవి వానిరథంబుఁ [8]బార్ష్ణిసారథుల మహిం
గువలువడ నేసె నుగ్రా,హవమునకును వాఁడు విముఖుఁ డై చెడి పఱవన్. 83

వ. అంత. 84

క. శరమోక్షణవేగనిరం,తరమండలితోరుచాపదండుఁ డు[9]కాండో
ద్ధురదండధరుఁడపోలెను, హరినందనుఁ దాఁకె ద్రుపదుఁ డత్యుద్ధతుఁ డై. 85

---

1 నిహతికిం గాక పోఱు సురారి 2 డాశ్చర్యంబు నొంది నగుచు నాచార్య. 3 జొత్తెంచిన. 4 (పిండ) కముఖరంబుల, కరంబులవడి జర్జరితముగ. 5 దారుణ. 6 రుచి వెలుఁగున్ 7 నాతఁడు వీరుఁ డయి (భీభత్సు); నాతం డజితుఁ డయి. 8 రథ్య. 9 కాండో.

మ. పరమాస్త్రికవిశారదుల్ బలయుతుల్ పాంచాలకౌంతేయు లొం
డొరులన్ మార్కొని యేయునప్పు డదియుగ్రాజిరంగంబు దు
స్తరనీరంధ్రనిశాతసాయకతమస్సంఛన్న మైనం బర
స్పరయుద్ధంబులు దక్కి [1]యోధులు నిశాభ్రాంతాత్ము లై రచ్చటన్. ౮౬

అర్జునుఁడు ద్రుపదుం బట్టి కట్టి తెచ్చుట.

వ. అట్టిమహాద్వంద్వయుద్ధంబున విజిగీషుండయి పాంచాలుండు పాండవమధ్యము ధనుర్మధ్యంబు భగ్నంబుగా నొక్కబాణంబున నేసి యార్చిన నలిగి వాసవసుతుం [2]డుద్యతాసిహస్తుం డయి శైలస్థలంబుమీఁదికి లంఘించుసింహంబునుం బోలె ద్రుపదురథంబుమీఁదికి లంఘించి వానిం బట్టికొనినఁ దత్సైన్యంబు హాహాధ్వను లెసంగ మహార్ణవంబునుంబోలె మ్రోయు చుండె నంత. 87

క. [3]ప్రక్షీణదర్పు ద్రుపదు ర, థాక్షముతోఁ గట్టి తెచ్చి యర్జునుఁడు క్రియా
దక్షుం డయి గురునకు గురు, దక్షిణ [4]గా నిచ్చి చేసె దత్సమ్మదమున్ 88

వ. ద్రోణుం డర్జునుచేసినపరాక్రమంబునకుఁ బరమహృష్టహృదయుం డై ద్రుపదుం జూచి నగుచు ని ట్లనియె 89

క. వీ రెవ్వరయ్య ద్రుపదమ, హారాజులె [5]యిట్లు కృపణు లయి పట్టువడన్
వీరికి వలసెనె [6]యహహా మ, హా రాజ్యమదాంధకార మది వాసెనొకో. 90

ఆ. ఇంక నైన మమ్ము నెఱుఁగంగ నగునొక్కొ, యనుచు నుల్లసంబు లాడి ద్రుపదు
విడిచి పుచ్చె గురుఁడు విప్రులయలుకయుఁ, దృణహుతాశనంబు దీర్ఘ మగునె.

వ. ఇట్లు ద్రుపదుండు ద్రోణుచేత విముక్తుం డయ్యుఁ గోపపాశబద్ధుం డయి యప్పరిభవంబునకుం బ్రతీకారంబు సేయ సమకట్టి బ్రాహ్మణోపాస్తి సేయు చుండె నంత నిట ధృతరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరు రాజ్యభారధురంధరుం గా నెఱింగి భీష్మవిదురులతో విచారించి యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసిన. 92

చ. నలువురు దమ్ములున్ బలిమి నాలుగుదిక్కులు నోర్చి సర్వభూ
తలమున రాజనందనులదర్ప మడంచుచు భూరివస్తురా
సులు గొని వచ్చి యీఁ గొని విశుద్ధయశోనిధి యొప్పె ధర్మజుం
డలఘుఁడు యౌవరాజ్యయుతుఁ డయ్యును బెంపున సార్వభౌముఁ డై. 93

వ. మఱియును. 94

క. బద్ధపరంపర నొప్పె ను, ద్ధోద్ధతగజరథతురంగయుద్ధముల గదా
యుద్ధమునఁ జూడ నెందుఁ బ్ర, సిద్ధుఁడు మధ్యముఁడ యనువిశిష్టస్తవముల్. 95

చ. అనుపమకార్ముకాదివివిధాయుధవిద్యలయందుఁ గోవిదుం
డనఁగ నజయ్యుఁ డై పరఁగు నర్జునుఁ బోలఁగ నన్యు లెందు లే

---

1 జోదులు దిశా (భయ) భ్రాంతాత్ము లై రందఱున్. 2 డుద్ధరితా 3 అక్షీణబలుఁడు
4 డా. 5 ఇంత. 6 ఇపుడు.

రనుజనఘోష ముచ్చరిత మయ్యె మరుచ్చలితోచ్ఛ్రవీచిని
ష్వనముఖ రాబ్ధి వేష్టితవిశాలమహీవలయాంతరంబునన్. 96

క. యము లమితశౌర్యు లరినృప, యము లమలచరిత్రనిరతు లనఁగా నత్యు
త్తమభక్తి నన్నలకు విన, యము మెఱయుచు నుండి రధికు లై బహుకళలన్.

వ. ఇట్లు పాండుకుమారు లపారగుణంబుల నెల్లవారికి నారాధ్యు లయి పరఁగు చున్నం దందు ధనుర్విద్య నర్జునుదృఢముష్టిలాఘవలక్ష్యవేధిత్వదూరాపాతజితశ్రమత్వంబులకు ననిగదాశక్తితోమరాదిప్రహరణప్రవీణతకుం బరమహీపాలపరాజయోత్పాదనపరాక్రమంబునకుఁ దనవలనిభక్తిస్నేహంబులకు మెచ్చి భారద్వాజుండు వానికి బ్రహ్మశిరం బనుదివ్యబాణంబు సప్రయోగనివర్తనంబుగా నిచ్చి యి ట్లనియె 98

ఉ. దీని నగస్తి నాఁ బరఁగుదివ్యమునీంద్రుఁడు దొల్లి ప్రీతితో
భూనుత యగ్నివేశుఁ డనుభూరిమునీంద్రున కిచ్చె వారలుం
మానుగ నాకు నిచ్చిరి క్రమంబున నేనును నీకు నిచ్చితిం
దీనికి నీవ యర్హుఁడవు తేజమునం గడుఁ బెద్ద గావునన్. 99

వ. దీని మానవులయందుఁ బ్రయోగింపకుండునది యల్పతేజులయందుఁ బ్రయుక్తం బయి యిది జగంబులఁ గాల్చు నిన్ను బాధించునట్టిమానవులు గలిగిరేని ప్రయోగించునది వారి నశ్రమంబున సాధించు నని దానిమహిమ సెప్పి నీవు నీబంధుసమక్షంబున నాకు గురుదక్షిణ యిమ్మది యెయ్యది యనిన నాయుద్ధంబు సేయునపుడు నాతో నెన్నఁడుఁ బ్రతియుద్ధంబు సేయకుండు మిదియ నాకు గురుదక్షిణ యనిన నర్జునుండు వల్లె యని యాచార్యునకు నమస్కరించి దాని కొడంబడియె నంత దుర్యోధనుండు యుధిష్ఠిరుయౌవరాజ్యాభిషేకంబునకు భీమార్జునయములపరాక్రమంబునకు మనంబున సహింపక కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో మంతనం బుండి యి ట్లనియె 100

సీ. ఆయుధవిద్యలయందు జితశ్రము లనియును రణశూరు లనియు సంత
తోత్సాహులనియు నత్యుద్ధతు లనియును భయమందుచుండుదుఁ బాండవులకు
దానిపై నిప్పుడు ధర్మజు యువరాజుఁ జేసె రా జే నేమి సేయువాఁడ
నృపనీతి యెయ్యది నిరతంబుగా మీర నా కెఱింగింపుఁడు నయముతోడ

ఆ. ననిన వినియుఁ గణికుఁ డనువాఁడు సౌబలు, నాప్తమంత్రి నీతులందుఁ గరము
కుశలుఁ డైనవాఁడు కురుకులవల్లభు, నిష్టమునకుఁ దగఁగ నిట్టు లనియె. 101

తరువోజ. ధరణీశుఁ డుద్యతదండుఁ డై యుచితదండవిధానంబుఁ దప్పక ధర్మ
చరితులఁగా మహీజనుల రక్షించి సద్వృత్తుఁ డగునది సర్వవర్ణములు
వరుసన తమతమవర్ణధర్మముల వర్తిల్లుదురు గడవక దండభీతి

నరిమిత్రవర్జితుఁ డై సమ[1]బుద్ధి యగుమహీవల్లభునను శాసనమున 102

క గుఱుకొని కార్యాకార్యము, లెఱుఁగక దుశ్చరితుఁ డై యహితుఁ డగు నేనిఁ
మఱవక [2]గురు నైనను జను, లెఱుఁగఁగ శాసించునది మహీశుఁడు బుద్ధిన్ 103

క. ధీరమతియుతులతోడ వి,చారము సేయునది మును విచారితపూర్వ
ప్రారబ్ధ మైనకార్యము, పారముఁ బొందును విఘాతపదదూరం బై. 104

క జనపాలుఁడు మృదుకర్మం,బున నైనను క్రూరకర్మమున నైనను నే
ర్పున నుద్ధరించునది ద, న్ననపాయతఁ బొంది చేయునది ధర్మంబుల్ 105

క. అమలినమతి నాత్మచ్ఛి,ద్రము లన్యు లెఱుంగ కుండఁ దా నన్యచ్ఛి
ద్రము లిమ్ముగ నెఱుఁగుచు దే,శముఁ గాలము నెఱిఁగి మిత్రసంపన్నుం డై.

క. బలహీను లైనచో శ,త్రులఁ జెఱుచుట నీతి యధికదోర్వీర్యసుహృ
ద్బలు లైనవారిఁ జెఱుపఁగ, నలవియె యక్లేశసాధ్యు లగుదు రె మీఁదన్

క. అలయక పరాత్మకృత్యం,బులఁ [3]బతి యెఱుఁగునది దూతముఖమునఁ బరభూ
ములవృత్తాంతము లెఱుఁగఁగఁ, బలుమఱుఁ బుచ్చునది వివిధపాషండతతిన్.

క. నానావిహారశైలో,ద్యానసభాతీర్థదేవతాగృహమృగయా
స్థానముల కరుగునెడ మును, మానుగ శోధింపవలయు మానవతతికిన్ 109

తే వీరు నమ్మంగఁ దగుదురు వీరు నమ్మఁ, దగరు నాకు నా వలవదు తత్త్వబుద్ధి
నెవ్వరిని విశ్వసింపక యెల్లప్రొద్దు, నాత్మరక్షాపరుం డగునది విభుండు. 110

ఉ. ఇమ్ముగ నాత్మరక్ష విధియించువిధంబున మంత్రరక్ష య
త్నమ్మునఁ జేయఁగా వలయుఁ దత్పరిరక్షణశక్తి నెల్లకా
ర్యమ్ములు సిద్ధిఁ బొందుఁ బరమార్థము మంత్రవిభేద మైనఁ గా
ర్యమ్ములు నిర్వహింపఁగ బృహస్పతికైనను నేరఁ బోలు నే. 111

క. పలుమఱు శపథంబులు నం,జలియును నభివాదనమును సామప్రియభా
షలు మిథ్యావినయంబులుఁ, గలయవి దుష్టస్వభావకాపురుషులకున్. 112

క. తన కిమ్మగునంతకు దు,ర్జనుఁ డిష్టుఁడపోలె నుండి సర్పముపోలెం
దన కిమ్మగుడును గఱచును, ఘనదారుణకర్మగరళ[4]ఘనదంష్ట్రలచేన్ 113

క కడునలుకయుఁ గార్శ్యము నేర్పడ నెఱిఁగించునది వానిఫలకాలము పై
న్బిడుగును గాడ్పును జనులకుఁ,బడుటయు [5]వీచుటయు నెఱుకపడియెడుభంగిన్

క. తఱి యగునంతకు రిపుఁ దన, యఱకటఁ బెట్టికొని యుండునది దఱి యగుడుం
జెఱుచునది ఱాతిమీఁదను, వఱలఁగ మృద్ఘటము నెత్తివైచినభంగిన్ 115

క తన కపకారము [6]మును జే,సినజనుఁ డల్పుఁ డని నమ్మి చేకొని యుండం
జన దొకయించుకము ల్లయి,నను బాదతలమున నున్న [7]నడవఁగ నగు నే 116

1 వృత్తి. 2 సుతు. 3 మది నె. 4 ఖరదంష్ట్రములన్ (చింత్యము). 5 'వీఁచు'
వ్రాఁతప్రతులయందు సానుస్వారముగఁ జూపట్టుచున్నయది. 6 మది. 7 ౘడవఁగ ఛావే,

క. హాలుఁ డని తలఁచి రిపుతో, నేలిదమునఁ గలసి యునికి [1]యెంతయు వల దు
త్కీలానలకణ మించుక, చాలదె కాల్పంగ నుగ్రశైలాటవులన్ 117

క. మొనసి యపకారిఁ గడ నిడి, కొనియుండెడు[2]నృపతి దీర్ఘకుజశాఖాగ్రం
బున నుండి నిద్రవోయెడు, మనుజునకు సమానుఁ డగుఁ బ్రమత్తత్వమునన్.

చ. తడయక సామభేదముల దానములన్ దయతోడ నమ్మఁగా
నొడివియు సత్య మిచ్చియు జనుల్ జననాథకృతాపకారులం
గడఁగి వధింపఁగా [3]ననుట కావ్యమతం బిది గాన యెట్టులుం
గడుకొని శత్రులం జెఱుపఁ గాంచుట కార్యము రాజనీతి[4]మైన్. 119

వ. కావున సర్వప్రకారంబుల నపకారకారణు లయినవారిం బరుల నయిన బాంధ
వుల నయిన నుపేక్షింపక యాత్మరక్షాపరుండ వయి దూరంబు సేసి దూషించు
నది యనినఁ గణికుమతంబు విని దుర్యోధనుం [5]డొడంబడి చింతాపరుం డై
యొక్కనాఁడు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె 120

దుర్యోధనుఁడు దండ్రితోఁ దనమనోదుఃఖంబు దెల్పుట.

తే. పౌరు లని పాండుసుతులకు వెఱతు నేను, వెఱచుటకుఁ[6]దోడు గా నిప్డు విభుఁడ వీవు
పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ బ్రీతిఁ బరమయావ, రాజ్య మిచ్చితి కురువృద్ధరాజులొద్ద.

వ. దానఁ జేసి పౌరజానపదబ్రాహ్మణప్రధానవరులు ధర్మజున కనురక్తులయి నిన్ను ను
భీష్ముని నాదరింపక ప్రజ్ఞాచక్షుండు రాజ్యంబు సేయ సమర్థుండు గాఁడు భీష్ముండు
సమర్థుం డయ్యును ముందఱ రాజ్యభారనివర్తనంబునందుఁ గృతప్రతిజ్ఞుం డయ్యెం
గావునఁ బాండవజ్యేష్ఠుం డైన యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకంబు సేయుద
మతండు తరుణుం డయ్యును గుణవృద్ధుండు ధర్మశీలుండు పరాక్రమవంతు లైన
తమ్ములు గలవాఁడు రాజ్యప్రతిష్ఠితుం డయి వృద్ధుల నమాత్యుల బంధుమిత్తు
లను దొల్లింటికంటె మిక్కిలిగాఁ బూజార్హులనెల్లం బూజించుఁ బితామహుం
డైన భీష్ముని సపుత్త్రకుం డైన ధృతరాష్ట్రుని నతిభక్తి నభీష్టభోగానుభవపరులం గా
సుఖం బునుచు దీనికి విదురుండు నొడంబడు నని యెప్పుడుఁ దమలో విచారింతు
[7]రు దీని వింటె కర్ణశూలాయమానంబు లైన మూర్ఖప్రకృతులపలుకులు విన
నోపఁ బాండవుల నిష్ఠురంబువలనఁ బాయునట్లు గాఁ జేయ వలయు నేమి సేయు
దు ననినఁ గొడుకునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 122

చ. జనపతి యైనవానికిఁ బ్రచండమ[8]హాతుములాహవాంతరం
బున మృతిఁ బొంది యుండె మఱిపుత్త్రు[9]లపైఁ దనరాజ్యభార మె

1 యిది కార్యమె యుం. 2 కుమతి. 3 (ఁగనుట), (నగుట), ఁజనుట కావ్య మతం - ఇదియ యుచితముగఁ దోఁచెడిని. 4 కిన్ 5 డు సంతోషపరవశుం డై యొక్క నాఁ డేకాంతంబున ధృతరాష్ట్రకడకుం జని యి ట్లనియె 6 దగ నిప్డు...నీవు 7 ప్పలుకు లేల వింటి. 8 హొత్మున కా, హాత్మత (మఱి) నా. 9 పయిం, నిపైఁ.

ల్లను నియమించి యేఁగి గిరులం దప మొప్పఁగఁ జేసి యుండెఁ గా
కనిమిషలోకభోగసుఖ మందఁగఁ బోలును శాశ్వతంబుగన్. 123

వ. రాజయ్యేడువాఁడు దనరాజ్యభారంబు దాన చూచి యరయ వలయు నేను షడంగసహితంబుగా వేదాధ్యయనంబు నేసి యర్థశాస్త్రంబులందుఁ గృతనిశ్చయుండ నయి బలంబు గలిగియు సంగవైకల్యంబునం బరచక్రంబులకుం బ్రతివ్యూహంబులు రచియింప నేరమిం జేసి రాజ్యంబునకుఁ దగ కున్న. 124

ఉ. లోకనుతుండు పాండుఁ డమలుండు మహాగుణరత్నపూర్ణర
త్నాకరుఁ డత్యుదారమతి సంధుఁడ నైనను నన్ను రాజుఁగాఁ
జేకొని నాకు భక్తిఁ బని సేయుచు సర్వజగజ్జిగీషుఁ డై
యీకురువంశ రాజ్యభర మింతయుఁ దాల్చెఁ బరాక్రమంబునన్. 125

క. పరచక్రపతులచే భీ,కరుఁ డై ధనరాసు లదిమి కప్పము గొని చె
చ్చెరఁ దెచ్చి యిచ్చి నన్నును, భరతకులశ్రేష్ఠుఁ [1]డునిచె బహుయజ్ఞంబుల్

వ. మఱియు వానికంటె గుణంబుల మిక్కిలి యయి జనంబులకు ననురక్తు లై పరఁగుచున్న పాండురాజుకుమారుల నెవ్విధంబునఁ బాప నేర్తు నని దుఃఖించిన ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 127

సీ. పైతృకం బగులక్ష్మి పాండుభూపతి మున్ను తాల్చుటఁ జేసి తత్తనయుఁ డైన
ధర్మజుఁ డిప్పుడు దాల్చిన నాతనితనయుండు మఱి దాని దాల్చు మీఁద
నిప్పాటఁ బాండువంశేశుల వసుమతీరాజ్యార్హు లగుదురు రాజ్యమునకుఁ
బరువడి [2]మే మింతఁ బాసిన మాపుత్త్రపౌత్త్రవర్గంబునుఁ బాయు నింక

ఆ. నొరులఁ గొలిచి కుడువ నోప మే మట్లుగా, కుండ మమ్ముఁ జేయ నోపుదేని
పాండురాజుతోంటిభక్తియు నప్పాండు,తనయులందు దయయుఁ దలఁపకుండు

వ. ఈరాజ్యంబు మొదలింటం గోలె భవదీయం బయినది ప్రకృతిజనులు వశ్యులుగా కున్నను గ్రమాగతం బయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగుఁ దొల్లి పాండురాజు రాజై గుణంబులం బ్రజానురాగంబు పడయుటం జేసి యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబ వలతురు దాని నెఱింగియ కాదె యేను నిత్యదానసమ్మానంబులం బ్రకృతిజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు నుండుదు నిందులదుష్టజనులపక్షపాతవచనంబు లుడుగునంతకు నుపాయంబున గొంతిని బాండవులను దదీయభృత్యామాత్యవర్గంబుతో వారణావతంబునకుం బుత్తము మనకు రాజ్యంబు సుప్రతిష్ఠితం బైన వఱి వారలిందులకు వత్తు రనిన దుర్యోధనునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె . 129

తరువోజ. ఏ నెల్లప్రొద్దు నాయెడలోనఁ దలఁతు నీయభిప్రాయంబ యిది దారుణంబు
గాన వాకునకుఁ జుల్కన తేర నోపఁ గడఁగి పాండవుల నేకత మెట్టు లనుప

---

1 దఁచె బహుయజ్ఞ (యత్న; యాగ)ములన్. 2 నే మింత,

గా నగు మఱి దీని గాంగేయవిదురకలశజాశ్వత్థామగౌతముల్ బుద్ధి
గా నొడంబడుదు[1]రె కాదయ్య యనినఁ గౌరవజ్యేష్ఠుండు ఘనుఁ డిట్టు లనియె.

వ. భవదనుజ్ఞాగౌరవంబున గాంగేయాదులు దీనికి నొడంబడుదురు వారు కౌరవుల కెల్ల సములై యుండియు నావారల యెట్లనిన నశ్వత్థామ నాకిష్టుం డగుట నన్ను బాయకుండు పుత్త్రస్నేహంబున ద్రోణుండును భారద్వాజుని భాగినేయునిం బాయ నేరమింజేసి కృపాచార్యుండును నాయొద్దన యుండురు మఱి భీష్ముండు మధ్యస్థుం డగుటఁ బాండవులం బరిగ్రహింపఁడు విదురుండు పాండవపక్షపాతి యయ్యును నొక్కరుండు నా కహితంబు సేయ నోపండు గావున నిక్కార్యంబున దోషంబు లేదు వినిద్రకరణం బయిన నాహృదయశల్యంబు వాచి నన్ను బరితాపల తేని యిక్కార్యంబున కొడంబడుదు మని ధృతరాష్ట్రు నెట్టకేలకు నొడంబఱిచి దుర్యోధనుం డప్పుడు 131

క. వలను గలమంత్రివరులం, బిలిచి పృథానందనులకుఁ బ్రియముగ మీ ర
మ్ముల వారణావతంబును, వెలయఁగఁ బొగడుండు వారు [2]విని తగుల నెపన్

వ. అని పంచిన వారును వారణావతంబు ననవరతసురభికుసుమఫలభారనమ్రశాఖా విశాలతరువనరేఖాలంకృతం బనియును వనజలకేళీకందుకమృగయాదివివిధ విహారహారిప్రదేశాభిశోభితం బనియును నవసుధాధౌతసౌధసుధాకరనికరప్రభా పటలప్రధ్వంసితసితపక్షదోషం బనియును నిరస్తదోషానుషంగమంగళమహా రత్నరాజివిరాజితవిపులవిపణివీథీవిహసితాలకావిలాసం బనియును మనోరమా నేకసుఖానుభోగభాగిమహాభాగజనసమృద్ధం బనియును బుణ్యనదీప్రవాహశోభి తం బనియును వర్ణించి యప్పురంబునందు పాండునందనుల జాతకౌతూహలచిత్తు లం జేసి యున్నఁ గొండొకకాలంబునకు ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనదుష్టవచన ప్రబోధితుం డయి యొక్కనాఁడు 133

ధృతరాష్ట్రుండు పాండవుల వారణావతనగరంబునకుం బోవ నియమించుట.

ఉ. పాండుకుమారులం బిలువఁ బంచి సుహృన్నివహంబునొద్ద న
ప్పాండుఁ దలంచి నిర్గళితబాష్పకరాళకపోలయుగ్ముఁ డై
పాండుమహీశుకంటె నతిభక్తుల మిమ్మొకఁ డేను బంచెదం
బాండుయశోర్థులార యిది పథ్యము గాఁగఁ దలంపుఁ డాత్మలోన్ 134

క విదితంబుగఁ బుణ్యామర, నదీసమీపమున వారణావతనగరం
బది సర్వసుఖాస్పద మని, వదలక వర్ణింతు రెల్లవారును దానిన్ 135

క. మీరును గుంతియు సహపరి,వారమహామాత్యభృత్యవర్గుల రై నా
నారాజ్యలీలతోఁ జని, సారమతిం జేయుఁ డందు సతతోత్సవముల్ 136

వ పశుపతినివాసం బయిన యప్పుణ్యస్థానంబునం బాండుసహితంబుగా నగణ్యగో

1 రేకతమయ్యా. 2 విస్మయ మొదవన్.

హిరణ్యాదిమహాదానంబుల బ్రాహ్మణతర్పణంబు సేసి యందుఁ గొండొక కాలం బుండి వచ్చునది యని పంచిన వల్లెయని పాండవులు గాంధారిధృతరాష్ట్రులకు మ్రొక్కి వీడ్కొని దుర్యోధనాదుల నందఱం బ్రియపూర్వకంబుగ సంభావించి భీష్మద్రోణవిదురకృపాదులకు మ్రొక్కి యనేకవృద్ధబ్రాహ్మణులకు నమస్కారంబుసేసి వారలవలన దీర్ఘాయురారోగ్యస్వస్తివచనంబులతోఁ బునర్దర్శనం బయ్యెడుమని దీవనలు సేకొనుచు జననీసహితంబుగా వారణావతంబునకు గమనోన్ముఖు లయి రంత 137

క. తన¹వగచిన కార్యము దొర, కొనుటకు ధృతరాష్ట్రపుత్త్రకుఁడు పొంగి పురో
చనుఁ బిలి²పించి రహస్యం,బున వానికిఁ గరము నెయ్యమున ని ట్లనియెన్ 138

తరలము. అలఘుతేజుల వారణావత మన్పురంబునఁ బాండవే
యులఁ బ్రియంబున నుండఁ బంచె గుణోత్తరుండు కురుప్రభుం
డలయ కిప్పుడ నీవు మున్ చని యందు వారికి నుండఁగా
నిలయముల్ రచియింపు నీదగునేర్పుఁ ³జూతము చెచ్చెరన్ 139

వ. నాకుం బరమవిశ్వాసవిషయుండ వీ వొక్కరుండవ యిది యనన్యవిషయంబయిన కార్యంబు అప్రమత్తుండవు కావునఁ గా దనక నీవ దీనిం జేయవలయు వాయుజవంబు లయినవేసడంబులం బూనినయరదం బెక్కి నేఁడ చని వారణావతంబున లాక్షాసర్జకరసమిశ్రం బై ఘృతతైలార్ద్రం బయినమృత్తికాపుంజంబున నొక్కచతుశ్శాల విశాలంబుగా నాయుధశాలసమీపంబున మనోహరంబుగా నవిరళసుధాధవళితంబు గా నిర్మించి యందుఁ బాండవుల నునిచి వారలేమఱి నమ్మి కొండొకకాలం బుండ నిన్నెఱు నెఱుంగకుండ నిమ్మయినయవసరంబునం దద్గృహద్వారంబునందు దహనంబు దరికొలిపి పగఱపంచత్వం బెఱింగి రమ్ము. 140

క. ఈకార్యసిద్ధి యగుడును, నీకతమున నఖిలధారుణీరాజ్యము నా
కేకాధిష్ఠిత మగు నిది, నీకును నిత్యోపభోగనిలయము గాదే 141

వ. అని పంచినం బురోచనుం డతిత్వరితగతి నరిగి దుర్యోధనుకఱపినరూపున వారణావతంబున లాక్షాగృహంబు రచియించు చుండె నిట యుధిష్ఠిరభీమార్జునయములుం గ్రమంబునం దొల్లి షోడశపంచదశచతుర్దశత్రయోదశవర్షజాతులయి శతశృంగంబున నుండి హస్తిపురంబునకు వచ్చి యందుఁ గౌరవులం గలసి యస్త్రవిద్యలం గఱచుచుం బదుమూఁడేం డ్లుండి యపుడు ధృతరాష్ట్రనియోగంబున వారణావతంబునకు జననీసహితంబుగాఁ బోవ సనుకట్టి మహాజవసత్త్వోపమేతంబు లయినహయంబులం బూనినరథంబు లెక్కి ధనుర్ధరు లయి హస్తి

1 వసిచిన (వలసిన) ..గొన,కొనుటకు. 2 చి యతిరహస్యం. 3 జూచెదఁ జె.

పురంబు వెలువడునప్పు డప్పురంబునం గల బ్రాహ్మణక్షత్త్రియప్రముఖానేకజనం
బులు శోకసంతప్తహృదయు లయి. 142

సీ. ఇప్పాండుపుత్త్రుల నేలొకో ధృతరాష్ట్రుఁ డేకత [1]మనుపంగ నిచ్చగించె
నిది యధర్మం బని యెఱిఁగి గాంగేయాదు లేల వారింపరో యెఱుఁగ రొక్కొ
పితృపితామహులచే భృతపూర్వమై క్రమాగత మైనరాజ్యంబుఁ గరము నెమ్మిఁ
బాండుసుతజ్యేష్ఠు భరతకులశ్రేష్ఠు ధర్మజుఁ బూన్పక ధర్మువుడిపి
ఆ. యేల వృద్ధరాజు లెడసేసిరో పార్థ, నరిగినెడక మనము నరిగి యతని
యున్నచోన ప్రీతి నుండుద మిం దుండ, నేల యనుచుఁ బౌరు లెల్లఁ దెరలి.

వ. తనపిఱుందన వచ్చువారిం బ్రియపూర్వకంబున నూఱార్చి పితృవచనంబు
సేయ కునికి ధర్మవిరుద్ధంబు గావున వారణావతంబునకుం బోయి వచ్చెద మని
యందఱం గ్రమ్మఱించి చను చున్నధర్మనందనుపిఱుంద నొక్కింత నేల యరిగి
విదురుం డొరులు వినియును నెఱుంగ రానివచనంబుల బహుప్రకారవచన
రచనావిశారదుం డైనయుధిష్ఠిరున కెల్లకార్యంబులు గఱపి కొడుకులం గౌఁగిలిం
చుకొని కుంతిదేవికి మ్రొక్కి పాండురాజుం దలంచి బాష్పపూరితనయనుం డై
క్రమ్మఱి చనియె నిట కుంతియు ధర్మరాజు డాయ వచ్చి యి ట్లనియె. 144

తే. విదురుఁ డేతెంచి యొరులకు వినియు నెఱుఁగఁ, గానియట్లుండఁ బలికినఁ గఱపె బుద్ధి
నట్ల చేయుదు నంటి వీ వతనిమతము, సెప్పనగునేని యెఱుఁగంగఁ జెప్పుమయ్య.

వ. అనిన నగుచు ధర్మతనయుండు విదురువచనంబుల [2]యభిప్రాయంబులు దల్లి కి
ట్లని చెప్పె. 146

ఆ. ఎల్లకార్యగతులు నెఱుఁగుదు రయినను, నెఱుఁగఁ జెప్పవలయు నెఱిఁగినంత
పనియు లేక మిమ్ముఁ బాపినకురుపతి, హితుఁడపోలె మీఁద నెగ్గుసేయు. 147

వ. కావున మీర లేమఱక విషాగ్నులవలన నప్రమాదులరై యెఱుక గలిగియుం
డునది యని బుద్ధి గఱపి మఱియు దుర్యోధనుచేసెడుదుష్క్రియ లెమ్ముగా
నెఱింగి వానికిం బ్రతీకారంబు సెప్పి పుత్తెంచెద ననియె నని చెప్పిన విని విదురు
దమవలని నెయ్యంబునకు సంతసిల్లుచు నిట్లు బాంధవులు కతిపయప్రయాణం
బుల వారణావతంబున కరుగునంత. 148

పాండవులు జననీసహితంబుగా వారణావతంబుఁ జేరుట.

సీ. వారణావతమున వా రెల్లఁ బాండవాగమనంబు విని సంతసమునఁ బేర్చి
కర మొప్పఁ గరిరథతురగబలాఢ్యులై యెదురువచ్చిరి మహోత్సవముతోడఁ
గలయంగ గృహములఁ [3]గలువడములు గడువిలసిల్లె నంబరతలము గప్ప
మలయజమృగమదానిలసలిలంబుల నిమ్ముగా నార్ద్రీకృతమ్ము లయిన
తే. యంగణముల నొప్పెఁ గర్పూరరంగవల్లు, లంగనలు గయిసేసి యుత్తుంగహర్మ్య

1 మును. 2 యర్థంబు. 3 కలువడఁగలు.

తలము లెక్కిరి తత్పురీవిలసనంబుఁ, జూచుపాండుకుమారులఁ జూచువేడ్క.

వ. పాండుకుమారులు ననేకభూసురాశీర్వాదనాదాభినందితులై ఫాల్గునమాసంబున శుక్లపక్షమున నష్టమియు రోహిణినాఁడు వారణావతంబు సొచ్చి సర్వాలంకార సుందరం బైనరాజమందిరంబున నున్నకొన్నిదినంబులకుం బురోచనుండు దన చేసినచతుశ్శాల సకలజననయనాభిరామం బైనదానిం జూపినం జూచి పాండు సుతులు సంతసిల్లి పురోచనశిల్పాచార్యులం బూజించి పుణ్యాహవాచనపురస్సరం బుగా గృహప్రవేశంబుసేసి రంతం బరాభిప్రాయసూచనోపాయప్రయోగ విదుం డైనధర్మతనయుండు దానికృత్రిమరమణీయత నుపలక్షించి యల్లన భీమున కి ట్లనియె. 150

క. ఈగృహకుడ్యంబులు లాక్షాగర్భము లాజ్యతైలగంధులు మఱి శ
స్త్రాగారసమీపము మా,యాగృహ మగు నిది యవశ్య మాగ్నేయం బై. 151

క దీని తెఱఁగెఱిఁగినట్ల మ,హానిపుణుఁడు విదురుఁ డురువిషాగ్నులవలనన్
మానుగ నేమఱకుం డని, తాను ప్రబోధించె నేకతము ననుఁ బ్రీతిన్. 152

వ. కావున మన మిందు విశ్వసించి యుండ వలవ దవశ్యం బగ్నిభయం బగు ననిన విని భీముం డి ట్లనియె 153

ఆ ఇట్టి [1]దేని మనకు నిం దుండఁగా నేల, యరిగి ముంద [2]యున్నయంద యుండి
యెఱిఁగి దీనితోన యిప్పురోచనుఁ గాల్చి, పోద మనిన ధర్మపుత్త్రుఁ డనియె 154

క. ఎఱిఁగితిమి దీని తెఱఁ గే,మఱ కెఱుఁగనియట్లు గూఢమతి నుండుద మిం
[3]దఱమఁ బురోచనుకృతకము, నెఱి నేర్పడునంతకును వినీతాత్ములమై. 155

వ. [4]పాపగృహప్రకారంబు మన మెఱుంగుట పురోచనుం డెఱింగెనేని దుర్యో ధనునియోగంబు విఫలంబగు నట్లు కాక శీఘ్రకారులమై దీని దహించిన నక్కడ భీష్మవిదురులు విని కోపించినం గురుకులసముద్రక్షోభం బగు మఱి దాహభయంబున మన మెందుఁగడకుం బోయిన నెఱింగి మనయంతరంబ రోయుచు నద్ధూర్తుండు దుర్యోధనుండు మన కపాయంబు సేయు నె ట్లనిన *

సీ. రాజ్యపదస్థుం డరాజ్యపదస్థులఁ బక్షబలాఢ్యుఁ డపక్షబలుల
విపులార్థవంతుం డిగతార్థ[1]సార్థుల నవసరం బెఱిఁగి వాఁ డశ్రమమున
దూష్యులఁ దుదిదాఁక దూషించు మనల నన్నిష్ఠురునకు నది నీతి [5]గాదె
కావున నొరు లెఱుంగక యుండఁ గడునమ్మి నట్టుల యుండుద మని [6]దినంబు

తే. లెల్ల వేఁట లాడుచు రాత్రు లెల్ల నుద్య,తాయతాయుధహస్తులై యనుదినంబు
నప్పురోచను వంచించి యనఘు లుండి, రప్రమాదులై పాండవు లప్పురమున.

1 డైన 2 నున్న. 3 దఱి మింద...కృతి. * ఈవచనము ప్రతి కొంకతీరై యర్థము పొసఁగకున్నది మాకు మంచిదని తోఁచినగ్రంథమునుండి యీపాఠ మెత్తితిమి. 4 పంతుల, 5 గాన. 6 దివంబు, తే. వేఁటలాడుచు రాత్రులు వివిధనన్ను, తాయుధోజ్జ్వల.

లాక్షాగృహదహనము.

వ. [1]అట హాస్తిపురంబున విదురుండు దుర్యోధనుదుర్మంత్రం బంతయు నిమ్ముగా నెఱింగి కడువిశ్వాసి నొక్కఖనకు నతికుశలుం బాండవులపాలికిం బుత్తెంచిన వాఁడును వచ్చి రహస్యంబునఁ బాండవులం గని తన్ను నమ్మునట్లుగా విదురు సాభిజ్ఞానవచనంబు లెఱింగించి యీకృష్ణచతుర్దశినాఁటిరాత్రి పురోచనుండు లక్కయింట దహనంబు దరికొల్పుం గావున నిందుండి మీరు వెలువడి పోవునట్టియుపాయంబు మారాజునియోగంబునం జేయ వచ్చితి నని చెప్పి లక్కయిల్లు వెలువడునట్లుగా నొక్కబిలంబు నెవ్వరు నెఱుంగకుండం జేసి వారల కెఱింగించిన భీముండు దాని నిమ్ముగా శోధించి యెఱింగి యుండునంత 158

క. ధనదానములను బ్రియభోజనదానములను విశిష్టసద్ద్విజతతులం
దనుపుచు నుండఁగఁ దత్పురమున షణ్మాసములు భరతముఖ్యుల కరిగెన్ 159

వ. ఆకృష్ణచతుర్దశినాఁడు కుంతీదేవి యప్పురంబునం గలబ్రాహ్మణపుణ్యాంగనాజనంబుల కెల్ల నిష్టాన్నపానదానంబులం దుష్టి సేసి దేవపూజ గావించి యున్నంత బురోచనుపంపిన నిషాదవనిత సపుత్త్రయై బహువిధవన్యమూలఫలంబులు దెచ్చి యిచ్చుచుం గుంతీదేవిం బాయక సేవించి పాండవకృత్యంబులు నిత్యంబును నెఱింగించుచుండెడునది నాఁటిరాత్రి యుత్సవంబునం గాలచోదితయగుచుఁ దానునుం దనయేవురుగొడుకులు నధికమధుపానమదంబున నెఱయి యెఱుంగక లక్కయింటిపక్కంబున నిద్రవోయిన నర్ధరాత్రంబునప్పుడు ముందు మేల్కని పురోచనుకంటె ముందఱ దాన యుత్సహించి వానిశయనగృహద్వారంబున ఘోరానలంబు దరికొలిపి చెచ్చెరఁ దల్లిని నన్ననుం గవలను బిలంబులోని కనిచి యాయుధాగారంబుతోడన లాక్షాగారంబు హుతాశనున కశనంబు సేసి ఖనకునకుం దమకుశలగమనం బెఱింగించి బిలప్రవిష్టుం డయి కుంతిని ధర్మార్జుననకులసహదేవులను బిలంబు వెలువరించి తోడ్కొని చను నప్పుడు. 160

సీ. కడునిద్రఁ [2]గానక తొడరుచు వడిఁగొని నడవంగ నేరక తడయుచున్న
నెఱిఁగి చెచ్చెరఁ దల్లి [3]నటకడ నిడి ధర్మసుతవిజయులఁ దనపితత ·హ
[4]యమళంబు నెక్కించి యముల నుత్సంగంబు నెక్కించికొని [illegible]
నరిగెడురయమునఁ దరులు చాల్పడి మ్రొగ్గఁ బదఘట్టనంబుల [illegible]

1 'భరతకులైకభూషణులు పాండవసింహము లున్న ధారుణీ, శ్వసనసూనప్రభావల విశాలయశోనిధు లన్యసైన్యసం, హారణవిచిత్రభంగులు శరాసన చక్రగదా కృపాణ ము, [illegible] శాస్త్రశస్త్రఘనకౌశలముల్ దమలోనఁ జెప్పుచున్.' అని కొన్ని ప్రతులలో నొక పద్యము గానుపించుచున్నది. 2 గానమి దొడరుచు...తడవుచున్న. 3 నటకట (అటకడ) ప్రాచీనరూపము. 4 లమరంగ.

ఆ. నుఱుముగాఁగ నిట్లు నెఱయంగ సత్త్వంబు, మెఱసి రాతిరెల్ల నుఱక పవన
తనయుఁ డరిగెఁ బవలు ననినట్లు చీఁకటి, యనక ముండ్లు గండ్లు ననక తెరలి
వ. ఇట వారణావతంబున 162
చ అనుపమనిత్యసత్యరతు లై వినయాన్వితు లైనపాండునం
దనులకు ధర్మమూర్తులకు ధర్ము వెఱుంగక యిట్టు లెగ్గు సే
సినధృతరాష్ట్రజాధము నశేషసుహృత్సుతబంధుదాహసూ
చన మయి లక్కయి ల్లతికృశానుశిఖాహతిఁ గ్రాఁగె గ్రక్కునన్ 163
వ. తదనంతరంబ ప్రభాతసమయం బగుడును. 164
చ అతిదురితక్రియాభిరతుఁ డై నపురోచను[1]తోన భస్మసా
త్కృత మయి చెడ్డతద్విపులగేహముఁ దక్షిణదగ్ధ మైనయా
కృతకవిభూతిజాతుషనికేతనముం గని శస్త్రవేశ్మముం
ధృతి సెడి చూడఁగా నరుగుదెంచి జనుల్ గడుసంభ్రమంబుతోన్ 165
మధ్యాక్కర ప్రో వైనభస్మంబు వాయఁ ద్రోచి యబ్బాదిలో నడఁగి
యేవురు గొడుకులతోడ నం దొక్కయింతి యత్యుగ్ర
పావకదగ్ధ యై యున్నఁ జూచి యప్పౌరులు దాని
భావించి కుంతియు సుతులు నని శోకపరవశు లగుచు 166
మ. బలవంతుల్ భరతాన్వయస్థితికరుల్ భాస్వద్భుజావీర్యని
ర్దళితారాతులు భూరిభూభరమహాధౌరేయకుల్ పాండవే
యులు నిష్కారణ మిట్లు వచ్చి ధృతరాష్ట్రోపాయమాయోత్థిత
జ్వలనజ్వాలలఁ గ్రాఁగిరే యనుచు సంజాతార్తు లై రెంతయున్ 167
వ అంత విదురప్రేషితుం డయినఖనకుండు పౌరులం గలసి భస్మంబు వాయఁ ద్రోచువాఁడపోలె నెవ్వరు నెఱుంగ కుండఁ దనచేసినబిలంబుద్వారంబు గప్పి లక్కయింట నొక్కనిషాదవనిత యేవురు గొడుకులతో దగ్ధ యగుట యెఱింగి గజపురంబునకుం జని తద్వృత్తాంతంబును బాండవులకుశలగమనంబును విదురునకుం జెప్పె నిట వారణావతమ్మునవా రెల్ల నిట్టిదారుణంబు దుర్యోధనకారితంబ కా నెఱింగి శోకించి కుంతీపాండవులపంచత్వంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పి పుచ్చిన 168

పాండవులు లక్కయింటఁ జచ్చిరని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖించుట

ఉ బాధితశత్రువర్గు లగుపాండుకుమారుల[2]దుఃఖవార్త మ
ర్త్యాధము లైనసౌబలదినాధిపసూనులయొద్ద నప్పు దు
ర్యోధనుఁ డాది గాఁగ సుతు లున్నసభం విని దుఃఖితాత్ముఁ డై
యాధృతరాష్ట్రుఁ డా లఱచిన ట్లఱచెం వివిధప్రలాపుఁ డై 169

1 తోడ. 2 దగ్ధ.

వ. మఱియు గాంధారిం దొట్టి దేవీజనులయాక్రందనధ్వని లోకక్కువెట్ట నంతఁ
పురంబున నెగసె భీష్మాదికురువృద్ధులును విప్రులుం బౌరులును శోకాక్రాంతు
లయిరి విదురుండు పాండవులకుశలస్థితి యెఱింగియు నెఱుంగనియట్లుండఱుం
గలసి దుఃఖితుండపోలె నుండె నంత ధృతరాష్ట్రుండు గొడుకులుం దానును
బాంధవులును గుంతీపాండవుల కుదకదానంబు నేసి [1]సంస్కారాదిపరలోక
క్రియలు గంగాతీరంబునం [2]జేయ సమకట్టించి తగువారి బ్రాహ్మణుల నపార
ధనంబులతోడం బుచ్చిన 170

క. మతిఁ బాండుకుమారులపం,చత విని దుర్యోధనుండు సంతసపడియెన్
హితుఁ డయినపురోచనుపం,చత కెంతయు జాతదుఃఖ[3]చంచలుఁ డయ్యెన్. 171

వ. అట పాండవులును భాగీరథి లంఘించి దక్షిణాభిముఖు లయి మారుతమా
ర్తాండమరీచిగోచరంబు గానిగహనంబున నరుగుచు నధికక్షుత్పిపాసాపరవశు
లయి నడవ నోపక యున్న నెప్పటియట్ల యందఱ నెత్తికొని వాయుతనయుండు
వాయువేగంబునఁ జని సాయాహ్నంబున నొక్కవటమహీజాతశీతలశిలాతలం
బున నునిచి దానియగ్రవిటపం బెక్కి నీ రారయు చున్నంత ననతిదూరంబున.

మ. ప్రమదావాదిపయఃప్రపూర్ణ [4]మిది యో పద్మాకరం బంచుఁ ద
త్కమలామోదసుగంధమారుతము వీఁకన్ [5]ము న్నెఱింగించె న
న్రమణం బిల్చె సరోవరం బనిలజున్ రాజీవరాజీవస
త్సమదాళివ్రజచక్రవాకబకహంసక్రౌంచనాదంబులన్. 173

వ ఆదిక్కున కాక్షణంబ యరిగి యక్కొలను గని యందుఁ గృతావగాహనుం
డై కడుపు నిండ నీళ్లు ద్రావి యచ్ఛిద్రకమలపత్త్రపుటికల నీళ్లు గొని [6]సుండు
గ్రమ్మఱి వచ్చునంత 174

క ధర[7]ణీదిశాప్రసారిత, గురుకరనికరంబు లుడిచికొని దీర్ఘనిరం
తరగతి ఖిన్నుఁడపోలెను, హరిదశ్వుఁడు విశ్రమించె నస్తాద్రిదరిన్ 175

ఉ. అంబురుహాప్తుఁ డస్తశిఖరాంతరితుం డగుడున్ సమస్తజీ
వంబులు నెల్లచో నిజనివాసముఁ బొందునెడం దమిస్రపుం
జంబులపోలె వెల్వడియె శైలవిశాలగుహాలినుండి నా
గంబులయూథముల్ సరసఘాసపరిగ్రహణోత్సుకంబులై. 176

భీముండు నిద్రితు లైనజననీసోదరులం జూచి చింతిల్లుట

వ భీమసేనుండును దద్వటవృక్షంబుక్రింద నధికపథశ్రాంతు లయి పయిపుట్టంబులు
పఱచుకొని తమబాహుదండంబులు దలగడలుగా నిద్రితు లయి యున్న
సహోదరులం దల్లినిం జూచి పరమదుఃఖితుం డై యాత్మగతంబున. 177

---

1 యగ్నిసంస్కారాది. 2 జేయందగువారిని బ్రాహ్మణుల. 3 సంచలు(యం) 4 మిదిగో (యా). 5 దన్నెఱుంగించుచున్. ప్రాఁతప్రతులలో 'ఎఱుంగించు' 'వెలుంగించు' ఇత్యాదు లుకారమధ్యమముగా నున్నవి. 6 పత. 7 ణి దిశాగ్రస్ఫా(సంపూ)రిత, గురుతరకిరణం.

క. త్రిభువనసామ్రాజ్యశ్రీ, ప్రభుఁ డగుధర్మాత్మజుండు ప్రాకృతజనుని
ట్లభిరూక్షతలంబున ని, ట్లభిభూతుం డగునె నిద్ర నతిఖిన్నుం డై. 178

సీ. కుంతిభోజాధిపుకూఁతురు వసుదేవుచెలియలు మఱియు విచిత్రవీర్యు
కోడలు కౌరవకులవిభూషణుఁ డైనపాండుమహాదేవి పరమధర్మ
పరు లైనకొడుకులఁ బడసినయది పుష్పసుకుమారతరమూర్తి శుచిపరార్ధ్య
శయనతలంబున శయనించియును నిద్ర వోవనియది డప్పిఁ బొంది కటికి

ఆ. నేలఁ [1]గండ్లు లొత్త నిద్రవోయినయది, తల్లికంటె నిద్రఁ దగిలి సుతులు
వాల్మృగముల ఘోరవన మని వగవక, మఱచియుండి రేమి మాడ్కియొకొ.

వ. వీరికి నిద్రాభంగము సేయ నోపఁ దమకుం దార మేల్కని నీళ్లు ద్రావుదురు గాక యని యక్కమలపత్త్రపుటికల నీళ్లిమ్ముగా సంగ్రహించి వెండియుం దన మనంబున 180

క. ఖలుఁ డై ధృతరాష్ట్రుఁడు పుత్త్రులు దానును గూడి మమ్ము దూరస్థులఁగా
నిలు వెలువరించి లాక్షానిలయంబున [3]సునిచేఁ బాపనిష్ఠితబుద్ధిన్ 181

క. కులపాంసను లై యహితం[4]బులె సేయుచు నుండుచుట్టములఁ బొందక యి
మ్ముల నుండువాఁడ పుణ్యుఁడు, వెలయఁగ గ్రామస్థితైకవృక్షముపోలెన్ 182

క. పరహిత[5]ధనవంతులు సుస్థిరమూలాన్వితు లపాపధీరతులు పర
స్పరసంశ్రయమున జీవింతురు మనుజులు వనములోనిద్రుమములపోలెన్ 183

వ. అని ధృతరాష్ట్రుబాంధవత్వంబు నిందించుచు నిబిడాంధకారనీరంధ్రంబులయిన దిశలు సూచి యున్నంత జనరభసంబు దవ్వుల వీతెంచిన నుండుటం బురంబు గలుగ వలయు [6]నిచ్చోట నేమఱి యునికి యుచితంబు గా దని. 184

క. ఆకాననాంతరంబునఁ, బ్రాకటభుజవిక్రముండు పాండవవజ్ర
ప్రాకారుఁడు [7]జా స్కుం డెను, శోకమనస్కుఁ డయి పవనసూనుం డంతన్ 185

వ. తత్సమీపంబున బాలసాలతరుషండమంటపంబున నుండి హిడింబుం డను నొక్కరక్కసుండు వారి దవ్వులం జూచి మై వెంచి రూక్షకేశంబులు విదిర్చి యావులించి నీల్గి నీరసవన్యమృగమాంసఖాదనజాతనిర్వేదనపరుండ నయి పెద్దకాలంబునకు మానవమాంసం బాస్వాదింపం గంటి నని తనచెలియలి హిడింబ యనుదానిం బిలిచి యి ట్లనియె. 186

ఉ. ఇందుల కిమ్మెయిన్ మనుజు లెన్నఁడు వత్తురె వచ్చి రేని యా
నందముఁ బొంది నిర్భయమునన్ శయనింతురె యిట్లు వంటయిల్
కుందెలు సొచ్చి వేగ చని కోమలి వారలఁ జంపి తెచ్చి నా
కొందఁగ వండి పెట్టుము రసోత్కటమానవమాంసఖండముల్. 187

1 గల్లు ; గడళు , గాఢ్లు. 2 త్మక. 3 బొనిపెఁ...నిష్ఠురబుద్ధిన్ 4 బులు. 5 ఫల,
6 వీరలు మేల్కనునంతకు నే నిచ్చోట. 7 జాగరమున ..డున్నన్.

హిడింబ భీమసేనునిం జూచి మోహించుట.

వ. అని పనిచిన నదియును నతిత్వరితగతిం జని ముందఱ వారల డాయ శంకించి
యొక్కవృక్షంబుమఱువునం గొంతప్రొద్దుండి. 188

మ. వనజాతాయతనేత్రు నున్నతబృహద్వక్షస్థ్సలుఁ సింహాసం
హననుం బాండవసింహముఁ హృదయజన్మాకారు నుద్యన్మహా
శనికల్పస్థిరబాహుఁ జూచుచు మనోజాతాగ్నిసంజాతవే
దన యై రాక్షసి కామరూపధర మర్త్యస్త్రీస్వరూపంబుతోన్. 189

క. వితతబహురత్న[1]రుచిశోభితభూషణములు వెలుంగ బెడఁగగునవపు
ష్పితజంగమలత[2]క్రియ నున్నతకుచ సనుదెంచెఁ బవననందను డాయన్. 190

క. రమణి నిజభ్రాతృనియోగముఁ దలఁపక యపుడు భీముఁ [3]గదిసెఁ బతిస్నే
హము కామినులకు బలవంతము పెఱనెయ్యములు వేయుఁ దత్సదృశములే.

వ. ఇట్లు మన్మథవ్యథా[4]శిథిలితమానమానస యయి తనయొద్దకు వచ్చుదానిం బవ
మానసూనుం డవమానపూర్వకంబున నీ వెందులదాన వింతప్రొద్దేల వచ్చి
తెటవోయె దెడ గలిగి పొమ్మనిన విని హిడింబ యి ట్లనియె. 192

క. జనసుత యేను హిడింబను, దనురాక్షసుచెలియలం బ్రియంబున నినుఁ జూ
చినయప్పటఁ గోలెను గడు, [5]మనోభవనిపీడ్యమానమానస నయితిన్ 193

క. నాకుఁ బతి వయిన నిన్నుం, జేకొని మాయన్న యెగ్గు సేయక కాచుఁ
నాకు మఱి నీవ పతివి గుణాకర యిజ్జన్మమున మహాస్నేహమునన్. 194

చ. [6]ఉఱఁడు సురేంద్రునైన బలియుండు హిడింబుఁడు [7]వానిఘాతికిఁ
వెఱవనివారలుం గలరె వీరలు ముంద రెఱుంగ రక్కటా
యొఱఁగిరయేని యిట్లు దమరియిండుల నుండినయట్లు మెచ్చ కే
మఱి శయనింతురే కడుఁ బ్రమాదము సేసిరి బుద్ధిహీను లై 195

వ. ఇది హిడింబువనంబు దీనిం జొచ్చి వెలువడుట జముకుత్తుకఁ జొచ్చి వెలువడు
నట్ల యాతం డింతకు వచ్చు వీరితోడి దేమి నీవు నాకుఁ బతివై ప్రాణంబు
రక్షించుకొని నావలన నిష్టోపభోగంబు లందు మేనును గామచారిణిని నీ కిష్టం
బైనచోటికి నిన్నుఁ దోడ్కొని పోవనేర్తు ననిన దానికి భీముం డి ట్లనియె 196

క. విను పేల యెట్టికష్టుఁడుఁ, దనపురుషగుణంబు సెడఁగఁ దల్లిని దోఁబు
ట్టినవారి విడిచి రాగంబునఁ జపలస్త్రీసుఖంబుఁ బొందునె చెపుమా 197

వ. అనిన విని హిడింబ వీరి నిందఱ రక్షించుట నీకుఁ బ్రియం బేని యప్పురుషా

1 పరి. 2 పోలెన్, లతాంగి, క్రియను, న్నతరుచి 3 గలసెఁ. 4 ఘలితమానస.
5 మనసిజబాణప్రభిన్న ; మనోజ (మనసిజ) శరపీడ్యమాన. 6 ఉఱుకు. 7 వానివాలికిన్.
8 యిండ్లను నిద్రితు లైనయట్ల యే.

దుండు రాకుండ ముంద [1]వీరి నెత్తికొని పోయెద వీరి నందఱం బ్రబోధింపు
మనిన భీముం డి ట్లనియె. 198
తే. అధికవీరుండు రక్కసుఁ డరుగుదెంచు, నని మనంబున భయ మంది వనజనేత్ర
వీరి సుఖసుప్తులై యున్నవారి నిద్ర, సెడఁగ బోధింప నోప నాకడిమి వినుము.
ఉ. క్రచ్చఱ నొక్కరక్కసుఁడ కాఁడు సురాసురు లెల్లనొక్కఁ డై
వచ్చిన నీవ చూడఁగ నవార్యబలోన్నతిఁ జేసి వారలన్
వ్రచ్చి వధింతుఁ గాక యిటు వచ్చి శ్రమంపడి యున్న [2]నిచ్చట
న్మెచ్చుగువీరి దైనసుఖనిద్రకు భంగము సేయనేర్తునే 200
వ. పెక్కులు వలుకక యారక్కసు రాఁ బనుపు మని భీమసేనుండు విజృంభించి
పలుకు చున్నంత నట హిడింబుండు హిడింబ మసలుటకు మహాక్రోధానల
జ్వలితచిత్తుం డయి. 201
సీ కాలమేఘంబునుబోలె విశాల మై నీల మై దేహంబు గ్రాలు చుండ
ఘనతటిల్ల[3]తలయ శ్లైనిమిదిదంష్ట్రలు మెఱవంగఁ బండులు గొఱికి పెలుచ
నతిరోషలోహితాయతవృత్తనేత్రముల్ దిరుగగంగఁ బెట్టుచుఁ బరుషకేశ
జాలంబు గాడ్పునఁ దూలంగఁ గాలోపమానుఁ డై చనుదెంచి మానుషాదుఁ
ఆ. డనుజఁ జూచి కష్టమనుజులఁ గూడి నా, పనుపు సేయ[4] కుండఁ జనునె నీకు
ననుచు నుదరి పలుక విని హిడింబయుఁ గడు,వెఱచి భీమసేనుమఱువు సొచ్చె.

భీమసేనహిడింబాసురులయుద్ధము.

వ. అంత. 203
ఉ. పన్నగవైరివిక్రముఁడు పాండవసింహము దానిఁ జూచి మీ
యన్నను నన్నుఁ జూడుము భయంపడ కుండుమ యంచు వాని న
[5]త్యున్నతుఁ దాఁకి రాక్షస వధోచిత నీబలగర్వ మేదఁగా
నిన్ను వధించి యివ్వనము నెట్టన చేసెద నిర్భయంబుగాన్. 204
క. చక్క నగు మనిన రక్కసుఁ, డక్కజముగఁ బెరిఁగి యియ్యె యగు నిప్పుడు నీ
యుక్కును బీరముఁ [6]జూచెదఁ, జిక్కన నిలు మనుచుఁ గడు విజృంభించి వడిన్.
క. చే[7]సమరికొంచుఁ బొడువఁగ, డాసినఁ దద్భుజముతోడ డగ్గఱఁగ జయో
ద్భాసి యయి పట్టికొనియె మ,హాసత్త్వుఁడు భీమసేనుఁ డమ్మనుజాదున్. 206
క. నిరుపద్రవసుఖనిద్రా, నిరతాత్మకు లయినవీరినిద్రకు నస్మ
చ్చరణభుజఘాతశబ్దం, బరుదుగ విఘ్నంబు సేయు నని వగచి [8]మదిన్. 207

---

1 నెటకేని వీరి నిందఱ నిన్ను.. వీరిం బ్రబో ; నిందఱ. .పోయెదం బ్రబో 2 నిచ్చ
టన్; (వీరలన్) నిచ్చగ , (నిచ్చలు) వీరిదైన. 3 తికల...వడిఁ బండ్లు గొఱికికొనుచు.
4 కుంట. 5 త్యున్నతిఁ...మదోద్ధత...మేఁగఁగా. 6 నుడిపెదఁ (జెఱిచెదఁ), జిక్కితి.
7 సఱిచి. 8 వడిన్.

క. వడమునుడి యారక్కసు న,య్యెడ కష్టధనుఃప్రమాణ మెడ గలుగఁగ [1]నె
వ్వడి నీడ్చె నల్పమృగమును, విడువక గజవైరి యీడ్చువిధమున పోలెన్. 208

వ. అట్టియెడ. 209

చ. చరణహతిఁ [2]లతాతరులు సాల్వడి జర్జరితంబు లై మహిం
దొరఁగఁగ నిట్టు లొండొరులతోడ మదోద్ధతషష్టిహాయన
ద్విరదములట్లు ఘోరరణవీరులు నేసిరి మల్లయుద్ధము
ద్ధురబలు లై సమీరణసుతుండు హిడింబుఁడుఁ దద్వనంబునన్. 210

క. భూరిపదఘాతజాతధ,రారేణుప్రకరధూసరశరీరకు లై
వా రిద్దఱు నొప్పిరి నీ,హారచ్ఛన్నంబు లయినయద్రులపోలెన్. 211

క. ఆరాక్షసుండు భీము న,పారభుజాబంధనమున బంధించి మహా
ఘోరధ్వని రోదోంతర,పూరిత మగునట్లు గాఁగ బొబ్బిడి యార్చెన్. 212

వ. అమ్మహాధ్వని విని కుంతియుఁ గొడుకులును మేల్కని తమసమీపంబున నతి
మానుషం బైనరూపసౌందర్యంబులతో నున్నహిడింబం జూచి యిది వనదేవత
యో సురకన్యయో యనుచు విస్మయం బంది రంతం గుంతి శాంతవచనంబుల
నీ వెవ్వరిదాన విట యేల వచ్చి తని యడిగిన నది యి ట్లనియె. 213

సీ. నీలజీమూతంబులీల నా [3]క్షేపించి నల్లనై తోఁతెంచునల్లగృహము
గలహిడింబుం డనుబలితంపురక్కసుచెలియుల నాతండు వెలయ మీను
రోయక యహితంబునేయ నఁ బంచినఁ జనుదెంచి యేను మీతనయుఁ డుఁ
బలిబుద్ధిఁ దాల్చి [4]యుద్ధతమన్మథార్తనై మసలితి మసలిన నసుర వచ్చి

తే. యలిగి మీతోడ నన్నును గలయఁబట్టి, మ్రింగ నున్న నయ్యసురతో [illegible]
మల్లయుద్ధంబు సేయుచు నల్లచోట,నున్నవాఁడు మీసుతుఁడు పరాక్రమమునఁ.

వ. నన్నును మిమ్మును రక్షించి యారక్కసు నుక్కడంగ [illegible] నిప్పుడు
చంపుం జూడుం డనిన నందఱు లేచి యుద్ధతు లై మల్లయుద్ధంబు సేయుచున్న
భీమహిడింబులం జూచి రంత నచ్చోటికిం జని యర్జునుండు భీమసేనున కిట్లనియె.

ఉ. తూర్పరుణంబు గాఁ దొడఁగె దుష్టనిశాచరవేళ యయ్యెడుఁ
మార్పుము కాలయాపన మమర్పక యప్పిశితాశిఁ బట్టి పా
లార్పఁగ నేల నావుడు బలాఢ్యుఁడు భీముఁడు మల్లవిద్య నే
ర్పేర్పడఁగా హిడింబు [5]బలహీనపరాక్రముఁ జేసెఁ జెచ్చెరన్. 216

క. వడి నసురవాత ముక్కున, నుడుగక రక్తప్రవాహ మొలుకఁగ నలుకిం
గడగాలు వట్టి వానిని, మడవక పవనజుఁడు నూఱుమాఱులు వీచెన్. 217

ఆ. లావు సెడఁగ నిట్లు వీవంగఁ బడి గత,చేష్టుఁ డయినయసురఁ జిక్కఁబట్టి
నేలఁ బెట్టి వాని కోలెమ్ము బ్రల్లన, విఱిచి నడుము ద్రుంచి [6]వీచి వైచె. 218

1 (జేడ్పడ...(బెలుచన్. 2 మహా. 3 కించు. 4 యుద్ధత. 5 నని. 6 వవ.

వ. అట్టిచిత్రవధంజూచి చిత్రీయమాణచిత్తులై భీమసేనుపరాక్రమంబు వొగడుచు నందఱు హిడింబానుగమ్యమానులై చని రల్లరుగునెడ భీముండు హిడింబ రాక కోడంబడక రాక్షసులు వైరంబుఁ దలంచి మాయలు సేయుదురు కావున నీవు మాతోడ రా వలవదు నిన్ను విశ్వసింపము నీవును మాయన్నవో యినతెరువున పొమ్మనిన నది భయంపడి వడవడ వడంకుచున్న దానిం జూచి కరుణారసార్ద్రచిత్తుం డయి ధర్మరాజు భీమున కిట్లనియె 219

తే. వధకు నర్హుండై వచ్చినవానిఁ జంపి, తదియు ధర్మువ యిది [1]చాల నబల దీని
కలుగఁ జన దాత్మరక్షకు నగ్గలంబు, ధర్మరక్షయ యుత్తమధార్మికులకు. 220

క. ఆపద యయినను ధర్మువ, ప్రాపుగ రక్షింపవలయుఁ బరమార్థము ధ
ర్మాపాయమ ధార్మికులకు, నాపద జన్మాంతరమున ననుగత మగుటన్ 221

వ. దీనియందు రాక్షసభావం బుపలక్షింప వలవదు మాకు నాత్మీయబుద్ధియ యుండు ననిన హిడింబ ధర్మరాజునకుం గుంతీదేవికిని మ్రొక్కి యేకాంతంబు కుంతి కిట్లనియె నవ్వా సర్వప్రాణులకు సామాన్యంబయ్యును మనోజరాగంబు వనితల కసహ్యం బయి విశేషం బయి యుండు నేను వృకోదరునిమిత్తంబు మదనబాణబాధిత నయి నాచుట్టంబులనుం జెలులను విడిచితి నాయిష్టంబు మీరు గావింపనినాఁ డిప్పుడ ప్రాణంబులు విడుతు నన్ను రక్షించిన మీకు నిష్టంబు లయినదాని నెల్లం దలంచి చేయుదు నిమ్ముగా నియెడల మిమ్మందఱ నెత్తికొని మీ వొచ్చినచోటికిఁ బోవనేర్తు నాపలుకులు నమ్ముదది యే నతీతానాగతవర్తమానంబు లెల్లను దెల్లంబుగా నెఱుంగుదు వలయు నేని యనాగతంబు సెప్పెద వినుండు ముందట నొక్కసరోవరంబును నొక్కవనస్పతియునుం గలవవి రెండును శాలిహోత్రుం డనుమహాముని చేతం దపఃప్రభావంబునం బడయం బడినయవి యక్కొలనినీళ్లు ద్రావినవారికి నెన్నండును నాఁకలియును నీరువట్టును లేవు వనస్పతియు శీతవాతాతపవర్షంబులవలన రక్షించు మీ రందున్న మీకడకుఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి మీకు హితోపదేశంబు సేయు నని చెప్పిన. 222

క. విని కుంతియుఁ బాండవులును, మనమున విస్మయముపడి సమంజసభావం
బున దాని దివ్యవనితయ, యని తద్దయు నాదరించి రప్పుడు కరుణన్. 223

వ. అంత దానివినయంబునకు ననాగతం బెఱుంగుటకు సంతసిల్లి కుంతి భీమున కిట్లనియె. 224

క. అన్న యిది ధర్మ[2]వని మీ, యన్నను నన్నును నతిప్రియంబున నెదలో
మన్నించి యేమి పనిచిన, గ్రన్నన మాపనుపు సేయఁ గడఁగుము [3]బుద్ధిన్

క. ఇది పరమసాధ్వి దీనిని, మది నొండుగఁ దలఁప వలదు మానుగఁ బుత్త్రా,

---

1 చాల యబల. 2 యు ర్మ్యై. 3 పను. 4 భక్తిన్.

క్ష్యదయమగుఁ బాండుహితముగ, నిది కార్యమ యని పరిగ్రహింపుము నెమ్మిన్.

వ అని భీమసేను నొడంబఱిచి హిడింబ కనురాగంబుగాఁ జెప్పి నీవు శుచి వయి యుత్తమస్త్రీగుణంబులు దాల్చి భీమునకు మనఃప్రియంబు సేయుము పగల్లెల్లను మీయిష్టంబున విహరించి రాత్రులు మాయొద్దనయుండునది యని నియమించిన భీముండును బుత్త్రజన్మం బగునంతకు దీని మీవచనంబునఁ బరిగ్రహించెద నని వారలసమక్షంబున సమయంబు సేసె నంత బాండవులు జననీసహితంబు శాలిహోత్త్రు నాశ్రమంబునకుం జని ప్రభాతసమయం బక్కొలనఁ గృతస్నాను లయి సంధ్యావందనంబులు దీర్చి శాలిహోత్త్రుచేతం బూజితు లయి తదాశ్వ స్పతిచ్ఛాయాశీతలతలంబున విశ్రమించి విగతక్షుత్పిపాసు లై సుఖం బున్నంత.

పాండవులకు వ్యాసుఁడు హితోపదేశంబు సేయుట.

ఉ. పుణ్యతపోమయుండు మునిపూజ్యుఁడు బ్రహ్మసమప్రభుండు బ్ర
హ్మణ్యుఁడు ప్రావృషేణ్యజలదాసితవర్ణుఁ డశేషకిల్బిషా
రణ్యదవానలుం డగుపరాశరనందనుఁ డేగుదెంచెఁ ద
త్పుణ్య[1]చయస్వరూపమునుబోలెఁ గరంబు మనోముదంబుగన్ 228

వ ఇట్లు వచ్చినవ్యాసమునీంద్రునకు నందఱు నతిభక్తి నమస్కరించి యాసనా ర్ఘ్యాదివిధులం బూజించి యున్న వారలం గరుణార్ద్రదృష్టిం జూచి కృష్ణద్వై పాయనుం డి ట్లనియె. 229

మధ్యాక్కరము. కొడుకుపల్కు విని కూడదు నాక దురాత్ముఁ డై
కడఁగి మీకు నపకారము సేసి ధరిత్రి వె
ల్వడఁగ బంచెఁ గడుఁబాపమతిఁ ధృతరాష్ట్రుఁ డె
య్యెడల దుర్జనుల నేమఱి నమ్మఁగఁ బోలునే. 230

వ దీని నెఱింగి మీకు హితోపదేశంబు సేయ వచ్చితి నిఖిలధర్మవిదుల రయి వినీ తుల రయినమీకు బాంధవవియోజనం బయినయీకర్మంబు పురాకృతంబు దీనికి శోకింప వలవదు కొండొకకాలంబునకు మీరును బాంధవులునుం గలసి యెప్పటియట్ల రాజ్యంబు సేయుదు రిది శాలిహోత్త్రుతపఃప్రభావంబున నైనకొ లను దీనిజలంబు లుపయోగించినవారికి బుభుక్షాపిపాసలు లే విశ్వనస్పతియును శీతవాతాతపవర్షంబులవలన రక్షించు నిం దొరు లెఱుంగ కుండఁ గార్యార్థుల రై కతిపయదినంబు లుండి యేకచక్రపురంబున కేగి యందు బ్రాహ్మణభావం బున బ్రాహ్మణగోష్ఠినుండి నా రాక ప్రతీక్షించి యుండునది యని కఱపి తనకు విన యావనతులయి కృతాంజలులయినమనుమల దీవించి కౌఁగిలించుకొని బాష్పపూ రితనయనయయి మ్రొక్కియున్నకోడలి నూరార్చి నీకొడుకు ధర్మనిత్యుం డీయు ధిష్ఠిరుండు నారాయణభుజంబులంబోనితననలువురుదమ్ములబలంబున సర్వపార్థి

1 ఫల

వుల శాసించి సార్వభౌముం డై రాజసూయాశ్వమేధాదిక్రతువులు సేసి పితృపైతామహం బైనరాజ్యలక్ష్మి ననుభవించుచుం గురుకులంబు నెల్లఁ బవిత్రంబు సేయు నని శోకోపశమనంబుఁ జేసి హిడింబం జూచి దీనిపేరు కమలపాలిక యిది భీమునకు వశవర్తినియయి పరిచరింప మహాసత్త్వుం డయినకొడుకుం గాంచు నాతండు మి మ్మందఱ నాపద్విషయంబున నుద్ధరించు నని చెప్పి మునివరుండు తిరోహితుం డైన. 231

క. అమ్మునివరుకఱపినమా,ర్గమ్మునఁ బాండవులు విగతకల్మషు లవిషా
దమ్మున సుఖ ముండిరి విన,య మ్మొప్పఁగ శాలిహోత్రునాశ్రమభూమిన్ 232

వ. అంత. 233

చ. పవనతనూజుఁ డక్కమలపాలికచేత వినీతుఁ డై మహా
ర్ణవవృతభూమిలోఁ గలవనంబుల హంసబలాకసారసా
రవరుచిరాపగావరసరఃపులినంబులఁ బర్వతంబులన్
వివిధవిహారుఁ డై యనుభవించె నభీష్టమనోజభోగముల్ 234

హిడింబయందు ఘటోత్కచుండు పుట్టుట.

చ నరవరుఁ డైనభీమువలనం బ్రభవించె హిడింబకున్ సుతుం
డురుతరభీమరూపుఁడు ఘటోత్కచనాముఁడు విస్ఫురద్భయం
కరవదనంబు శంకునిభకర్ణములున్ వికృతాక్షులుం బయో
ధర[1]వరవర్ణమున్ వికటదారుణదంష్ట్రలు నొప్పు చుండఁగన్ 235

వ. ఇట్లు సద్యోగర్భంబునం గామరూపధరుం డైనఘటోత్కచుండు పుట్టి తత్క్షణంబ నవయౌవనుండును ననేకాస్త్రశస్త్రకుశలుండును నపరిమితరాక్షసపిశాచబలపరివృతుండును నై తల్లిదండ్రులకుం గుంతీదేవికి మ్రొక్కిన నగ్రనందనుం డగుట నందఱును గరంబు గారవంబునఁ గొనియాడం గొన్నిదినంబు లుండి యొక్కనాఁ డంజలిపుటఘటితమస్తకుం డయి తండ్రుల కి ట్లనియె రాక్షసపిశాచబలంబులతోడ నాయిమ్ముల నుండెదం బని గలయప్పుడు నన్నుఁ దలంచునది యప్పుడ వత్తు నని తల్లిం దోడ్కొని యుత్తరాభిముఖుం డయి యరిగె నిట పాండవులును శాలిహోత్రునొద్ద ననేకధర్మశాస్త్రనీతిశాస్త్రంబు లభ్యసించి యమ్మునివరు వీడ్కొని చని విదర్భమత్స్యత్రిగర్తకీచకవిషయంబులు గడచి యేకచక్రంబను నగ్రహారంబు గని. 236

క. లలితజటాజినకుశవ,ల్కలధరు లై వేద మొప్పఁగాఁ జదువుచు ని
మ్ముల బ్రహ్మచారివృత్తిని, వెలయఁగ నం దుండి రొక్కవిప్రగృహమునన్ 237

క. [2]ధృతిఁ జదువుచు భిక్షార్థము, ప్రతిగృహముల కరుగు చున్నభవ్యుని మాన

---

1 సమ...కుటిల. 2 శ్రుతి.

ప్రతులం బ్రీతులఁ జేసిరి, సతతము నందులగృహస్థసద్ద్విజులు దయన్. 238

క. జలజప్రియతేజుల [1]వీ,రల ధీరుల ధరణివలయరాజ్యశ్రీయో
గ్యుల నిట్లిలోకో భిక్షా,శులఁ జేసె విధాతృఁ డంచు శోకింప జనుల్. 239

క. పరమాన్న[2]భక్ష్యభిక్షా, పరిపూర్ణతరంబు లయినపాత్రము లయ్యే
వురు నిత్యంబు నివేదిం,తురు దల్లికిఁ గరము భక్తితో వినయమునన్. 240

వ. కుంతియును దాని రెండుభాగంబులు సేసి యందొక్కభాగంబు భీమునకుం బెట్టి తక్కినభాగంబు గడమకొడుకులుం దానును గుడుచుచు నిట్లు ప్రచ్ఛన్నులై యేకచక్రపురంబున నున్నంత నొక్కనాఁడు ధర్మార్జునయములు భిక్షార్థం బరిగిన నిట కుంతియు భీముండును దమవిడిసినవిప్రగృహంబున నున్నంత నం దొక్కపెట్ట యార్తధ్వని యెగసిన విని కుంతీదేవి యెంతయు సంతాపించి భీమున కి ట్లనియె 241

తే. ఇందు సుఖముండితిమి యొరు లెఱుఁగకుండ, నేలొకో యిప్పు డీవిప్రునింట నార్త
రవము వీతెంచె దీని నారసి యెఱుంగ,వలయుఁ దత్ప్రతీకారంబువలయుఁ జేయ.

వ. పరమోపకారి యైనయీబ్రాహ్మణునకు నేమి ప్రియము సేయ సమకూడునో యని చింతించుచున్నచో నిప్పు డెద్దియేనియు నొక్కదుస్తరం బగుదుఃఖం బీగృహస్థున కయ్యెం గావలయు నామనంబు మలుమల మఱఁగెడుఁ గావున దీనిం దగిలి వీరికి మనగప్రియంబు సేయ వలయు. 243

క. కృత మెఱుఁగుట పుణ్యము సన్మతి దానికి సమము సేఁత సాధ్యము మఱి త
త్కృతమున కగ్గలముగ సత్కృతి సేయుట యుత్తమంబు కృతబుద్ధులకున్.

వ. అనిన విని భీమసేనుం డి ట్లనియె. 245

ఆ. ఎఱిఁగి నాకుఁ జెప్పు మిది యేమి యెవ్వరి, వలన సింత యయ్యె వగవ నేల
యెంతకడిఁది యైన నిది యేను దీర్చి యీ, విప్రునకుఁ బ్రియంబు విస్తరింతు.

వ. అనినం గుంతి యట్ల చేయుదు నని చని దుఃఖపరవశు లయి పరిదేవనంబు సేయుచున్నవారలం జూచి యడుగ నేరక మిన్న కున్నంత బ్రాహ్మణుండు దన బాంధవులు విన ని ట్లనియె. 247

క. నలసారము సంసార మ్మఖిలదుఃఖావహము భయనికేతన మతిచం
చలము పరాధీనం బిం,దుల జీవన మేల నమ్ముదురు తత్త్వవిదుల్. 248

క. ఆదిని సంయోగవియో,గాదిద్వంద్వములు దేహి యగువానికి సం
పాదిల్లక తక్కవు పూ,ర్వోదయకర్మమున నెట్టియోగికి నయినన్: 249

తరువోజ. ఏనును బ్రజలును నీధర్మసతియు నేయుపాయంబున నిబ్బారిఁ గడవఁ
గా నేర్తు మెయ్యది గర్జ మిం దుండఁగా దేగుదమ యొండు గడ కని మున్న
రే నెంత సెప్పిన నెన్నండు వినద యిది యిట్టిదారుణ మిమ్మెయిఁ జేయఁ

1 యవిరలవీరుల. 2 భైక్షభిస్సా.

గా నున్న విధి యేల కడవంగ నిచ్చుఁ గర్మవిపాకంబు గడవంగ [1]లావె. 250

సీ. మంత్రయుక్తంబుగా మత్పరిణీత యై ధర్మచారిణి యగుదాని వినయ
వతిఁ బ్రజావతి ననువ్రత నెట్టు లసురకు భక్ష్యంబ వగు మని [2]పనుప నేర్తు
ధర్మాభివృద్ధిగాఁ [3]దగువడువునకు నీ నిల్లడ బ్రహ్మచే నిడఁగఁబడిన
యిక్కన్య యతిబాల యిం దుద్భవం బగు దౌహిత్రలాభంబు [4]దలఁగనెట్లు

ఆ దీనిఁ బుత్తు మఱి మదీయపిండోదక, నిధిఁ దనూజుఁ గులము నిస్తరించు
వానిఁ బితృగణంబువలని [5]ఋణంబుఁ బాఁ,చినమహోపకారిఁ జెఱుతవాని 251

[6] ట్టు సూచి చూచి యిది పాప మనక య,య్యసురవాతఁ ద్రోతు నదయవృత్తి
నరిగి యేన యిప్పు డసురకు నాహ్లాద, మగుదు వీరిఁ బుచ్చ నగునె నాకు 252

వ అని యాత్మపరిత్యాగంబునందుఁ గృతనిశ్చయుం డై యున్న బ్రాహ్మణుం జూచి
బ్రాహ్మణి యి ట్లనియె 253

క. మనుజులకు నెవ్విధంబున, ననతిక్రమణీయ మైనయాపద్విషయం
బున సంతాపిం[6]పంగాఁ, జన దని యెఱిఁగియును దగునె సంతాపింపన్ 254

వ [7]రక్కసున కే నశనం బయ్యెద మీరు వగవ కుండుఁడు భార్యయందుఁ బడ
యంబడునపత్యంబు నాయందు మున్న పడసితి రేనును ఋణవిముక్త నయితిం
బ్రాణవియోగంబు సేసి యయినను భార్య పతికి హితంబు సేయ వలయు మఱి
యట్లుంగాక 255

ఆ పురుషుకంటె మున్ను పరలోక మేఁగిన, సతియ నోఁచినదియు సతులలోనఁ
బురుషహీన యైనఁ బరమపతివ్రత, యయ్యు జగముచేతఁ బ్రయ్యఁ[7]బడదె.

ఆ పడినయామిషంబు పక్షు లపేక్షించు, నట్లు పురుషహీన యగునయువతిఁ
జూచి యెల్లవారుఁ జులుక నపేక్షింతు, రిదియుఁ బాప [8]మనక హీనమతులు

ఆ. సతి విముక్త యయినఁ బతికిఁ బునర్దార, సంగ్రహంబు సేఁత శాస్త్రమతము
పతివిముక్త యయినసతి కన్యపురుషసం,గ్రహము సేఁత లోకగర్హితంబు 258

వ కావున నేను భవద్విహీన నయి యొక్కనిమిషం బేనియు జీవింప నేర నేర్చితి
నేనియు నిక్కుమారుల రక్షింప నేర నెట్లనిన శూద్రులు వేదశ్రుతిం బ్రార్థించు
నట్లు కులాచారసదృశులు గానివా రిక్కన్యం బ్రార్థించినం దత్ప్రతీకారంబు
సేయను నిక్కుమారునందు గుణాధానంబు సేయను నాకోలంది గాదు మత్ప
రోక్షంబునం బునర్దారపరిగ్రహంబు సేసి గృహస్థధర్మంబును నగ్నిహోత్రం

1 లావె. 2 పలుక. 3 దగు (గ) వరునకు నీఁగ. 4 తఱుగ 5 ఋణం బెల్లఁ, జెఱుచునట్టివానిఁ జెఱుతవాఁ, ఋణం బెల్లఁ, బాపనోపునుతుమహోపకారి ఆ. ఇట్టిచెఱుతవాని (ఇట్లు చూచిచూచి) యిది 6 పఁగఁ న, దని యెఱిఁగియుం నగునె యిట్టు లని శోకింపఁగ 7 బడును. 8 మన...

బునుం బుత్రులను రక్షించునది యనుచు మరణవ్యవసాయంబునం దున్న
తల్లిని సంభ్రమం జూచి కొడుకు రి ట్లనియె. 259

సీ. ఇలకి యెంత కాల ముండిన నేను మీ, దానఁ గాన యొరులధనము నన్ను
నెన్నఁ డయిన నొరుల కిచ్చుచో నసురకు, భోజనముగ నిచ్చి పుచ్చుఁ డిపుడు.

తే. పంప్ర చేయుతిలోదక దానవిధులు, పొందుఁ బరలోకగత లైనపుత్త్రియందుఁ
బుత్త్రి చేసినవిధులు దత్పురుషుఁ గాని, తల్లిదండ్రులఁ [1]బొందవు ధర్మయుక్తి.

వ. మీకు నాయం దయ్యెడుదౌహిత్రలాభంబునకంటె మీరిద్దఱు జీవించిన ననేక
పుత్త్రపౌత్త్రలాభం బగు దానంజేసి కులంబు నిలుచుం గావున నన్నుఁ బుచ్చుం
డనినఁ గొడుకుం గౌఁగిలించుకొని యేడ్చు చున్నవారలకన్నీళ్లు దుడుచుచు.

తే. బాలకుం డొక [2]కొండుకకోల చేతఁ
బట్టికొని యేను రక్కసుఁ గిట్టి చంపి
వచ్చెద వత్తు మీ [3]రేడ్వఁగా వలవ దనుచుఁ
గలయ నూరార్చెఁ దన[4]తొక్కుఁబలుకు లొప్ప 263

వ. వానియవ్యక్తవచనంబులు విని యందఱు నేడ్పుడిగిన నయ్యవసరంబునం
గుంతీదేవి వారల డాయం బోయి 264

క. ఏమి యేమితెఱఁగు దీనికి, మొద లెయ్యది నాకుఁ దెల్లముగఁ జెప్పుఁడు తీ
ర్చెద నని విగతాసులఁ దన,మృదువచన[5]ప్రశ్న మనునమృతమున నెత్తెన్ 265

వ. ఇట్లడిగినఁ గుంతీదేవికి నవ్విప్రుం డి ట్లనియె 266

సీ. ఏనేమి సెప్పుదు దీని నెవ్వరికిని మానుషంబునఁ దీర్ప[6]రానిదాని
నయినను జెప్పెదఁ బ్రియహితవచన యీప్రోలికి నామడ[7]నేల నల్ల
యమునానదీగహ్వరమున బకుం డనురక్కసుం [8]డుండు వాఁ డక్కజముగ
నిందుల కాఁపుల నందఱ దొల్లి యిల్వరుస మ్రింగుచు నున్నఁ బరమసాధు

ఆ. లగుధరామరేంద్రు లగణితజపహోము, దానవిధులఁ జేసి వానివలనఁ
గ్రమము వడసి యొక్కసమయంబుఁ జేసి[9]రి,యొనర దానితెఱఁగు వినుము తల్లి.

వ. నిత్యంబు నిలువరుస నొక్కమానిసి రెండెనుపోతులుం బూనినశకటంబున నపరి
మితభక్ష్యపిశితమిశ్రాన్నంబు నించికొని పోయిన దానిని వానిని నయ్యెనుపోతు
లను భక్షించుచు 268

ఆ. మనుజభక్షుఁ డిదియ తనకు [10]నప్పనముగా, నొరులవలనిబాధ నొరయ కుండ
దీనిఁ గాచుచుండు [11]నీనాటిరాజును, దలఁపఁ డసుర నోర్వ బలిమి లేమి. 269

ఉ. పోలఁగ ధర్మశీలుఁ డయి భూరిబలాధికుఁ డైనధారుణీ

---

1 బొరయవు. 2 కొండొక 3 కడలగ. 4 ముద్దు. 5 ప్రచయ ..దేర్చెన్.
6 గా 7 నేల (మేల) నున్న. 8 దుండి. 9 రింద్రొనర. 10 వేతనముగా, జీవితమ్ముగా, వర్తనముగా. 11 నే (నీ) నాటిరాజులు ,రసుర నోర్వ.

పాలకురతిఁ ముక్ [1]వడసి భార్యను బుత్త్రుల నర్థయుక్తితో
నోలిఁ మేలుగాఁ బడసి యాళ్లను నున్నది యట్లు గానినాఁ
డేల గృహస్థవృత్తి సుఖ మేఁగి వనంబున నుక్కి కష్టమే 270

క. అరి యని విప్రులచేతను, ధరణీశులు [2]రూఁకియును మొదలుగాఁ గొన రె
వ్వరు నిష్ప్రాపుఁడు మానిసి, నరిగొనియెడు భక్షణార్థి యై విప్రులచేన్ 271

వ. పెద్దకాలంబునకు నీయిలువరున నేఁడు మాకు వచ్చె నిచ్చలుతవాని నారాక్ష
సునకు భక్ష్యంబుఁగాఁ బుచ్చ నోప నేన పోయెద నని దుఃఖించి పలికిన బ్రాహ్మ
ణునకుఁ గుంతి యిట్లనియె నయ్యా దీనికి సంతాపింప వలవ దీయాపద దలఁ
గునట్టియుపాయంబు గంటి నీకుం గొడు కొక్కరుండ వాఁడును గడుబాలుండు
బలి గొనిపోవ నర్హుండు గాఁడు నా కేవురు గొడుకులు గలరు వారలలో
నొక్కరుం డారక్కసునకు భవదర్థంబుగా బలి గొని పోయెడు ననిన దాని
విన నోడి బ్రాహ్మణుండు చెవులు మూసికొని యిట్లనియె. 272

మధ్యాక్కన అతిథియై వచ్చిన బ్రాహ్మణుగ్ జీవితార్థి నై నాకు
హితముగా రక్కసువాతఁ ద్రోవ నే నెట్లొడంబడుదు
మతి నవమానింపఁ గా దనిన విప్రమరణంబు దలఁచు
టతిపాతకము పాతకములలో బ్రహ్మహత్యయుఁ బెద్ద 273

క ధృతి సెడి వేఁడెడువానిని, నతిథిని నభ్యాగతుని భయస్థుని శరణా
గతుఁ జంపఁగ నొడఁబడు దుర్మతి కిహముం బరముఁ గలదె [3]మదిఁ బరికింపన్.

వ మఱి యాత్మఘాతంబు మహాపాతకంబు దాని కెట్లొడంబడి తంటని యది
యనతిక్రమణీయం [4]బయి యొరులచేతం జేయంబడుటంజేసి నాకుం బాత
కంబు లేదు దానిం జేసినవానికి మహాపాతకం బగుం గావున బ్రాహ్మణహింస
కే నొడంబడనోప ననినఁ గుంతి యిట్లనియె 275

క. ఏనును దీనిన తలఁచి మ,హీసుత విప్రవధ యెద సహింపక మఱి నా
సూను సమర్పించితి మ,త్సూనుం వధింపంగ రక్కసునకు వశంబే. 276

క ఖలు నసుర నోర్వ నోపెడు, బలయుతుఁగా నెఱిఁగి కొడుకుఁ బంచితిఁ గా కి
మ్ముల శతపుత్త్రులు గలధ,న్యుల కైన ననిష్టుఁ డగుతనూజుఁడు గలఁడే. 277

వ ఈతనిచేతఁ దొల్లియుఁ బెక్కండ్రసురలు నిహతు లయిరి వీఁడు మహాబలసం
పన్నుండు మంత్రసిద్ధుం డని భీముం బిలిచి యీ బ్రాహ్మణునాపదం దలఁగి
నాకు మనఃప్రియంబు సేయు మనిన వల్లె యని భీముం డారక్కసుఁ జంపం
బూనె బ్రాహ్మణుండును దనబంధువర్గంబుతో సంతసిల్లె నంత ధర్మార్జుననకుల
సహదేవులు వచ్చి పరమహర్షపరిపూర్ణహృదయుం డై యున్నపవనతనయు

1 కలిగి...ధర్మయుక్తి. 2 పోఁక. 3 మఱి. 4 బయి యప్రతికారం బయి.

నాకారం బుపలక్షించి విస్మితు లగు చుండ ధర్మతనయుం డల్లనం దల్లి కి ని ట్లనియె 278

చ. నరనుతకీర్తి యియ్యనిలనందనుఁ డెవ్వరితోడ నేని భీ
కరసమరంబు సేయ పమకట్టినయట్లు మహోసురాగని
ర్భరమున నున్నవాఁ డితనిభావము సూడఁగ వేఱు వీని సు
స్థిరబలు [1]మీరు పంచితిరొ చెచ్చెరఁ దాన యుపక్రమించెనో. 279

వ. అని యడిగిన ధర్మతనయునకుఁ గుంతీదేవి యీయేకచక్రంబున బ్రాహ్మణుల బకాసురుండు బాధించుటయుఁ దమవిడిసినయింటిబ్రాహ్మణుని కైనయాపదయుం దానిం దీర్పం బవనతనయు బ్రాహ్మణార్థంబుగాఁ దనసమర్పించుటయుం జెప్పిన విని ధర్మజుండు దుఃఖించి యిది యేమిసాహసంబు సేసితి రొడ్లకొడుకులకుంగాఁ దమకొడుకుల విడుచుదుర్బుద్ధులునుంగలరె యిది లోకాచారవిరుద్ధంబు మఱి భీమసేనుఁడు మీకు విడువం దగియెడికొడుకే 280

ఉ. కృతనివిక్రమ మాశ్రయించియకాదె యయ్యెడ లక్కయిల్లు వెల్వడఁగఁ గంటకి మడవిలో నిద్రావశాత్ములమై యున్న మననిద్రఁ జెఱుపఁ గాదని హిడింబు నెఱి గల్గఁ గొనిపోయి యొక్కటి సంపిన దండితశత్రుఁ డీతండ కాఁడె
యితనిబల్మిన కాదె యెంతయు భీతులై ధృతరాష్ట్రనందనుల్ ధృతి దలంక

ఆ. నిద్ర లేక తమకు నిలుచునుపాయంబు, లొండు దక్క వెదకుచున్నవారు
బలియు నిట్టిభీము బ్రాహ్మణార్థమ్ముగా, నసురవాతఁ ద్రోతు రవ్వ యిట్లు. 281

వ. అక్కట దుఃఖాతిశయంబున మతిభ్రమణం బయ్యెం గా కేమి యనినఁ గొడుకునకుఁ గుంతి యి ట్లనియె 282

ఆ. భ్రమవిమోహలోభభయపరిభూత నై, కొడుకు విడువ నంతవెఱ్ఱి నయ్య
యేను భీముశక్తి యెఱుఁగక పంచిన, దానఁ గాను వినుము వీనిశక్తి 283

తే. వీఁడు పుట్టినపదియగునాఁడు పెలుచఁ, బడియె నాచేతనుండి యప్పర్వతమునఁ
బడినపడిఁ జేసి బాలకునొడలు దాఁకి, [2]యచటిరాలెల్ల బెల్లు నుగ్గయ్యెఁ జూవె.

వ. అట్టివజ్రకాయుండు వజ్రధరు నయిన నోర్వనోపునట్టిసమర్థుం డారక్కసున శ్రమంబునం జంపి యిందుల బ్రాహ్మణులబాధ యుడుచుం బవనతనయు నుద్దేశించి సంతాపింప వలవదు మనకు సుఖనివాసంబు సేసి పరమోపకారి యైనయీ బ్రాహ్మణునకుఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయ సమకూరె నూఱడుము 285

సీ. ఉత్తమక్షత్రియుం డొరులదుఃఖంబులు దలఁగంగఁ బుట్టినధర్మశీలుఁ
డలయక మృత్యుభయం బైనచో విప్రుఁ గాంచి సత్పుణ్యలోకములు వడయు
ధన్యుఁ డై క్షత్రియు దయఁ గాచి బుధలోకకీర్తనీయం బగుకీర్తి వడయు
వైశ్యశూద్రులఁ గాచి వసుధాతలస్థితసర్వప్రజానురంజనము వడయు

1 పీఁ. 2 యాతణంబ రా లెల్ల.

ఆ. ననఘ సన్మునీంద్రుఁ డయిన వేదవ్యాసు, వలన దీని నిక్కువముగ వింటి
బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రియము పాయక చేయంగఁ, గాన్పచూవె పుణ్యకర్మఫలము.

క. జననుత బ్రాహ్మణకార్యము, సనఁ జేసిన బ్రాహ్మణప్రసాదంబున నీ
కును నీతమ్ములకును నగు, ననవరతశ్రీసుఖాయురైశ్వర్యంబుల్. 287

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు గుంతీదేవి కారుణ్యబుద్ధికి బ్రాహ్మణభక్తికి ధర్మచిత్త
యగుటకు సంతసిల్లి తానును భీమసేను నియోగించె నంత భీముం డవ్విప్రున
కిట్లనియె. 288

ఆ. కడుపు నిండఁ గుడువఁ గానమి లేయెల్లఁ, గన్ను వొంద కున్నఁ గరము డస్సి
యున్నవాఁడ నాకు నోపుదురేని యా,హారతృప్తి సేయుఁ డట్టు లయిన 289

ఆ. బలము పెద్ద గలిగి పాపిష్ఠు రక్కసుఁ, జంపి యిప్పురమునజనుల కెల్ల
హర్ష మే నొనర్తు ననవుడు విప్రుఁడు, దానుఁ జుట్టములును దక్షిణంబ 290

తరలము పలుదెఱంగులపిండివంటలుఁ బప్పుఁ గూడును నేతికుం
డలు గుడంబు దధిప్రపూర్ణఘటంబులుం గొని వచ్చి యీ
నలఘుసత్త్వుఁడు మారుతాత్మజుఁ డన్నిటన్ [1]గతఖేదుఁడై
బలము గల్గి కడంగె నప్పుడు బ్రాహ్మణార్థము సేయఁగాన్. 291

వ. ఇట్లు భీమసేనుం డిష్టాన్నోపభోగంబునం దృప్తుం డయి భక్ష్యాన్న[2]పూర్ణం
బయినశకటంబు నెక్కి దక్షిణాభిముఖుం డయి బకాసురుం డున్నచోటికిం
జని యార్ద్రశుష్కకళేబరదుర్గంధనిందితం బయినబకస్థానంబు డాయక యెడ
గలిగి యమునాతీరంబున శకటంబు నిలిపి యారక్కసుం బిలుచుచు వానివచ్చు
నంతకు మిన్నకుండనేల యని కాళ్లు మొగము గడిగికొని యాచమించి యా
శకటంబుపయి కూడు గుడుచుచుండె నట బకాసురుండును. 292

ఆ. ప్రొద్దు నేఁడు పెద్దవోయె నిత్యము నిట, తెచ్చి యిచ్చుబలియుఁ దెచ్చియీఁగ
నొల్ల కెలుఁగులిచ్చుచున్నవాఁ డమ్మను,జాధముండు మెచ్చఁ డయ్యె ననుచు.

ఆ. అలిగి యోడు గఱచి యాఁకటి పెలుచన, నిలువ నోప కసుర నింగి దాఁకఁ
బెరిఁగి యరుగుదెంచె భీమరూపంబుతో, నుగ్రభంగి భీముఁ డున్నదెసకు. 294

సీ. చనుదెంచి ముందట శకటంబుపై నుండి యోడక కుడుచుచు నున్నభీము
దవ్వులఁ జూచి నిత్యము నాకు నియమించికొని వచ్చుకూ డేల కుడిచె దీవు
గడుఁ గ్రొవ్వి లేకచక్రంబున[3]వారల కే నింతయొల్లిద మేల యైతి
నని డాయ వచ్చి యయ్యనిలనందనువీఁపుఁ బిడికిటఁ బొడిచిన బెదర కసుర

ఆ. వలను సూడ కొండు వగవక యెప్పటి, యట్ల కుడుచుచున్న నలిగి బకుఁడు
వీని[4]బాగు సూడ వే ఱంచు డాసిన, తరువుఁ బెఱికికొనుచుఁ దాఁకుదెంచె 295

1 గడుతృప్తుఁ. 2 పిశితపూర్ణం 3 పాఱుల. 4 బాస సూడ వేఱం (వెఱఁగం) చు.

వ. అంతకు మున్న భీమసేనుం డంతకూడునుం గుడిచి యనంతబలసమేతుం డై యంతకాకారంబున విల్లసఱచుకొంచి యార్చుచు 296

ఉ. ఇంచుక యేని పాపమున కెన్నఁడు రోయక యెల్లవారి బా
ధించి మనుష్యమాంసములు దించును గ్రొవ్వితి వానినెల్లఁ గ్ర
క్కించెద నీమదాంధ్య ముడిగించెద నిప్పుడ కాలుప్రోలి కే
గించెదఁ జక్కనై నిలువము గిట్టి రణంబున రాక్షసాధమా. 297

భీమసేనుఁడు బకాసురుం జంపుట.

వ. అనుచు సమీరణసుతుండు దనసమీపంబున నున్న విశాలసాలవృక్షంబు పెఱికి కొని రక్కసుపై వైచిన వాఁడును దనచేతివృక్షంబున దాని భగ్నంబుఁ జేసె ని ట్లిరువురు నొక్కవడి వృక్షయుద్ధంబు సేసి యాసన్నమహీరుహంబులు సమసిన మల్లయుద్ధసన్నద్ధు లై 298

చ. పరువడి నొండొరుం [1]బెనఁగి పట్టుచుఁ ద్రోచుచు నీడ్చుచుం బర
స్పరజయకాంక్షు లై బకపాండవవీరులపాదఘట్టనన్
ధరణితలంబు గ్రక్కదలెఁ దన్నికట ద్రుమవల్లు లెల్ల జ
ర్జరితము లయ్యె నిష్ఠురవిశాలశిలల్ నుఱు మయ్యె నయ్యెడన్. 299

ఉ. ఇద్దఱహుంకృతిధ్వనులు నిద్దఱభూరిభుజారవంబు న
య్యిద్దఱముష్టిఘాతజని[2]తేద్ధభయంకరనిస్వనంబు న
య్యిద్దఱపాదఘట్టితమహీరవమున్ విని చూపఱెల్లనుం
దద్దయుభీతి నచ్చటికిఁ దా రెడ గల్గఁగఁ బాఱి రొక్కఁడై 300

వ. ఇట్లు భీమబకాసురు లాసురంబునం బెనంగిన మల్లయుద్ధంబు సేయునెడ 301

క. కడఁగి వృకోదరుఁ డసురం, [3]బడఁగ వడిన్ వైచి వామపాదంబునఁ జే
డ్వడ వానియొమ్ముఁ దాఁచెం, గడుకొని యసురయును లేచి కడు నుద్ధతుఁ డై

క. అనిలసుతుఁ బట్టికొని పెల్చన ద్రోచి కడంగి కనకశైలనికుంజం
బునుబోనివానివక్షముఁ, దనదృఢతరముష్టిఁ బొడిచెఁ దద్దయు నలుకన్. 303

వ. భీముండు [1]వాని హీనసత్త్వుంగా నెఱింగి సురహస్తిహస్తానుకారంబు లైనసవ్యదక్షిణహస్తంబుల నమ్మనుజకంటకుకటికంఠప్రదేశంబులు వట్టికొని. 304

ఉ. దారుణజానుదండమున దండధరప్రతిముండు భీకరా
కారుఁడు వానివీఁపు విఱుగం బొడిచెం బిశితంబుతో నవ
ద్వారములన్ మహారుధిరధారలు బోరన నొల్కి మాంసపం
కారుణవారి[5]ఘోరనదు లై పఱవన్ విపినాంతరంబునన్. 305

వ. ఇట్లు బకాసురుండు భీముచేత నిహతుం డయి విగతజీవితుం డగు చుండి యఱ

1 దిగిచి. 2 తేతర (ంత) దారుణ. 3 బడఁగా ధర, 4 వాని పోటునం జేసి. 5 పూర.

చిన నమ్మహాధ్వని విని వానిబాంధవు లైనరక్కసులు పెక్కండ్రు పఱతెంచిన
వారలం జూచి భీముం డి ట్లనియె 306

తే. ఇంక నెవ్వండు రక్కసు లిద్ధరాత్మ,నట్లు మనుజులఁ దినకుండుఁ [1]డడరి మనుజ
భక్షణము సేసితిర యేని బకునియట్లు, చత్తు రని రక్కసులకెల్లఁ జాటె వినఁగ.

వ అంత నారాక్షసులు భీతు లై భీముచేసినసమయంబున కొడంబడి నాఁటంగోలె
నేకచక్రనివాసులకు నుపద్రవంబుఁ జేయ నోడి రట్లు భీముండు బకాసురుంజంపి
వానిం జంపుట జగద్విదితంబుగాఁ దత్కళేబరం బీడ్చుకొని వచ్చి నగరద్వార
సమీపంబున వైచి యందులవిప్రులకు సంతోషంబు సేసి నిజనివాసంబునకుం
జని తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దల్లికి సహోదరులకుం జెప్పి యున్నంత. 308

ఉ నీఁ డొకమంత్రసిద్ధు డగువిప్రుఁ డసాధ్యబలుఁ డ్ బకాసురుఁ డ్
నేఁ డనిఁ జంపెనట్టె యితనిం జని చూతమ యంచుఁ జెచ్చెరం
బోఁడిగ వేత్రకీయమునభూసురు లాదిగ వచ్చి చూచి ర
వ్వాఁడిమగంటిమిఁ డ్ వెలయువాని వృకోదరు నెల్లవారలున్ 309

క అని యిట్లు పాండునృపనం,దనులచరిత్రంబు సెప్పెఁ దా వైశంపా
యనుఁడు జనమేజయున కని, జనవినుత చరిత్ర పాత్ర సౌజన్యనిధీ 310

క. [2]మలహారినాథ విలస, చ్చళుక్యకులతిలక రాజసర్వజ్ఞ రిపు
ప్రలయప్రతాప పరనృప, లలనాననకమలహరిణలాంఛనమూర్తీ 311

మాలిని ప్రణమదఖిలధాత్రీపాలకాలోలచూడా
మణిగణకిరణశ్రీమండితాంఘ్రీ నరేంద్రా
గ్రణి నిఖిలమహీరక్షామణీ రాజనారా
యణ విమలమతీ శీతాంశువంశప్ర[3]కాశీ 312

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతం
బునం దాదిపర్వంబున కుమారాస్త్రవిద్యాసందర్శనంబును ద్రుపదగ్రహణ
మోక్షణంబును దుర్యోధనుదుర్మంత్రంబును వారణావతయాత్రయు జతుగృహ
దాహంబును విదురోపదిష్టద్వారంబునం బాండవాపక్రమణంబును హిడింబు
వధయును హిడింబావివాహంబును ఘటోత్కచసంభవంబును విప్రగృహంబున
నజ్ఞాతచర్యయును బకాసురవధయును నన్నది షష్ఠాశ్వాసము

---

1 నదియుం మనుజ..,సేసి రేనియు 2 మలయహరి, 3 కాశా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - సప్తమాశ్వాసము

రాజరాజవీర
శ్రీరమణీరమ్య గంధసింధురహయశౌ
ర్యౌదార్యదక్ష దక్షిణ
శారిదయాలబ్ధసుస్థిరైశ్వర్యపదా 1

ధృష్టద్యుమ్నద్రౌపదుల యుత్పత్తివృత్తాంతము.

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు విప్రవేషంబున నేకచక్రపురంబునందు వేదాధ్యయనంబు సేయుచు విప్రగృహంబున నున్నకొన్నిదినంబులకు నొక్కబ్రాహ్మణుండు ద్రుపదుపురంబుననుండి చనుదెంచి విశ్రమార్థి యైన నాగృహస్థుండు వాని నభ్యాగతపూజల సంతుష్టుం జేసి యున్నంతఁ గుంతీదేవి కొడుకులుం దాను నవ్విప్రు నతిప్రీతి నుపాసించి యయ్యా మీర లెందుండి వచ్చితి రేదేశంబులు రమ్యంబు లెందుల రాజులు గుణవంతు లని యడిగిన నవ్విప్రుం డిట్లనియె. 2

చ. సొలయక యెల్లదేశములుఁ జూచితి [1]నెందుఁ బ్రసిద్ధులైన రా
జులసుచరిత్రసంపదలుఁ జూచితి నాద్రుపదేశుదేశముం
బోలుపున నొండుదేశములు పోల్పఁగ నెవ్వియు లేవు సద్గుణం
బులఁ బతు లెవ్వరుం ద్రుపదుఁ బోలఁగ లేరు ధరాతలంబునన్. 3

వ. అద్రుపదుండు తనకూఁతు నగ్నికుండసముద్భవ యైనదాని నయోనిజ నగణ్య పుణ్యలావణ్య గుణసమన్విత [2]ననురూపుఁ డైన రాజపుత్త్రునకు వివాహంబు సేయం గానక స్వయంవరంబు రచియించుచున్నవాఁ డనినం గుంతియు ధర్మతనయుండును విస్మితులై యది [3]యేమికారణంబున నయోనిజ యయ్యె నక్కన్య

1 నందు 2 నభిమతరూపసంపన్నుం. 3 'ఏమిగారణంబు' అనియే పలుప్రాంతప్రతులు.

నెవ్విధంబున ద్రుపదుండు వడసె దీని సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పు మనిన నవ్విప్రుం
డు వారల కి ట్లనియె 4

సీ. ఆది భరద్వాజుఁ డనుమునికలశంబునం దుద్భవించినయనఘమూర్తి
ద్రోణుండు మఱి పృషతున కుద్భవించిన ద్రుపదుండు నొక్కటఁ దోడఁగి యిష్ట
సఖు లయి వేదముల్ సదివి ధనుర్వేద మగ్నివేశులతోడ నర్థిఁ గఱచి
చని ద్రుపదుండు పాంచాలభూములకు రాజైన భారద్వాజుఁ డతనికడకు

ఆ. నరిగి వానిచేత నవమానితుం డయి, హస్తిపురికి వచ్చి యఖిలకురుకు
మారవరుల నెల్ల మానుగా [1]శస్త్రకోవిదులఁ జేసె లోకవిదితయశుఁడు. 5

వ. ఇట్లు దనవలన విలువిద్య గఱచినపాండవకౌరవకుమారులం జూచి ద్రోణుండు
నా కవమానంబు సేసినయప్పాంచాలు నోడించి పట్టికొని తెం డిదియ నాకు
గురుదక్షిణ యగు నని పంచిన వల్లె యని యందఱు నాద్రుపదుపయిం బోయి
వానిచేత నిర్జితు లయిన నర్జునుండు ద్రుపదుతోడ మహాయుద్ధంబు సేసి వానిం
బట్టికొనివచ్చి ద్రోణున కొప్పించిన నతండును 6

ఆ ఉల్లసంబు లాడి యోడకు పొ మ్మని, ద్రుపదు విడిచి పుచ్చె ద్రోణుచేత
నట్లు విడువఁబడి[2]యు నవమానతప్తుఁ డై, పృషతనందనుండు పెద్ద యలిగి 7

వ రణరంగంబున ద్రోణు వధియించునట్టికొడుకు నర్జుననకు దేవి యగునట్టి
కూఁతునుం బడయుదు నని బ్రహ్మవిదు లయినబ్రాహ్మణులనివాసంబులకుం జని
నిత్యంబును బ్రాహ్మణోపాస్తి సేయుచు నొక్కనాఁడు గంగాకూలంబునందు
వానప్రస్థవృత్తినున్నయాజోపయాజు లనువారినిద్దఱ ననవరతవ్రతవ్యాసక్తులం
గాశ్యపగోత్రులం గని వారికి నమస్కరించి యందుఁ గొండుక యయ్యును దపో
మహిమ నెవ్వరికంటెఁ బెద్దయైనవాని నుపయాజు నుపాసించి యి ట్లనియె 8

క మునినాథ నాకు సత్సుత, జననం బగునట్టిక్రతువు సద్విధిఁ గావిం
చినఁ గృతకృత్యుఁడ నగుదుం, గొను మిచ్చెద నీకు లక్ష[3]గోధేనువులన్ 9

వ. అనిన నుపయాజుం డే నిట్టి ఫలంబు నపేక్షింప నెవ్వరేని ఫలార్థు లగుదు
రందుల కేగు మనిన ద్రుపదుండు వెండియు వానిన యొక్కసంవత్సరం
బారాధించిన నమ్ముని వాని కి ట్లనియె 10

తే అనఘచరితుఁడు మాయన్న వనములోనఁ
జనుచు నొక్కనాఁ డొక్కపం డోనరఁ గాంచి
కొనియె శుచి యగు శుచియుఁ గా దని యెఱుంగఁ
బ శనిభూమితలంబుపైఁ బడినదాని 11

వ ఫలార్థి యయినవాఁడు తత్ఫలానుబంధంబు లయినదోషంబులు పరికింపండు
గావున నమ్మునివరుండు నీయభిమతంబు సేయుం బొమ్మనిన ద్రుపదుం డరిగి సంహి

1 శస్త్రాస్త్ర. 2 తదవ. 3 గోధనచయమున్.

తాధ్యయనాగ్నిహోత్రాదు లయినపంచమహాయజ్ఞంబులు సేయుచు శిలోంఛ
వృత్తి [1]భైక్షసంధారితకుటుం[2]బభారుండై ఘోరతపోవృత్తి నున్నయాజుం గని
నమస్కరించి యిట్లనియె 12

క. మునివర నాకు పత్నుత, జననం బగునట్టిక్రతువు సద్విధిఁ గావిం
చినఁ గృతకృత్యుఁడ నగుదుం, గొను మిచ్చెద నీకు లక్షగోధేనువులన్ 13

వ అని ప్రార్థించి వెండియు నాద్రుపదుండు యాజున కిట్లనియె 14

క. భారతవంశాచార్యుఁడు, భారద్వాజుండు నాకపాయము సేసెన్
ఘోరాజి నతని నోర్చున,పారపరాక్రము సుపుత్త్రుఁ బడయఁగ వల[3]యున్ 15

క [4]షడరత్నిధనుర్ధరుఁ డె,య్యెడ నజితుఁడు గాన వాని హీనుంగాఁ జే
యు డు నాకుఁ జతుర్వర్గము, వడయుట యని పృషతసుతుఁడు ప్రార్థించె మునిన్.

వ అయ్యాజుండును యాజకత్వంబున కొడంబడి నీకోర్కికిం దగినయట్టికొడుకునుం
గూఁతునుం బుట్టుదు రోడకుండు [5]మని యజ్ఞోపకరణద్రవ్యంబులు సమకట్టికొని
యథావిధి నుపయాజుండు సహాయుండుగా సౌత్రామణి యయినకోకిలాదేవి
పత్నిగా ద్రుపదునకుం బుత్త్రకామేష్టి సేయించిన నందు మంత్రాహుతులం
దృప్తుం డయినయగ్నిదేవువలన 17

క. జ్వాలాభీలాంగు డు కర,వాలబృహచ్చాపధరుఁడు వరవర్మకిరీ
టాలంకారుఁడు వహ్నియ, పోలె రథారూఢుఁ డొక్కపుత్త్రుఁడు పుట్టెన్. 18

వ మఱియు 19

తరలము కులపవిత్రసి తేతరోత్పలకోమలామలవర్ణ యు
త్పలసుగంధి లసన్మహోత్పలపత్త్రనేత్ర [6]యరాళకుం
తలవిభాసిని దివ్యతేజముఁ దాల్చి యొక్కకుమారి ద
జ్జ్వలనకుండమునందుఁ బుట్టెఁ బ్రసన్నమూర్తి ముదంబుతోన్ 20

వ ఇట్లు పుట్టినకొడుకునకుం గూఁతునకు ధృష్టద్యుమ్నుండును గృష్ణయు నను
నామంబు లాకాశవాణి జన[7]వినుతంబుగా నుచ్చరించె నట్లు ద్రుపదుండు లబ్ధ
సంతానుం డయి సంతసిల్లి యాజునకు యథోక్తదక్షిణ లిచ్చి బ్రాహ్మణులం
బూజించి ధృష్టద్యుమ్నుని ధనుర్వేదపారగుం జేయించి యున్నంత నక్కన్య
యిపుడు [8]వివాహప్రాప్త యయిన 21

ద్రౌపదీవివాహప్రయత్నము

ఉ మానితు లైనపాండవకుమారులుఁ గుంతియు లక్కయింట ను
గ్రానలదగ్ధు లై రని ధరామరముఖ్యు లెఱింగి చెప్పఁగా

---

1 భైక్షఫలాశన (సంభావిత) 2 బా (బ) ధారిం. 3 తున్. 4 కడుగర్వి. వా
ర్యొడ... గానిసుతు నహీనుంగా. 5 మనిన ..ద్రుపదుండు-ఈపాఠ మసంగతమే. 6 మదాళి.
7 విదితం. 8 వివాహ సమయోచిత.

నానరనాయకుండు విని యాతతశోకమహానలజ్వాల
న్మానసుఁ డయ్యె బంధుజనమంత్రిపురోహితవిప్రసన్నిధిన్ 22

వ. మఱియును. 23

సీ. ఇంద్రసమానున కిందీవరశ్యామ సుందరాంగున కింద్రనందనునకు
దేవిఁగాఁ బ్రతితో దీని నీఁ గాంచితి నని యున్నచో విధాతృవశ నిట్లు
పాడియె విఘ్న మాపాదింప నమ్మహాధ్వరమునఁ బుట్టినసరసిజాక్షి
నే నెట్టు లొరులకు నీ నేర్తు నని దుఃఖపరవశుఁ డయి యున్నధరణిపతికిఁ
ఆ. దత్పురోహితుండు దా నిట్టు లనియె న,ప్పాండవులనుగుఱిచి బహు[1]విధంబు
లగునిమిత్తములు నయంబునఁ జూచితి, నెగ్గు లేదు వారి కెల్ల లగ్గు 24

వ. తొల్లి దేవేంద్రుండు గొండొక కాలం బదృశ్యుం డై యుండిన నతనిం గానక
శచీదేవి శోకింపం బోయిన నుపశ్రుతిం జేసి బృహస్పతి దానికి దేవేంద్రాగమ
నంబు సెప్పె నని వేదవచనంబుల వినంబడుం గావున నేను నుపశ్రుతిం జూచితి
నిది దప్పదు పాండవులు పరలోకగతులు గారు పరమానందంబున నున్నవారు
వార లెందుండియు నిందులకు వత్తురు నీవును సుచిత్తుండ వయి స్వయంవరం
బిప్పురంబున ఘోషింపం బంపు మిది కన్యా[2]దానంబునందు రాజులకు శాస్త్ర
చోదితం బనినం బురోహితువచనంబునం జేసి యాఱడి ద్రుపదుండు నేఁటికి
డెబ్బదియే నగుదివసంబునం బౌషమాసంబున శుక్లపక్షంబున సప్తమియు
రోహిణినాఁడు స్వయంవరం బని ఘోషింపం బంచి 25

క. ఎవ్వరికిని మోపెట్టను, దివ్వను శక్యంబు గానిదృఢకార్ముకముం
దవ్వై దివమునఁ దిరిగెడు, నవ్విలసత్కనకమత్స్యయంత్రముఁ జేసెన్. 26

క. ధరణిఁ గలరాజు లెల్లను, బురుడునఁ గాంపిల్యనగరమున కరిగెద రొం
డొరులం గడవఁగ నని భూ,సురవరుఁ డెఱిఁగించెఁ బృషతసుతుకథ యెల్లన్. 27

వ. దాని విని పాండునందను లందులకుం బోవ నున్నఁ గొడుకులయభిప్రాయం
బెఱింగి కుంతీదేవి యి ట్లనియె 28

క. కడుఁ బెద్దకాల ముండితి, మొడఁబడి [3]యిం దెంతకాల మున్నను మన క
య్యెడులాభ మేమి మఱి యెప్పుడు నుచితమె యొరులయిండ్లఁబొత్తున నుండన్.

వ. దక్షిణపాంచాలంబు గరంబు రమ్యం బనియును బాంచాలపతి పరమధార్మికుం
డనియును వింటిమి మఱి యట్లుం గాక 30

క. అడుగకయు విప్రవరులకు, నడరఁగ నద్దేశమున గృహస్థులు భక్తిం
గుడువఁగఁ బెట్టుదు రెప్పుడుఁ, గడుహృద్యము లయినమోదకంబులతోడన్

వ. అందులకుం బోవుద మనినం గొడుకు లెల్ల వల్లె యని మీపంచినవిధంబ చేయం
గలవార మని యొడంబడి తమయున్నయింటిబ్రాహ్మణున[4]కుం జెప్పి వీడ్కొని.

1 ఫలంబు. 2 దానంబుకంటె...చోదితధర్మం 3 యి ట్లింత. 4 కొడంబడం జెప్పి.

పాండవులు ద్రుపదుపురంబున కరుగుచు వ్యాసమహర్షిం గనుట.

చ. ఉరుసరసీవనంబులు మహోగ్రనగంబులు నేఱులుఁ సుదు
స్తరవిపినంబులుం గడచి ధన్యులు పాండుకుమారకుల్ నిరం
తరగతి నేఁగుచుం గనిరి ధర్మసమేతుఁ బితామహుం దమో
హరు హరిమూర్తి నార్తిహరు నాదిమునీంద్రుఁ బరాశరాత్మజున్. 33

వ. కని వినయమ్మున నమ్మునీంద్రునకు [1]నందఱు నమస్కారంబు సేసిన వారలం జూచి కరుణారసపూరితాంతఃకరణుం డయి వ్యాసభట్టారకుం డిట్లనియె. 34

క. ధర్మసుతుఁ డున్నచోటను, ధర్మువునకు హాని గలదె ధారుణి నైనన్
ధర్మువ తాత్పర్యముగా, నిర్మలమతి నెగడునది వినీతాత్ములరై 35

సీ. తా నొక్కమునికన్య దనకర్మ[2]వశమునఁ బతిఁ బడయంగ నోపక యుపేత
దౌర్భాగ్యయై ఘోరతప [3]మొనరించిన దానికి శివుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యె
వేఁడుము వర మన్న వేడ్కతోఁ బతిదాన మని యేనుమాఱు లయ్యబల [4]వేఁడె
న ట్లేని నీకు దేహాంతరంబునఁ బతు లగుదు రేవురు పరమార్థ మనియు

ఆ. హరుఁడు కరుణ నిచ్చె నది యిప్డు పాంచాలపతికిఁ గృష్ణ యనఁగఁ బంకజాక్షి
యుద్భవిల్లె పెరుఁగుచున్న ది తత్స్వయంవరము సేయుచున్నవాఁడు వాఁడు.

వ మీరు ద్రుపదుపురంబునకు నరుగునది యందు మీకు లగ్గగు నని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుం డరిగినఁ బాండునందనులు జననీసహితం బనవరతంబు రాత్రులుం బగళ్లును బయనంబు వోవువా రొక్కనాఁ డర్ధరాత్రంబున గంగయందు సోమశ్రవం బనుతీర్థంబున స్నానార్థులై యర్జునుండు ప్రకాశార్థంబును రక్షణార్థంబునుం గా నొక్కకొఱవి సేతఁ బట్టుకొని ముందఱం బోవ నందఱు నరుగు నెడ నంగారపర్ణుఁ డనుగంధర్వుం డంగనాసహితంబు గంగకు నంతప్రొద్దు జలక్రీడార్థంబు వచ్చినవాఁ డప్పాండవులపాదధ్వని విని యలిగి విల్లు గొని గుణధ్వనిఁ జేసి వారి కిట్లనియె 37

క. ఇల నర్ధరాత్రమును సం,ధ్యలు రెంటను భూతయక్షదానవగంధ
[5]ర్వుల త్రిమ్మరియెడుప్రొద్దులు, వెలయఁగ నిం దవనిచరులు వెఱతురు నఁవన్.

అర్జునుఁ డంగారపర్ణుని జయించుట

వ. ఇవ్వేళలయందుఁ గ్రుమ్మరియెడువారి నెంత బలవంతులనైనను రాజుల నయినను నిగ్రహింతుము నన్ను డాయకుం డెడ గలిగి పొం డే నంగారపర్ణుం డనుగంధర్వుండఁ గుబేరసఖుండ నెప్పుడు నిందు విహరించుచుండుదు న న్నెఱుంగ గ యివ్వనంబును [6]గంగాతీరంబును నంగారపర్ణంబులు నా జగద్విదితంబులు గాన మానవులు సొర నోడుదు రనిన వాని కర్జునుం డిట్లనియె. 39

---

1 నమస్కరించి కృతాంజలులై యున్నవారలం. 2 ఫలమున. 3 మొప్పఁ జేసిన. 4 వేఁడ. 5 ర్వులు గ్రుమ్మఱియెడు; 6 గంగయు.

క. నడురేయి సంధ్యలందును, నడవఁగ నోడుదు రశక్తనరు లారులు భయం
బడు[1]దుమె యే మెయ్యెడ నెప్పుడు నడతుము యధికశక్తిపురుషుల మగుటన్

క. అడవులు నేఱులు [2]నివి నీ, వడసినయవి యట్లె పుణ్యభాగీరథి యి
ప్పుడమిఁ గలజనుల కెల్లను, నెడపక సేవ్యంబ కాక యిది నీయదియే. 41

సీ. హైమవతోత్తుంగహేమశృంగంబున నుండి భూమికి వచ్చి యుదధిఁ గూడె
గంగ నా [3]నేడుదెఱంగుల నదియు మందాకిని నా సత్పథంబునందు
సురసిద్ధమునివియచ్చరసేవ్య యయ్యె న[4]య్యధమలోకంబునయందు భోగ
వతి యన నొప్పె నున్నతి నిట్లు త్రిభువనపావని యైన యిప్పరమమూర్తిఁ

ఆ. బార్వతీశమకుటబంధబంధురతరా, వాస గంగ నాడ వచ్చి నీవు
వలవ దనిన నుడుగువారము గాము నీ, విఫ్నవచనములకు వెఱతు మెట్లు. 42

వ అనుచు నిజజననీభ్రాతృసహితుం డయి గంగాభిషేకార్థంబు చనుదెంచునయ్య
ర్జునుపయి నంగారపర్ణుం డతినిశితసాయకంబు లేసిన నర్జునుం డలిగి తనచేతికొ
ఱవి విదిర్చి యయ్యమ్ములు దన్నుం దాఁక కుండం గాచికొని వాని కి ట్లనియె.

ఆ వెడఁగ యిట్టి[5]పాటివెఱపించుటలును మాయలును నేమిసేయు నస్త్రవిదులఁ
బెక్కు లయ్యు నిబిభీషికల్ నుఱువులు, విరియునట్టు లిందు విరియుఁ జూవె 44

సీ. అగ్నిదేవుండు బృహస్పతి కిచ్చె మున్నతఁడు భరద్వాజుఁ డనఁగఁ బరఁగు
ముని కిచ్చె నమ్మహాముని భార్గవున కిచ్చె భార్గవుండును గుంభభవున కిచ్చె
నమ్మహాత్ముండు నా కతిదయ నిచ్చె నియ్యనలాస్త్ర మని దాని నమ్మహోగ్ర
గంధర్వుపై వైచె ఘనుఁ డింద్రసుతుఁ డంతఁ దద్రథం బప్పుడ దగ్ధ మయిన

ఆ. నగ్నిదాహభీతి నంగారపర్ణుండు, బమ్మరిల్లి నేలఁ బడిన వానిఁ
గొప్పు వట్టి యీడ్చికొని వచ్చె ధర్మజు, కడకు నింద్రసుతుఁడు కడిమి మెఱసి.

క వానిమనోవల్లభ కుంభీనసి యనునది గరంబు భీతి నశేషో
ర్వీనాథులార దయఁ బతి, దానము నా కిండు మీకు ధర్మువు పెరుఁగున్ 46

క అని యఱచు చున్న దానికి, ననఘుఁడు గరుణించి పాండవాగ్రజుఁ డయ్య
ర్జునుఁ జూచి వీని విడువుము, యని [6]నోడినవాని హీను నయశోవీర్యున్. 47

ఆ. అనిన నరుఁడు వల్లె యని వాని కనియె గంధర్వ నిన్నుఁ గరుణ ధర్మరాజు
గురుకులేశ్వరుం డశరణశరణ్యుండు, విడువఁ బనిచె నింక వెఱవ కుండు. 48

1 దురు మే. 2 నీవని (నిడ నీ) వడసినయవి యెట్లు 3 'మూఁడుదెఱంగుల' ఇది సప్తతిపాఠము. సం భా. 'పురా హిమవతశ్చైషా హేమశృఙ్గాద్వినిస్సృతా, గఙ్గా గత్వా స ముద్రామ్భః సప్తధా సమపద్యత. గఙ్గాంచ యమునాం చైవ పక్షజాతాం సరస్వతీమ్, రథస్థాం స రయూంచైవ గోమతీం గణ్డకీం తథా అపర్యుషిత పాపాస్తే నదీ స్సప్త పిబన్తియే' 4 య్యురగ లో (కంబున నొనర) కమునఁ బెంపొంది...యిప్పరమ (తీర్థ మంధకారిమకుట) నదిని బార్వతీశ మకుట. 5 దా. 6 నుడివె నవార్యవీర్య నాయతశౌర్యున్; నోడిన...నపగతశౌర్యున్.

వ. అని వాని నాశ్వాసించి మందల విడిచిన నట్లు నిర్జితుండై యర్జునున కింగారపర్ణుం డి ట్లనియె. 49

మ. అని నీచేతఁ బరాజితుండ నయి నాయంగారపర్ణత్వ మిం
కను దాల్పన్ మది [1]నంత నిస్త్రపుఁడనే గర్వం బడంగన్ రణం
బున ము న్నోడియుఁ బూర్వనామమునఁ బెంపున్ గర్వముం దాల్చువాఁ
డనఘా సత్సభలందు మెచ్చఁబడునే హాసాస్పదీభూతుఁడై 50

వ. నీయాగ్నేయాస్త్రంబున దగ్ధరథుండ నయ్యును గంధర్వమాయ ననేకరత్నవిచిత్రితం బైనరథంబు వడసి యిది మొదలుగాఁ జిత్రరథుండ నయ్యెద నీపరాక్రమంబునకు మెచ్చితి నీతోడిసఖ్యంబు నా కభిమతం బయినయది నాతపంబునం బడయంబడినచాక్షుషి యనువిద్య నీకిచ్చెద దీనిం దొల్లి మనువువలన సోముండు వడసె సోమునివలన గంధర్వపతి యయినవిశ్వావసుండు వడసె నాతనివలన నేను బడసితి నెవ్వం డేని మూఁడులోకంబులుం జూడ నిచ్ఛగించు నాతండు దనయిచ్ఛకుం దగ నివ్విద్యపెంపున సర్వంబునుం జూచు నేము దీననచేసి కాదె మానవులకు విశేషుల మై వేల్పులచేత శాసింపంబడక జీవించెద మిది కాపురుషప్రాప్తం బై ఫలియింపదు నీవు తాపత్యవంశవర్ధనుండవు మహాపురుషుండవు నీకు సఫలం బగు నీదివ్యవిద్య గొను మిచ్చెద దీనిఁ గొనునప్పుడు షణ్మాసవ్రతంబు సేయవలయు నీవు నాకు నాగ్నేయాస్త్రం బిచ్చునది మఱి మహాజవసత్త్వంబులుఁ గామవర్ణంబులుఁ గామగమనంబులు నయిన గంధర్వహయంబుల మీ కేవురకుం జెఱు నూఱేసి యిచ్చెద. 51

సీ. వృత్రుపై గీర్వాణవిభుఁడు మున్ వజ్రంబు వైచిన నది వానివజ్రకఠిన
పటుమస్తకంబునఁ బడి పాతరయమునఁ బదివ్రయ్య లైనఁ దద్భాగచయము
క్రమమున బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్ఛూద్రులయందు వేదంబును నాయుధమును
హాలము శుశ్రూషయు నయ్యె వజ్రంబున వాహంబులందు జవంబు నయ్యె
తే. నట్టిజవమున నభిమతం బగుచునున్న, యట్టిహయసమూహంబయ్యె యవనిపతుల
కఖిలభువనముల్ రక్షించునపుడు సకల, సాధనములలో నుత్తమసాధనంబు 52

వ. అనిన వాని కర్జునుం డి ట్లనియె. 53

ఆ. ఎంతమిత్రు లైన నెన్నండు నొరులచే, విద్యయును [2]జయంబు విత్తచయము
గొనఁగనొల్ల నాకుఁ[3]గీర్తిని యనలాస్త్ర, మనఘ నీవు గొనుము హయము లిమ్ము.

వ. నీతోడ బద్ధసఖ్యంబుఁ జేసెద మఱి మముఁ బరమధార్మికులం బరమబ్రహ్మణ్యుల నేమికారణంబున నుదరి పలికి తనిన గంధర్వుం డి ట్లనియె. 55

క. విమలము లయి లోకత్రితయమునఁ బ్రవర్తిల్లు మీమహాగుణములు ని

1 లజ్జితుండనయితిన్ బడంగన్. 2 శ్రుతంబు, శుభంబు. 3 'ఏసి' ఇది కళ. ద్రుతప్రకృతికముగాఁగూడఁ గొన్నియెడలఁ గానంబడియెడి.

త్యము విందు నారదప్రముఖమునీశ్వరసిద్ధసాధ్యగణములవలనన్ 56

క. మేరునగోత్తంసమహీ,భారధురంధరుల మిమ్ముఁ బాండవుల గుణో
దారుల ధీరుల నెఱుఁగని,వా రెవ్వరుఁ గలరె భరతవంశోత్తములన్. 57

వ ఏను మిమ్ము నెఱింగియు మీకు నగ్నిపరిగ్రహంబును బ్రాహ్మణసంగ్రహంబును
లేమిం జేసి పరుసంబులు పలికితి మఱియును 58

ఉ ఇంతులగోష్ఠి నున్నయతఁ డెంతవివేకము గల్గె*నేని య
త్యంతమదాభిభూతుఁ డగు ధర్మువు దప్పఁ బ్రియం బెఱుంగఁ డే
నెంతవివేకి నయ్యును సహింపక యింతులయొద్దఁ బల్కితిఁ
వింతయె కామశక్తి యుడివింపఁగ శక్యమె యెట్టివారికిన్. 59

క సుర[1]గరుడవిహోరగయ,క్ష రాక్షసపిశాచభూతగంధర్వులు నో
పరు ధిక్కరింప బ్రాహ్మణ, పురస్కృతులఁ బుణ్యమతుల భూతలపతులన్ 60

సీ అనవద్యు వేదవేదాంగవిశారదు జపహోమయజ్ఞప్రశస్తు సత్య
వచను విప్రోత్తము వర్గచతుష్టయసాధనసఖు సదాచారు సూరి
సేవ్యుఁ బురోహితుఁ జేసినభూపతి యేలు నుర్వీతలం బెల్ల నిందుఁ
బరలోకమునఁ బుణ్యపరులలోకంబులు వడయు జయస్వర్గఫలము సూవె

ఆ. రాజ్య మదియు నుర్వరాసురవిరహితుఁ, డయినపతికిఁ గేవలాభిజాత్య
శౌర్యమహిమఁ బడయ సమకూరునయ్య తా,పత్య నిత్యసత్యభాషణుండ 61

వ. మీరు ధర్మానిలశక్రాశ్వినులవరంబునం బాండురాజునకుం గుంతికిం బుట్టిన వా
రలు ధర్మవిదులరు వేదవేదాంగధనుర్వేదపారగుం డయినభారద్వాజుశిష్యుల
రఖిలలోకహితులరుం గావునం బురోహితరహితుల రై యుండఁ దగదు 62

ఆ పాండుపుత్త్ర నీవు బ్రహ్మచర్యస్థుండ, వగుటఁ జేసి మన్మథార్తు నన్ను
నోడిచి తెందు రాత్రి యుద్ధంబు నేసి కా,మోపభోగనిరతుఁ డోటు వడఁడె

వ. మఱియుఁ గామప్రవృత్తుం డయ్యును మహీపతి మహీసురవరపురస్సరుం డగు
నేని యెల్లయుద్ధంబుల శత్రుల జయించు 64

ఉ. వేదము వేదియుం గలుగు విప్రవరేణ్యుఁ డగణ్యపుణ్యసం
పాది పురోహితుం డయినఁ బాపము వొందునె భూపతిం బ్రతా
పోదయ కాన మీ దగుగుణోన్నతికిం దగ ధర్మతత్త్వసం
వేదిఁ బురస్కరింపుఁడు పవిత్రచరిత్రు మహీసురోత్తమున్ 65

తే. అనిన వానికి నర్జునుం డనియె మమ్ము, ననఘ తాపత్యు లని పల్కి తతిముదమున
నేము కౌంతేయులము మఱియెట్లు సెప్పు,మయ్య తపతి కపత్యుల మైన తెఱఁగు

---

* ఒండు రెండు ప్రతుల ద్రుతప్రకృతికముగా నున్నది. 1 ఖచరయక్షరాక్షస, గరుడోరగ సిద్ధసాధ్య.

తపతీసంవరణోపాఖ్యానము

వ అనిన నర్జునునకు నంగారపర్ణుం డి ట్లనియె. 67
సీ ఆదిత్యునకుఁ బుత్త్రి యనఘ సావిత్త్రికి ననుజ యుత్తమలక్షణామలాంగి
తపతి యన్కన్యక ధవళాయతేక్షణ యౌవనసంప్రాప్త యైన దానిఁ
జూచి యక్కన్యకసురుచిరగుణముల కనుగుణుం డగునిర్మలాభిజాత్యుఁ
బతి నెవ్విధంబునఁ బడయుదునో యని తలఁచుచు నున్నయత్తపనుగుఱిచి
ఆ. భక్తిఁ దపము సేసెఁ బ్రభుఁ డజామీఢనందనుఁడు భరతకులుఁడు ధర్మవిదుఁడును 68
సర్వగుణయుతుండు సంవరణుం డను, వాఁడు కృతజపోపవాసవిధుల
చ. గగనమునందు నెందు నధికప్రభ నేను వెలుంగునట్టు లి
జ్జగతిఁ బ్రసిద్ధుఁ డై వెలుఁగుసంవరణుండ మదీయపుత్త్రికిం
దగుపతి వీని కిచ్చెద ముదంబున నీలలితాంగి నంచు మా
నుగ నెడ నిశ్చయించెఁ దపనుండు దదీయతపఃప్రసన్నుఁ డై 69
వ అంత నొక్కనాఁడు సంవరణుండు మృగయావినోదార్థి యయి వనంబునఁ
బరిభ్రమించి యధికక్షుత్పిపాసాపీడితపతితతురంగుం డయి యేకతంబ పాద
చారి యై చని యొక్కపర్వతవనోద్దేశంబునందు. 70
క కనియె నొకకన్యఁ గోమల, కనకప్రభ నిజశరీరకాంతి నుపాంతం
బున వృక్షలతావలిఁ గాంచనమయముగఁ జేయుచున్నచంద్రనిభాస్యన్ 71

సంవరణుండు దపతిం జూచి మోహించుట.

వ కని యనిమిషలోచనుం డయి మనంబున ని ట్లని వితర్కించె. 72
సీ త్రిభువనలక్ష్మి యేతెంచి యేకాంత మి ట్లీలోకో యున్నది యివ్వనమున
గగనమణిప్రభ గగనంబునందుండి యవనీతలప్రాప్త యయ్యె నొక్కొ
శంభుండు లావణ్యసద్గుణసముదాయ మింద యిమ్ముగ సంగ్రహించె నొక్కొ
పొలఁతియంగంబులఁ బొందినభూషణశ్రీ యేమిపుణ్యంబుఁ జేసె నొక్కొ
ఆ. యమరకన్య యొక్కొ యక్షకన్యక యొక్కొ, సిద్ధకన్య యొక్కొ శ్రీసమృద్ధి
సర్వలక్షణప్రశస్తాంగి యిది దివ్య, కన్య యగు ననంతకాంతిపేర్మి. 73
చ నెఱిగురులుఁ విలోలసితనేత్త్రయుగంబును నొప్పు లొల్కువా
తెఱయును దీని[1]యాననముఁ దెల్పెఁ కరంబు మనోహరంబు నా
యెఱిఁగినయంతనుండి సతి నిట్టిలతాలలితాంగిఁ జూచి యే
నెఱుఁగ సురేంద్రకన్యకలు నిట్టిరె రూపవిలాససంపదన్ 74
వ. అని వితర్కించుచు మదనకర్కశమార్గణలక్షీభూతచేతస్కుం డయి తటియా
గుణమయపాశబద్ధుండునుంబోలెఁ గదలనేరక తన్ని వేశించేతనుండునుంబోలెఁ

1 యూనమును.

దన్నెఱుంగక తద్రూపామృతపానంబున ననిమిషత్వంబునం బొందిన తననయ
నంబులు దానియంద నిలిపి యక్కన్యక కిట్లనియె. 75

ఆ. ఎఱుఁగఁ జెప్పు మబల యెవ్వరిదాన వి, ట్లేల యున్నదాన వేకతంబ
క్రూరవనమృగములు గ్రుమ్మరుచున్నయీ, విజనవిషమశైలవిపినభూమి. 76

క. అని పలుకుచున్న నృపనం,దనునకు మఱుమాట యీక తామరసనిభా
నన మేఘమధ్యసౌదా, మనివోలె నడంగె దృష్టిమార్గము గడపన్. 77

వ. ఇట్లదృశ్య యయినయక్కన్యకం గానక మానవపతి మానరహితుం డయి
మహీతలంబుపయిం బడి విలాపించుచున్న నాతని నభినవయౌవనవిభ్రమో
ద్భాసితు నంగజాకారుం జూచి తపతియుం దానును మదనబాణబాధిత యై తన
రూపంబుఁ జూపి మధురవచనంబుల నిట్లేల మోహగతుండ వయి తని పలికిన
దానికి సంవరణుం డిట్లనియె 78

చ. ధరణి నతిప్రతాపబలదర్పములన్ విన నేన పెద్ద నె
వ్వరికిని మున్ భయంపడనివాఁడ భయార్తుఁడ నైతి [1]నిప్డు పం
కరుహదళాయతాక్షి దయఁ గావుము నన్ను భవన్నిమిత్తదు
ర్భరతరపంచబాణహతిఁ బంచతఁ బొందక యుండునట్లుగాన్ 79

వ నన్ను గాంధర్వవివాహంబున వరియింపు మనిన సంవరణునకుఁ దపతి యిట్లనియె

క భువనైకదీపకుం డగు, సవితృనకుఁ దనూజ మఱియు సావిత్రికి నే
నవరజ ననినయవర్జిత, నవనీశ్వర వినుము తపతి యనుసురకన్యన్ 81

వ. నాయందు నీకుం బ్రీతి గల దేని మదీయజనకు నడుగుము నన్నిచ్చు నింతులకు
స్వాతంత్ర్యంబు లేమి నీ వెఱుంగుదువు గాదె కావున ననవరతజపనియమప్రణి
పాతంబుల నాదిత్యు నారాధింపు మని చెప్పి తపతి యాదిత్యమండలంబున కరిగె
నంత సంవరణుండు మూర్ఛాగతుం డయి పడి యున్న నాతనియమాత్యుండు
వచ్చి శీతలజలపరిషేచనంబు సేసిన మూర్ఛదేఱి యమ్మహీపతి మహాభక్తి
నప్పర్వతంబున నుండి సూర్యు నారాధించుచు 82

చ. ప్రతిహతరాగకోపభయుఁ బంకరుహప్రభవప్రభావు దూ
రితదురితున్ మునీశ్వరవరిష్ఠు వసిష్ఠమహామునిం బురో
హితు నతిభక్తితోఁ దలఁచె నిష్ట మెఱింగి వసిష్ఠుఁడున్ సమా
హితమతి నేగుదెంచి కనియెం బ్రభుసంవరణుం బ్రియంబునన్ 83

వ ఇట్లు దలంచినపండ్రెం డగుదివసంబునకు వచ్చి వసిష్ఠుం డవిరతవ్రతోపవాస
కృశశరీరుం డయి యున్నసంవరణుం జూచి యాతండు తపనసుత యయిన
తపతియందు బద్ధానురాగుం డగుట తనయోగదృష్టి నెఱింగి 84

1 నీవు

చ. జగదభివంద్యుఁ డాక్షణమ సమ్మతి సంవరణప్రయోజనం
బొగి నొనరింపఁగా నియుతయోజనముల్ చని లోకలోచనుం
డగుదినవాథు నాతతసహస్రకరుం గని సంస్తుతించె న
త్యగణితవేదమంత్రముల నమ్మునినాథుఁ డతిప్రియంబునన్. 85

వ. సూర్యుండు వసిష్ఠమహామునిని నతిగౌరవంబున సంభావించి భవదాగమనప్రయో
జనంబు సెప్పు మనిన వసిష్ఠుం డి ట్లనియె 86

సీ. [illegible]ంపు పౌరవకులశేఖరుండు సంవరణుఁ డన్వాఁ డనవరతకీర్తి
విదితుండు ధర్మార్థవిదుఁడు నీపుత్త్రికి నగణితగుణములఁ దగువరుండు
గావున నతనికి దేవిఁగాఁ దపతి నీ వలయుఁ గూఁతులఁ గన్నఫలము దగిన
వరులకు సద్ధర్మచరితులకుఁ గాన్క కాదె నావుడు సూర్యుఁ డాదరించి
ఆ. వరుఁడు రాజవంశకరుఁడు సంవరణుండ, యనుగుణుండు దీని కని కరంబు
గౌరవమున నిచ్చి యామునితోడఁ బుత్తెంచెఁ దపతిఁ గురుకులాంచితునకు. 87

వ. ఇ ట్లొక్కనిమిషంబున మున్నూటయిరువదినాలుగు యోజనంబులు చని యా
దిత్యురథంబుతో నశ్రమంబున నరిగి తపనదత్త యయిన తపతిం దోడ్కొని
వచ్చి వసిష్ఠుండు విధివంతంబుగా సంవరణునకుం దపతి వివాహంబు సేయించెఁ
గావున మహాత్ములయినపురోహితులం బడసినరాజుల కభీష్టంబులయినశుభంబు
లగుట నిశ్చయంబ యిట్లు సంవరణుండు మహోత్సవంబున దపతి వివాహం
బయి. 88

క. ఆతరుణియందుఁ జేతో, జాతసుఖప్రీతిఁ దగిలి శైలాటవులన్
వీతనృపకార్యధర్మ, వ్రాతుం డయి పదియు రెండు వర్షము లుండెన్ 89

వ. దానం జేసి మహీతలంబున కనావృష్టియయిన నెఱింగి వసిష్ఠుండు శాంతికపౌష్టిక
విధు లొనరించి సంవరణుం దోడ్కొని హస్తిపురంబున కరిగిన నఖిలప్రజకు నను
రాగం బయ్యె ననావృష్టిదోషంబునుం బాసె నంత సంవరణునకుం దపతికిం
దాపత్యుం డై కురువంశకరుండు కురుండు పుట్టె నదిమొదలుగా మీరును
దాపత్యుల రయితి రని గంధర్వుండు చెప్పిన నర్జునుండు వెండియు ని ట్లనియెం

క. నుతముగ నస్మత్కులభూ, పతులకు [1]నాద్యులకుఁ బుణ్యభాగులకుఁ బురో
హితుఁ డయినవసిష్ఠుమహా, త్మతఁ జెప్పుము వినఁగ వలతు మది నేర్పడఁగాన్

వ. అనిన గంధర్వుం డి ట్లనియె 92

క. ధృతి నెవ్వనినేని పురో, హితుఁ గాఁ బుణ్యమునఁ బడసి యిక్ష్వాకుకులో
దితు లైనపతులు రాజ్యో, న్నతి నొప్పం జేసి రుర్వి నానాక్రతువుల్. 93

క. బల మఱి కామక్రోధం, బులు రెండు జయింపఁబడి తపోవీర్యబలం
బులఁ జేసి చేయునవి ని, చ్చలు నెవ్వని[2]యేనిపాదసంవాహంబుల్ 94

సీ. శమహీనుఁ డైనవిశ్వామిత్త్రుచేసిన యపకారమునఁ జేసి యాత్మసుతులు

1 నార్యు 2 పాదహాంసు.

యమసదనంబున కరిగిన వారలఁ దనతపోవీర్యసత్త్వములపేర్మిఁ
గ్రమ్మఱింపఁగ శక్తి గలిగియు వేల నయ్యంబుధి గడవనియట్ల శాంతుఁ
డయి యెవ్వఁడేని కృతాంతకుఁ గడవంగ నొల్లండ యట్టియత్యుగ్రతేజుఁ
ఆ. డగు వసిష్ఠమునిమహాత్మతఁ జెప్ప నా, యలవి యయ్య యనిన నవ్వసిష్ఠ
గాధిసుతుల కేమికారణంబున నిట్టి, వైర మయ్యె నెఱుఁగ వలతు దీని 95

అంగారపర్ణుఁ డర్జునునకు వసిష్ఠుమహిమ సెప్పుట.

వ. చెప్పు మని యర్జునుం డడిగిన గంధర్వుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి కన్యాకుబ్జంబున
గాధిపుత్త్రుండు విశ్వామిత్త్రుం డనురాజు నిరమిత్త్రంబుగా ధాత్రి నేలుచు నొక్క-
నాఁడు మృగయార్థం బరిగి యపారబలసమేతుం డయి ఘోరారణ్యంబునం
గ్రుమ్మరి వడి వడి కడు డస్సి వసిష్ఠునాశ్రమంబాశ్రయించిన నమ్మునివరుండు విశ్వా
మిత్త్రు నతిప్రీతిం బూజించి వానికిని వానిసేనకు నభిమతంబు లైనయాహారంబు
లు గురియ నందిని యనుతనహోమధేనువుం బంచిన నదియును. 96

క. ఘృతనదులును నోదనపర్వతములు దధికుల్యములు నవారితరసఘా
రితబహువిధోపదంశో, న్నతపుంజంబులును దత్క్షణంబునఁ గురిసెన్. 97

వ. ఇట్లు చతుర్విధాహారంబుల నందఱం దృప్తులం జేసి యున్నయానందినిం జూచి
విశ్వామిత్త్రుండు విస్మితుం డయి యాత్మగతంబున. 98

మధ్యాక్కర. మృదురోమములును శంఖనిభకర్ణముల్ మెత్తనివలుఁద
పొదుఁగును నిడుదచన్నులును గుఱుచలై పొలుచుకొమ్ములును
సదమలశరదిందుశంఖనిభ మైనచాయయుఁ గలుగు
మొద విది నిధి చేరినట్లు చేరె నిమ్మునికిఁ బుణ్యమున 99

వ. అని పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి తత్పరిగ్రహకుతూహలహృదయుండయి విశ్వా
మిత్త్రుండు వసిష్ఠున కిట్లనియె 100

తే. దీనికంటెను నొప్పెడివాని నొక్క-, లక్ష మొదవుల నిచ్చెద నక్షయముగ
రాజ్య మయిన నిచ్చెద జగత్పూజ్య నాకు, నిమ్ము నీహోమధేనువు నెమ్మితోడ.

చ. అనిన వసిష్ఠుఁ డిట్లనియె నంతధనంబును నట్టిరాజ్యముం
గొన నగునయ్య యిచ్చెడిపికుట్టికి నీ కిది యేల యేను దీ
నన పితృదేవతాతిథిజనంబులఁ దృప్తులఁ జేయు చుండుదుర్
జననుత దీనిఁ బ్రోచుటయె చాలుఁ దపస్వుల కేల సంపదల్. 102

వ. దీని నొరునకుఁ గా దనిన నలిగి విశ్వామిత్త్రుండు నేను క్షత్త్రియుండ నిగ్రహాను
గ్రహసమర్థుండ నీవు బ్రాహ్మణుండవు శాంతుండ వేమి సేయనోపుదు దీనికి లక్ష
మొదవుల నీఁ బోయిన నొల్లవ యిమ్మొదవు నవశ్యంబును బలిమినైనం బరిగ్ర
హింతు నని నందినిం బట్టికొనఁ బంచినం బలుకక వసిష్ఠుండు చూచు చుండె

1 మంత్ర.

తే. పరులవలన బాధ వొరయ కుండఁగ సాధు, జనులధనము గాచుజనవిభుండు
కరుణ దప్పి తాన హరియించువాఁ డగు, నేని సాధులోక మేమి సేయు 104

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్త్రుండు వసిష్ఠుమహాహోమధేనువుం బట్టికొనఁ బంచిన నది పట్టిక జనులవలనికశాదండతాడనంబులం బీడింపంబడి యఱచుచు వసిష్ఠునొద్దకు వచ్చి యి ట్లనియె. 105

క. నన్నేల యుపేక్షించితి, రిన్నరుల కధర్మపరుల కిచ్చితి రే వి
ద్వన్నాథ యిదియు ధర్మమె, యన్నను విని పలుక కుండె నమ్ముని యంతన్ 106

వ. తదీయాభిప్రాయం బెఱింగి నందినియుఁ దనవత్సంబుఁ బట్టికొన వచ్చినజనుల కలిగి చిందఱరేఁగి నిదాఘసమయమధ్యందినదినకరమూర్తియుంబోలె దుర్నిరీక్ష్య యయి యంగవిక్షేపంబున నంగారవృష్టిఁ గురియుచు వాలంబున శబరులను శకృన్మూత్త్రంబుల శకయవనపౌండ్రపుళిందద్రవిళసింహళులను ఫేనంబున దరదబర్బరులను బుట్టించిన. 107

క. నలిరేఁగి కలఁగి తద్బలములు విశ్వామిత్త్రుసైన్యముల కేనుమడుం
గులు పెరిఁగి మూఁడుయోజనములు వాఱఁగ నెగిచె నొక్కమొగిఁ బ్రతిబలమున్

వ. అట్టిబ్రహ్మతేజోజనితం బయినప్రభావంబుఁ జూచి విశ్వామిత్త్రుండు విలక్షముఖుం డై క్షాత్త్రబలంబు నిందించి యెల్లబలంబులకు మిక్కిలితపోబలంబ యని 109

చ. పొలుపగురాజ్యసంపదుపభోగము లెల్లఁ దృణంబుగా మదిం
గలఁచి విరక్తుఁ డై విడిచి దారుణశైలవనాంతరంబులన్
వెలయఁ దపంబు సేసి గుణవిశ్రుతుఁ డై పడసెన్ మహాతపో
బలమున సర్వసంపదలు బ్రహ్మఋషిత్వము దివ్యశక్తియున్. 110

వ. అవిశ్వామిత్త్రుం డిక్ష్వాకుకులసంభవుం డైనకల్మాషపాదుం డనురాజునకు యాజకత్వం బపేక్షించి తత్పురోహితుం డయినవసిష్ఠుతో బద్ధవైరుం డయి తదపకారంబు రోయుచున్నంత నొక్కనాఁడు కల్మాషపాదుండు వేఁటపోయి రమ్యారణ్యభ్రమణఖిన్నుం డయి విశ్రమార్థంబు వసిష్ఠాశ్రమంబునకుం జనువాఁడు దన కభిముఖుం డయి వచ్చువాని వసిష్ఠపుత్త్రుం బుత్త్రశతాగ్రజు నధిక తపశ్శక్తియుక్తు శక్తి యనుమహామునిం గని తెరువు దొలంగుమని రాజాభిమానంబున మెచ్చక పలికిన నమ్మునివరుం డిట్లనియె 111

ఆ. ఎట్టిరాజులును మహీసురోత్తము లెదు, రరుగుదెంచునప్పు డధికభక్తి
[1]నెరఁగి ప్రియము వలికి తెరు విత్తు రిట్టిద, ధర్మ మీవు దీనిఁ దలఁప వెట్టు 112

శక్తిమహాముని కల్మాషపాదుని శపియించుట.

వ. ఏను ధర్మపథంబున నున్నవాఁడ నేల తొలంగుదు ననిన నలిగి కల్మాషపాదుండు దనచేతికశకోల నమ్మునీంద్రుని వ్రేసిన నవమానితుండయి కోపారుణితనయనం

1 ది॰, జెరలి.

బుల నతనిం జూచి నీవు రాక్షసాకారంబున నకారణంబ నాకు నికారంబు సేసితి కావున రాక్షసుండ వయి మనుష్యపిశితంబ యశనంబుగా నుండు మని శాపం బిచ్చినఁ గల్మాషపాదుం డమ్మహామునివరు వసిష్ఠతనయుంగా నెఱింగి నాకు శాపవ్యపాయంబు ప్రసాదింప వలయు నని ప్రార్థించుచున్న నచ్చోటికి విశ్వామిత్రుండు వచ్చి వారలు దన్నెఱుంగకుండ నంతర్హితుం డయి కల్మాషపాదునంతర్గతుం డయి యుండ నొక్కరక్కసుం గింకరుం డనువానిం బంచిన వాఁడు విశ్వామిత్రునాదేశంబునను శక్తిశాపంబుననుం జేసి కల్మాషపాదునంతరాత్మ నావేశించి యున్నంత 113

తే. రాక్షసావిష్టుఁ డైనప్డు రాజ్యలీల, విడిచి తన్నెఱుంగక తదావేశరహితుఁ
డైనయప్పుడు రాజ్యకార్యంబులందు, బద్ధబుద్ధి యై కల్మాషపాదుఁ డుండె. 114

వ. ఆకల్మాషపాదు నొక్కనాఁ డొక్కబ్రాహ్మణుం డధికక్షుధార్తుం డయి వచ్చి సమాంసం బయినభోజనం బడిగిన నిచ్చెదఁ బొ మ్మని పోయి వాఁ డంతగపురంబుననుండి మఱచి యర్ధరాత్రంబునప్పుడు దలంచి దనబానసంబువానిం బిలిచి యేనొక్కబ్రాహ్మణునకుం గుడువ నిచ్చి వచ్చి మఱచి యుండితిం జెచ్చెర నవ్విప్రునకు మాంసంబుతోఁ గుడువం బెట్టు మని పంచిన వాఁడు నింత ప్రొద్దు మాంసంబు వడయ నేర ననిన నప్పుడు రాక్షసాధిష్ఠితుం డగుటం జేసి మనుష్యమాంసంబుతో నయినం గుడువం బెట్టు మనిన సూపకారుండు వధ్యస్థానంబునకుం జని మనుష్యమాంసంబు దెచ్చి యిమ్ముగా వండి పెట్టిన నవ్విప్రుండు దనదివ్యదృష్టిం జూచి దాని మానవమాంసంబుగా నెఱింగి కడు నలిగి 115

క. తివిరి యభోజ్యం బగుమా, నవమాంసముతోడ భోజనము పెట్టినవాఁ
డవు నీవు మనుష్యాదుఁడ, వవు మని వాఁ డిచ్చె శాప మన్నరపతికిన్. 116

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణశాపంబునం గల్మాషపాదుండు మానుషభావంబు విడిచి రాక్షసుండై శక్తియొద్ద వచ్చి నీకారణంబున నిట్టిశాపవ్యాపారంబు సంభవించె దీని ఫలంబు ముందఱ నీవ యనుభవింపు మని శక్తి నపగతప్రాణుం జేసి విశ్వామిత్రుచేతఁ బ్రచోదితుం డయి పదంపడి వసిష్ఠుపుత్త్రుల నందఱ వధియించిన 117

తే. సుతుల రాక్షసనిహతులఁ జూచి పరమ, యోగధరుఁ డయ్యుఁ బుత్త్రవియోగశోక
భరము దాల్చె వసిష్ఠుం డపారభూరి, ధరణిభరము [1]నగేంద్రుండు దాల్చునట్లు.

చ. అమిత[2]వివృద్ధశోకవివశాత్ముకుఁ డై మది నాత్మఘాతదో
షమును దలంప కెంతయు [3]విషాదమునన్ బలవద్దవాగ్నిమ
ధ్యము వడిఁ జొచ్చినన్ బృహదుదగ్రశిఖానల మాక్షణంబ యు
ష్ణము చెడి శీత మయ్యె మునినాథున కుగ్రతపంబు పెంపునన్ 119

1 నాగేంద్రుండు; ఖగేంద్రుండు 2 తనూజ. 3 నసహ్యామునన్.

ఉ. పంబినశోకభారమునఁ బ్రాణవిమోక్షముఁ గోరి కంఠదే
శంబున రాయిగట్టికొని సన్మునినాథుఁడు నిశ్చితాత్ముఁడై
యంబుధిఁ జొచ్చినం గడు భయంపడి [1]వార్ధి లసత్తరంగహ
స్తంబుల నెత్తి పెట్టెఁ [2]దనసైకతతీరముఁ జేర నమ్మునిన్ 120

చ. సుతశతవర్జితాశ్రమము చూడఁగ నోపక మేరుపర్వతో
న్నతపృథుశృంగ మెక్కి పడినన్ మునివల్లభు దేహబంధ మ
క్షత మయి తూలసంచయనికాశత నొప్పె ననంతసంతత
వ్రతనియమప్రభావు లగువారలఁ బొందునె దేహదుఃఖముల్ 121

మధ్యాక్కర వదలక మరణార్థి యగుచు మునినాథవరుఁడు దా నొక్క
నది నుదగ్రగ్రాహవతిఁ బ్రవేశించినను ముని నంట
నది యోడి శతవిధంబులఁ బరిద్రుత యయి స్థలం బయిన
నది యాది గాఁగ శతవిద్రునామ యై యున్నది యొప్పె. 122

మధ్యాక్కర ఘనపాశములఁ జేసి యెల్లయంగముల్ గలయ బంధించి
కొని యొక్కనదిఁ జొచ్చి మునిఁగినను వంతఁ గూరి యున్నదియుఁ
దనదివ్యశక్తి నప్పాశము[4]ల విడిచి తన్మునినాథుఁ
బనుగొనఁ దీరంబు చేరఁ బెట్టి విపాశ నాఁ బరఁగె 123

వ. ఇట్లు పెక్కువిధంబుల శరీరపరిత్యాగంబునందుఁ గృతనిశ్చయుం డయ్యును నప్రాప్తమరణుం డయి వసిష్ఠుండు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చువాఁడు దన పఱుంద వచ్చుకోడలి నదృశ్యంతి యనుదాని శక్తిభార్య నప్పు డెఱింగి దాని యుదరంబుననుండి షడంగాలంకృతవేదధ్వని గరంబు మధురం బై వీతెంచిన విని విస్మితుం డయి 124

తే. శక్తిచదువునుబోలె సువ్యక్తమగుచు, వీనులకు నిది యమృతోపమాన మయ్యె
వేదనాదంబు దీనిపుణ్యోదరమున, నున్నవాఁడు సుతుండు విద్వన్నుతుండు. 125

వ. అనవరతవేదాధ్యయనశీలుం డయినశక్తిచదువు వినుచుం బండ్రెండేఁడులు గర్భంబున నుండి సకలవేదంబులు ధరియించినవాఁ డీపౌత్రముఖంబు చూచి యేను గృతార్థుండ నగుదు నని వసిష్ఠుండు మరణవ్యవసాయనివృత్తుండై నిజాశ్రమంబున నుండునంత నొక్కనాఁడు రాక్షసరూపధరుండై రౌద్రాకారంబున వచ్చుకల్మాషపాదుం జూచి యదృశ్యంతి వెఱచిన దాని నోడకుండు మని మునివరుండు హుంకారంబున రాక్షసు వారించి వానిపయి మంత్రపూతంబు లైన కమండలుజలం[5]బు లొలికిన 126

---

1 వార్ధితరత్తరంగ, వారిధితత్తరంగ 2 సుచితస్థితి 3 లను సర్వాంగములు దా కడియ. 4 లుడిచి. 5 బులు చిలికిన.

వసిష్ఠువలనఁ గల్మాషపాదుండు శాపవిముక్తిఁ జెందుట.

క. [1]భూపాథముండు బ్రాహ్మణ, శాపంబున బదియు రెండుసంవత్సరముల్
పాపమతి నుండి రాక్షస, రూపము చెడి యపుడు మనుజరూపముఁ దాల్చెన్.

వ. ఇట్లు శాపవిముక్తుం డై కల్మాషపాదుండు వసిష్ఠునకు నమస్కరించి ముకుళిత కరకమలుం డై మునీంద్రా నీప్రసాదంబున శాపంబువలనం బాసి కృతార్థుండ నయితి ననిన వానికి వసిష్ఠుం డి ట్లనియె 128

చ. గుణముల నొప్పి బ్రాహ్మణులకుం గడు భక్తుఁడ వై సమస్తధా
రుణిప్రజ [2]గూర్పఁగా విగతరోషుఁడ వై సుఖ ముండు మింక బ్రా
హ్మణుల కవజ్ఞ [3]సేయక శమత్వము చేకొను మింద్రుఁ డైన బ్రా
హ్మణుల కవజ్ఞ సేసి యవమానముఁ బొందుఁ బ్రతాపహీనుఁ డై 129

వ అని కఱపిన నట్ల చేయుదు నని యమ్మహీపతి వసిష్ఠుం దోడ్కొని యయోధ్యాపురంబున కరిగి సకలప్రజానురాగకరుం డయి యమ్మునివరు నతిభక్తిం బూజించుచుఁ దొల్లి రాక్షసుం డయి మదయంతీసహితంబు వనంబునం గ్రుమ్మరియెడి కాలం బొక్కబ్రాహ్మణమిథునంబు ఋతుకాలప్రవృత్తి నున్నం గని యాఁకంటిపెల్లున నందు బ్రాహ్మణుం బట్టికొని భక్షించిన నతిదుఃఖిత యై యాబ్రాహ్మణభార్య పరమపతివ్రత యాంగిరసి యనునది పురుషవియోగంబునం బుత్త్రార్థం బయిననిజప్రయత్నంబు విఫలం బగుటకు శోకించి వనితాసంభోగంబున నీవును నాపురుషునట్ల పంచత్వంబునుం బొందు మని శాపం బిచ్చి వసిష్ఠువలన నీకుఁ బుత్త్రలాభం బగు నని చెప్పి యగ్నిప్రవేశంబు సేసినం బదంపడి దీని నంతయు మదయంతివలన నెఱింగినవాఁ డై తనకుఁ బుత్త్రోత్పాదనసామర్థ్యంబు లేమిం దలంచి కల్మాషపాదుండు పుత్త్రార్థి యయి వసిష్ఠునకి ట్లనియె. 130

క. మనుకులపవిత్రుఁ బుత్త్రకు, నినసన్నిభ నాకుఁ బడయు [4]మే నె ట్లయినన్
మునినాథ నీప్రసాదం,బునఁ బితరులవలన ఋణవిముక్తుఁడ నగుదున్ 131

వ అని తనభార్య యైనమదయంతి యనుదానిని ఋతుమతి సమర్పించిన నదియు వసిష్ఠుప్రసాదంబున గర్భిణియయి పండ్రెం డేఁడులు గర్భంబు మోచి వేసరి యొక్కయశ్మశకలంబున నుదరభేదనంబుఁ జేసిన నశ్మకుం డను రాజర్షి పుట్టె నట యదృశ్యంతికిం బరాశరుం డుదయించి వసిష్ఠనిర్మితజాతకర్మాదికుం డయి పెరుఁగుచు నొక్కనాఁడు రాక్షసభక్షణంబునం దనజనకుపంచత్వంబు దల్లివలన విని కోపదహనదందహ్యమానహృదయుం డయి తపోమహత్త్వంబున నఖిలలోకసంహారంబు సేయుదు నని యున్న మనుమని వారించి వసిష్ఠుం డి ట్లనియె

1 భూపాలవరుఁడు, భూపోత్తముండు. 2 కొప్పఁగా, గొల్వఁగా, బ్రోచుచున్. 3 సేయకు సుగుణత్వము. 4 నే మె ట్ల, మే న ట్ల.

సీ వినవయ్య కృతవీర్యుఁ డనుజనపతి దొల్లి భృగువంశయాజ్యుఁడై పెక్కుక్రతువు
లొనరించి యగణితధనదానముల వారిఁ దృప్తులఁ గావించి దివికిఁ జనిన
నతనివంశమునవా రతిధనలుబ్ధులై కృతవీర్యుధన మెల్లఁ గ్జష్టి సేసి
కొని డాఁచియున్నవా రని భార్గవుల నెల్లఁ బలికిన భార్గవుల్ భయము వొంది
తే కొంద ఱర్థము వారిక కూర్చి యిచ్చి, రవనిసురవంశ్యులకు నిచ్చి రందుఁ గొంద
ఱెవ్వరికినీక తమతమ యిండ్లఁ బాఁతి, కొని సుఖంబుండి రధములై కొంద ఱందు.

వ అంత నాక్షత్త్రియు లొక్కభార్గవునియిల్లు ద్రొచ్చి యనంతం బయినయర్థం బుం గని యలిగి రాజధనవంచకు లైరని భార్గవుల నెల్ల నిగ్రహించి గర్భంబుల నున్నయర్భకులు మొదలుగా వధియించిన వెఱచి భార్గవులభార్య లెల్ల హిమవంతంబునకుం బాఱిన నం దొక్కభృగుపత్ని భయంపడి తనయూరుదేశంబున గర్భంబు ధరియించిన నెఱింగి క్షత్త్రియులు దాని భేదింప సమకట్టి వచ్చిన నంతకుముందఱ 134

క భువనోపప్లవసమయో,ద్భవభానునిభప్రభావిభాసితుఁ డయి భా
ర్గవుఁ డూరుదేశమున ను,ద్భవించె మహి వెలుఁగుచుండఁ బ్రభుఁ డౌర్వుఁ డనన్.

మ. అమితౌజుం డగువానిఁ జూచి కృతవీర్యమ్నాయజక్షత్త్రియా
ధము లెల్లన్ హతదృష్టు లై కృపణతం దత్పర్వతారణ్యదే
శములం ద్రిమ్మరు చుండి రంధు లయి నిశ్శంకం బతిక్రూరక
ర్మములం దుద్యతు లైనవారికి నశర్మప్రాప్తి గాకుండునే. 136

వ అట్లాక్షత్త్రియు లందఱు భృగుపత్నియొద్దకు వచ్చి మాకు దృష్టిదానంబుఁ బ్రసాదింప వలయు నని వేఁడిన నది వారల కిట్లనియె 137

మధ్యాక్కర ఏను మీదృష్టులు గొన్న దానఁ గా నిక్కుమారుండు
భానుతేజుండు మీచేఁ దనగురులు పరిభూతు లయిన
దాని నలిగి మీపాపబుద్ధికిఁ దగ నిట్లు సేసె
వీని మీ రెఱుఁగరె భార్గవకులము వెలిఁగించువాని. 138

వ ఇక్కుమారుండు నూఱుసంవత్సరంబులు నాయూరుగర్భంబున నుండి సకల వేద వేదాంగంబులు నేర్చినవాఁడు మహాతపోనిధి మీకుం గరుణించు నీతనిం బ్రార్థింపుం డనిన నాక్షత్త్రియులు నతిభక్తు లై యౌర్వుం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబున దృష్టులు వడసి చని రంత నౌర్వుండు దనపితృబంధుజను లెల్ల నొక్కటం బరలోకగతు లగుటకు దుఃఖించి సకలలోకప్రళయార్థంబుగా ఘోరతపంబు సేయం దొడంగిన 139

చ అతనితపంబువెంపునఁ జరాచరసంభృత మైనవిష్టప
త్రితయము భీతిఁ బొందిన ధృతిం బితృలోకనివాసు లైనఁ

త్పితృవరు లెల్ల వచ్చి కడుఁ బ్రీతి నపాకృతగర్వు నౌర్వు న
ప్రతిమతపోవిభాసిఁ గని పల్కిరి తద్దయు శాంతచిత్తులై 140

—పితృదేవత లౌర్వుని శాంతచిత్తునిఁ జేయుట.—

వ. అయ్యా నీతపోమహత్త్వంబుఁ జూచి లోకంబు లెల్ల భయంపడియెడు లోకానుగ్రహంబుగా నీరోషంబు విడువుము మే మసమర్థులమై క్షత్త్రియులచేత వధియింపంబడినవారము గాము ధనలుబ్ధుల మయి ధనంబు దాఁచినవారము గాము ధనము వలసినం గుబేరుండు దాన మాకుఁ దెచ్చి యిచ్చుం దపోమహత్త్వంబున మాకు నాయువు గడుం బెద్ద యైన నిర్వేదించి మనుష్యలోకంబున నుండ నొల్లక యాత్మఘాతంబునం బుణ్యలోకంబులు లేమిం జేసి దానిం బరిహరించి యాక్షత్త్రియులతో వైరం బమర్చికొని తన్నిమిత్తంబున దేహంబులు విడిచితిమి భార్గవులతేజంబు నొరులు పరిభవింప నోపుదురె కావున నీవు దీనికింగా సర్వజనోపద్రవంబు సేయ వలవ దిది మా కభీష్టం బనిన నౌర్వుండు వారల కి ట్లనియె. 141

మత్తకోకిలము మానితం బగునాతపోమహిమం ద్రిలోకపరాభవం
బేను జేయఁగఁ బూని చేసితి నిట్టి దొక్కప్రతిజ్ఞ మున్
దీని నెట్టులు గ్రమ్మఱింతు మదీయభాషిత మెన్నఁడు
న్నేని మోఘము గాదు దిగ్ధరణీరవీందు లెఱుంగఁగాన్ 142

క. మతి మఱచి యని స్తీర్ణ, ప్రతిజ్ఞుఁ డగువానికోపపటుదహన మని
ర్గత మయి వడి నరణిసము, త్థితదహనము పోలె నాత్మదేహము నేర్చున్. 143

క అలయక నిమిత్తజం బగు, నలుకను క్షమియించి శాంతుఁ డగుపురుషుం డి
మ్ముల రక్షింపఁగ నోపునె, పొలుపుగ ధర్మార్థకామములు సమములుగాన్ 144

తే. పాపులై క్షత్త్రియాధముల్ భార్గవులకు, నట్లు హింసగావించునాఁ డార్తనాద
మూరుగర్భగతుండ నై యుండి వినిన, నాఁడ కోప మసహ్యమై నన్నుఁ బొందె.

తే ఎఱుక గలఁడేని మఱి శక్తుఁడేని[1] యన్యు, లన్యులకు హింసగావించునపుడ దానిఁ
బూని వారింప కున్న నప్పురుషుఁ డేగు, హింస నేసినవారలయేగుగతికి 146

వ కావున లోకంబులయందు సామర్థ్యంబుగలిగి పాపప్రతిషేధంబు సేయనివారల నుద్దేశించి యలిగితి నేనును మీవచనం బతిక్రమింప నోడుదు నఖిలలోకదహనోద్యతం బయిన నాకోపదహనంబు నిగృహీతం బయిన నన్ను దహించు నేమి సేయువాఁడ మీరు సర్వలోకహితులరు నాకును లోకంబులకును హితం బగునట్లుగా నుపదేశింపుఁ డనిన నౌర్వునకుం బితరు లి ట్లనిరి 147

ఆ జలములంద యుండు సర్వ[2]లోకంబులు, గాన నీమహోగ్రకలుషవహ్ని
జలధిలోన విడిచి సత్యప్రతిజ్ఞుండ, వగుము జలధిజలము నది [3]దహించు. 148

1 గ్రా ('ఏని' కళయుం, ద్రుతప్రకృతికముగా నున్నది.) 2 సత్త్వం. 3 వహించు

వ. అనిన నౌర్వుండు పితృదేవతాదేశంబునఁ దనకోపానలంబు సముద్రంబులోఁ
వైచిన నది యౌర్వానలంబు నా నశ్వముఖంబున నబ్ధిజలంబుల ద్రావుచుండు
నిది వేదంబులయందు వినంబడియెడుకథ గావున నీవును నౌర్వునట్ల ధర్మవిదుం
డవు భువనపరిభావి యైన యీ క్రోధంబు విడువు మనిన వసిష్ఠువచనంబునం బరా
శరుండు గోపం బుపసంహరించి రాక్షసవినాశార్థంబుగా సత్త్రయాగంబు
సేయం గడంగిన. 149

తే. శక్తి రాక్షసనిహతుఁడై చనిన శోకదహనహతుఁ డై వసిష్ఠుండు దానిఁ దలఁచి
కడుఁ బ్రశాంతాత్ముఁ డయ్యు రాక్షసవినాశ[1]మొలసి మనుమని వారింపకుండెనంత.

క. ఘోరాకారులు కృతహాహారవులు సబాలవృద్ధు లయి పడిరి దురా
చారులు రాక్షసులు ముని, ప్రారబ్ధాధ్వరసమిద్ధపావకశిఖలన్. 151

వ. ఇట్లు పరాశరుండు గావించు సత్త్రయాగంబున నైన రాక్షసకులప్రళయంబుఁ జూచి
పులస్త్యపులహక్రతువులు మహామునిసంఘంబులతో వసిష్ఠాశ్రమంబునకు వచ్చి.

క. అగ్నిహుతిఁ జేసి మానవ, భగ్నివహము మరణబాధఁ బొందించుచు మూఁ
డగ్నులయొద్దను నాలవ, యగ్ని యనఁగ వెలుఁగుచున్న యమ్మునినాథున్ 153

క. పరమతపోనిలయు దినేశ్వరదీప్తిసహస్రతేజు శాక్తేయుఁ బరా
శరుఁ గని యందఱుఁ బ్రార్థించిరి రాక్షసమారణంబు [2]సేయకు మనుచున్

వ. పరాశరుండును బులస్త్యాదిమహామునిప్రార్థితుం డై రాక్షససత్త్రయాగం బుప
సంహరించి తన్నియోగంబున నయ్యగ్ని హిమవదుత్తరపార్శ్వంబున వైచిన
నదియును [3]బర్వంబుల నందు వృక్షలతాగుల్మశిలాభక్షణంబు సేయుచుండెనని
యిట్లు గంధర్వుండు తాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబు చెప్పిన విని యర్జునుండు
వాని కిట్లనియె. 155

ఉ. మాకు నతిప్రియుండవు సమస్తవిదుండవు చెప్పు మయ్య యీ
లోకములోన వర్తనములుం దగువారి నెఱుంగు దెవ్వనిం
బ్రాకటధర్మతత్త్వవిదు బ్రాహ్మణముఖ్యుఁ బురోహితుండుగాఁ
జేకొనువార మట్టిబుధసేవితుఁ గానఁగ మాకు [4]నెం దగున్. 156

వ. అనిన గంధర్వుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు విచారించి యిచ్చోటికిం గుఱంగట నుత్క–
చం బనుపుణ్యతీర్థంబునం దపంబు సేయుచున్న వాని ధౌమ్యుం డను బ్రాహ్మణునిఁ
బురోహితుఁగాఁ బ్రార్థింపుం డమ్మహాత్ముండు మీకుఁ బురోహితుం డైన సర్వార్థ
సిద్ధి యగు ననిన సంతసిల్లి వానికి నాగ్నేయాస్త్రంబు విధ్యుక్తంబుగా నిచ్చి
మాకు నీ యిచ్చినహయంబుల నీయంద సంగ్రహించి యుండుము ప్రయోజ

1 మొనసి మొనర, 2 సేయక యుండఁగన్. 3 పర్వతంబులందు...వృక్షరాక్షసశిలా.
4 నీఁ దగున్.

నంబు గలనాఁడు గొనిపోయెద మని గంధర్వు వీడ్కొని పాండవులు భాగీరథి నుత్తరించి యుత్కచం బనుపుణ్యతీర్థంబున కరిగి యందు. 157

—— పాండవులు ధౌమ్యునిఁ బురోహితుఁగా వరియించుట ——

ఉ. వీతసమస్తదోషుఁ డయి వేడ్కఁ దపం బొనరించుచున్న వి
ఖ్యాతుఁ బురోహితప్రవరుఁ గా వరియించిరి భక్తితో జగ
త్పూతచరిత్రు సాధుజనపూజితు ధార్మికు ధౌమ్యు దేవల
భ్రాతృవరుం మహాత్ము హితభాషణు భూసురవంశభూషణున్. 158

వ. ధౌమ్యుండును వారి నతిప్రీతిం బూజించి పురోహితత్వంబుం బరిగ్రహించె నట్లు తేజోవచోరూపబుద్ధివిభవంబుల బృహస్పతిసదృశుం డై వేదవేదాంగవిదుం డైనధౌమ్యుం బురోహితుంగాఁ బడసి పాండునందను లశేషమహీరాజ్యంబు వడసినంతియ సంతసిల్లి తత్కృతస్వస్త్యయను లయి జననీసహితంబు దక్షిణ పాంచాలంబున కరుగువారు ముందఱ ద్రుపదుపురంబునకుఁ బోయెడుబ్రాహ్మణులం గని మీ రెందులకుం బోయెద రని యడిగిన వా రిట్లనిరి 159

సీ. యజ్ఞసేనప్రభుయజ్ఞమహావేదిఁ గవచశరాసనఖడ్గబాణ
రథయుక్తుఁ డై మహారథుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డన నుదయించిన నతనితోఁడ
నొక్కటఁ [1]బుట్టిన యక్కన్యకను గృష్ణ నసితోత్పలశ్యామలామలాంగి
మెఱుఁగునుంబోలెను వఱలునుత్పలగంధి బంధురతనుసౌరభంబు గలుగు

ఆ. దాని ద్రుపదరాజతనయఁ దదీయస్వ, యంవరోత్సవంబునపుడు గూడఁ
గనిన వారు దష్టి గనినఫలం బెల్లఁ, గనినవారు పరమకౌతుకమున. 160

వ. అట్టిమహోత్సవంబు చూడ ద్రుపదుపురంబునకుం బోయెద మందులకు నుత్సవదర్శనోత్సుకు లై దర్శనీయులుం దరుణులును నపారభూరిదక్షిణయజ్ఞకరులును ననేకశస్త్రాస్త్రవిదులును నయిననానాదేశాధిపతులు నింతకుఁ జనుదెంతు రనంతధనంబును బ్రాహ్మణులకు వా రిత్తు రట్టె మీరును వారిం జూడ వచ్చెద రేని యొక్కటఁ బోదము రండు 161

క. మీయం [2]దీకృష్ణు నుదం,సాయతభుజుఁ జూచి తాన హర్షముతోడం
దోయజముఖి వరియించును, మాయెఱిఁగిన[3]కార్య మిది సమంజసబుద్ధిన్. 162

వ. అని మాటలాడుచు వచ్చుబ్రాహ్మణుల[4]తోడఁ బాండవులు ద్రుపదుపురంబున కరుగువా రెదుర 163

క. కృష్ణమృగాజినధరుఁ దరు, ణోష్ణద్యుతితేజుఁ బంకజోద్భవసదృశుం

1 గృష్ణ నా నుదయించె నకన్య; బుట్టినయకన్య కృష్ణ యనుకన్య. 2 దీకృష్ణుని న, త్వా-(దా, నా) యతి (దుఁ గృష్ణవర్ణుమ, హాయత)...న, త్తోయజముఖి 3 మార్గ మిది. 4 తోడం గలసి పాండవులు కతిపయదినంబు లరుగుచు బ్రాహ్మణవేషధారు లై ద్రుపదుపురంబున.

కృష్ణద్వైపాయను గత, తృష్ణామయుఁ [1]గాంచి రరుగుదెంచుమహాత్మున్ 164

వ. కని వినయమ్మున నమ్మునీంద్రునకు నందఱు నమస్కరించి కృతాంజలు లై యున్న వారికి హృదయానందంబుగా సత్యవతీనందనుం డాగామిశుభంబు [2]లావే దించి చనినఁ బాండవులును గతిపయదినంబులకు ద్రుపదుపురంబు సొచ్చి నాలుగు సముద్రంబులుంబోలె ఘూర్ణిల్లి మ్రోయుచుం బురంబు నాలుగుదిక్కుల విడిసి యున్న నానాదేశాగతమహీనాథులబహువిధస్కంధావారంబులఁ జూచు చుం జని యొక్కకుంభకారగృహంబున విడిసి తమ్మెవ్వరు నెఱుంగ కుండ బ్రాహ్మణ[3]వృత్తి నుండు నంతఁ బాంచాలపతి పార్థునకుఁ గూఁతు నీ సమకట్టి పాండవుల నన్వేషించి యెందునుం గానక 165

క. వైహాయసంబు లైనవర[4]మత్స్యయంత్రంబు నివ్విల్లు మోపెట్టి యెవ్వఁ డేను శరముల నేయు నక్రమమున నతఁడ నాతనయకు వరుఁ డగు ధర్మయుక్తి నని చాటఁ బంచిన [5]నాఘోషణము విని యుర్వీశు లెల్ల నొండొరులఁ గడవఁ గడు వేడ్కఁ దొడి పూసికట్టి విభూతితోఁ దమతమచిహ్నములఁ దనరి యెలుక పడఁగ వెలువేఱ పన్ని భూతలము గ్ర, క్కదల సైన్యపాదఘట్టనమునఁ బోలుచు ద్రుపదరాజపుత్త్రిస్వయంవర, రంగమునకుఁ జనిరి రమణతోడ 166

వ. అదియును బురంబు పూర్వోత్తరదిగ్భాగంబునం జందనోదక[6]సంసిక్తసమీకృ తస్థలం బయి యగాధోన్నతపరిఖాప్రాకారంబులను విశాలద్వారతోరణంబుల ను గైలాసశైలవిలాసాపహాసిభాసురగగనతలోల్లేఖిశిఖరరమ్యహర్మ్యతలంబు లను బహుప్రకారంబు లైనసారువులనుం జేసి యొప్పుచున్న నందు యథాస్థా నంబుల నానాదేశాధిపతుల నుండం బంచి ద్రుపదుండు వారల నెల్లం బూజించెఁ బరమబ్రహ్మణ్యు లైనపాండవులును బ్రాహ్మణసమూహంబులో నుండి పాంచాల రాజుసమృద్ధినిం జూచి సంతసిల్లి రంత 167

సీ. ధవళవిభూషణదామానులేపనామలినాంగి సితపుష్పమాల చేతఁ
గొని పుష్పసాయకకుసుమేతరం బైన యాఱగుసాయకం బనఁగ జనులు
ధవళాక్షి రంగమధ్యంబునఁ దనుమధ్య దా నొప్పి పాంచాలతనయ యున్న
భూసురప్రవరులపుణ్యాహఘోషంబు విలసిల్లె నాశీర్వృద్ధి[7]తోడ

---

1 గాంచ నరుగు. 2 లుపదేశించి, లాదేశించి 3 వేషంబున. 4 యంత్ర మత్స్యంబు. 5 నాగోసనము, నాఘోషములు; నగ్ఘోషణము. 6 పంకసంసిక్త.. వ పూర్వప ఖా. లేఖన (ల్లసిత) ... హర్మ్యకనకరేఖానుబంధంబులను బహుప్రకారవిరచితపుత్రికాయంత్రస్థానంబులను (బహుప్రకారంబు లైనసారువులను) మాణిక్యముకురసంస్థాపితాంతరప్రసిద్ధగవాక్షరజతమనోహరకుడ్యప్రభాభాసితంబులం జేసి యొప్పు చున్న స్వయంవరరంగంబునందు నానాదేశాధిపతుల యథోచితస్థానంబుల నుండ నియమించి ద్రుపదుండు వారల నెల్లం బూజించె ననంతరంబ పరమ బ్రహ్మణ్యు లైనబ్రాహ్మణుల బ్రాహ్మణవేషధారు లైనపాండవులనుం బూజించినఁ బాండవులు బ్రాహ్మణసమూహంబులోనుండి పాంచాల. 7 పొంటె.

ఆ. ద్రుపదపతిపురోహితుండును గృతపరిస్తరణుం డై ప్రయోగదక్షుఁ డగ్ని
ముఖముసేసి వేల్వ మొనసి వివాహోప, కరణవస్తుచయము గాచి యుండె 168

వ. అట్టియవసరంబున బోరన మ్రోయుజనులయులివును వాదిత్రనాదంబును వారించి ధృష్టద్యుమ్నుండు మూఁగినరాజలోకంబు నెల్లం జూచి యగ్నిసమీపంబున గంధపుష్పధూపదీపార్చితం బైనవిల్లును నమ్ములను వైహాయసం బైనలక్ష్యం బును వారలకుం జూపి యి ట్లనియె 169

తరువోజ. ఈవిల్లు మోపెట్టి యేనుబాణముల నీయంత్రమత్స్యంబు నేసినవాఁడు
భావజప్రతిముఁ డిబ్బాలకుఁ దగినపతి యిది మునిశక్తిఁ బడసినవిద్య
గావున మీ రిప్డు గావింపుఁ డిదియ ఘనతరకార్ముకకౌశలోన్నతియు
లావును గలవారలకు నవసరము లలితయశంబుఁ గల్యాణంబుఁ బడయ 170

వ. అని ధృష్టద్యుమ్నుండు మూఁగినరాజపుత్త్రులకు నెల్ల నెఱుంగం జెప్పి ద్రుపదరాజపుత్త్రిం జూచి యఖిలజలధివేలావలయవలయితమహీతలంబునం గలరాజనందనులెల్ల నీస్వయంవరంబునకు వచ్చినవారు వీరలం జూడు మని దుర్యోధన దుశ్శాసన దుర్ముఖ ప్రముఖు లయినధృతరాష్ట్రనందనుల నూర్వురం, దత్సమీపంబుననున్న కర్ణాశ్వత్థామ సోమదత్త భూరిశ్రవ శ్రుతసేనాదులను, బుత్త్రభ్రాతృసమేతు లయి యున్న శల్య విరాట జరాసంధ గాంధారపతులను, నక్రూర సారణ సాత్యకి సాంబ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్న కృష్ణ కృతవర్మానిరుద్ధ యుయుధానప్రముఖు లైనయదు వృష్ణి భోజాంధకవరులను, సుమిత్ర సుకుమార సుశర్మ సుదక్షిణ సుషేణ సేనాబిందు చంద్రసేన సముద్రసే నౌశీనర చేకితాన శిశుపాల శ్రేణిమ జ్జనమేజయ జయద్రథ బృహద్రథ సత్యవ్రత చిత్రాంగద శుభాంగద భగీరథ భగదత్త పౌండ్రక వాసుదేవ వత్సరాజప్రభృతు లయిన నానాదేశాధీశులను వేదధ్వనిసనాథం బై యొప్పు చున్నబ్రాహ్మణసమూహంబునుం జూపి 171

ఆ. ఇందు లక్ష్య మెవ్వఁ డేసె నాతని వరి,యింపు నెమ్మితోడ నిందువదన
యనిన రాజపుత్త్రు లవ్విల్లు మోపెట్టి, యేయఁ గడఁగి కదలి రెల్లవారు 172

సీ. అమ్మహోత్సవము నెయ్యమ్మునఁ జూడంగఁ దివిరి యేతెంచినదివిజఖచర
గరుడగంధర్వకిన్నరులవిమానముల్ విలసిల్లె నంబరతలమునందుఁ
బణవవీణావేణురణితానుసార మై రసగీతరవ మెల్ల దెసల నెసఁగె
బోరన వివిధతూర్యారవంబులు మహావననిధిధ్వానంబు ననుకరించె

ఆ. దివ్యమాల్యములయు దివ్యానులేపన,ములయు సౌరభంబు వెలయఁ దాల్చి
రంగమధ్యజనులకుం గడు ముదముగాఁ, జేరి వీచె [1]దివ్యమారుతంబు. 173

చ. అవిరళభస్మమధ్యమున నగ్నికణంబులపోలె బ్రాహ్మణ
ప్రవరులలోన నేర్పడక పాండవు లేవురు నున్నఁ జూచి యా

---

1 మలయ, మంద.

నవవృషభుండు కృష్ణుఁడు ముదంబున వారి నెఱింగి పార్థుఁ డి
య్యువతిఁ బరిగ్రహించు నని[1]యుం దలఁచెం హృదయంబులోపలన్ 174
వ. అంత నా రాజనందనులు ద్రుపదరాజనందనం జూచి కందర్పబాణబాధితు లయి
తమ్ముఁ దమసామర్థ్యము నెఱుంగక యర్థిత్వంబున నవ్విల్లు మోపెట్టఁబోయి.
క. పడి నొడు గఱచి వలకేల్, నిడుచన [2]గనయమునఁ బెనఁచి సీల్గి బలం బే
ర్పడ విల్లు వంప నోపక, యుడిగిరి నృపసుతులు గొంద ఱొయ్యన లజ్జన్ 176
క. బలవంతులబల మఱఁగా, [3]మలువక మన్నారినిపాట మాయాధను వి
మ్ములఁ జేసిన మోపెట్టఁగఁ, గొలఁదియె యని డాయరైరి కొందఱు దానిన్.
మ. ఇది యెట్లుం సమకూర దెవ్వరికి మున్నీవిల్లు మోపెట్టఁ బో
లదు మోపెట్టియు నంతరిక్షమున నాలక్ష్యంబు భేదింపఁగా
నది బ్రహ్మాదుల కైన నిం దలవిగా దంచుం విచారించి ని
స్మదు లై కొందఱు రాజు లేగిరి నిజస్థామార్గముల్ చూచుచున్ 178

అర్జునుఁడు మత్స్యయంత్రంబుఁ దెగ నేయుట.

వ. ఇట్లు రాజపుత్త్రు లవ్విల్లు మోపెట్ట నోపక నివృత్తు లయిరి మఱి యదువృష్ణిభో
జాంధకులు కృష్ణానుమతంబున సజ్యకర్మంబునం దనారబ్ధు లయి మిన్న కుండి
రంత శిశుపాలజరాసంధశల్యకర్ణులు దర్పితు లై తమతమలావులు మెఱసి
క్రమంబున నలువురు మాషయవముద్గరోమమాత్రంబులు దక్క గొనయం
బెక్కించియు మోపెట్ట [4]నశక్యం బయిన నుక్కు సెడి వెక్కిన వారలం జూచి
యగ్రజానుమతంబున విప్రసభ వెలువడి విజయుండు ధనుస్సమీపంబున కరి
గిన నాతనియుత్సాహంబున కచ్చెరువడి కొందఱు బ్రాహ్మణులు దమలో నిట్లనిరి.
ఉ. ఇమ్మనుజేంద్రనందను లహీనబలుల్ దృఢదీర్ఘబాహువీ
ర్యమ్ములవార లోపర శరాసనకర్మమునం దయుక్తద
ర్పమ్మున నిప్డు నవ్వ పఱుపం సమకట్టె నితండు విప్రవం
శమ్మునవారి [5]నెల్లఁ దనశక్తి యెఱుంగక దుర్విదగ్ధుఁ డై. 180
క. అనువారు నండుఁ గొందఱు, ఘనుఁ డీతఁడు వీరికంటెఁ గార్ముకవిద్యం
దనరినవాఁ డయి దీనికి, మొనసెం గా కన్యుఁ డిట్లు [6]మొనయం గలఁడే. 181
మ. అమితోత్సాహుఁడు దీర్ఘబాహుపరిఘుం డత్యంతతేజస్వి స
ద్విమలాచారుఁడు [7]విప్రభక్తివరుఁ డవిప్రుండు విప్రప్రసా
దమునన్ విప్రుల కెల్ల సంతసముగాఁ దత్కార్యసంసిద్ధి ను
త్తముఁ డై పొందెడు నంచు [8]నుండిరి దయన్ ధాత్రీసురుల్ ప్రీతు లై. 182

1 యుండెను దా హృదయ 2 గొనయమునఁ జేర్చి. 3 మలఁపక మ్రాన్సిభంగి (మలఁగక మ్రాన్పనుపాటు). 4 నోపక వెక్కి చిక్కిన 5 కెల్ల. 6 మొనయఁగఁ జేసె. 7 నిష్ఠం. 8 పల్కిరి.

వ అంత నయ్యర్జునుండు నవ్వింటిసమీపంబునకు వచ్చి గురువులకు నమస్కారం
బు సేసి ధనువునకుఁ బ్రదక్షిణంబుఁ జేసి మ్రొక్కి దాని నెత్తికొని పూర్వపరి
చితం బైనవిల్లు మోపెట్టిన ట్లశ్రమంబున మోపెట్టి జను లాశ్చర్యంబునం
బొందుచుండ నేనమ్ముల నమ్మత్స్యయంత్రంబు నాక్షణంబ యురుల నేసినం
జూచి బ్రాహ్మణక్షత్త్రియప్రముఖు లయినజను లెల్ల విస్మితు లయి 183

చ. ఫలపవనాంబుభోజనశుభవ్రతవృత్తులఁ జేసి చూడ దు
ర్బలతను లయ్యు బ్రాహ్మణు లపారతపోబలసంపదన్ మహా
బలయుతు లట్టివారలకు భవ్యుల కెందు నసాధ్య మెద్దియుం
గలదె చరాచరాఖిలజగంబులఁ బెద్దల కారె సద్ద్విజుల్. 184

క. నిమిషాంతరమున ని ట్లశ్రమమున మర్త్యులకు నేయ సమకూరునె యు [డో.
త్తముఁ డితఁడు బ్రాహ్మణరూపమున సురేశ్వరుఁడో హరుఁడో భానుఁడో గుహుఁ

క అని ధరణినుండి పొగడెడు, జనులనిరంతరరవంబు జలధరమార్గం
బుననుండి పొగడుదివ్యుల, యనవరతరవంబు నొక్కఁడయి [1]కడు నొప్పెన్

క చెలఁగె సురదుందుభిస్వనములు ముదమున భూసురోత్తములు పయిపుట్టం
బులు [2]విడిచి వీచియార్చిరి, వెలయఁగ నరుమీఁదఁ బుష్పవృష్టియుఁ గురిసెన్.

వ అయ్యవసరంబున ధర్మనందనుండు నకులసహదేవానుగమ్యమానుం డయి నిజ
నివాసంబునకుం జనియె నిట ధృష్టద్యుమ్నసహితుం డయి యజ్ఞసేనుండు
మహాసేనతో నర్జునునకు సహాయుం[3]డుగా నరిగె నంత 188

సీ ధరణీశనందనుల్ దన్నతిప్రీతితోఁ జూచుచు నుండంగ సుందరాంగి
తోయజదళనేత్ర ద్రుపదరాజాత్మజ కమనీయగజరాజగమనలీలఁ
జనుదెంచి సురరాజసన్నిభు నభినవయౌవనోద్భాసితు నసితరత్న
రుచిరాంగు నంగజరూపు ధనంజయుఁ దనచేతిసితపుష్పదామకమునఁ

ఆ. బొలఁతి ముదముతోడఁ బూజించె నట్టియుత్సవముఁ జూచి దానిసైఁప కపుడు
కౌరవేంద్రుఁ డాదిగాఁ గలభూపతు, లెల్ల నలిగి కలయ నేపు రేఁగి 189

మత్తకోకిలము. ఏల రాఁ బనిచెన్ మహీశుల నెల్లఁ జుట్టముపోలె ము
న్నేల సత్కృతిఁ జేసె నిందఱ కిమ్మ[4]హారథు లుండఁగా
నేల కన్యక నిచ్చె విప్రున కిందు నేఁడు శఠుండు పాం
చాలుఁ డిప్పుడ వీని నిర్గతసత్త్వుఁ జేయుద మాజిలోన్. 190

క. తనవిద్యపేర్మి నృపసంసదనఁ బడసెను విప్రుఁ డితనితప్పే కడుదు
ర్జనుఁ డీద్రుపదుఁడు నృపతుల, నన[5]యంబున మెచ్చఁ డయ్యె నతిగర్వితుఁ డై.

వ. ఏమిదోషంబు సేసియు బ్రాహ్మణుండు వధ్యుండు గాఁడు మనరాజ్యంబును నర్థం

1 పీతెంచెన్. 2 పీఁచి పీఁచి ; పీఁచి వైచి. 3 డై నిలచె (యుండె). 4 హీపతు.
5 యము (నెద) కడు.

బును బ్రాహ్మణార్థంబ కావున నవ్విప్రుతోడి దేమి యని ద్రుపదుపయి నెత్తి
దెంచిన ద్రుపదుండును కడు భీతుం డై బ్రాహ్మణులమఱువు సొచ్చి నిట్లు శరణా
గతుం డయినద్రుపదు నోడ కుండు మని బ్రాహ్మణులు దమతమదండాజినంబు
లెత్తికొని ప్రతిబలంబులపయి వీచుచున్నంత వారలం జూచి నగుచు నర్జునుం
డి ట్లనియె. 192

క. కడఁగి మదీయాస్త్రము లని,యెడుపటుమంత్రముల నిప్పు డీనృపురిపు ల
న్కడిఁదివిషాహులదర్పం, బుడిగించెదఁ [1]దొలఁగి చూచుచుండుఁడు మీరల్.

అర్జునుండు కర్ణునితో యుద్ధంబు సేసి జయించుట.

వ. అని తానును భీమసేనుండును గ్రమ్మఱి రిపుబలంబుపయి నమితశరంబు లేసె
భీమసేనుండు నొక్కవృక్షంబు వెఱికికొని దండహస్తుం డయిన దండధరుండు
నుంబోలె నర్జునునకు సహాయుం డయి నిలిచె నంత నయ్యుద్ధమహాసంరంభం
బుఁ జూచి విస్మితుం డై కృష్ణుండు బలదేవున కి ట్లనియె. 194

సీ. తాలాభ మగువిల్లు దాల్చి విరోధుల నెగుచుచు నున్నవాఁ డింద్రతనయుఁ
డాతని కెలన మహావృక్షహస్తుఁ డై యున్నవీరుండు వృకోదరుండు
యంత్రంబు నరుఁ డేసినప్పుడు పోయినయగ్గౌరవర్ణుండు యమతనూజుఁ
డాతనితోడన యరిగినయిరువురుఁ గవలవా రర్కప్రకాశతేజు

ఆ. లనిన లక్కయింట నగ్నిదాహంబున, నెట్లు బ్రదికిరొక్కొ యిమ్మహాత్ము
లెట్టిపుణ్యదినమొ యేవురఁ జూచితి, మనుచు సంతసిల్లె హాలధరుండు. 195

వ. అంత. 196

క. కురుపతి సూడఁగఁ గర్ణుఁడు, నరుఁ దాఁకెను శల్యుఁ డనిలనందనుఁ దాఁకెన్
సరభసమున విస్మయ మం,దిరి ధరణీదేవమనుజదేవప్రవరుల్. 197

శా. కర్ణుండున్ విజయుండు నొండొరులఁ జుల్కం దాఁకి చాపంబు లా
కర్ణాంతంబులుగా వడిం దిగిచి యుగ్రక్రోధు లై యేసి రా
పూర్ణం బయ్యెఁ దదీయబాణతతి నంభోభృత్పథం బెల్ల నా
స్తీర్ణం బయ్యె ధరిత్రి యెల్ల [2]నవిసెన్ దిక్చక్ర మెల్లన్ వడిన్. 198

క. వీరుఁ డగునరునియేయున, [3]పారశరావలుల నడుమ వారింపంగా
నేరక యే టుడిగి మహా, శూరుఁడు రాధేయుఁ డింద్రజున కి ట్లనియెన్. 199

క. నాయెదురఁ జక్క నై యని, [4]సేయఁగ భార్గవునకును శచీవరునకుఁ గాం
తేయుఁ డగువిజయునకుఁ గా, కాయతభుజశక్తి నొరుల కలవియె ధరణిన్. 200

క. నీ వప్రాకృతబలుఁడవు, నీవిక్రమమునకు విల్లునేర్పునకు మహా
దేవకులోత్తమ మెచ్చితి, నావుడుఁ బార్థుండు గర్ణునకు ని ట్లనియెన్. 201

1 దలఁగి. 2 గుదిసెన్. 3 వాతితశరసమితి. 4 సేయంగా...శివునకు నా. కాం, సేయఁగ భార్గవున కిందుశేఖరునకుఁ గాం.

మధ్యాక్కర. ఏను నీచెప్పినవారిలోపల నెవ్వఁడఁ గాను
[1]గానీన సర్వశస్త్రాస్త్రవిద్యలఁ గడుఁ బ్రసిద్ధుండ
భూసుత బ్రహ్మతేజోధికుఁడ నిన్నుఁ బోరిలో నోర్వఁ
గా నున్నవీరుండ నొండు దక్కి లోఁగక చక్క నిలుము 202

వ. అనిన విని కర్ణుండు బ్రాహ్మణతేజం బజేయం బని విజయుతోడియుద్ధం బొల్లక క్రమ్మఱియె మఱి శల్యభీమసేనులు పెనంగి మల్లయుద్ధంబు సేయునెడ భీముండు భీమబలంబునం బట్టికొని శల్యుం ద్రెళ్ల వైచిన. 203

ఆ. నెల్లుఁ డట్లు నేలద్రెళ్లి చెచ్చెర లేచి, యొడలు దుడిచికొనుచు నొయ్యఁ జనియె
వానిఁ జూచి నగుచు మానుగా విప్రులు, భూరిసత్త్వ భీముఁ బొగడి రంత.

ఆ పరశురాముఁడొండె హరుఁడొండె నరుఁడొండె, గాకయొరులుగలరెకర్ణునోర్వ
బలిమి భీముఁడొండె బలదేవుఁడొండెఁగా, కొరులు నరులు శల్యు నోర్వఁగలరె.

వ. వీ రెవ్వరో యెందుండుదురో యెఱుంగ వలయు నని దుర్యోధనాదు లయిన రాజపుత్త్రు లెల్ల విస్మితు లయి యున్నవారలం జూచి కృష్ణుం డి ట్లనియె 206

చ. పరులకు [2]దుష్కరం బయినభాసురకార్యము నేసి తత్స్వయం
వరమునఁ బత్నిఁగాఁ బడసె వారిరుహాయతనేత్రఁ గృష్ణ నీ
ధరణిసురాన్వయోత్తముఁడు ధర్మవిధిం జెపుఁ డయ్య యింక నె
వ్వరికిని జన్నె [3]వీని ననవద్యపరాక్రము నాక్రమింపఁగాన్. 207

వ. వలవ దుడుగుండని వారించినట్లు కృష్ణుచేత నివారితులయి రాజపుత్త్రులు దమ తమదేశంబులకుం జని రంత భీమార్జునులును బ్రాహ్మణపరివృతు లయి ద్రుపద రాజపుత్త్రిం దోడ్కొని వచ్చునంత 208

సీ ఉత్సవసందర్శనోత్సుకు లై పోయి కడుఁబెద్దప్రొ ద్దయ్యెఁ గొడుకులేల
మసలిరో కౌరవుల్ విసువక వైరంబు [1]గావించుపాపస్వభావు లెఱిఁగి
క్రందునఁ జంపిరో యందుల కేవురు లీలతో నొక్కట నేల యరిగి
రవ్యయుం డయినవేదవ్యాసువచనంబు నిక్కంబు గా కుండు నొక్కొ వేల్పు

ఆ లార భూసురేశులార మీశరణంబ, కాని యొండుగతియుఁ గాన నాకు
శరణ మగుఁడు సుతులఁగరుణతో రక్షింపుఁ, డనుచుఁగుంతి వగచి వనరుచుండె.

అర్జునుండు ద్రౌపదిం దెచ్చి తల్లికి నివేదించుట.

వ అట్టియవసరంబునఁ దల్లియొద్దకు ధర్మరాజును గవలవారు వచ్చియున్నఁ దదనం తరంబ భీమార్జునులు ద్రౌపదీసహితు లయి చనుదెంచి మ్రొక్కి మే మొక్క భిక్ష దెచ్చితి మని తల్లికి నివేదించిన నెఱుంగక యప్పటియట్ల కా వగచి కుంతీ దేవి సంతసిల్లి దాని మీరేవురు నుపయోగింపుం డని కొడుకుల నియోగించి

1 గాని శస్త్రా ..యందుఁ 2 దుర్లభం...యంత్రము నేసి. 3 పోర. 4 పాటించి, భావించి.

భువనత్రయరాజ్యలక్ష్మియుంబోలె నున్నయక్కన్నియం జూచి లజ్జించి యధర్మ
భీత యయి ధర్మతనయున కిట్లనియె. 210

సీ. ఈతన్విఁ దోడ్కొని నీతమ్ము లిరువురు ప్రీతి నేతెంచి యీభిక్ష యొప్పు
గొను మని నాకుఁ జెప్పినను నేవురు నుపయోగింపుఁ డంటి నాయుక్తి దొల్లి
యనృత మెన్నండుఁ గా దనఘ మీ రెప్పుడు మద్వచనాతిక్రమంబు సేయ
రిది లోకమున లేనియది యేమి సేయంగ నగు నని చింతాకులాత్మ యైనఁ

తే. దల్లి నూరార్చి వాసవతనయుఁ జూచి, పార్థ నీచేతఁ బడయంగఁబడినదీని
నగ్నిసన్నిధిఁ బాణిగ్రహంబు నీవ, చేయు మన ధర్మజునకును జిష్ణుఁ డనియె.

వ. పెద్దవాఁ డుండఁ [1]గొండుకవానికి వివాహం బగుట ధర్మవిరుద్ధంబు గావున దీని
నీ కగ్రమహిషిగాఁ బరిగ్రహింపుము మానలువురయనుమతంబును నిట్టిద యను
చున్నయవసరంబున విధిప్రేరణవశంబున 212

ఉ. ఆలలితాంగియందు హృదయంబులు దృష్టులు నిల్పి పాండుభూ
పాలతనూజపంచకము పంచశరాహతిఁ బొందె నొక్కతేఁ
బాలికఁ దొల్లి యేవురకు భామినిగా సృజియించి యున్నయ
య్యాలరిబ్రహ్మచెయ్వి పరమార్థము గా కది యేల యొం డగున్. 213

వ. ఇట్లు పాంచాలియందు బద్ధానురాగు లయి యున్నతమయేవురయభిప్రాయం
బెఱింగి వేదవ్యాసవచనంబులుం దలంచి ధర్మతనయుండు దమ్ముల కిట్లనియె

క. గురువచన[2]స్థితి మన కే,గురకును నిది పత్ని గాఁ దగుం గావున ని
త్తరుణిని బరిగ్రహింతము, తిరముగ గురువచన మొండు దెఱఁ గేల యగున్.

వ. అని పలుకుచున్నయవసరంబున 216

శా. రాజత్కీర్తులు వచ్చి కాంచి రనఘుల్ రాముండుఁ గృష్ణుండు న
య్యాజామీఢు నజాతశత్రు నృపలోకారాధ్యు నుద్యద్గుణ
భ్రాజిష్ణుం దమమేనయత్తకొడుకున్ బాలార్కతుల్యోజ్జ్వల
త్తేజున్ భ్రాతృచతుష్కమధ్యగతుఁ గౌంతేయాగ్రజున్ ధర్మజున్ 217

వ. కని తమ్మెఱింగించి యతిస్నేహంబున నయ్యుధిష్ఠిరునకుం గుంతీదేవికి మ్రొక్కి
తమకు మ్రొక్కినభీమార్జుననకులసహదేవులం గౌఁగిలించుకొని పరమసమ్మదరస
పూరితహృదయు లై యున్నవారలకుశలం బడిగి ధర్మరాజి ట్లనియె. 218

క. ఒవ్వమిఁ గౌరవులకుఁ గడు, దవ్వయి మఱి విప్రవేషధారుల మయి మ
మ్మెవ్వరు నెఱుంగ కుండఁగ, నివ్విధమున నున్న నెట్టు లెఱిఁగితి రీగల్. 219

వ. అనిన నగుచు వాసుదేవుం డిట్లనియె. 220

ఉ. అంబుజమిత్రుఁ డంబుదలవాంతరితుం డగుడుం దదీయతే
జంబు జగజ్జనంబులకు శక్యమె కప్పఁగ మీరు గూఢభా

1 గొండికవారికి. 2 సిద్ధి...నవుం గావున.

వంబున నున్న మీ దగునవారితతేజము భూజనప్రసి
ద్ధం బగుఁ గాక దానిఁ బిహితంబుగ నెవ్వరుఁ జేయ నేర్తురే 221

వ. సకలరాజసమక్షంబున నిట్టియతిమానుషం బయినయద్భుతకర్మం బర్జునునకకా కన్యులకుఁ జేయ శక్యం బెయని యెఱింగితిమి మీపరాక్రమంబ మిమ్ము నెఱింగించె నధర్మనిరతు లగుధృతరాష్ట్రదుర్యోధనులు సేసినలాక్షాగార దాహప్రయోగంబువలన విముక్తుల రయితి రింక మీకు లగ్గగు నని చెప్పి బలదేవసహితుం డయి వాసుదేవుం డరిగిన నిట ద్రుపదుండు దనకూఁతునకు వరుం డైనవాఁ డెవ్వఁడో యేవంశంబునవాఁడో వానిచరితం బెట్టిదో యెఱింగి రమ్మని ధృష్టద్యుమ్నుం బనిచిన నతండు భీమార్జునద్రౌపదులపిఱుందన వచ్చి తన్నొరు లెఱుంగకుండ నక్కుంభకారగృహంబున నుండి యంతయు నెఱింగి పోయి ద్రుపదున కి ట్లనియె 222

సీ. అయ్యిద్దఱును గృష్ణ నట్లొప్పఁ దోడ్కొని చని యొక్కముదుసలిసాని కపుడు
మ్రొక్కి యక్కన్యను మ్రొక్కించి మఱియొక్కగౌరవర్ణుఁడుపంపఁ గడఁకతోడ
నలువురు భూసురనాథగృహంబుల కరిగి భైక్షము దెచ్చి యంతగూడు
నొగిన యయ్యవ్వకు నొప్పించి యున్న నయ్యవ్వయు ద్రౌపది నర్థిఁ బిలిచి

ఆ. బలివిధానములకు బ్రాహ్మణాతిథులకు, నన్నకాంతు లైనయధ్వగులకు
నగ్ర మిందుఁ బుచ్చి యయ్యగ్రశేషంబుఁ, జెలువ రెండు పాళ్లు సేయు మొనర.

క. వెడఁదయురంబును నున్నవ,కడుపును దృఢకరినతనువుఁ గలయాతనికిం
దడర నొకపాలు వెట్టుము, వడి నాగాయుతబలంబువాఁ డతఁ డబలా 224

వ. మఱియు రెండగుపా లన్నలువురకుం బెట్టి తద్భుక్తశేషం బేనును నీవు నుపయోగింత మని పంచినఁ గృష్ణయు నయ్యవ్వ పంచినరూపున నందఱకుంగుడువం బెట్టి తానునుగుడిచి దర్భపూరులు [1]విద్రిచి యందఱను వేఱు వేఱ శయనమ్ము లిమ్ముగా రచియించి వానిపయి వారలకృష్ణాజినంబులు పఱచి సుఖశయను లై యున్న వారిపాదంబులకు నుపధానభూత యై శయనించి. 225

ఆ కఱకుదర్భపూరిపఱపులు భిక్షాన్న, మశన మట్టివారి నతిముదమున
నాదరించెఁ బ్రీతి నాదిగర్భేశ్వరి, యయ్యు సేవగింపదయ్యెఁ గృష్ణ. 226

క. కడవసములుఁ గోలలుఁ గ,వ్వడములు వీరలధనంబు పరికింపఁగ నె
క్కుడిదేశికు లని వగవక, మడవక తనుమధ్య నిండుమనమున నుండెన్ 227

సీ. అంత నయ్యేవురు నయ్యయికథ లొప్పఁ జెప్పుచు మఱి రథసింధురాశ్వ
విషయంబులును సమవిషమమహావ్యూహనిర్భేదనోపాయనిపుణవిధులు
నాయుధవిద్యారహస్యప్రయుక్తులుఁ బలికిరి పలికినబాసఁ జూడ
[2]నత్యుత్తమక్షత్త్రియాన్వయు లగుదురు చరితఁ జూడఁగ విప్రజాతు లగుదు

1 విదిర్చి. 2 నత్యుగ్రమ.

ఱెఱుఁగఁ గాదు వారి నీరెండుజాతుల, వార కాని కారు వైశ్యశూద్ర
హీనజాతు లనిన నెంతయు సంతస, మందెఁ బృషతపుత్త్రుఁ డాత్మలోన 228

వ. వెండియు వారల నిమ్ముగా నెఱుంగ వేఁడి తనపురోహితుం బుత్తెంచినం బురో
హితుండును బ్రాహ్మణసమూహంబుతోడ వచ్చి పాండవులం గని ధర్మరాజా
నియోగంబున భీమసేనుచేత నర్ఘ్యాదివిధుల నర్చితుం డయి యి ట్లనియె. 229

ఉ. మీకులగోత్రనామములు మిమ్మును నెమ్మి నెఱుంగ వేఁడి చిం
తాకులుఁ డైనవాఁడు ద్రుపదాధిపుఁ డాతనికిం బ్రియంబుగా
నా కెఱిఁగింపుఁ డింతయు ఘనంబుగ నాతతయంత్రమత్స్యముల్
వీకున నట్టు లేసినసువిక్రము నాతఁడు గోరుఁ జూడఁగన్ 230

వ. అనిన విని నగుచు ధర్మతనయుండు ద్రుపదపురోహితున కి ట్లనియె. 231

క. ఇవ్వైవాహికలక్ష్యం[1], బివ్విలు మోపెట్టి నెట్టనేసినవీరుం
డివ్వనితకు వరుఁ డగు నని, నెవ్వగ మీరాజు చులుకనియమము సేసెన్ 232

తే. అతఁడునియమించి[2]నట్ల యయ్యంత్ర మేసి,యీతఁ డిక్కన్యఁ బడసెనుర్వీశులో
నేల తా వమ్ము నెఱిఁగెడు నెఱిఁగి యేమి,సేయువాఁ డింక మీపతి సెప్పుమయ్య.

క. బలహీనుఁ డైనవానికి, నలవియె మోపెట్ట[3] దీని నక్కార్ముకముం
గులహీనున కకృతాస్త్రున, కలవియె యాలక్ష్య మేయ నశ్రమలీలన్. 234

పాండవులు ద్రుపదమహారాజుగృహంబునకుఁ బోవుట.

వ. మీరాజుమనోరథంబు సఫలం బయ్యెడు వగవ నేల యనిన ధర్మరాజుపలుకు విని
పురోహితుండువోయి ద్రుపదున కెఱింగించిన ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుం జూచి
చాతుర్వర్ణ్యోచితంబు లయినరథంబులు గొనిపోయి వారలం దోడ్కొనిరమ్మని
పంచిన వాఁడును నాక్షణంబ పాండవులపాలికి వచ్చి యారథంబు లెక్కి మారాజు
నొద్దకు రండనిన నాక్షణంబ పాండవులు రాజయోగ్యంబులయి రత్నాంచితంబు
లయినకాంచనరథంబు లెక్కి కుంతీదేవిని ద్రౌపదిని నొక్కరథం బెక్కించి
తోడ్కొని ధృష్టద్యుమ్నుతో ద్రుపదరాజనివేశంబున కరుగుదెంచి రంత ద్రుప
దుండును వారల కనేకవిధంబు లైనవస్తువు లతిప్రీతిం బుత్తెంచినఁ బరార్ధ్యంబు
లైనయొండువస్తువులఁ బరిగ్రహింపక సాంగ్రామికంబు లైనయసి[4]చర్మకార్ముక
బాణతూణీరరథవరూథవాజివారణనివహంబులఁ బరిగ్రహించి తనయొద్దకు
వచ్చువారి. 235

సీ. అజినోత్తరీయుల [5]నతిసంభృతబ్రహ్మతేజుల సముదితాదిత్య[6]సముల
నాజానులంబిమహాబాహుపరిఘుల నత్యున్నతాంసుల నతివిశాల
వక్షుల నవిరళవ్యాయామదృఢకఠినాంగుల [7]వృషభాక్షు లయినవారిఁ

1 ము, నివ్విలు...యుం నేసిన. దగువరుఁ డని 2 నట్టుల యంత్రమత్స్య, మేసి [illegible] 3 [illegible] 4 ఎర్మకార్ముకతూణీరబాణ. 5 నభి, నభ. 6 నిభుల, యశుల 7 గమలా[illegible]

పాండుకుమారుల భరతవంశేశులఁ జూచి సుతభ్రాతృసుహృదమాత్య
ఆ. బంధుజనులతోడఁ బరమవిద్వన్మహీ, సురగణంబుతోడ సోమకుండు
గరము సంతసిల్లె ఘనుల సత్యోత్తమ,క్షత్త్రవంశ్యవరులఁ గా నెఱిఁగి 236

వ. మఱియుం దనయొద్దకు వచ్చి యశంకితు లయి క్షత్త్రియోచితంబు లైనమహాసనంబుల నున్నవారల రాజపుత్త్రులంగా నెఱింగి సంశయాపనోదనపరుం డై ధర్మతనయునకు ద్రుపదుం డి ట్లనియె నయ్యా మీరు క్షత్త్రియులరో బ్రాహ్మణులరో మాయావు లయి క్రుమ్మరు చున్నమంత్రసిద్ధులరో కాక కృష్ణాపరిగ్రహణార్థంబు దివంబుననుండి వచ్చినదివ్యులరో యెఱుంగము మాకు సందేహం బయి యున్నయది మీకలరూ పెఱింగి కాని యిక్కన్య వివాహంబు సేయ నేర మనిన ద్రుపదునకు ధర్మతనయుం డి ట్లనియె 237

క. క్షత్త్రియులము పాండుప్రియ, పుత్త్రుల మే నగ్రజుండ భూనుతులు వరు
త్పుత్త్రార్జునయము లమలచ,రిత్రులు నలువురును వీ రరిందము లెందున్. 238

వ. వీరు కుంతీమహాదేవి యని తన్నునుం దమ్ములనుం దల్లిని నెఱింగించిన నెఱింగి ద్రుపదుం డతిహర్షరసావేశపరవశుం డయి పెద్దయుం ప్రొద్దునకుఁ దెలిసి యానందజలభరితనయనుం డగుచు నాపుణ్యంబున లాక్షాగృహప్రయోగంబువలన విముక్తుల రయితి రని సంతసిల్లి తద్వృత్తాంతం బంతయు ధర్మతనయువలన విని ధృతరాష్ట్రదుర్యోధనుల నిందించి సామప్రియభాషణంబుల నభీష్టసత్కారంబులను వారిం బూజించి యొక్కనాఁడు పుత్త్రమిత్త్రామాత్య బాంధవబ్రాహ్మణపరివృతుం డయి ద్రుపదుండు సుఖాసీను లయి యున్న పాండవుల కి ట్లనియె.

క. సుత్రామపుత్త్రుఁ డభి[1]జన,వాత్రుం డు విచిత్రవీర్యపౌత్త్రుఁడు శుభచా
రిత్రుం డీవిజయుఁడు మ, త్పుత్త్రికి వరుఁ డయ్యె నెట్టిపుణ్యోదయమో 240

వ. స్వయంవరలబ్ధ యయినయిక్కన్యక నర్జునుండు ధర్మవిధిం బాణిగ్రహణంబు సేయువాఁ డనిన ద్రుపదునకు ధర్మతనయుం డిట్లనియె నది యెట్లేను వివాహంబై నఁ బదంపడి భీమసేనుండు వివాహం బయిన వఱి యర్జునుండు వివాహం బగుఁ గాక ముందఱ నర్జునునకుఁ బాణిగ్రహణంబు సేయ నెట్లగు ననిన ద్రుపదుండు ధర్మతనయున కి ట్లనియె. 241

తే. అట్ల యగు నేని యిక్కన్య నభిమతముగ, వసుమతీనాథ నీవ వివాహ మగుము
ధర్మమార్గ మెవ్వరికిని దప్ప నగునె, యనిన నాతని కనియె ధర్మాత్మజుండు. 242

వ. ఏన కా దిక్కన్యక నే మేవురము వివాహం బయ్యెద మస్మన్మాతృనియోగం బిట్టి ద యది మాకు నలంఘనీయం బనిన విని విస్మితుం డై ద్రుపదుం డి ట్లనియె.

క ఒక్కపురుషునకు భార్యలు, పెక్కం డ్రగు టుండుఁ గలదు పెక్కండ్రకు నా
లొక్కత యగు టేయుగముల, నెక్కథలను వినియు నెఱుఁగ మెవ్వరివలనన్.

---

1 నవ, సుల.

వ. నీవు లౌకికవైదికధర్మస్వరూపవిదుండవు ధర్మాత్మజుండవు నీపలుకులు ధర్మవిరుద్ధంబులు గా నోపవు యయినను లోకంబున నిది యశ్రుతపూర్వంబు దీని నింక నీవును నేనును గుంతీదేవియును ధృష్టద్యుమ్నుండును విచారించి యెల్లి నిశ్చయింత మని. 245

వ్యాసమహాముని ద్రుపదునియొద్దకు వచ్చుట.

ఉ. ఈహితకార్యసిద్ధి యిది యెట్లొకొ తా సమకూరు నంచు సం
దేహముఁ బొంది సోమకయుధిష్ఠిరు లున్నఁ దదీయధర్మసం
దేహనివృత్తి పుట్టఁ జనుదెంచెఁ బరాశరసూనుఁ డాత్మతే
జోహృతసూర్యతేజుఁ డగుచున్ దిశ లెల్ల వెలుంగుచుండఁగన్. 246

వ. ఇట్లు వచ్చినకృష్ణద్వైపాయనునకుఁ గుంతీదేవియుఁ బాండవులును బాంచాలుండు నతిభక్తి మ్రొక్కి యమ్మహామునిం గాంచనమణిమయోచ్చాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి యున్న వారలకుశలం బడిగి హితమధురసత్యసంభాషణామృతరసప్రవాహసందోహంబున నందఱం బరమానందహృదయులం జేసి యున్న యమ్మునీంద్రునకు ముకుళితకరకమలుం డయి ద్రుపదుం డి ట్లనియె. 247

క. తనపలుకు లోక మెల్లను, గొనియాడఁగఁ దగినలోకగురుఁ డీయమునం
దనుఁ డే మేపురమును నీ, తనుమధ్య వివాహ మన్యోదము నని పలికెన్. 248

క. మీ రెఱుఁగ[1]నట్టిలోకా, చారము గలదయ్య తొల్లి చన్న మహాత్ముల్
ధీరమతు లిట్లు సేసిన, వా రెవ్వరుఁ గలరె [2]యాప్తవచనానుమతిన్. 249

క. విమలమతి యన్యులకు విష, యమె ధర్మాధర్మనిర్ణయము సేయఁగ ది
వ్యమునీంద్ర దీని సువిచా, రము సేయుము ధర్మసంకరము గాకుండన్. 250

వ. అనిన నాద్రుపదునకుఁ గృష్ణద్వైపాయనుసమక్షంబున ధర్మజుం డి ట్లనియె. 251

చ. నగియును బొంకునందు వచనంబు నధర్మువునందుఁ జిత్తముం
దగులదు నాకు నెన్నఁడును ధర్మువ వశ్యము నట్ల కావునన్
వగవక మాకు నేవురకు వారిజలోచనఁ గృష్ణ నీఁ దగుం
దగ దనునీవిచారములు దక్కి వివాహ మొనర్పు మొప్పుగాన్. 252

వ. మఱియుం దొల్లి [3]గౌతముం డయినజటిలుఁ డనుఋషికూఁతురు తనసద్భావంబున నేడ్వురు ఋషులకు నొక్కతియ భార్య యయ్యె ననియును దాక్షాయణి యనుమునికన్యక యేకనామంబునఁ బ్రచేతసు లనంబరఁగినపదుండ్రకు నొక్కతి

1 నిట్టి. 2 యాత్మ...(మతీ). 3 ఇట 'శ్రూయతే హి పురాణేఽపి జటిలా నామ గౌతమీ, ఋషీ నధ్యాసితవతీ సప్త ధర్మభృతాం వరా. తథైవ మునిజా వార్క్షీ తపోభి ర్భావితాత్మనః, సంగతాభూ ద్దశ భ్రాతౄ నేక నామ్నః ప్రచేతసః' అని సంస్కృతము. దీని ననుసరించి ముగా నొక్క ప్రాంతప్రతిలో దాక్షాయణి యనుటకు 'వార్క్షి' యని చూపట్టెడిని.

య భార్య యయ్యె ననియును గథల వినంబడు మఱి యట్లుం గాక 253

ఆ. గురులలోనఁ బరమగురువు దల్లియ యట్టి, తల్లివచనమును విధాతృకృతము
నన్యథాకరింప నలవియే యనిన నం, దొఱకు నిట్లు లనియె ద్రుపదవిభుఁడు.

వ ధర్మసూక్ష్మత నిర్ణయింప మన కశక్యంబు త్రిలోకవంద్యుండు త్రికాలప్రవర్తన
విజ్ఞాననిధి యీకృష్ణద్వైపాయనుండు విచారించి యెద్ది యానతిచ్చె నదియ
యిప్పుడు కర్తవ్యం బనిన విని యమ్మునివరుండు ద్రుపదున కిట్లనియె 255

సీ. ధర్మతత్త్వజ్ఞుఁ డీధర్మతనూజుండు ధర్మమార్గం బేల తప్పఁ బలుకు
దేవతామూర్తి యిద్దేవి మాధవి యేల తా నెఱుంగక యనృతంబు వలుకు
వీరలపలుకులు వేల్పులమతమును నొక్కండ కావున నొండు దక్కి
యీఁయేవురకుఁ గూఁతు నిచ్చి వివాహంబుఁ గావింపు మఱి దీనికల దెఱుంగు

ఆ. వినఁగ నిష్ట మేని విను మని ద్రుపదుచే, యూఁది యింటిలోని కొనర నరిగి
తాను నతఁడు నేకతమ యుండి వాని కం,తయును జెప్పఁదొడఁగె ధర్మవిదుఁడు

ద్రుపదునకు వేదవ్యాసుండు పంచేంద్రోపాఖ్యానంబు సెప్పుట.

వ ఇది దొల్లి నాలాయని యైనయింద్రసేన యనం బరఁగినపరమపతివ్రత మౌద్గ
ల్యుం డనుమహామునికి భార్య యయి కర్మవశంబున నమ్మునిం గుష్ఠవ్యాధిబాధి
తత్వగస్థిభూతకష్టశరీరు వయోవృద్ధు వలీపలితధరు దుర్గంధవదను దుఃఖజీవు
నతికోపను విశీర్యమాణనఖత్వచుం బరమభక్తి నారాధించి తదుచ్ఛిష్టంబు
కుడుచు చున్న నొక్కనాఁడు 257

తే. కుడుచునెడవాని పెనువ్రేలుకూటిలోన, దునిసిపడియున్న వ్రేల్ పుచ్చితో యజాత్రీ
యేవగింపక యుచ్ఛిష్ట మిష్టలీలఁ, దగిలి కుడుచు చున్నంత న త్తరుణిఁ జూచి.

వ. దాని దయినపతిభక్తిగుణంబునకు మెచ్చి మౌద్గల్యుండు ప్రసన్నుం డయి నీ
కెద్దియిష్టంబు వేఁడుమిచ్చెద ననిన నదియిట్లనియె మునీంద్రా నాకుం గామోప
భోగేచ్ఛ పెద్ద గలదు నీవునుం దపశ్శక్తిఁ గామరూపధరుండ వయి యిగ్గా
బీభత్సం బగురూపం బుడిగి మనోహరం బయినయాకారంబునం బంచధావిభ
క్తుండ వయి నన్ను రమియించి కామభోగంబులం దనుపు మనిన నమ్ముని
దాని కిష్టం బైనవిధంబున నేను దేహంబులు దాల్చి మర్త్యదేవలోకంబుల
యందు బ్రహ్మర్షిదేవర్షిపూజితుం డై సూర్యరథం బెక్కి చని యాకాశగంగా
జలంబుల నాప్లుతదేహుం డయి శీతాంశుసంశుజాలంబుల వసియించి మేరు
కైలాసంబులయందుఁ గ్రీడించుచు ననేకస్థానంబుల ననేకసహస్రవర్షంబులు
నాలాయని యైనయింద్రసేన నుపభోగించి తృప్తుండై మౌద్గల్యుండు దానివిడిచి
ఘోరతపంబు సేసి బ్రహ్మమయుండై [1] బ్రహ్మలోకంబునకుఁ జనిన నది కామ
భోగంబులం దనియక గాలవశంబున శరీరంబు విడిచి కాశిరా జనుగ 'జర్షికిం

1 బ్రహ్మంబునుం గలిసె.

బుట్టి పెరుఁగుచుం గన్యాత్వమునఁ బెద్దకాలం బుండి తనదౌర్భాగ్యంబునకు
నిర్వేదించి పతిం గోరి పశుపతి నుద్దేశించి యుగ్రతపంబు సేయుచున్నంత 259

తే. దానికిఁ బ్రత్యేకంబ ధర్మవాయు, వాసవాశ్వినుల్ ప్రీతులై వచ్చి దాని
నాత్మదేహాంశజులకు దేహాంతరమునఁ, బత్నిఁ గాఁ గోరి రధికసౌభాగ్యయుక్తి

వ అదియును గొండొకకాలంబు జలానిలాహార యై కొండొకకాలంబు నిరాహార యై కొండొకకాలం బేకపాదంబున నిల్చి కొండొకకాలంబు పంచాగ్నిమధ్యంబుననుండి యత్యుగ్రతపంబు సేసిన నీశ్వరుండు ప్రసన్నుం డయి వరంబు వేఁడు మనిన నక్కన్యక నాకుం బతిదానంబుఁ బ్రసాదింపు మని యర్థిత్వంబున నేను మాఱులు వేఁడినం గరుణించి యీశ్వరుండు నీకు దేహాంతరంబున నేవురుపతు లగుదు రనిన నది యిట్లనియె. 261

ఆ పతికి నొక్కరుండ పతిగాక యెందును, బతులు పలువు రవుట కతలఁ గలదె
లోకనాథ యిట్టిలోకవిరుద్ధంపు, వరము వడయ నమరవరద యొల్ల. 262

వ. అనిన దానికి రుద్రుం డిట్లనియె. 263

క నావచనంబున నీ కయ్యేవురుపతులందు ధర్మ వెడపక యుండుం
గావున నిట్టివరం బిందీవరదళనేత్ర యిచ్చితిని దయతోడన్. 264

వ అనిన నది యట్లేని నయ్యేవురుపతులయందును బ్రత్యేకసంగమంబును నాకుఁ గౌమారంబును బతిశుశ్రూషాసిద్ధియుఁ గామభోగేచ్ఛయు సౌభాగ్యంబునుం బ్రసాదింప వలయు ననిన రుద్రుండు దానికోరినవరంబు లెల్ల నిచ్చి గంగాతీరంబున నున్నయింద్రు నాయొద్దకుం దోడ్కొని రమ్మని పంచిన వచ్చె యని.

క. దక్షాధ్వర[1]మథనునకుఁ బ్రదక్షిణపూర్వమున మ్రొక్కి తడయక చని యా
ద్దక్షిణసహస్రచక్షుఁ బ్రతీక్షించుచు నుండె సురనదీతీరమునన్. 266

వ అట వైవస్వతుండు నైమిశారణ్యంబున సత్త్రయాగదీక్షితుం డయి ప్రాణిహింస సేయకుండుటం జేసి మానవు లప్రాప్తమరణు లయి వర్తించుచున్న దాని సహింప నోపక యింద్రాదిదేవత లందఱు బ్రహ్మపాలికిం జని భట్టారా మర్త్యు లమర్త్యు లయి వర్తిల్లువా రయిన వారికిని మాకును విశేషం బెద్ది యని దుఃఖించిన నయ్యమరుల కమరజ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. 267

క ఎంతకుఁ గృతకార్యుం డగు, నంతకుఁ డీ రంతకును భయం బందక ని
శ్చింతమున నుండుఁ డాతం, డంతము నొందించుఁ దొంటియట్టుల నరులన్. 268

క ఆవైవస్వతువీర్యము, మీవీర్యముఁ దాల్చి [2]సూర్యమితతేజులు దా
రేవు రుదయింతు రాతని, కావించువిధానమునకుఁ గారణ మగుచున్. 269

వ అనిన నమరపతిపురోగము లయినయమరు లెల్ల నమరాపగాసమీపంబునకుం జనునప్పుడు తత్సలిలమధ్యంబున నొక్కకన్యక యేడ్చుచున్న దానికన్నీళ్లు

1 దమను. 2 హార్యమితతేజము వా.

కనకకమలంబు లయినం జూచి వేల్పులుం దానును విస్మయం బంది యింద్రుం
డక్కన్యయొద్దకుం జని యేడ్చెద వెందులదాన వని యడిగిన నది యింద్రున
కి ట్లనియె 270

ఆ. నాదురోదనంబు నన్ను నెఱుంగఁగ, వలత యేని యమరవల్లభుండ
నాపిఱుంద రమ్ము నావుడు నప్పు డ,వ్వనితపజ్జ నరిగె వాసవుండు 271

వ. ఇ ట్లక్కన్యకపిఱుంద నరుగువాఁడు ముందఱ హిమవదచలకందరారచితరత్న
వేదికాతలంబున సింహాసనాసీనుం డయి [1]వరుణరూపంబున నొక్కతరుణితోఁ
జూదం బాడు చున్నయాదిదేవుం గని వరుణుండ కా వగచి సురపతి కరం
బలిగి యి ట్లనియె 272

మ. అమితస్థావరజంగమం బయినబ్రహ్మాండంబు దా నింతయున్
మమతాగోచర మిత్త్రిలోకములు నస్మద్బాహువజ్రానుపా
ల్యము లే నింద్రుఁడ నిట్టిన న్నుఱక లిలన్ జూద మాడంగ ను
త్తమసింహాసన మెక్క నీకుఁ జనునే దర్పించి నాముందటన్ 273

వ. అనిన రుద్రుం డలిగి రౌద్రాకారంబున వానింజూచి మదీయక్రీడారసభంగంబుఁ
జేసినయిద్దుర్మదుం బట్టి తె మ్మని యక్కన్యకం బంచిన నప్పుడు దానికరస్పర్శనం
బున విచేష్టితుం డయి మహీతలంబుపయిం బడినయయ్యింద్రునకు రుద్రుం
డి ట్లనియె. 274

క. గర్వించి పలికి తగు నీ, గర్వము భుజవీర్యమును బ్రకారంబుగ నీ
పర్వత[2]వివరము దెర్చి వి, గుర్వింపుము చూత మనిన గోత్రభిదుండున్ 275

సీ. హరువచనమున నాగిరిరాజ[3]వివరంబు గరములఁ బట్టి చెచ్చెర దినేశ
చండమయూఖముల్ రెండువిధంబులై యుండంగఁ [4]దెర్చి యాఖండలుండు
దనయట్టివారల ఘనశరీరుల నందు నలువుర నన్యుల వెలయఁ జూచి
యే నిట్టు లేలొకో యేనుప్రకారంబు లయితి నిం దనుచు విస్మయముఁ బొంది

ఆ. యున్నఁ జూచి హరుఁడు గ్రన్న నయ్యింద్రుల, నేవురను మహానుభావ మెసఁగ
మనుజయోనిఁ బుట్టుఁడని పంచె గీర్వాణ,హితము సేయుపొంటె మతిఁ దలంచి.

వ. వారలు ధర్మానిలశక్రాశ్వినులు దమకు నాధారకర్తలు గా ధర్మజభీమార్జున
నకులసహదేవు లనం గాఁ బుట్టిరి మఱి కమలభవప్రముఖనిఖిలసురగణప్రార్థితుం
డయి నారాయణుసితాసితకేశద్వయంబు బలదేవవాసుదేవు లై దేవహితార్థం
బుద్భవించిన నందు వాసుదేవుండు వారలకుఁ [5]గార్యసహాయుం డయ్యె న

1 ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారపు (2) (11-15-3) 13-5-22 ప్రతులలో 'తరుణ
రూపంబున' 'తరుణుండ' అని దిద్ది గీర్వాణపుతీర్పని వ్రాయఁబడియె. 2 శిఖరము (దించి,
ద్రచ్చి; దెచ్చి) గూల్చి, శిఖరం బెత్తి 3 శిఖరంబు. 4 దీర్చి, దెచ్చి; ద్రచ్చి; దించి.
5 కార్యఖడ్గ.

య్యింద్రుల కేవురకును నేకపత్నిగాఁ దపంబు సేసి శ్రీమూర్తియయినయాజ్ఞసేని యజ్ఞవేదిం బుట్టె నమ్మవేని వీరలపూర్వదేహంబులఁ జూడు మని కృష్ణద్వైపాయనుండు ద్రుపదునకు దివ్యదృష్టి యిచ్చి చూపిన 277

ఉ. చారుమణిప్రభాపటలజాలవిచిత్రకిరీటమాలికా
భారములన్ సముద్యదినపావకవర్ణములన్ సువర్ణకే
యూరవిభూషణావళుల నొప్పుచు నున్నతదీయదేహముల్
ధీరుఁడు సూచెఁ దాళసమదీర్ఘతఁ బొల్చినవాని నేనిటిన్ 278

వ మఱియు సకలలావణ్యమూర్తి యై వారల కేవురకుఁ బత్నిగాఁ దపంబు సేసిన యక్కన్యకపూర్వదేహంబును జూచి విస్మితుం డయి హర్షించి యున్న ద్రుపదునకు వెండియుం గృష్ణద్వైపాయనుం డి ట్లనియెఁ దొల్లి నితాంతుం డను రాజర్షికొడుకు లనంతబలపరాక్రములు సాల్వేయ శూరసేన శ్రుతసేన బిందు సారాతిసారు లనువా రేవురుం బరస్పరస్నేహవినయంబుల నతిప్రసిద్ధు లయి పెరుఁగుచు నౌశీనరపతికన్యక నజిత యనుదాని స్వయంవరంబునఁ బడసి వివాహం బయి. 279

క. కాంతివిశేషవిలాసా,నంతశ్రీఁ దనరునజితయం దనఘులు నై
తంతువు లేవురుఁ బడసిరి, సంతానము వేలువేలు సత్కులు మెసఁగన్ 280

వ. తొల్లింటిమహాత్ములయందును నిట్టిచరితంబులు గలవుం గావునఁ బాండవుల కేవురకు ద్రౌపదిం గ్రమంబునఁ బాణిగ్రహణంబు సేయింపు మిది ధర్మవిరుద్ధంబు గాదు దైవాధిష్ఠితం బని ద్రుపదు నొడంబఱిచి కుంతియుఁ బాండవులు నున్నచోటికి ద్రుపదసహితుం డయి కృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి యుధిష్ఠిరున కి ట్లనియె. 281

ద్రౌపదీవివాహమహోత్సవము.

ఆ. నేఁడు పుణ్యదినము నెమ్మితో రోహిణీ, యుక్తుఁ డయి శశాంకుఁ డున్నవాఁడు
మంత్రవంతముగఁ గ్రమంబున నేవురుఁ, బెండ్లి యగుఁడు కృష్ణఁ బ్రీతితోడ.

వ. అని నిశ్చయించి పంచినం బాంచాలపతియును నగరం బనురాగంబునఁ బురం బష్టశోభనంబు సేయించి సమారబ్ధవివాహమహోత్సవుం డయ్యె నంత నిరంతరక్రముకకదళీస్తంభశుంభత్సంభృతనవామ్లాశ్వత్థపల్లవమాలాలంకృత ద్వార తోరణంబులను జందనోదకసంసిక్తప్రాంగణరంగవల్లీకృతకర్పూరమౌక్తికప్రకరంబులను గౌతుకోత్సవమంగళశృంగార[1]వరాంగనాప్రనృత్యగానస్వనియోగ కృత్యంబులను నుత్సవసందర్శనాగతానేకరాజన్యసుహృద్బాంధవబ్రాహ్మణసంకులంబునను జేసి యొప్పుచున్న ద్రుపదరాజమందిరంబునం బూర్వోత్తరదిగ్భాగంబున విచిత్రనేత్ర[2]వితతవితానముక్తమౌక్తికకుసుమమాలాలంబనాభిరామ మం

1 వారా. 2 వివిధ.

బును సమీచీనచీనాంశుకవిరచితస్తంభవేష్టనంబును ప్రత్యగ్రపల్లవశాల్యక్ష
తాంచితకాంచనపూర్ణకలశోపశోభితంబును లాజాజ్యసంపూర్ణసౌవర్ణపాత్రనవ
సౌరభబహువిధపుష్పసమిత్కుశా[1]శ్మశమ్యాభిరమ్యంబును నవగోమయశ్యామ
మరకత[2]మణిప్రభాపటలవిలిప్త హిరణ్మయవేదీమధ్యసమిద్ధాగ్నికుండమండితం
బును సర్వాలంకారసుందరంబు నయినవివాహమండపంబునకుం జని నిజపురో
హితుండయినధౌమ్యుండాదిగా ననేకవిద్వన్మహీసురనివహంబుతోఁగరంబొప్పి.

సీ. అనఘులు కృతమంగళాభిషేకులు ధృతసముచితవేషప్రశస్తరత్న
భూషణుల్ కౌరవపుంగవు లేవురు నేతెంచి రంతఁ బూర్ణేందువదన
యధికవిదగ్ధపుణ్యాంగనావిరచితలలితప్రసాధనాలంకృతాంగి
కమలాక్షి కమనీయకాంతాసహస్రంబుతోఁ జనుదెంచె నాద్రుపదతనయ

ఆ. భూరిభూసురేంద్రపుణ్యాహరవమును, మంగళప్రగీతమధురరవము
వివిధతూర్యవేణువీణారవంబును, విస్తరిల్లె [3]విపులవిభవయుక్తి. 284

క. వితతప్రదక్షిణావర్తితదీప్తశిఖానలమున ధృతి వేల్చెఁ బురో
హితుఁ డగుధౌమ్యుఁడు బుధసమ్మతుఁడు వివాహప్రయుక్తమంత్రాహుతులన్.

వ. ఇట్లు వేల్చి మఱుదలఁ ధర్మపుత్రునకు ద్రుపదరాజపుత్త్రిం బాణిగ్రహణంబు సేయిం
చి తొల్లి యేవురకు వివాహంబు సేయునప్పుడు కన్యాత్వంబు దూషితంబు గా
కుండ నీశ్వరువరంబునం గౌమారత్వంబు వడసినయక్కన్యకం గ్రమంబున
భీమార్జుననకులసహదేవులకుం బాణిగ్రహణంబు సేయించిన 286

తే. జనులయాశీరవంబును జదలఁ దివురు, దేవదుందుభినాదంబు దివ్యగంధ
మందగంధవహామోదమానకుసుమ, వృష్టియును మహాముదముతో విస్తరిల్లె.

వ. అని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పె నని 288

క. విద్యావిలాసపార్థివ,విద్యా[4]ధర నిఖిలరాజవిద్యానిధి శీ
తద్యుతివిశదయశఃప్రస,రద్యోతితసర్వలోకరాజమహేంద్రా. 289

స్వాగతము. రాజరాజ గుణరాజిత రాజ,త్తేజ రాజకులదీప విశిష్టాం
భోజమిత్ర నృపపూజిత పాదాం,భోజ భూవినుత పుణ్యవరేణ్యా 290

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతం
బునం దాదిపర్వంబున ధృష్టద్యుమ్నద్రౌపదీసంభవకథనంబును కృష్ణద్వైపా
యనసందర్శనంబును గంగాతీరంబున నంగారపర్ణు నర్జునుండు జయించుటయుఁ
దాపత్యవసిష్ఠౌర్వోపాఖ్యానంబును ద్రౌపదీస్వయంవరంబును బంచేంద్రోపా
ఖ్యానంబును ద్రౌపదీవివాహంబును నన్నది సప్తమాశ్వాసము

---

1 పలాశరమ్యాభిరమ్యంబును. 2 మణిమౌక్తిక ..కుట్టిమవిలిప్త. 3 దిశలఁ; నధిక. 4 ధిప... తద్యుతినిజవిశదయశః, ప్రద్యో...రాజనరేంద్రా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆదిపర్వము - అష్టమాశ్వాసము

విభవ[1]నిత్యనిలయ ద
యావర్ధితధారుణీసురాన్వయ [2]వేఁగీ
భూవల్లభ నిఖిలజగ
త్పావనశుభచరిత భావభవనిభసుభగా. 1

పాండవులు ద్రుపదరాజుపురంబున నిష్టోపభోగంబు లనుభవించుచు సుఖం బుండుట.

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులేవురకుం బాంచాలిం బరమోత్సవంబున వివాహంబు సేయించి ద్రుపదుం డయ్యేవురకు వేలువేల యనర్ఘ్యమణిఖచితంబు లైనయాభరణంబులను నపరిమితంబు లైన యర్థరాసులను సౌవర్ణంబు లయినశయ్యాసనపరికరంబులను [3]నూటేసిభద్రగజంబులను నూటేసికాంచనరథంబులను వేయేసికాంభోజహయంబులను పదివేవురేసి వరవస్త్రాభరణభూషితు లగుదాసదాసీజనంబులను నూటేసివెలు పాఁడి మొదవులను నగ్నిసాక్షికంబుగా నరణం బిచ్చిన. 2

క. చతురుదధివలయనిఖిలక్షితితలసామ్రాజ్యలక్ష్మికిని మూలం బై
సతి యాజ్ఞసేని పతులకు, నతిముద మొనరించెఁ దుల్య మగు [4]శుశ్రూషన. 3

సీ. కోడలియుత్తమగుణముల కెంతయు సంతోషమునఁ బొంది కుంతిదేవి
లలితాంగి హరియందు లక్ష్మిని మఱి చంద్రునందు రోహిణి నింద్రునందు శచిని
నవ్వసిష్ఠమునీంద్రునం దరుంధతిఁ బోలి సుందరి నీపతులందుఁ బ్రీతిఁ
బతిభక్తి యొప్ప నపత్యంబుఁ బడయుము గురువృద్ధబాంధవాతుర [5]విశిష్ట
ఆ. జనుల నతిథిజనుల సతతంబుఁ బూజింపు, మన్నదానమున ధరామరేంద్ర
వరులఁ దనుపు మఖిలవసుమతీప్రజ కెల్లఁ, గరుణ గలుగు మమ్మ కమలనేత్ర. 4

---

1 నీతి 2 వర (నుత) వేఁ, గీవల్లభ. 3 నూఱుచేసి, వేయుచేసి. ఇట్లే కొన్ని ప్రాచీన తాళపత్త్రగ్రంథములు 4 పరిచర్యన్. 5 విపన్న.

ఉ. పూని పరాక్రమం బెసఁగ భూతలనాథుల నోర్చి వీరు లై
యీనవఖండమండితమహీతల మేలుచు నీసుతుల్ పయో
జానన రాజసూయమఖమాదిగ నధ్వరపఙ్క్తి సేయుచో
మానుగఁ బత్ని వీ వగుము మానితధర్మవిధానయుక్తితోన్ 5

క. ఇందీవరలోచన నీ,యం దే నభినందితాత్మ నైనట్టులు నీ
నందనులయందుఁ బౌత్త్రుల, యందును నభినంద్య వగుమ యని దీవించెన్ 6

వ. అట వాసుదేవుండు ద్రౌపదిని బాండవు లేవురు వివాహం బగుట విని సంత
సిల్లి వా రేవురకు వజ్రవైడూర్యమరకతమౌక్తికవిభూషణంబులును నానా
దేశవిచిత్రవస్త్రంబులును ననేకకరితురగరథరత్నశిబికావిలాసినీనివహంబులుం
బుత్తెంచిన 7

చ. విలసితరాజ్యలీలఁ బరవీరభయంకరు లై గుణంబులన్
వెలయుచుఁ బాండవుల్ విదితవిక్రము లుండుటఁ జేసి దేవతా
దులవలనన్ భయంబు ద్రుపదుం డెఱుఁగండ తదీయదేశముల్
[1]దలరక యొప్పె రోగభయతస్కరడామరవర్జితంబు లై. 8

దుర్యోధనుఁడు దండ్రితో నాలోచించుట.

వ. ఇట్లు పాండవులు ద్రుపదుపురంబున [2]నఖిలరాజ్యవిభవసమన్వితు లయి యొక్క
సంవత్సరం బుండునంత నంతయు నెఱింగి దుర్యోధనచారు లరిగి కర్ణదుశ్శాసన
సౌబలసోమదత్తపరివృతుం డయి యున్నదుర్యోధనునకు మ్రొక్కి యి ట్లనిరి.

సీ. కర్ణశల్యులు మొదల్ గాఁ గలభూపతు లత్యంతబలవంతు లస్త్రవేదు
లుద్ధతుల్ మోపెట్ట నోపనిచాప మశ్రమమున మోపెట్టి చదలఁ దిరుగు
నయ్యంత్ర మేసి మీయందఱుముందటఁ గృష్ణఁ దోడ్కొని యొక్కకృష్ణవర్ణుఁ
[3]డెక్కటి కానీను నేపు రణంబులో నోడించి జయలీల నున్నయాతఁ

ఆ. డర్జునుండు మఱి మహాబాహుబలమున, [4]శల్యుఁ ద్రెళ్ళ వైచి శత్రువరుల
నెల్లఁ దల్లడిల్ల నెగిచినయాతండు, భీమసేనుఁ డమితభీమబలుఁడు. 10

చ. అని మొన నట్లు దాఁకినమహారథులన్ ధృతరాష్ట్రరాజనం
దనుల [5]బలాఢ్యులన్ దళితదర్పులఁ జేసినవారు ధర్మనం
దనయము లుగ్రవీరు లని తద్విధ మంతయు నేర్పడంగఁ జె
ప్పిన విని కౌరవప్రభుఁడుఁ బెల్కుఱె తద్దయు [6]దుఃఖితాత్ముఁ డై 11

వ. అక్కట పురోచనుం డొక్కరుండ లక్కయింట దగ్ధుం డయ్యెం గాకేటి దై
వానుకూల్యంబు లేక మానుషం బెంత యయ్యు నేమి సేయుఁ బాండవు [7]లేమి

1 తలఁ (క) గక. 2 నధికరాజ్య (సత్త్వ) 3 డెక్కటిరణములో నేపునఁ గానీను. 4 శల్యుత్రుళ్ళడంచి. 5 ననేకులన్ నిగత 6 భీతచిత్తుఁ డై. 7 లెంత.

దైవసంపన్ను లైరో యని వగచి యీయవసరంబున ద్రుపదు [1]భేదించి పాండవుల నుత్సాదింప వలయు నె ట్లనిన. 12

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజవరు లందఱుఁ బాండవపక్షపాతు ల
చ్ఛేదివిభుండు వారలన చేకొనువాఁ డగు [2]వీర లెల్ల నా
త్మోదయవృద్ధిపొం టను దదున్నతిఁ గోరుదు రట్లు గావునన్
భేదము సేయఁగా వలయుఁ బెల్చ యందఱుఁ గూడ కుండఁగన్ 13

వ అని దుర్యోధనుండు పాండవపాంచాలవిభేదనోపాయంబుఁ జింతించు చుండె నంత విదురుండు పాండవాభ్యుదయంబును బాంచాలీస్వయంవరంబును దుర్యోధనాదులు భగ్నదర్పు లగుటయు విని సంతసిల్లి పాండవులు ద్రుపదరాజపుత్త్రిం బెండ్లి యై ద్రుపదుపురంబున నున్నవా రని ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పిన నతం డి ట్లనియె. 14

ఆ యజ్ఞసేనుకూఁతు నభిజాత నాతని, యజ్ఞవేది నుదిత యయినదాని
నఘువిధి వివాహ మయి పాండునందనుల్, [3]మిగుల మిత్త్రబలసమృద్ధు లయిరి.

క కొడుకులయభ్యుదయము విని, కడు సంతస మయ్యె నిపుడు కౌరవకుల మే
ర్పడ వెలిఁగె [1]నెల్లరాజుల, నొడిచినభుజవీర్యమున మహోత్సాహమునన్. 16

వ అని విదురునకు మనఃప్రియంబుగాఁ బలికి యంతఃపురంబునకుం జని యంత స్తాపం బేర్పడ కుండ నుండునంతఁ [5]గర్ణదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రుపాలికిం జని యి ట్లనిరి. 17

క రేయును బగలును విదురుఁడు, నీయొద్దన యునికిఁ జేసి నేరము పలుకన్
మాయిష్టం బెఱిఁగింపఁగ, ధీయుత యెడఁ గంటి మిన్నిదివసంబులకున్. 18

క. విదురుఁడు పాండవహితుఁ డని, మొదలన యెఱిఁగియును నతివిమోహంబున న
వ్విదురువచనంబ నిలుపుదు, హృదయంబున నతఁడు పెద్దయిష్టుఁడు మీకున్

వ. అనిన వారలకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె 20

సీ. పలుకుల జెయ్వుఱఁ బాండవులకుఁ బ్రీతి గలయట్ల యుండుదుఁ గాని నాదు
హృదయంబు విదురున కెన్నండు నెఱిఁగింప నేను మీతలఁచినయివ్విధంబ
తలఁచుచు నుండుదు దైవసంపద గలవారలఁ బాండవవరుల నేమి
సేయంగ నగు నెద్ది చెప్పుఁ డిష్టం బింక ననిన విచిత్రవీర్యాత్మజునకు

ఆ దుష్టచేష్టితుండు దుర్యోధనుం డిట్టు, లనియెఁ జిత్తగింపు మవనినాథ
పాండురాజసుతులఁ బాంచాలపతియొద్ద, నుండకుండఁ జేయు టుచిత మిపుడు.

వ అది యె ట్లనినం బుత్త్రమిత్త్రబాంధవబలసంపన్నుం డైనద్రుపదునొద్దఁ బాండవు

1 నొడిచి. 1 వార...సిద్ధికంటెను 3 మిగిలి 4 నెల్లవారల, నొడిచితి 5 కర్ణదుశ్శాసన సౌబలులతో దుర్యోధనుండు తండ్రిపాలికిం జని (వచ్చి) యిట్లనియె. (మూలమున కర్ణదుర్యోధను లిద్దఱే వచ్చిరని యున్నది.)

లుండువారైన వారలం గృష్ణబలదేవులు యదువృష్ణిభోజాంధకవర్గములతో వచ్చి కూడిన నెవ్వారు సాధింపనోపరు గావున నెడ సేయక ద్రుపదుండు పాండవుల విడుచునట్లుగా భేదింత మొండె వలను గలవారలం బంచి కౌంతేయమాద్రేయులను దమలో విరక్తు లగునట్లుగాఁ జేయింత మొండె నతిలలితప్రమదాజనంబులఁ బ్రత్యేకంబ యేవురకుం బ్రయోగించి ద్రౌపదివలన విరక్తిఁ బుట్టింత మొండె నేవురకు నొక్కతియ యాలగుట కష్టం బని [1]ద్రోవదిఁ బాండవుల వలన విగతస్నేహఁ గావింత మొండె నుపాంశుప్రయోగంబుల భీము వధియించి తక్కినవారల బలహీనులం జేయుదము 22

ఆ. గాడ్పు[2]చూలి పిఱుఁదుఁ గావంగ నర్జును, నోర్వ నమరు లైన నోప రాజ
నతఁడు నిహతుఁ డగుడు నశ్రమంబునఁ బార్థు, నొక్కరుండ కర్ణుఁ డోర్వనోప

వ ఈయుపాయంబులలో నెయ్యది యుచితంబును నపగతదోషంబును నదీర్ఘసూత్రంబును నగు నట్టిదానిం జెచ్చెర ననుష్ఠించునది యనినఁ గర్ణుం డి ట్లనియె 24

సీ ఆర్యవృత్తుండు [3]రాజాధమవర్జితుం డభిమతసంబంధుఁ డయినవాఁడు
గుణవంతు లగుచున్న కొడుకులు గలవాఁడు పాంచాలుఁడేలయప్పాండుసుతుల
వినయసంపన్నుల విడుచువాఁ డగు మఱి పాండునందను లేకపత్నియంద
కర మనురక్తులు గావునఁ దమలోన నేల భేదిల్లుదు రెన్నఁ డయ్యు

ఆ నొక్కసతికిఁ బతులు పెక్కండ్రు రగు టిది, సతులకొర్కి గాన యతివ కృష్ణ
సుందరాంగి వారియం దేల యపరక్త, యగు మనోముదంబుఁ దగులుఁ గాక

వ. మఱి భీమసేనుండు దొల్లి మీచేసినయుపాంశువధల నేమి యయ్యె నింకను నట్ల కావున నీయుపాయప్రయోగంబు లన్నియు నుడిగ యిప్పుడ పాండవులయందు విక్రమంబు ప్రయోగించుట కార్యంబు 26

చ. ఘన మగువిక్రమంబునన కాదె జగత్త్రితయంబుఁ బాకశా
సనుఁడు జయించె భూతలము సర్వము మున్ భరతుండు విక్రమం
బునన జయించె విక్రమము భూరియశఃప్రియు లైన రాజనం
దనులకు సర్వసాధనము [4]ధర్మువు శత్రునిబర్హణంబులన్ 27

వ కావునఁ జతురంగబలసాధనసన్నద్ధుల మయి యుద్ధంబునం బాంచాలు భంజించి పాండవుల నొండుగడ నుండ నీక తోడ్కొని తె త్తమనినఁ గర్ణుపలుకు లంగీకరించి ధృతరాష్ట్రుం డిదియ కార్యం బగు నయినను [5]మతిమంతులతో విచారించి చేయుద మని భీష్మ ద్రోణ విదుర శల్య కృపాశ్వత్థామ సోమదత్తాదులం బిలువంబంచి యంతయు నెఱింగించిన భీష్ముండు దుర్యోధనుం జూచి యి ట్లనియె. 28

మత్తకోకిలము ధీరు [6]లాధృతరాష్ట్రపాండు లతిప్రశస్తగుణుల్ ప్రసి

---

1 ద్రౌపదికిం .విగతస్నేహంబు. 2 చూలు 3 రాజాధర్మవర్జితుం, రాజాన్వయ (వర్ధిష్ణు) వర్ధితుం. 4 తథ్యము...బిలన్. 5 మంత్రులతో. 6 లీ

ద్ధోరుకీర్తులు నాకు నిద్దఱు నొక్కరూప తలంపఁగా
వీరు వా రన నట్టిబుద్ధివి[1]వేక మెన్నఁడు లేదు గాం
ధారిపుత్త్రశతంబునందుఁ బృథాతనూజులయందు [2]మున్. 29

భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు బుద్ధి సెప్పుట.

వ. అప్పాండవులతోడి విగ్రహంబు సేత కెన్నండును నొడంబడనేరఁ బిత్రుపైతామహం బయినరాజ్యంబునకు నీయట్ల వారు నర్హులు గావున వారికి నర్థరాజ్యం బిచ్చిన నీకును నీబాంధవులకును లోకంబులకును బ్రియం బగు నట్లు గానినాఁ డపకీర్తి యగుఁ గీర్తి [3]నిలుపుటయ కాదె జనులకు జన్మఫలంబు. 30

ఆ. కీర్తిలేనివానికిని జీవనంబు ని, రర్థకంబ చూవె [4]యవనిమీఁద
నిత్యమయినధనము నిర్మలకీర్తియ, యట్టికీర్తి వడయు [5]టత్రమంబె. 31

క. ఇలఁ గీర్తి యెంతకాలము, గలిగి ప్రవర్తిల్లె నంత[6]కాలంబును ని
త్యులు కారె కీర్తిగలపు, ణ్యులు కీర్తివిహీనుఁ డెందునుం బూజ్యుండే. 32

వ. కీర్తియు నపకీర్తియు జనులకు స్వర్గనరకనిమిత్తంబులు గావున నపకీర్తి పరిహరించి పైతృకం బగురాజ్యంబు పాండవుల కిచ్చి వారితోడ బద్ధస్నేహుండ వయి కీర్తి నిలుపు మనిన భీష్మపలుకులకు సంతసిల్లి ద్రోణుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 33

చ. బహుగుణ[7]ముత్తమోత్తమము పథ్యము తథ్యము సాధుసమ్మతం
బహితబలప్రమాథి విపులార్థయుతం బగుటన్ భవత్పితా
మహువచనంబుఁ జేకొనుము మానుగ వారలతోడ నీవు వి
గ్రహ మొనరింప నేమిటికిఁ గౌరవసౌబలకర్ణశిక్షలన్. 34

మ. విలసద్ధర్మవిశుద్ధవృత్తులు వయోవృద్ధుల్ కుశాగ్రీయబు
ద్ధులు మధ్యస్థులు కార్యనిర్ణయసమర్థుల్ మానవాత్సల్యశూ
రులు నాఁ జాలినవారిపల్కులకు వైరుధ్యంబు గావించు న
జ్ఞులు భూనాథున కాప్తులుర్ సఖులు నై [8]శోషింతు రత్యంతమున్. 35

చ. తనరుచు దైవయుక్తిమెయి ధర్మువు సత్యముఁ దప్ప కున్న య
య్యనఘులపైతృకం బయినయంశము మిన్నక వజ్రపాణికై
నను గొనఁ బోలునయ్య కురునందన పాండుతనూజు లున్నవా
రని విని వారికిం దగుప్రియం బొనరింపక యున్కి ధర్మువే. 36

వ. వారితో విగ్రహించుట కార్యంబు గాదు కావునఁ బాంచాలద్రుపదధృష్టద్యుమ్న కుంతీద్రౌపదులకుఁ బ్రియపూర్వకంబున నుచితభూషణాంబరంబులు వెలువేఱ యిచ్చిపుచ్చి పాండవుల నిందులకుఁ దోడ్కొని వచ్చువారుగా దుశ్శాసనవికర్ణ

---

1 భేద. 2 నున్. 3 రక్షించుటయ కాదె రాజులకు. 4 యవనిపై. 5 దుష్కరమంబ. 6 కాలము ధర. 7 వస్తుభూషణము. 8 నిష్ఫ. 9 శోభింత.

ప్రభృతుల సమకట్టి పంపు మనిన ద్రోణుపలుకు లవకర్ణించి కర్ణుం డి ట్లనియె.

తే. ముదుసళులు దమ కిమ్ముగాఁ జదివికొండ్రు, గాక పతులకు హిత మగుకర్జ మేల
యొలసి చెప్పుదు రహితులఁ గలపికొనుట, ధర్మ వని రిది నయవిరుద్ధంబు గాదె.

వ. మంత్రులు దమతమబుద్ధిదోషంబుల నెట్లునుంబలుకుదురు వారలసాధుత్వంబును నసాధుత్వంబును నెఱుంగ వలయు నె ట్లనినఁ దొల్లి [1]నితంతు వనుమగధరాజు వికలేంద్రియవర్గుం డయి శ్వాసమాత్రంబ తక్క రాజ్యతంత్రంబునం దసమర్థుండై యున్న నాతనిమంత్రి యేకప్రధానుం డయి రాజ్యతంత్రం బెల్లఁ దన వశంబ యగుటం జేసి వాని నవమానించి తదీయరాజ్యవిభవం బెల్లఁ జేకొనియె వాఁడును విక్రమహీనుం డయి రాజ్యంబు గోల్పడియెం గావున మంత్రులు హితుల పోలె నుండి యహితం బాచరింతురు మీ యిద్దఱపలుకులు మాకుం జూడ నహితంబు లనిన నలిగి వానికి ద్రోణుం డి ట్లనియె. 39

క. ఉడుగక యే మహితముఁ బలి, కెడువారము నీవు హితవు[2] క్రియగొనఁగాఁ బ
ల్కెడువాఁడవు మాకంటెను, గడు హితుఁడవు నీవ[3] కావె కౌరవ్యులకున్. 40

క. [4]నీకఱపుల నిక్కరుకుల, మాకులక్ష్యముఁ బొందు టేమి యాశ్చర్యము సౌ
మ్యాకృతులు గానివారల, వాకులు శిక్షలు నుపద్రవంబుల కావే 41

వ అను చున్నసమయంబున నయ్యిద్దఱ వారించి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున
కి ట్లనియె. 42

సీ. ధర్మార్థవిత్తముల్ తథ్యవాదులు వయోవృద్ధులు మధ్యస్థవిమలమతులు
ద్రోణగాంగేయులు దురితవిదూరులు ని న్నెద్ది గఱపిరి నెమ్మితోడ
దానిన చేయుట ధర్మువు వారలకంటె హితుల్ నీకు గలరె యొరులు
దుర్యోధనుండును దుశ్శాసనుండును గర్ణుండు శకునియుఁ గరము బాలు

ఆ. రెఱుఁగ రిదియు ధర్మ విది యధర్మం బని, యట్టివారిపలుకు లాదరించి
వినక పాండుసుతుల వేగ రావించి వా,రలకుఁ బ్రీతి నర్ధరాజ్య మిమ్ము. 43

మ. తమకుం దార యజేయు లెవ్వరికి దోర్దర్పంబునన్ దానిపై
శమితారాతిబలుండు వారలకుఁ బాంచాలప్రభుం డిప్డు సు
ట్టము దా నయ్యెఁ దదాత్మజుం డయినధృష్టద్యుమ్నుఁడున్ వారితో
సమవీర్యుం డొడఁగూడె నిష్టసఖుఁ డై సంబంధబంధంబునన్ 44

మ. బలదేవాచ్యుతసాత్యకుల్ దమకు నొప్పన్ మిత్రులుం గార్యమం
త్రులుఁ గా దైవము మానుషంబుఁ గలనిత్యుల్ నీకు దుర్యోధనా

1 వినందుండను, నిరవద్యుండను "శ్రూయతే హి పురా కశ్చి దంబువీచ ఇతీశ్వరః, ఆసీ ద్రాజగృహే రాజా మాగధానాం మహీక్షితామ్" అని సం. 2 కేవలముగఁ 3 చూవె
4 నీకతమున నీ... (నీకఱపుట విని) మాకులతక్ (మాకులితము) బొందుటేమి,

దులకుం బెంపుం గడు భక్తు లెంతయు వినీతుల్ వీరు లప్పాండుపు
త్త్రులు నీపుత్త్రుల కారె వారిఁ దగునే దూరస్థులం జేయఁగాన్ 45

ఉ. ఆహవభూమిలోనఁ బరమార్థము పార్థుఁడు వైరివాహినీ
వ్యూహము వ్రచ్చుచోట మఘవుండును వారికి మార్కొనంగ ను
త్సాహము సేయఁ డన్న లఘు[1]సార లధీరు లసాహసుల్ నిరు
త్సాహులు ద్రోహు లై యెదిరి చత్తురొ మందురొ మానవేశ్వరా 46

ఉ. ఆయతబాహుఁ డాతనికి నగ్రజుఁ డగ్రణి [2]పోరులందు నా
గాయుతసత్త్వుఁ డుద్ధతయుగాంతకృతాంతనిభుండు భీముఁ డ
వ్వాయుజసవ్యసాచుల నవార్యబలోన్నతిఁ బోలు చున్నమా
ద్రేయు లజేయు లెవ్వరికి దేవసముల్ సమరాంతరంబునన్ 47

క. తమ్ములయట్టుల తనకు వశమ్మయి ధర్మువును ధృతియు సత్యముఁ గారు
ణ్యమ్మును నొప్పఁగఁ బేర్మి నిజమ్ముగ మనుధర్మజున కసాధ్యము గలదే 48

వ. వారలబలపరాక్రమంబు లెల్లవారికి దృష్టపూర్వంబుల యట్టివారితోడ విగ్ర
హంబు సేయుదుర్బుద్ధులుం గలరె నీపుణ్యమ్మున నమ్మహాత్ములు జననీసహితంబు
లక్కయింటఁ బ్రతికిరి నీయందుఁ బురోచనదిగ్ధం బయినదుర్యశోపంకంబు
బాండవానుగ్రహజలంబులం జేసి కడిగికొనుము దుర్యోధనాపరాధంబున నఖిల
మహీప్రజకు నపాయం బగు నని తొల్లియు నీకుం జెప్పితి నట్లు గాకుండఁ
రక్షింపు మనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె. 49

క. నీవును భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడు, భూవినుతవిశుద్ధధర్మబుద్ధుల రగుటన్
మీవచనమున [3]కవజ్ఞత, గావింపఁగ నంత కార్యగతిమూఢుఁడనే 50

వ. మీపంచినవిధంబున నప్పాండవుల కర్ధరాజ్యం బిచ్చెద నని భీష్మవిదురద్రోణాదు
లయినబాంధవప్రధానులయు దుర్యోధనాదు లయిన[4]పుత్త్రులయు సమక్షంబున
నిశ్చయించి యప్పుడ పాండవులం దోడ్తేర విదురుం బంచిన నాతండును ధృత
రాష్ట్రశాసనంబున ద్రుపదుపురంబునకుం జని పుత్త్రభ్రాతృపరివృతుం డై యున్న
ద్రుపదుని వాసుదేవసహితు లై యున్న పాండవులనుం గాంచి ధృతరాష్ట్రుండు
పుత్తెంచినవివిధరత్నభూషణాదుల వేఱువేఱ యిచ్చి తానును వారిచేతఁ బ్రతి
పూజితుం డై కేశవపాండవసమక్షంబున విదురుండు ద్రుపదున కిట్లనియె 51

మ. అభిజాతుండవు ధర్మశీలుఁడవు నీయం దైనసంబంధ మిం
దభిరమ్యం బనురూప మిష్ట మని సౌహార్దంబునన్ జాహ్నవీ
ప్రభవుండున్ ధృతరాష్ట్రుఁడుం గృపుఁడుఁ గుంభప్రోద్భవుండున్ యశో
విభవాలంకృత సంతసంబు వడి రుర్వీవంద్యు లిష్టంబునన్. 52

---

1 సారులు సాహసు లై పరుల్...చావక మందురె (చత్తురొ వత్తురొ).. రుల్. 2 ఓ... (వార)లందు. 3 కపార్థత (ము). 4 (బుత్త్రులే గురు...యందు,

ఉ. తల్లియుఁ గన్న యేవురు సుదాత్తమతుల్ దమయొద్ద వాసినం
దల్లడ మంది యందఱును దద్దయు దుఃఖితచిత్తులైరి నీ
యల్లురఁ బాండుపుత్త్రులఁ బ్రియంబునఁ జూడఁగఁ గోరుచున్నవా
రెల్లజనంబులుం గురుకులేశ్వరుఁ డాదిగ బంధువర్గమున్. 53

క. గురుగుణయుతు లగుకొడుకులఁ, గురుకులము వెలుంగ [1]నయినకోడలిఁ గృష్ణం
బరమపతివ్రత గొంతిని, గరుణను రాఁ బనిచె రాజు గజపురమునకున్. 54

వ. నీచేత ననుజ్ఞాతులై కాని వీరలు రా నేరరు గావున వీరలం బుత్తెంచునది యని
న విదురునకు ద్రుపదుం డి ట్లనియె. 55

చ. రవినిభతేజుఁ డైనధృతరాష్ట్రుఁడు పంపఁగ నీవు కార్యగౌ
రవమున వచ్చినప్పుడ తిరంబుగ వీరికి నిష్టసిద్ధి దా
[2]నవు టది యేమి సందియమె యంబుజనాభుఁడు నీవుఁ బాండవ
ప్రవరుల కెల్లఁ బ్రొద్దును శుభంబ తలంతురు గాదె నెమ్మితోన్. 56

క. నీవును ద్రోణుండును వసు,దేవతనూజుండు భీష్మధృతరాష్ట్రులు స
ద్భావమున నెద్ది సేయం, గా వగచితి రది హితంబ కాకొం డగునే 57

వ. అనిన వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 58

క. ఎవ్వరును నేమి సేయుదు, రివ్విదురుఁడు పాండవులకు హిత మొనరింపన్
నెవ్వగ నొండు దలంపకుఁ, డివ్వీరల కగు నభీష్ట మిది మొదలుంగాన్. 59

వ. అనిన నందఱకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 60

క. గురుముఖ్యులు ధృతరాష్ట్రవి,దురభీష్ములు గురులు మాకు ద్రుపదప్రభుఁడున్
గురుఁడు మురాంతకుఁడు జగ,ద్గురుఁ డిందఱమతమునను నగున్ శుభయుక్తుల్.

పాండవులు హస్తిపురంబునకు వచ్చుట.

వ. అని యుధిష్ఠిరుండు [3]హరియనుమతంబు వడసి తమ్ములుం దానును హస్తిపురంబునకుఁ బోవ నిశ్చయించి ద్రుపదు వీడ్కొని ప్రయాణోన్ముఖుం డయ్యె నిట్లు విదురుండు పాండవులఁ బాంచాలిని గుంతీదేవినిం దోడ్కొని వాసుదేవ ధృష్టద్యుమ్ను లపరిమితసేనాసమన్వితులై తోడ రాఁగా వచ్చునంత వారల రాక విని ధృతరాష్ట్రుండు వికర్ణ చిత్రసేన ద్రోణ కృపాచార్యుల నెదురు పుత్తెంచినం దత్సైన్యసమేతు లయి మహోత్సవంబుతోఁ బాండవులు గజపురప్రవేశంబు సేయునప్పుడు వారలం జూచి. 62

సీ. పురజను లెల్లను గర మనురక్తులై ధర్మస్వరూపుఁ డీధర్మతనయుఁ
డనుజులుఁ దానును జనుదెంచెఁ బాండుభూజనపతి జీవించి మనలఁ గావఁ
బ్రీతితోఁ దా నిప్డు దేతెంచె మే లయ్యె నిమ్మహాత్ములకు దైవమ్ముఁ బురుష
కారంబుఁ గలుగంగ ధారుణీరాజ్యంబు [4]వాయునే యాపదల్ వాయుఁ గాక

1 ఁజేయుఁ. 2 నవు డది(ట). 3 హరియనుమతంబున. 4 వాయునో.

ఆ. దానహోమపూజావిధానముల్ మన కివి, గలవ యేని ధరణివలయ రాజ్య
మింద యుండి ధర్మనందనుఁ డొనరించు, చుండుఁ గావుత మఖండితముగ.

వ. అని పౌరు లెల్ల దీవించు చుండఁ గౌరవకులనందను లయినపాండునందనులు
వచ్చి భీష్మధృతరాష్ట్రాదికురువృద్ధులకు మ్రొక్కి సకలజనానురాగం బొనరిం
చుచు దుర్యోధనాదులతోఁ గలసి యెప్పటియట్ల రాజ్యవిద్యావినోదంబుల
నేనుసంవత్సరంబు లుండునంత నొక్కనాఁడు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మవిదురద్రోణ
దుర్యోధనాదులసమక్షంబునఁ బాండవుల కిట్లనియె. 64

ఆ. సర్వలోకకర్మసాక్షి యీకృష్ణుండు, సాక్షి గాఁగ మీకు సకలవృద్ధ
రాజులొద్ద నర్ధరాజ్య మిచ్చితిఁ బాండు, రాజవిభవ మెల్ల రమణఁ గొనుఁడు.

వ. అని ధర్మరాజు నభిషిక్తుం జేసి. 66

క. నెమ్మిఁ జని ఖాండవప్రస్థమ్ము నివాసమ్ముఁ జేసి తద్దయు ననురా
గ మ్మెసఁగ నుండుఁ డందుఁ జిరమ్ముగ నని పనిచెఁ బాండురాజాత్మజులన్ 67

వ. పాండవులును ధృతరాష్ట్రశాసనంబునను భీష్మాదులయనుమతంబునను వాసు
దేవసహితు లయి ఖాండవప్రస్థమ్మునకుం జని రంత. 68

విశ్వకర్మ యింద్రప్రస్థపట్టణమును నిర్మించుట.

క. హరి యింద్రుఁ దలఁచె నింద్రుఁడు, కర మనురాగమున విశ్వకర్మను బనిచెన్
సురపురమున కెన యగుపుర, మరుదుగ నిర్మింపు ముర్వి నని కడుఁ బ్రీతిన్. 69

సీ. ద్వైపాయనుండును ధౌమ్యుండు నాదిగా భూసురుల్ సూత్రవిన్యాస మెసఁగఁ
జేసి శాంతికవిధుల్ సేయంగ సుప్రశస్తం బైన[1]రమ్యదేశంబునందు
వాసవాదిష్టుఁ డై వసుధకు నేతెంచి పేర్మితో నవ్విశ్వకర్మ పురము
నిర్మించె నదియును నిరుపమలీలలఁ దనరి యింద్రప్రస్థ మనఁగ నింద్ర

ఆ. పురముతోఁ గుబేరపురముతో వరుణేంద్రు, పురవరంబుతోడ నురగరాజ
[2]పురవిభూతితోడ నురువిలాసంబుల, సరి యనంగ నొప్పు ధరణిమీఁద 70

ఉ. ఇమ్ముగ విశ్వకర్మ రచియించినకాంచనహర్మ్యతుంగశృం
గమ్ములరశ్మిరేఖలు ప్రకాశము లై కడుఁ బర్వ తత్సమీ
పమ్మునఁ బొలు చున్నఘనపంక్తులయం దచిరద్యుతిప్రతా
నమ్ములఁ గ్రేణి సేయుచు ననారతముఁ విలసిల్లుఁ దత్పురిన్. 71

చ. అలఘుతరంబు లై తుహినహారిసుధారుచి నిందురోచిరా
కులశశికాంత వేదిపృథు[3]కుంజగళజ్జలనిర్ఝరంబులన్
విలసితజాహ్నవీవిమలవీచివిలోలలసత్పతాకలం
బొలు పగుఁ దత్పురీభవనముల్ హిమశైలముఁ [4]బోలి యున్నతిన్. 72

1 శుభముహూర్తంబునందు. 2 పురముతోడ సమం బయ్యెను... సరిని యనఁగ. 3 కుడ్య.
4 గ్రేణి సేయుచున్.

చ. వననిధిలోనిరత్నములు వాసుకిమూర్ధజరత్నసంఘముల్
గొనఁగ న[1]వశ్యమున్ జనులకున్ సమకూరదు గాన నెప్పుడుం
గొనుఁడు పరార్ధ్య[2]రత్నములు గోరినవానిన యిత్తు మత్తెఱం శ్రేష్ఠమైన
గునఁ బచరింతు రంగడులఁ గోమటు లప్పురి [3]నిద్ధరత్నముల్ 73

సీ. వలరాజుసచివులవడువున బెడఁ గగు కర్కశస్తనములఁ గరము వాఁడి
చూడ్కుల నతిరాగసురుచిరాధరముల [4]మదవిలాసాలసమందగతుల
వక్త్రాలకంబుల వలుఁదపిఱుందుల దర్పగద్గదభాషితములఁ జేసి
[5]జనులచిత్తములకు సంక్షోభ మొనరించు కామినీజనములు గలిగి సకల
తే. కామభోగములకు సదేకాంతగృహము, బోలిపాలిచియు ధర్మార్థములకునిదియ
యాస్పదంబు నా వర్గత్రయా[6]నురుద్ధు, లైనజనుల కెంతయు నొప్పునప్పురంబు

క. శరనిధినినాదనిభ మగు, పురఘోషముఁ గీడ్పరించి పొలు పగుఁ గర మ
ప్పురి బ్రహ్మపురిమహీసుర, వరవేదాధ్యయనరవ మవార్యం బగుచున్. 75

చ. పరిఘుజలంబులం దమలపంకరుహోత్పలకైరవాదిసుం
దరకుసుమంబులున్ ఘనపథంబున నుజ్జ్వలతారకానిరం
తరకుసుమంబులున్ వెలయుఁ దత్పురవప్రముపాదపీఠికా
శిరముల గొప్ప నర్చనలు సేసినపువ్వులయవ్విధంబునన్ 76

చ. తమము నడంచుచున్ వెలుఁగుతత్పురగోపురశాతకుంభకుం
భములవిచిత్రసన్మణిగభస్తివితానములన్ విచిత్రవ
ర్ణము లగునాత్మవాహముల నమ్మక పల్మఱుఁ జూచి యన్యవా
హము లని సంశయప్రణిహితాత్ముఁ డగున్ హరిదశ్వుఁ [7]డెప్పుడున్. 77

చ సరళ తమాల తాల హరిచందన చంపక నారికేళ కే
సర కదలీ లవంగ పనస క్రము కార్జున కేతకీ లతా
గురు ఘనసార సాల సహకార[8]మహీరుహరాజరాజిసుం
దరనవనందనావళులఁ దత్పురబాహ్యము లొప్పుఁ జూడఁగాన్ 78

మ. అనిలం బప్పురిఁ బౌరచిత్తముల కత్యానంద మొందంగ నం
దిని యన్నేటితరంగలం బెనఁగుచున్ దివ్యద్రుమాకీర్ణనం
దనసందోహముఁ దూఱుచున్ వికచకేతక్యాదినానాలతా
తనవామోదముఁ బొందుచున్ సుడియు నిత్యంబుం గరం బిష్టమై 79

వ ఇట్టియింద్రప్రస్థపురంబున నింద్రవిలాసంబుతో వ్యాసవాసుదేవానుమతుండై

---

1 శక్య. 2. వస్తువులు...వచ్చి య (మీఁకు న) 3 సిద్ధ 4 మదన విలాసాతి, మదన లీలాలస 5 జనుల కు త్తములకు (సంతోష.) 6 విరుద్ధు...జనముఁచే (జనులకుఁ గర). 7 డప్పుడున్; డెంతయున్. 8 (ముఖార్హమహీజరాజ)...ధరాజరాజి ..ళులు, కురంటకకోవిదారసుందరనవచందనా.

ధర్మతనయుండు ధౌమ్యపురస్సరమహీసురప్రవర వేదఘోషంబులు సకలజనాశీ
ర్వాదనాదంబులు మృదుమధురమంగళసంగీతరవంబులు వివిధతూర్యధ్వనులు
నతిసమృద్ధంబు లై యెసంగ వర్గచతుష్టయంబునుం బోలె ననుజ[1]వర్గంబుతో శుభ
ముహూర్తంబునం బురప్రవేశంబు సేసి సర్వప్రకృతిజనానురాగకరుం డయి.

చ. అనుజులు నల్వురుం దనకు నత్యనురాగమునన్ విధేయు లై
తనరుచు నుండ వేద[2]విహితం బగుయజ్ఞముపోలె సర్వపా
వనశుభమూర్తి యై భువనవంద్యుఁడు ధర్మపరుండు ధర్మనం
దనుఁడు ధరాధిరాజ్యము ముదంబునఁ జేయుచు నుండెఁ [3]బేర్మితోన్. 81

సీ. అనఘు వేదాధ్యయనాసక్తు నారభ్యమాణమహాధ్వరు ననుచరిత్రు
సర్వవర్ణాశ్రమసంరక్షణ[4]క్షము సత్యసంధాను నజాతశత్రు
భరతవంశోత్తముఁ బ్రభు ధర్మనందను రాజుఁగాఁ బడసి సురాజ్ఞ యయ్యె
వసుధ [5]యధిష్ఠానపతి యయ్యె మఱి లక్ష్మి బంధుమంతం బయ్యెఁ బరమధర్మ

ఆ. సన్నరేంద్రునందు నాపూర్ణతరశర, దైందవాతపంబునందుఁ బ్రీతి
సమము గా సమస్తజనులచిత్తంబు లానందరసభరంబు నొందఁ దాల్చె. 82

క. ధరణిప్రజ ధర్మసుతు సుస్థిరనిర్మలధర్మచరితఁ జేసి రుజాత
స్కరపరరాష్ట్రవిబాధలఁ, బొరయక సంతతసమృద్ధిఁ బొందె విభూతిన్. 83

క. తనరిరి తద్దేశంబున, ననవరతము యజనయాజనాధ్యయనాధ్యా
పనదానములుఁ బ్రతిగ్రహ,మును ననుషట్కర్మములను భూసురవంశ్యుల్. 84

క. పంచి యజనాధ్యయనదా,నంబుల వర్తిల్లె బ్రాహ్మణప్రియ మయి ధ
ర్మ్యం బయి క్షత్త్రియవైశ్యకు,లం బవిరతపుణ్యకర్మలాలస మగుచున్. 85

క. పరమద్విజశుశ్రూషా,పరు లయి శూద్రాదు లవనిఁ బరఁగిరి ధర్మ
స్థిరమతు లయి ధర్మజుధ,ర్మరాజ్య మభివృద్ధిఁ బొందె మహిమాన్వితమై. 86

వ. అంత 87

క. నారదుఁడు వచ్చి దద్వచ,నారంభుల రగుఁడు మీర లని కఱపి మహో
దారుఁడు వారల వీడ్కొని, నారాయణుఁ డరిగెఁ దక్షిణమ తనపురికిన్ 88

వ. పాండునందనులును బరాక్రమప్రణయవశీకృతాఖిలరాజన్యు లయి సుఖం
బుండు నంత నొక్కనాఁడు. 89

తరలము. ప్రవిమలాగమతత్త్వవేది తపఃప్రభాసి జగత్త్రయీ
శివకరుండు హితోపదేశము సేయఁగాఁ గడు వేడ్కతో
దివిజవంద్యుఁడు ప్రీతితోఁ జనుదెంచె నారదుఁ డంబుజో
ద్భవతనూజుఁడు భానుతేజుఁడు పాండవేయులపాలికిన్ 90

1 చతుష్టయంబుతో. 2 విధి. 3 నెమ్మితోన్, శీలతోన్. 4 క్రము. 5 యుక్తా
ష్టాన్న...బంధురతరం.

మానిని. తమ్ములుఁ దానును ధర్మతనూజుఁడు తత్క్షణసంభృతసంభ్రముఁ డై
యమ్మునినాథవరేణ్యునకుఁ వినయమ్మున మ్రొక్కి సమున్నతపీ
రమ్మున నుంచి యథావిధిపూజ లొడంబడఁ జేసి మునీశ్వర నే
య్యమ్మున మీ రిట వచ్చుటఁ జేసి కృతార్థుల మైతిమి యిందఱమున్. 91

వ. మాపుణ్యంబున భవద్దర్శనంబు సంభవించె నని పరమప్రీతహృదయు లై పలికి పరమభక్తిం బాంచాలి మ్రొక్కించి యున్నంత నందఱ నాశీర్వచనంబుల నభినందించి వారలకుశలం బడిగి నారదుండు ద్రౌపదిం బోవం బనిచి వారేపు రకు నేకాంతంబ యి ట్లనియె. 92

సీ. సర్వధర్మజ్ఞుల రుర్వీశపూజ్యుల రన్యోన్యనిత్యసౌహార్దయుతుల
రగణితగుణయుక్తిఁ బొగడంగఁ దగువార లిట్టిమీ[1]కేపుర కిపుడు ద్రుపద
సుత యొక్కఁతియ ధర్మమతి ధర్మపత్ని యైనది యీ క్రమంబు లోకాగమంబు
లందు విరుద్ధ మీసుందరికారణంబున మీకు విప్రీతి పుట్టకుండ
ఆ. నుండవలయుఁ బ్రియసహోదరుల్ [2]దొల్లి సుందోపసుందు లొక్కయువతి కడరి
విగ్రహించి యసురవీరులు దమలోనఁ, బొడిచి మృత్యునిలయమునకుఁ జనిరి

క. అనిన నది యెట్టు లని యమ, తనయుఁడు గడు వేడ్కతోడఁ దన్నడిగిన నా
తనికిఁ దదీయానుజులకు, నినసన్నిభుఁ డమ్మునీంద్రుఁ డి ట్లని చెప్పెన్. 94

సుందోపసుందోపాఖ్యానము.

వ. తొల్లి దితిపుత్త్రుం డై నహిరణ్యకశిపువంశంబున నికుంభుం డనువానికి సుందోపసుందు లన నిద్దఱు గొడుకులు పుట్టి నియతాత్ము లయి తపంబునన కాని సర్వంబునుం బడయం గా దని యేకనిశ్చయు లై వింధ్యాచలంబున కరిగి నిగృహీతేంద్రియు లై నిదాఘకాలం బెల్లఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున నిలిచి వానకాలంబును శీతకాలంబును జలాశయంబుల వసియించి మఱియు వాయుభక్షులు నేకపాదస్థితులు నూర్ధ్వబాహులు నధోముఖులును నై పెద్దకాలంబు తపంబు సేసిన 95

సీ. వారిదారుణతపోవహ్నిదాహంబున వింధ్యాద్రిదరుల నావిర్భవించి
య[3]త్యుచ్చ మయి ధూమ మాకాశ మెల్లను గప్పిన నమరులు గరము వెఱచి
రత్నంబులను వధూరత్నంబులను జేసి తత్తపోవిఘ్నవిధాననిరతు
లయి ప్రబోధింపంగ నలవి గా కున్నఁ దోయజగర్భుపాలికి నరిగి యసుర
ఆ. వరులతపముఁ జెఱుపవలయు నావుడుఁ గమ, లాసనుండు త్రిభువనార్చితుండు
సురహితంబుపొంటె సుందోపసుందుల, కడకు వచ్చె వరము కరుణ [4]నీఁగ 96

1 యే (రే) పుర. 2 సుందోప, . యువతియందుఁ దగిలి (కొఱకు) (కతన) . . బొ
మృత్యు. 3 త్యుగ్ర. 4 నొసఁగ,

వ. ఇట్లు పితామహుండు సుందోపసుందులతపంబునకు మెచ్చి సన్నిహితుం డయి
మీ కిష్టం బైనవరం బిచ్చెద వేఁడుం డనిన వారలు వారిజాసనునకు ముకుళిత
కరకమలు లయి దేవా మా యిష్టంబు దయ సేయ మీ కిష్టం బేని మాకుఁ గామ
రూపత్వంబును గామగమనంబును సకలమాయావిత్వంబును నన్యులచేత నవ
ధ్యత్వంబును నమరత్వంబునుం బ్రసాదింపుం డనిన. 97

ఆ. కమలభవుఁడు వారి కమరత్వ మొక్కండు, దక్కఁ గోర్కు లెల్ల నక్కజముగఁ
గరుణ నిచ్చె నిట్లు సరసిజగర్భుచే, వరము వడసి యసురవరులు వెలిఁగి. 98

క. అనుపమరాజ్యవిభూతిం, దనరి జగద్విజయకాంక్ష దైత్యులు మనమం
బొనరఁగ నకాలకౌముది, యనునుత్సవ మొప్పఁ జేసి రగణితబలు లై. 99

క. సురగరుడోరగకిన్నర, పురములు వడిఁ జూఱగొనుచు భూలోకమునం
బరఁగినరాజర్షి మహీ, సురవరులకు బాధ సేయుచును గర్వమునన్. 100

క. ద్విజవరవినిర్మితము లగు, యజనస్వాధ్యాయకవ్యహవ్యతపోదా
నజపంబులఁ బితృదేవత, లజస్రమును దృప్తు లగుదు రని కడు నలుకన్. 101

వ. పుణ్యవంతులనిత్యనైమిత్తికాదిషట్కర్మంబులకు విఘ్నంబులు సేయుచు సింహ
వ్యాఘ్రగజరూపధరు లై వనంబులం దిరుగుచు మునిపల్లియలు సొచ్చి ముని
లకుఁ బ్రాణభయంబు సేయుచున్న వారలక్రూరకర్మంబులకు వెఱచి వేల్పులు
మునులును బురాణముని యైనబ్రహ్మపాలికిం జని కృతాంజలు లయి జగంబులను
సుందోపసుందులు సేయునుపద్రవంబులు సెప్పిన విని విశ్వగురుండు విస్మితుం
డయి వార లన్యులచేత వధ్యులు గారు గావున పరస్పరయుద్ధంబున బంచ
త్వంబుఁ బొందవలయు నని విచారించి విశ్వకర్మ రావించి రూపలావణ్యవతి
నొక్కయువతి సృజియింపు మని పంచినఁ బ్రసాదం బని మ్రొక్కి యున్నంత.

పృథ్వి. తిలాణుమణికోటిసంఘటితదివ్యదేహంబుతోఁ
దిలోత్తమ యనంగ నొక్కయువతీలలామంబు ను
త్పలాక్షి సృజియించె సర్వగుణభాసిరూపక్రియా
కలావిదుఁడు విశ్వకర్మ తనకౌశలం బేర్పడన్. 103

వ. అదియును సురేంద్రప్రముఖబృందారకమునిబృందపరివృతుం డై యున్నయజ
మేష్ఠికిం బరమభక్తిం బ్రణమిల్లి పని యేమి యని ముందట నిలిచిన నయ్యంబుజ
సంభవుం డాసుందరిం జూచి సుందోపసుందు లను దైత్యులు దర్పితులయి జగం
బుల కహితంబులు సేయుచు వింధ్యాచలకందరంబున నున్నవారు వారి కిద్దఱు
నీకారణంబునం దమలో నొండొరులతోఁ బొడిచి పంచత్వంబుం బొందు
నట్లుగాఁ జేయు మని పంచిన వల్లె యని. 104

. అబ్జజు వీడ్కొని యది దేవసభకుఁ బ్రదక్షిణం బొనరించి [illegible]
తద్రూపసౌందర్యదర్శనలోలుఁ డై యజుఁడు నాలుగుదిక్కులందుఁ దనకు

గావించుకొనియె ముఖంబులు మఱిమఱి రెండు కన్నులఁ జూచినం గాదు తృప్తి
యని సురేంద్రుండు సహస్రాక్షుఁడయ్యె నయ్యమరులు కామమోహాంధు లైరి
ఆ. ముదిత యిట్లు సర్వమోహినియై మర్త్య, భువనమునకు మెఱుఁగుఁబోలె నొప్పి
యరుగుదెంచె సుందరాంగి వింధ్యాచల, విపినభూమియెల్ల వెలుఁగుచుండ.
క. అమ్ముదితఁ జూచి యన్నయుఁ, దమ్ముఁడు నొక్కట మనోజతాపితు లై రా
గమ్మున నన్యోన్యస్నేహమ్ముఁ జెడి దృష్టుల నిలిపి రయ్యువతిపయిన్ 106
క. ఘను లయ్యిరువురు నేకా, సన భోజన యాన నిలయ శయనక్రియలం
దన రెడువా రేకస్త్రీ, వినిహితకాము లయి రపుడు విధినియమమునన్. 107
క. ఇది నావల్లభ యిది నా, హృదయేశ్వరి యనుచుఁ గోరి యిరువురు మదనో
న్మదు లయి పరిగ్రహించిరి, తదీయకమనీయసవ్యదక్షిణకరముల్. 108
వ. ఇట్లు పట్టుకొని 109
క. సుందరి మాయిద్దఱిలో, [1]నం దెవ్వరి వలతు చెప్పుమా యనవుడుఁ బూ
ర్ణేందుముఖి చూచి మీలో, నం దెవ్వఁడు పొడిచి యొడిచె నతనిన వలతున్

సుందోపసుందు లొండొరులతోఁ బోరి చచ్చుట.

క. అనవుడు నిద్దఱుఁ [2]దమలోఁ, బోనరియ యొండొరులతోడ [3]భూభుజు లలుకన్
ఘనవజ్రకరులు దాఁకిరి, తనరఁగ నట కొండ గొండఁ దాఁకినభంగిన్. 111
క. విపరీత[4]మతిని సుందుఁడు, నుపసుందుఁడుఁ దాఁకి పొడిచి రొండొరుతోడం
గుపితాత్ము లయి తిలోత్తమ, నెపమున దృఢముష్టిఘాతనిర్ఘాతములన్. 112
క. అన్యోన్యప్రియభాషణు, లన్యోన్యహితైషు లసుర లన్యులపోలెన్
మన్యుపరిప్రేరితు లై, యన్యోన్యాభిహతిఁ జనిరి యమపురమునకున్. 113
క. ఇంతులనిమిత్తమున ధృతి, మంతులుఁ బొందుదురు భేద [5]మది గావున మీ
రింతయు నెఱింగి యొండులు, చింతింపక సమయ [6]మిందు సేయుఁడు బుద్ధిన్.
సీ. అనిన నారదమహామునిపల్కు చేకొని దమలో నొడంబడి విమలబుద్ధి
నేవురయందును [7]ద్రోవది ప్రీతితో నొక్కొక్కయింటఁ దా నొక్కయేఁడు
క్రమమున నుండును గమలాక్షి యెవ్వరి యింటఁ దా నుండె నయ్యింటివలనఁ
బెఱవారు చన కుండ నెఱుగక చనిరేని వెలయఁగఁ బండ్రెండునెలలు తీర్థ
ఆ. సేవ సేయుచును విశేషవ్రతంబులు, ధీరవృత్తిఁ జలుపువారు గాను
సన్మునీంద్రునొద్ద సమయంబు నేసిరి, రాజనుతులు పాండురాజసుతులు. 115

1 నిం దెవ్వరి మీ వనవుడు ముఖి వా కను మీ, యం . గాచె. 2 దమకం, బునఁ వమ రొం .బొడ్చిరి య (దమలోఁ, బెన గిరి యొం .బిట్టగున దములో,బొనువడ కొం...భూసు తుల) లుకన్, ..కాయం లట్టిరు. 3 భుజబలు. 4 గతిని .. .ల మ ఁ,కుపితా. 5 మతి. 6 మిపుడు. 7 (చెలిమితో ద్రౌపది) యొక్కొకనింట (యొక్కనియందు) నొక్కొక్కయేఁడు, నొక్కొక్క సనియింట నొక్కయేఁడు.

వ. ఇట్లు హితోపదేశంబు సేసి నారదుం డరిగినం బాండవులు దమచేసినసమయ స్థితిం దప్పక సలుపుచు సుఖం బుండ నొండొక కాలంబున నొక్కనాఁ డొక్క బ్రాహ్మణుండు ముచ్చులచేతం దనహోమ [1]ధేనువుం గోల్పడి వచ్చి యాక్రోశిం చిన నశ్రుతపూర్వం బయిన యయ్యాక్రోశంబు విని విస్మితుం డయి విజయుండు విప్రుల కయినబాధ దీర్పక యుపేక్షించుట పాతకం బని యప్పుడ యవ్విప్రు రావించి యిది యేమి కారణం బని యడిగిన విప్రుం డి ట్లనియె. 116

క. యఖిలనయధర్మరాజ్యము, తమరాజ్యమ యని మహాముదంబున విప్రో
త్తము లున్నచోట నే బన్నమువడి కోల్పడితి గోధనము ముచ్చులచేన్. 117

సీ. ననలుని ముచ్చుల వధియించి నాహోమధేనువుఁ గ్రమ్మఱఁ దెచ్చి యిమ్ము
జననుత దానివత్సంబు నిన్నటఁగోలె నుడుగక యఱచుచు నున్నయదియుఁ
బలుకుల కెడ లేదు ప్రాణాపనము గొని చనుదెమ్ము నాతోడఁ [2]జట్ట ననిన
ద్రౌపదీసహితుఁ డై ధర్మరాజాయుధాగారంబునం దున్నఁ గార్ముకంబుఁ

ఆ. బుచ్చికొనఁగఁ జనకుఁ బోలమి యెఱిఁగియు, విప్రునార్తరవము వినఁగ [3]నోప
కర్జునుండు నిజశరాసనగ్రహణార్థ, మాయుధాలయమున కరిగె నపుడు 118

క. ధరణీసురవరులకుఁ గడు, [4]సెరగై నెడ నెఱిఁగి యొడయుఁ జేయుదురె మహా
పురుషు లని నరుఁడు విలు గొని, యరిగెను ముచ్చులపిఱుంద నవ్విప్రు[5]పనిన్.

వ. ఇట్లరిగి యర్జునుం డతివీరు లయినచోరుల వధియించి బ్రాహ్మణునకు గోధనం బు నిచ్చి క్రమ్మఱి వచ్చి ధర్మజునకు మ్రొక్కి లోకంబులమర్యాదలు విచారించి రక్షించుచున్నమనయందు మర్యాదాభంగం [6]బయ్యె నను నింతకంటె దురయ శం బొం డెద్దియు లేదు గావున నాకు ద్వాదశమాసికవ్రతంబు సలుప వలయు నని పోవ సమకట్టి యున్న నర్జునునకు యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 120

ఆ. క్రూరకర్ము లయ్యు గోబ్రాహ్మణుల కిడు, బాధ లుడుచుజనులఁ బాప[7]చయము
లెట్టియెడలఁ బొంద వింద్రనందన నీకు, సమయభంగభీతిఁ జనఁగ నేల 121

వ. మఱి యట్లుంగాక తస్కరవధోపేక్షుల నశ్వమేధభూరిణహత్యలఫలం బగు నని వేదంబులయందు వినంబడుఁ దస్కరుల వధియించి బ్రాహ్మణహితంబు చేసిన వాఁడవు నీవు సమయోల్లంఘునప్రాయశ్చిత్తంబు సేయ నేల యనిన నర్జునుం డి ట్లనియె 122

క. భూజనపరివాదం బవ్యాజంబునఁ బరిహరింప వలయును మనకున్
వ్యాజమున ధర్మలోపం, బాజిజయా పరిహరింతురయ్య మహాత్ముల్ 123

అర్జునుండు తీర్థయాత్రకుం జనుట.

వ. కావున వ్రతదానంబు నా కనుగ్రహింపవలయు నని మ్రొక్కి యర్జునుం డగ్రజా

---

1 (సంస్కృతమున బహువచన మున్నది.) 2 జంట, జక్క. 3 నోడి. 4 చెఱ దగిన నెఱిఁగి, సెరగైయుండునెడ నెడయు 5 బడిక్, నకై. 6 బయ్యెనేసి యింత. 7 భయము.

వీడ్కొని గురుజనానుమతుం డై యఖిలవేదవేదాంగపారగు లైన బ్రాహ్మణులు ననేకశాస్త్రవిదు లయి వివిధకథాకథన[1]దక్షు లయినపౌరాణికులును దనకు సహాయులుగా నరిగి సకలతీర్థసేవ సేయుచు నయ్యైతీర్థంబులందు 124

ఆ. [2]ధరణిసురుల గురులఁ బరమయోగుల మహా[3]భాగు లయినయట్టిభాగవతుల
రాజవంశకరుఁడు పూజించుచును వారి, వలనఁ బుణ్యకథలు [4]వెలయ వినుచు

క. గంగాధరపింగజటా, [5]సంగమమంగళవిశాలచటులతరంగన్
గంగానది సేవించెను, గంగాద్వారమున విగతకల్మషుఁ డగుచున్ 126

వ. అందు నిత్యంబును గంగాస్నానంబు సేసి తత్తీరంబున హోమంబు సేయుచు వాసవసుతుండు మహీసురవరసహితుం డయి కొన్నిదివసం[6]బులకు వసియించి యొక్కనాఁడు ప్రభాతంబ విధిపూర్వకంబునం గృతాభిషేకుం డయి దేవర్షి పితృతర్పణంబులు సేసి. 127

సీ. వెల్వంగ సమకట్టి వెలువడ నున్న నయ్యైంద్రనందను శచీంద్రనీల
సుందరశ్యామాంగు సురరాజకరికరాకారమహాబాహుఁ గన్గొఁ జూచి
నలినాక్షి యం దొక్కనాగకన్యక కామపరవశ యై వానిఁ బట్టి తిగిచి
కొని నాగపురమున కొనరంగఁ జని రమ్యహర్మ్యంబునందు నెయ్యమున నునిచి

ఆ. నందు నగ్ని దొంటియట్టు లభ్యర్చితం, బయి వెలుంగు చున్ననర్జునుండు
హోమకార్య మొప్ప నొనరించి యప్పుడ, యింతిఁ జూచి నగుచు నిట్టు లనియె

క. తామరసనేత్ర నీవే, [7]రేమి యెవ్వరితనూజ వి ట్లేల మహా
వ్యామోహిత వై తనవుడుఁ, గోమలి సురరాజపుత్త్రకున కి ట్లనియెన్ 129

వ. ఏ నులూచి యనునాగకన్యక నై రావతకులసంభవుం డయినకౌరవ్యుకూఁతుర నిన్నుం జూచి మనోజబాణబాధిత నయితి నామనోరథంబు [8]సలుపుము. 130

క. నీగుణములు దొల్లియు నా, గీగీతములందు విని తగిలి యిపుడు మనో
రాగమునఁ జూడఁ గంటిని, భాగీరథియందు నిన్నుఁ బరహిత[9]చరితా. 131

వ. అనిన దాని కర్జునుం డి ట్లనియె 132

మధ్యాక్కర. ద్వాదశమాసికవ్రతము సలుపుదుఁ దరుణి మాయన్న
యాదేశమునఁ జేసి సర్వతీర్థము లాడుచు బ్రహ్మ
వాదులసంగతి బ్రహ్మచర్యసువ్రతుఁడ నై యుండి
నీదుమనోరథ మెట్లు సలుపంగ నేర్తు నే [10]నిపుడు 133

వ. అనిన నవనతానన యయి నాగకన్యక యర్జునుం జూచి ద్రుపదరాజపుత్త్రియందు మీ చేసినసమయంబును భవత్తీర్థా[11]గమననిమిత్తంబును వ్రతంబును నెఱుం

1 ప్రౌఢు 2 'ధరణిసురల' అనియే పెక్కుప్రతులు. 3 భాగ్యవంతులయిన. 4 తెలియ. 5 సంగమ...సలిల. 6 బులు. 7 రేమం డ్రెవ్వరి; రేమని యెవ్వరి. 8 సఫలంబు సేయుము. 9 చరితున్. 10 నిపుడ. 11 గమననిమిత్తవ్రతంబును

గనిదానఁగాను సర్వతీర్థసేవనంబును సర్వవ్రతంబులు సలుపుటయును సర్వదాన
ధర్మక్రియలును బ్రాణదానంబుతో సమానంబులు గావు నామనోరథంబు
విఫలంబయిన మనోజానలంబునం బ్రాణపరిత్యాగం బగుం గావున నన్ను రక్షిం
పుము దీన నీకు వ్రతభంగంబు గా దనిన నర్జునుండు దానిమనోరథంబు [1]సఫలిపి
యా రాత్రి నాగభువనంబున వసియించి నాగకన్యకయందు సద్యోగర్భంబున
నిరావంతుండనుకొడుకుం బడసి నాగలోకంబు వెలువడి యాదిత్యోదయంబుతో
డన గంగాద్వారంబునకు వచ్చి తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దనసహాయు లయి
న విప్రులకుం జెప్పి వారలకు హృదయానందంబు సేయుచు. 134

క. వితతయశుఁ డరిగి హిమపర్వతపార్శ్వంబున నగస్త్యవటమును నత్యు
న్నతభృగుతుంగముఁ జూచుచు, ధృతి నేగి హిరణ్యబిందుతీర్థంబునకున్. 135

వ. అందును గోదాన భూదాన హిరణ్యదానంబు లాదిగాఁ బెక్కుదానంబు సేసి
యజ్ఞార్థంబుగా భూసురోత్తములకు గోసహస్రంబు లిచ్చి ప్రాగ్దేశంబున కరిగి
నైమిశారణ్యంబునందు జగన్నాథు నారాయణు నారాధించి యుత్పలినియుఁ గౌశి
కియు నందయు నపరనందయు గయయు గంగయు గంగాసాగరసంగమంబును
జూచుచు. 136

క. ఏలావనరమ్యము లగు, వేలావనములను బవనవిచలద్వీచి
లాలితసముద్రవిద్రుమ, మాలాపులినస్థలముల మసలుచు లీలన్. 137

వ. కళింగవిషయంబు సొచ్చునంతఁ దోడిబ్రాహ్మణులు కళింగద్వారంబునఁ గ్రమ్మఱి
యుత్తరదేశంబులకుం జనిన నందుఁ గతిపయబ్రాహ్మణసహాయుం డయి పాక్షం
డరిగి పూర్వసముద్రతీరంబునఁ బురుషోత్తమ[2]దేవరకు నమస్కరించి మహేం
ద్రపర్వతంబు చూచుచు. 138

సీ. దక్షిణగంగ నాఁ దద్దయు నొప్పిన గోదావరియు జగదాది యైన
భీమేశ్వరంబును బెడఁగగు చున్నశ్రీపర్వతంబును జూచి యుర్విలోన
ననఘు లై శిష్టాగ్రహారభూయిష్ఠ మై ధరణీసురోత్తమాధ్వరవిధాన
పుణ్యసమృద్ధ మై పొలుచువేఁగీదేశవిభవంబుఁ జూచుచు విభుఁడు దక్షి
తే. ణాంబురాశితీరంబున కరిగి దురిత, హారి యైన కావేరీమహాసముద్ర
సంగమంబున భూసురేశ్వరుల కభిమ,తార్థదానంబుఁ [3]జేసి కృతార్థుఁ డగుచు.

వ. పదుమూఁడగుమాసంబున [4]మణిపూరపురంబునకుం జని యందున్న రాజుఁ జిత్ర
వాహనుం గని వానిచేతం బూజితుం డయి తత్పుత్త్రిఁ జిత్రాంగద యనుదాని
వివాహంబు గా నపేక్షించిన నయ్యర్జునునభిప్రాయం బాప్తులవలన నెఱింగి
చిత్రవాహనుం డర్జునున కి ట్లనియె. 140

1 సఫలంబు సేసి. 2 దేవునకు. 3 లిచ్చి. 4 సంస్కృతమునను దానిచొప్పునఁ గొన్ని వ్రాఁతలను 'మణలూరపుర' మని కలదు.

క. ధన్యుండ నైతి నీ కీ, కన్యక నీఁ గాంచి యైనఁ గలతెఱఁగు జగ
న్మాన్య యెఱిఁగింప వలయు న,నన్యమనస్కుండ వయి దయన్ విను మనఘా

క మాకులమునందుఁ దొల్లి ప్ర,భాకరుఁ డను రాజవరుఁ డపత్యము దనకున్
లేకున్న నుమేశ్వరునకుఁ, బ్రాకటముగ భక్తితోఁ దపం బొనరించెన్ 142

వ. పరమేశ్వరుండును వానికిం గరుణించి నీకు నొకపుత్త్రుం డుద్భవిల్లు నీకులంబున వారికెల్ల సంతానం బిట్ల యగు నని వరం బిచ్చిన నది మొదలుగా మావంశంబున వారి కెల్ల నొకొక్కపుత్త్రుండ కా జన్మించుచు వచ్చిన నిప్పుడు నాకు నిక్కన్యక పుట్టె నేను దీనిం [1]బుత్త్రీకరణంబునం బెనిచితి 143

తే ఇందుఁ బుట్టినసుతుఁడు [2]మాకిందువంశ్య, వంశనిస్తారకుండు గావలయు నిదియ
యీలతాంగికి సుంకు విట్లేఁగ నోపు, దేని పెండిలియగుమ యీయింతిఁ బ్రీతి

అర్జునుండు చిత్రాంగదను వివాహం బగుట.

వ అనిన నర్జునుండు చిత్రవాహనువచనంబున కొడంబడి చిత్రాంగదవివాహంబై

ఉ. అంగజరాజ్యలక్ష్మి పొడ వైనది యొక్కొ యనంగ నొప్పు చి
త్రాంగదయందుఁ బార్థుఁడు మహాప్రణయప్రవణాంతరంగుఁడై
యంగజభోగసంగమున [3]నమ్మణిపూరుపురిన్ సమస్తలో
కాంగణరంగసంగతవిహారయశోంగదుఁ డుండె లీలతోన్ 146

వ. ఇట్లుండి యొక్కనాఁడు తపోధనబ్రాహ్మణసమేతుండై తత్సమీపంబున సముద్రతీరతీర్థంబులు చూచుచుం జని సౌభద్రం బనుతీర్థంబుఁ గని యందు స్నానంబు సేయ సమకట్టిన నర్జునుం జూచి యందులమునులిట్లనిరి 147

తరలము. ఇది సొరంగ నసాధ్య మెవ్వరి కిందువంశ్యవరేణ్య వి
న్మిదియ కా దివి యేనుతీర్థము లీసముద్రతటంబునన్
విదితముల్ దురితాపహంబులు వీని నెన్నఁడు నాడ [4]నో
డుదురు సన్మును లిందుఁ గోల్మొసడుల్ గొనున్ వడిఁ జొచ్చుడున్. 148

వ సౌభద్ర పౌలోమ కారంధమ ప్రసన్న భారద్వాజంబు లనునామంబుల [5]దక్షిణసముద్రతీరంబునం బ్రసిద్ధంబులయినయిప్పంచతీర్థంబు లిప్పుడు నూతేండ్లంగోలె నుగ్రగ్రాహగృహీతంబు లయి దుర్జనగృహీతంబు లయినరాజులవిభవంబులుం బోలె సాధుజనవర్జితంబు లయి యుండు ననిన విని విజయుం డశేషతీర్థసేవార్థి నయి వచ్చిననాకు నీతీర్థంబు లాడ కునికి పౌరుషంబు గా దని యందు 149

1 బుత్త్రకరణంబున రక్షించితి, బుత్త్రికాక (కా) రణంబున వర్ధించితి. "ఏకా చ మమ కన్యేయం కులస్యోత్పాదినీ భృశమ్, పుత్రో మమాయ మితి మే భావనా పురుషర్షభ." 2 దా నిందయుండి (మా కిందు వాఁడె)...కుఁడు గాఁగ వలయుం నిదియ. 3 నమ్మణలూర... హరియశోఘనుఁ (ధనుఁ). 4 నల్కుదురు ..గ్రోల్లాసభుల్. 5 దక్షిణాపథంబునం.

క. [1]సాహసికుండై నరుఁ డవ్వగాహము సేయుటయు జలము గ్రక్కదల మహా
గ్రాహము బీభత్సు బృహద్బాహుబలుం బట్టికొనియెఁ బఱతెంచి వడిన్ 150

ఆ. దాని నశ్రమమునఁ దజ్జలాశయమువె, ల్వడఁగ వైచె నరుఁడు బాహుశక్తి
నదియుఁ దత్క్షణంబ యభినవయౌవనో, ద్భాసమానదివ్యభామ యయ్యె. 151

ఉ. ఆలలితాంగిఁ జూచి నరుఁ డద్భుత మంది మృగాయతాక్షి యి
ట్లల జలేచరత్వమున నిజ్జలధిన్ వసియించి యిప్పు డి
ట్లేల సురూపభామ వయితెందులదానవు నీవు నావుడున్
బాలిక పాండుపుత్త్రునకుఁ బార్థున కిట్లనియెం బ్రియంబునన్. 152

వ. ఏను [2]వంద యనునప్సరసఁ గుబేరునునుంగ నాసఖులు సౌరభేయియు సమీచియు బుద్బుదయు లతయు నను వారలు నలువురు నాయట్ల యత్తీర్థంబులం దున్నవారలు వారిని శాపవిముక్తులం జేసి రక్షింపు మనిన దానికి నర్జునుం డిట్లనియె.

క. వనజాక్షి యేమికారణమున నుగ్రగ్రాహరూపములు దాల్చితి రీ
రని యడిగిన వేడుక నాతని కది యిట్లనుచుఁ జెప్పెఁ దద్విధ మెల్లన్ 154

వ. వినవయ్య యే మేవురము నఖిలలోకపాలపురంబులు చూచుచు భూలోకంబునకు వచ్చి యొక్కవనంబునం దుగ్రతపంబు సేయుచున్నవాని నత్యంతశాంతు నేకాంతచారి నగ్నికల్పు నొక్కబ్రాహ్మణుం గని వానితపంబునకు విఘ్నంబు సేయ సమకట్టి.

క. వేడుక నమ్మునిముందటఁ, బాడితి మాడితిమి పెక్కుపరిహాసంబుల్
రూఢిగఁ బలికితి మెట్లుం, జూడఁడు మావలను నీరసుం డన నుండెన్. 156

క. ధృతిహీనులచిత్తముల, ట్లతివలయం దేల తగులు నత్యంతదృఢ
వ్రతులమనంబులు వారల, మతులఁ దృణస్త్రైణములు సమంబుల కావే 157

వ. ఏము రాగకారణవికారంబులుగావించిన నవి దనకుం గోపకారణంబులయిన నతికుపితుం డయి బ్రాహ్మణుండు మమ్మేవురను మహాగ్రాహంబులు గా శపియించిన నమ్మునివరునకు ముకుళితహస్తల మై యిట్లంటిమి 158

చ. అలుగుదు రయ్య విప్రులు మహాపురుషుల్ పరుషాపరాధముల్
దలఁగెడువారు ధర్మువులు దప్పక సల్పెడువారు సత్యముల్
పలికెడువారు వారల కపాయము డెందములం దలంచు మూ
ర్ఖులకు విధాతృచెయ్యువ నగున్ దురితంబులు దుర్యశంబులున్. 159

వ. మాసేసిన యజ్ఞానంబు సహించి మాకు శాపమోక్షంబుఁ బ్రసాదింపు మనిన నవ్విప్రుండును గరుణించి యెవ్వం డేని మీచేత గృహీతుం డయి మీయున్న జలాశయంబు మిమ్ము వెలువరించు నాతండ మీకు శాపమోక్షకారణుం డగు ననిన.

సీ. అట్టిమహా[3]బాహుఁ డత్యంతబలుఁ డెవ్వఁ డగునొక్కొ యనుచు నేమరుగుదెంచు
వారము త్రైలోక్య[4]వర్తి నంబుజభవప్రభవు నారదుఁ గని భక్తితోడ

1 సాహసికుఁ డైననరుఁ... సేయుడును. 2 నంద'వర్గ' అని మూలము. 3 భాగుఁ. 4 పందుర్య.

మ్రొక్కినమమ్ము నమ్ముని చూచి యి ట్లేల వగఁ బొంది కందినవార లనియు
నడిగి మావృత్తాంత మంతయు మాచేత విని విప్రునలుకయు విధికృతంబుఁ

ఆ. గ్రమ్మఱింప లావె కావున దక్షిణ, జలధితీరమునఁ బ్రశస్తపంచ
తీర్థములకు నేఁగి ధృతి నందు నూఱేఁడు, లుండుఁ డట్లు మీర లుండునంత

క. జననుతుఁడు పాండుతనయుఁడు, ధనంజయుఁ డశేషతీర్థదర్శనకాంక్షం
జనుదెంచి మీకు దయ న, మ్ముని చెప్పినయట్లు శాపమోక్షము సేయున్ 162

వ అనిన నన్నారదువచనంబులు విని వచ్చి మహోగ్రగ్రాహములమై భవదాగమ
నంబు ప్రతీక్షించుచు నిప్పంచతీర్థంబుల నుండి నేఁడు నీకారణంబునం గృతా
ర్థల మయితి మనిన నర్జునుండును గరుణాయత్తచిత్తుం డయి [1]వంద చెప్పిన
యన్నలువురకు శాపమోక్షణంబు సేసిన నమరకన్యక లతిహర్షంబున నమరేం
ద్రనందను దీవించి దేవలోకంబున కరిగి రది మొదలుగా నిప్పంచతీర్థంబులు
నారీతీర్థంబులు నాఁ బరఁగె నర్జునుండును గ్రమ్మఱి [2]మణిపూరుపురంబునకు వచ్చి
రాజ్యలీల సుఖం బుండి చిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుం డనుపుత్త్రుం బడసి
చిత్రవాహనునకు వంశకరుంగా నిచ్చి వాని వీడ్కొని గోకర్ణంబుఁ జూచుచుఁ
బశ్చిమసముద్రపార్శ్వంబునఁ బ్రభాసం బనుతీర్థంబునకుఁ జని యందులకు
ద్వారావతి[3]పురంబు కుఱంగలి యని విని. 163

సీ. అందుల కేఁగి యే నిందీవరశ్యాము నరవిందనాభు నంబురుహనేత్రు
సన్మిత్రుఁ జూచి నాజన్మంబు సఫలంబు సేయుదు నఘములు వాయుఁబొంఁటె
నదియునుం గాక మున్ గదుఁ డనువానిచే వింటిఁ దిలోత్తమకంటె రూప
వతి యట్టె సద్గుణాన్విత యట్టె నా కట్టి భద్రేభగమన సుభద్రఁ జూచు

ఆ. వేడుకయును గలదు విష్ణుభట్టారకు, దయ నభీష్టసిద్ధి దనరు ననియెఁ
దద్ద సంతసిల్లి తద్ద్వారకాపురి, కరుగ నిశ్చయించె నర్జునుండు 164

వ మఱియు నప్పురంబునం దన్నారు లెఱుంగ కుండవలయు ననియు యాదవులు
[1]యతుల కతిభక్తు లనియును మనంబునం దలంచి కృతకయతివేషధరుండయి

క. పరమబ్రహ్మణ్యు జగ, ద్గురు గరుడధ్వజు ననంతగుణు నేకాగ్ర
స్థిరమతి యై నిజహృదయాం,తరసుస్థితుఁ జేసి భక్తిఁ దలఁచుచు నుండెన్. 166

క. నరునునికి యెఱిఁగి కృష్ణుఁడు, తిరముగ దయతోఁ బ్రభాసతీర్థమునకు నొ
క్కరుఁడ చనుదెంచె సర్వే,శ్వరుఁ డెప్పుడు భక్తులకుఁ బ్రసన్నుఁడ కాఁడే.

అర్జునుఁడు ద్వారకానగరంబునకుఁ జనుట

వ. ఇట్లు దనకడకు వచ్చినయాదిదేవునకు దేవకీనందనునకు నతిసంభ్రమంబున నమ
స్కరించి పురందరనందనుం డానందజలభరితనయనుం డయి యిట్లనియె 168

1 నంద; వర్గ. 2 మణలూర 3 నగర మనతిదూరం బనిన 4 లతులభక్త

ఉ. ద్వాదశమాసికవ్రతము ధర్మవిధిం జలుపంగ నేగి గం
గాదిమహానదీహిమవదాదిమహాగిరిదర్శనంబు మీ
పాదపయోజదర్శనముఁ బన్నుగఁ జేయుటఁ జేసి పూర్వసం
పాదితసర్వపాపములుఁ బాసె భృశంబుగ నాకు నచ్యుతా. 169

వ. అనిన విని నగుచు నబ్జనాభుం డర్జును నతిస్నేహంబునం గౌఁగిలించుకొని యెల్ల వారలకుశలంబును నడిగి యాతని తీర్థాభిగమననిమిత్తంబును సుభద్రయందు బద్ధానురాగుండగుటయు నుపలక్షించి ద్వారకాపురంబునకుఁ దోడ్కొనియరిగి.

ఉ. భ్రాజితశాతకుంభగృహపంక్తులఁ బుష్పితవల్లివేల్లితో
ర్వీజవనావృతిన్ విమలవిద్రుమవజ్రవిచిత్రవేదికా
రాజిఁ గరంబు రమ్య మగురైవతకాచలకందరంబునన్
రాజకులైకసుందరుఁ బురందరనందను [1]నుంచి లీలతోన్. 171

క. శ్రీపతి గడు నెయ్యంబున, నాపోవక పార్థునొద్ద నా రాత్రి ప్రియా
లాపములఁ దగిలి యుండెను, దీపమణుల్ వెలుఁగ భువనదీపుఁడు దానున్. 172

వ. ఇట్లు పరమపురుషులయిన నరనారాయణులు దమపూర్వజన్మసహవాసంబునయట్లప్పుడు పరమానందంబునఁ బరస్పరప్రియమధురసంభాషణంబుల నొక్కచోట నుండి యా రాత్రి సలిపి రంతఁ బ్రభాతంబ వాసుదేవుండు వాసవనందను నంద యుండం బంచి కాంచనరథారూఢుం డయి పురంబునకుం జని పౌరజనప్రధాన సమక్షంబున రైవతకమహోత్సవంబు ఘోషింపం బంచిన. 173

చ. పొలుపుగఁ బూసి కట్టి తొడి భూరివిభూతి ప్రకాశితంబు గాఁ
గలయఁగఁ దత్పురీజనులు కాంస్యమృదంగ[2]ముకుంద వేణుకా
హళపటహధ్వనుల్ చెలఁగ నాటలుఁ బాటలు నొప్ప నెల్లవా
రలుఁ జని చేసి రర్చనలు రైవతకాద్రికి నుత్సవంబుతోన్ 174

చ. గురుకుచయుగ్మముల్ గదలఁ గొమ్ముడులందులపుష్పముల్ [4]ఱుం
దొరఁగ నిదాఘబిందువితతుల్ చెదరన్ మదిరామదంబునం
బరవశ లయ్యు నిం పెసఁగఁ బాడుచుఁ దాళము గూడ మెట్టుచుం
[3]దరుణియ లొప్ప నాడిరి ముదంబునఁ [1]దమ్ము జనాలి మెచ్చఁగన్ 175

సీ. సారణ సత్య కాక్రూర విదూరథ సాంబ సంకర్షణ శంబరారి
భాను సుషేణోగ్రసేన శైనే యానిరుద్ధ హార్దిక్య గదోద్ధవాది
యాదవు లధికప్రమోదు లై యొక్కటఁ దరుణులుఁ దారును గరి కరేణు
హయశిబికారూఢు లయి తదుత్సవమున కరిగిరి మఱి జగద్గురుఁడు గృష్ణుఁ

1 నుంచె. బ్రీతితోన్ 2 నినాద మొప్పఁగా ; కశంఖభేరికా. 3 'దరుణియలు' ఇట్లే పెక్కువ్రాఁతప్రతులు. 4 బొట్లు (గాంతులు) తమ్ముఁ జూడఁగన్.

ఆ. డింద్రలీలతో నుపేంద్రుండు రుక్మిణీ, దేవి మొదలు గాఁగ దేవు లెల్ల
నొప్పు తోడ రాఁగ నప్పర్వతమునకుఁ, జనియె సకలజనులుఁ [1]దనకు నెరఁగ.

వ. ఇట్లరిగి జనార్దనుండు ధనంజయుం దలంచి తత్సమీపగతుం డయి తోడ్కొని యాతనికి నప్పర్వతరమణీయప్రదేశంబులం జూపుచు విహరించి యిద్దఱు నొక్కవిమలమణి వేదికయం దభిమతసంభాషణంబుల నుండునంత 177

చ. క్వణదణుకింకిణీకలిత కాంచనకాంచికలాపముఁ రణ
న్మణికలనూపురంబులు [2]సమధ్వని నొప్పఁగ భక్తిఁ బాదచా
రిణి యయి కన్యకాజనపరీత సుభద్ర తదద్రిపూజన
ప్రణతులు సేసె నింద్రసుతుఁ బార్థు నిజేశ్వరుఁగాఁ దలంచుచున్ 178

ఉ. దాని సుభద్రఁగా నెఱిఁగి తత్క్షణజాతచనోజసంచల
న్మానసుఁ డై నయవ్విజయు మానుగఁ జూచి మునీంద్ర నీకుఁ జ
న్నె నలినాక్షులందు మది నిల్పఁగ నంచును మందహాసగ
ర్భాననుఁ డై రథాంగధరుఁ డాతని కిట్లనియెం బ్రియంబునన్ 179

వ నీవు సుభద్రయందు బద్ధానురాగుండ వగుట తొల్లియు నే నెఱుంగుదు నోడ కుండుము నీకోర్కి వసుదేవదేవకీదేవులకుం జెప్పి సఫలంబు సేయుదు నని యర్జునునకు హృదయానందంబుగాఁ బలికి యప్పుడ వడిగల చారుల రావించి [3]ద్వారవతియం దర్జునుం డున్నవాఁ డనుకుశలవార్త ధర్మజున [1]కెఱింగింప నింద్రప్రస్థపురంబునకుం బుచ్చి యున్నంత నచ్చటికి వచ్చి బల దేవాదియాదవు లతి భక్తులై యతియకా వగచి యర్జునునకు నమస్కరించి యాతనివలన సర్వ తీర్థంబులుఁ దత్సేవాఫలంబులును విని సంతసిల్లి యివ్వర్షాకాలంబు మాయంద యుండి చాతుర్మాస్యంబు సేసి మమ్ముం గృతార్థులం జేయుం డని ప్రార్థించి పార్థుం దోడ్కొని చని వానికి నన్నపానాదివిధులం బరిచరింప సుభద్రం బంచి [5]కన్యాపురంబునందు నివాసంబు సేసిన 180

అర్జునుండు యతిరూపంబున సుభద్రకడ నుండుట.

క అందు ధృతిమందరుండు పురందరనందనుఁడు దనకు [6]రమణగుణశ్రీ
సుందరి సుభద్ర నెయ్యం, బొందఁగఁ బరిచర్య సేయు చుండఁగ నుండెన్ 181

క ధీరుఁడు యతిరూపంబున, [7]నారఁగ నిం దున్నయాతఁ డర్జునుఁ డని స
త్యారుక్మిణులకుఁ జెప్పె ము, రారాతి రహస్యమున ననంతప్రీతిన్ 182

1 నొవర నడువ. 2 సమద్యుతి నొప్ప సభక్తిఁ 3 గోప్యంబున నర్జునుండు ద్వారవతియం దున్నవాఁ . కెఱుంగించి రం డని 4 బ్రౌనుదొరగారి ముద్రితప్రతియందును బెక్కువ్రాఁతప్రతుల యందును "ఎఱుఁగించు, కలుగించు, మగుడించు, నిగుడించు, విసపించు, వెలుఁగించు" ఇత్యాదు లుకారమధ్యములుగా నగపడుచున్నవి ఇంకను గొన్ని ప్రాచీనముద్రితప్రతులయందును గ్వాచిత్క ముగా నిట్లేయున్నవి 5 కన్యాగృహం (గారం) బునందు. 6 రమ్య ; రమణి 7 నారయ.

వ. అలయక నా కునాఁటికి లతాంగి [1]యపూర్వము లైనభోజనం
బులు గడుభక్తిఁ బెట్టుచు నపూర్వము లైనవపుర్విలాసయు
క్తులు వెలయించుచుం ముదముతోఁ బెనిచెం మఱునాఁడునాఁటి క
గ్గల మగు చుండ నెయ్యమును గామవికారము సవ్యసాచికిన్. 183
184
వ. మఱియును
సీ. అలినీలకుంతలుం డనియును హరినీలసమవర్ణుఁ డనియు నాజానులంబి
తాయతస్థిరబాహుఁ డనియు నారక్తాంతనలినదళాకారనయనుఁ డనియు
నుత్తుంగఘనవిశాలోరస్కుఁ డనియును గవ్వడి యనియును గరము వేడ్క
నివ్వచ్చు నెప్పుడు వినియెడునది దనవినినట్ల యతిఁ జూచి వీఁడు విజయుఁ
డౌనొక్కొ యనుచు సంశయోపేతచిత్తయై, యుండి యుండ నోప కొక్కనాఁడు
భోజనావసానమున నున్న యమ్ముని, కిందువదన ప్రీతి నిట్టు లనియె. 185
వ. మునీంద్రా నీయాడనితీర్థంబులుం జూడనిపురంబులు నెఱుంగని రాజకులంబును
లేదని విచారింతు 186
సీ. అమరావతికి నెన యనఁగ నివ్వసుమతిఁ బరఁగు నింద్రప్రస్థపురవరంబు
చూచితిరే పాండుసుతు లందు సుఖమున్నవారె వారియత్త యంభోరుహాక్షి
కుంతీమహాదేవి కుశలయే [2]యమ్మహావీరుఁ డర్జునుఁడు జితారి తీర్థ
గమనో-వ్రతుం డయ్యెఁ గ్రమ్మఱి వచ్చెనే యెఱుఁగుదు రేని నాకెఱుఁగఁజెప్పఁ
ఆ. డనిన నేన చూవె యయ్యర్జునుండ నీ, యొద్ద నివ్విధమున నున్నవాఁడఁ
దరుణి నీకు నాకు ధరణీ[4]ధరుండును, జలజభవుఁడు సేసె సంగమంబు. 187
వ. బ్రాహ్మంబు మొదలుగాఁ గలయెనిమిదివివాహంబులయందును గాంధర్వరాక్ష
సంబులు క్షత్రియులకు నుత్తమవివాహంబులు గావున నిది గాంధర్వవివాహం
బున కవసరం బనిన సుభద్ర లజ్జావనతవదన యయి 188
తే. నన్ను నీ వర్థి నెల్ల నిందున్నవారు, వార యెఱిఁగి చేయుదురు వివాహమును ము
వనజనేత్ర [5]కన్యాపురంబునకుఁ జనియె, నరిగెఁ దనలతాగృహమున కర్జునుండు
వ. అయ్యిరువురయన్యోన్యప్రణయంబులు దనదివ్యజ్ఞానంబునం జేసి దివ్యపురు
షుండు పురుషోత్తముం [6]డెఱింగి యర్జునునకు భోజనవిధు లమర్ప రుక్మిణీదేవిం
బంచి యొక్కనాఁ డేకాంతంబ దేవకీ వసుదేవ ప్రద్యుమ్న సాంబ సంకర్షణ
సారణ సాత్యకులకు నర్జునుస్థితియును నాతనియందు సుభద్రనెయ్యంబును నెఱిం
గించి తమతొల్లింటివిచారంబున కనుగుణం బగుటకు సంతసిల్లి బలదేవాదు
లెఱుంగకుండ సుభద్రార్జునుల వివాహంబు సేయ సమకట్టి తమనిశ్చయం
బయ్యిరువురకుం జెప్పి పశుపతిపూజా మహోత్సవవ్యాజంబున నఖిలయాదవభో

1 మనోహర మైన...పూర్వవిలాస విశేషభక్తియుఁ, క్తులు . మఱి (ది) నాఁడునాఁటి...
చుండె. 2 మఱి మహా 3 స్మఖుం; త్సుకుం. 4 నరుం డన. 5 యంతఃపురం 6 డెఱుఁగి.

జాంధక వృష్ణివరులతో నంతర్ద్వీపంబునకుం జని 190

క. అం దమరబృందవంద్యున, కిందుకళాభరణునకు నుమేశ్వరునకు నా
నందం బొంపఁగ [1]నందఱ, నందకధరుఁ డుత్సవం బొనర్పఁగఁ బంచెన్. 191

క. తగఁగ వివాహం బెన్నం, డగునొకో యెన్నండు సంగమావాప్తియు మా
కగునొకొయని యెడఁగోరుచు,నొగినిటయుండిరి సుభద్రయును విజయుండున్.

క హరిఁ దలఁచె సుభద్ర పురం,దరుఁ దలఁచె ధనంజయుండు దడయక వా ర
య్యిరువురఁ బెండిలి సేయఁగ, వరదులు తద్ద్వారవతికి వచ్చిరి ప్రీతిన్. 193

అర్జునుఁడు సుభద్రను వివాహం బగుట.

వ. ఇట్లు వాసుదేవుండు వసుదేవాక్రూరసారణసాంబసాత్యకిసహితంబుగా నంత
ర్ద్వీపంబుననుండి వచ్చినయనంతరంబ యమరావతినుండి యమరసిద్ధసాధ్యముని
గణపరివృతుండై యమరేంద్రుండు వచ్చె నంత బృహస్పతి యిచ్చినయుత్తమ
లగ్నంబున నగ్ని యమ నిరృతి వరుణ వాయు ధన దేశానాదిసురవరులు నత్రి
భృగు నారద వసిష్ఠ వామదేవ ప్రభృతిమహామునులును సదస్యులుగాఁ గశ్యప
ప్రజాపతి హోమకర్తగా నరుంధతియు శచియు సత్యభామయు రుక్మిణియు
నప్సరోగణంబులతోడం బురంధ్రీకార్యంబులు నిర్వహింప సుభద్రార్జునుల
వివాహమహోత్సవం బతిరమ్యం బయ్యె నంత 194

తరువోజ. అనిమిషప్రభుఁడు నిజాత్మజు ననఘు నర్జును బ్రీతితో నభిషిక్తుఁ జేసి
మనుజేంద్రుఁ గాంచనమణిమయోత్తుంగమకుటవిభూషణమస్తకుఁ జేసి
యనుపమకేయూరహారాదిభూషణాభిశోభితుఁ జేసి యప్పు డానంద
జనితాంబుకణికార్ద్రిచక్షుస్సహస్రజలరుహంబులు దాల్చె సమ్మదం బెసఁగ 195

మాలిని. నరునకు దయ నిట్లానంద మొందించి యింద్రుం
డరిగె దివికి దివ్యానంతరత్నాంశుజాల
స్ఫురితసురవిమానంబుల్ నభోభాగ మెల్లన్
నెరసి వెలుఁగు చుండన్ నిర్జరశ్రేణితోడన్. 196

వ. ఇట్లు నారాయణుండు నిజారంభంబు సఫలం బగుటకు సంతసిల్లి సంప్రాప్త
మనోరథుం డయినయప్పార్థుం గౌఁగిలించుకొని యక్షయబాణతూణీరబాణా
సనసనాథం బయి పవనజవనహయంబులం బూనినయక్కాంచనరథం బెక్కి
సుభద్రం దోడ్కొని యింద్రప్రస్థపురంబున కరుగు మని పంచి యంతర్ద్వీపం
బున కరిగిన 197

క. హరి పంచినమార్గంబునఁ, గురువిభుఁడు సుభద్రఁ దోడుకొని చనునెడఁ ద
త్పురపరిరక్షకు లతిభీ,కరులు పృథుశ్రవసుఁ డాదిగాఁ గలవీరుల్ 198

ఉ వీరుఁడు వీఁడు పాండవుఁడు వృష్ణికులోత్తముఁ లైనసీరిదై

1 జగదానందకరుండు. 2 యెదఁ.

త్త్రాసు తెలియంగ నుండఁగ మహారథుఁ డై తరుణిన్ సుభద్ర సం
భోరుహనేత్రఁ దోడ్కొనుచుఁ బోయెడి నీతనిఁ బోవ నిచ్చినన్ 199
కరుఁడు మాధవుండు బలదేవుఁడు నల్గుదు రంచు నడ్డమై

క. వీఁకఁ బఱతెంచి నలుగడఁ, దాఁకినఁ గడు నలిగి ఘోరతరశరహతి న
మ్మూఁకలు విరియఁగ నర్జునుఁ, [1]డాఁకరమున నేసె నుగ్రుఁ డయి రణభూమిన్.

చ. హరితనయుండు పార్థుఁడు రయంబున నందఱ నాహవక్రియా
విరతులఁ జేసి యప్పురమువీథుల వేదుల రమ్యహర్మ్యగో
పురములఁ దద్గిరీంద్రమణిభూముల భూరితటాకపంకజా
కరవనందనావళులఁ గాండమయంబులఁ జేసె నీసునన్ 201

క. అమరేంద్రసుతుఁడు దనకుం, గమలాక్షి సుభద్ర రథముఁ గడపఁగ ననిలో
నమితయదుసైన్యముల నశ్రమమున నోడించి లబ్ధజయుఁ డయి యరిగెన్. 202

వ. అట సభాపాలుండు ప్రబలజలధరధ్వానగంభీరభేరీధ్వని నర్జునుపరాక్రమం
బెఱింగించిన విని యంతర్ద్వీపంబున నున్న బలదేవాదియాదవు లందఱు నాక్ష
ణంబ పురంబునకు వచ్చి సభాసీను లయి 203

క. యాదవుల నాదరింపక, యాదవిఁ దోడ్కొని కిరీటి యరిగెను గంభీ
రోదధిఁ [2]గరముల నీఁదం, గా దనక కడంగె నధికగర్వోద్ధతుఁ డై. 204

మత్తకోకిల. ఏల పార్థపరాక్రమంబు సహింప నాతని నాహవ
వ్యాలు నిప్పుడ పట్టి తెత్తము వాతధూతదవానల
జ్వాలలన్ వనరాశి వేల కసంఖ్యయాదవసేనలన్
[3]దీలుపోవక చక్క నయ్యెడు ధీరు లెవ్వరు పోరిలోన్ 205

వ. అని విజృంభించి విలయసమయసముద్ధూతవారాశియుం బోలె ఘూర్ణిల్లుచున్న
యాదవవీరుల వారించి వాసుదేవుం జూచి బలదేవుం డిట్లనియె. 206

క. నీ వెఱుఁగ కుండ గర్వముతో విజయుఁడు దా సుభద్రఁ దోడ్కొని బలిమిం
బోవఁగ నంతసమర్థుఁడె, నావుడుఁ గృష్ణుండు రామునకు ని ట్లనియెన్. 207

సీ. భరతకులాగ్రణి పాండవసింహంబు సర్వధర్మజ్ఞుఁ డా సవ్యసాచి
దన మేనమఱఁది ధవళాక్షిఁ దోడ్కొని చనియె నాతని కది చనదె చెప్పుఁడు
యప్పార్థు పెఱుఁ దమి రరుగంగ వాఁ డంత యశ్రమసాధ్యుఁడె యాహవమున
నఖిలాస్త్రవిదుఁడు ద్రోణాచార్యశిష్యుండు జితకాశి యని వానిఁ జప్ప వినమె

ఆ. వలవ దుడుగుఁ డనిన వాసుదేవు పలుకు విని, వేఁ గడవ దయ్యె వృష్ణిభోజ
యాదవాంబురాశి యట ధనంజయుఁ డవి,జేయుఁ డభిమతార్థసిద్ధిఁ బొంది 208

అర్జునుఁడు సుభద్రాసహితుండై యింద్రప్రస్థపురంబునకుఁ జనుట.

వ. ఇంద్రప్రస్థపురంబున కభిముఖుం డై యానర్తకదేశంబులకుం జని యందు

1 డాఁకఁ బడి, డాఁకఁ గొనక. 2 చేతులం. 3 దేలుపోవక...వీరు, దేలిపోవక.

ముందఱ ముకుందప్రేషితు లయినదాశార్హవీరులతో నగణ్యారణ్యంబులు గడ
చుచుఁ బుణ్యతీర్థం[1]బులు చూచుచు నానాజనపదంబుల విహరించుచు వచ్చి
యింద్రప్రస్థపురసమీపంబున 209

ఆ. ఘనభుజుండు నరుఁడు దన[2]తోఁటపట్టుల, విశ్రమించి భువనవిశ్రుతుండు
మతిఁ దలంచి యాత్మహిత మగునట్లుగా, నిష్టమున సుభద్ర కిట్టు లనియె 210

వ. మన మివ్విధంబునఁ జనునప్పుడు నిన్నుఁ జూచి ద్రుపదరాజపుత్త్రి యప్రియంబు
లు పలుకునో యప్పరమపతివ్రతపలుకు నిక్కువం బగుం గావున నీ వేకతంబ
గోపాలబాలికలతో ముందఱ నరిగి యక్కోమలిం గను మని పనిచిన సుభద్ర
యు నిజేశ్వరుపంచినమార్గంబున నింద్రప్రస్థపురంబునకుం బోయి కుంతీదేవికి
ద్రౌపదికి మ్రొక్కిన 211

తే పంకజాక్షి నీపతి ప్రతిపక్షవీర, విజయుఁ డయ్యెడు నీవును వీరపుత్త్ర
జనని వగు మని దీవించె సంతసంబు, తోడ వసుదేవపుత్త్రి నాద్రుపదపుత్త్రి 212

వ ఇట్లు ద్రౌపదిచేత దీవనలు సేకొని కుంతీదేవియొద్ద సుభద్ర యున్నంత నట
యర్జునుండును నసంఖ్యాతదాశార్హసైన్యసమేతుం డై యనేకబ్రాహ్మణాశీర్వా
దంబు లెసంగ నింద్రప్రస్థపురంబుం బ్రవేశంబు సేసి ధౌమ్యునకు ధర్మరాజునకు
భీమునకుఁ గుంతీదేవికి మ్రొక్కి తనకు మ్రొక్కినకవలం గౌఁగిలించుకొని
ద్రౌపదీహృదయానురాగకరుం డయి పరమానందంబున నుండు నంత 213

క. చెలియలు మఱందియును నిమ్ముల నింద్రప్రస్థనగరమున నభిమతబం
ధులయొద్ద నున్నవా రని, జలశయనుఁడు విని కరంబు సంతుష్టుం డై. 214

సీ. బలదేవ సాత్యకి ప్రద్యుమ్న వసుదేవు లాదిగా [3]బెరసినయాదవాగ్ర
గణ్యులుఁ దాను నగణ్యమహావస్తువాహనంబులు గొని వాసుదేవుఁ
డనుజకు నరణ మీ నర్థితోఁ జనుదెంచె హరిరాక యెఱిఁగి ధర్మాత్మజుండు
[4]గరము గారవమునఁ గవలను గృష్ణున కెదురు పుత్తెంచిన నింద్రలీల

ఆ నిందువంశవిభుఁ డుపేంద్రుఁ డింద్రప్రస్థ, పురము సొచ్చె నతివిభూతి మెఱసి
యనుజవరులతోడ నంతఁ బ్రత్యుద్గతుం, డై యుధిష్ఠిరుండు హర్ష మెసఁగ

వ. వసుదేవాదియాదవవృద్ధుల కెల్ల మ్రొక్కి బలదేవ సాత్యకి సారణ ప్రద్యు
మ్నాదుల నుచితప్రియపూర్వకంబున సత్కృతులం జేసిన 216

ఉ. ఆనకదుందుభిప్రభృతియాదవులుం గురుముఖ్యులుఁ మృదం
గానకదుందుభుల్ సెలఁగ నత్యనురాగముతో నిరంతర
శ్రీనుతు లొప్ప నుత్సవము సేసిరి సప్తదినంబు లిష్టస
మ్మానములన్ మహీసురసమాజసమీహితపూజనంబులన్. 217

---

1 బు లాడుచు 2 తోఁటపట్టుల 3 గలిగిన, బరఁగిన 4 గారవంబున భీముఁ
గవల నాకృష్ణున...మోదముతోడ నింద్రలీల.

218

వ. అంత

క. నిరుపమపరార్ధ్యరుచిసుం,దరరత్నావళుల శోభితము లగువానిన్ 219
వరదుఁడు సహస్రసంఖ్యా, భరణంబులఁ బార్థునకు సుభద్రకు నిచ్చెన్. 220

వ. మఱియును

సీ. అవిరళక్షరితదానార్ద్రగండస్థలగజసహస్రంబును గనకరత్న
రచిత మై తురగసారథిసహితం బైనరథసహస్రంబును రమ్యభూష
ణాలంకృతస్త్రీసహస్రంబుఁ గాంచనశిబికాసహస్రంబుఁ జిత్రలలిత
గతి నొప్పు నేనూఱు [1]గాడిదలను సింధు బాహ్లీక కాంభోజ పారసీక

ఆ. జాత మైనతురగశతసహస్రము లక్ష, గోధనంబు నధిక ఘోరవీర
దర్పయుక్తు లైనదశలక్షదాశార్హ, వరుల నరణ మిచ్చె వాసుదేవుఁ డంత. 221

క. క్రమమునను గొంతిదేవిని, యమనందను భీముఁ గవల నాద్రౌపది ను
త్తమరత్నాభరణాదుల, నమరఁగ వేర్వేఱ నెయ్యుఁ డయి పూజించెన్ 222

వ. మఱియు బలదేవాదియాదవముఖ్యు లెల్ల సుభద్రార్జునులం బూజించి
పాండవులచేతం బ్రతిపూజితు లై ద్వారవతిం జని రుపేంద్రుం డింద్రనందను
తోడియిష్టవినోదంబుల నింద్రప్రస్థపురంబున నుండె నంత. 223

ఉ. ధన్యుల కాసుభద్రకు శతక్రతుపుత్త్రున కుద్భవించె స
మ్మాన్యయశుండు పుత్త్రుఁ డభిమన్యుఁడు వైన్యనిభుం డనన్యసా
మాన్యపరాక్రమప్రబలమన్యుఁడు పుణ్యచరిత్రుఁ డన్యరా
జన్యభయంకరుండు రణశౌర్యుఁడు పాండవవంశకర్త యై. 224

చ. సుతజననోత్సవంబున విశుద్ధయశుండు యుధిష్ఠిరుండు సం
భృతహృదయప్రమోదుఁ డయి పెంపున నిచ్చె సువర్ణభూషణ
ప్రతతులు గోధనాయుతము బ్రాహ్మణముఖ్యులకున్ నిరంతర
వ్రతులకు వేదవేదులకు వారిజసంభవునట్టివారికిన్. 22.

వ. ఇ ట్లుదయించినయభిమన్యుండు దల్లిదండ్రులకు సకలజనులకు నానందం బొన
రించుచు ధౌమ్యనిర్మితజాతకర్మచౌలోపనయనుం డయి పెరుఁగుచు 226

మత్తకోకిలము. [2]ఆదిఁగో లెను గృష్ణుచే దయ నావృతుం డయి ధౌమ్యులో
వేద మంగయుతంబుగాఁ జదివెన్ ధనంజయుతో ధను
ర్వేద మిమ్ముగ నభ్యసించెఁ బ్రవీరవైరిపతాకినీ
భేదమార్గము లెల్ల నేర్చె [3]నభేద్యవిక్రమసంపదన్ 227

వ. అంత ద్రుపదరాజనందనయుం గ్రమంబునఁ బాండురాజనందనులవలనఁ బ్రతి
వింధ్య శ్రుతసోమ శ్రుతకీర్తి శతానీక శ్రుతసేను లనువారిఁ బంచోపపాండవు

1 గాడీలు సింధుజ, గాంధర్వహాయముల, ఖరముల మఱిసింధు... పారసీయ. 2 నాఁ...
3 నుపేత (ం.ద్ర).

లను సుపుత్త్రులం బడసిన 228

క. సుతవంతు లయి విశుద్ధ, శ్రుతనయవంతు లయి పాండుసుతు లతులగుణా
న్వితులు జగజ్జననుతవి,[1] శ్రుతులు మహారాజ్యలీల సుఖ మున్నంతన్. 229

చ ఉరుతరదావపావకశిఖోత్కలిత[2]శ్వసనంబులున్ సితే
తరగతితీవ్రతిగ్మకరధామసహస్రములున్ బహుప్రవా
హరహితనిమ్నగాతతులు నై కడుదీర్ఘము లై నిదాఘవా
సరములు సర్వజీవుల కసహ్యము లయ్యెను దారుణంబు లై 230

వ అట్టిఘర్మదివసంబులు సహింప నోప కర్జునుం డొక్కనాఁడు కృష్ణున కి ట్లనియె

చ. జలరుహనాభ రమ్యగిరిసానువనంబుల వేఁట లాడుచున్
జలుపుద మీనిదాఘదివసంబుల నీవును నేను నున్మిష
న్నలినరజస్సుగంధియమునాహ్రదతుంగతరంగసంగతా
నిలశిశిరస్థలాంతరవినిర్మితనిర్మలహర్మ్యరేఖలన్. 232

వ. అని పురందరనందనుండు గోవిందునసుమతంబు వడసి మిత్త్రామాత్యభృత్య సమేతు లయి యిద్దఱు నరిగి యథారుచిప్రదేశంబుల విహరించుచు నొక్కనాఁడు ఖాండవవనసమీపంబున నొక్కచందనలతాభవనచంద్రకాంతవేదిక యందు మందశీతలసురభిమారుతం బనుభవించుచు నిష్టకథావినోదంబుల నుండునంత. 233

మాలిని అసితపథుఁడు విప్రుం డై మహోత్క్రాంతిలీలన్
మసృణకపిలకేశశ్మశ్రు లొప్పంగఁ దేజం
బెసఁగ ముదముతో నయ్యిద్దఱన్ డాయ వచ్చెన్
వసునిభు లగువారిన్ వాసవిన్ వాసుదేవున్ 234

వ. వారు నవ్విప్రు నతిభక్తిం బూజించిన వారలకు నవ్విప్రుం డి ట్లనియె 235

క. ఏ నమితభోజనుండ న,హీనాగ్నిబలుండ నాకు నిష్టాన్నము స
మ్మానముగఁ [3]బెట్టుఁ డోపుదు, రేని పతృప్తుండ నగుదు నే న ట్లయినన్ 236

వ అనిన నీ [4]కెద్ది భోజనం బిష్టంబు దానిన పెట్టెద మడుగు మనిన వారికి నవ్విప్రుం డి ట్లనియె 237

ఆ. అగ్ని నేను నాకు నాహార మయ్యెం ద్రు, ఖాండవంబు దీనిఁ గాల్పఁ గడఁగి
యొగవఁబడితి ముంద రింద్రుఁ పంచినమహా, దారుణాంబుధరశతంబుచేత 238

వ. తక్షకుం డనుపన్నగేంద్రుం డింద్రున కిష్టసఖుం డయి ఖాండవంబునం దుండు టంజేసి దీని నమృతంబు రక్షించున ట్లతిప్రయత్నంబున నింద్రుండు రక్షించుకొనియుండు నది నిమిత్తంబుగా సర్వసత్త్వంబులు నిందు సుఖం బుండు మీరు

1 శ్రుతచరితులు రాజ్య. 2 శ్వసితంబులున్ నిరం 3 బెట్ట నోపుదు. .సుతృప్తుండ.
4 కెట్టి

మహాసత్త్వుల నఖిలాస్త్రవిదుల నమరేంద్రుండు గావించువిఘాతంబులు మాయ
స్త్రబలంబున వారింప నోపుదు నేనును దీని ననాకులంబున నుపయోగించి 239
కృతార్థుండ నగుదు.

క. అని యగ్నిదేవుఁ డయ్యర్జునదామోదరుల శౌర్యశోభితులఁ బ్రియం
బునఁ బ్రార్థించెను బలసూదనరక్షితఖాండవప్రదాహోత్సుకుఁ డై. 240

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 241

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రుఖాండవ మగ్ని, దేవుఁ డట్లు గాల్పఁ దివిరె దీని
విప్రముఖ్య నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యె, నెఱుఁగఁ జెప్పుమయ్య యిద్ధచరిత.

శ్వేతకి యనురాజర్షి వృత్తాంతము.

వ. జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి శ్వేతకి యను రాజర్షి ఘృ
తసంపూర్ణదక్షిణానేకాధ్వరుం డయి శతవార్షికసత్త్రయాగంబు సేయ సమకట్టి
ఋత్విజులం బ్రార్థించిన ఋత్విజులు నేము నిరంతరక్లేశంబున కోపము నీ వన
వరతయజనశీలుండవు నీకు నీశ్వరుండ యాజకత్వంబు సేయ నోపుం గాని యొరు
లోప రని విసివి పలికిన నాతండును గైలాసంబున కరిగి కైలాసవాసు నిఖిలలోక
వంద్యు నిందుశేఖరు నీశ్వరు నుద్దేశించి యుగ్రతపంబు సేసినఁ బరమేశ్వరుండు
ప్రత్యక్షం బయి వాని కిట్లనియె. 243

క. శ్వేతకి నీతపమునఁ గేఁ, బ్రీతాత్ముఁడ నయితి నీకుఁ బ్రియ మెయ్యది వి
ఖ్యాతముగ నిత్తు దానిన, యాతతమతి వేఁడు మనిన నన్నరపతియున్. 244

వ. దేవా నీప్రసాదంబున శతవార్షికసత్త్రయాగంబు చేసెద నాకు నీవు ఋత్విజుం
డవు గావలయు ననినం గరుణించి యాజకత్వంబు బ్రాహ్మణులకు విధిదృష్టం
బగుటం జేసి నొరులకుఁ దాని జేయంగాదు గావున నింక నీవు బ్రహ్మచర్యంబునఁ
బండ్రెండేండ్లు నిరంతరఘృతవసుధారం జేసి హుతాశనుఁ దృప్తుం జేయు మనిన
వాఁడును బరమేశ్వరుపంచినవిధంబున నగ్నితర్పణంబు సేసిన సంతుష్టుం డై
యీశ్వరుండు వానిపాలికి వచ్చి యప్పుడ దుర్వాసు రావించి. 245

క. ఈతఁ డనవరతయవన, ప్రీతుం డీతనికి దురితభీతునకు మనగ
ప్రీతిగ నార్త్విజ్యమ్ము మ,హాతేజోధికుఁడ చేయు మని దయఁ బంచెన్ 246

వ. శ్వేతకియుఁ దనకు దుర్వాసుండు ఋషిగణంబులతో ఋత్విజుండుగా నభిమతం
బయిన సత్త్రయాగంబు సేసె నట్లు శ్వేతకి చేసిననిరంతరఘృతవసుధా[illegible]
ణంబున నగ్నిదేవుండు దన కగ్నిమాంద్యంబును దేజోహీనతయు దప్పి[illegible]
నైనఁ బితామహుపాలికిం జని తనశరీరస్థితి చెప్పినఁ బితామహుండును
దాని నపరిమితఘృతోపయోగంబున నయిన మహావ్యాధిఁగా నెఱింగి యగ్ని
దేవున కిట్లనియె. 247

క. ఈవ్యాధి యొంటఁ దీఱదు, దివ్యౌషధయుక్త మైనదివిజవనంబున్

హవ్యాశన భక్షింపు మహావ్యాధిశమంబు దాన నగు నీ కనినన్ 248
క. చని ఖాండవంబుఁ గాల్పఁగ, మొనసి మహాహస్తియూథములఁ బోనిఘనా
ఘనములచే బాధితుఁ డయి, వనజజుకడ [1]కరిగి హవ్యవాహనుఁ డనియెన్. 249
వ. ఏను మీయానతిచ్చినవిధంబున ఖాండవం బుపయోగింపం బోయి తద్రక్షకులు గావించువిఘాతంబులు వారింప నేరక యేడుమాఱులు విఫలప్రయత్నుండ నైతి నింక నెద్ది యుపాయంబు నాకు నెవ్విధంబున ఖాండవభక్షణంబు దొరకొను నని దుఃఖించిన యతనిం జూచి కమలభవుండు కరుణించి భావికార్యం బప్పుడు దలంచియుఁ గొంతకాలంబునకు నరనారాయణు లనునాదిమునులు నరలోకంబున దేవహితార్థం బర్జునవాసుదేవు లయి జన్మించి యాఖాండవసమీపంబున విహరింతురు వారు భవత్ప్రార్థితు లై తమయస్త్రబలంబున నఖిలవిఘ్నంబుల నపనయించి నిరాకులంబున నీకు ఖాండవోపయోగంబు ప్రసాదింతు రనిన నగ్నిదేవుండు గరంబు సంతసిల్లి కమలజువదనం బవలంబంబుగాఁ బెద్దకాలం బుండి తద్వచనమార్గంబున నప్పుడు కృష్ణార్జునులం గని ఖాండవదహనార్థంబు ప్రార్థించిన నగ్నిదేవున కర్జునుం డి ట్లనియె. 250

అగ్నిదేవుండు కృష్ణార్జునులకుఁ జక్రకార్ముకాదు లొసంగుట.

సీ. వారణహస్తానుకారంబు లగువారిధారలు గురియ దుర్వారఘోర
తరవారివాహప్రకరములు వారింప సురనివహంబుతో సురగణేశు
నైన నోర్వను శక్త మైనమహాదివ్యశరసంచయము నా కపరిమితంబు
గల దట్టిసాయకావలికి నా దగుభుజబలశీఘ్రసంధానములకుఁ దగిన
ఆ. ధనువు సర్వవహనఘనరథాశ్వములుఁ గృష్ణునకు నాయుధములు నవఘయిపుడు
లేమిఁ జేసి చూవె యీమహాకార్యంబు, [2]గడఁగ కున్నవార మెడయుఁ జేసి.
వ. అనిన నగ్నిదేవుండును నప్పుడ వరుణుం దలంచి వానిం దనకు సన్నిహితుం జేసికొని తొల్లి నీకు సోముం డిచ్చిన బ్రహ్మనిర్మితకార్ముకంబు నక్షయబాణతూణీరయుగళంబును గంధర్వజహయంబులం బూనినరథంబు నియ్యతిరథుం డయిన యర్జునున కిమ్ము మఱి చక్రంబును గదయును వాసుదేవున కిమ్మని పంచిన.
మ. అమరాహీంద్రవియచ్చరాదుల కజేయం బప్రధృష్యం బభే
ద్యము వజ్రస్థిర మన్యసాధనభిదాదక్షంబు నై సర్వలో
కమనోజ్ఞం బయి దివ్య మై వెలుఁగునగ్గాండీవ మక్షచాపర
త్నము నిచ్చెన్ వరుణుండు పార్థునకు నుద్యద్విక్రమోద్భాసికిన్. 253
వ. మఱియుఁ బ్రతిపక్షసంక్షయకరంబు లయినయక్షయ్యశరధులును వివిధాయుధభరితం బై సింహలాంగూలలాలితగోలాంగూలధ్వజవిరాజమానం బై మహాంబుధరధ్వానబంధురం బై మనోవాయువేగసితవాహవాహ్యమానం బై రణిత

1 కేగి 2 దొడర.

గమనీయమణికింకిణీకలాపాలంకృతం బై సకలదిగ్విజయాధిష్ఠానం బై యొప్పు
చున్న దివ్యరథంబు నర్జునున కిచ్చి సహస్రకరసహస్రదుస్సహ[1]మహాగ్నిపటలభా
సురం బగుచు దేవ దైత్య దానవ యక్ష రాక్షస పిశాచోరగప్రశమనం బయి
వెలుంగు చున్నసుదర్శనం బనుచక్రంబును గౌమోదకి యనుగదయును నారా
యణున కిచ్చె నట్లు సంప్రాప్తదివ్యచాపరథాయుధు లయి యున్ననరనారాయ
ణులం జూచి యగ్నిదేవుం డి ట్లనియె. 254

క. ఘనభుజ యిది గాండీవం, బనఁ బరఁగినధనువు దీని నస్త్రావలి పె
ల్చన తాఁకి భగ్న మగు నత్యనుపమవజ్రాభిహత-శిలావలివోలెన్ 255

క. ఈరథ మప్రతిహతము సమీరజవోపేతహయసమేతము దీనిన్
భూరిబలుఁ డెక్కి సోముఁడు, ధీరుం డయి తొల్లి యెల్లదిక్కుల [3]నొడిచెన్. 256

క ఈచక్రము మధుసూదన, నీచేత విముక్త మగుచు నీరిపులఁ ద్రియా
మాచరులఁ జంపి క్రమ్మఱ, నీచేతికి వచ్చు దేవనిర్మితశక్తిన్ 257

కృష్ణార్జును లగ్నిహోత్రునిచే ఖాండవంబు దహింప జేయుట.

వ అని తత్ప్రభావప్రకారంబు చెప్పినఁ గృష్ణార్జునులు సంతసిల్లి సన్నద్ధు లయి
రథం బెక్కి యగ్నిదేవుం జూచి సురాసురపరివృతుం డయి సురపతి వచ్చినను
జయింతు మింక శంకింపక ఖాండవదహనార్థం బుపక్రమింపు మనిన నగ్నిదే
వుండు హర్షించి తైజసం బయినతనరూపంబు ధరియించి 258

చ. పెడిలి సువర్ణపర్వతము పెక్కుదెఱంగుల వ్రయ్యునట్టు ల
ప్పుడు వివిధప్రకారముల భూరిశిఖావలి ఖాండవంబున
ల్గడఁ గడుఁ బర్వఁగాఁ బెఱిఁగి కాల్పఁ దొడంగె హుతాశనుండు నే
డ్పడఁగ వనంబులోనిమృగపక్షిభుజంగమభూతసంఘముల్. 259

వ అంత. 260

సీ. చక్రధరుం డయ్యు జలరుహనాభుండు గాండీవధరుఁ డయ్యుఁ బాండవుండు
నుండి రవ్వనమున నుభయపార్శ్వంబులఁ దొల్లింటియట్టులు పెల్లురేఁగి
యనలంబు నార్పంగ నార్చుచుఁ బఱతెంచి వనరక్షకులు పార్థునిశితాస్త్ర
ధారల నపగతదర్పు లై యరిగిరి యమసదనంబున కమితబలులు
ఆ శిఖియు నుగ్రదీర్ఘజిహ్వలు సాఁచి యు, ద్ధురసమీరణంబు తోడు సేసి
కొని యుగాంతకాలకుపితానలాకారుఁ, డయ్యె ఖాండవమున కద్భుతముగ.

మ. ఘనధూమధ్వజదహ్యమానలవలీ కర్పూర తక్కోలల చం
దన కాలాగరు సల్లకీతరులయుద్యద్ధూమధూపానువా
సన నొప్పెన్ సురభీకృతంబు లగుచున్ సంక్రీడమానామృతా

1 మహాప్రభాపటల... దైత్యదానవ. 2 నగావలి 3 నోర్చెన్, గెలిచెన్.

శనవిద్యాధరసద్విమానవితతుల్ సావిత్రవర్త్మంబునన్. 262

చ. జ్వలనశిఖావళియుఁ విజయుసద్విశిఖావళియుఁ జుట్టు ముట్టినం
దలరి భయాకులంబు లగుతద్వనజీవులయార్తనాద మం
దులియుచు నొక్కపెట్ట దివి నుద్గత మయ్యె నమందమందరా
చలపరివర్తనప్రసభసంక్షుభితార్ణవఘోషఘోర మై. 263

క. నెగయుడు నెగసి పిఱుందం, దగిలెడుమిడుఁగుఱులచేత దగ్ధచ్ఛద మై
గగనమునఁ బఱవ నోపక, ఖగనివహము వహ్నియంద కడువడిఁ బడియెన్.

క తనతేజోజాలము ప్రర్విన దగ్ధము లగునేకవిధదేహులదే
హానికాయంబుల బహువిధ, తనువులు గలవాఁడపోలె దహనుం డొప్పెన్.

చ అమితకృశానుదగ్ధ మగునయ్యమరేంద్రవనంబులోనియు
త్తమసలిలాశయావళులతప్తజలంబులయం దపేతజీ
వము లయి తేలు చుండె వరవారిచరంబులు వారిపక్షులుం
గమరె నశేషశోకనదకైరవపంక్తులు శైవలంబులున్. 266

క. అలుగులపడి ఖాండవమునఁ, గలయాశీవిషమహోరగము లెల్ల విషా
గ్నులు గ్రక్కుచు నత్యుగ్రా, [1]నలబహులజ్వాలలందు నాశము వొందెన్ 267

వ అంత దేవత లెల్ల మహావహ్నిశిఖాహతికి [2]వెఱచి దేవేంద్రుపాలికిం బోయి ఖాండవంబునకైనయకాండప్రళయంబు సెప్పిన యదరిపడి యింద్రుండు తక్షకరక్షణాపేక్ష ననేకధారాధరనివహంబుతో నతిత్వరితగతి ఖాండవంబునకు వచ్చి హుతాశనుమీఁద మహాధారలు గురియించిన 268

క. ఆవారిధార లెల్ల మహావహ్నిశిఖాహతంబు లయి శుష్కము లై
లా వఱి నడుమన యడఁగుటఁ, బావకుపయి నొక్కచినుకుఁ బడ దయ్యె వడిన్.

క. ఉఱుముచు [3]మెఱుముచుఁ బిడుగుల, వఱలఁగ నలుగడలఁబడ నవారితవృష్టుల్
గుఱుకొని కురియఁగఁబంచెను, మఱియునునయ్యనలుమీఁద మఘవుండలుకన్ *

క. పాండుసుతుఁ డంత నానా, కాండసహస్రముల నేసి ఘనముగఁ జేసెన్
[4]ఖాండవగృహము నఖండా, ఖండలధారలకుఁ దూఱఁ గా కుండంగన్ 271

వ. ఇట్లు కావించిన. 272

తే. దాని వెల్వడ నేరక తద్వనంబు, జీవు లెల్లను బావకశిఖలఁ జేసి
దగ్ధు లగుచున్నఁ దక్షకతనయుఁ డశ్వ,సేనుఁ డనుభుజంగము మగ్నిశిఖల కపుడు.

---

1 నలతీవ్రతరార్చులంద. 2 వనరి. 3 మెఱుచుచుఁ. * ఈ పద్యమునకుఁ దర్వాత "వ అంత నగ్నిదేవుండు వెఱచి యర్జునున కి ట్లనియె. కం. వానకు నోడుదు సకలా, ర్వీనాథా వజ్రికైన వెఱవఁ గిరీటీ, వాన సుమీ వాన సుమీ, వానను నీ వోర్వ్వ నేను వ నవ్వ గెలుతున్." అని రెండుపద్యము లున్నవి. 4 ఖాండవమునకు గృహం బా; ఖాండవగృహమును గాండా, ...గాకుండ వడిన్.

ఆ. వెఱచి తల్లిఁ దోఁకఁ గఱపించుకొని దివిఁ, బఱచు¹వాని. జూచి పార్థుఁ డలిగి
వానితల్లి శిరముతోన తత్పుచ్ఛంబు, దునిసి యగ్నిశిఖలఁ దొరఁగ నేసె. 274

వ. వెండియు నశ్వసేను నేయ సమకట్టినయప్పార్థునకుఁ దత్క్షణంబ మోహిని యను మాయ గావించి యమరేంద్రుఁ డశ్వసేను విడిపించి యందుఁ దక్షకుండు దగ్ధుం డయ్యెన కా వగచి కడు నలిగి. 275

ఇంద్రుండు కృష్ణార్జునులతోఁ బోరుట.

ఉ. ఆనరుమీఁద ఘోరనిశితాశని వైచె నఖండచండగర్జ
ఘనానిలజర్జరీకృతమహాజలధారలతో నిరంతరా
నూనపయోధరప్రకర²ముద్ధతమై హరిదంతరంబులన్
భానుపథంబు నొక్కమొగిఁ బర్వి భయంకరలీలఁ గప్పఁగాన్. 276

ఉ. అన్నవవారివాహనివహమ్ములఁ జూచి భయప్రసన్నుఁడై
యున్నహుతాశనున్ విజయుఁ డోడకు మంచును మారుతాస్త్ర మ
త్యున్నతచిత్తుఁ డేసె నదియున్ విరియించె రయంబుతో సము
త్పన్నసమీరణాహతి నపారపయోదకదంబకంబులన్. 277

వ. *అంత. 278

సీ. బలవైరి కృష్ణుపైఁ బార్థుపైఁ గడు నల్గి పంచినఁ గలయంగఁ బన్ని కడఁగ
సుర గరు డోరగాసుర సిద్ధ గంధర్వు లార్చుచుఁ దాఁకి యుగ్రాహవంబు
సేసిన నమరులఁ జెచ్చెరఁ బార్థుండు భంజించె దనదివ్యబాణశక్తిఁ
జక్రధరుండును జక్రబలంబున గరు డోరగాసుర ఖచరవరులఁ

ఆ. దత్క్షణంబ విగతదర్పులఁ జేసెన, య్యద్భుతంబు సురాసురేశు లెల్ల
భీతు లగుట ³చూచి ప్రీతుఁడై విస్మిత, హృదయుఁ డయ్యె సురగణేశ్వరుండు.

వ. మఱియును వారలబలపరాక్రమంబు లెఱుంగ వేఁడి శక్రుండు శిలావర్షంబుఁ గురియించిన. 280

క. నిశితశరవర్షమున నుగ్రశిలావర్షమ్ముఁ జిత్రగతి నస్త్రకలా
కుశలుండు నరుఁ డశ్రమమునఁ, బ్రశాంతిఁ బొందించె సురపాలకుమ్రోలన్.

క. కొడుకుభుజవిక్రమమునకుఁ, గడు సంతసపడియుఁ దృప్తి⁴గానక చల మే
ర్పడఁగ హుతాశను నార్పం, గడఁగి మహారౌద్రభంగి గౌశికుఁడు వడిన్. 282

చ. అరుదుగ దివ్యరత్ననివహంబులఁ జేసి వెలుంగుచున్న మం
దరశిఖరంబు నెత్తికొని తద్దహనార్చు లడంగునట్లుగాఁ
దెరలఁగ వైచినం దపనతేజుఁడు పాండుసుతుండు దాని జ
ర్జరితము సేసె వజ్రమయశాతశిలీముఖచండధారలన్. 283

ధరణీధరుచక్రమునకుఁ, బురుహూతతనూజబాణముల కనిలో నె

1 చున్నఁ. 2 ముద్ధత. *ఇది కొన్నిటలేదు. 3 జేసి పెద్దయుఁ విస్మిత. 4 గాక చలం డ. ఏ ారు.

వ్వరు మార్కొన నోపరు సుర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగణములలోనన్ 284

వ. అంత నొక్కయశరీరవాణి పాకశాసనున కిట్లనియె 285

క. పరమఋషు లయినతొల్లిటి, నరనారాయణులు కృష్ణనామంబుల ను
ర్వర నుదయించిరి నీ క, య్యిరువుర పేర్మియును వింతయే దివిజేంద్రా 286

చ. అలఘులు కృష్ణపార్థులు మహాత్ములు యాదవకౌరవాన్వయం
బులు [1]వెలిఁగించుచున్నృపపూజ్యులు వీరల నీకు నోర్వఁగా
నలవియె వీరు దొల్లియ సురాసురయుద్ధమునాఁడు దైత్యులన్
వెలయఁగ నోర్చియున్నరణవీరులు గావున మున్నెఱుంగవే. 287

వ. నీయిష్టసఖుం డయినతక్షకుం డిం దుండక ముందరన కురుక్షేత్రంబున కరిగి
ఖాండవప్రళయంబునకుఁ దప్పె ఖాండవం బగ్నిచేత దగ్ధం బగు నని తొల్లి
బ్రహ్మవచనంబు గలుగుటం జేసి యిది హుతాశనున కశనం బయ్యె నింక దీనికి
వగవం బని లేదనిన దాని విని సురపతి సురగణంబులతో మరలిన 288

క. బలయుతులు మనుజసిం[2]హులు, నలిఁ గృష్ణార్జునులు సింహనాదముల వియ
త్తలమును దిక్కులు బధిరం, బులుగాఁ జేసిరి త్రిలోకములు భయ మందన్ 289

వ. అట్టియవసరంబున నముచి యనుదనుజునను జుండు మయుం డనువాఁడు ఖాండ
వంబు వెలువెడ నేరక తక్షకుగృహంబునఁ బరిభ్రమించుచున్నంతఁ ద[3]న్నగ్ని
చుట్టుముట్టిన నచ్యుతుండును జంప వచ్చిన నతిభీతుం డయి యర్జును మఱువు
సొచ్చిన 290

క. శరణాగతరక్షణతత్పరుఁడు ధనంజయుఁడు మయునిప్రాణము గాచెం
గరుణను శరణాగతు లగు, పురుషుల రక్షించుకంటెఁ బుణ్యము గలదే. 291

తే. మయుఁడు నశ్వసేనుండును మందపాల, సుతులు నలుగురు శార్ఙ్గకు[4]లతులదావ
దాహభీతి కయ్యార్వురుఁ దప్పి రన్య, జీవులెల్ల నందపగతజీవు లైరి. 292

మందపాలోపాఖ్యానము.

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె 293

క. మయభుజగమోక్షణము నిశ్చయముగ నెఱిఁగితి నెఱుంగ నా కర్థిత్వం
బయినది నలుగురు శార్ఙ్గకు, లయుమోక్షణ మెట్లు నిర్మలజ్ఞాననిధీ. 294

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె 295

క. జనపాల మందపాలుం, డనుమునిముఖ్యుండు దొల్లి యత్యుగ్రతపం
బొనరించె బ్రహ్మచర్యం, బున దివ్యసహస్రవర్షములు నైష్ఠికుఁడై 296

క. అమ్ముని యోగాభ్యాసవ, శమ్మున దేహంబు విడిచి చని పుణ్యులకున్

---

1 వెలిఁగించుచున్నకృతపుణ్యులు... వీరిఁ దొల్లి . గావుత (వీ-వారల) నీ వెఱుంగవే
2 హం, హులు కృష్ణులు . ముల భువియుం వియ 3 న్నగ్నియు నచ్యుతుండును జంప. 4 లతు
లతోఁగ్ర; దావవహ్నికి నార్వురుఁ.

కమ్ములు సొరఁ గానక వడిఁ, ద్రిమ్మరి దేవతలఁ గాంచి ధృతి ని ట్లనియెన్ 297

వ నాకుఁ బుణ్యలోకంబులు లేకుండ నే నేమిదుష్కృతంబు సేసితి ననిన నమ్మునీం
ద్రునకు దేవత లి ట్లనిరి 298

క ఎంతతపం బొనరించియు, సంతానము లేనివారు సద్గతిఁ బొందం
గాంతు రె నీతప మేటికిఁ, సంతానము వడయు మరిగి సన్మునినాథా. 299

వ అనిన విని మందపాలుండు మర్త్యలోకంబునకుఁ దిరిగి వచ్చి నాకుం జచ్చొరం
బెక్కండ్రుపుత్త్రుల నెవ్విధంబునం బడయ నగునో యని చింతించి పక్షుల
యందు వేగంబ యపత్యంబు పెద్ద యగుటం జూచి తానును శార్ఙ్గకుం డై జరిత
యనులావుకపెంటియందు రమియించి దానివలన జరితారి సారిసృక్వ స్తంబమిత్త్ర
ద్రోణు లనువారల నలువురఁ గొడుకులఁ బరమబ్రహ్మవిదులం బడసి వారల
ఖాండవంబునం బెట్టి తనపూర్వభార్య యైనలపితయుం దానును విహరింపుచు
నొక్కనాఁడు ఖాండవదహనోద్యతుం డై వచ్చు చున్నయగ్నిభట్టారకుఁ గని
యగ్నిసూక్తంబుల ని ట్లని స్తుతియించె 300

క నీ వఖిలధర్మమూర్తివి, నావీర్యప్రభవు లయిననలువురు సుతులన్
[1]లావుకలఁ గరుణఁ గావుము, పావక భువనోపకారపర ప్రసూతి 301

వ అనిన నమ్మందపాలుప్రార్థనం జేసి యానలువురు శార్ఙ్గకులను నగ్నిదేవుండు
రక్షించువాఁ డయ్యె నంత నిట. 302

క. తనయుల నజాతపక్షుల, ననలశిఖాభీతి[2]చంచలాత్ముల నెటయుం
జన నేరనిబాలకులను, జనని నిరీక్షించి శోకసంతాపిత యై. 303

క వీరలఁ దోడ్కొని పోవఁగ, నేరను బాలకులఁ బెట్టి నిర్దయబుద్ధిన్
వీరలతండ్రి క్రియం జన, నేరను విధికృతము గడవ నేరఁగ లావే 304

చ ఇదె ప్రళయాగ్నివోలె దెస లెల్లను గప్పఁగ విస్ఫులింగముల్
వదలక వాయుసారథి జవంబునఁ దా నిట వచ్చె నేమి సే
యుదు సుతులార యీబిలము నొయ్యన పోయి చొరుండు దీనిఁ గ
ప్పెద ఘనపాంసుజాలముల భీమశిఖావళి దాఁక కుండఁగన్ 305

చ కొడుకుల బ్రహ్మవిత్తములఁ గోరి[3]నయట్టుల వీరి నల్వురం
బడసితి నిమ్మహాత్ముల సహాయము నొందక యుండఁ బెంచుచున్
నడపు మటంచు నన్ను మునినాథుఁడు మీజనకుండు పంచి యి
ప్పుడ యెట యేనిఁ బోయె హుతభుక్ప్రళయంబు దలంపఁ దక్కటాం. 306

వ. అని దుఃఖిత యై యున్నతల్లిం జూచి యగ్రతనయుం డైనజరి[illegible]

1 లావుకను, లావుకుల. 2 యంతుల నట యిట దొ.గం. 3 ఇ[illegible] 4 [illegible]
బున...బొందక యుండునట్లుగా...ఎలంపఁ దక్కటా.

తే బిలము సొచ్చితి[1]మేని నందెలుక చంపు, నిందఁ యుండితి మేనిఁ దా నేర్చు నగ్ని
యెలుకచేఁ జచ్చుకంటె నీజ్వలనశిఖలఁ, గ్రాఁగి పుణ్యలోకంబులఁ గాంతు మేము.

వ మఱియు మాంసపిండంబుల మయి యున్న మాకు బిలప్రవేశంబున మూషక
భయంబు నియతంబ యుండిన నగ్నిభయంబు సంశయితం బెట్లనిన 309

క. జ్వలనంబు వాయువశమునఁ, దొలఁగుడు జీవనము మాకు దొరకొనుఁ గృఛ్రం
బుల సంశయయుతకార్యం,బులు గర్తవ్యములు నియతములు వర్జ్యమ్ముల్ 310

వ కావున నీవు మెచ్చినచోటికిఁ బోవ నోపము మావలని మోహంబు విడిచి యరుగు
మేము దహనక్లేశంబునం బొందినను నీవు జీవించి పుత్త్రులం బడయనోపుదువు నీ
పుణ్యవశంబున మాకు నగ్నిభయంబు దొలంగెనేని నీవు మాయొద్దకు వచ్చి యి
ప్పటియట్ల రక్షింతు వని కొడుకు లెల్ల మ్రొక్కినం జూచి జరితయు బాష్ప
పూరితనయన యై యాసన్నతరుగుల్మగహనదహనమహోత్సాహుం డయి
వచ్చుహవ్యవాహనుం జూచి ప్రాణభయంబున గగనంబున కెగసి చనె నంత

క. నలువురు నాలుగువేద, మ్ములమంత్రంబులను బ్రహ్మముఖములు వోలెన్
వెలయంగ సంస్తుతించుచు, నలఘులు మాకభయ మభయ మని రయ్యనలున్

వ. అగ్నిదేవుం డప్పుడు మందపాలుప్రార్థనం దలంచి యన్నలువురు శార్ఙకులు నున్న
వృక్షంబు భక్షింపక పరిహరించిన జరితయు దానిం జూచి సంతసిల్లి కొడుకుల
యొద్దకు వచ్చి సుఖం బుండె నంత నక్కడ మందపాలుండు పురందరువనంబు
దహనుచేత దగ్ధం బగుట యెఱింగి యందున్న జరితను బుత్త్రులం దలంచి యతి
దుఃఖితుం డయి లపిత కిట్లనియె 313

క తరుణుల నజాతపక్షులఁ, జరణంబులు లేనివారి శార్ఙ్గేయుల న
ల్వ్వర నొక్కతె యెట దోడ్కొని, యరుగంగా నేర్చు జరిత యాపద గడవన్

క వ ఱచునొకొ మఱవకుండియు, నెఱుఁగకయుండునొకొ యనలుఁ డెఱిఁగియు నెడ నే
మఱునొకొ పుత్త్రులఁ గావక, గుఱుకొని నమ్మంగ నగునె క్రూరాత్మకులన్.

వ అనిన విని లపిత యిట్లనియె 316

క నాయొద్దన ప్రార్థించిన, వాయుసఖుం డపుడు నీకు వరదుం డయి శా
ర్ఙ్గేయుల నలువురఁ గాతును, ధీయుత యని పలికె మఱచితే మునినాథా 317

వ [2]ఆలికి నెయ్యుండ వయి దానియోగక్షేమం బరయం దలంచి తది వులుఁ గెట
యేనియుం బఱచుం గా కేమి యయ్యెడు నగవ కుండు మనిన మందపాలుండు
మందస్మితవదనుం డగుచు వసిష్ఠునట్టిపురుషునైన నరుంధతియట్టిభార్యయైనను
నిర్నిమిత్తంబున స్త్రీవిషయంబునందు సంశయింప కుండ దిది స్త్రీలకు నైజంబ
యని పలికి ఖాండవంబునకు వచ్చి పుత్త్రసహిత యయి యున్న జరితం జూచి

1 కొన్నిట కళ. 2 అని పలికి యాలికి...నాయొద్దన దాని; దానికి నెయ్యుండవయి నాయొద్ద.

సంతుష్టుం డై నిజేచ్ఛ నరిగె నగ్నిదేవుండు నిట్లు నిర్విఘ్నంబున ఖాండవవనౌష
ధంబు లుపయోగించి విగతరోగుం డయి కృష్ణార్జునుల దీవించి చనియె నంత

ఇంద్రుం డర్జునునకు నాగ్నేయవారుణవాయవ్యాదిదివ్యబాణంబు లిచ్చుట.

క. అతిమానుష మత్యద్భుత, మతిదుష్కర మయిన కేశవార్జునకృతి గో
పతి చూచి మెచ్చి సురపరి, వృతుఁ డయి చనుదెంచెఁ గృష్ణవిజయులకడకున్.

క. అనఘులు నరనారాయణు, లన నాదియుగంబునఁ [1]సురాసురనుతు ల
య్యనుపు నపుడు మనుజులగుటను, వినయంబున మ్రొక్కి రమరవిభునకుఁ బ్రీతిన్.

వ. ఇంద్రుండు నుపేంద్రార్జునుల నతిస్నేహంబునఁ గౌఁగిలించుకొని యర్జునునకు
నాగ్నేయవారుణవాయవ్యాదిదివ్యబాణంబు లిచ్చి పీని కెప్పుడు నిష్టసఖుండ
వయి యుండు మని కృష్ణుం బ్రార్థించి దివ్యవిమానారూఢుం డయి దివిజాప్స
రోగణసేవితుం డయి దివంబున కరిగె నిట వాసుదేవార్జునులు మయుం
దోడ్కొని [2]మగిడి యింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి
ఖాండవదహనప్రకారంబు సెప్పి మయుం జూపి సుఖం బుండి రని 321

క. జనమేజయజనపాలున, కనఘచరిత్రునకుఁ బ్రీతుఁ డయి వైశంపా
యనుఁ డాదిపర్వకథ [3]యెల్లను నిమ్ముగఁ జెప్పె నని విలాసమహేంద్రా. 322

క. అభిమానమహార్ణవ హరి, నిభవిభవవిభాసమాన నిరవద్య రవి
ప్రభ రాజమనోహర వైరిభయంకరశౌర్య నృపవరేణ్యశరణ్యా. 323

మత్తకోకిలము రాజభూషణ నిత్యసత్య సరస్వతీవిలసన్ముఖాం
భోజ రాజమనోజ భూజనపూజ్యమానమహాయశో
రాజహంసపయోజినీవనరమ్యదిఙ్ముఖ విక్రమో
ద్వేజితాహిత విష్ణుసన్నిభ విష్ణువర్ధనభూపతీ. 324

గద్యము ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునం
దాదిపర్వంబున విదురాగమనంబును గృష్ణసందర్శనంబును రాజ్యార్ధలాభంబు
ను ఖాండవప్రస్థనివాసంబును సుందోపసుందోపాఖ్యానంబును నారదువచనం
బున ద్రౌపదియందు సమయక్రియయు నర్జునుతీర్థాభిగమనంబును నులూపీ
సమాగమంబును జిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుజన్మంబును ద్వారకాగ
మనంబును వాసుదేవానుమతుండయి యర్జునుండు సుభద్రవివాహం బగుట
యు సుభద్రాహరణంబును [4]హరణహారికయు నభిమన్యుసంభవంబును గాండీవ
దివ్యరథాశ్వలాభంబును ఖాండవదహనంబును నగ్నిభయంబువలన మయ
భుజంగమోక్షణంబును మందపాలోపాఖ్యానంబును నన్నది సర్వంబును
నష్టమాశ్వాసము

శ్రీమహాభారతమునందలి యాదిపర్వము సమాప్తము

---

1 వతు. 2 మగుడి. 3 లెల్ల. 4 హరణాహారికయు.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సభాపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీదయితోరస్థ్సలవిమ
లాదిత్యాత్మజ నిరంతరానందమతీ
కోదండపార్థ నిఖిలధ
రాదేవస్తుత్య రాజరాజనరేంద్రా 1

మయుం డొక్క సభను నిర్మించి ధర్మజున కిచ్చుట.

వ అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు ధర్మతనయునొద్ద వాసుదేవసహితుం డయి యున్నయర్జునున కతిప్రీతిం గృతాంజలి యయి మయుం డి ట్లనియె. 2

క. ఘనముగఁ బ్రాణము రక్షిం,చినయుపకారికిఁ బ్రియంబు సేయుదు నన నే
ర్తునె యైనను నీకుఁ బ్రియం, బనఘా చేయంగ నిష్ట మైనది నాకున్ 3

వ ఏను దానవవిశ్వకర్మ ననేకవిధశిల్పకలాకుశలుండ మీ కిష్టంబయినదాని నిర్మించెదం బనుపుం డనిన నర్జునుం డచ్యుతుమొగంబు చూచి యితని నెద్దియేని నొక్కయపూర్వం బయినదాని నిర్మింప నియోగింపు మనినఁ గృష్ణుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు విచారించి మయున కి ట్లనియె 4

చ. కురుపతికిన్ యుధిష్ఠిరునకున్ సకలక్షితిపాలసేవ్యసు
స్థిరవిభవాభిరామున [1]కతిప్రమదంబుగ రత్నరాజిసుం
దర మగుదాని నొక్కసభ ధాత్రి కపూర్వముగా నొనర్చి చె
చ్చెరఁ గొని రమ్ము నీ దయినశిల్పకలాకుశలత్వ మేర్పడన్ 5

వ. అనిన వాసుదేవునకు మయుం డి ట్లనియె. 6

ఉ ఇమ్మనుజేంద్రుఁ డింద్రదనుజేంద్రులకంటె మహావి[2]లాససౌ
ఖ్యమ్ములఁ బెద్ద యుద్ధరణిఁ గావున నీతనిపేర్మికిం దగన్

1 ఈ దీరునకున్ దగ సర్వలోక. 2 భూతి.

నెమ్మి నొనర్చెదఁ సభ మణిప్రభ నొప్పఁగ దేవతావిమా
నమ్ములు నిట్టివే యని జనమ్ములు దానిన మెచ్చి చూడఁగాన్. 7

వ. తొల్లి వృషపర్వుం డనుదానవేంద్రున కొక్కసభ నిర్మింప సమకట్టి వివిధరత్న
మయంబు లయినయుపకరణంబు లొడఁగూర్చి బిందుసరం బనుకొలన సంగ్ర
హించినవాఁడ నయ్యుపకరణంబుల దాని విచిత్రంబుగా రచియించి తెచ్చి ధర్మ
రాజున కిచ్చెద మఱియును భౌమాదిత్యుం డనురాజర్షిచేత నిహితం బయి
సకలశత్రుఘాతిని యైనదాని భీమసేనున కొక్కగదను దారుణం బయినదివ్య
ఘోషంబు గలుగుదేవదత్తం బనుశంఖం బర్జునునకును నిచ్చెద నని చెప్పి
ధర్మరాజుచేత సత్కృతుం డై మయుం డరిగె నంత నిట నారాయణుండును
బాండవుల వీడ్కొని పితృదర్శనలాలసుం డై ద్వారవతీపురంబున కరిగె నట
మయుండును బూర్వోత్తరదిశాభిముఖుం డై పోయి కైలాసంబునుత్తరంబున
మైనాకశైలంబునందు హిరణ్యశృంగంబున 8

సీ. ఎం దేని సర్వభూతేశుండు సృజియించె సచరాచరము లైనజగము లెల్ల
గంగఁ బ్రత్యక్షంబు [1]గావింప నెం దేనిఁ గృతవాసుఁ డయ్యె భగీరథుండు
నలినసంభవనరనారాయణస్థాణు వాసవప్రభృతిగీర్వాణముఖ్యు
లెం దేనిఁ గ్రతువు లనేకయుగంబులఁ జేసిరి రత్నవిచిత్రవితత

ఆ. చైత్యములు మహావిశాలహిరణ్మయ, యూపతతులు నోలి నొప్పుచుండ
నట్టిబిందుసరమునం దున్నవివిధర, త్నోపకరణచయము లొనరఁ గొనియె 9

క. దేవబ్రాహ్మణులకు నానావిధ[2]పూజనలఁ దర్పణము నేసి ధరి
త్రీవనిత కపూర్వశ్రీఁ, గావింపఁ [3]దొడంగె మయుఁడు గడు రమ్యముగాన్ 10

క. విమలమణిమయము లగుదూలములం గంబముల గోడలను వేదులఁ గు
ట్టిమములఁ జుట్టినప్రాకారములను గర మొప్పుచుండ రచియించె సభన్ 11

వ. మఱియును 12

సీ సురుచిరహరినీలకిరణ[4]జాలంబులఁ బద్మరాగారుణపద్మములను
రాజితరాజీవరాజహంసావళి నిర్మలసౌవర్ణకూర్మములను
గమనీయవైడూర్యకుముదంబులను వజ్రమీనమౌక్తికనవఫేనములను
మరకతశైవలోత్కరముల విలసిల్లఁ గొల నని సన్మణిస్థలము చూచి

ఆ. పలుఁగురాలకుడ్యములరుచుల్ గప్పిన, జలము లున్నయెడలు వెలయఁ జూచి
[5]యనుపస్థలంబు లని జను లెఱుఁగక, యుండునట్లుగా మయుండు సేసె. 13

వ మఱియు సకలజనమనోహరంబు లైననానావిధయంత్రంబులును ననవరతకుసుమ
ఫలభరితంబు లైనతరువనంబులును వికచకమలకుముదాభిరామంబు లైనజలా

---

1 గావించి యెం దేనిఁ, గృతకృత్యుఁ 2 పూజలనుఁ. 3 దొడంగి, గడఁగె (గి).
4 (జాలంబుల) ...పంకములను. 5 యనుపమ.. లేమఱు, చుండు.

శయంబులును వివిధవిచిత్రపతాకావిలంబితతోరణవిటంక ప్రదేశంబులునుం గలిగి దశకిష్కుసహస్రప్రమాణవృత్తాయతంబును సహస్రకిరప్రభాప్రసరవిస్తార విభూతియును వివిధరత్నవిభవాభిశోభితంబునుం గా నపూర్వసభాభవనంబు నందుఁ బదునాలుగునెలలు నిర్మించి దాని నెనిమిదివేల రాక్షసకింకరుల మహా కాయుల మహాజవసత్త్వసంపన్నుల నంతరిక్షచరులం బనిచి మోపించికొని వచ్చి ధర్మరాజున కిచ్చి గదయును శంఖంబును భీమార్జునుల కిచ్చి ధర్మరాజుచేత సత్కృతుం డయి మయుం డరిగిన 14

ఉ పీరుఁడు ధర్మజుండు పదివేవుర విప్రుల కొప్పఁ బాయసా
హారము భక్తిఁ బెట్టి మఱి యంవఱకుం [1]జెఱు వేయునేసి వి
స్తారయశుండు ధేనువుల ధర్మవిధిన్ మఱిముద్రికాదులం
కారదుకూలపుష్పఫలగంధయుతంబుగ నిచ్చి లీలతోన్. 15

వ. అనుజసహితుం డయి దైవజ్ఞదత్తశుభముహూర్తంబున ధౌమ్యాదిభూసురాశీ ర్వాదపుణ్యాహనాదంబు లెసంగ సభాప్రవేశంబు నేసి యంత 16

ఉ మంచిగ భూరిభూసురసమాజము నెల్లను భక్తితోడఁ బూ
జించి యభీష్టదానములు నేసి ధనార్థులఁ దన్పి దిక్కులన్
నించె యశంబు బంధులకు నెయ్యురకున్ హృదయప్రియంబు గా
వించె విభూతి యేర్పడఁ బవిత్రుఁడు ధర్మసుతుండు నెమ్మితోన్ 17

వ తదవసరంబున 18

మ మదమాతంగ తురంగ కాంచన లసన్మాణిక్య గాణిక్య సం
పద లోలిం గొని వచ్చి యిచ్చి ముద మొప్పం గాంచి సేవించి ర
య్యుదయాస్తాచలసేతుశీతనగమధ్యోర్వీపతుల్ సంతతా
భ్యుదయున్ ధర్మజుఁ దత్సభాస్థితు జగత్పూర్ణప్రతాపోదయున్ 19

వ మఱియును. 20

సీ సుబల మార్కండేయ శునక మౌంజాయన మాండవ్య శాండిల్య మందపాల
బక దాల్భ్య రైభ్యక భాలుకి జతుకర్ణ గౌతమ కౌశిక కణ్వ కుత్స
సావర్ణి పర్ణాద సత్య గోపతి గోపవేష మైత్రేయ పవిత్రపాణి
ఘటజాను కాత్రేయ కఠ కలాప సుమిత్ర హారీత తిత్తిరి యాజ్ఞవల్క్య

ఆ. వాయుభక్ష భార్గవ వ్యాస జైమిని, శుక సుమంతు పైల సువ్రతాదు
లయినమునులు నేము నరిగితి మెంతయు, రమ్య మయినధర్మరాజుసభకు 21

వ అమ్మహామునులనెల్ల నతిభక్తిం బూజించి లబ్ధాశీర్వచనుం డై ధర్మతనయుండు వారలవలన ధర్మకథలు వినుచుఁ దమ్ములుం దానును సుఖం బుండునంత నొక్కనాఁడు. 22

---

1 దగ వేఱువేఱ (వేరువేర).

నారదుఁడు పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

ఉ. నీరజమిత్రుఁ డేల ధరణీగతుఁ డయ్యెడునొక్కొ యంచు వి
స్మేరమనస్కు లై జనులు మెచ్చి నిజద్యుతి చూచుచుండఁగా
నారదుఁ డేగుదెంచె గగనంబున నుండి సురేంద్రమందిర
స్ఫారవిలాసహాసి యగుపార్థగృహంబునకుం బ్రియంబునన్. 23

క. తనపిఱుఁద ధర్మసంబో,ధనవాంఛను వచ్చు దేవతాఖచరమహా
మునివరులఁ దపనమార్గం,బునఁ గ్రమ్మఱఁ బంచె బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు నెమ్మిన్. 24

వ. పర్వత పారిజాత రైవత సుముఖు లనుమహామునులతో నిట్లు వచ్చిననారద
మహామునికిం బ్రత్యుద్గతుం డయి ధర్మరాజు దమ్ములుం దానును సమున్నతించి
తోడ్కొని తెచ్చి యున్నతాసనంబున నునిచి యడుగులు గడిగి యథోక్తవిధా
ద్యాదివిధులం బూజించిన వారలకుశలం బడిగి నారదుండు రాజనీతివిషయంబుల
నయ్యుధిష్ఠిరు నిట్లని యడిగె. 25

నారదుఁడు ధర్మరాజును రాజనీతివిషయములం గొన్నిటి నడుగుట.

సీ. మీవంశమున నరదేవోత్తముల దైన సద్ధర్మమార్గంబు సలుపు దయ్య
ధర్మవిదుండ వై ధర్మార్థకామంబు లొండొంటి బాధింప కుండ నుచిత
కాలవిభక్తముల్ గాఁ జేసి సేవింతె ధర్మువునంద చిత్తంబు నిలిపి
యిమ్ముల నపరరాత్రమ్ములం దెప్పుడుఁ జింతింతె నిజబుద్ధిఁ జేయఁ దగిన

ఆ. రాజకృత్యములఁ దిరంబుగా నిఖిలని, యోగవృత్తులందు యోగ్యు లయిన
వారిఁ గరము గారవమ్మునఁ [1]బంచితె, నీవు వారి దయిన నేర్పెఱింగి. 26

క. అనఘుల శాస్త్రవిధిజ్ఞుల, ననురక్తులఁ బితృపితామహక్రమమున వ
చ్చినవిప్రుల మంత్రులఁ గా, నొనరించితె కార్యసంప్రయోగముపొం[2]గున. 27

క. రాజునకు విజయమూలము, రాజితమంత్రంబు సుస్థిరంబున దాఁగిన్
రాజాన్వయ రక్షింతె ధ,రాజనులకుఁ గర్ణగోచరము గాకుండఁగన్. 28

క. ధీరుఁడు ధర్మాధర్మవి,శారదుఁడు బహుశ్రుతుండు సమచిత్తుఁడు వా
ణీరవ జిశ్రితవదనస,రోరుహుఁ డనఁ జనునె నీ పురోహితుఁ [3]విధిపా. 29

క. జన[4]వర నీయజ్ఞములం, దనవరతనియుక్తుఁ డయినయాజ్ఞికుఁడు ప్రయో
గనిపుణుఁ డై యేమఱ కుం,డునె నిజకృత్యముల నెప్పుడును సమబుద్ధిన్. 30

క. నానావిధరణవిజయమ,హానిపుణు లవార్యవీర్యు లనఁ దగువారిన్
సేనాధ్యక్షులఁ జేసితె, నీనమ్మినవారి మాననీయుల హితులన్. 31

చ. కడుఁ జనువాఁడు నై పురుషకారియు దక్షుఁడు నైనమంత్రి పెం
పడరఁగ రాజపుత్త్రుల మహాధనవంతులఁ [5]జేసి వారితో
నొడఁబడి పక్షమేర్పడఁగ నుండఁడుగా ధన మెట్టివారికిం

1 బనుపుదె, సెమ్మి. 2 బుగ. 3 దనఘా. 4 నుత. 5 జేయం.

గడుకొని చేయ కుండునె జగన్నుత గర్వము దుర్విమోహమున్ 32

క. క్షితినాథ శాస్త్రదృష్టిఁ, బ్రతిభను దివ్యాంతరిక్షభౌమోత్పాత
ప్రతికారు లగుచు సన్మా,నితు లయి వర్తింతురయ్య నీదైవజ్ఞుల్ 33

క. అనిశము సేవింతురె ని, న్ననఘా యష్టాంగ మైనయాయుర్వేదం
బున దక్షు లైనవైద్యులు, ఘనముగ ననురక్తు లై జగద్ధితబుద్ధిన్ 34

క. సారమతిఁ జేసి మానస, శారీరరుజావళులకు సతతంబుఁ బ్రతీ
కారములు సేయు చుండుదె, యారఁగ వృద్ధోపసేవ నౌషధసేవన్. 35

క ఉపధాశుద్ధులఁ బాప, వ్యపగతబుద్ధుల వినీతివర్తుల సచులన్
సుపరీక్షి నియోగించితె, నిపుణుల నర్థార్జనాదినృపకార్యములన్ 36

ఉ. ఉత్తమమధ్యమాధ[1]మనియోగ్యత బుద్ధి నెఱింగి వారి న
య్యుత్తమమధ్యమాధమనియోగములన్ నియమించితే నరేం
ద్రోత్తమ భృత్యకోటికి [2]ననూనముగాఁ దగుజీవితంబు లా
యత్తము సేసి యిత్తె దయ నయ్యయికాలము దప్ప కుండఁగన్ 37

క. తమతమకనియెడుతఱి జీతము గానక నవయుభటులదార్గత్యవిషా
దము లేలినవాని కవశ్యము నెగ్గొనరించు నతఁడు శక్రుం డైనన్ 38

క. కుల[3]పుత్త్రు లైనసద్భృత్యులకును సత్కార మర్థితోఁ జేయుదె వా
రలు నీప్రస్తవమున నిమ్ములఁ గృతము దలంచి ప్రాణములు విడుతు రనిన్ 39

క. అనఘా నీప్రస్తవమున, నని నీల్గిన వీరభటులయనుపోష్యుల నె
ల్లను బ్రోతె భోజనాచ్ఛాదనముల వారలకు నెమ్మి దఱుఁగక యుండన్. 40

క. ధనలుబ్ధులమ్రుచ్చులఁ గ్రూరవనివారలఁ బగఱవలనివారల ధృతి చా
లనివారల దుర్జనులం, బనుపవు[4]గా రాచకార్యభారము దాల్పన్ 41

క. చోరభయవర్జితముగా, ధారుణిఁ బాలింతె యధికధనలోభమునం
జోరుల రక్షింపరు[5]గా, వారలచే ధనము గొని భవద్భృత్యవరుల్. 42

క. ధరణీనాథ భవద్భుజ, పరిపాలిత యైనవసుధఁ బరిపూర్ణము లై
కర మొప్పుచున్నె చెఱువులు, ధరణి కవగ్రహభయంబు [6]దనుకక యుండన్.

క. హీను [7]లగుకర్షకులకును, భూనుత ధాన్యంబు బీజములు వణిజులకున్
మానుగ శతైకవృద్ధి ననూనముగా [8]ఋణము లిత్తె యుత్తమబుద్ధిన్. 44

క. పంగుల మూకాంధుల విక, లాంగులను నబాంధవుల దయం బ్రోతె భయా
ర్తుం గడిఁదిశత్రు నైనను, సంగరరంగమునఁ గాతె శరణం బనినన్. 45

క. కృత మెఱిఁగి కర్త నుత్తమ, మతుల సభల సంస్తుతించి మఱవక తగుస
త్కృతి సేయుదె కృత మెఱుఁగెడు, పతియె జగజ్జనుల నెల్లఁ బరిపాలించున్. 46

---

1 ముల. 2 సమా. 3 భృత్యు. 4 గద...తీర్పన్. 5 గద 6 దాఁకక; దగులక; దలఁగుచు. 7 లకుఁ గర్ష. 8 ధనము.

సీ. ఆయంబునందు [1]నాలవభాగ మొండె మూఁడవభాగ మొండె సం దర్ధ మొండె
గాని మిక్కిలి సేయఁ గాదు వ్యయం బని యవధరించితె బుద్ధి నవనినాథ
యాయుధాగారధనాధ్యక్షములయందు వరవాజివారణావళులయందు
[2]బండారములయందుఁ బరమవిశ్వాసుల భక్తులఁ దక్షులఁ బంచితయ్య
ఆ గురుల వృద్ధశిల్పివరవణిగ్బాంధవ, జనుల నాశ్రితులను సాధుజనులఁ
గరుణఁ బేదఱికము వొరయ కుండఁగఁ బ్రోతె, సకలజనులు నిన్ను సంస్తుతింప
క వలయు నమాత్యులుఁ జుట్టం,బులు మూలబలంబు రాజపుత్త్రులు విద్వాం
సులు బలసి యుండ నిచ్చలుఁ, గొలువుండుదె లోక మెల్లఁ గొనియాడంగన్
క. పరికించుచు బాహ్యాభ్యం,తరజనములవలన సంతతము నిజరక్షా
పరుఁడ వయి పరమహీశుల, చరితము వీక్షింతె [3]నిపుణచరనేత్రములన్ 49
క. వెలయఁగ విద్వజ్జనము,ఖ్యులతోడ నశేషధర్మకుశలుఁడ వయి యి
మ్ముల లోకవ్యవహార,మ్ములు దయఁ బరికింతె నిత్యమును సమబుద్ధిన్ 50
తే వార్తయంద జగము వర్తిల్లుచున్నది, యదియు లేనినాఁడ యఖిలజనులు
నంధకారమగ్నులగుదురు గావున, వార్త నిర్వహింప వలయుఁ బతికి. 51
ఆ. దారసంగ్రహంబు ధరణీశ రతిపుత్త్ర, ఫలము శీలవృత్తఫలము శ్రుతము
దత్తభుక్తఫలము ధనము వేదము లగ్ని,హోత్రఫలము లనియు నొగి నెఱుంగు
చ. బహుధనధాన్యసంగ్రహము బాణశరాసనయోధవీరసం
గ్రహము నిరంతరాంతరుదకంబులు ఘాసరసేంధనౌఘసం
గ్రహము ననేకయంత్రములుఁ గల్గి యసాధ్యము లై ద్విషద్భయా
[4]వహము లగు చుండ నొప్పునె భవత్పరిరక్ష్యము లైనదుర్గముల్ 53
చ. వదలక బుద్ధి [5]నంతరరివర్గము నోర్చి జితేంద్రియుండ వై
మొదలన దేశకాలబలముల్ మఱి దైవబలంబుఁ గల్గి భూ
విదితబలుండ వై యహితవీరుల నోర్వఁగ నుత్సహింతె దు
ర్మదమలినాంధచిత్తులఁ బ్రమత్తుల నింద్రియనిర్జితాత్ములన్. 54
తే. కడిఁది రిపులపైఁ బోవంగఁ గడఁగియున్న,నీకు ముందఱఁజని రిపునృపులయందుఁ
దగిలి సామాద్యుపాయంబులొగిసప్ర,యోగమునఁ జేసి వర్తిల్లుచున్నె చరులు.
వ మఱియు నాస్తిక్యం బనృతంబు ప్రమాదం బాలస్యం బనర్థజ్ఞులతోడిచింతనంబు
క్రోధంబు దీర్ఘచింత దీర్ఘసూత్రత యెఱుకగలవారి నెఱుంగమి యర్థంబుల
యం దనర్థకచింత నిశ్చితకార్యంబులు సేయమి మంత్రంబుల రక్షింపమి శుభం
బులఁ బ్రయోగింపమి విషయంబులం దగులుట [6]యనం బరఁగినపదునాలుగు
రాజదోషంబులఁ బరిహరింతె యని యడిగిన నారదునకు ధర్మరాజు ట్లనియె.
తే నాయథాశక్తిఁ జేసి యన్యాయపథముఁ, బరిహరించి మహాత్ములచరితలందు

1 నాలుగు 2 బండరువులు. 3 గూఢ. 4 వహము లనంగ. 5 నాత్మలోపు. 6 నన్నిటం బ్రయత్న.

బుద్ధినిలిపి మీయుపదేశమున శుభంబు,లయినవానిననుష్ఠింతుఁ[1] బ్రియముతోడ.

వ. అని కృతాంజలి యయి మునీంద్రా యీత్రిలోకంబులయందును మీచూడనివి లేవెందే నిట్టియపూర్వం బైనసభ చూచి యెఱుంగుదురే యని మయనిర్మితం బయినసభ చూపినం జూచి విస్మితుం డయి నారదుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె.

క. భూనాథ యిది యపూర్వ మ,మానుషము విచిత్రరత్నమయ మిట్టిసభన్
మానవలోకేశ్వరులం, దే నెన్నఁడుఁ జూచి వినియు నెఱుఁగ ధరిత్రిన్ 59

క. సురపతి యమ వరుణ ధనే,శ్వర కమలాసనులదివ్యసభ లెల్ల నరే
శ్వర చూచితి నవి దీనికి, సరి[2]గా వత్యంతవిభవసౌందర్యములన్ 60

వ. అనిన విని యవి యెట్టివి వాని విన వలతు నాన తిం డని లోకపాలసభావిభవశ్రవణప్రభూతకుతూహలచేతస్కుండై యడిగినధర్మరాజునకు నారదుం డిట్లనియె

ఇంద్రసభావర్ణనము.

క. శతమఖుసభ శుభరత్నాం,చితకాంచనరచిత మతివిచిత్రము లోక
త్రితయాఖిలలక్ష్మీసం,శ్రిత మలవియె దానిఁ బొగడ శేషున కయినన్ 62

వ. అదియును నూఱుయోజనంబుల వెడల్పును నూటయేఁబదియోజనంబుల నిడుపును నేనుయోజనంబుల తనర్పునుం గలిగి వైహాయసంబయి కామగమనంబయి వ్యపేతశీతాతపం బయి సకలకాలకుసుమఫలభరితపాదపవనసంకీర్ణసరోవరవిరాజితం బయి తపఃప్రభావంబున నమరేంద్రుచేత నిర్మితం బయి కరం బొప్పుచుండు నట్టిసభయందు 63

చ. అతులవిభూతితో మణిమయాభరణద్యుతు లొప్పఁగా శత
క్రతుఁడు శచీసమేతుఁ డయి కాంచనచారువిమానమాలికా
గతదివిజోత్తముల్ గొలువఁగాఁ గొలు వుండు వరాప్సరోంగనా
యతవిలసత్కటాక్షకుసుమార్చితసుందరవక్త్రచంద్రుఁ డై 64

వ. మఱియును. 65

సీ. వదలక యేలినవానిప్రస్తవమునఁ బోరిలో నీల్గినవీరభటులు
దమకులధర్మముల్ దప్పక సలిపిన గృహమేధులును జగన్మహితకీర్తిఁ
బరఁగినధన్యులుఁ బరహితవ్రతు లైనపురుషులు రుగ్జరామరణశోక
భయబుభు[3]క్షార్తిపిపాసావ్యపేతు లై కొలుతురు సురరాజు నొలసి యర్థ

ఆ. ధర్మకామములు సదక్షిణక్రతువులు, శ్రీవిలాసములు విశేష[4]యజ్ఞ
వాహమంత్రతతులు వచ్చి సేవిం[5]తురు, మూర్తిమంతు లగుచు ముదముతోడ.

వ. మఱియు శుక్రబృహస్పతులు నగ్నిషోములు నాశ్వినులును విశ్వదేవతలును ధాతయు విధాతయు హరిశ్చంద్రుం డనురాజర్షియు సురేంద్రసభ నుండుదురు 67

1 ననుదినంబు 2 యా. 3 క్షాధి 4 హవ్య. 5 చును మంతము [illegible]

యమసభావర్ణనము.

క. ధర్మసభ లోకధర్మాధర్మవివేకాస్పదంబు తైజసము లస
ద్ధర్మమణితతుల దానిన్, నిర్మించెను విశ్వకర్మ నిపుణత [1]యొప్పన్. 68

వ. అది శతయోజనవిస్తారాయామరమణీయంబును గామగామియును [2]సూర్యతేజో
నిభశుభతేజంబును సర్వసుఖసంపాదనంబు నయి చూడ నొప్పుచుండు నట్టిసభ
యం దగస్తిమతంగాదిసిద్ధమునులును బితృదేవతలును గాలకింకరులును మూర్తి
మంతు లైనకాలచక్రక్రతుదక్షిణదిగ్దేవతలును నుగ్రతపంబులును గృతవీర్య
జనమేజయ జనక బ్రహ్మదత్త పృషదశ్వ శంతను వైన్య భూరిద్యుమ్నేంద్రద్యు
మ్న మన్మథ మధుకంఠోపరిచరులును మీజనకుం డయినపాండుమహారాజును
నాదిగాఁ గలయనేక రాజఋషులు నుందురు వీరిచేత ననవరతంబు సేవితుం డై...
యమరాజు సమస్తజీవులశుభాశుభకర్మంబు లారయుచుండు. 69

వరుణసభావర్ణనము

క వరుణుసభ సర్వలోకో, త్తర ముజ్జ్వలమణిమయము సితప్రభ మతిసుం
దర మం దుండును వరుణుఁడు, వరుణానీసహితుఁ డై ధుర్యం బగుమహిమన్

వ. అది [3]యమరాజుసభయంతియ విస్తారాయామరామణీయకంబులును గామగా
మిత్వంబునుం గలిగి విలసిల్లు జలస్తంభంబు నేసి జలంబులలో నుండి విశ్వకర్మ
దాని రమణీయంబుగా రచియించె. 71

సీ అందు సుఖాసీనుఁ డైనయవ్వరుణేంద్రు నంబుధుల్ నాల్గును నధికభక్తిఁ
గాళింది నర్మద గంగ గోదావరి విదిశ విపాశ కావేరి కృష్ణ
వేణి సరస్వతి పెన్న యైరావతి యనఁగఁ బ్రసిద్ధంబు లయిననదులు
సరసీ తటాక నిర్ఝర దీర్ఘికాదులు దిక్కులు [4]నఖిలధాత్రీధరములు

ఆ. వసుమతియును దేహవంతంబు లై వచ్చి, మకర కూర్మ శింశుమార సింహ
శరభ సామజాదిజలచరస్థలచర, తతులతోడ సంతతంబుఁ గొలుచు 72

వ మఱియు వాసుకైరావతాదినాగరాజులును బ్రహ్లాద విరోచన బలి న...
నముచి విప్రచిత్తి కాలకంఠ కైటభ ఘటోదర దశగ్రీవ విశ్వరూప విరూ...
క్షాదు లయినదైత్యదానవ[5]వరులును వరుణు సేవించుచుండుదురు. 73

కుబేరసభావర్ణనము.

క ధనదుసభ [6]యింద్రసభతో, నెన యగుచు మహావిభూతి నెంతయు నొప్పం
దనదివ్యశక్తి నాతం, డొనరఁగ నిర్మించె దాని నుత్తమమణులన్ 74

వ. అదియును నూఱుయోజనంబులనిడుపును డెబ్బదియోజనంబులవెడల్పునుం

---

1 వెలయఁగ, మెఱయన్. 2 సూర్యనిభతేజంబును సర్వసుఖసంపత్ప్రదం బై యొం...
యుం జూడ. 3 సురరాజు 4 నధిక... మహీయు నమలమూర్తిమంతం... 5 యక్షరా...
వరు 6 వరుణసభతో.

గలిగి సితప్రభం బయి గగనచరం బయి కనకమయతరులతాలంకృతం బయి
తటిల్లతావిచిత్రశరదంబుదంబు ననుకరించు చుండు. 75

క. అందుఁ గుబేరుఁడు పరమా, నందంబున నుండు ధర్మనందన విలస
న్మందార పారిజాతక, నందనమందానిలాభినందితుఁ డగుచున్. 76

వ. అతని ననవరతంబును నరకిన్నరనాము లైనగంధర్వులును వరాహకర్ణ గజ
కర్ణ మాణిభద్ర హేమనేత్ర విభీషణ పింగళక ప్రవాళకాదు లయినయక్షులు
ను నలకూబరుండును నూర్వశీ తిలోత్తమా ఘృతాచీ మేనకా విభావరీ రంభా
ప్రభృతు లయినయప్సరసలును సేవింతు రే నెప్పుడు ననేకదేవర్షిగణంబులతో
నరిగి చూచు చుండుదు. 77

ఉ. వానికి నెయ్యుఁ డై యమరవంద్యపదాంబుజుఁ డంబికాబృహ
త్పీనపయోధరాగ్రపరిపీడితవక్షుఁడు భూషణీకృతా
హీనుఁ డశేషలోకగురుఁ డీశ్వరుఁ డెప్పుడు నంద యుండు నా
నానిశితాయుధాయుతసనాథమహాద్భుతభూతకోటితోన్. 78

బ్రహ్మసభావర్ణనము

వ. ఏను దొల్లి మనుష్యలోకంబునం గొండొకకాలం బున్న నాకడకు సూర్యుండు
వచ్చి పితామహుసభ వర్ణించినఁ దద్దర్శనకుతూహలుండ నయి యాదిత్యుతో
డన యరిగి యక్కమలగర్భుసభం జూచితి 79

చ. దళితవిరోధి యిట్టి దని దాని తెఱం గెఱుఁగంగ బ్రహ్మకుం
గొలఁదియె తా నవాఙ్మనసగోచర మద్భుతరూప మీవియ
త్తల మనుకంబ మొక్కటియ తాల్పఁగ సుస్థిర మై నిజప్రభా
వలి వెలిఁగించు చుండు శశివారిజమిత్రులమండలంబులన్. 80

వ. అం దనేకవిధజీవరాసుల సృజియించుచు నధికతపస్వులతపఃఫలంబులు విధిం
చుచు [1]విశ్వకర్త లైనమన్వత్రి మరీచి భృగు భరద్వాజ దక్ష వసిష్ఠ వాలఖిల్య
పులస్త్య పులహ క్రతు కశ్యప గౌతమాంగిరసప్రచేతసులును జంద్రాదిత్యగ్ర
హనక్షత్రగణంబులును దేవగణంబులును వసురుద్రసిద్ధసాధ్యులును బ్రజావం
తు లైనపంచాశత్సహస్రమునులును నూర్ధ్వరేతసు లయినయష్టాశీతిసహస్ర
మునులును నాశ్వినులును విశ్వేదేవతలును విశ్వకర్మయుం బితృదేవతలునుం
దన్నుం బరివేష్టించి యుండ ధర్మార్థకామమోక్షంబులును శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబులును దపశ్శమదమంబులును ధృతి స్మృతి మేధా బుద్ధి క్షమా కీర్తు
లును సంకల్పవికల్పప్రణవంబులును క్షణ లవ త్రుటి కాష్ఠా ముహూర్తాహో
రాత్ర పక్ష మాస ఋతు సంవత్సర యుగాత్మకం బైనకాలచక్రంబును ఋగ్య
జుస్సామాథర్వణవేదవేదాంగంబులును బురాణేతిహాసంబులును బహుప్రకార

1. 'విశ్వకర్త యై మన్వత్రి.'

భాషలును సమస్తవిద్యలును మూర్తిమంతంబు లై కొలువ సరస్వతీసమేతుం డై పరమానందంబునం బరమేష్ఠి పద్మాసనంబున నుండు నని లోకపాలురసభలను బ్రహ్మసభను వర్ణించిన నారదునకు ధర్మరాజి ట్లనియె. 81

హరిశ్చంద్రుమాహాత్మ్యము.

మధ్యాక్కర. పరమధర్మాత్మకుఁ డయినపాండుభూపతిఁ దొట్టి సకల
ధరణీశు లెల్ల యముసభ నుండంగఁ దా నేమిపుణ్యా
చరితఁ బ్రవర్తిల్లె నయ్య దేవేంద్రసభ హరిశ్చంద్రుఁ
డురుతరమహిమతో దేవపూజ్యుఁ డై యుండంగఁ గనియె. 82

వ. *అని యడిగినధర్మరాజునకు హరిశ్చంద్రమహిమాతిశయంబు నారదుం డి ట్లని చెప్పె. 83

ఉ. దీపితసత్యసంధుఁడు ధృతిస్మృతిధర్మపరాయణుం డయో
ధ్యాపురనాయకుండు జలజాప్తకులైకవిభూషణుండు వి
ద్యాపరమార్థవేది శర[1]దబ్జసముజ్జ్వలకీర్తిచంద్రికా
స్నాపితసర్వలోకుఁడు త్రిశంకునరేంద్రసుపుత్త్రుఁ డున్న తిన్ 84

సీ. జయశీలుఁ డయి హరిశ్చంద్రుండు దొల్లి సప్తద్వీపములఁ దనబాహుశక్తిఁ
జేసి జయించి నిశ్శేషితశత్రుఁ డై ధారుణిలోఁ గలధరణిపతుల
నిజశాసనంబున నిలిపి నిత్యం బైన మహిమతో సకలసామ్రాజ్య మొప్ప
రాజసూయంబు [2]తిరంబుగా నొనరించి తనరి యథోచితదక్షిణలకు

ఆ. నేనుమడుఁగు లర్థ మిచ్చి యాజకులఁ బూజించి భక్తితో విశిష్టవిప్ర
జనుల కభిమతార్థసంప్రదానంబులఁ, దృప్తి సేసె వంశదీపకుండు. 85

క. ఉరుతరధనసంతర్పిత, ధరణీసురు లతని సతిముదంబున దీవిం
చిరి రాజులందు లోకో, త్తరతేజోధర్మయుక్తిఁ దనరుమ యనుచున్. 86

వ. వాఁడును బ్రాహ్మణవచనంబునం జేసి యెల్లరాజులకు నధికుం డయి రాజసూయమహాయజ్ఞకరణంబునం జేసి దేవేంద్రుసాలోక్యంబు వడసె నట్టిహరిశ్చంద్రుమహిమాతిశయంబు రాజసూయనిమిత్తంబున నయినదిగా నెఱింగి రాజలోకంబుతో వైవస్వతసభ నుండుభవజ్జనకుండు పాండురాజు నాతో ని ట్లనియె 87

క. జనపతులు రాజసూయం, బొనరించినవారు శక్రునొద్దను సురపూ
జన లొంది యుండుదురు కోరినకోర్కులు వడయుచును హరిశ్చంద్రుక్రియన్

చ. కొనకొని మర్త్యలోకమునకుం జని సన్మునినాథ యిందు నా
యునికియు రాజసూయమఖ మున్నతిఁ జేసినధన్యు లింద్రునరి

* కొన్ని వ్రాతప్రతులలో నీవచనము 'అనవుడు' అనిమాత్ర మున్నది. దీని వైపద్యమును మొదలే లేదు ఒకప్రతిలో నధికపాఠమని యున్నది. 1 పద్మ. 2 విరాజితంబుగఁ జేసి

దునికియు నా[1]తనూజున కనూనయశోనిధి యైనధర్మనం
దనునకుఁ జెప్పి వాని నుచితస్థితిఁ బన్పుఁడు దానిఁ జేయఁగన్. 89

చ. అనుపమశక్తిమంతులు మదాత్మజు లేవురు దేవతావరం
బున నుదయించి యున్నకృతపుణ్యులు వారలలోన నగ్రజుం
డనఘుఁడు రాజసూయము మహామతిఁ జేయఁగ నోపు శత్రుసూ
దనుఁ డయి సార్వభౌముఁ డయి తమ్ములబాహుబలంబు పెంపునన్. 90

వ. అట్లేని నాకు నస్మత్పితృపితామహనివహంబుతోడ నాకాధిపలోకసుఖావాప్తి
యగు ననిన నప్పాండురాజువచనంబు నీ కెఱింగించు వేడుక నిట వచ్చితి. 91

క. న్యాయమున రాజసూయము, సేయుము నీపితృగణంబుఁ జెచ్చెర నధిక
శ్రీయుత సురగణపూజ్యులఁ, జేయుము శక్రుసభ నుండఁ జేయుము వారిన్.

వ దిగ్విజయోపార్జితంబు లయినధనంబుల బ్రాహ్మణసంతర్పణంబును ధర్మమార్గం
బునం జాతుర్వర్ణ్యాశ్రమరక్షణంబునుం జేసి సామ్రాజ్యంబు పూజ్యం బై యొ
ప్పం బ్రకాశింపుము మఱి రాజసూయంబు బహువిఘ్నంబు బ్రహ్మరాక్షసులు
దానిరంధ్రంబ రోయు చుండుదు రదియును నిర్విఘ్నంబున సమాప్తం బయ్యె
నేని నిఖిలప్రజాప్రళయకారణం బయినరణం బగు నని చెప్పి నారదుం డరిగినఁ
దమ్ములం జూచి ధర్మతనయుండు ధౌమ్యద్వైపాయనసుహృద్బాంధవమంత్రి
సమక్షంబున నిట్లనియె. 93

ధర్మరాజు నారదవచనప్రబోధితుం డై రాజసూయయజ్ఞంబు సేయుటకు నాలోచించుట.

క. పితృసంకల్పము సేయఁగ, సుతుల కవశ్యమును వలయు సుతజన్మఫలం
బతిముదమునఁ బితృవరులకు, హిత మొనరించుటయ కాదె యెంతయుభక్తిన్.

క. పరలోకనిలయు లగుమీ, గురులకు దీనన హితం బగుఁ బో లోకభయం
కరసంగరమును గాలాంతరమున నగు నని విరించితనయుఁడు సెప్పెన్. 95

క పితృగణహితార్థముగ సత్క్రతు వొనరింపంగ బుద్ధి గలదు ప్రజాసం
హృతి తత్క్రతువున నగు నని, మతి నాశంకయును గలదు మానుగ నాకున్.

వ. ఏమి సేయుదు నని డోలాయమానమానసుం డయి యున్నధర్మరాజునకు
ధౌమ్యప్రభృతు లి ట్లనిరి. 97

ఉ చేయుము రాజసూయ మెడ సేయక దాననచేసి దోషముల్
వాయు నిలేశ భూప్రజకుఁ బార్థివు లెల్ల భవత్ప్రతాపని
ర్జేయులు సర్వసంపదలు చేకొనఁగాఁ దఱి యయ్యెఁ గౌరవా
మ్నాయలలామ నీ కెనయె మానవనాథులు మానుషంబునన్. 98

వ. అనిన వారలవచనంబుల కనుగుణంబుగా ననుజానుమతుం డయి ధర్మరాజు
రాజసూయంబు సేయ సమకట్టి దీని నిర్విఘ్నంబున నిర్వహించుట కనాదినిధనుం

---

1 తమూభవుఁ డ...ధనుఁ డైన.

డాదిపురుషుండు పురుషోత్తముండు పుండరీకాక్షుం డజుం డయ్యును జగద్ధితా ర్థంబుగా మర్త్యంబున జనియించినయమ్మహాత్ముండు వాసుదేవుండ యొప్పం గాని యన్యుల కశక్యం బని యప్పుడ యాప్తచరులం బిలువం బనిచి. 99

క. అనిలజవాశ్వంబులఁ బూనినయరదం బెక్కి ధారుణీధరు మధుసూ
దనుఁ దోడ్తెం డని ముదమునఁ, బనిచి తదాగమన[1]కాంక్షఁ బార్థివుఁ డుండెన్.

◆ కృష్ణుఁ డింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చుట. ◆

వ. అయ్యుధిష్ఠిరుసందేశంబున దాశార్హుండును దద్దర్శనోత్సుకుం డయి ద్వారవతి గదలి యతిత్వరితగతిం జని నిరంతరప్రయాణంబుల నింద్రప్రస్థపురంబునకువచ్చి.

ఉ. కుంతికి ధర్మనందనునకున్ వినయంబున మ్రొక్కి భీము ధీ
మంతునిఁ గౌఁగిలించుకొని మధ్యమపాండవు మాద్రిపుత్త్రులన్
సంతతభక్తినమ్రులఁ బ్రసాదనయోత్కటదృష్టిఁ జూచి తా
నెంతయుఁ బ్రీతి నెత్తికొనియెన్ మహి నెత్తినపుణ్యుఁ డున్నతిన్. 102

వ తదనంతరంబ ధర్మతనయుండు. 103

క. పరమాసనమున నునిచి య,పరిమితహర్షంబుతో సపర్యావిధులన్
గురుఁ బూజించినవిధమునఁ, గురువృషభుఁ డశేషలోకగురుఁ బూజించెన్ 104

క. ఏమఱక జనులయోగ, క్షేమంబుల నడపు చున్నకృష్ణునియోగ
క్షేమంబు లడిగి యపుడు మ,హాముదమున ధర్మసుతుఁడు హరి కి ట్లనియెన్.

క. ధ్యేయుఁడవు సకల[2]లోక, స్థేయుండవు నమ్రులకు విధేయుఁడవు నయో
పాయజ్ఞుఁడ విజ్జగముల, నీయెఱుఁగనియదియుఁ గలదె నీరజనాభా. 106

వ. అయినను నాయర్థిత్వంబునం జేసి నీ కెఱింగించెద. 107

సీ. పాండుమహీపతిపనిఁ[4]జేసి నారదముని వచ్చి వీరెల్ల వినుచు నుండ
రాజసూయంబు [5]తిరంబుగాఁ జేసి నీ పితృపితామహులకు హితము సేయు
మని పంచె నన్ను నెయ్యమున నో నా కట్టిబలము సామర్థ్యంబుఁ గలుగు టెఱిఁగి
పంచెనో తత్క్రతుప్రారంభమున కొడంబడితి వీ రిందఱుఁ గడఁగి దీని
ఆ నిత్యసత్యవచననిపుణనిర్మలబుద్ధి, నిర్ణయించి పనుప నీనియోగ
కాంక్ష నున్నవాఁడఁ గమలాక్ష యనిన ధ,ర్మాత్మజునకు నిట్టు లనియెఁ జక్రి.

క. కురువృషభ సర్వగుణముల, సురుచిరతేజమున రాజసూయాఖ్యమహా
ధ్వరమునకు నీవ యర్హుఁడ, వరిసూదనశౌర్య లయినయనుజులబలిమిన్. 109

వ. తొల్లి జమదగ్నిసుతుం డయినరామునిచేత ధాత్రి యపగతక్షత్త్రం బయిన నంతనుండి [6]రైలవంశంబును నిక్ష్వాకువంశంబును దక్కఁ దక్కినక్షత్త్రియ

1 వాంఛఁ. 2 మృదూకృత, దయామృత; పృథూకృత. 3 కార్య. 4 బూని.
5 విరాజితంబుగఁ. 6 'హైహయ' అని యొకటి. ఇది మూలానుగుణము.

వంశంబు లెల్లం గృత్రిమంబులు [1]గాని విమలమకుటార్హంబులు గా వీరెండు
వంశంబులవలన నేకోత్తరశతవంశంబు లయ్యె మఱి*యయాతిభోజవంశంబుల
వలనం జతుర్దశవంశంబు లయ్యె నిట్టిసకలక్షత్త్రంబు నెల్ల జయించి జరాసంధుం
డున్నవాఁడు వానిసామర్థ్యంబు చెప్ప నశక్యంబు. 110

క. అతిదర్పోద్ధతుఁడు మహాద్భుతభూరిబలుండు చేదిభూపతి సేనా
[2]పతియయి శిశుపాలుఁడు సంతతమును నాతనిన కొలుచుఁ దద్దయు భక్తిన్

క ఆయతభుజవీర్యులు మాయాయోధులు హంస[3]డిభకు లనువార లని
ర్జేయులు పరస్పరస్నేహాయత్తసుచిత్తు లతనియాప్తు లధీశా. 112

వ. అయ్యిద్దఱును గౌశికచిత్రసేను లనునామంబులతో మహాసేనాన్వితులై వానికి
వామదక్షిణభుజంబులుంబోలె సర్వసాధనసమర్థులయి వర్తిల్లుదురు మఱివరుణు
నంతియబలవంతుండు పశ్చిమదిఙ్మహీపతి భగదత్తుం డనువాఁడు పాండురాజ
సఖుం డగుటంజేసి నీకు మనంబున భక్తుం డయ్యును భయంబున జరాసంధునకు
వాక్కర్మంబులం బని సేయు చుండుఁ జేదిపతులలోనఁ బురుషోత్తముండును
నంగ వంగ పుండ్ర కిరాతపతులలోనఁ బౌండ్రకవాసుదేవుండును మదీయనామం
బులు దాల్చి జరాసంధుం గొలుతురు ప్రాగ్దక్షిణదిగ్భాములరాజులు పురుజిత్తుం
డును గరూశ కలభ నకుల సంకర్షణ సూపహిత మనోదత్త చక్ర సాల్వేయ యవ
నులును వానిన సేవింతు రుదీచ్యు లయినయష్టాదశక్షత్త్రకులంబులవారును
నుత్తరపాంచాల శూరసేన పుష్కర పులింద కళింగ కుంతి మత్స్య దేశంబులరాజు
లెల్లను దద్భయంబునఁ దమతమదేశంబుల విడిచియున్నవారలు మఱియును.

ఉ. ఘోరరణంబులోన నధికుం గృతబంధుజనాపకారు నే
దారుణలీలఁ గంసు నతిదర్పితుఁ జంపుటఁజేసి యమ్మహా
క్రూరుఁడు కంసుభార్య దనకూఁతురు గావున దానిసంతత
ప్రేరణ నా కుపద్రవముఁ బెక్కువిధంబులఁ జేసె నీసునన్. 114

క. భూమీశ హంస[4]డిభకులు, నామగధాధీశ్వరుండు నమ్మువ్వురు ను
ద్దామభుజవీర్యసంపదతో మూఁడుజగములు నోపుదురు సాధింపన్. 115

వ. ఆజరాసంధుండును నాయుధనిహతులు గానిహంసడిభకులతో వచ్చి మధురపై
విడిసిన నతివీరు లయినయదు వృష్ణి భోజాంధకవరు లష్టాదశసహస్రరథవ్రాతంబు
లతో నేమును సమకట్టి మహాయుద్ధంబు సేయుచు వాని నెట్లును జయింప రా
కున్న నుపాయంబున హంసుండు సమరనిహతుం డయ్యె నని డిభకునకుం

---

1 గాప్ర, ర్గామ (విమల) కురారాహతంబులుగాని యీరెండు. * ఈ వచనమంతయుం సంస్కృతముతోఁ బోల్చి చూడఁ జాల తాఱుమాఱై యున్నది. మఱియు యయాతిభోజవంశములు చతుర్దిక్కులు వ్యాపించె నని యున్నది. ఇం దట్లుగాక చతుర్దశవిధ మయ్యె నని వ్రాయఁ బడినది. 2 'న్వితుఁ డయి' పైనున్నదే మూలానుగుణము. 3 డిచికు. 4 డిచికులు.

జెప్పంబంచిన నప్పలుకులు నిక్కువంబ కా వగచి. 116

చ. అనవరతంబు నిష్ఠుఁ డగుహంసుఁడు లేనిజగంబులోని జీ
వన మది యేల నా కనుచు వారినిమగ్నశరీరుఁ డై క్షణం
బున డిభకుండు మృత్యుగతిఁ బొందె ఘనంబుగ దాని నక్కడన్
విని మృతుఁ డయ్యె హంసుఁ డతివీరుఁడు తద్గతసౌహృదంబునన్. 117

వ. అట్లు కౌశికచిత్రసేనులు పరలోకగతు లయిన నసహాయుం డై జరాసంధుండు [1]మగిడి మగధపురంబునకుం జనియె నేమును వానితోడివైరంబు బలవంతం బైన నమ్మధుర నుండ నొల్లక కుశస్థలంబునకు వచ్చి రైవతకపర్వతంబున ఘనం బుగా దుర్గంబు నిర్మించికొని [2]భవదాశ్రమంబున సుఖం బున్నవారము. 118

చ. ఖలుఁడు బృహద్రథాత్మజుఁడు గర్వితుఁ డై మహిలోనిరాజులం
బెలుకుఱఁ బట్టి తెచ్చి చెఱఁ బెట్టి గిరివ్రజ మన్పురంబులోఁ
జాలయక నిత్య మొక్కొకని సూనరివోలె వధించి [3]నేమముల్
బలిమియు నేర్పడం గడఁగి భైరవపూజ యొనర్చు నుగ్రుఁ డై. 119

క. ధరణీశ వానిఁ జంపుడు, నురుతరసామ్రాజ్యవిభవ మున్నతితో సు
స్థిర మగు నీకును మఱి భాసురముగ సమకూరు రాజసూయము సేయన్.

సీ. రక్షణంబున భగీరథుఁడు జయంబున నయ్యావనాశ్వుండు నత్యుదగ్ర
బాహుబలంబున భరతుండు తపమునఁ గార్తవీర్యుండును గరము బుద్ధి
నమ్మరుత్తుండును నఖిలసామ్రాజ్యంబుఁ బడసిరి తొల్లి భూపాల యివ్వ
డిన్నిగుణంబులు నెన్నంగఁ గలవు నీ కిదియేమి దుర్లభ మిద్ధచరిత్ర

ఆ. డెంతబలియుఁ డయ్యు నెంతగర్వితుఁ డయ్యుఁ, దనకఠోరదుష్ప్రవృత్తిచేతను
విగతవిభవుఁ డగు వివేకవిహీనుల, కైనలక్ష్మి సుచిర మగునె యొందు. 121

భీమసేనార్జునులు ధర్మరాజున కుత్సాహంబు గల్గించుట.

వ. అనిన విని భీమసేనుండు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 122

క. ఆరంభరహితుఁ బొందునె, యారయ సంపదలు హీనుఁ డయ్యును బురుషుం
డారంభశీలుఁ డయి యకృతారంభుల నోర్చు నెంతయధికుల నయినన్. 123

క. కడు నధికుతోడఁ దొడరినఁ, బొడిచిన నొడిచినను బురుషపురుషగుణం బె
ర్పడుఁగాక హీను నొడుచుట, కడిఁదియె పౌరుషము దానఁ గలుగునె చెప్పుమా.

క. ఈహరికరుణయు నర్జును, సాహాయ్యముఁ గలుగ నీప్రసాదమున జగ
ద్ద్రోహి జరాసంధు మహా, సాహసు వధియింతు [4]నుగ్రసంగ్రామమునన్. 125

తే. అనఘ యేముమువ్వురము మూఁడగ్నులట్లు,నీమహాయజ్ఞకార్యంబు నిర్వహింతు
మాజరాసంధపశువున నఖిలశాత్ర,వాహుతులఁ జేసి తృప్తుల మగుచు నధిప.

వ. అనిన భీమసేనువిక్రమవచనంబుల కనుగుణంబుగా నర్జునుం డి ట్లనియె. 127

---

1 మగుడి. 2 తదాశ్రయంబున. 3 పాపముల్. 4 నేను.

ఉ. భూభుజులన్ జయింపుము విభూతి నొనర్పుము రాజసూయమున్
నాభుజవీర్యవిక్రమగుణంబులకుం దగు చున్నయీధను
ర్లాభము దివ్యబాణరథలాభము శోభిత మైనయీసభా
లాభము నొందుపాట సఫలత్వముఁ బొందునె కౌరవేశ్వరా 128

క. కులరూపగుణద్రవ్యం,బులు విక్రమవంతునందు భూవిదితము లై
నిలుచు నవిక్రమునకు నవి, గలిగియు లేనిక్రియ నప్రకాశంబు లగున్ 129

వ. మఱియు రాజసూయమహాధ్వరంబు కారణంబుగాఁ బరాక్రమంబున జరా
సంధు వధియించి నిఖిలక్షత్త్రియనిగ్రహమోక్షణంబు సేయునంతకంటె
మిక్కిలియశోధర్మంబు లొం డెవ్వి యనిన భీమార్జునులపలుకులకు సంతసిల్లి
నారాయణుం డి ట్లనియె. 130

క వెలయ విధిదృష్ట[1]నయమున, వలయుఁ బరాక్రమము సేయ వసుధేశ్వర య
గ్గల మగుబుద్ధియుఁ గడఁకయుఁ, గలపురుషుల కిదియ చూవె కర్తవ్య మిలన్

వ. కావున మేము మువ్వురముఁ గ్రమంబునం బరాక్రమించి యాజరాసంధు డాసి
నదీప్రవాహంబులు వృక్షోన్మూలనంబు సేయునట్లు క్రమంబున వాని నిర్మూ
లితుం జేసెద మద్దురాత్ముండు భూతంబులయం దంతరాత్మయుంబోలెఁ దన
యంతరం బెఱుంగక యేకాంతశీలుఁ డై సుఖం బనుభవించుటంజేసి వాని
యంతికంబున కరుగుట యశ్రమం బనిన నారాయణునకు ధర్మరా జి ట్లనియె.

క. దనుజాహిత నీ కాహవ,మున నెదిరి మహోగ్రదహనమునఁ బడియును గా
లనిమిడుతవోలె నతికో,పనుఁడు జరాసంధుఁ డెట్లు బ్రదుకఁగ నేర్చున్ 133

క. అట్టియతిదారుణత్వము, నట్టియజేయభుజవిక్రమాధిక్యము వాఁ
డెట్టిక్రియఁ బడసె నాతని, పుట్టినవిధ మెట్లు చెప్పు పొలుపుగ నాకున్ 134

వ. అని యడిగినధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుం డి ట్లనియె 135

సీ. అతిసమర్థుండు బృహద్రథుం డనువాఁడు మగధాధినాథుఁ డున్మార్గదూరుఁ
డక్షౌహిణీత్రితయంబుబలంబునఁ బరుల నోడించిన[2]బలిమికాఁడు
కాశిరాజనువానిగాదిలికూఁతులఁ గవలవారల నతికాంతిమతుల
నమరంగఁ బెండ్లి యై సమ మైనప్రీతి నయ్యిరువురయందు భోగేచ్ఛ సలిపి

తే యం దపత్యంబు వడయుదు నని తలంచి, విప్రమునిదేవపూజల వివిధవిధులఁ
బుత్త్రకామేష్టులను నొందుపుణ్యకర్మ, యుక్తులను జేసి పడయంగ నోప కలసి

వ. పుత్త్రుఁడు లేనివిభవంబు లన్నియు నేల యని నిర్వేదించి పత్నీద్వయసమేతుం
డయి వనంబున కరిగి. 137

ఉ. ఆవిపినాంతరంబున నిరంతరనిష్ఠ ననంతమోక్షకాం
క్షావిధి నొక్కబాలసహకారమహీజముక్రింద నుజ్జ్వల

---

1 విధ. 2 బలిమివాఁడు; బల్లిదుండు.

త్పావకతేజుఁ డై తపము పాయక చేయుచు నున్నధన్యుఁ గా
శ్రీవతుఁ గాంచె గౌతము నకిల్బిషమానసుఁ జండకౌశికున్. 138

క ధరణీశ్వరుఁ డమ్మునివరుఁ, బురాతనమునిఁ నిరాశుఁ బుణ్యాత్ము నిరం
తరకృతనియమసపర్యా, వరివస్యం డగుచు భక్తి వదలక కొలిచెన్. 139

వ. ఇట్లుపాస్యమానుం డయి చండకౌశికుండు బృహద్రథునకు మెచ్చి నీ కిష్టంబు చెప్పు మిచ్చెద ననిన వినయవినమితోత్తమాంగుం డయి వాఁ డిట్లనియె 140

ఉ. సంతత మైనసర్వసుఖసంపద గల్గియు దానికిం దగన్
సంతతి లేమిఁ జేసి యది సర్వము హేయముగాఁ దలంచి ని
శ్చింతుఁడ నై ధృతిం దపము సేయఁగ వచ్చితిఁ బుత్త్రజన్మ మై
నంతన యేను మీదయఁ గృతార్థతఁ బొందుదు సన్మునీశ్వరా. 141

వ. అనినం గరుణించి మునివరుండు పరమధ్యానముకుళితనయనుం డై యున్నంత.

క పవనవిధూతము శుకచం, చువిలూనముఁ గాక యొక్కచూతఫలం బ
య్యవనిజమువలన నమ్ముని, ప్రవరుపృథూత్సంగతలముపై వడిఁ బడియెన్ 143

వ దానిం బుచ్చికొని యభిమంత్రించి చండకౌశికుండు బృహద్రథున కిచ్చి యీఫలంబువలన నీకొక్కపుత్త్రుం డుద్భవిల్లు నని చెప్పిన నాతండును గృతార్థుం డై క్రమ్మఱి నిజపురంబునకు వచ్చి తనయిద్దఱుభార్యలకు నప్పండు సమంబుగా విభాగించి పెట్టినం దత్ఫలోపభోగంబున నయ్యిద్దఱు గర్భిణు లయినఁ బదియగు మాసంబున నొక్కనాఁటిరాత్రియందు వారలకు. 144

క ఒక్కొకకన్నును జెవియును, జెక్కును జను బొడ్డుమూఁపుఁ జెలు వగుచేయుం
బ్రక్కయుఁ గుఱువును గాలును, నక్కజముగ మనుజశకల[1]మై యుదయించెన్.

క అమ్మానిసిప్రయ్యలు గని, యమ్ముదితలు వెఱచి వీని నాత్మజుఁ డని నె
య్యమ్మున నెట్టులు చూపుదు, మిమ్మనుజేశ్వరున కనుచు నెంతయు లజ్జన్ 146

వ. వీని నెవ్వరును నెఱుంగకుండ వెలుపల వైచి రం డని తమదాదులం బంచిన వార లారెండుప్రయ్యలుం గొనిపోయి రాజగృహద్వారతోరణసమీపంబునఁ జదుకంబునొద్ద నొక్కచోట వైచిన నచ్చదుకంబున నుండెడురాక్షసి జర యను నది వాని బలియకా వగచి పఱతెంచి 147

ఆ. ఎత్తికొని చనంగ నిమ్మగునట్లుగా, మెదలు చున్నప్రయ్య లదిమి రెంటిఁ
గూడఁబట్టె నవియుఁగూడి యొండొంటితోఁ, జక్కనంటి రెండునొక్కఁడయ్యె.

క. ఆరాక్షసి కెత్తికొనఁ, భారముగా వజ్రకఠినబంధురతనుఁ డై
ధీరుఁడు బాలకుఁ డేడ్చె మ,హారవమున దానిచేతు లాడక యుండన్. 149

వ. అబ్బాలకురోదనధ్వని విని యంతిపురంబున నున్నముదుసలియవ్వ లెల్లం బఱతెంచి మహాహర్షంబుతో వాని నెత్తికొని రట్టిసంభ్రమం బెఱింగిబృహద్రథుండు

1 మది జనియించెన్.

వచ్చి తేజోధికుం డయి తామ్రతలముష్టిం దనముఖపద్మంబునం బెట్టికొని దిక్కు
లు సెలంగ నేడ్చు చున్నకొడుకుం జూచి కృతార్థీకృతలోచనుం డయ్యె నట్టి
యవసరంబున నారాక్షసి కామరూపిణి గావున మనుష్యస్త్రీరూపధారిణి యయి
యమ్మగధ రాజున కి ట్లనియె 150

తే ఏను జర యను రాక్షసి నిప్పురంబు, చదుకమునఁ బాయకుండుదు సంతతంబు
నీకు నిష్టంబు సేయంగ నెమ్మితోడఁ, గోరు చుండుదు నది సమకూరె నేఁడు

వ. నీయిద్దఱు దేవులకు నుద్భవిల్లిన యిమ్మనుష్యశకలంబులు రెండును నీదాదులు
దెచ్చి యిచ్చదుకంబునొద్ద నొక్కచో వైచి పోయిన నేను వానిం గూడఁ
బట్టుడు నప్పుడ వజ్రఘనఘటితకఠినశరీరుం డై యిక్కుమారుండు మేరుగిరి
శృంగంబునుంబోలె నా కెత్తికొన నశక్యుం డయ్యె వీని నొప్పుగొను మనిన విని
బృహద్రథుండు ముదితహృదయుం డయి దాని కి ట్లనియె. 152

ఉ ఇచ్చకు వచ్చుపూజనల నెంతయు సంతస మంది తొల్లి నా
కిచ్చె మునీశ్వరుండు దయ నిత్తనయుఁ మఱి యిప్డు నెమ్మితో
నిచ్చితి వీవు రాక్షసివె యిక్కుల మెల్లను నుద్ధరింపఁగా
వచ్చినపుణ్యదేవతవు వారిరుహాయతచారులోచనా 153

వ అని దాని నతిప్రీతిం బూజించి కొడుకు నెత్తికొని దేవీద్వయంబునకు నిచ్చి జర
యను రాక్షసిచేత సంధింపంబడినవాఁడు గావున జరాసంధుం డను పే రిడి పురం
బష్టశోభనంబు సేయించి యారాక్షసి కేఁటేఁట మహోత్సవంబు సేయించు
చుం గొడుకు నతిగౌరవంబునం బెంచిన 154

క. ఈహితవిధానముల లో, కాహితదుస్సహనతేజుఁ డయి వాఁడు మహో
త్సాహముతో వర్ధిల్లె ఘృ, తాహుతులఁ బ్రవృద్ధి నొందు నగ్నియపోలెన్

జరాసంధునియొద్దకుఁ జండకౌశికుండు వచ్చుట.

వ ఇట్లు జరాసంధుండు పెరుఁగుచున్నఁ గొండొకకాలంబునకు నొక్కనాఁడు చం
డకౌశికుం డండులకు వచ్చిన నతిముదంబులోఁ బుత్త్రకళత్త్ర మిత్త్ర భృత్యా
మాత్యసహితుం డయి బృహద్రథుం డెదురువోయి యమ్మునీంద్రునకు నమస్క
రించి తోడ్కొని వచ్చి [1]యుచితాసనంబున నునిచి యడుగులు గడిగి యర్ఘ్య
పాద్యాదివిధులం బూజించి తన రాజ్యంబుతోడ సర్వస్వంబును నివేదించి కొడు
కుం జూపినం జూచి సంతసిల్లి మునివరుం డి ట్లనియె 156

క జర యను రాక్షసి నీకుం, గర ముపకారంబు సేసె ఘనముగ దీనిఁ
ధరణీశ యే నెఱింగితి, నిరుపమనిరతిశయయోగనిష్ఠితబుద్ధిన్ 157

వ ఇక్కుమారుండు కుమారునంతియశక్తిసంపన్నుం డయి త్రిపురాంతకు నంతక
హరుం బరమేశ్వరుం దనకు సన్నిహితుం జేయు నెంతబలవంతు లయ్యును వైరి

1 యుచ్చా.

పేరులు పేనిం దాఁకి యగ్నిఁ దాఁకినశలభంబులుంబోలె నడంగుదురు గరుడుని గతి నన్యవిహంగంబు లనుగమింప నోపనియట్లు మానవులు వీనివీర్యంబు ననుగమింప నోపరు తేజస్వులలోన నాదిత్యుండు వెలుంగునట్లు వీఁడు మూర్ధాభిషిక్తులలోన మిగిలి వెలుంగు నదీరయంబులు మహాపర్వతంబుల భేదింప నోపనియట్లు దివ్యాస్త్రంబులు వీనిదేహంబు భేదింప నోపవు సముద్రంబు మహానదులం జేకొనునట్లు వీఁడు పరమహీపతులసంపదలు చేకొను నని జరాసంధుసామర్థ్యంబు చెప్పి చండకౌశికుం డరిగిన 158

క. తనయుని[1] నభినవయౌవను, ననుపము నభిషిక్తుఁ జేసి యవనీభర మా
తనిఁ బూన్చి సభార్యుం డయి, యనఘ తపోవనమునకు బృహద్రథుఁ డరిగెన్.

వ. ఆజరాసంధుండును నాయుధనిహతులు గాని హంసడిభకులు దనకు సహాయులుగా నపరాజితం బయినపరాక్రమంబునం బరచక్రపతుల భంజించుచు 160

చ అయ[2]నవిహీనుఁ డౌసవిత్రునట్లు విఖండితపక్షతిద్వయుం
డయినఖగేంద్రునట్లు మఱి హంసుఁడు నాడిభకుండు నంతక
క్షయగతు లైన నిప్డు గతగర్వమునన్ మగధేశ్వరుండు ని
శ్చయమతి నున్నవాఁడు నిజసంక్షయకాలవిశంకితాత్ముఁడై. 161

ఉ అమ్మగధేశు నుగ్రబలు నాయుధయుద్ధమునన్ జయింపఁగా
నిమ్మహి నోప రెవ్వరు నుమేశ్వరుఁ డట్టివరమ్ము వానికిన్
నెమ్మిన యిచ్చెఁ గావున వినీతుఁడు వాయుసుతుండు మల్లయు
ద్ధమ్మున [3]నోర్చు నాతని నుదగ్రమహాభుజశక్తి యేర్పడన్ 162

క బలిమి మెయిఁ బార్థురయా, బలమును బవనసుతుబాహుబలమును [4]నాని
ర్మలనీతిబలము నీకుం, గలుగ నసాధ్యంబు గలదె కౌరవనాథా 163

చ. తడయక యేగి నీతిబలదర్పము లొప్పఁగ వాని డాసి క
వ్వడియును నేను భీముఁడు నవశ్యముఁ బోర బృహద్రథాత్మజుం
గడిఁదిరిపున్ జయింతుము జగన్నుత న న్నెద [5]నమ్ము దేని యి
ల్లడ యిడు భీము నర్జును నలంఘ్యబలాఢ్యుల నావశంబునన్ 164

వ అని నిశ్చయించి పలికిననారాయణుని [6]విజయశ్రీవిభాసితముఖు లైనభీమార్జునులం జూచి సంతుష్టాంతరంగుం డయి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 165

చ. ప్రియహితసత్యవాక్య యరిభీషణ కృష్ణ భవన్నిదేశసం
శ్రయమున నున్నమా కధికశత్రుజయం బగు టేమిపెద్ద ని
శ్చయముగ నింక మోక్షితుల సర్వమహీశులు నిమ్మహాధ్వర
క్రియయును సిద్ధిఁ బొందె నయకిల్బిషకీర్తి వెలుంగు చుండఁగన్. 166

---

1 నతిరూప 2 నయహీనుఁ డైనపతియట్లు. 3 ఁజంపు 4 నీని. 5 నమ్ము దీని ; నమ్మ (దే) రేని... నాతపంబునన్. (మూలానుగుణము) 6 వీర.

క. ధరణీధర సర్వగుణా,కర కరుణానిరత సర్వకార్యైకధురం
ధర [1]నినుఁ బడసిన మాకును, హరివిక్రమ పడయరాని యవియుం గలవే 167

వ అని సంతసిల్లి మఱియు నాత్మగతంబున 168

క. నయనములు నాకుఁ బవనత,నయవిజయులు మనము కమలనాభుఁడు వీరిం
బ్రియహితులఁ బాసి నిమిషం, బయినను నెట్లుండ నేర్తు నవిచేష్టుఁడనై. 169

వ అయినను నాహృదయంబు గరంబు హృద్యం బగుచున్నయది కృష్ణార్జునులం దలంచినవారికి శ్రీవిజయంబు లగు ననిన నమ్మహాత్ములఁ దనకు సహాయులఁగాఁ బడసినభీమసేనునకు శ్రీవిజయంబు లగుట యేమిసందేహం బని నిశ్చయించి మీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగుం డని పంచిన 170

క ఘోరరిపుఁ జంప నరిగెడు, వీరుల వార్ష్ణేయపాండవేయుల సింహా
కారులఁ జూచి మనంబున, ధీరుఁడు ముద మందె నయ్యుధిష్ఠిరుఁ డంతన్ 171

కృష్ణ భీమ పార్థులు జరాసంధుఁ జంపఁ బోవుట.

వ కృష్ణభీమపార్థులు [2]కృతకస్నాతకు లయి చని యేకపర్వతప్రభవంబు లైనకాలకూట శోణ గండకీ సదానీర లనునేఱుల లంఘించి సరయూనదియునుం బూర్వకోసల మిథిలాదేశంబులును గంగయుం గడచి పూర్వాభిముఖు లయి నిత్యప్రయాణంబుల నమ్మగధదేశంబు సొచ్చి గోరథం బనుపర్వతం బెక్కి. 172

చ. ఉరుతరహర్మ్యమాలికల నొప్పు గిరివ్రజ మన్పురంబుఁ గాం
చిరి నవసౌరభప్రసవచిత్రవనావళి గల్గుదాని నె
వ్వరికి దురాసదంబు లగువజ్రమయోన్నతవప్రచారుగో
పురములదాని నయ్యలకఁ బోలెడుదాని మహార్థసంపదన్. 173

వ. కని దానియపూర్వరామణీయకసమృద్ధి కచ్చెరువడి యచ్యుతుండు భీమార్జునుల కి ట్లనియె 174

క గోరథమును బుషభము వై,హారము బుషిగిరియుఁ జైత్యకాద్రియు ననఁగా
[3]భూరిగిరు లేను దీనికి, శూరభటులువోలెఁ గాచి చుట్టును నుండున్ 175

వ. దానఁజేసి యిప్పురంబు గిరివ్రజంబు నాఁ బరఁగె నిందుఁ దొల్లి గౌతముం డౌశీనరి యనుశూద్రయందుఁ గాక్షీవాదుల సృజియించె నట్టిగౌతమానుగ్రహంబునను నీదుర్గబలంబుననుం జేసి యిమ్మాగధుల నెవ్వరును జయింపనోపరనుచుఁ దద్ద్వారంబునం బురంబు సొర నొల్లక చైత్యకగిరిశృంగంబున కరిగి యందున్నమూఁడుభేరులం జూపి తొల్లింటిమాగధులు మానుషాదం బను బుషభంబు వధియించి దానిచర్మంబున వీని నిర్మించి రివి యిప్పురంబు వింత

1 నిన్నుఁ బడసి మాకును. 2 వీరశ్రీవిభాసితముఖు లై కృతస్నాతకు లై చని యనేక పర్వతంబులు గడచి తత్ప్రభవంబు లైనకాలకూటశోణకంటకీయంబు లను (మూలవిరుద్ధము.) 3 సూరెల గిరు లేనును నివి,...కొలిచి (నిలిచి) చుట్టు.

... చ్చునప్పు డమ్మునిశక్తిం జేసి మ్రోయు ననిన 176

మ. ఘనవప్రచ్ఛాయఘజదండములన్ బలవద్విచారగం
...కలు ... లాక్షణమ ఛేరులు మూఁటిని వ్రచ్చి చైత్యక
ప్రాకనితంబదేశమును భగ్నము సేసి గిరివ్రజంబు న
ద్వారమునందుఁ జొచ్చి రతిదర్పితు లాయదుకౌరవోత్తముల్ 177

క. ఘోరాకారులు మాలాకారగృహంబులకు గంధికగృహంబునకుం
జేరి ముగ్వురు బలాత్కారంబునఁ గొనిరి [1]పుష్పగంధము లొప్పన్ 178

వ. అందు మాల్యాలంకృతమౌళులుఁ జందనాగరురూషితహస్తులు విస్మయమాన
మాగధనిరీక్ష్యమాణులు నయి రాజమార్గంబు గడియం జని యనవరతంబు
ను బ్రాహ్మణులకు సుప్రవేశం బగు చున్నజరాసంధుమందిరంబు గోవాసంబు
[2]హిమవత్సింహంబులు సొచ్చునట్లు యాదవపాండవసింహంబులు చొచ్చిన. 179

జరాసంధుఁడు కృష్ణభీమసేనార్జునుల కెదురువచ్చుట

ఆ. అర్ధరాత్రమయిన నభ్యాగతద్విజ, స్నాతకులకు నెదురు చని కరంబు
భక్తిఁ బూజ లిచ్చు పరమవ్రతుం డప్పు, డెదురు వచ్చి వారి కిష్ట మెసఁగ. 180

క. క్రియుతుఁ డయి మధుపర్కము, సేయఁగ సమకట్టి దానిఁ జేకొననిమహో
పాయులగర్వంబు నభి, ప్రాయంబు నెఱింగి మగధపతి యి ట్లనియెన్ 181

తే. స్నాతకుల రేని పూవులుఁ జందనంబుఁ, జను నె బలిమిమైఁ గొనితాల్పఁ జైత్యకాగ్రి
తటము మీ రిట్లు వ్రచ్చి దోర్దర్ప మెసఁగఁ, జాలుకనద్వారమునఁ బ్రోలు సొరఁగ నగునె.

వ. మఱియు నాకావించినమధుపర్కంబు ప్రతిగ్రహింప నొల్లమి యిది యేమి
[4]మీరలు వేషధారుల కావలయు మీవేషంబున బ్రాహ్మణత్వంబును మహో
న్నతత్వదీర్ఘబాహుపృథులవక్షోలక్షణంబుల క్షత్త్రియత్వంబును బ్రకాశించు
చున్నయవి యనిన వానికి నారాయణుం డి ట్లనియె 183

క. స్నాతకులు పుణ్యకర్మస, నాతను [5]లగు చున్నబ్రాహ్మణ క్షత్త్రియ వి
జ్ఞాతులయందును క్షత్త్రియ, జాతిస్నాతకుల మేము జనవినుతమతిన్ 184

వ. ద్వారంబున మిత్త్రనివాసంబును నద్వారంబున నమిత్త్రనివాసంబును జొచ్చుట
యిది బాహువీర్యసంపన్ను లయినక్షత్త్రియులకుం గర్తవ్యంబు మఱి గంధ
మాల్యంబులయందు లక్ష్మి యుండుం గావున బలాత్కారంబున గంధమాల్యం
బులు గొంటిమి నీయందుల మాకు నొండుకార్యంబు గలుగుటం జేసి నీయిచ్చు
నర్ఘ్యంబు గొన నొల్ల మనిన జరాసంధుం డి ట్లనియె. 185

క. మీరు నాకు నేను మీకు నెన్నండును, న్నహిత మాచరించినదియు లేదు
మీకు నేల నే నమిత్త్రుండ నైతి ని, రాగసుండ సద్గుణాన్వితుండ. 186

---

1 మాల్యా లర్థిన్ 2 హైమవతసింహకిశోరంబులు. 3 బలిమిఁ జేకొని ... తటము ... లం.
4 మీ రెం దుండి వచ్చితిరి ఎవ్వారు మీర. 5 లనఁ బరఁగు .. (సౌజనసిద్ధి) జనవినుత (సిద్ధి) మతి.

క సురమునివరులకు వసుధా, మరులకు భక్తుండ నుత్తమక్షత్త్రకులా
చరితుండ ననిన [1]ధరణీధరుఁ డమ్మగధేశ్వరునకుఁ దా నిట్లనియెన్. 187

క. కులరక్షార్థ మఖిలనృప, కులోద్వహుని యోగమున నకుంఠితశత్త్రు
ప్రళయవిధాయుల మయి యిందులకుఁ వచ్చితిమి దుష్టదూషణబుద్ధిన్ 188

సీ కడఁగి యత్యుత్తమక్షత్త్రియచరితంబునందు వర్తిల్లుదు నంటి జనుల
కెవ్వరి కెన్నండు నెగ్గొనరింప నే నంటి సత్క్షత్త్రియు లవని నొరులు
నీయట్లు క్రూరులై నృపతులఁ జెఱఁబెట్టి పశువరించుచుఁ బశుపతి నుమేశు
వరదుఁ బూజించినవారును గలరె మున్నింతకు నగ్గలం బెద్ది యెగ్గు

ఆ కారణంబు లేక [2]దారుణుఁ డయి సాధు, హింస సేయుకుజనుఁ డెల్లవారి
కప్రియుండ కాక యప్రియలక్షణం, బొండు గలదె తలఁప నుత్తములకు 189

వ. నిర్దయుం డైనవర్ణుండు నిర్దోషు లైనసవర్ణుల వధియించునంతకంటె మిక్కిలి పాతకం బొం డెద్ది నీయట్టి పాపకర్ముల నుపేక్షించిన నఖిలధర్మరక్షణక్షముల మైనమమ్ముఁ దత్పాపంబు వొందు నని పాపభయంబున నిన్ను నిగ్రహింప వచ్చితిమి నాకంటె నధికుం డైనక్షత్త్రియుండు లేఁడని గర్వించి యొరుల నవమానించి పలుక వలదు. 190

క అవినీతు లయి షుహాత్ముల, కవమానము సేసి మును జయద్రథ దంభో
ద్భవ కార్తవీర్యు లనువా, రవజితు లయి రొరులచే మహాబలు లయ్యున్. 191

తరలము. అతులవిక్రమసంపదన్ రణయజ్ఞదీక్షితు లై రిపు
ప్రతతి నోర్చినవీరు లుగ్రతపంబు సేసినవారు స
ద్గతికిఁ బోదురు గాక యిట్లపకారదారుణవృత్తి ను
[3]ద్ధతిని భైరవపూజ సేసిన దాన సద్గతి గల్గునే 192

తరలము [1]చెడక నావచనంబు సేయుము చెచ్చెరన్ ధరణీశులన్
విడిచి పుచ్చుము యేను గృష్ణుఁడ వీఁడు భీముఁడు వాఁడు గ
వ్వడి భవత్కృతదారుణం బనువహ్ని యార్పఁగ నున్నయ
క్కడిఁదివీరులు వీర లిద్దఱు గర్వితుల్ కురుసింహముల్. 193

క. కడుఁ గ్రూరుఁడ వయి నృపతుల, విడువనినాఁ డాజిఁ బాండవేయులు నీయు
క్కడఁచి భుజశక్తి యేర్పడ, విడిపింతురు గడిమి నిఖిలవిషయాధిపులన్ 194

వ. అనిన విని జరాసంధుండు సటాపముత్పాటనకుపితకుంజరవైరియుంబోలెఁ గడు నలిగి పటుకుటిలభ్రుకుటిఘటితనిటలుం డగుచుఁ బురుషోత్తమున కి ట్లనియె.

క. అమితపరాక్రమమున నాక్రమించి పరనృపుల నోర్చి గర్వించుట దో
సమె యిది సత్క్షత్త్రియధర్మమ యే నెప్పుడుఁ బరాక్రమవ్రతుఁడ నిలన్. 196

క దేవార్థముగాఁ దెచ్చిన, యీవసుధాధిపుల నేల యే విడుతుఁ బ్రతా

1 నవనీ. 2 దారుణం బగు. 3 ద్ధతుఁడ వై. నరహింసచేసిన 4 చెడకు.

పావజితరిపుఁడఁ [1]గావున, నీ వెఱుఁగవె తొల్లి ధారుణీధర నన్నున్ 197
సీ. సమకట్టి సైన్యంబు సైన్యంబుతో నొండెఁ దొడరి మీముప్వురతోడ నొండె
నిద్దఱతో నొండె [2]నెక్కటి యొక్కనితో నొండెఁ బొడిచెద దోర్బలమున
నేయాయుధంబున నెమ్మెయిఁ బోరంగ నిష్ట [3]మయ్యది యుత్సహింపుఁ డనిన
నొక్కనితోఁ బల్వు రుద్ధతు లయి పూని యుద్ధంబు చేయుట యుచిత మగునె
ఆ. యధికబాహుబలుల మయినమీ మువ్వుర,యందు నొక్కరుని మహాబలాఢ్యుఁ
గోరికొనుము వాఁడు ఘోరాజిలో నిన్ను, మొనసి మల్లయుద్ధమున [4]జయించు
క. అనినమురవైరిపలుకులు, విని బార్హద్రథుఁడు భూరివీర్యు మరున్నం
దనుఁ గోరికొనియె నీతం, డని నెన యగు నాకు ననుచు నతిదర్పితుఁ డై 199
వ. [5]ఇట్లు జరాసంధుండు భీమసేనుతో మల్లయుద్ధంబు సేయ నిశ్చయించి తనతనయు
సహదేవుని రాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసి పురోహితకృతస్వస్త్యయనుం డై. 200
ఆ. [6]బలియుఁ డప్పుడు వెండ్రుకలు పాచిముడిచి గం,టెసఁగఁ దాల్చి [7]వీరరసికవృత్తి
నుద్ధతుండు మల్లయుద్ధప్రసాధనం, బమర నిలిచె వేడ్క నమితబలుఁడు. 201
వ. భీమసేనుండును వానికి నక్కజంబుగా మల్లయుద్ధసన్నద్ధుం డయి ప్రతిభటించి
నిలిచె నంత 202

భీమసేనజరాసంధుల మల్లయుద్ధము

మ. సమసత్త్వాతిశయుల్ వృకోదరజరాసంధుల్ మహోద్యత్పరా
క్రమ మొప్పం గడు నల్గి యొండొరులఁ జాల్కం దాఁకి రన్యోన్యదు
ర్దమదోర్దండపటుప్రహారజనితధ్వానంబు బ్రహ్మాండభాం
డము నిండన్ లయకాలదండధర[9]చండక్షోభమో నా జనుల్. 203
క. [10]కర్షితరిపు లన్యోన్యా,కర్షణసంకర్షణాపకర్షణముల సా
మర్షు లయి పెనఁగి రాహవ, హర్షంబునఁ బవనసుతబృహద్రథపుత్త్రుల్. 204
క. వ్యాయామకర్కశస్థిర, కాయులయుద్ధము భయానకం బయ్యె మహో
గ్రాయసపరిఘాయితకరి, నాయతభుజదండదారుణాఘాతములన్. 205
చ. అతులబలుల్ పరస్పరజయార్థులు పార్థివపుంగవుల్ మరు

---

1 నగుటయుం. 2 చేర్పడ. 3 మెయ్యది. 4 ను జంపు 5 అని యిట్లు భీమసేనుం గోరికొని జరాసంధుండు వాసుదేవునితో నీవిధం బంతయు మున్నెఱుంగుదు కిరీటి కొండొక వాఁడు నా కెన గాఁడు ఈ భీమసేనుండు మత్సమానబలుం డై యుండ నోపు ఇతని దొడరి జయింతునని పలికి కృతనిశ్చయుం డై భీమసేనుతో మల్లయుద్ధంబు సేయ సమకట్టి తన... జేసినమంత్రి పురోహితభూసురకృత .. 6 'బలియుఁ డప్పుడు వెండ్రుకల్ పాచి (పాయ) ముడిచి, గం టెసగఁ దాల్చి వరవీరఘనవృత్తి, నుద్ధతుఁడు మల్లయుద్ధసన్నద్ధుఁ డగుచు, నలరె (రె) నెంతయుఁ వేడుక నమితబలుఁడు'... ..దాల్చి బీర మెక్కంగ నుగ్ర. 7 లీల .... యుద్ధసారణ మమ, రంగ నుత్సహించె......; బమర నుత్సహించె నమితబలుఁడు 8 నగ్గలంబుగా... ప్రతిఘటించి,... .. 9 దండ. 10 ఘర్షిత ; ధర్షిత.

త్ప్రతమగధేశ్వరుల్ సమరశూరులు దారుణలీలఁ బోరి రూ
ర్జితభుజదర్ప మేర్పడఁగ సింహగజేంద్రములట్లు వజ్రప
ర్వతములయట్లు ఘోరతరవాసవవృత్రులయట్లు నిద్దఱున్. 206

వ. ఇట్లు కార్తికమాసంబునం బ్రథమదివసంబునం దొడంగి భీమజరాసంధు లెడ యుడుగక యొండొరులంబట్టియుఁ గిట్టియు నడిచియుం బొడిచియుఁ దాఁచియుం ద్రోచియు మహాయుద్ధంబు సేయుచుం ద్రయోదశినాఁ డిద్దఱుం గిట్టి మల్ల యుద్ధకౌశలం బేర్పడం [1]బెనంగునెడఁ జతుర్దశినాఁటిరాత్రియందు జరాసంధు నతిశ్రాంతభావం బుపలక్షించి యధోక్షజుండు భీమున కిట్లనియె 207

చ. విరహితసత్త్వుఁ డయ్యెఁ బ్రతివీరుఁడు వీని నశేషధారుణీ
శ్వరనికరాప[2]రాధు నతిసాహసికుం వధియించి నీభుజ
స్థిరత [3]యెలర్ప నయ్యనిలదేవుబలంబును నీబలంబు భా
సురముగ మాకుఁ జూపుము విశుద్ధయశోనిధి మారుతాత్మజా. 208

వ. అని ప్రబోధించిన ననిలతనయుం డనిలదేవునిం దలంచి తత్ప్రసాదంబున నధిక సత్త్వసమేతుం డై. 209

ఉ. ఆతనిఁ బట్టి యెత్తి నిహతాహితవీరుఁడు వానిముక్కునం
వాతను గర్ణరంధ్రముల వారక శోణితధార లొల్కఁగా
వాతసుతుండు [4]వీచె శతవారము లుద్ధతచండవాతసం
ఘాతవివర్తమానతృణఖండనముం డగు చుండ మాగధున్ 210

వ. మఱియును 211

క. వెఱచఱవఁ బట్టికొని వడిఁ, జఱచి జరాసంధుసంధిసంధులయెమ్ముల్
విఱిచి వధియించి యార్చెను, వఱలఁగ భీముండు భువనవలయం బద్రువన్.

చ. అవనితలంబు వ్రస్సెనొ హిమాచలశృంగము వ్రయ్య లయ్యెనో
శ్రవణవిదారణం బయినశబ్దము దా నిది యేమియొకో ఖై
రవ మయి [5]విన్చె నంచును బురంబునవారు భయంబు వొంది రం
దువిదలగర్భముల్ గలఁగె నుక్కడఁగెం మగధేశుసైన్యముల్ 213

వ. ఇట్లు భీమసేనుండు జరాసంధుఁ జంపి వానివధియించుట జగద్విదితంబుగాఁ దదీయ[6]గృహద్వారతోరణసమీపంబునం దత్కళేబరంబు వైచిన నది సర్వ జనభయంకరం బయి యుండె నంత నాదిత్యోదయంబున 214

సీ. గరుడధ్వజుం డప్డు కరుణాసమేతుఁ డై యమ్మాగధుల కెల్ల నభయ మిచ్చి
మొగి జరాసంధుచే నిగృహీతు లయి యున్న పృథివీపతుల విడిపించి చెఱలు
మోక్షితు లైనసర్వక్షత్త్రియులచేత సంశుద్ధరత్నపుంజములఁ జేసి

1 బెడంగుగాఁ గడంగి పెనం. 2 కారు. 3 వెలుంగ. 4 వీఁచె 5 వీఁచె. 6 నగరద్వార ..వైచి సర్వజనభయంకరుం డై యుగాంతకాలరుద్రుండునుం బోలె నున్నంత నాదిత్యోదయంబయిన

పూజితుం డయి తనతేజంబు వెలుఁగంగ సహదేవు నజ్జరాసంధతనయు
ఆ నోడ కుండు మని తదున్నతరాజ్యంబు, నందు నిలిపి హృదయహారివివిధ
రత్నరాజిసుందరం బైనమగధేశు, రథముఁ దేరఁ బనిచె [1]రమణతోడ. 215
వ. తొల్లి తారకాసురసంగ్రామంబున నింద్రారూఢం బయినదాని నింద్రువలన వసు
వసురాజు వడసె వానివలన బృహద్రథుండు వడసె నని తద్దివ్యరథప్రభావం
బు సెప్పుచు భీమార్జునసమేతుం డయి యారథం బెక్కి చక్రధరుం డఖిలరాజ
చక్రంబుతో నింద్రప్రస్థగమనోన్ముఖుం డై [2]గరుడునిం దలంచుడుఁ దక్షణంబ.
క అనలప్రభాభిశోభిత, ఘనతరతనుదీప్తు లొప్పఁగా వచ్చి వడిన్
వినతాతనయుఁడు వినయా, వనతోరుశిరస్కుఁ డయ్యె వనజాక్షునకున్ 217
వ. ఇట్లు వచ్చినవైనతేయు నతిప్రీతిం దద్దివ్యరథసారథ్యంబునందు నియోగించి
యతఁడు తేరు గడప మనోవాయువేగంబునం గృష్ణభీమవిజయు లింద్రప్రస్థ
పురంబు ప్రవేశించి రంత 218
మ జనసంత్రాసకరున్ [3]మహోద్ధతు జరాసంధున్ హరిప్రేరణం
బున భంజించెఁ బ్రభంజనాత్మజుఁడు భూభృద్వీరులం దన్నిరో
ధననిర్ముక్తులఁ జెసె నింకఁ జతురంతక్షోణికిన్ ధర్మనం
దను సామ్రాజ్యము పూజ్య మయ్యె నని మోదం బంది రుర్వీజనుల్ 219
క ఆయుధనిహతుఁడు గాని య, జేయు జరాసంధు భీమసేనుఁడు విజయ
శ్రీ యొసఁగ నోర్చెఁ గా క, త్యాయతభుజశక్తి నొరుల కలవియె యంచున్.
క. పురజను లాశ్చర్యంబునఁ, గర మనురాగమునఁ బరమకౌతుకమునఁ జూ
చిరి బోరన వచ్చి వృకో,దరదామోదరసురేంద్రతనయులఁ బ్రీతిన్. 221
వ. కృష్ణభీమవిజయు లిట్లు విజయవిభాసితు లయి వచ్చి ధర్మరాజునకు మ్రొక్కి [illegible]
జరాసంధుబంధనంబువలనం దమచేత మోక్షితులైనమహీపతుల నెల్లం జూపిన
క సవినయనతోత్తమాంగుల, నవనీశుల నందఱను యథార్హప్రియగౌ
రవమునఁ బూజించి కురు, ప్రవరుఁడు తద్దేశములకుఁ బరువడిఁ బంచెన్ 223
వ నారాయణుండును [4]ధర్మరాజు వీడ్కొని తద్దివ్యరథారూఢుం డయి ద్వారకా [illegible]
పురంబున కరిగె నంత నిక్కడ. 224
చ భరతకులైకభూషణుఁడు భాసురతేజుఁడు ధర్మనందనుం
డురుభుజవిక్రమంబున జయోన్నతిఁ బొల్పఁగ వీరు లోకపా
లుర యని భీముఁ బార్థు నకులున్ సహదేవునిఁ బంచెఁ దూర్పు ను
త్తరమును బశ్చిమంబు మఱి దక్షిణమున్ వరుసన్ జయింపఁగన్. 225

---

1 రయమున. 2 గరుడనిం. 3 బలో (మదో)ద్ధతు...మదాంధున్ (బలాఢ్యున్.) [illegible]
...జ్యము యయ్యె నంచును బ్రమో. 4 పాండవుల...తదీయరథా

వ. ఇట్లు పంచిన నలువురు నపారచతురంగబలసమేతులై నాలుగుసముద్రంబులపై నడచునపూర్వసముద్రంబులుంబోలె నాలుగుదిక్కులపై నడచి రనినవిని జనమే జయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 226

క. నరనుతు లయ్యెదిక్కుల, కరిగి మహీపతులచేత నరి గొని ధనముల్
దెరలఁగఁ దెచ్చినమార్గముఁ, బరువడి నెఱిఁగింపు నాకుఁ బరమమునీంద్రా 227

వ అని యడిగినజనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 228

అర్జునుం డుత్తరదిగ్విజయంబు సేయుట.

సీ అగ్నిదత్తం బైనయద్దివ్యరథ మెక్కి గాండీవధరుఁ డతిఘర్మసమయ
ఘర్మాంశుఁడునుబోలెఁ గౌబేరదిగ్విజయార్థ ముగ్రప్రతాపాగ్ని వెలుఁగఁ
జని [1]పుళిందావనీశ్వరు నోర్చి ప్రతివింధ్యుఁ డనువాని నోడించి యక్రమమున
మఱి యఖిలద్వీపమండలేశుల నెల్ల వశవిధేయులఁ జేసి వారు దన్ను

ఆ భక్తిఁ గొలిచి రాఁగఁ బ్రాగ్జ్యోతిషంబుపై, విడిసెఁ దత్పురమున విభుఁ డనంత
బలముతోడఁ బన్ని భగదత్తుఁ డేతెంచి, విజయుఁ దాఁకె సమరవిజయకాంక్ష.

వ ఇట్లు శబరసాగరానూపవాసు లైనయోధవీరులతోఁ బన్ని భగదత్తుండు పార్థుతో నెనిమిదిదివసంబులు మహాయుద్ధంబు నేసి తదీయబాణభగ్నబలుం డై పార్థున కిట్లనియె. 230

క ఏ నింద్రసఖుఁడ నీవును, భూనాథ సురాధినాథపుత్త్రుండవు నీ
తో నని సేయుట యుచితమె, యే నోడితిఁ జెప్పు మెద్ది యిష్టము నీకున్ 231

వ దానిన చేయుదు ననిన విని భగదత్తునకుఁ బార్థుం డిట్లనియె 232

క కురువిభుఁడు రాజసూయాధ్వర మొనరింపం గడంగె ధర్మజుఁడు నిరం
తరధర్మశీలుఁ డాతని, కరి వెట్టుము రమ్ము ప్రీతి నమ్మఖమునకున్. 233

వ అని యాభగదత్తుచేత నపరిమితధనరాసులు గొని ధనదదిశాభిముఖుం డయి ధనంజయుం డరిగి. 234

క అతులచతురంగసేనాయుతుఁ డంతర్గిరిబహిర్గిరోపగిరులభూ
పతుల నని నోర్చి శౌర్యోన్నతిఁ గొనియెను వారిచేత నానాధనముల్. 235

వ. మఱియు [2]నులూకదేశాధిపతి యగుబృహంతునిఁ బరాజితుం జేసి యుత్తరోలూక వామదేవ మోదాపుర సుదామ సుసంకులంబు లనుదేశంబులరాజుల జయించి దేవప్రస్థంబున సేనాబిందు నోడించి విష్వగశ్వుం డనురాజు విక్రమం బడంచి పార్వతేయులగర్వం బుడిపి బర్బర శబర తురుష్కపతుల వశగతులం జేసి

1 పుళింగాపనీశ్వరు 2 గరూళ (గులాత) . బృహదశ్వం యుత్తరకరూళ (యుత్తర గులాత) వామదేవ గోదావరీ సునామ నోషకంబు లనునేఱులు లంఘించి యాదేశంబులరాజుల జయించి విశ్వదశ్వుం . బర్బరపారసీయతురు . కశ్మీరలోహితత్రిగర్త... సింహపురంబు సాధించి... వనచరపతుల... బలిముఖచరు లధీశ్వ్య లనువారిజయించి ... మఁడూ (కాష్ఠ) క కాక

మాళవ పౌండ్ర కాశ్మీర త్రిగర్త లోహిత సుధన్వ గాంధార కాంభోజ కోసల పతులచేత విచిత్రరత్నకాంచనవస్తువాహననివహంబులు గొని నిత్యాయుధరక్షితం బైనసింహపురంబు మథించి సింహాసనాసీను లయినయవనవరదస్యుల వశ్యులం జేసి శ్వేతపర్వతం బతిక్రమించి యట చని కాంభోజకటకంబును రాజుచేతం బూజితుం డై హాటకదేశంబున మానసం బనుకొలను ఋషికుల్యం బును జూచి యందులరాజులచేత నపరిమితపదార్థంబులం దిత్తిరి కల్మాష మండూకాఖ్య మయూర హంస శుక సవర్ణంబు లైనహయంబులం బర్వతనిభంబు లైన యిభంబులం గొని (హేమకూటనిషధాచలంబులు గడచి గంధర్వనగరంబులు గెలిచి శతసహస్రయోజనాయతం బయి శుద్ధసువర్ణమయం బయి యుజ్జ్వలం బ యయినమేరుమహీధరంబు నాలోకించి జంబూమహావృక్షంబును జంబూమహానదియునుం జూచి తత్తీరంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగాం జని గంధమాదనపర్వతం బతిక్రమించి తద్దిశాధిపతు లైనసిద్ధవిద్యాధరచారణగంధర్వులచేత నానావిచిత్రవస్తువాహనంబులు గొని మాల్యవన్నీలపర్వతంబులు గడచి) యుత్తరకురుదేశములకుం జని హరివాసం బనుపురంబుపై విడిసిన. 236

సీ. తద్ద్వారపాలకుల్ దారుణాకారు లపారబలాఢ్యులు పార్థుకడకుం
జనుదెంచి సురరాజసన్నిభు నాతనిం జూచి యచ్చెరువడి చూచు లెందు
నీయట్టి రే కురునృపవీర పర్యాప్త మయ్యె నీవిజయవిఖ్యాతిశయము
వసుమతీనాథు లెవ్వరు నిట్లు బలిమిమై నిట వచ్చిరే తొల్లి యేయుగముల

ఆ. నున్నతప్రతాప యుత్తరకురుభూము, లంద్రు జనులు వీని నవనిచరుల
కివి యగోచరంబు లిందు సాధించి యొ, [1]ద్దియును గొనంగ లేదు తివిరి నీకు

వ. అయినను నీవచనంబు సేయం గలవారము మమ్ముం బనుపు మనిన వారికి నర్జునుం డి ట్లనియె. 238

తే. రాజసూయాధ్వరము ధర్మరాజు సేయ, నుత్సహించినవాఁడు తదుత్సవమున
కిందు మీయందుఁ గలవస్తు వెద్దియైన, నమ్మహీనాథుసామ్రాజ్య మతిశయిల్లు.

వ. అనిన నయ్యుత్తరకురుభూములరాజు లెల్ల నర్జునున కతిప్రీతచిత్తులై యమూల్యంబు లైనయపరిమితదివ్యరత్నాభరణంబులు దెచ్చి యిచ్చిన 240

మయూర హంస శుక వర్ణంబుల...(ఇట్లు ప్రతి కొకతీరై యున్నది. ఇందు కుండలీకృతమైనభాగము కొన్నిప్రాంతప్రతులలో లేదు. కొన్నిపుస్తకములలోఁ గొంతమార్పు కలిగి కానఁబడుచున్నది. ఇది మూలమున దాక్షిణాత్యేతరకోశములలో లేదని కొందఱనిరి. కాని మేము చూచినవానిలో నౌత్తరాహుల పుస్తకములలోఁగూడఁ గొన్నిట నుండుటయే కాక యిది యావశ్యకముగా నేర్పడుచుండి పరిత్యజించినచో మిగుల కొఱఁతగాఁ దోఁచుచున్నది)

1 య్యవి గొనంగ లేవు తివిరి నీవు. (లేరు తివిరి యొరులు)

తరలము తరణి[1]సన్నిభు ధర్మపుత్త్రునుదారతేజము పర్వ భా
స్వరసుసంపదఁ బాకశాసనిశాసనంబున నిట్టు లు
త్తరకురూత్తముఁ దోట్టి యుత్తరధారుణీశులు వశ్యులై
కరధనంబులు దెచ్చి యిచ్చిరి గౌరవంబున ధన్యులై. 241

భీమసేనుండు పూర్వదిగ్విజయంబు సేయుట.

వ. అట భీమసేనుండునుం బరచక్రమర్దనం బయినబలచక్రంబుతోఁ బూర్వదిక్కునకుం జని పాంచాలపతిచేత సత్కృతుం డయి విదేహరాజు జనకుం డనువాని జయించి దశార్ణపతి యయినసుధన్వుతో మహాయుద్ధంబు సేసి తత్పరాక్రమంబునకు మెచ్చి వానిం దనకు సేనాపతిం జేసికొని యశ్వమేధేశ్వరుం డయిన రోచమాను ననుజసహితు నిహతుం జేసి చేదివిషయంబునకుం జనిన. 242

చ. అతని నతిప్రతాపు ననిలాత్మజుఁ గానఁగ వచ్చి చేదిభూ
పతి శిశుపాలుఁ డెంతయును భక్తిపరుం డయి రాజసూయ ము
న్నతి నొనరింప నున్నయమనందనుయత్న మెఱింగి రత్నశో
భితధనరాసు లిచ్చెఁ గడుఁ బ్రీతిసమన్వితుఁ డై ముదంబునన్. 243

వ. *భీమసేనుండును శిశుపాలుపురంబునం గొన్నిదినంబు లుండి పూర్వదిక్కునకరిగి పుళిందపురంబున సుకుమార సుమిత్త్రులం గుమారవిషయంబున శ్రేణిమంతునిం గోసలదేశంబున బృహద్బలు నయోధ్యాపురంబున దీర్ఘయజ్ఞునిఁ గాశీరాజును సుపార్శ్వుని రాజపతి యైనసుధన్వుని మత్స్యమలదపతులను గర్ణాటదక్షిణమల్లులను మర్దించి వారిచేత నపరిమితధనంబులు గొని మగధపతి యయినజరాసంధతనయు సహదేవు నాశ్వాసించి హిమవత్పర్వతపార్శ్వంబున జలోద్భవం బనుదేశంబును భల్లాటదేశంబును జయించి యింద్రపర్వతసమీపంబునం గిరాతపతుల నేడ్వురను శర్మక వర్మకులను జంద్రసేన సముద్రసేనులను గర్ణవత్సపతులను బుండ్రపతినిం బౌండ్రకవాసుదేవుని వశగతులం జేసి. 244

ఉత్సాహము. అతులశౌర్యుఁ [2]డనిలతనయుఁ డమితవాహినీపదా
హతి ధరిత్త్రి దలర నిట్లు లరిగి పూర్వదిఙ్మహీ
పతులచేత రత్నరజతభస్మతతులఁ గొనియె భూ
నుతయశుండు వేలువేల నూఱుకోట్లసంఖ్యలన్ 245

సహదేవుండు దక్షిణదిగ్విజయంబు సేయుట.

వ అట సహదేవుండు దక్షిణదిక్కున కరిగి సుమిత్ర శూరసేన దంతవక్త్ర యవన

1 తేజుఁడు...భా, స్వరబలంబున ..బలరారఁగన్ *ఇది పెక్కులిఖితముద్రితములలోఁ బెక్కు. దెఱఁగులై యున్నది. ఉన్నంతలో నిప్పుడున్నదే బాగుగానున్నది. మూలము చూడఁ బోయిన నదియు పౌర్వాపర్యవిపర్యస్తము. 2 డనలతేజుఁ...దలఁక నిట్టు.

నులను గోశృంగగిరినివాసులను జయించి కుంతిభోజుచేతం బ్రియపూర్వకంబున సత్కృతుం డయి. 246

ఆ. జలజనాథసగతు జంభకుం డనువాని, భూరి[1]బలునిపుత్త్రుఁ బోరిలోన
నోడిచి వానిచేత నుత్తమగజహయ, రత్నతతులు గొని పరాక్రమమున 247

వ. నర్మదాసమీపంబున నవంతిపతుల విందానువిందుల మందదర్పులం జేసి చని మాహిష్మతీపురంబుపయి విడిసిన 248

క. వీరుఁడు తత్పురవిభుఁ డు,గ్రారివిమర్దనుఁడు నీలుఁ డనువాఁడు మహా
దారుణబలుఁడై సమర, ప్రారంభాత్యుగ్రుఁ డయ్యెఁ బాండవుతోడన్. 249

వ. అంత 250

క. దరికొని దహనుం డెగసెను, వరుసను సహదేవుసకలవాహినిమదో,న్మ
త్తకరులపయిఁ దురగములపయి, వరరథములపయిఁ బదాతివర్గములపయిన్ 251

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె 252

ఆ. [2]కడఁగి యనలుఁ డేమికారణంబున సహ, దేవుసేనపయి నతిప్రచండ
శిఖలు గప్పె దీనిఁ జెప్పు మేర్పడ నాకు, ననఘ వినఁగ వేడ్క యయ్యెనయ్య

వ. అనిన వైశంపాయనుం డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి నీలువంశంబున నిషధుం డను రాజురాజ్యంబున జాతవేదుండను విప్రుం డయి వేదాధ్యయనంబు సేయుచు మాహిష్మతీపురంబుననుండి ప్రమాదవశంబునం బారదారికుం డయిన నెఱింగి రాజనియోగులు వానిం బట్టికొనిపోయి రాజసమక్షంబున శాస్త్రవిహిత దండంబు దండింపం బోయిన. 254

క. అవమానదుఃఖితుం డయి, పావయుచు రోషానలంబు పొఁడిమి [3]వెలుఁగం
బవనసఖుఁ డుగ్రకణములు, నెవయఁగఁ దనపొడవు చూపు నిషధునిమ్రోలన్.

వ. వాఁడును గడుభీతుం డయి యగ్నిదేవునకు నమస్కరించి మహాపురుషా నా యజ్ఞానంబు సహింపవలయు నని ముకుళితకరకమలుం డయిన వానికి వైశ్వానరుండు ప్రసన్నుం డయి నీకోరినవరం బిచ్చెద వేఁడు మనిన వాఁ డిట్లనియె.

తే. ఇప్పురంబు జయింపంగ నెవ్వరేని, వత్తు రుద్ధతు లయి శత్త్రువరులు వారు
దర్పమేది నీచేత నిర్దగ్ధులై వి,హీను లవునట్లుగా వర మిమ్ము నాకు 257

వ. అనిన నారాజునకు నగ్నిదేవుం డభిమతం బయినవరం బిచ్చి మఱి నీవు నాకుం బ్రతిప్రియంబు సేయు మిప్పురంబునింతు లెంతయు మనోజరాగిణులు గావున వీరలస్వైరిణీవృత్తి యెల్లకాలంబు సహింప వలయు నని యడిగిన నాఁటంగోలె మాహిష్మతీపురంబుస్త్రీలకు స్వైరిణీత్వంబు నిర్దోషం బయ్యె నగ్నిదేవుండును నప్పురంబుపై వచ్చినవారల నెల్ల దగ్ధసైన్యులం జేయుచు దాని రక్షించుచుండం జేసి పరరాష్ట్రపతు లగ్నిభయంబున నప్పురంబు పరిహరింతు రది కారణం

1 బలుసుమిత్త్రు; బలసమేతు. 2 కనలి 3 పొడమి వెలుంగం.. మల, సెవయుచు.

బుగా నట్లు సహదేవుసైన్యం బెల్ల నగ్నిపరీతం బయినం జూచి సంచలింపక
సహదేవుండు శుచి యై వార్చి దర్భశయనంబున శయనించి యగ్నిసూక్తం
బులం బఠియించుచు నగ్నిభట్టారకు నిట్లని స్తుతియించె. 258

సీ. నీతదర్థంబు లై నిఖిలవేగంబులు వర్తిల్లు లోకపావనము లగుచుఁ
బావనంబులలోనఁ బావనుండవు నీవ యజ్ఞంబులును నీవ హవ్యవాహ
ధర్మనిత్యుం డైనధర్మజు కావించుక్రతువు భవత్ప్రీతికరము గాదె
దానికి విఘ్నంబు దలఁచుట ధర్మువె వరద వైశ్వానర వాయుమిత్ర
ఆ. యనిన నగ్నిదేవుఁ డతనికి సంప్రీతుఁ, డయి తదీయసేన కగ్నిభయముఁ
[1]బాచె దాని నెఱిఁగి భక్తుఁ డై నీలుండు, కౌరవేంద్రుననుజుఁ గాన వచ్చి. 259

క. దేవప్రభావుఁ డగుసహ, దేవునకు హయద్విపేంద్రదివ్యాంబరనా
నావిధరత్నమయాభర, ణా[2]వలి లలిఁ దెచ్చి యిచ్చె నధికప్రీతిన్ 260

వ ఇట్లు మాహిష్మతీపురంబు సాధించి నీలుచేత నరిగొని సహదేవుండు దక్షిణ
దిక్కున కరిగి సౌరాష్ట్రదేశంబున నుండి రుక్మి భీష్మక శూర్పారక దండకపతు
లచేత దూతముఖంబున నసంఖ్యాతధనంబులు గొని సాగరద్వీపనివాసు లైన
నిషాదులం బురుషాదుల నేకపాదులం గాలముఖులం గర్ణప్రావరణుల నరరాక్ష
సయోనుల రామశైల కోలశైల తామ్రద్వీప సంజయంతీపురనివాసులను వశ
గతులం జేసి. 261

క. తాళవన పాండ్య కేరళ, కాళింగ ద్రవిడ యవన కరహాటకభూ
పాలకుల [3]నోడిచి దక్షిణ, వేలావనభూములందు విడిసి కడంకన్. 262

---

1 బాపె 2 వళులవి 3 నోర్చి...విడిసెఁ గడంకన్

వ ఇట్లు సేతుబంధనసమీపంబున విడిసి సహదేవుండు ఘటోత్కచుం దలంచుడు వాఁడును దక్షిణంబ వచ్చి దండప్రణామంబు సేసి ముకుళితహస్తుం డయి పని యేమి యనుటయు నీవు విభీషణుకడకుం జని యుపాయనంబు గొని రమ్మని పంచిన వాఁడును గగనమార్గంబున లంకకుం జని రాక్షసేంద్రుం డగువిభీషణుం గాంచి శ్రీకృష్ణసహాయుం డగుధర్మరాజు రాజసూయారంభంబును దత్కారణంబున భీమార్జుననకులసహదేవులు దిగ్విజయార్థం బరుగుటయు వారలలోన దక్షిణదిశకుం జనుదెంచినసహదేవుశాసనంబునం దాను దూతయై వచ్చుటయుఁ దనపేరు భీమసేనపుత్త్రుం డైన ఘటోత్కచుం డగుటయు విన్నవించి.

చ. కురువిభురాజసూయమునకున్ ధన మిచ్చిరి రాజు లెల్ల దే
వరయును ప్రీతి సేయునది వస్తుధనప్రకరంబు లిచ్చి సు
స్థిరతరధర్మధుర్యు యని చెప్పినయంత విభీషణుండు చె
చ్చెర సహదేవుశాసనము చేకొని యప్డు గరంబు నెమ్మితోన్.

క. పంచశతరాక్షసులచేఁ, గాంచనమయరమ్య(తాళ)యూపఘనవరరత్నో
దంచితభూషాంబరములు, చంచద్గతి నొసఁగి పనిచె సహదేవునకున్.

ఇట్లోకయధికగ్రంథపాఠము మూఁడునాలుగుప్రతులందే యున్నది. మూలమునను గొన్ని పుస్తకములలో నీయర్థము లేదు దాక్షిణాత్యేతరములలో లేదన వీలుకాదు.

చ. కురువిభురాజసూయమునకుం ధన మిచ్చిరి రాజు లెల్ల నా
దరమునఁ బ్రీతిసేయునది దానును దప్పక యంచు లంక క
చ్చెరువుగఁ బుచ్చె దూతలఁ బ్రసిద్ధిగ నంత విభీషణుండు చె
చ్చెర సహదేవుశాసనము చేకొని సేసెఁ గరంబు నెమ్మితోన్. 263

మ. పరఁగం దక్షిణదిఙ్మహీపతులచేఁ బౌలస్త్యుచే నిట్లు దు
ర్ధరశక్తిం సహదేవుఁ డర్థములు రత్నవ్రాతముల్ చందనా
గురుకాష్ఠాదులు గప్పముల్ గొనియెఁ బెక్కుల్ పేర్మితో నుర్వరా
మరలక్ష్మీకరుఁ డైనధర్మసుతుసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగన్ 264

—నకులుఁడు పశ్చిమదిగ్విజయంబు సేయుట.—

క నకులుఁడు పశ్చిమదిక్కున, కకుటిలశౌర్యంబు మెఱయ నఱిగి యనంతి
ప్రకరభయానకసేనా, ధికుఁ డయి నిజతేజ మెల్లదిక్కుల వెలుఁగన్. 265

ఉ యోధులసింహనాదము మదోత్కటవారణబృంహితంబు వే
గాధిక వాజిహేషితమహారవముం రథనేమిఘోషముం
బాధితకర్ణరంధ్రమయి పర్వె దిగంతము లెల్ల మ్రోయ నం
భోధిరవంబ పోలెఁ గురుపుంగవునచ్చతురంగవాహినిన్ 266

వ. ఇట్లు మాద్రేయుండు రౌద్రాకారంబునఁ గసిమసంగి మహాసేనాన్వితుం డయి
యరిగి మహాసేనరక్షితం బైన [1]మహితకవిషయంబున దత్తక మయూరకాది
శూద్రులతోఁ గయ్యంబు చేసి మరు మాళవ బర్బర [2]కర్పట శైరిషక దాశార్ణ
దేశంబులరాజుల జయించి పుష్కరారణ్యనివాసు లైనయాభీరగణంబులను సర
స్వతీసింధుకూలాశ్రితు లైనగ్రామణీయులను బంచనదాపరపర్వతనివాసులను
వశగతులం జేసికొని వాసుదేవునకు నిజాగమనం బెఱింగించి పుచ్చి. 267

సీ. [3]శాకలపురమందు శల్యు మద్రేశ్వరుఁ దమ మేనమామను సత్త్వగుణాఢ్యు నొ
గానంగ నరిగి సత్కారపూర్వకముగా వస్తువాహనములు వానిచేతఁ
గొని పశ్చిమాంబుధికుక్షినివాసులఁ బరమదారుణుల బర్బర కిరాత
వీరుల నోడించి విభుఁ డిట్లు వరుణేంద్రపాలితదిఙ్మహీపతులచేత

ఆ బలిమిఁ గొనినధనము పదివేలు లొట్టియల్, వెఱఁగి పాఱఁగ వైరినికరుండు
వచ్చె నకులుఁ డమితవాహినీపదహతిఁ, దల్లడిల్లు చుండ ధరణితలము. 268

వ ఇట్లు భీమార్జుననకులసహదేవులు పరాక్రమంబున దిగ్విజయంబు సేసి చతురు
దధిపరీతమహీతలంబునం గలరాజులచేత నసంఖ్యాతధనవస్తువాహననివహం
బులు గొని వచ్చి వేఱువేఱ ధర్మరాజునకుం జూపి యిచ్చిన. 269

1 రోహితక...మత్తమయూరకాది; దత్తసింధుమయూరకాది. 2 శిరీషకరుపహూణపార
సీయ(కర్ణాటహాటక)...దుర్ధరధరనివాసుల నోర్చె పుష్కరా..గ్రామణేయు లను (ధనధామ)పంచ
నదారామపర్వ. 3 శాకల్య.

క. ఉరుగుణవిశుద్ధరత్నా,కరనానాధనసమృద్ధిఁ గడు నధికుం డై
కురువృషభుఁడు గీర్తిఁ బెంపెసెను, వరుణధనేశ్వరుల [1]విభవవైభవయుక్తిన్. 270

రాజసూయము సేయుం డని ధర్మజున కతనియాప్తులు సెప్పుట.

వ. మఱియు ధర్మోపార్జితగక్షితప్రవర్ధితం బయినమహాధనవర్గంబుఁ జూచి పాత్రప్రతిపాదనంబు నియోగింప సమకట్టి రాజసూయాధ్వరారంభసుస్థిరనివేశితబుద్ధి యై యున్న యయ్యుధిష్ఠిరునభిప్రాయంబున కనుగుణంబుగా నాప్తమంత్రు లి ట్లనిరి

సీ. కురువీర నీధర్మపరిపాలనంబున నీగుణసంపద నీవిశుద్ధ
చారిత్రమునఁ జేసి ధారుణీప్రజ కెల్ల నభివృద్ధి యయ్యె నెయ్యంబుతోడ
రాజవంచకులయు రాజవల్లభులయుఁ దస్కరులయుబాధ దఱిఁగె రుజయు
వహ్నియు భయమును వఱపును గఱవును నాదిగాఁ గలయొగ్గు లడఁగెఁ బుడమి

ఆ. సర్వలోకులుఁ బెరిఁగె నవనీశు లెల్ల నీ, యనుజవీర్యవిజితు లయి త్వదీయ
శాసనస్థు లయిరి జగతీశ యిదియ నీ, యజ్ఞకార్యమునకు నవసరంబు. 272

వ. మఱియు నపరిమితపరార్ధ్యరత్నరజతసువర్ణపరిపూర్ణం బయి మహామేరుశైలంబు సన్నిహితం బైనయట్లు యక్షేశ్వరునక్షయనిధులు ప్రత్యక్షం బైనయట్లు భాండాగారంబు సమృద్ధం బైనయది ఘృతలవణతైలతండులధాన్యాదిసమస్తవస్తువిస్తృతం బయి కోష్ఠాగారంబు సకలసంకల్పసిద్ధికరం బై కల్పద్రుమంబు ననుకరించు చున్నయది వేదంబు లన్నియు మూర్తిమంతంబు లయినయట్లు మహాయాజ్ఞికు లయినమహీసురవరులు నీయభ్యుదయం[2]బు గోరుచున్నవారు గావున రాజసూయాధ్వరం బెడసేయక చేయు మని పలుకుచున్నయవసరంబున.

క. ద్వారవతినుండి జగదా,ధారుఁడు గృష్ణుండు వచ్చి ధర్మజు ధర్మ
ప్రారంభనిత్యు నుత్తము, భూరిధనంబులను రత్నములఁ బూజించెన్. 274

వ. ధర్మరాజును జగదర్చితుం డయినయచ్యుతు నర్ఘ్యాదివిధులం బూజించి తమ్ములయు ధౌమ్యద్వైపాయనాదులయు ఋత్విజులయు నాప్తమంత్రులయు సమక్షంబున నధోక్షజున కి ట్లనియె 275

మత్తకోకిలము. ధారుణీధర ధర్మతత్త్వనిధాన దానవదర్పసం
హార వారిజనాభ బంధుజనానురంజనకారి నీ
కారణంబునఁ జేసి మాకు జగంబునం గలభూపతుల్
భూరివిక్రమవశ్యు లైరి విభుత్వ మేర్పడు చుండఁగాన్. 276

క. క్షితిపతులవలన సముపా,ర్జిత మైనధనంబుకొలఁదిఁ జెప్పఁగ వాచ
స్పతికి నశక్యము దీనిం, బ్రతిపాదింపంగ వలయుఁ బాత్రవశమునన్. 277

వ దేవముఖం బయినయగ్ని దేవుముఖంబున విధ్యుక్తంబుగా వేల్చి దేవతర్పణంబును యథోచితదక్షిణల నభీష్టదానంబుల మహీదేవతర్పణంబునుం జేయ

1 వినుత. 2 బభినందించు

వలయుం గావున నీ కిష్టం బయినయజ్ఞంబు చేయించి నాకును లోకంబులకుం
బ్రియంబు సేయు మెండె నన్ను రాజసూయాధ్వరవిధానంబునందు నియో
గించి యనుగ్రహింపు మనిన యుధిష్ఠిరునకు నారాయణుం డిట్లనియె. 278

ఉ. పూజ్యుఁడ వెల్లవంశములభూపతులందును ధర్మనిర్మల
ప్రాజ్యవిభూతి [1]నద్దివిజపాలకునట్టిఁడ నీక యొప్పె సా
మ్రాజ్యము దైవసంపదయు మానుషసంపద పేర్మి కావునన్
యాజ్యుఁడ విప్డు నీవ భరతాన్వయభూషణ ధర్మనందనా. 279

క. పంపం దగుఁ దగ దని శంకింపక నీ కిష్ట మయినకృత్యముల నియో
గింపుము నన్ను భవద్గుణ, సంపత్ప్రివణుల సమస్తజనుల జనేశా. 280

చ. అనిన నుపేంద్రువాక్య మనునయ్యమృతంబునఁ జేసి ధర్మనం
దనుఁడు ముదంబు నొంది విదితంబుగ నాకు మనోరథంబు లె
ల్లను సమకూరె నిప్డు సఫలత్వము నొందె ధనాగమంబు లం
చును నెడ నిశ్చయించె మధుసూదనదేవునను గ్రహంబునన్. 281

ధర్మరాజు రాజసూయంబు సేయ నారంభించుట.

వ. ఇట్లు నారాయణదేవుచేత ననుజ్ఞాతుం డయి తమ్ములయు ధౌమ్యద్వైపాయనా
దులయు ననుమతంబున ధర్మరాజు రాజసూయంబు సేయ నుపక్రమించి సహ
దేవుం జూచి నీవు ధౌమ్యోపదిష్టంబు లయినయజ్ఞోపకరణద్రవ్యంబులు దేవ
నింద్రసేనప్రముఖులను నర్జునుసారథి యయిన [2]రుక్మను బుచ్చించి యజ్ఞాయ
తనంబున నానాదేశాగతు లైనరాజులకు సన్నివేశంబులు సేయించి నిఖిల
మహీతలంబునం గలబ్రాహ్మణక్షత్త్రియాదుల నెల్ల రా బనుపు మని పంచిన
నతండును దద్వాక్యానంతరంబున నింద్రసేనాదుల ననేకశిల్పిజనుల నియో
గించి. 282

సీ. శాస్త్రోపదిష్టప్రశస్తప్రమాణలక్షణముల యజ్ఞోపకరణతతుల
యజ్ఞాయతనమున నతిరమణీయంబు లయి యుండ నొనరించి యందు సర్వ
సంభారములు నించి సకలదిక్కుల హరిప్రస్థంబు చుట్టు పవిత్రభూరి
బహువిధాగారముల్ ప్రమదవనంబుల వాపుల దీర్ఘికానలుల వెలసి

ఆ. యాజ్యతైలతండులాదినానావస్తు, పూరితంబు లయి విభూతి వనక
జనునుతుండు సేసె సహదేవుఁ డపరభూ,తలముఁ బోలి యొప్పఁ దత్పురంబు.

వ. మఱియు సహదేవానుశాసనంబునం బుత్త్రమిత్త్రభ్రాతృసమేతుండైన ద్రుపదుండును
శిశుపాలగాంధారరాజులును బ్రాగ్జ్యోతిషంబున భగదత్తుండును శకసాల్వబాహ్లికు
ద్బల చంద్రసేన సముద్రసేన కుంతిభోజ పౌండ్రక వాసుదేవులును వసుదేవ
బలదేవ ప్రద్యుమ్న శూరసేనాది యదు వృష్ణి భోజాంధకవరులును వంగ

1 యద్ది...నట్టిద. 2 రుక్మిసి; రుక్మను...నంబులును.

కళింగ కాశ్మీర కాంభోజ గౌడాంధ్ర సింహళ కేరళ కుంతల ద్రవిడ మరు
యవనపతులును బార్వతేయులును సాగరానూపవాసులును నాదిగాఁ జతు
స్సముద్రముద్రితవసుంధరాచక్రంబునం గలరాజచక్రంబును సమగ్రవేదవే
దాంగవిదు లైనయగ్రజన్ములును స్వకర్మ నిరతు లయినవైశ్యశూద్రులును వచ్చి
[1]యథాపరికల్పితసన్నివేశంబుల నుండి రంత ధర్మపుత్త్రుండు భీష్మాదులం
దోడ్కొని తేర గజపురంబునకు నకులుం బంచిన 284

క. అనుపమధనరాసులు గొను,చును నను రాగమున రాజసూయమఖాలో
కనకౌతూహలపరు లయి, చనుదెంచిరి భీష్ముఁ దొట్టి సద్బంధుజనుల్ 285

వ. ఇట్లు వచ్చినభీష్మ ధృతరాష్ట్ర విదుర ద్రోణ కృ పాశ్వత్థామ సోమదత్త కర్ణ
భూరిశ్రవ శ్శల్య శకుని సైంధవ దుర్యోధన దుశ్శాసన వికర్ణాదులనెల్లం బ్రి
యసత్కారంబులం బూజించి వారలతో ధర్మరా జి ట్లనియె. 286

ఆ. మీ యనుగ్రహమున జేయంగఁ గడఁగితి, నిమ్మహాధ్వరంబు నెమ్మితోడ
దీని నిందఱును ననూనంబుగాఁ బూని, పెంపు మెఱసి నిర్వహింపవలయు. 287

వ అని వారలయనుగ్రహంబు వడసి హిరణ్యరజతరత్నదక్షిణాదానవిషయంబు
లందుఁ గృపాచార్యునిఁ గృతాకృతపరిజ్ఞానంబునందు భీష్మద్రోణులను సకల
వస్తువ్యయంబునందు విదురుని నానాదేశాగతు లైనరాజులు దెచ్చి యిచ్చిన
యుపాయనంబులు గైకొన దుర్యోధనుని భక్ష్యభోజ్యాదివినియోగంబునందు
దుశ్శాసనుని నియోగించి. 288

క ప్రాజ్ఞుఁడు విశేషధర్మవి,ధిజ్ఞుఁడు ధర్మజుఁడు యజ్ఞదీక్షితుఁ డయి వి
ప్రజ్ఞాతిపరివృతుం డయి, యజ్ఞాయతనమున కరిగె నధికవిభూతిన్. 289

ఉ సమ్మద మంది చూచిరి భృశంబుగ భూజను లెల్ల బ్రహ్మతే
జమ్మును రాజతేజమును సద్బహుభూషణరత్నరాజితే
జమ్మును విస్తరించుచు నిజద్యుతి యొప్పఁగ మూర్తమైనధ
ర్మమ్మునుబోలె నున్నగుణమండితు దీక్షితు ధర్మనందనున్ 290

క. బ్రహ్మవిదు లయిననిఖిల, బ్రాహ్మణసత్తములచేతఁ బరివేష్టితుఁ డై
బ్రహ్మణ్యుఁ డొప్పెఁ గురుపతి, బ్రహ్మర్షిపరీతుఁ డయినబ్రహ్మయపోలెన్ 291

క వేదనినాదము నాశీ,ర్వాదనినాదము ననేకవాదిత్రమహా
నాదంబుఁ జెలఁగె నన్యని,నాదంబు జనంబులకు వినంబడ కుండన్. 292

వ అంత ననంతవేదమూర్తు లైనపైలధౌమ్యులు హోతలుగా యాజ్ఞవల్క్యుం
డధ్వర్యుండుగా ద్వైపాయనుండు బ్రహ్మగా సుసాముం డుద్గాతగా వీరలపుత్త్ర
శిష్యగణంబులు క్రమంబున మైత్రావరుణుండును నచ్ఛావాకుండును గ్రావస్తు
తుండును బ్రతిప్రస్థాతయు నేష్టయు నున్నేతయు బ్రాహ్మణాచ్ఛంసియు నాగ్నీ

1 యథార్హ సంకల్పిత.

ధ్రుండును బోతయుఁ బ్రస్తోతయుఁ బ్రతిహర్తయు సుబ్రహ్మణ్యుండునుంగా నారదాదిబ్రహ్మర్షులు సదస్యులుగా భీష్మాదిరాజర్షులు సహాయులుగా సర్వక్రియాసమగ్రం బయి షడంగసమృద్ధం బయి సంపూర్ణదక్షిణాసనాథం బయి సకలధనధాన్యసమన్వితం బయి జగన్నాథరక్షితం బయి సకలజనానందకరం బయి రాజసూయం బతిరమణీయం బయిన. 293

సీ. అమ్మహామఖమునం దగ్నిముఖంబున విపులమంత్రాహుతివితతిఁ జేసి
సకలదేవతలును సంపూర్ణదక్షిణా దానోత్సవంబులు ధరణిసురులు
సముచితసత్కారశతసహస్రంబుల నఖిలరాజన్యులు నభిమతాన్న
దానంబుపెంపున ధరణీజనంబులుఁ దద్దయుఁ దృప్తులై ధర్మచరితు
ఆ. ననఘు ధర్మతనయు ననుజసమన్వితు, సంస్తుతించి రధికసమ్మదమున
నని కురుప్రభునకు నట్లు వైశంపాయ, నోక్తమైనకథ రసోత్కటముగ 294

క. భూరిగుణరత్నభూషణ, నారాయణమూర్తి రాజనారాయణ కం
ఠీరవవిక్రమ శారద, నీరదనీహార[1]హారనిభశుభకీర్తి 295

* అంబురుహవృత్తము. రాజకులోత్తమ రాజమనోహర రాజసూరి ప్రభా[illegible]
భ్రాజితసద్గుణ పార్థివశేఖర పార్థసన్నిభ బాంధవాం
భోజవనద్యుమణీ మణికాంచనపుంజభూషితభూషాగు
ద్రాజసమాజ పరాక్రమరాఘవ రాజరాజనరేశ్వరా 296

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునందు సభాపర్వంబున ధర్మరాజునకు సభాప్రాప్తియుఁ గింకరదర్శనంబును నారదువలన లోకపాలురసభాశ్రవణంబు రాజసూయమహాధ్వరారంభంబును జరాసంధవధయు గిరివ్రజనిరుద్ధు లయినరాజులం గృష్ణుండు విడిపించుటయు దిగ్విజయంబును రాజసూయంబు నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

---

1 హీర * కొన్నిప్రతులలో నిది మానినీలక్షణలక్షితము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సభాపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరమణీప్రియ ధర్మవి
శారద వీరావతార సౌజన్యగుణా
ధార భువనైకసుందర
వీరశ్రీరమ్య బుధవివేకనిధానా. 1

ధర్మరాజుండు కృష్ణున కర్ఘ్యం బిచ్చుట.

5. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు రాజసూయమహోత్సవంబునొప్పును ధర్మరాజుధర్మనిత్యతయును స్తుతియించి నారదుం డాసదంబున సకలరాజసమూహంబును రాజలోకంబులో మనుష్యసామాన్యుం డయి యున్న జగన్మాన్యు జనార్దనుం జూచి తొల్లి బ్రహ్మాదిసురగణప్రార్థితుం డయి యఖిలమహీభారావతరణార్థంబు నారాయణుండు యదువంశంబున నుదయించుటయు నయ్యయిక్షత్రియకులంబుల సురదైత్యదానవయక్షరాక్షసగంధర్వాదులయంశావతారంబులుం దలంచి భవిష్యద్భారతరణంబునకు సంహృష్టహృదయుం డయి యుండునంత. 2

. శాంతనవుఁడు భీష్ముండు ప్రశాంతుఁడు దత్క్రితువు సూచి సంతుష్టుం డై
యంతకతనూజునకు ధృతి, మంతున కత్యంతధర్మమతి కిట్లనియెన్. 3

ఉత్తరకోకిలము. స్నాతకుండును ఋత్విజుండును సద్గురుండు[1]ను నిష్టుఁడున్
భూతలేశుఁడు [2]సంయుజుండును బూజనీయులు వీరిలోఁ
బ్రీతి నెవ్వఁడు సద్గుణంబులఁ బెద్ద యట్టిమహాత్ము వి
ఖ్యాతుఁ బూజితుఁ జేయు మొక్కనిఁ గౌరవాన్వయవర్ధనా. 4

. అనిన నట్టివాఁ డెవ్వండు నా కెఱింగింపు మనిన ధర్మరాజునకు భీష్ముం డిట్లనియె.

---

1 ను పుణ్యుఁడున్ ; నభీష్టుడున్ ; నహిష్ణుఁడున్. 2 సంయమీంద్రుఁడు ; సంయ
మింద్రుఁ డుండును.

సీ. రోదసీకుహరంబు రుచిరాంశుతతిఁ జేసి యర్కుండు వెలిఁగించునట్లు లమృత
సందోహనిష్యందచంద్రికఁ జేసి శీతాంశుఁ డానందించునట్లు సకల
జనులకుఁ దనదైనసదమలద్యుతిఁ జేసి తనరంగఁ దేజంబుఁ దనుపుఁ దాన
చేయుచు నున్నసత్సేవ్యుండు పుండరీకాక్షుండు కృష్ణుఁ డనాదినిధనుఁ
ఆ. డబ్జనాభుఁ డుండ నర్ఘ్యంబునకు నిందు, నర్హు లోరులు గలరె యజ్ఞపురుషు
నఖిలలోకపూజ్యు నచ్యుతుఁ బూజింపు, మధిప యదియ చూవె యజ్ఞఫలము.

వ. * అనిన భీష్మువచనంబున నప్పుడు సహదేవోపనీతం బయినయర్ఘ్యం బర్హ
ణీయుం డయినవాసుదేవునకు శాస్త్రదృష్టవిధానంబున ధర్మతనయుం డిచ్చిన
దానిం జూచి సహింపక శిశుపాలుం డుపాలంభనపరుం డయి యధోక్షజా
నాక్షేపించుచు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 7

శిశుపాలుండు ధర్మరాజు నాక్షేపించుట.

మ. అవనీనాథు లనేకు లుండఁగ విశిష్టా[1]రాధ్యు లార్యుల్ మహీ
దివిజుల్ పూజ్యులు పల్వు రుండఁగ ధరిత్రీనాథ గాంగేయుదు
ర్వ్యవసాయంబునఁ గృష్ణుఁ గష్టచరితుఁ వార్ష్ణేయుఁ బూజించి నీ
యవివేకం బెఱిఁగించి తిందఱకు దాశార్హుండు పూజార్హుఁడే 8

చ. కడుకొని ధర్మతత్త్వ మెఱుఁగంగ నశక్యము ధర్మబాహ్యు ని
న్నొడఁబడ నిష్టుఁడై కఱపి యుత్తము లుండఁగ వాసుదేవుఁ డ
జ్ఞడునకుఁ బూజ యి మ్మని విచారవిదూరుఁడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ
వెడఁగుఁదనంబునం [2]బనిచె వృద్ధులబుద్ధులు సంచలింపవె 9

ఉ. ఇతనికిఁ గార్తు రేని ధన మిత్తు రభీష్టము లైనకార్యముల్
మతి నొనరింతు రిష్టుఁ డని మంతురుగాక మహాత్ము లైనభూ

*అనుచు ధర్మతనయుంజూచి యాభూతేశ్వరుండు తొల్లి యజ్ఞవరాహమూర్తి పరిగ్రహించి దంష్ట్రాగ్రంబున ధాత్రీతలం బెత్తె నరసింహరూపంబున నాదిదైత్యు హిరణ్యకశిపు కరనఖంబుల వ్రచ్చి ప్రహ్లాదుం గాచె. అదితికిం గశ్యపునకు వామనుండై జన్మించి త్రివిక్రముండై బలీంద్రు బంధించె భృగువంశంబునఁ బరశురాముం డన జన్మించి కార్తవీర్యుం డాదిగాఁగల సకలక్షత్రకులంబు నిఃక్షత్రంబుగాఁ జేసె. రవికులంబున దశరథుం డను రాజునకు శ్రీరామభద్రుం డై యవతరించి రావణకుంభకర్ణాదిరాక్షసవీరుల సంహరించి యిప్పుడు బ్రహ్మాదిసురమునిగణప్రార్థితుం డై భూభారనివారణంబు సేయ యదువంశంబున నుద్భవించి జన్మించినది యాదిగా నొనరించిన దివ్యలీలలు చెప్ప మహాద్భుతంబులు వినుము పూతనాప్రాణంబులు గొనియె శకటంబు విఱుగఁ దన్నె మద్దుల నున్మూలించె గోవృషంబులఁ గూల్చె గోవర్ధనశైలం బెత్తి గోవులం గాచె కేశిదనుజుం గీటడఁగించె కంసప్రాణాపహారుం డై దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలనపరుం డైననారాయణుం డీకృష్ణుం డయ్యర్ఘ్యంబున కర్హుం డనిన. 1 చార్య (రు). 2 బలికె.

పతులయు విప్రముఖ్యులసభన్ విధిదృష్టవిశిష్టపూజనా
[1]యతికి ననర్హు నర్హుఁ డని యచ్యుతు నర్చితుఁ జేయఁ బాడియే. 10

సీ. ఈతని వృద్ధని యెఱిఁగి పూజించితే వసుదేవుఁ డుండంగ వసుమతీశ
ఋత్విజుం డని విచారించి పూజించితే ద్వైపాయనుం డుండ ధర్మయుక్తి
యాచార్యుఁడనివినయమునఁబూజించితే కృతమతుల్ ద్రోణుండుఁగృపుఁడునుండ
భూనాథుఁ డనియెడుబుద్ధిఁ బూజించితే యాదవుల్ రాజులే యవనిమీఁదఁ
ఆ. బూజనీయు లైనపురుషులలోపల, నెవ్వఁ డయ్యెఁ గృష్ణుఁ డిట్టు లేల
పూజ్యు లయినవారిఁ బూజింప నొల్లక, భీష్మ[2]పనుపుఁ జేసి చేల వయితి 11

చ. పురుషవిశేషవిత్తముఁడు పూజ్యుఁడు రాజులలోన నీయుధి
ష్ఠిరుఁ డని నీగుణాళి ప్రకటించి మనంబుల[3]లోన ధారుణీ
శ్వరులు భవన్మఖంబునకు వచ్చిన నిందఱ కివ్విధంబునం
బరఁగ నవజ్ఞ సేయు టిది పాడియె [4]ధర్మువె ధర్మనందనా. 12

క. నీ వెఱుఁగక యిచ్చిన నిది, నావిషయమె యని మనంబునం దలఁపక ల
జ్జావిరహితుఁ డయి యర్ఘ్యము,గోవిందుఁడు గొనియెఁ దనకుఁ గొనుటుచితంబె

క. చనఁ బేడికి దారక్రియ,యును జెవిటికి మధురగీతియును జీకున కి
త్యనుపమసురూపదర్శన,మును జేయుటఁ బోలుఁ గృష్ణుఁ బూజించు టిలన్.

ఉ. ఈయవనీశ్వరప్రవరు లిందఱు నిన్ను నగంగ [5]నిట్లుగాఁ
జేయుదె ధర్మరా జనువిశేషసమాఖ్య నిరర్థకంబుగా
[6]ధీయుత యంచు ధర్మజ నదీసుత కృష్ణుల నెగ్గు లాడుచుం
బోయె సదంబు వెల్వడి సపుత్త్రబలుం డయి చైద్యుఁ డల్కతోన్. 15

వ. ఆశిశుపాలుపిఱుందన చని ధర్మనందనుండు వానిం బ్రియవచనంబుల ననున
యించుచు ని ట్లనియె. 16

క భూరిగుణోన్నతు లనఁ దగు, వారికి ధీరులకు ధరణీవల్లభులకు వా
క్పారుష్యము చన్నె మహో,దారుణ మది విషముకంటె దహనముకంటెన్ 17

ఉ. ఆదిజుఁ డైన బ్రహ్మయుదయంబున కాస్పద మైనవాఁడు వే
దాదిసమస్తవాఙ్మయములందుఁ బ్రశంసితుఁ డైనవాఁడు లో
కాది త్రిలోకపూజ్యుఁ డని యాత్మ నెఱింగి పితామహుండు దా
మోదరుఁ జెప్పెఁ బూజ్యుఁ డని యుత్తమ కాకిది యేమిదోసమే. 18

క. పరమార్థప్రతిభఁ దమో,హరు నచ్యుతు భీష్ముఁ డెఱిఁగిన ట్లెఱుఁగఁగ నీ
కరిది శిశుపాల పెద్దల, చరితం బల్పులకు నెఱుఁగ శక్యమె యెందున్. 19

క. గురుఁ డని సమస్తలోకో,త్తరుఁ డని నీకంటె వృద్ధతము లైన నరే
శ్వరు లచ్యుతునర్చన నెడఁ, గర మభినందింప నీకుఁ గా దనఁ దగునే. 20

1 యతనాధి కీతఁ డర్హుఁ. 2 పలుకుఁ. 3 నమ్మి 4 నీ కిట. 5 నిట్లొగిన్. 6 నీయెడ గంచు.

వ అని యాశిశుపాలుం బట్టువఱుచు చున్నంత ధర్మరాజునకు భీష్ముం డి ట్లనియె

ఉ పాలితదుర్నయుండు శిశుపాలుఁడు బాలుఁడు వీని నేల భూ
పాలక నీకుఁ బట్టువఱుపన్ మఱి ధర్మువెఱుంగ వీనికిం
బోలునె రాగకోపపరిభూతమనస్కు లనల్ప రాజ్యల
క్ష్మీలలనాంధబుద్ధి కనిమిత్తమహత్పరివాదశీలికిన్ 22

వ అని ధర్మరాజును వారించి శిశుపాలుం జూచి భీష్ముం డి ట్లనియె. 23

చ అవినయబుద్ధి వై హరికి నర్ఘ్య మయోగ్యమ యంటి నీవు మూ
ర్ఖవు శిశుపాల యింకఁ బలుకన్ వలసెన్ సభలోన నున్న యీ
యవనిపు లెల్ల నాతనిదయం బరిముక్తులు వానిచేత నా
హవజితులుం దదీయశరణార్థులుఁ గా కొరు లయ్య చెప్పుమా. 24

తే. ఉత్తమజ్ఞానవృద్ధు నానుండె నేని, బాలుఁ డయ్యును బూజ్యుండు బ్రాహ్మణుండు
క్షత్త్రియుఁడుపూజ్యుఁడమితవిక్రమసమృద్ధి,నుర్విపతులలోనధికుఁడై యుండెనేని.

క ఈరెండుకారణముల ము,రారాతియ యర్ఘ్యమునకు నర్హుఁడు జగదా
ధారుండు మాక కాదు స, దారాధ్యుఁడు విష్టపత్రయావాసులకున్ 26

క. వృద్ధు లొకలక్ష యున్నను, బుద్ధియె యెవ్వరికి వారిఁ బూజింపంగా
నిద్ధరణీశులలో గుణ, వృద్ధని పూజించితిమి త్రివిక్రము భక్తిన్ 27

క. పూజితుల తృప్తు లగుదురు, భూజను లారు లచ్యుతుండు పూజితుఁ డగుడుం
దేజమున జగత్త్రితయముఁ, బూజిత మయి తృప్తిఁ బొందుఁ బుణ్యసమృద్ధిన్.

సీ. బుద్ధియు మనమును బురుషుండు నవ్యక్త మగుచున్న ప్రకృతియు నంబరంబు
ధరణియుఁ దరణియు దహనుండుఁ జంద్రుండు గాడ్పును దిక్కులుఁ గాలములును
దాన యై జంగమస్థావరాత్మక మైన సకలభూతప్రపంచంబు నెల్లఁ
దనదివ్యశక్తిమైఁ దాల్చినసర్వాత్ము సర్వభూతేశ్వరు సర్వవంద్యు

ఆ. నధికయోగనిష్ఠితాత్మకు లగుమహా, యోగివరులు తత్త్వయుక్తిఁ జేసి
యెఱిఁగినట్టు నీకు నెఱుఁగంగఁ బోలునే, యనుచు భీష్ముఁ [1]డన్న యవసరమున.

చ ఎడపక యర్ఘ్య మచ్యుతున కిచ్చితి మిచ్చిన దీని[2]కిం దొడం
బడ మని దుర్జనత్వమునఁ బల్కెడువీరులమస్తకంబుపై
నిడియెద నంచుఁ దాఁ జరణ మెత్తె [3]సభన్ సహదేవుఁ డట్టిచో
నుడిగి సభాసదుల్ పలుక కుండిరి తద్దయు భీతచిత్తులై. 30

చ. చెలువుగఁ బుష్పవృష్టి గురిసెన్ సహదేవుపయిన్ దివంబునన్
వెలయఁగ సాధువాదములు వించె సభాసదు లెల్ల విస్మయా
కులితమనస్కులైరి తనకుంచెయుఁ గృష్ణమృగాజినంబునుం
బలుమఱు వీచుచుం గలహబంధుఁడు నారదుఁ డాడె వేడుకన్. 31

---

1 డున్న. 2 కే మొడం. 3 వెసన్.

వ. అంత శిశుపాలుసేనాపతి సునీథుం డనువాఁ డతిరోషపరుషవచనుం డగుచు
[1]స్వపక్షక్షత్త్రియులనెల్ల నొక్కంతం జేర్చికొని శిశుపాలుననుమతంబున యుద్ధ
సన్నద్ధుం డయి యున్నసమయంబున. 32

చ. రయవిచలత్తురంగమతరంగములన్ మదనాగనక్రసం
చయముల సంచలచ్చటులసైనికమత్స్యములన్ భయంకరం
బయి యదు వృష్ణి భోజ కుకు రాంధక[2]వాహినియుం గలంగె ని
ర్దయతరరోషమారుతనితాంతసమీరితమై క్షణంబునన్. 33

వ. అట్టిసకలక్షత్త్రియక్షోభంబు సూచి భయసంభ్రమాక్రాంతహృదయుం డయి
ధర్మరాజు భీష్మున కిట్లనియె 34

తరలము. ధరణిలోఁ గలరాజులెల్లను దారుణక్షయకాలసా
గరములట్లు గలంగి రిప్పు మఖప్రయోగము విఘ్నముం
బొరయ కుండఁ బ్రజా[3]పకారము పుట్ట కుండఁగ నీవు చె
చ్చెరఁ బితామహ వీరి కిచ్చటఁ జిత్తశాంతి యొనర్పవే. 35

వ. అనిన ధర్మరాజునకు భీష్ముం డిట్లనియె. 36

క. నీయజ్ఞమునకు విఘ్నము, సేయఁగ నోపుదురె యొరులు జితదైత్యుఁడు నా
రాయణుఁడు యజ్ఞపురుషుఁ డ,జేయపరాక్రముఁడు దీనిఁ జేకొని కావన్. 37

సీ. చైద్యునకై పూని సన్నద్ధులై యున్న యీరాజు లిందఱు నీక్షణంబ
హరి యల్గి చూచుడు నంతకక్షయమున కరిగెదువార ఘోరాహవమున
దమఘోషనందనుదర్పంబు నిప్పుడ యడఁగెడుఁ గడుఁ బెక్కులయ్యుఁ గుక్క
లిభకుంభదళనమహిష్ఠనిష్ఠురనఖ[4]ముఖుఁ డగుహరిమీఁద మొఱఁగి యేమి
ఆ. సేయ నోపుఁ గృష్ణసింహపరాక్రము, నెఱుఁగ కున్నవారె యెల్లవారు
ననినభీష్ముపలుకు లవి కర్ణశూలంబు, లయినఁ జేదినాథుఁ డాగ్రహించి 38

ఉ. ఇమ్ముదివెట్టి వీనిఁ బరమేశ్వరుఁగాఁ గొనియాడె ధర్మత
త్త్వమ్ములు పాండవేయులును దానును గాని యెఱుంగ [5]రట్టె సా
మ్మున నెల్లవారి నవమాన్యులఁ జేసె నమాన్యుఁ డంచు రూ
క్షమ్మున భీష్ముఁ జూచి బలగర్వితుఁ డిట్లని పల్కె నల్కతోన్ 39

ఉ. నెట్టన ధర్మనందనుఁడు నిన్నవలంబము సేసి యోడతోఁ
గట్టిన[6]యోడవోలె గతగౌరవుఁ డై కడుఁ దూలెఁ గృష్ణుఁ జే
పట్టి బిభీషికల్ ధరణిపాలుర కిప్పుడు సూపి తెందు నీ
యట్టిదురాత్ములుం గలరె యంతయధీరులె ధారుణీపతుల్ 40

---

1 ననేకబలంబులతో స్వపక్ష...నొక్కచెంతం...(నొక్కంతజేసికొని). 2 వారిధియుం ...సమాకుల మై. 3 (విరోధము, పరాధము).. (జేయం) గావు ..యొనర్చుచున్. 4 ముఖ ముగు. 5 రంచు. 6 (వేలి) పీలివోలె...పట్టితి భీష్మ యీధరణిపాలుర కెల్లను జేసి తెగ్గు.

సీ. స్రాతనాఘాతంబుఁ జేతనేతర మైన శకటంబుఁ ద్రోపును జరణనిహతి
పేఁకతోఁ గడుః [1]బూచుమ్రాఁకులవిఱుపును వల్మీకమాత్రపర్వతము నెత్తి
కొని లావు గలఁడు వీఁ డన నేడుదివసంబు లునికియు వృషవధయును ననంగఁ
[2]బష్మినకృష్ణుబీరమ్ములు వొగడుచు నున్ననీనాలుక యొక్కఁ డయ్యె
ఆ. వ్రయ్యవలయు నూఱువ్రయ్యలుగాఁగ నట్లయినఁ గాని చాల వతనిఁ బొగడ
నెల్లదాని నేరయెఱుఁగుదు [3]నెందు వాఁ, డర్ఘ్యదానయోగ్యుఁడయ్యెఁ జెపుమ

వ స్త్రీలను గోబ్రాహ్మణులం గూడు వెట్టువారిని విశ్వసించినవారిని వధియించుట మహాపాతకంబని [4]పెద్దలు సెప్పుదు రట్టివానియందు గోవిందుండు స్త్రీవధయును గోవధయునుం జేసె నీవునుం గడు ధర్మువెఱింగినవాఁడ వయి వీని కర్ఘ్యం బిప్పించి తవియునుంగాక యన్యకామయు నయంబ యనుకన్యక నపహరించి నీవు దెచ్చిన నెఱింగి నీతమ్ముండు విచిత్రవీర్యుండు ధర్మువెఱింగినవాఁడై దాని విడిచి పుచ్చె.

క జననిందిత మయి నీయం, దసపత్యత యసువధర్మ మది యుండఁగ [5]ధ
ర్మనివృత్తచరిత్రక నీ, యనుశాసన మెట్లు నమ్మ నగు జనములకున్ 43

వ తొల్లి సముద్రతీరంబున నుండి యొక్కవృద్ధహంస ధర్మాధర్మంబులు సెప్పుచు ధర్మమార్గంబున వర్తిల్లు చుండుఁ డని పక్షుల నెల్ల శిక్షించుచుఁ బ్రాణిహింస సేయక తపోవృత్తి నున్న దానికి [6]సముద్రజలచరంబు లయినపక్షులు రుచ్యంబు లగుభక్ష్యంబులు దెచ్చిపెట్టుచుం దత్సమీపంబునం దమతమయండంబుల నెల్ల నిక్షేపించి భక్షణార్థం బొక్కనాఁ డతిదూరం బరిగిన నట యాహంసయు నయ్యండంబుల భక్షించిన దానినొక్కపక్షి గని యాపక్షుల కెల్లం జెప్పిన నవి దద్దయు దుఃఖించి యాయంచను వధియించెం గావున నట్ల నీవు నధర్మప్రవృత్తుండ వై ధర్మశిక్ష సేయుచుఁ గౌరవుల కాపద యాపాదించు చున్న వాఁడవు. 44

క. విదితముగ నధికబలసంపద నోర్చె నుపేంద్రుఁ డవనిపాలుర నంచుఁ
మదిఁ బొగడితి నాయెఱుఁగని, యదియె జనార్దనుబలంబు నత్యున్నతియున్. 45

క సకలక్షత్త్రభయంకరు,నకు బార్హద్రధికి నని మొనఁ మూఁరొక్కన నో
పక వలియం బాఱఁడె యా, ముకుందుఁడు భయాతిరేకమునఁ బదిమాఱుల్.

వ ఆమ్మహాసత్త్వు జరాసంధుం బరమబ్రహ్మణ్యు బ్రాహ్మణవేషంబున భీమార్జునులం దోడు సేసికొని వధియించె నవి యెల్లం ద్రివిక్రముపరాక్రమంబులుగా నశ్రాంతవచనుండ వయి. 47

ఆ బూతు వొగడినట్లు వొగడెదు పొగడంగ, వలయు నేని [7]సుగుణవంతులయిన

---

1 బొల్చు. 2 బంచిన రంబులు. 3 నందు వీఁ ..డగునె. 4 వింను...గోవిం, బని పెద్ద ..రంటి యందు. 5 ని, న్నను ధర్మచరితుఁ డని నీ 6 సముద్రంబుగ జలచరాదు లైనపక్షులు నీవును ధర్మశిక్ష సేయుచు ధర్మప్రవృత్తు లైనకౌరవులకెల్ల నాపద 7 శౌర్యవంతు ...ప్రొద్దు వోవ.

కర్ణశల్యు లాదిగాఁ గలవీరులఁ, బొగడు చుండ రాదె ప్రొద్దు వోక. 48
ఆ. అన్యకీర్తనంబు నన్యనిందయుఁ దన్పుఁ, బరఁగఁ బొగడికోలుఁ [1]బ్రచ్చికోలు
నాపగాతనూజ యార్యవృత్తములు గా, వనిరి వీని [2]నాద్య లయినమునులు. 49
వ. అని [3]రూక్షాక్షరవచనంబుల నాక్షేపించు చున్న శిశుపాలుం జూచి సహింప నోపక భీమసేనుం డతిరౌద్రాకారంబున నలిగిన. 50
చ. ప్రకటితకోపవేగమునఁ బద్మదళాయతనేత్రముల్ భయా
నకతరలీలఁ దాల్చె నరుణద్యుతి నుద్యతమై [4]త్రిశాఖమై
భ్రుకుటి లలాటదేశమునఁ బొల్చె ద్రికూటతటిత్రిమార్గగా
నుకృతిఁ బ్రభంజనప్రియతనూజున కంతకమూర్తి కచ్చటన్. 51

భీమునకు భీష్ముండు శిశుపాలునివృత్తాంతంబు సెప్పుట.

వ. ఇట్లు నిఖలక్షత్త్రియత్రాసజననంబుగా నలిగి దంతసందష్టదారుణముఖుం డై శిశుపాలనిర్మూలనాభీలసంరంభంబున నున్నభీమసేను వారించి భీష్ముం డి ట్లని చెప్పె నిద్దురాత్ముండు తొల్లి చేదివంశంబున దమఘోషుం డనువానికి సాత్వతికిం జతుర్భుజలలాటనేత్రంబులతో నుదయించి రాసభరవంబున నేడ్చుచున్నం జూచి తల్లిదండ్రులు భయవిస్మయాధీనమనస్కు లయి యున్న వారికి నొక్కయశరీరభూతం బి ట్లనియె. 52
ఆ. వీని నొరులు చంపఁగా నోప రెవ్వరు, నెవ్వ రేని వీని నెత్తికొనుడు
మిగిలి యున్నబాహుయుగళంబుఁ గన్నును, నడఁగు వీని కతఁడ యంతకుండు.
వ. అనిన నయ్యశరీరివచనంబులు విని వార లాశ్చర్యమానసు లయి యాకుమారుం జూడ వచ్చినవారిచేతి కెల్ల నెత్తికొన నిచ్చుచున్నంత 54
చ. అతివికృతస్వరూపధరుఁ డైనకుమారకుఁ బ్రీతితోడ సా
త్వతిఁ దనమేనయత్తను ముదంబునఁ జూడఁగఁ గోరి యద్భుత
[5]ప్రతిభులు రామకేశవులు పన్నుగ నేగిరి చేదిధారుణీ
పతిపురి కొక్కనాఁ డఖిలబాంధవ మంత్రి సుహృత్సమేతు లై 55
వ. ఇట్లు వచ్చిన రామకేశవులం బ్రియసత్కారంబులఁ బూజించి సాత్వతియు నబ్బాలు బలదేవుచేతికి నెత్తికొన నిచ్చి తదనంతరంబ నారాయణుచేతికి నిచ్చిన. 56
క. అక్కొడుకు నబ్జనాభుం, డక్కజముగ నెత్తికొనుడు నందఱుఁ జూడఁగ
గ్రక్కున నొక్కట నడఁగెను, మిక్కిలిచేతులును వానిమిక్కిలికన్నున్. 57
వ. దానిం జూచి సాత్వతి యద్భుతచిత్త యై యశరీరిపలుకు లప్పుడు దలంచి తన పుత్త్రునకు మురవైరివలన మరణం బగుట యెఱింగి యతని కి ట్లనియె 58

1 బ్రబ్బి 2 నార్యు. 3 రూక్షేక్షణపరుషవచనంబుల. 4 త్రిరేఖమై..... త్రికూటతట. 5 ప్రతిములు.

క. కుపథప్రవృత్తుఁ డయి వీఁ, డపనయమున నీ కనిష్టుఁ డయినను గరుణా
నిపుణుఁడ వై నీమఱఁదికి, నపరాధశతంబు సైఁపు మయ్య యుపేంద్రా 59

వ. అని వీనితల్లి తొల్లి జగద్వల్లభుం డైనజనార్దనుం బ్రార్థించి తత్ప్రసాదంబున
వరంబు వడయుటం జేసి శతాపరాధంబులు నిండునంతకు వీఁ డన్యులచేత న
తిహతుండు కృష్ణునిచేత నిహతుం డగు నది కారణంబుగా 60

చ. ఇతనికి నిట్లు న న్నుఱక యెగ్గులు వల్కఁగఁ బోలెఁ గాక యు
ద్ధతమతి నన్ను లీలనవిధంబునఁ బల్కి మదీయచాపని
ర్గతచటులోగ్రమార్గణనికాయపయోధి మునుంగ కిట్లు ద
ర్పితు లయి పోవ నేర్తురె గభీరపరాక్రమ మారుతాత్మజా 61

వ. అని పలుకు చున్నభీష్మభీముల నతిక్రమించి శిశుపాలుండు జనార్దనున కభిము
ఖుం డయి యి ట్లనియె 62

మ. అవమాన్యుఁ సభలోన మాన్యుఁ డని సౌహార్దంబునం గౌరవ
స్థవిరప్రేరణ నిన్నుఁ బాండుతనయుల్ తప్పంగఁ బూజించి [1]ర
య్యవివేకాస్పదు లైనపాండవులు మోహాంధుండు భీష్ముండుఁ గే
శవ నీవుం గడఁగుండు నాకు నెదురై సంగ్రామరంగంబునన్. 63

వ అని శిశుపాలుండు గర్వించి పలికిన విని చక్రధరుం డఖిలరాజచక్రంబు విన
ని ట్లనియె. 64

సీ. ప్రాగ్జ్యోతిషంబున భగదత్తుపయి నేము వోయిన నీతఁ డన్యాయవృత్తి
నిట బాలవృద్ధుల కెల్ల భయంబుగా ద్వారకాపురిఁ గాల్చె వీరు లైన
భోజరాజన్య[2]లు పొలఁతులతోడ రైవతకాద్రిఁ గ్రీడాభిరతిఁ బ్రమత్తు
లయి యున్నవారల ననయుఁ డై వధియించె దేవాభుఁ డగువసుదేవుచేయు

ఆ. నశ్వమేధమునకు నభ్యర్చితం బైన, హయము నపహరించి యజ్ఞమునకు
విఘ్న మాచరించె వీఁ డతిపాపుఁ డై, బభ్రుభార్యఁ దనకు భార్యఁ జేసె. 65

వ మఱియు వాగ్విషయంబు లయినయపకారంబు లనేకంబులు నేసె మాయ
సాత్వతి నన్నుం బ్రార్థించుటం జేసి యిద్దుర్మత్తుండు నేసిన యపరాధశతంబు
సహించితి నిప్పుడు మీ రిందఱు నెఱుంగ నాయం దకారణవ్యతిక్రమం బు
క్రమించి యత్యంతశత్రుం డయ్యె ననిన విని శిశుపాలుం డతిపరుషవచనుం
డగుచుఁ బురుషోత్తమున కి ట్లనియె 66

క. నీకూర్మియు నీయలుకయు, నా కవి యేమిటికి దుర్గుణప్రియ మొదలన్
నా కిచ్చినయక్కన్యకఁ, జేకొని నీ కిట్లు వలుక సిగ్గును లేదే 67

---

1 తా, రవివేకాస్పదులై రి .నెమరే. 2 లఁ బొలఁతులతోన .నదయుఁ డై.

చక్రాయుధముచే శిశుపాలుండు చచ్చుట.

చ. అని శిశుపాలుఁ [1]డొండొకట నప్రియముల్ హరిఁ బల్కుచున్నచో
ననలశిఖాలి దూల దనుజాంతకచక్రము రాజచక్ర మె
ల్లను భయ మంద మూర్ధవికలంబుగ నప్పుడు సేసెఁ జేదినం
దనుతనువుల్ బృహద్రుధిరధారలు బోరన మీఁది కొల్కఁగాన్. 68

ఉ. ప్రల్లద మేది యిట్లు శిశుపాలుఁడు వజ్రహతాద్రితుల్యుఁ డై
త్రెళ్లుడు వానిదైన పృథుదేహము వెల్వడి తేజ మంబరం
బెల్ల వెలుంగ వచ్చి పరమేశ్వరుదేహము సొచ్చె విస్మయో
త్ఫుల్లవిశాలనేత్రు లయి భూపతు లెల్లను జూచు చుండఁగాన్. 69

క ఘనజాలము లేకయుఁ బెలు,చన పిడుగులతోడివృష్టి చైద్యునిపాతం
బునఁ గురిసె సముద్రమహా, ద్రినికాయముతో ధరిత్రి దిర్ధిరఁ దిరిగెన్. 70

క. జయజయనినాదమున న,వ్యయు నంబుజనాభు భువనవంద్యు నుపేంద్రుం
బ్రియమునఁ బొగడుజనంబుల, దయినమహాధ్వనియుఁ జెలఁగె నతితుములంబై.

వ అంత ననంతశయనుండు శిశుపాలు సంస్కరింపం బంచి వానికొడుకుం జేది రాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసె నట్లు ప్రశాంతవిఘ్నం బయి సుఖారంభం బయి ప్రభూతభక్ష్యాన్నధనదానసనాథం బయి జగన్నాథరక్షితం బయి రాజసూయ మహాధ్వరంబు సమాప్తసంప్రయోగం బయిన * 72

ఉ. దేవగురుద్విజప్రకరతృప్తికరుఁ డ్వరరాజసూయయ
జ్ఞావభృథాభిషేకవిమలాంగు విశుద్ధయశోనిధిం జగ
త్పావను ధర్మనందను సభాస్థితుఁ జూచి ముదంబు చెంది రిం
ద్రావరజాదిమిత్రు [2]లసహత్వముఁ బొందిరి ధార్తరాష్ట్రులున్. 73

వ. ఇట్లు మహావిభూతితో నున్నధర్మరాజునొద్దకు వచ్చి నానాదేశాగతు లయిన రాజు లిట్లనిరి. 74

---

1 డట్లుసభ ; నెంతయును. * దీనితర్వాత అథర్వణాచార్యులు చెప్పినదిగా ఈ పద్యము కొన్ని వ్రాఁతప్రతులలోఁ గానవచ్చుచున్నది.—

'సీ. తడిసిన పచ్చని తడిచూడ్కులకుఁ గొంత తోడల క్రొమ్మెఱుఁగులు తోడుసూప
కురులు వంకలు దీర్చి కురియువార్బిందువుల్ చనుదోయి కొకవింతసరము గాఁగ
పొదఁ బాసి యున్నక్రొవ్విదఁ జక్కఁద్రోయుచో దోర్మూలరోచులు తొంగలింప
కజ్జలరేఖలఁ గఱఁగిన తెలిగన్ను లంభోజదళకాంతి నపహసింప

తే. రాజసూయావభృథమునఁ జెజరిల్లు, ద్రుపదరాజతనూజాత విపులజఘన
తలము గనుఁగొని రాజకాంతాజనములు, మనము లాపోవమిని నర (వంగ) మనము లయ్యె'

2 లు నమర్షముఁ.

మాలిని. జగదభినుతసామ్రాజ్యంబుతో నొప్పునీయ
త్యగణితగుణయుక్తం బైనధర్మప్రవృత్తిన్
మిగిలి వెలిఁగె నాజామీఢవంశంబు విద్వ
ద్గగనతపన సర్వక్షత్త్రవంశంబులందున్. 75

వ. ఏము భవదీయరాజసూయమహోత్సవదర్శనంబునను భవత్కృతసత్కారగౌర వంబుననుం జేసి కృతార్థుల మయితిమి మామా దేశంబులకుం బోయెద మని చెప్పి వీడ్కొని చని రప్పుడు ధర్మరాజువచనంబున భీష్మధృతరాష్ట్రుల నకు సేనుండు యజ్ఞసేను నర్జునుండు సపుత్త్రకు లయిన(కర్ణ)శల్య సుబలుల నకులుం డును గృపద్రోణాశ్వత్థామల సహదేవుండును విరాటభగదత్తుల ధృష్టద్యు మ్నుండునుం బార్వతేయు లైనరాజుల సౌభద్రద్రౌపదేయులును ననిచి రంత.

క. సతతధనదానములఁ బూజితు లయి తృప్తు లయి గుణవిశిష్టమహీదే
[1]వతవరులు ధర్మసుతు మానితగుణు దీవించి చనిరి నిజగృహములకున్. 77

వ. నారాయణుండును బాండునందనుల నంచలం గ్రమంబున వీడ్కొని ద్వార వతికిం బోవుచుండి ధర్మరాజున కిట్లనియె. 78

తే. సకలభూతసంఘంబు పర్జన్యుఁ బట్టి, యమితి బహుఫలవృక్షంబు నాశ్రయించు
ననిశమును నుపజీవించునట్లు బంధు, జనులు నిన్నుపజీవింప మనుము పేర్మి. 79

వ. మఱియు నప్రమత్తుండ వయి నిఖిలప్రజారక్షణంబు సేయు మనినఁ గృష్ణునకు ధర్మరా జిట్లనియె. 80

ఉ. నీకరుణం గరంబు రమణీయతరం బయి సర్వవిఘ్నదూ
రీకృత మై సమాప్తి నొనరెన్ ధరణీధర యిమ్మఖంబు భూ
లోకములోన [2]నేను నృపలోకనమస్కృతి గీర్తిఁ బర్వితిన్
నాకులమున్ వెలింగె సుగుణంబుల కాస్పద మై పవిత్ర మై. 81

క. ద్వారవతినుండియును నిట, యారసి యుండునది దానవాంతక లోకా
ధార సమీపస్థుండవ, దూరంబున నుండియుం జతుర్భుజ మాకున్. 82

వ. నిన్నుం బాసి నిమిషం బయిన నిర్వహింప నేర మని ధర్మరా జిట్లుకేనియు గరుడ గమనుగమనంబున కొడంబడియె నంత. 83

చ. అనిలజవాశ్వయుక్త మయి హాటకరత్నవిచిత్రతార్క్ష్యకే
తనమయి మేఘనాద మయి దారుకసారథి యైనదివ్యకాం
చనరథ మెక్కి యాక్షణమ సాత్వతకుంజరుఁ డేగె భక్తినా
తని ననిచెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు దమ్ములు దానును బాదచారి యై. 84

1 వత లందఱు ధర్మజు మా. 2 నేనును త్రిలోకనుతస్థిరకీర్తిఁ.

క. తగిలి విలోచనగోచర, మగునంతకు దృష్టి నిలిపి యట హృదయం బి
మ్ముగఁ జొనిపి యెట్టకేనియు, [1]మగిడిరి హరి ననిచి దీనమతిఁ బాండుసుతుల్

పాండవసభామహిమకు దుర్యోధనుండు లజ్జితుం డగుట.

వ. అట దుర్యోధనుండు శకునియుం దానును సభావిభవంబుఁ జూచువేడుక నందుఁ
గొన్నిదినంబు లుండి యొక్కనాఁడు దానియపూర్వరచనాభియతకు విస్మితుఁ
డగుచు నయ్యయిప్రదేశంబులం గ్రుమ్మరువాఁడు వివృతం బైనద్వారదేశంబు
సంవృతంబుగా వగచి చొరనొల్లక సంవృతం బైనదాని వివృతంబుగా వగచి
చొరంబోయి [2]లలాటఘట్టితగృహద్వారుం డయి సమప్రదేశం బున్నతంబుగా
వగచి యెక్క సమకట్టి నీలాశ్మరశ్మిస్థగితం బైనవిమలమణిస్థలంబు జలాశయం
బుగా వగచి పరిధానం బెగఁ ద్రోచికొని స్ఫటికదీప్తిజాలపరివృతం బైనజలా
శయంబు స్థలంబుగా వగచి కట్టినపుట్టంబు దడియం జొచ్చి క్రమ్మఱిన వానిం
జూచి పాంచాలియుఁ బాండుకుమారులును నగి రంత. 86

. దాని నెఱిఁగి ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్ర, [3]తనయునకు సమీరతనయుచేత
దివ్యవస్త్రములును దివ్యభూషణములు, నిచ్చి పుచ్చెఁ బ్రీతి యేర్పడంగ. 87
దుర్యోధనుం డట్లు సభాప్రలంభంబునకు లజ్జితుం డయి పాండవుల వీడ్కొని
గజపురంబున కరిగి ధర్మరాజు రాజసూయంబు దన కసూయాజననం బగుటయు
సకలజనమనోనయనోత్సవం బయినతత్సభాలక్ష్మి దనమనోనయనంబుల కగ్ని
జ్వాలయుంబోలె మహాదాహంబు సేయుటయు సంతప్తుం డై నిదాఘదాహం
బున నింకి తఱుఁగునల్పజలాశయంబునుంబోలెఁ దద్దయుం దఱిఁగి. 88
కందు గలపసిఁడి గాఁచినఁ, గంది వివర్ణ మయినట్లు కౌరవుకాయం
బొందఁగ వివర్ణ మయి కడు, వందె మనస్తాపహవ్యవహదాహమునన్. 89
అవనీరాజ్యవ్యాపా, రవిహీనుం డయి సుహృద్విరంజనుఁ డై కౌ
రవపాంసనుండు పాప, వ్యవసాయమునందు బుద్ధి వదలక నిలిపెన్. 90
ఇట్లు సకలసుఖోపభోగవిముఖుం డయి యెవ్వరితోడం బలుక కున్నదుర్యో
ధనుం జూచి శకుని యి ట్లనియె. 91
ఇన్నిదినము లయ్యె నేటికి నాతోడ, నిభపురేశ పలుక విట్టు లేల
నీముఖంబు దీర్ఘనిశ్వాసధూమసం, హతులఁ జేసి కలుష మయినయదియు. 92
నా కెఱిఁగింపుము దీని [4]న,నేకాగ్రతఁ బొంద నేల యే నుండఁగ న
వ్యాకులభవత్ప్రితాపని,రాకృతులు ధరిత్రిలోనిరాజులు నీకున్. 93
ఇంత సంతాపింప నేల యనిన నాశకునికి దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 94

---

[1] మగుడిరి. [2] తక్కవాటస్ఫటికశిలాఘటితలలాటుం డై; లలాటఘట్టితప్రతిగృహ. గాత్ము బునకుఁ గింకరాళిచేత (మూలమిట్లే). [4] కి, నేకాగ్రతఁ (ర్గతఁ).

దుర్యోధనుని దురాలోచనము.

ఉ. గీవుమ జూచి తట్టిసభ నేని వినంబడ దేయుగంబులన్
భూవలయంబులో నది యపూర్వము సర్వమనోజ్ఞ మిష్టభో
గావహ మేక్రియం బడసె నయ్య మహాత్ముఁడు దాన నేమి సం
భావితభాగ్యుఁ డయ్యెను బ్రభాకరతేజుఁడు ధర్మజుం డిలన్. 95

చ. కడుభయ మంది వానికిఁ దగన్ మఱివైశ్యులపోలె వశ్యులై
పుడమి నతి[1]ప్రసిద్ధు లగుభూపతు లెల్ల మహాధనావళుల్
దడయక తెచ్చి యిచ్చి [2]కరదానము సేయుటఁ బార్థివత్వ మే
ర్పడియెఁ బృథాగ్రపుత్త్రునకుఁ బాండవతేజము పర్వె నెల్లచోన్ 96

ఉ. యాదవుచేతిచక్రము భయంకరమై శిశుపాలమస్తక
చ్ఛేదము సేసినం గడుఁ బ్రసిద్ధులు శూరులు నైనరాజు ల
య్యాదవుముందటన్ జయజయధ్వను లిచ్చిరి గాని వానిశౌ
ర్యోదయ[3]వృత్తికట్టెదుర నోపర యెవ్వరు విక్రమింపఁగాన్. 97

చ. అతులపరాక్రమార్జితము లైనధనంబులపేర్మిఁ జేసి యు
న్నత మగు చున్న పాండునరనాథతనూజులలక్ష్మి నా కస
మ్మత [4]మయి సూ వెలింగె విను మాతుల మానధనాఢ్యుఁ డైనభూ
పతి సహియింప నోపునె సపత్నులవృద్ధియు నాత్మహానియున్ 98

వ. ఏమి సేయుదము పాండవులలక్ష్మి యెవ్విధంబున మన కపహరించి కొన నగు
ననిన దుర్యోధనునకు శకుని యి ట్లనియె 99

క. దీనికి ధృతరాష్ట్రునను, జ్ఞానము వడయుదును మనకు సమకూరు ధరి
త్రీనాథ భవదభిప్రా, యానుగుణైశ్వర్య మతిశయంబుగఁ బ్రీతిన్. 100

వ. అని యప్పుడ శకుని దుర్యోధనుం దోడ్కొని ధృతరాష్ట్రునొద్దకుం జని యాతని
శరీరకార్శ్యవైవర్ణ్యంబులు చెప్పిన విని యుదరిపడి ధృతరాష్ట్రుండు కొడుకు
నొడ లంటి చూచి కడు దుఃఖితుం డయి యి ట్లనియె. 101

సీ. కౌరవైశ్వర్యంబు గౌరవంబున సమర్పిత మయ్యె నీయంద పేర్మితోడ
ననుజులు మిత్త్రులు ననుచరులును నీకుఁ బ్రీతుల కాని యప్రియులు లేరు
వివిధోపభోగముల్ దివిజేశునకుఁ గల యట్టుల కలవు నీ కనుభవింప
సకలభూపతులుఁ బాయక భక్తియుక్తులై యొలసి నీ పనుపు సేయుదురు పేర్మి

ఆ. నేమిగొఱఁత యయ్యె నిట్లు డయ్యను దను,చ్ఛాయ దఱిఁగి యుండ సకలధరణి
రాజ్యభోగసుఖపరాఙ్ముఖత్వముఁ బొంద, నేల నీకుఁ గురుకులేశ్వరుండ. 102

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుం డి ట్లనియె 103

1 ప్రతాపు. 2 రది. 3 శక్తి(కంటెదుర)...విక్రమంబునన్. 4 మయి తద్దయుఁగన్; (మగు)వృద్ధిమై...మానవిధానుఁ డైనభూపతికి సహింప.

క. పాండవులవిభవ మదియా, ఖండలువిభవంబుకంటెఁ గడు మిక్కిలి యై
యొండొండ పెరిఁగి దిక్కులు, నిండెఁ దదీయప్రతాపనిర్మలరుచితోన్. 104

క. సామాన్యమె యుత్తరకురు, భూములు మొదలుగ సమస్తభూములు విజయ
శ్రీమహిమను సాధించెఁ ద్రి, ధామపరాక్రముఁడు శక్రతనయుఁడు బలిమిన్.

తే. సఖ్యసంబంధములఁ జేసి చక్రధరుఁడు, ద్రుపదుఁడును దక్కఁ దక్కిననృపతులెల్ల
నరియుఁ బెట్టనివారు లే రఖిలజలధి, వలయితక్షోణిలోఁ బాండవులకుఁ బ్రీతి

తే. శైలకాననద్వీపవిశాల మయిన, వసుమతీచక్ర మంతయు వారివశమ
యేను నొకరాజసుతుఁడ నై యెట్లు దీనిఁ, జూడ నోపుదుఁ బ్రాభవశూన్యునట్లు.

తే. నన్ను రత్నపరిగ్రహణంబునందుఁ, బాండవుండు నియోగించెఁ బార్థివేంద్ర
[1]సర్వరత్నాకరైకప్రశస్తరత్న, పుంజముల కాస్పదము ధర్మపుత్త్రుగృహము.

తే యజ్ఞదీక్షితుఁ డయినధర్మాత్మజునకు, గౌడకాంభోజపతు లనేకప్రకార
వర్ణ[2]కంబళములు శుకవర్ణవాహ, నివహములుఁ దెచ్చి యిచ్చిరి నెమ్మితోడ

ఉ. సాగర[3]సారవారిరుహశౌక్తికమౌక్తికవిద్రుమద్రుమై
లాగురుచందనంబులు ప్రియంబున నిచ్చిరి తెచ్చి యున్నత
శ్రీగుణయుక్తి మైఁ బరఁగు సింహళ కేరళ చోళ పాండ్యదే
శాగతరాజపుత్త్రులు మహాగుణశాలి కజాతవైరికిన్ 110

ఉ. మందితసూర్యరశ్మిరుచిమన్మణిహారచయంబుతోఁ గట
స్యందిసుగంధిదానజలసంపద నొప్పెడువాని దేవకీ
నందనుఁ డిచ్చెఁ బ్రీతిఁ బదునాలుగువేలు గజంబులన్ జనా
నందనకీర్తి యైనయమునాథతనూజున కిష్ట[4]మిత్త్రుఁ డై. 111

క. హరియును గిరీటియును నొం, డొరుల కభీష్టములు సలుపు చుండుదు రం ద
ఱ్ఱిరువురు నేకాత్ములు జన, శరణ్యు లుత్తములు నిత్యసాంగత్యమునన్. 112

వ. మఱియు నయ్యుధిష్ఠిరున కనురక్తుం డయి విరాటుండు రెండువేలు గజంబుల నిచ్చె ద్రుపదుండు వేయి గజంబులను బదివేలు హయంబులను బదునాలుగువేలు విలాసినీజనంబులం [5]బదివేలు దాసీగృహస్థుల నిచ్చెఁ గురు కుకు రోలూక కేకయ కాశ్మీర కాంభోజ గాంధార మద్ర ద్రవిడ మగధ మాళవ కళింగ గాంగ వంగ బంగాళ గౌడాంధ్ర కేరళ కోసలాదిమహీపతులునుం బ్రాగ్జ్యోతిషంబున భగద

1 సర్వసౌభాగ్యవస్తుప్రశస్తరత్న .కాశ్రయము...నగరు. 2 కంబళ ..వాహ, దంతి. 3 చారు. 4 భృత్యుఁ 5 బదాఱువేలు దాసదాసీజనంబుల నిచ్చె మరు కుకుర కులూత కేకయ...పు(గు)రుక్షత్రనివాసులును ..సాగరద్వీపనివాసులును నతిభక్తులై . . మందర(వింధ్యాది) మలయ మత్స్య కీచక మగధ...పుళింద పారద బర్బర తురుష్క శబర...కామశైల తామ్రద్వీపే త్యుత్కోంద్ర...దివ్యౌషధంబు లనుదివ్యాయుధంబులను .. రథశిబికాసననివహంబులను ... వాఁడే నూఱునిచ్చె ..తుంబురుం డనుగంధర్వుండు నూఱుహయంబుల నిచ్చె.

త్తుండును మరుకచ్ఛనివాసులును జేదిపతులును నాజానేయబాహ్లికహూణపార సీయదేశంబులం గలహయంబులం బర్వతనిభంబు లైనయిభంబులను దివ్యాంబరాభరణభూషితంబు లయినయోషిత్సహస్రంబులను నపరిమితంబు లయిన యజావి గో మహిషంబులను హిరణ్య రత్న రజత కంబళాంబరాదుల నిచ్చిరి మఱియు మేరుమందరమధ్యకీచకవనవాసు లయినగుళింద పారదబర్బర తురుష్క-కొంకణ కోంకణాధిపతులును వశగతు లై హిమశైల రామశైల నుదేశంబు లైనకౌసుమక్షౌద్రపాత్రంబులను దివ్యౌషధంబులను నింద్రనీలేంద్రగోపపిక చంద్రమయూరకీరవర్ణతురంగంబులను సౌవర్ణ కీటజ పట్ట జాంఘజనేయ్యలను నిశితదీర్ఘనిస్త్రింశంబులను మణికాంచనరచితగజదంతమయశిబికాసనంబులను నిచ్చిరి వాసవసఖుం డయినగంధర్వపతి చిత్రరథుం డనువాడు నన్నూఱుగంధర్వహయంబుల నిచ్చెం దుంబురుం డనుగంధర్వుండు నూఱుహయంబుల నిచ్చె.

ఉ. భావిపురాతనాద్యతనపార్థివలక్ష్ములు పాండవేయుల
లక్ష్మీవిభవంబుతోడ నుపమింప సమంబులు గావశేషరా
జావళిలోన నత్యధికు లైనసపత్నులపేర్మిఁ జూచి యేఁ
జూవె సహింప నోపక కృశుండ వివర్ణుఁడ నైతి నెంతయున్. 114

ఆ. ఒక్కలక్షభూసురోత్తముల్ గుడిచిన, మొనసి తనకుఁ దాన మ్రోయు[1]శంఖ
మొక్కనిమిష మేని యుడుగక మ్రోసె న, య్యధ్వరోత్సవంబు నన్నినాళ్లు.

సీ. జన్నంబు చూడంగ సకలభూములనుండి వచ్చినరాజన్యవరుల నవని
సురులను వైశ్యుల శూద్రుల నాత్మీయబంధు సుహృ ద్వీర భట నియోగ
జనులను బేదల సాధుల నిత్యంబుఁ దాన పరీక్షించి తగ [2]వెలిం
యన్నంబు దయఁ బెట్టి యందఱుఁ [3]గుడిచినఁ దనుమఱ్ఱియ యన్నమాత్రంబునప్రుడు

ఆ. గాని కుడువ దట్టె కమలాక్షి ద్రౌపది, యదియుఁ గాక యన్నహార్యవరముల
నధముఁ డయ్యుఁ గడుఁ బ్రియంబున నభ్యర్థితుండు గాని [4]వందితుండు లేఁడు.

క. ధరణి హరిశ్చంద్రుఁడు భాసురయశుఁ డయి చేసె రాజసూయం బతనికిన్
సరి గా [5]దని యే వగతును, సురుచిరవిభవమునఁ బాండుసుతయజ్ఞము తోన్. 117

వ. అట్టి రాజసూయాధ్వరంబున నవభృథసమయంబునందు బ్రహ్మాది లోక పాలపరివృతుం డయినమహేంద్రుండునుంబోలె నున్న కృష్ణదైవాయనాది ముని వ్యాదిమహామునిసమేతుం డయి ధౌమ్యుం డశేషతీర్థజలంబుల నభిషిక్తుం జేసిన.

సీ. అభిషిక్తుఁ డయినయయ్యమరాజసుతుపైని సాత్యకి ధవళాతపత్రము వొడ బట్టె భీముండును బార్థుండు మణిహేమదండచామరములు గొనియుండె లయిరి కమలనాభుండును గవలును ద్రుపదదేశపుత్రుండు వేర్వేఱ గొనియుండు మూర్ధాభిషిక్తుల మ్రొక్కించుచుండిరి దర్పంబు వెలయంగ దానిఁ జూచి

1 (భేరి) ఘంట. 2 నెఱింగి. 3 దనిసినఁ. 4 వాఁడుటకు. 5 పాత మనీంద్రులు.

ఆ. యేను మొదలుగా మహీపతు లెల్లను, దీప్తి దఱిఁగి యుండఁ దివిరి మమ్ము
నగిరి కృష్ణపాండునందనద్రౌపదీ, సాత్యకులుఁ గరంబు సంతసమున 119

వ. మఱియు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 120

సీ. అనఘుఁ డై యెనుబదియెనిమిదివేవురు బ్రాహ్మణప్రవరుల బ్రహ్మవిదుల
వెలయంగ నల్లిండ్ల నిలిపి ప్రత్యేకంబ ముప్పండ్రు దాసుల నొప్ప నిచ్చి
ముదముతో రక్షించుఁ బదివేవు రుత్తమభూసురు లతనియగ్రాసనమునఁ
గలధౌతమయపాత్రములఁ బ్రతిదినమును గుడుచను గట్టను [1]దొడుచఁ బూయ

ఆ. ననుభవింపఁ గలుగు టది యేమి పురుషార్థ, మయ్యు కష్టపురుషునట్టు లొరుల
పేర్మిఁ జూచు చుండ[2]ఁ బెద్దయు నే నోప, ననినఁ బతికి నిట్లు లనియె శకుని.

క. భానుప్రభు లగుపాండుమహీనాథాత్మజులలక్ష్మి యెల్లను నీకుఁ
నే నపహరించి యిత్తు ధ, రానుత మాయాదురోదరవ్యాజమునన్ 122

వ ధర్మతనయుండు జూదంబునకుఁ బ్రియుండుగాని యందులయుక్కివం బెఱుంగం
డే నక్షవిద్యయం దతిదక్షుండ నాతని నశ్రమంబున నోడించి తదీయరాజ్య
విభూతి నీ కిచ్చెద నగవ కుండు మని పలికిన శకునిపలుకులకు సంతసిలి దుర్యో
ధనుండు దండ్రిపాదంబులపయిం బడి మ్రొక్కి యీశకునిమతంబున కొడంబడ
వలయు ననినఁ గొడుకునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 123

క. ధీరమతి విదురుతోడ వి, చారింతము వాఁడు నయవిశారదుఁడు కళా
పారగుఁడు దీర్ఘదర్శి య, పారహితారంభుఁ డుభయపక్షంబులకున్. 124

వ సురపతిగురుం డైనబృహస్పతి చేసిననీతిశాస్త్రరహస్యంబులం దెవ్వరికంటె విదు
రుం డెంతయు విశారదుం డాతనిబుద్ధిబలంబునను నాపగేయుబాహుబలంబు
ననుం జేసి యీరాజ్యతంత్రంబు వర్తిల్లుచున్న యది గావున నవ్విదురానుమతం
బున నెగడుట లగ్గగు ననిన దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 125

తే. పాండుపుత్త్రుల కెప్పుడుఁ బక్షపాతి, విదురుఁ డని చెప్పఁ దొల్లియు విందు దీని
నెఱిఁగి వారించుఁ గా కతఁ డేల శకుని, కైతవంబున కొడఁబడుఁ గౌరవేంద్ర.

తే దీని కొడఁబడు మొడఁబడవేని [3]నేఁడ, యీక్షణమ సర్వభక్షుచే భక్షితుండ
నగుదుఁ దెల్ల మే నట్లైనవగపుదక్కి, విదురుఁడును నీవు నుండుఁడుముదముతోడ.

క. అని కడు [4]నడలుగఁ బలికిన, విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖవివశాత్మకుఁ డ
య్యును నెద [5]నది యుచితము గా, దని వగచుచు నాత్మజునకు నాహ్లాదముగాన్.

వ. అప్పుడు వేవురు శిల్పాచార్యుల రావించి కనకరత్నఖచితస్తంభసహస్రంబులను
విచిత్రద్వారశతంబులను వివిధరత్నరుచిరప్రదేశంబులనుం జేసి రమ్యంబుగా నొ
క్కసభ నిర్మింపం బనిచి యొక్కనాఁ డేకాంతంబ విదురునకు శకునిదుర్యోధనుల

1 ముడువఁ దొడువ. 2 నిర్మించె విధి నన్ను. 3 యధిప. 4 నడలుచుఁ. 5 నిది.

యభిప్రాయంబు చెప్పిన విని యతండు విస్మితుం డై కలిద్వాపరసమీపం బగుట
యు జూదం బఖిలప్రజాక్షయకరం బగుటయు నెఱింగి ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనిరియె.

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో జూద మాడఁ దగ దని చెప్పుట.

ఆ. ఇట్టి కార్యమునకు నే నవశ్యంబును, నొడఁబడంగ నోప నుక్కివమున
సుతులతోడ [1]నేల సుతులకు భేదంబు, సేయఁ గడఁగి తిదియుఁ జెట్ట యనక.
తే. ఒలసి [2]నీపుత్త్రు లెల్ల నొండొరులతోడ, నెట్లొడంబడి యుండుదు రట్లు చేయ
వలయుఁ దమలోన జూదంబు వాదు నగుటఁ, గలహమూలంబ యొట్టి శాంతులకు నైన.
వ. నీ నేర్చువిధంబున శకునిదుర్యోధనులదుర్వ్యవసాయం బుడిగించి యిక్కురు
వంశంబు రక్షింపు మనిన విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 132
ఉ. పుత్త్రుల కేల భేద మగు భూనుత యేనును నీవు జాహ్నవీ
పుత్త్రుఁడు నుండఁగా నహితముఁ భయముఁ దొరకొన్నె నాకు నా
పుత్త్రులకుం [3]బ్రసాదకృతబుద్ధులు వేల్పులు గాన దీనికిఁ
మిత్త్రనిధీ యొడంబడుము మిన్నక సంశయ మంద నేటికిన్. 133
వ. వడి గలతురంగంబులం బూనినరథం బెక్కి యింద్రప్రస్థపురంబునకుం జని
యిందులకు ధర్మనందనుం దోడ్కొని రమ్మని విదురుం బంచిన నాతండును
నాపగేయున కంతయు నెఱింగించి యిది యపకర్మం బను చుండె నిట ధృత
రాష్ట్రుండు దన నిర్మింపం బంచినసభ దుర్యోధనునకుం జూపి యాతని
కేకాంతంబున ని ట్లనియె. 134
క. జూద మిది యేల దీనను, భేదము మీలోనఁ బుట్టుఁ బెలుచన యుష్మ
ద్భేదమునఁ జేసి యొగ్గ, త్పాదిల్లు ధరిత్రిఁ బ్రజకు భయజననం బై. 135
ఉ. ఇమ్మహి నీవుఁ బాండవులు నెప్పటియట్ల పరస్పరానురా
గమ్మున నేలు చుండి యిది కార్యము పాండవలక్ష్మి నీ కస
హ్యమ్మన నేల వంచనఁ బరార్థపరిగ్రహబుద్ధిఁ జేసి పా
పమ్మగుఁ బాపకారులకుఁ బాయు నవశ్యము నర్థధర్మముల్. 136
వ. ధర్మాధర్మవిదుం డైనవిదురున కిది సమ్మతంబు గాదు ధర్మజుధనసంపదకంటె నేను
మడుంగులు నీకు ధనసంపద గలదు వాని చేసినయజ్ఞంబుకంటె విశేషంబుగా
దక్షిణ లిచ్చి నీ కిష్టం బయినయజ్ఞంబు సేయుము నీకును భూలోకంబునం
గలరాజు లెల్లం దమసర్వస్వమ్ములుఁ దెచ్చి యిత్తు రనిన విని దుర్యోధనుండు
దండ్రి కి ట్లనియె 137
క. ఇమ్ముల ధర్మజుతో జ్జూద మ్మాడఁగఁ గాన్ప నాకు ధరణీశ్వర య
జ్ఞమ్మదియ సమస్తైశ్వ, ర్యమ్ములు వడయఁగ నుపాయ మభిమతబుద్ధిన్. 138

---

1 పాండు...(వైరంబు)...తిదియుఁ జేటు గాదె 2 వారు నీ పుత్త్రు లాం. 3 బ్రశాంతకృతబుద్ధులు దెల్పుదు గాన దీనికిన్; బ్రసా ..వేల్పుల కారె కావునన్.

క. మీ రిందుల కందఱుఁ జను, దేరఁగ నే నంద యుండితిని సభ చూడన్
ధారుణి నట్టియపూర్వస, భారచనలు [1]వినఁగఁ జూడఁ బడ వెవ్వరిచేన్ 139

వ. నిర్మలస్ఫటికశిలానిర్మితం బై శశిప్రకాశం బై వివిధరత్నప్రభాభాసురం బైన యాసభవిభవంబు చూచువేడుక నందుఁ గ్రుమ్మరువాఁడ హరినీలబద్ధస్నిగ్ధమణిస్థలంబునందు జలబుద్ధిం జేసి పరిధానోత్కర్షణంబు నేసి విమలశిలాతలబుద్ధి నుదకపరిపూర్ణం బయినవాపి సొచ్చి కట్టినపుట్టంబు దడియం ద్రెళ్ళిన నన్నుం జూచి వృకోదరుండు నగియె దాని నంతయు నెఱింగి ధర్మరాజచోదితులయిన కింకరులు నాకుం బరిధానంబులు దెచ్చియిచ్చిరి మఱియు [2]వివృతద్వారంబుఁగవాటఘటితం బని చొరనొల్లక కవాటఘటితంబు వివృతంబుగా వగచి చొరంబోయి తత్కవాటస్ఫటికశిలాఘట్టితలలాటుండ నైననన్నుం జూచి యనేకసహస్రవిలాసినీపరివృత యయి యున్నద్రౌపది నగియె నంత నకులసహదేవులు పఱతెంచి యిదె వాకిలి యిట వచ్చునది యని నన్నుం దోడ్కొని పోయి రట్టి సభాప్రలంభంబు నాకు హృదయశల్యం బయి యున్నది 140

క. పెద్దలు హీనతఁ బొందిరి, తద్దయు హీనులు సమృద్ధిఁ దనరిరి నియమం
బెద్ది విధియోగమున కను, హృద్దర్పోన్నతులు చూచి యెట్లు సహింతున్ 141

క. పరమసుఖోపాయంబునఁ, బరసంపద చేకొనంగఁ బడునేని నరే
శ్వర యంతకంటె మిక్కిలి, పురుషార్థం బెద్ది యెందు భూనాథులకున్. 142

క. నముచి యనుదనుజుఁ డుగ్రతపము సేయుచు నున్న వాని బలమథనుఁ డధర్మమున వధియించె రిపుప్రతిష్ఠము నెమ్మెయినైనఁ జెఱుపఁగావలయు నిలన్. 143

ఆ. అల్పుఁ డయ్యు మనుజుఁ డతిపరాక్రమమున, పేర్మిఁ దరతరంబ పెరుఁగుచున్న
వాఁడు మ్రాని మొదలివల్మీక మామ్రానిఁ, జెఱుచునట్లు గడఁగి చెఱుచుఁ బగఱ.

తే. అహితవృద్ధి యుపేక్షితం బగుడు [3]నల్ప
మగుమహావ్యాధియునుబోలె నది యసాధ్య
మయి యుపేక్షకు నిర్మూలితాత్ముఁ జేయుఁ
గానఁ [4]బాండవశ్రీ యుపేక్ష్యంబు గాదు. 145

వ. దాని నెవ్విధంబున నయిన నపహరింపవలయు నట్లు గానినాఁడు నాహృదయతాపంబున కుపశమనంబు గా దనిన దుర్యోధనునకు శకుని యి ట్లనియె. 146

సీ. నాగరథాశ్వసన్నాహ మొనర్పక యెడ్డనంబులు దీర్ప కుభయసైన్య
వీరులకరముల వివిధాయుధంబుల నన్యోన్యసంఘట్టనారవంబు
లెసఁగంగ సంగ్రామ మేర్పడఁ జేయక యక్షముల్ [5]దొలిచి యే నక్రమమునఁ
బ్రతిపక్షతతులసంపదలు జయించి నీ కిచ్చెద వగవంగ నేల ధర్మ

[1] గలవె చన్నపార్థివుల కిలన్ [2] వివృతద్వారంబు సంవృతద్వారం బని చొర నొల్లక; సంవృతద్వారంబు వివృతద్వారం బని చొరం. [3] భయద, జాడ్య మది (మగు) మహా. [4] వారి నుపేక్షింపఁ గాదు మనకు. [5] (దొల్చి) య యక్ర, దాల్చి... బరిమహీపతులసం.

ఆ రాజుఁ బ్రీతితోడ రావించి యతనితోఁ, గడఁగు జూద మాడుఁ గౌరవేంద్రు
డొందుపాటఁ బాండవోన్నతి వేల్పుల, కయిన నపహరింప నలవి గాదు. 147

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు దాని కొడంబడ నొల్లక యేను విదురుశాసనంబున వర్తి
ల్లుచున్నవాఁడ నాతం డర్థానర్థవిదుండు సకలకార్యసమర్థుండు జూదంబున
విగ్రహం బగు ననియె బలవంతులతోడివిగ్రహంబు పరిహరించుట లగ్గు నావచ
నంబు ధర్మోపేతంబు దీని నతిక్రమించి యనుతాపంబు సేయక యిప్పుడు
జూదం బుడిగి యెప్పటియట్ల యుండుట కార్యం బనిన విని దుర్యోధనుం డతని
కి ట్లనియె 148

క. తనకార్య మొరుమతంబున, నొనరింపఁగ నేర నగునె యొరునిమతంబుం
దనమతము నొకఁడు గా [1]నోపునె చెచ్చెర నిశ్చయింపఁ బోలునె దానిన్ 149

ఆ. విదురుమతము పాండవేయహితార్థంబు, వానిబుద్ధి నెగడు వలవ దన్య
పక్షపాతబుద్ధిఁ బరఁగుచు నుండెడు, నట్టివాని నొప్పుఁ గొనఁగ నగునె. 150

వ. జూదం బన్నది పురాణంబులయందును వినంబడు దీన దోషంబు లేదు సుహృ
ద్ద్యూతంబున దేవతలు దేవసాయుజ్యంబు వడయుదురు గాన దీనిం బ్రవర్తిం
ప శకుని కానతిచ్చి యిందులకు ధర్మనందను రావింపు మనిన ధృతరా
ష్ట్రుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు చింతించి యెట్టకేనియు దాని కొడంబడి విదురుం
బిలిపించి వాని కి ట్లనియె 151

చ. అనుపమరత్నకాంచనచయాంచిత మీసభ దీని ధర్మనం
దనుఁ డనఘుండు దానుఁ దనతమ్ములు నిందుల కేగుదెంచి చూ
చినఁ గడు సంతసం బగు విశిష్టజనస్తుత నీవు [2]వానిఁ దో
డ్కొని చనుదెమ్ము భూసురసఖుం బుధబంధుజనానురంజనున్ 152

వ. ఇట్టివిచిత్రరత్నసభావేదికాతలంబున నతండును దుర్యోధనుతోడం బ్రొద్దువోక
సుహృద్ద్యూతంబుఁ బ్రవర్తించు ననిన విని విదురుండు విషణ్ణహృదయుండై యు
మాయాదురోదరంబు దురర్థంబుగాఁ జింతించి దీని నుడిగిన నుభయపక్షంబు
లకు లగ్గగు నని పెక్కుమాఱులు వారించి. 153

విదురుఁడు ధర్మరాజుం దోడ్కొని వచ్చుట.

క. అవిలంఘనీయ మీదు,ర్వ్యవసాయం బనుచు సత్యవచనుఁడు ధర్మా
ర్థవిదుం డప్పుడు ధృతరా,ష్ట్రవిధాత్మనియోగమున కొడంబడి యంతన్. 154

క. ఇంద్రప్రస్థపురంబున, కింద్రగురుప్రతిభుఁ డరిగి యింద్రసమానుం
జంద్రయశు ననుజసహితు నృ,పేంద్రుని ధర్మసుతుఁ గాంచె నెంతయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అతనిచేత నభ్యర్చితుం డయి కుశలం బడిగి నిజాగమనప్రయోజనం బెఱింగిం
చిన విని విదురునకు ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 156

సీ. పుత్త్రవత్సలుఁడు విచిత్రవీర్యాత్మజుఁ డార్యుండు ధృతరాష్ట్రుఁ డాతఁ డెఱిఁగి.

1 నేర్పునె చెచ్చెర (నిర్వహింపఁ)... చెపుమా. 2 పోయి.

నిన్ను నియోగించె నన్నుఁ దోడ్కొని తేర నీవును వచ్చితి నెమ్మితోడ
లాలితాపూర్వసభాలోకనంబునయందు జూదంబు కార్యంబె చెపుమ
జూదంబుకతమున భేదంబు గాకుండ నేరదు మాలోన నీనియోగ
ఆ. మనఘు మాకలంఘ్య మయినట్లు ధృతరాష్ట్రు,పనుపుసేయ నీకుఁ బాడి యదియ
యనుచు విధినియుక్తుఁడయి యప్డు విదురుతో,నేగ నిశ్చయించె నిందుకులుఁడు *
క అనుజులు ద్రుపదాత్మజయును, ననుచరముఖ్యులును ధౌమ్యుఁ డాదిగ విద్వ
జ్జనులును దోఁ జనుదేరఁగ, నినసన్నిభ తేజుఁ డరిగె నిభపురమునకున్. 158
వ. అందు దుర్యోధనదుశ్శాసనాదిపుత్త్రశతంబుతో భీష్మ శకుని సైంధవ కర్ణ గౌత
మ ద్రోణాశ్వత్థామ సోమదత్తసమేతుండయి యున్నధృతరాష్ట్రునకు భాను
మతీప్రభృతి[1]స్నుషాపరివృతయయి తారకాపరివృత యయియున్న రోహిణియుం
బోలె నున్న గాంధారీదేవికిఁ గురువృద్ధజనులకు నతివినయంబున ననుజసహితుం
డయి ధర్మతనయుండు మ్రొక్కె నంత ద్రుపదరాజనందనయు గాంధారికి
మ్రొక్కిన నక్కోమలిం జూచి గాంధారికోడండ్రెల్లను విస్మిత లయి యిట్లనిరి.
తే అఖిలలావణ్యపుంజంబు నబ్జభవుఁడు, [2]మెలఁతగా దీనియందు నిర్మించెనొక్కొ
కానినాఁ డిట్టికాంతి యేకాంతలందు, నేల లే దని సామర్షహృదయ లయిరి
వ ఇట్లు పాండవకౌరవు[3]లతిప్రణయగౌరవంబున నద్దివసంబు సలిపి రంతఁ బ్రభా
తంబ. 161
ఉ ఆధృతరాష్ట్రుచేసినయనర్ఘమణిప్రకరానుబద్ధశో
భాధృతి నొప్పుచున్నసభ పార్థివముఖ్యుఁడు ధర్మజుండు దు
ర్యోధనుఁ డర్థిఁ జూపఁగ సహోదరవీరులుఁ దానుఁ జూచి ల
క్ష్మీధరమూర్తి యెంతయును మెచ్చె మనంబునఁ దద్విభూతికిన్ 162
వ అయ్యపూర్వసభామణికుట్టిమంబున నందఱు సుఖాసీను లయి యిష్టసంభాష
ణాదిక్రీడా[4]వసరంబున నున్నంత దుర్యోధనుండు యుధిష్ఠిరున కి ట్లనియె 163

---

* ఈసీసము తర్వాతఁ గొన్నివ్రాఁతప్రతులలోఁ గల యధికపాఠము.

ఎ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుం డై ధర్మతనయుండు దివ్యాంబరాభరణమాల్యగంధంబుల నలంకృతుం డై ప్రయాణార్థంబు భూసురనికరంబునకు బహురత్నసువర్ణంబులు దానంబు లిచ్చి మంగళతూర్య నాదంబులును విప్రాశీర్వాదంబులును మాగధమంజులగానంబులును వందిజనవాక్యసంతానంబులును విలసిల్లుచుండ మందిరంబులు వెడలి యనేకమణిమయప్రభాభాసురం బైన కాంచనరథారోహణంబు చేసి కుంతీద్రౌపదులును దమ్ములును దోడన చనుదేర నరిగి యన్నరనాథుండు నాగనగరప్రవేశంబుచేసి పౌరజననయనానందంబు సేయుచుం జని రాజగృహద్వారసమీపంబున.

క పరమోదారుఁడు ధర్మజుఁ, డరదము డిగి చనియెఁ బ్రీతి ననుజులు దానున్
సురుచిరవిభవస్ఫురణను, గురుతర మైనట్టికొలువుకూటంబునకున్.

[1] స్నుషాప్రభృతి సతీశత...దమలో విస్మిత. 2 మెలఁతగా ధాత్రి దీని ని; మేలుగాఁ గూర్చి దీని ని...(యతిహార్ష). 3 లన్యోన్యప్రణయ. 4 వినోదంబుల.

క అనఘసుహృద్ద్యూతం బిం, దొనరింతము ప్రొద్దు వోకయును నగు జూదం
బునకుం బ్రియుఁడవు దక్షుఁడ, వన విందుము నిన్నుఁ బ్రీతి నక్షజ్ఞులచేన్. 164

వ అనిన వానికి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె 165

తే క్షత్త్రనీతిక్రమంబులు గావు సూవె, నికృతియును జూదమును ధర్మనిత్యు లైన
వారి కీరెండు వర్జింప వలయు నెందుఁ, బాపవృత్తంబు జూదంబు పార్థివులకు.

ఆ. కుటిలమార్గు లయినకుత్సితకితవుల, తోడఁ గడఁగి జూద మాడఁ జనదు
దానఁ జేసి యర్థధర్మవివర్జితు, లగుదు రెట్టివారు జగములోన 167

వ మఱియు మాయాద్యూతంబున జయించుట మహాపాతకం బనియును ధర్మ
ద్యూతంబున జయించుట ధర్మయుద్ధంబున జయించునంతియపుణ్యం బనియును
నసితుం డయినదేవలుండు చెప్పె ననిన నయ్యుధిష్ఠిరునకు శకుని యి ట్లనియె.

క ద్యూతకలాకుశలుం డగు, నాతఁడు లోకజ్ఞుఁడును మహామతి[1]యును వి
ఖ్యాతుఁడు నగు సత్క్షత్త్రియ, నీతివిదుఁడు దగునె దాని నిందింపంగన్. 169

క బలహీను లయినవారలు, బలవంతుల నోడుచునపుడు [2]బహుమాయల న
చ్ఛలమునఁ జేయుట యొందును, గలయదియ జయంబ కాదె కర్తవ్య మిలన్

వ. జూదంబున కీ వోడు దేని యుడుగు మనిన నాతనికి ధర్మరాజి ట్లనియె. 171

ధర్మరాజు శకునితో జూదం బాడుట.

క [3]బలవద్ద్యూతార్థము గాఁ, బిలువంబడి మగుడ నగునె పెక్కులు పలుకుల్
పలుకంగ నేల యని య,త్యలఘుఁడు ధర్మజుఁడు జూద మాడఁ గడంగెన్. 172

వ ఇట్లు జూదంబున నయ్యెడుదోసం బెఱింగియు దైవానుశాసనంబున ధర్మజుండు
దాని కభిముఖుం డయి చందనకర్పూరకస్తూరీపరిషిక్తం బయినద్యూతరంగం
బునందు ముందఱ గంధపుష్పార్చితంబు లయినయభిమతాక్షంబు లమర్చికొని
యున్నసౌబల వివింశతి చిత్రసేన వికర్ణులం జూచి వీరిలో నెవ్వఁడు నా[illegible]
జూదం బాడెడువాఁ డనిన నాతనికి దుర్యోధనుం డి ట్లనియె 173

తే. అనఘ మామామ శకుని నాకై కడంగి, జూద మాడెడి నీతోడఁ [4]గాదు నాకు
యీతఁ డొడ్డిన ధనరాసు లెవ్వి యైనఁ, బోఁడిగా నీకు నీఁ గలవాఁడ నేను.

వ. అని తనచేతియనర్ఘరత్నకటకంబు లొడ్డిన నన్యులకయి యన్యులు జూదం
బాడుట యెంతయు విషమం బనుచు ధర్మతనయుండు సాగరావర్తసంభవంబు
లయినపరార్ధ్యమణిహారంబు లొడ్డె నిట్లు సుహృద్ద్యూతంబు ప్రవర్తిల్లు [illegible]
యైన నచ్చోటికి వచ్చి భీష్మధృతరాష్ట్రవిదురకృపద్రోణాశ్వత్థామలు పిచి[illegible]

---

1 యతి విఖ్యాతుఁడును రాజ నీతివి, (నీతుం డగు నేని యేల) నీతుఁడు నగు [illegible] దగు[illegible] దాని.
2 బహువిధమాయా, చ్ఛలములఁ...(గలయది యని చెప్పెఁ గాదె కావ్యుఁడు మొద[illegible]).
3 బలవంతము జూదమునకు... (పెద్దల కని తా, నలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రజుతో, న[illegible])
4 గాదనాక...డోడిన.

చ్ఛాసనస్థు లయి దానిం జూచుచుం బ్రహృష్టహృదయు లయి యుండి రంత.

తే. అభిమతాక్షముల్ దొల్చి మాయావిదుండు
సుబలరాజాత్మజుండు ధర్మసుతు జయించె
[1]నొడుతు నే నింక నని వెండియును గడంగె
శకునితో జూద మాడ నాశికులుండు 176

వ. ఇట్లు యుధిష్ఠిరుండు బద్ధమత్సరుం డయి పెఱిగి యొండొండ యొడ్డుచు నిష్క
సహస్రభరితానేకాయుతకుండమండితంబు లయినసువర్ణభాండాగారంబులును
వజ్రవైడూర్యమరకతమౌక్తికనీలప్రవాళపద్మరాగాదివివిధశుద్ధవిపులరత్నపరి
పూర్ణంబులైనరత్నభాండాగారంబులుం బ్రత్యేకంబ పంచద్రోణకాంచనసంచి
తంబు లయినచతుశ్శతనిధులును మణికింకిణీజాలాలంకృతంబు లయినయసం
ఖ్యాతహయయూథంబులును జాతరూపవరూథంబులుం గనకకక్ష్యాకుథసనా
థంబు లయినమదాంధగంధసింధురసందోహంబులుం బరార్ధ్యరత్నభూషణభూ
షితంబు లయినయోషిత్సహస్రంబులును [2]ననుదినాతిథిజనభోజనపాత్రహస్తు
లయినశతసహస్రపరిచారకులును నర్జునునకుఁ జిత్రరథుం డిచ్చిన గంధర్వహ
యంబులందొట్టి దుగ్ధపానశాలితండులఖాదనంబునం బెరుఁగుచున్న జాత్యశ్వా
నేకాయుతంబులు నజావి గోమహిష ఖర రాసభనివహంబులు నొక్కొక్క
యొడ్డునన యొడ్డి యోటుపడినం జూచి విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు రహస్యం
బున ని ట్లనియె. 177

క. ఖలుఁ డీదుర్యోధనుఁ [3]డెగ్గులతోడన యుద్భవిల్లె గోమాయు[4]రుతం
బులు వించె దుర్నిమిత్తంబులు పెక్కులు పుట్టె వీనిపుట్టినవేళన్. 178

వ. తొల్లి యెన్నండును బాపంబుం బొరయని మహాభిష భీమసేన ప్రతీప శంతను
లకులంబు దుర్యోధనుకారణంబునం బాపభూయిష్ఠంబుగా నున్నయది యొక్కని
కారణంబునఁ గులంబున కెగ్గగు నేని వాని దూషించి కులంబు రక్షించుట
ధర్మం బని శుక్రుండు చెప్పెఁ గుల[5]రక్షణార్థం బంధక యాదవ వృష్ణివీరులు
కృష్ణు నియోగించి కులదూషకుం డైనకంసుని వధింపించిరి గావున. 179

మత్తకోకిలము వాసవాత్మజుఁ బంపు మిప్పుడ వాఁడు ధర్మవిదుండు నీ
శాసనంబున నిగ్రహించు విచారదూరు సుయోధనున్
భూసతీశ్వర దీన నీకులముఁ మహీప్రజయున్ గత
త్రాసవృత్తి సుఖంబు వొందుఁ బ్రధానవిగ్రహ మేటికిన్ 180

ఉ ఇమ్మనుజాధముఁ గుణవిహీను బహిష్కృతుఁ జేసి ధర్మమా

---

1 నోడుదునె నీకు (నింక) ..గడంగి...మాడె. 2 నానావిధభోజ. 3 డెలుఁ, గులతోడన యుంద్భవిల్లి 4 చయంబు లఱచె నగళ్ల నద్భుతములు పె 5 రక్షణార్థంబ కాదె యాదవ.

గ్రమ్మునఁ గౌరవాన్వయముఁ [1]గావుము పాండుతనూజులం బ్రతా
పమ్మెసఁగంగ నేలు మిది పథ్యము సు మ్మొకనక్క నిచ్చి సిం
హమ్ముల విల్చికో లుఱదె యన్యులె వారలు కౌరవేశ్వరా. 181

మధ్యాక్కర. అంగారములు గొనువేడ్కఁ బుష్పఫలావళీలలిత
తుంగద్రుమప్రకరంబుఁ గరుణావిదూరుఁ డై కాల్చు
నంగారకారుఁ బోలంగ సమకట్టె నర్థలోభంబు
నం గురుకులహానికరుఁడు ధారుణీనాథ నీసుతుఁడు 182

ఆ. అధికదర్పయుక్తమై బలీవర్దంబు, [2]నగముదరి విదారణంబు సేయఁ
గాలు ద్రవ్వినట్లు గడుబలాఢ్యులతోడ, నేచి వీఁడు విగ్రహింపఁ దొడఁగె.

వ ఇంక నయిన నుపేక్షింపక యీదుష్టద్యూతంబు వారింపు మనినఁ బుత్త్రస్నే
హంబున నెద్దియుం జేయునది నేరక ధృతరాష్ట్రుండు మిన్నకుండె నంత విదు
రుండు దుర్యోధనున కభిముఖుం డై యి ట్లనియె. 184

క. న్యాయంబు విడిచి సౌబలు, మాయాద్యూతమునఁ బాపమతి వై భరతా
న్వాయు లగుపాండవేయుల,శ్రీ యిమ్మెయిఁ గొనిన నిన్నుఁ జీ యనరె యొరుల్.

క. ధృతిమంతుల భుజవిక్రమ, జితశత్త్రులఁ బాండవేయసింహులను మదో
ద్ధతిమైఁ బరాజితులఁ జేసితి వారల కిట్లు నికృతి సేయుట లగ్గే. 186

వ అనిన విని విదురున కలిగి దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 187

సీ. పరులగుణంబులు పలుమాఱుఁ గీర్తింతు పక్షంబ పలుకుదు పాండవులకు
ధార్తరాష్ట్రుల సంతతంబు నిందింతువు కుడిచినచోటికిఁ [3]గార్ప వెపుడు
నుత్సంగతలమున నుగ్రవిషోరగం బున్నట్లు నీవు మాయొద్ద నునికి
పరులసంపద సుఖోపాయబలంబునఁ గొనుట భూపతులకు గుణమ కాదె
ఆ యడుగకయును గర్జ [4]మది యిష్టుఁడై చెప్పు, నతని కాడఁ దగినయదియ నన్ను
నిట్టు నట్టు ననఁగ నేల నీయిమ్ముల, నుండు బుద్ధి చెప్పకుండు మాకు. 188

వ అనిన విదురుం డి ట్లనియె. 189

క చెడఁ గఱపువార [5]చెలులుం, గడుకొని నీయట్టివారికర్జంబులు చె
ప్పెడువారుఁ గాక నీకున్, మడవక మాయట్టివారిమాటలు గొఱయే. 190

తే ప్రియము పలికెడువారిన పెద్దమెత్తు, రప్రియంబును బథ్యంబు నైనపలుకు
[6]వినఁగ నొల్లరు గావున వేడ్క దానిఁ, బలుక రెవ్వరు నుత్తమప్రతిభు లయ్యు

1 రాజిత మై వెలుఁగొందఁజేయు నీ, తమ్మునిపుత్త్రులన్ నిలుపు తథ్యము. 2 నాగగణముతో రణంబు. 3 కొఱఁత సేతు; కుఱుచ దలఁతు 4 మతిదుష్టుఁ డై ... కోడఁ. 5 చుట్టలు. 6 తగిలి విన నొల్ల రటుగాన దానిఁ బ్రీతిఁ, బలుక రెవ్వరు నుత్తమప్రభులకైన (ప్రతిభు, లైన; ప్రకృతు లయ్యు).

తే. మొదల నప్రియ మయ్యును దుదిఁ గరంబు
పథ్య మగుపల్కు ప్రియులందు బలిమి నైనఁ
బలుక వలయు మో మోడక యొలసి యట్టి
వాఁడు దగుసహాయుండు భూవల్లభునకు. 192

వ. ఏను సపుత్త్రకుం డైనవైచిత్త్రవీర్యు కార్యంబునకు హితుండ నై నెగడుదు నట్టిన న్ననృథాబుద్ధి నొల్లక పలికితి పాండవులతోడివిగ్రహంబు లగ్గు గా దని చెప్పి విదురుండు విగతవచనుం డై యుండె నంత శకుని ధర్మనందనున కి ట్లనియె.

ఉ. ఎల్లధనంబు నోటు వడి తిందుకులేశ్వర యింక [1]నొడ్డఁగా
మొల్లము నాకుఁ జూపు మని ముందట సారెలు ద్రోచి యాడఁగా
నొల్లక యున్న సౌబలున కున్నతచిత్తుఁడు ధారుణీతలం
బెల్లను నొడ్డి యోటు వడియెన్ బలవద్వ్యసనాభిభూతుఁ డై 194

వ. ఇట్లు దేవభోగబ్రాహ్మణవృత్తులు దక్కఁ దక్షిణమహీతలంబును బ్రాహ్మణులు దక్క సర్వప్రకృతిజనులను రాజపుత్త్రుల నొక్కొక్కయొడ్డున నొడ్డి యోటు వడి వెండియు. 195

సీ. తమ్ముల నత్యంతధర్మసమేతుల నాయతబాహుల నాజిజయుల
నాదిత్యతేజుల నాదిభూపాలకచరితుల నభిమానసత్య[2]రతుల
సహదేవ నకుల వాసవసుత భీములఁ గ్రమమున నలువురఁ గౌరవేంద్రుఁ
డొక్కొక్కయొడ్డున నొడ్డి తన్నును నొడ్డి యుక్కివంబున [3]నప్పు డోటువడిన
ఆ. నతనిఁ జూచి శకుని యనియె నిక్లెల ని, న్నొడ్డి తధిప నీకు [4]నొండుధనము
గలదు మఱచి తెట్లు కమలాక్షి పాంచాల, కన్య నీకు ధనము గాదె యనిన.

చ. అలయక వెండియుం గడఁగి యక్షరతుం డయి ద్రౌపదిన్ మహో
త్పలదళచారునేత్రఁ గులభామఁ బణంబుగఁ జేసి యొడ్డి సౌ
బలఖలుచేత నోటు వడి పాండుసుతుం డుడిగెన్ ధనంబు ల
గ్గలముగ [5]నొడ్డ లేమి గతగర్వమునం గడు దీనవక్త్రుఁ డై 197

సీ. ఆతనిఁ జూచి ద్రోణాచార్యకృపభీష్ము లవిరళస్వేదాంగు [6]లగుచు వృద్ధ
జనులును వారు నిశ్శబ్దనిరంతరముఖు లై రి విదురుండు మొగము వాయ
నిడి తల వాంచి త న్నెఱుఁగక దుఃఖితుం డై యుండెఁ దక్షిణయాసదస్యు
లందఱుఁ బ్రబలబాష్పాంబుధారాకులితాక్షు లై రత్యుచ్చ మై పయోధి
ఆ. పటురవాభ మై సభాక్షోభ మయ్యె దు, శ్శాసనుండుఁ గర్ణసైంధవులును
నధికహర్షవికసితాస్యంబు లొప్ప నొం, డొరులఁ జూచి నగుచు నుండి రపుడు

1 నాడఁగా, నొల్లమి నాకుఁ జెప్పు మని యొడ్డిన. 2 ధనుల. 3 నాడి యో. 4 నొడ్డు .., నీధనంబు గాదె 5 నొండు. 6 లై రి బంధ.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును నిది యేమి సభాక్షోభం బెవ్వ రెవ్వ రేవస్తువు లొడ్డి రని
విదురు నడుగు చుండె నట్టియవసరంబున దుర్యోధనుండు పాండవులం దనకు
దాసులంగా నోడిచినవాఁ డై వెఱిఁగి. 199

క. వరవృష్ణిఁ గలసి తనయిలు, పరువడిఁ దుడువంగఁ గృష్ణఁ బనుచువగఁ భా
సుర రాజ్యదర్ప మొప్ప వి,దురుఁ జెచ్చెరఁ బంచె దానిఁ దోడ్కొని తేరన్.

క. దాని సహింపక విదురుం, డానరపతి కిట్టు లనియె నజ్ఞానులు నీ
తో నెవ్వ లేరొరు లిట్లు మ,హానిష్ఠురవృత్తిఁ బనుప నగునే నన్నున్ 201

క మనమలినమనస్కుఁ డుదరుం,తుదుఁడు నృశంసుఁ డనఁ బరఁగుదుర్జనునకు సం
పద లెడ లయ్యును నాతని, మొదలిటిసంపదలతో సమూలంబు చెడున్. 202

క. అవనీతలసామ్రాజ్యో,త్సవమునకును యోగ్య యైనసతి ద్రౌపది పాం
డవధర్మపత్ని నీ కం, తవమానము సేయ నేమి యనపాశ్రయయే. 203

తే. ఏల యాశీవిషంబుల నెఱిఁగి యెఱిఁగి, మూర్ఖవై యలిగించెదు మొనసి యొరుల
ధనము నికృతిమైఁ గొను టిది ధర్మువగునె,శకునిమతమునఁ బాపంబుఁ జనునె చేయ.

వ. జూదంబున నెగ్గు పుట్టు దీన నయ్యెడుఫలంబు వేణుఫలంబునుంబోలె సహామూ
లవినాశంబునకు నిమిత్తం బగు ననిన దుర్యోధనుండు విదురుం దూల నాడరి
ప్రాతికామి యనువానిం బిలిచి యీవిదురుం డెప్పుడు నరిష్టంబ కాని పలుకండు
పాండవులకు వెఱచు నీవు వోయి ద్రౌపదిం దోడ్కొని రమ్మని పంచిన. 205

ప్రాతికామి ద్రౌపదిని సభకుఁ దోడ్కొని వచ్చుట

ఆ. అవనినాథుచేత నాజ్ఞాపితుం డయి, సూతనందనుండు ప్రాతికామి
పాండవాగ్రమహిషిపాలికిఁ జని భక్తి, వినతుఁ డగుచు నిట్టు లనియె సతికి.

తరువోజ. ధనసంపదలు నిజధరణిరాజ్యంబుఁ దనయులం దమ్ములఁ దన్నును నిన్నుఁ
దనర జూదం బాడి ధార్తరాష్ట్రులకు ధర్మతనూజుండు దా నోటువడియె
వనజాక్షి కౌరవవరు[3]పని నిన్ను వడిఁ దోడుకొని పోవ వచ్చితి నిపుడ
చనుదెమ్ము కౌరవేశ్వరుకడ కనిన జలజాయతాక్షి పాంచాలి యి ట్లనియె. 207

ఆ. ఏయుగంబునందు నెట్టిదుష్కితవుండు, భార్య నొడ్డి యోటువడిన[1]భర్త
గలఁడె యిదివినంగఁ గడునపూర్వంబయ్యె,నిట్లు సేయునొక్కొ యిందుకులుఁడు.

తే ముున్ను దనోటువడి మఱినన్ను నోటు,వడియెనో నన్ను మునోటువడి విభుండు
గ్రన్నఁ దనోటువడియెనో యన్న నాకు, నెఱుఁగఁ జెప్పుము దీని నీ వెఱుఁగుదేని.

వ. ఎఱుంగవేని యక్కితవు నడిగి వచ్చి మఱి నన్నుం దోడ్కొనిపోవ నగునేని తో
డ్కొని పొమ్మనినం బ్రాతికామి క్రమ్మఱి వచ్చి పాంచాలిపలుకులు ధర్మరాజున
కుం జెప్పిన దురోదరపరాజయదుఃఖితచేతస్కుం డగుటం జేసి యతఁడు వానికి
నదత్తప్రతివచనుం డైనఁ బ్రాతికామికి దుర్యోధనుం డి ట్లనియె. 210

1 నడిగిన దుర్యోధనుండు కౌంతేయులచేత నెల్లధనంబు గెలిచె నని చెప్పుచున్న యవ.
2 ండై, తుది లే కవినయము సేయుదుర్జ .. పెద్ద యయ్యు ..సంచయముతో 3 ఁడన్న. 4 వాఁడు.

క. సందిగ్ధ మయినయర్థము, నిందఱసన్నిధిన యడిగి తింద యెఱుంగఁగన్
సుందరిఁ బాంచాలేంద్రసుతం దోడ్కొని రమ్ము పొమ్ము తడయక యనినన్.

వ. వాఁడును ద్రౌపదిపాలికిం బోయి దేవీ నీయడిగినయర్థంబు నిర్ణయించువా రయి సభ్యులు నిన్ను రాఁ బంచిరి రమ్మనిన దుర్యోధను దుశ్చేష్టితంబునకు ధర్మరాజు సమ్మతంబునకు [1]వెఱచి యక్కోమలి ప్రాతికామిపిలుంద నేకవస్త్రయు నధోనీవియు నవిరళగళితనయనోదకబిందుసందోహపరిపీడ్యమానపీన స్తనపరిధానాంతరయు నగుచు సభకుం జనుదెంచి కురువృద్ధసమీపంబున నున్నంత ద్రౌపదిం జూడ నోపక లజ్జితులయి దుఃఖాయమానమానసు లయి తలలువాంచి యున్న పాండవులవైలక్ష్యం బుపలక్షించి సంతసిల్లి దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం బిల్చి ప్రాతికామి వృకోదరునకు వెఱచు నీవు పోయి ద్రౌపదిం దోడ్కొనిరమ్మనిపంచిన.

ఆ. నిర్దయాత్ముఁ బాపనిరతు దుశ్శాసనుఁ, బనుచు టెఱిఁగి కృష్ణ పంకజాక్షి
గడుభయంబు నొంది గాంధారియొద్దకు, నరిగెఁ గడు నడంగి యతిరయమున

చ. తడయక కౌరవానుజుఁడు దానిపిలుందన పాఱి యింక నె
క్కడ కరుగంగఁ బోలుఁ జులుకం జను దెమ్మిట సౌబలుండు ని
న్నొడిచె దురోదరంబునఁ గురూత్తమునర్థమ వైతి నిన్నునుం
బుడమిని దమ్ముఁ గోల్పడిరి పొల్తి భవత్పతు లైనపాండవుల్. 214

వ. అనుచు డాయ వచ్చిన నక్కోమలి రజస్వల నన్ను ముట్టకు మేకవస్త్ర నయియున్న దాన గురుబంధుజనాధిష్ఠితం బైనసభకు నెట్లు రా నేర్తు ననిన నీ వేకవస్త్ర [2]వైతేమి విగతవస్త్ర వైతేమి నిన్నెట్లుం దోడ్కొని పోదు నని బలాత్కారంబున 215

ఉ. ఆననజాననం గురుకులాపశదుండు గడంగి రాజసూ
యావభృథంబునందు వసుధామరమంత్రపవిత్రవారిధా
రావళిఁ జేసి పావనము లైనశిరోజములం దెమల్చి వా
పావహుఁ డీడ్చి తెచ్చె సభ కందఱు సంభ్రమ మంది చూడఁగన్ 216

వ. ఇట్లు వాతావధూతం బైనపతాకయుంబోలె దుశ్శాసనాపకృష్ట యై ద్రౌపది వికీర్ణకేశయు వివర్ణవదనయు నై కర్ణదుర్యోధనశకునిసైంధవాదిదుష్టభూయిష్ఠం బైనసభకు వచ్చి కోపలజ్జాపరవశ యయి 217

చ. అనుపమదైవయోగహతుఁ డయ్యు నవశ్యము ధర్మసంపదం
దనరునకాక ధర్మజుఁడు ధన్యుఁడు ధర్మపథంబు తప్పఁ ద్రొ
క్కునె కురువృద్ధులార భృశకోపనుఁ డీతఁడు నన్ను నేల దు
ర్జనుఁ డిటు యీడ్చి తెచ్చె నవిచారపరుం డయి దుర్మదంబునన్ 218

1 వలుకుచు.. సందోహనిష్యందపరి... స్తనపిధానపరిధానాంతరయు. 2 వైతేనేమి (వైతేని) ... వైతేనేమి (వైతేని).

చ ఇది యుచితంబు గా దనక యిక్కురుముఖ్యులు సూచు చుండ దు
ర్మదుఁ డయి వీఁడు నన్ను నవమానితఁ [1]జేసెడి సర్వధర్మసం
విదు లన నున్న యీభరతవీరులవంశము నేఁ డధర్మసం
పద నతినింద్య మయ్యె నని భామిని గృష్ణఁ దలంచె భీత యై. 219

వ ఇట్లు జగత్త్ర[2]యవిజయభుజవీర్యసనాథు లైననాథులు గలిగియు ననాథయుం బోలెఁ బాంచాలరాజపుత్త్రి భయార్తయై యార్తజనశరణ్యుం డైనజగన్నాథు జనార్దనుం దలంచుచుఁ గపటద్యూతమధుమదోన్మత్తుం డయినధర్మపుత్త్రు నిమిత్తంబున నుద్గతం బయినపాండవపరాజయవహనంబుఁ దనరూక్షకటాక్ష వీక్షణవచనంబులం బ్రవర్తించు చున్నదానిఁ జూచి దుఃఖితుం డై భీమసేనుం డు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 220

క. ధనకనకరత్నవరవాహనధరణీరాజ్యములును నాయుధములు మ
మ్మును నోటువడుట యుచితము, యినసన్నిభ వీని కెల్ల నీశుఁడ వగుటన్. 221

క. ద్రుపదతనూజం బణముగఁ, గపటద్యూతమునఁ జేయఁ గాఁ దగునె జనా
ధిప యిది దుష్టద్యూతము, నెపమునఁ బరిభూత యయ్యె నిష్కరుణులచేన్.

వ. శకునికైతవం బెఱింగియుం బాపద్యూతంబుఁ బ్రవర్తించి యధర్మప్రవృత్తుం డవయితి కావున భవద్బాహుదాహంబు సేయ వలయు నని కోపించి పలికినం బవనతనయునకు నర్జునుం డి ట్లనియె 223

సీ. ధర్మతనూజుండు ధర్మువు దప్పిన ధరణీతలం బెల్లఁ దల్లడిల్లుఁ
దగిలి సుహృద్ద్యూతధర్మయుద్ధములకుఁ బరులచేఁ బిలువంగఁబడి విభుండు
గడగక విముఖుండు గాఁ జన దని శుభక్షాత్త్రధర్మంబు లోకంబులందు
నిలిపెఁ దా నిది పతినేరమియే దైవవైపరీత్యం బైన వసరఁ దగునె
ఆ గురుల ధర్మపరులఁ గోపించి ధీరు లతిక్రమింతురే తదీయనిత్య
ధర్మగౌరవం బధార్మికు లగుచున్న, పరులచేతఁ జెఱుపఁబడియె నిట్లు. 224

వ అనుచు దుఃఖితు లగుచున్నపాండవులను దుశ్శాసనాపకృష్ట యై సభాంతరాళంబున నున్నద్రౌపదిం జూచి వికర్ణుం డన్యాయశ్రవణవికర్ణు లై యున్నకురు సభ్యుల కి ట్లనియె. 225

క సముచితవృత్తు లగుబుద్ధిమంతులకు నిపుడు ద్రౌపదీప్రశ్నవిచా
రము సేయవలయు నవిచారమునఁ బ్రవర్తిల్లు టది నరకహేతు వగున్. 226

వ ఇక్కురువృద్ధు లైనభీష్మధృతరాష్ట్రవిదురాదులును నాచార్యు లయినద్రోణ కృపాదులుం బలుక రైరి యున్న సభాసదు లెల్లం గామక్రోధాదులు దక్కి విచారించి చెప్పుం డనిన నెవ్వరుం బలుక కున్న నే నిందు ధర్మనిర్ణయంబు సేసెద నెల్లవారును వినుండు జూదంబును వేఁటయుఁ బానంబును బహుభక్షణా

1 జేయుచు నె. 2 యరక్షణ ; యూజేయ. 3 నొడ్డఁ గాఁ.

సక్తియు ననునాలుగు దుర్వ్యసనంబులం దగిలినపురుషుండు ధర్మువుం దప్పి వర్తిల్లు నట్టివానికృత్యంబులు సేకొనందగవు కితవాహూతుం డై వ్యసనవర్తి యయి పరాజితుం డయినపాండవాగ్రజుండు పాండవుల కందఱకు సాధారణ ధనం బయినపాంచాలిఁ బణంబుఁ జేసెం గావున ద్రౌపది యధర్మవిజిత యగ్గోమలి యేకవస్త్ర నిట దోడ్కొని తెచ్చుట యన్యాయం బనిన వికర్ణుపలుకుల కొడంబడక కర్ణుండు వాని కి ట్లనియె 227

ఆ. ఎల్లవారు నెఱుఁగ నొల్లనిధర్మువు, చేల నీకు[1]ఁ జెప్ప నేల వలసెఁ
జిఱుతవాని కింత తఱుసంటిపలుకులు, సన్నె వృద్ధజనము లున్నచోట 228

వ నీవు ద్రౌపది నధర్మవిజిత యని పలికితి సభాసదు లెల్ల నెఱుంగ ధర్మజుండు దనసర్వస్వమ్ము నోడ్డి యోటువడినప్పు డిది వానికి వెలిగాదు గావున ధర్మవిజితయ యిట్లు గానినాఁడు పాండవు లిందఱును దీని విజితఁ గా నేల యొడంబడుదురు మఱియేకవస్త్ర యై యున్నదీని సభకుం దోడ్కొని వచ్చుట ధర్మువు గా దంటి భార్యకు దైవవిహితుం డయినభర్త యొక్కరుండ యిది యనేకభర్తృక గావున బంధకి యనంబడు నిట్టిదాని విగతవస్త్రం జేసి తెచ్చిన ధర్మవిరోధంబు లే దని కర్ణుండు వికర్ణువచనంబులకుం బ్రత్యాఖ్యానంబు సేసిన విని దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం బిలిచి యిప్పాండవులయు ద్రౌపదియు వస్త్రంబు లపహరింపు మని పంచిన దాని నెఱింగి 229

క. [2]కితవవ్యవసాయపరా, జితు లగుటం జేసి బలిమి చెడి పాండుసుతుల్
ధృతిఁ దమపయిపుట్టము లా, యతకీర్తులు మున్న పెట్టి యాసభ నున్నన్.* 230

దుశ్శాసనుండు ద్రౌపది గట్టినపుట్టంబు వొలుచుట

సీ ఇది సేయఁ గా దని మది విచారింపక సద్గర్హితుండు దుశ్శాసనుండు
నెట్టన ద్రౌపది గట్టినపుట్టంబు సభలోన [3]విడ్చె నాశంక లేక
యుడుగక యొలువంగఁ బడియు ము న్నపనీత మైనతద్వస్త్రంబు నట్టివలువ
లలితాంగిజఘనమండలమునఁ బాయక యొప్పుచు నున్న నయ్యువిదఁ జూచి

ఆ. సభ్యు లెల్ల నుదితసమ్మదు లయిరి దు,శ్శాసనుండు వస్త్రచయము పర్వ
తోపమాన మయిన నొలువంగ నోపక, యుడిగె లజ్జఁ బొంది యుక్కు దక్కి.

వ. ఇట్లు భీమసేనుండు ద్రుపదరాజనందనకు దుశ్శాసనుండు సేసినయవమానంబు సూచి కోపరక్తాంతనయనుం డగుచు నంతకాకారంబున దంతసందష్టదారుణ ముఖుం డయి యెల్లవారును విన ని ట్లనియె. 232

---

1 నెఱుఁగ. (గఱువతనం బిఁ). 2 కృతక(వ్యవహార). *కొన్నిప్రతులలో నున్న యధిక పద్యము—"క. ఏనింక నేమి సేయుదు, నీ నిర్దయుఁ డంత కనుచు హృదయ మదర న
మ్మానిని వణఁకుచుఁ గృష్ణ ద,యానిధి గోవింద కావు మను చున్నంతన్."

3 నెసిచె (నొల్చె)ను శంక.

మ కురువృద్ధుల్ గురువృద్ధబాంధవు లనేకుల్ సూచు చుండఁగా మదో
ద్ధురుఁడై ద్రౌపది నిట్లు సేసినఖలున్ దుశ్శాసనున్ లోకభీ
కరలీలన్ వధియించి తద్విపులవక్షశ్శైలరక్తౌఘని
ర్ఝర [1]ముర్వీపతి సూచు చుండ నని నాస్వాదింతు నుగ్రాకృతిన్ 233

వ ఇట్లు సేయనైతినేని పితృపితామహులగతికిం దప్పినవాఁడ నగుదు ననిన నతని
యతిమానుషం బయినమహావ్యవసాయంబున కద్భుతం బంది దిక్కులు చూడకు
ధిక్కృద్ధముఖరితముఖు లగుచు సభాజనులు తమలో సపుత్త్రకుం డయినధృత
రాష్ట్రు నిందించుచు ద్రుపదరాజపుత్త్రివాక్యంబులు విచారింపక వృద్ధరాజు
లుపేక్షించి రనుచుండి రంత నుద్యతబాహుం డయి విదురుం డెల్లవారిని
వారించి యి ట్లనియె. 234

క. సుమతులు పాంచాలీప్రశ్నమునర్థము నేర్పడఁగ విచారింపుఁడు పా
పము వొందు ధర్మసందేహము దీర్పనినాఁడు సభ్యు లగు సజ్జనులన్. 235

మత్తకోకిలము ఈవికర్ణుఁడు బాలుఁ డయ్యును నేర్పరించి యథావిధిన్
దేవమంత్రియపోలె ధర్మువుఁ దెల్పె నీతనిబుద్ధి మీ
రేవగింపక చేకొనుం డిది [2]యెల్లయందును ధర్మస
ద్భావ మొక్కని కేర్పరింపఁగ బ్రహ్మకైనను బోలునే. 236

ఆ. సభకు వచ్చి ధర్మసందేహ మడిగిన, నెఱిఁగి చెప్పకుండి రేని సభ్యు
లనృతదోషఫలమునం దర్ధ మొందుదు, రనిరి ధర్మవేదు లైనమునులు. 237

ఆ. ధర్మ వెఱిఁగి [3]దానిఁ దా నొండుగా లాభ, లోభపక్షపాతలోలబుద్ధి
సభల నెవ్వఁ డేని సభ్యుఁ డై పలుకువాఁ, డనృతదోషఫలము ననుభవించు.

వ ఈయర్థం బితిహాసంబులయందు వినంబడుఁ దొల్లి ప్రహ్లాదునికొడుకు విరోచనుం
డును నంగిరసుం డనువిప్రునికొడుకు సుధన్వుండును నొక్కకన్యాప్రతిగ్రహానిమి
త్తంబున నెల్లసుగుణంబుల నేనపెద్ద నేనపెద్ద నని తమలో నిద్దఱును [4]ప్రాణంబు
లొడ్డుగా నొడ్డి వివాదంబు సేసి ప్రహ్లాదుపాలికిం జని యందు సుధన్వుండు
ప్రహ్లాదున కి ట్లనియె 239

తే. నీవు ధర్మవిదుండవు మా [5]వివాద, మెఱిఁగి తీర్పు గుణశ్రేష్ఠుఁ డితఁడొ నేనొ
చెప్పు మన్యథాబుద్ధివై చెప్పితేని, మఘవుకులిశంబు వ్రచ్చు నీమస్తకంబు

వ. అనినం బ్రహ్లాదుండు భయంపడి కశ్యపుకడకుం జని విరోచనసుధన్వులు తన్ను
వివాదనిర్ణయం బడిగినవిధంబును జెప్పిన విని వానికిం గశ్యపుం డి ట్లనియె 241

తే. సాక్షియును ధర్మదర్శియు [6]సాక్ష్యవిదులు, దప్పఁగాదు తప్పినను నధర్మయుక్తి

1 ముల్ (మీ) వీరలు. 2 యిట్టు లెందును 3 యెఱిఁగి ... సరగున పలుకు 4 (ప్రాణంబు లొడ్డుగా నొడ్డి) ఇది వ్రాతప్రతులలో లేదు. ముద్రణమున నున్నది. 5 విధంబు, తెలిసి. 6 సభలయందు.

వరుణపాశసహస్రంబు వానిఁగట్టి, పాయ నేఁటేఁట నొక్కొకఁ డాయతముగ.

వ. ధర్మం బధర్మవిద్ధం బయి సభకు వచ్చిన దానిం దీర్పనిసభ్యు లధర్మవిద్ధు లగుదురు మఱి సభ్యులు కామక్రోధంబులు విడిచి యధర్మంబు నాపనినాఁ డయ్యధర్మంబునం దొక్కపాదంబు సభ్యుల నొక్కపాదంబు భూపతిఁ దక్కినయది గర్తనుం బొందు సమంజసు లైనసభ్యులచేత విధ్యుక్తం బయ్యె నేని నధర్మంబు కర్తనుం బొందుఁ గావున ధర్మంబు దప్పక చెప్పవలయు ననినం బ్రహ్లాదుండు ధర్మమతి యై విచారించి తనకొడుకుకంటె గుణశ్రేష్ఠుఁడుగా సుధన్వుం జెప్పినఁ బుత్రస్నేహంబు విడిచి ధర్మువు దప్పక చెప్పి తని ప్రహ్లాదుం బ్రశంసించి సుధన్వుం డరిగెఁ గావున మీరును ద్రౌపదీప్రశ్నంబునందు ధర్మబుద్ధి సేయుం డని విదురుండు పలికిన దుర్యోధనుభయంబున సభ్యు లెవ్వరుం బలుక రయిరి ద్రౌపదియు నట్లు సకలక్షత్త్రియసమక్షంబున దుశ్శాసనుచేతం బరిభవింపంబడి దుఃఖిత యయి. 243

సీ. అవ్విధంబున నొప్పి యాస్వయంవరమునాఁ డఖిలభూపతులచే నట్లు సూడఁ
బడి పాండవులధర్మపత్ని నై గోవిందుచెలియల నై వీనిచేత నిట్లు
పరిభూత నగుచు సభామధ్యమున మహీపతులచేఁ జూడంగఁ బడితి నింత
వడుదు నె యిపుడు నాపలుకుల కెవ్వరుఁ బ్రతివచనం బేల పలుక రైరి
ఆ. ధన్యులార [1]యే నదాసినే దాసినే, యెఱుఁగఁ జెప్పి పనుపుఁ డెల్లదాని
ననుచు వనరుచున్న నాపగాసుతుఁడు శాంతనవుఁ డిట్టు లనియెఁ దానిఁ జూచి.

వ. అవ్వా నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయ్యుధిష్ఠిరుండు సెప్ప వలయుఁ గాని నాఁడు ధర్మసూక్ష్మత యెవ్వరికిని నెఱుంగ గహనంబు దీనిఫలంబు వేగంబ యిక్కురుకులపాంసను లనుభవింతు రని పలుకుచున్నయవసరంబున నక్కోమలిం జూచి నగుచు. 245

తే. తరుణి యేవురకంటె నొక్కరుఁడ భర్త, యగుట లగ్గు జూదంబున నాలి నోటు
వడనివానిఁగాఁ దగుభర్తఁ బడయు మింక, ననుచు రాధేయుఁ డుల్లసమాడె నంత.

ఉ. అమ్ముదితన్ విభీతహరిణాక్షిఁ గలాపవిభాసికేశభా
రమ్మున నొప్పుదానిఁ దనరమ్యపృథూరుతలంబు నెక్కఁగా
రమ్మని సన్న సేసె ధృతరాష్ట్రసుతాగ్రజుఁ డప్పు డాని దూ
రమ్మునఁ జూచి కౌరవకురంగమృగేంద్రుఁడు భీముఁ డల్కతోన్. 247

క. లయసమయదండధరనిర్దయుఁ డై ధరణీశు లెల్లఁ దనపలుకులు వి
స్మయసంభ్రమభయసంభృతు, లయి విను చుండంగ నిట్టు లనియెన్ సభలోన్.

ఉ. ధారుణిరాజ్యసంపదమదంబునఁ గోమలిఁ గృష్ణఁ [2]జూచి రం
భోరు నిజోరుదేశమున నుండఁగఁ బిల్చినయిద్దురాత్ము దు

1 యేను దాసి నే వీనికి, నెఱుఁగ..నఱచుచున్న. 2 నిట్టు ; సాధ్వి.

ర్వీకమదీయబాహుపరివర్తితచండగదాభిఘాతభ
గ్నోరుతరోరుఁ జేయుదు సుయోధను నుగ్రరణాంతరంబునన్. 249

వ. అని సర్వజనభయానకక్రోధావేశవివశుం డయి యాయుధంబు లున్నవలనికి దృష్టులు సలుపుచు నగ్రజుమొగంబు సూచుచున్న భీమసేను నతిరౌద్రాకారంబు సూచి భీష్మవిదురద్రోణాదు లిది కోపంబున కవసరంబు గా దని యాతనిం బ్రశాంతచిత్తుం జేసి రంత. 250

క. ధృతరాష్ట్రునగ్నిహోత్రా, యతనంబున నఱచె నఱుఁగు లగ్నులు శాంత
ద్యుతు లయ్యెఁ గౌరవస్త్రీ, తతిహృదయము లధికశోకతప్తము లయ్యెన్. 251

క. క్రూరాత్మకు లై దుష్పద, వీరతు లగుధార్తరాష్ట్రవీరులశయ్యా
గారముల నెగసె నెంతయు, ఘోరంబుగఁ గాకఘూకఘూత్కారంబుల్. 252

క. అట్టిమహోత్పాతంబులు, పుట్టినఁ గృప విదుర కలశభూ శాంతనవుల్
నెట్టన ధృతరాష్ట్రజులకుఁ, [1]బుట్టె నరిష్ట మని రిష్టమునఁ దమలోనన్. 253

వ. అంత నంతయు నెఱింగి గాంధారి విదురుం దోడ్కొని ధృతరాష్ట్రుకడకుం బోయి పాండవపరాజయంబును ద్రౌపదిపరిభవంబును దుర్నిమిత్తోత్పత్తియుం జెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనుం బిలిచి యి ట్లనియె. 254

చ. పరమపతివ్రతన్ సభఁ దపస్వినిఁ బాండవధర్మపత్ని ధ
ర్మరత నయోనిజం బ్రకృతిమానవభామినిఁ గాఁ దలంచి దె
ప్పరములు పల్కఁగాఁ దగునె [2]బాల్యము నాదిగ దుష్టభావనం
బెరిఁగితి నీనిమిత్తమునఁ బెద్దయు దుఃఖితు లైరి పాండవుల్. 255

వ. వారలవలన నీదురాగ్రహం బుడుగు మని కొడుకును [3]భంగించి సకలబాంధవహితంబు సేయం దలంచి ద్రౌపదిని రావించి శాంతవచనంబుల ని ట్లనియె.

ధృతరాష్ట్రుండు ద్రౌపది గోరినవరంబు లిచ్చుట.

క. సుందరి [4]నాకోడండ్రం, దం దభ్యర్చితవు నీవ యతిముదమున నీ
కొందగఁ బ్రియంబు సేసెద, నిందుముఖీ వేఁడు మెద్ది యిష్టము నీకున్. 257

వ. అనినం బాంచాలి యి ట్లనియె.

ఆ. కరుణతోడ నాకు వరము ప్రసాదింప, బుద్ధియేని లోకపూజితుండు
మనునిభుండు ధర్మతనయుండు దాస్యంబు, వలనఁ బాయవలయు వసుమతీశ. 258

వ. అ ట్లయినం గురుకుమారులు గురువృద్ధజనలాలితు లై పెరిఁగిన ప్రతివింధ్యు దాసపుత్త్రుం డన కుండుదు రిదియ నాయిష్టం బనిన నిచ్చితి నింక రెండవవరంబు వేఁడు మనిన ద్రౌపది యి ట్లనియె. 260

1 బుట్టు...రపుడు పొల్పుగఁ. 2 (పాఠము) బాల్యము దక్క (ప్ర) ప్ర. దుష్టవాసనం. 3 (వారించి) భర్జించి ; బదరి. 4 కోడండ్రందఱ...ర్చితవు...కుం దగఁ (దగ వరంబు లిచ్చెద).

క. నెమ్మిని ధర్మజునలువురు, దమ్ములుఁ దమయాయుధముల దమవర్మవరూ
థమ్ములయుఁ దోడ సకలహితమ్ముగ బాయంగ వలయు దాస్యమువలనన్. 261

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు నీకోరినవరం బిచ్చితి నింక మూఁడవవరంబు వేఁడు మనిన ద్రౌపది యి ట్లనియె. 262

ఆ. వైశ్యసతికి నొక్కవరము సత్క్షత్త్రియ, సతికి రెండు శూద్రసతికి మూఁడు
విప్రసతికి నూఱు వేఁడఁ జన్వరములు, గాన యింక వేఁడ గాదు నాకు. 263

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు కోడలిగుణంబులకు ధర్మం బెఱుంగుటకు సంతసిల్లి *యనుజసహితుం డయిన యుధిష్ఠిరు రావించి నీవు సర్వసంపదలు స్వరాజ్యం బును నొప్పుగొని యెప్పటియట్ల యింద్రప్రస్థపురంబున కరిగి సుఖం బుండుము నీకు ల గ్గయ్యెడు మని వెండియు. 264

తే. నీవు నిత్యంబు వృద్ధోపసేవఁ జేసి, యెఱుఁగు దెల్లధర్మంబుల నెఱుక లేక
కడఁగి నీ కెగ్గు సేసె నాకొడుకు దీని, మఱచునది నీకు నే నొండ్లు గఱపనేల.

---

*కొందఱు తాటాకులలో నున్నదనిచెప్పెడు నమూలమును సందర్భశుద్ధిలేనిదియు నగు నధికగ్రంథము:—"వరంబు వేఁడం గాదేని నీకు మే లగుతెఱం గెయ్యది చెప్పు మనుటయుం ద్రౌపది యిట్లనియె వీరిలో నొక్కరు నాతో జూదం బాడ నియోగింపుం డనిన ధృతరాష్ట్రుండు శకునిం బిలిచి ద్రౌపదితో నొక్కయొడ్డు నొడ్డి యాడు మనిన నక్షంబులు దెచ్చి యర్చించి నీ కిష్టం బైనయొడ్డు నొడ్డు మని శకునిపలికిన ద్రౌపదియును నత్యంతశుచిర్భూతయయి నీళ్ళను నక్షంబులు బుచ్చుకొని తమతండ్రు లగుమాద్రేయులం దలంచి నమస్కరించి నాకుఁ బ్రతికూలం బు గాక పాండవులను నన్నును గెలిపించి శత్రులం ద్రుంచువిధంబుగా నాకు ననుకూలురు గావలయు నని మ్రొక్కి యడ్డసారంబులు బుచ్చుకొని శకుని కి ట్లనియె.

క. ఈసభ నెల్లరుఁ జూడఁగ, దాసత్వము సేయుఁ గాని దాయత్వమునం
జేసియు మీతోఁ బోరఁగ, గాసిల్లినచోట నేను క్రమ్మఱఁ దివుతున్.

ఆ. నీవ యోడితేని నిరతంబు సేవుర, దాసవృత్తి వాసి తద్ద యరుగు
నట్టు లొడ్డు నొడ్డి యాడంగఁ గడఁగుము, యనిన శకుని మగువ కనియె మఱియు.

ఆ. ఆడి యోడి పోరు టది ధర్మువే వారి, కనిన నాతి యిట్టు లనియె నతని
కోప మదియు నిలుపఁ గొలఁదియే వాయుఁజు, గరడివాసితనము గఱఁగినట్లు.

వ. అనిన దుర్యోధనుండు ద్రౌపది కి ట్లనియె మాకోపంబులు వారికోపంబులు నుడుప బ్రహ్మాదులకుం గొలఁది యగునె యదియ యొడ్డుగా నొడ్డి యాడు మనిన శకునియు నవుం గాక యని యొడ్డిన నక్కోమలికి వరదులైన మాద్రేయులు ద్రౌపది గెల్చునట్లుగాఁ బడిన.

క. ఇంక నొకయొడ్డు వినుమా, శంకితదివ్యాంబరములు శరములు రథముల్
కంకటములు భూషణములు, నుంకొని నీ వొడ్డియాడు మున్నతమతివై.

క. అని యిట్టు లొడ్డి యాడిన, మనమునఁ గౌరవులు వెఱచి మానుమ యనుచున్
వనిత గొనిన సారెలు గడు, ననయంబును గెలుపు నిచ్చె నశ్రమలీలన్.

వ. అని వాంఛిన ద్రౌపదియుం దనపురుషులయొద్దకు వచ్చియున్నంత ధృతరాష్ట్రుం డనుజసహితుం..."

క. మనమున వేరమిఁ దలఁపమి,యును సత్యమచిత్తుఁ డగుటయును గుణములు కై
కొనిదోషంబులువిడుచుట,యును నుత్తముఁ డయినపురుషునుత్తమగుణముల్.

వ. ఏను బుద్ధి లేక జూదం బుపేక్షించితి నల్పబుద్ధిసత్త్వుం డయినవృద్ధు నన్నును
మీతల్లి యయినగాంధారినిం దలంచి దుర్యోధనాదులు సేసినదుర్నయంబులు
సేకొన కుండునది సర్వశాస్త్రవిదుం డయినవిదురుండు మంత్రిగా సర్వధర్మ
విదుండ వైననీవు రక్షకుండవుగా నిక్కురుకులంబునకు లగ్గగునని ధర్మరాజుఁ
బాండురాజు రాజ్యంబునందు సమర్పించిన. 267

తరలము. తరుణి ద్రౌపది యిట్లు పాండవధార్తరాష్ట్రులదైనభీ
కరపరస్పరకోపవేగము గ్రన్నఁ బాచి విపత్తిసా
గరనిమగ్నుల నుద్ధరించెఁ బ్రకాశకీర్తుల ధీరులం
బురుషసింహములన్ నిజేశులఁ [1]బూని తద్దయుఁ బ్రీతితోన్. 268

సీ. దాని నంతయు భీమసేనుండు విని రాజ్యసంప్రాప్తి పాండవసత్తములకు
సతికారణంబున ధృత మయ్యె ననునింతకంటెను గష్టంబు గలదె యొండు
పేర్మి నపత్యంబుఁ గర్మంబు విద్యయు నను నివి తేజంబు లట్టి తగిన
పురుషున కెందును నిరతంబు మిక్కిలి తేజంబు కర్మంబు దీని విడిచి

ఆ. యలుక గాఁడె పురుషుఁ డని కోపఘూర్ణిత, రక్తనేత్రుఁ డై పరాక్రమమున
శత్రువరుల నుగ్రసంగరంబునఁ జంపి, కుతలరాజ్య మెల్లఁ గొందు ననుచు. 269

వ. మృగమధ్యంబున నున్నసింహంబునుంబోలె ననుజమధ్యంబున నున్నయాతనిం
గరతలంబున వారించి ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రశాసనంబునం దమ్ములుం దానును
ద్రౌపదీసహితంబు గాంచనరథారూఢుఁడై యింద్రప్రస్థపురంబున కరిగిన నిట
దుశ్శాసనుచేత నంతవృత్తాంతంబును విని దుర్యోధనుండు కర్ణ శకుని సైంధ
వులతో విచారించి ధృతరాష్ట్రపాలికిం జని యి ట్లనియె. 270

క. అహితుల నెల్లవిధంబుల, విహతులఁగాఁ జేయునది వివేక మని మరు
న్మహితుండు చెప్పె నిది మును, బృహస్పతి సురేశ్వరునకుఁ బ్రియహితబుద్ధిన్.

వ. అప్పాండవుల కెంతలగ్గు సేసియు నింక హితుల మయ్యెద మె యాశీవిషంబుల
నలిగించి కంఠసమీపంబున విడుచునట్లు వారల విడిచి పుచ్చి కర్జంబు దప్పితిమి.

ఉ. భూవిదితప్రతాపపరిభూతవిపక్షుఁడు సవ్యసాచి గాం
డీవము గొన్న భీముఁడు వడిన్ గద గొన్నఁ గవల్ కృపాణచ
ర్మావరణాదిభాసితమహాభుజవిక్రము లైన వారలన్
లావె రణంబులో మన కలంఘ్యబలాఢ్యుల నింక నోర్వఁగాన్. 273

వ. కావున వారల ననుద్యూతంబునఁ బరాజితులం గావించి విరళదేశనిర్వాసితులం
జేయుట కార్యం బనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డొడంబడి యప్పుడ యనుద్యూతా

1 బొలఁతి...భక్తితోన్.

ర్థంబు ధర్మనందనుం దోడితేరం బ్రాతికామిం బంచిన బితృనియోగంబును విధి
నియోగంబు నతిక్రమింప నగునే యని. 274

క. నృపవరుఁ డనుజులుఁ దానును, ద్రుపద తనూజయుఁ బ్రియంబుతో నరిగెను హ
స్తిపురంబునకు నశేష,స్వపక్షజనహృదయములకు సంతాపము గాన్. 275

వ. అం దెప్పటియట్ల ధృతరాష్ట్రనిర్మితసభాసీనులై యున్నంత నభిమతాత్ముండైన
శకునికితవుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 276

క. ధన[1]సంపద రాజ్యంబున, దినకరతేజుండు మిమ్ము ధృతరాష్ట్రుఁడు పెం
పునఁ బూజించెం గావునఁ, జన దింకను వాని నొడ్డి సరిక్రీడింపన్. 277

వ. ఇది యపూర్వం బైనపణంబు దీని నొడ్డియోటువడినవార లజినవల్కలంబులు
గట్టి వన్యమూలఫలాశనులై బ్రహ్మచర్యంబునం బండ్రెండేండ్లు వనవాసంబునేసి
పదుమూఁడగునేఁడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబు సేసి యం దెఱుంగంబడిరేని
వెండియుం బండ్రెండేండ్లు వనవాసంబు నొక్కయేఁ డజ్ఞాతవాసంబుఁ జేయు
చుండువారి ట్లొప్పుదేని జూదం బాడుద మనిన [2]ననుద్యూతార్థం బాహూ
తుండ నై మగుడ నగునే యని. 278

ధర్మరాజు శకునితోఁ రెండవమాఱు జూదం బాడుట.

క. ధర్మసుతుఁ డొడ్డి శకుని క,ధర్మస్థితి నోటువడియె దైవముచెయిదిన్
నిర్మిత మయినశుభాశుభ, కర్మఫలం బెట్లు దేహి గడవఁగ నేర్చున్. 279

వ. అంత ననుద్యూతపరాజితు లయినపాండవులు దమరాజ్యోపభోగంబులు విడిచి
విప్రసుహృద్బాంధవజనానుగమ్యమానులయి వనంబునకుం బోవ సమకట్టి భీష్మ
ధృతరాష్ట్ర విదుర కృప ద్రోణాచార్యుల నామంత్రించిన విదురుం డిట్లనియె.

క. వనవాసపరిక్లేశం,బున కోపదు కుంతిదేవి భోజాత్మజ గా
వున నాగృహమున నుండెడు, ననవరతము భక్తితో మదభ్యర్చిత యై. 281

సీ. ధర్మజ్ఞుఁడవు నీవు పేర్మిఁ బరాక్రమధనుఁడు భీముం డింద్రతనయుఁ డఖిల
యుద్ధవిశారదుం డిద్ధయశోనిధి నకులుఁ డర్థాఢ్యుండు ప్రకటబుద్ధి
నెంతయు సంయమవంతుండు సహదేవుఁ డధ్యాత్మవిద్య నారాధ్యుఁ డెందు
ననఘుండు ధౌమ్యుండు వినుతార్థధర్మంబులందు విచక్షణ సుందరాంగి

ఆ. ద్రుపదతనయ యిట్లు విపులగుణాళి నన్యోన్యహితుల రగుట నన్యు లుర్వి
నాదరింపఁ గాక భేదింప నోపెదు, వారు గలరె మిమ్ము ధీరమతుల. 282

వ. మఱియుఁ గృష్ణద్వైపాయనుచేత శిక్షితులరు [3]నారదుచేత రక్షితులరు మీకుం
బురోహితుండు ధౌమ్యుండు దైవమానుషసంపన్నులరు బలపరాక్రమంబులం
జేసి రాజులను ధర్మచరితంబునం జేసి ఋషులను మహత్త్వంబునం జేసి కుబేర

1 సంపద్రాజ్యంబులు...మీకు...నిప్పించెం గావునఁ. 2 విధిప్రేరితుఁడ నై పునర్ద్యూతా
ర్థం బాహూ. 3 (నారాయణుచేత) నారదుచేత నీతిరక్షి.

వాసవాదులను జయించినవారలరు మిమ్ము భూమియు గాడ్పును జంద్రాదిత్యులు నెల్లకాలము రక్షించుచు నుండెడు మెల్లకార్యంబులయందును నప్రమత్తుల రయి వర్తిల్లునది భవత్పునర్దర్శన మయ్యెడు మరుగుం డని కఱపిన గురువృద్ధానుమతంబునం దమతల్లిచరణంబులకు మ్రొక్కినం గొడుకుల. 283

సీ. అధికలజ్జావనతాస్యుల నపగతాభరణాంబరుల ధర్మపరుల నజిన
వల్కలధారుల వరమునివేషులఁ బాండుకుమారుల భానునిభులఁ
జూచి దుఃఖిత యయి సుతులార యిట్టిదుర్వ్యసనోపహతు లైనవారి మిమ్ముఁ
జూడక ముందఱ సురలోకమున కేఁగి పాండుభూపతి పుణ్యభాగి యయ్యె

తే. భర్తఁ బతితోన పోవఁ దపంబు సేసె, మాద్రి యే నేల పోవక మందభాగ్య
నయితి నని విలాపించుచు నపుడు గుంతి, యేడ్చె దుఃఖితు లగుచుండ నెల్లవారు.

వ. మఱియును. 285

మత్తకోకిలము. వీర లిట్టు లనాథు లై మునివృత్తి [1]నుండెడువారె హా
ద్వారకాపురనాథ కేశవ దైత్యభేది భవత్పదాం
భోరుహాశ్రితు లైనవీరలఁ బూని కావక యుండఁగా
ధారుణీధర నీకు ధర్మువె ధర్మనిర్మలమానసా. 286

తరలము. అమితసత్త్వులు ధర్మమూర్తు లహర్పతిప్రతిముల్ రిపు
ద్రుమ[2]హుతాశను లాపగేయుఁడు ద్రోణుఁడుం విదురుండు గౌ
తముఁడు నుండఁగ ధర్మమార్గము దప్పఁ బాడిరె పాండవో
త్తములు రాష్ట్రనిరాసయోగ్యులె ధార్తరాష్ట్రులవంచనన్ 287

క. అన్న సహదేవ నీవును, నన్నలతో నరిగె దయ్య యట యడవుల కి
వున్నను సుతు లందఱు నిం, దున్నట్టుల నాకుఁ జిత్త మూఱడి యుండున్.

వ. అనుచు శోకాక్రాంత యయి కుంతీదేవి దనను వినయవినమితోత్తమాంగ
యయినపాంచాలిం జూచి బాష్పజలంబు లురుల ని ట్లనియె. 289

క. ధవళాక్షి నీకతంబునఁ, బవిత్ర మై ద్రుపదుకులముఁ బాండుకులంబున్
భువనముల వెలిఁగె నీ వు,ద్భవమాటను జొచ్చుటను శుభస్థితితోడన్. 290

ఆ. పురుషవృషభు లయినపురుషులతోడన, యరిగి పరమభక్తిఁ బరిచరింపఁ
బోవఁ గనుట నీవు పుణ్యంబు సేసితి, వంచుఁ బ్రీతిఁ గౌఁగిలించుకొనియె. 291

వ. [3]అని యిట్లు కోడలిం గొడుకులను దీవించి కుంతీదేవి విదురుగృహంబున నుండె
నంత. 292

ఆ. పతులపిఱుఁద మందగతి ముక్తకేశి యై, పోవుదాని ద్రుపదపుత్త్రిఁ జూచి
[4]యంతఁ గౌరవేంద్రునంతిపురంబున, వార లెల్లఁ దలలు వాంచి[illegible]. 293

1 బోయెదు. 2 కుతారులు...లరణ్యనివాస (లు [illegible]నవాస); రాష్ట్ర...యోగ్య...రాష్ట్రులు వంచినన్. 3 ఇవ్విధంబున వారికి ననుజ్ఞ యిచ్చి కుంతి. 4 వంత...వాంచి (వంత).

ఆ. ధర్మతనయుపిఱుఁదఁ దమ్ములు నలువురు, నరుగుచుండి తత్సభాంతరమున
జనులు వినుచు నుండ సంభృతక్రోధు లై, పలికి రధికపరుషభాషణముల. 294

క. సాహసమున మద్బాహుగ,దాహతి దుర్యోధనాదు[1]లగురిపుల జగ
ద్ద్రోహులఁ జంపుదు నత్యు,గ్రాహవమున హరిహరాదు లడ్డం బైనన్. 295

ఆ. *దుష్టచిత్తుఁ డయినకష్టు దుర్యోధను, శిరము దన్నువాఁడ ధరణిఁ గూల్చి
హీనుఁ డైనదుస్ససేనుని వధియించి, వేఁడిరక్త మానువాఁడఁ గడఁగి. 296

మ. కనకోర్వీధరసానుసారరుచిమద్గాండీవనిర్ముక్తప
త్త్రినిపీతారుణవారిశేషముఁ బతత్త్రివ్రాతముల్ ద్రావున
య్యని నాతోడఁ జతుర్దశాబ్దమున మాత్రై పోరుకర్ణాదిదు
ర్జనసంఘంబుల మార్తురం దునుముదున్ సంగ్రామరంగంబునన్. 297

క. మాయాద్యూతంబున ని, ర్జేయులఁగా మమ్ము నిట్లు సేసినఖలు న
న్యాయపరు శకుని నస్మ, త్సాయక[2]జితహస్తుఁ జేసి చంపుదు మాజిన్. 298

వ. అని భీమార్జుననకులసహదేవులు విజృంభించి కృతప్రతిజ్ఞు లై రట్లు పాండవులు
పరిత్యక్తవిభవు లయి నిజాయుధంబులు ధరించి గజపురంబు వెలువడి రంత.

సీ. ధృతరాష్ట్రవిభునిమందిరమున నఱచుచుఁ బఱచె గోమాయువుల్ పట్టపగల
యప్రదక్షిణ[3]ముగా నరయ్యె నుల్కాపాత మపమేఘ మై యున్న యంబరమున
విద్యుత్సహస్రముల్ విలసిల్లె మఱి రాహుపర్వంబు గాకయ భానుఁ బట్టె
భూకంప మయ్యె నప్పుడు సభాంతరమున నరులెల్ల వినుచుండ నారదుండు
ఆ. పలికె నద్భుతముగఁ బదునాలుగవయేఁడు, భారతాజి యగు నపారవీరు
లయినపాండవులు జయం బందుదురు భీమ,మఘవసుతులవిక్రమమున ననుచు.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును దానినంతయు విని కొడుకులదుర్ణయంబుల నింక నెట్టియరి
ష్టంబులు పుట్టెడునో యని వగచుచు విదురుం [4]బిలిచి ధౌమ్యద్రౌపదీసహితు
లయినపాండవు లెట్లు వోయి రని యడిగిన నతనికి విదురుం డి ట్లనియె. 301

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవు లడవికిఁ బోయినరీతి సెప్పుట.

సీ. వదనసరోజంబు వస్త్రాంతమునఁ గప్పికొని యేఁగె ధర్మనందనుఁడు మఱియు
భీమబాహులు రెండుఁ బెద్దలుగాఁ [5]జూచి ఘనసత్త్వుఁ డమ్మరుత్తనయుఁ డరిగె

---

1 లగుఖలులఁ (వారిఁ) గృత, ద్రో. *ఈపద్యము పెక్కువ్రాఁతప్రతులలో లేదు.
2 జితసత్త్వుఁ. 3 మయ్యె నగ్ను లుల్కా...విలసిల్లె రాహువు...నాలుగగునేఁట. 4 బిలుపించి.
5 జాఁచి.(జేసి).

నిసుము చల్లుచు నమరేంద్రపుత్త్రుఁడు వోయె భూరేణులిప్తశరీరుఁ డగుచు
నకులుండు సనియె మానక లజ్జఁజేసి యధోవక్త్రుఁ డై సహదేవుఁ డరిగె

ఆ. వివృతకేశభరము వ్రేలంగ ద్రౌపది, సనియె రౌద్రయామ్యసామగాన
ముఖరితాస్యుఁ డగుచు మ్రోల ధౌమ్యుం డేగె, [1]సకలజనులు శోకజలధిఁ దేల.

వ. అనిన న ట్లేల వార లరిగి రని యడిగిన విదురుం డి ట్లనియె 303

క. నీకొడుకునికృతిఁ జేసి య, పాకృతరాజ్యుఁ డయి ధర్మపతి నిజరూపా
లోకనజనదాహభయ, వ్యా[2]కులుఁ డై చనియె దృష్టి వారించి వడిన్. 304

క. సమరమున బాహుబలదర్పము మెఱయం గంటి ననుచు బాహు లతివిశా
లములుగఁ జేయుచు నరిగెను, సమీరజుఁ డరాతి[3]భీతిసంజననుం డై. 305

క. వెఱచఱవ నింతకంటెం, దఱుచుగ బాణంబు లేసి తడయక పగఱం
జెఱుతు నని యిసుముచల్లుచు, నుఱకధనంజయుఁడు రణజయో[4]న్నతుఁ డరిగెన్.

వ. మఱి దుఃఖానుభవంబున కనుచితం బై నతనసుందరరూపంబు సూచి జనులు
దుఃఖింప కుండవలయు నని ధూళిధూసరితశరీరుం డై నకులుం డరిగె దీనం
బై నతనయాననంబు సూచినవారికి నెల్ల నె గ్గగు నని [5]యవనతవదనుం డయి
సహదేవుం డరిగె. 307

చ. తడిసినయేకవస్త్రపరిధానముతోడ విముక్తకేశి యై
తొడరుచు దుఃఖభావమున ద్రోవది వోయె మహాహవంబునం
బడిననిజేశమిత్త్రసుతబంధుజనంబులశోకవేదనం
గడుకొని యిట్లు యేగుదురు కౌరవభామిను [6]లవ్విధంబునన్. 308

క. ఘోరతరణహతు లగుకురు, శూరులపరలోకవిధులు [7]సూచించి క్రియా
పారగుఁడు ధౌమ్యుఁ డరిగె వి,చారజ్ఞుఁడు రౌద్రయామ్యసామోద్గీతిన్. 309

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖితుం డయి. 310

తరలము. సమరశూరులు పాండవుల్ జితశత్త్రు లున్నతచిత్తు లు
త్తములు వారలతోడివైరము ధర్మయుక్తిఁ గరం బయు
క్తము ప్రజాక్షయకారణం బని తద్దయున్ భయ మందుచున్
విమనుఁ డై పడి యుండె హా యని వెచ్చ నూర్చుచు విన్న నై. 311

వ. అట్లు వగచు చున్నధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె. 312

1 నఖిలజనులు విస్మయంబు నొంద. 2 కులమతి నరిగె. 3 భయదసంహననుం (సంశీలుం) డై. 4 ద్ధతి. 5 యధోముఖుం డయి (తలవాంచి). 6 లంచుఁ జెల్పుచున్. 7 సూచించు క్రియన్, ధీరుఁడు ధౌమ్యుఁడు ధర్మవి...తిన్. వ. చనియె ననిన విని.

సీ. పాండుకుమారులఁ బరమధార్మికు లని వగవక రాష్ట్రంబువలనఁ బాపి
వసుపూర్ణ మైనయివ్వసుమతి నేకొంటి వసుధేశ నీ కింక వగవ నేల
కలశజ విదుర గంగాసుత ప్రభృతులు వారింప వారింప వశము గాక
కర్ణగాంధారుల కఱవులు విని వారి కపకారి యయ్యె నీయాత్మజుండు
ఆ. వగవ కధికు లయినవారితో వైరంబు, నేసికొంటి కరము చెట్ట యనక
నీవు నీసుతుండు నేర్తురు గా కొరు, లేమిసేయ నేర్తు రిందుకులుఁడ. 313

వ. అని సంజయుండు పలికిన విని విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 314

తరలము. వగవ [1]నేటికి నింకనైనను వారలం బిలిపించి యీ
జగతి నెప్పటియట్ల యేలుచు సంతసంబున నుండఁగా
జగదధీశ్వర పంపు వంచన చన్నె యన్యులసంపదల్
మిగిలి చేకొన నిట్లు నేసిన మెత్తురే మది నుత్తముల్. 315

ఆ. అనిన విదురుపలుకు లాధృతరాష్ట్రుండు, వినియు విననియట్లు విపినవాస
గతులఁ బాండుసుతులఁ గ్రమ్మఱింపక యుపేక్షించెఁ బూర్వవిహితకిల్బిషమున.

వ. మఱియు ద్రోణుండు పాండవులకు నెయ్యుండయ్యును దొల్లి యాజోపయాజుల
వరంబున నగ్నికుండంబున నుద్భవిల్లినద్రుపదాత్మజుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు
పాండవసంబంధి యయి ప్రతివీరుం డగుట నాతనితోఁ దనకు సమరం బగు నని
యెఱింగి పాండవానుగమనంబు సేయ నొల్లక గజపురంబున ధృతరాష్ట్రునొ
ద్దన యుండె ని ట్లింద్రప్రస్థపురంబున నిరువదిమూఁడేఁడులు రాజ్యంబు సేసి
పాండవులు పాపద్యూతపరాజితు లయి. 317

క. వీరు [2]లగుపాండుసుతులు మహారణ్యనివాసనిరతు లయి ధరణీబృం
దారకసహస్రములతో, సారమతుల్ సనిరి నిత్యసత్యవ్రతు లై. 318

క. అని యిట్లు సభాపర్వం,బునకథ జనమేజయునకు [3]మొగి వైశంపా
యను చెప్పినవిధ మంతయు, మనునిభ శుభచరిత నిత్యమహిమాతిశయా. 319

రథోద్ధతము. హార[4]హీరధవళాంశునిర్మలో, దారకీర్తి రణదర్ప సద్గుణా
వైరివీరరసవైద్య మన్మథా, కార ధీర పరగండభైరవా. 320

క. కరుణావతార ధరణీ, సురవరసురభూజరాజసుందర నయబం
ధుర ధర్మ[5]ధురంధర మంధరధైర్య సుహృన్నిధాన దానవినోదీ. 321

1 నేఁటికి...బిలుపించి......చేకొని యిట్లు. 2 (ల) లిట. 3 మును వైశం. 4 శార దసుధాంశు...ణా, వార ధీర నిరవద్య...వీర. 5 గుణైకధురం, ధర హేమగిరీంద్రధీర (దాస) వినోదీ.

ఉత్సాహము. రాజవంశవార్ధిచంద్ర రాజదేవ నిత్యల
క్ష్మీజయాభిరామ ధర్మశీల మిత్త్రవిద్వదం
భోజవనపయోజమిత్త్ర భూరికీర్తికౌముదీ
రాజితత్రిలోక నిఖిలరాజనిత్యపూజితా. 322

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబు నందు సభాపర్వంబున నర్ఘ్యాభిహరణంబును శిశుపాలవధయును రాజసూయ విభూతికి దుఃఖితుం డై సభాస్ఖలితుండై యున్నదుర్యోధనుం జూచి ద్రౌపదీ భీమసేనులు నగుటయు రాజసూయవిభూతి సూచి సహింపక దుర్యోధనుండు జూదం బొనర్చుటయు నందు శకునికైతవంబున ధర్మరాజపరాజయంబును ద్యూతదుఃఖార్ణవమగ్ను లయినపాండవులం బాంచాలి యుద్ధరించుటయుఁ బునర్ద్యూతపరాజితు లయి పాండవులు వనవాసగతు లగుటయు నన్నది సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

సభాపర్వము సమాప్తము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1927